

TÜRKÇE ÇERKESCE SÖZLÜK

ТЫРКУБЗЭ-АДЫГЭБЗЭ- КЪЭБЭРДЕИБЗЭ ПСЭЛЪАЛЪЭ

Türkçe 35.000 kelimenin karşılığı olan 131.500 Çerkesce kelime mevcuttur. 50 seneyi aşkın bir çalışmanın ürünüdür. Lütfen birbirinize aktarın ki Çerkes dili yaşasın. Sağ olduğum müddetçe her sene güncelleştirilecektir.

ABAZE İbrahim

Абазэ Ибрахым

NALÇİK-2020

A.a. – A.a.

ab : псы, - **abi hayat** : мыл[э]жыныгы[э]пс.

aba : 1. упщ[э], 2. щэкл[э] лув, - **aba altından değnek göstermek** : щ[э]лак[э]уэ щ[э]лаг[э]ымклэ баш егы[э]л[э]агыун, - **birine abayı yamak** : зыгуэрым дих[э]эхын, - **vur abalıya** : феуэ тх[э]эмыщклэм.

abajur : уэздыгы[э]жауэ.

abajurcu : 1. уэздыгы[э]жауэщэ, 2. уэздыгы[э]жауэщ[э].

abanmak : 1. зег[э]эщ[э]ын, 2. зытегы[э]эщ[э]эн.

abartı : егы[э]лей.

abartılı : егы[э]лея.

abartmak : егы[э]леин, - **abartılmak** : урагы[э]леин, - **abartıcı** : егы[э]леяк[э]уэ.

Abaza : Абазэ, Адзыгы[э]. 1. Апсыуэ, 2. Ашыуэ, 3. Ашх[э]эрыуэ.

Abazaca : Абазэбзэ.

abazan arg. : 1. нэщ[э], 2. бзыл[э]хуг[э]э емык[э]уэл[э].

abaza peyniri : абазэкх[э]уей.

abdest : андез.

abes : имыгы[э]уэ, - **abesle uğraşmak** : имыгы[э]уэу пэщэщэн.

abi : к[э]уэш нэх[э]ыж[э].

abi-kardeş : зэш-зэшых[э]у.

abide : сын.

abla : шыпх[э]у нэх[э]ыж[э].

ablak : напэх[э]урей, нэклут[э].

ablalık : шыпх[э]у нэх[э]ыж[э]ыгы[э].

abluka : к[э]аух[э]уреих[э], - **ablukayı yarmak** : к[э]аух[э]уреих[э]ар зэгуэудын, - **ablukayı kaldırmak** : к[э]аух[э]уреих[э]ар лэтыжын.

abuk sabuk : мых[э]умыщ[э], - **abuk sabuk konuşmak** : мых[э]умыщ[э]у псэлээн.

abus : нэщх[э] зэхэук[э].

abutilon. : abutilon theophrasti Medic., удзк[э]эдабэ – зы г[э]эк[э] флэк[э] к[э]эмык[э] удз л[э]эужыгы[э]уэщ. Куэд щ[э]лауэ ц[э]ыхухэм к[э]агы[э]кл[э], и л[э]эагы[э]р см 80 - 150-м нос. К[э]эк[э]ыгы[э]эм и пк[э]ым щ[э]лэп г[э]эщ[э]лэгуэн к[э]ыхащ[э]ык[э]ыр.

Abdзах : Абэдзэхэ к[э]. жылэк[э], Абдзах, (едзыхауэ шыс).

acaba : плэрэ, - **kim geldi acaba?** : хэт к[э]эк[э]лауэ плэрэ?

Acar I : Аджарэ, (куржы к[э]эралыгы[э]уэм шыпсэу л[э]эпк[э]).

acar II : щ[э]лэ, псынщ[э], лэкл[э]уэл[э]акл[э]уэ.

acayip : гъэщлэгъуэн, - **acayıplik** : гъэщлэгъуэныгъэ, - **acayıbime gitti** : гъэщлэгъуэн кысщыхъуаш.

acele : щлэх, псынщлэ, гугъугус – темпылэ, гузэвэх, - **acele etmek** : еплэщлэклын, - **acele işe şeytan karışır** : лүэху псынщлэм шейтлан хозэрыхъ, - **acele ettirmek** : щлэгъэлэн, егъэплэщлэклын.

aceleci : псынщлэрэй, - **aceleci olmak** : хъунщлэпсынщлэ.

acelecilik : псынщлагъэ.

acer : плэрэ

Acem : Перс лъэпкъ, къэжэр, - **acem halısı** : перс алэрыбгъу.

acemi : мыгъэса, - **acemice** : мыгъэсауэ, - **acemilik** : мыгъэсагъэ.

acı I : сыр, дыдж, - **acılık** : сырыгъэ, - **çok acı** : дыджзэз, сыр дыдэ.

acı II : уз, гуауэ, уэим, гулэ, - **büyük acı** : гуауэшхуэ, къэгүзэсэн, - **acı haberci** : щыхъэклүэ, гуауэжакъуэ – хъыбар гуауэ къезыхъэкл, щхъэклүэ, - **uzun zamandır çekilen acı**: гукъеуэр кыхыуэ зукъуэдия, - **acı paylaşmak**: гулэзын – зыгуэрым хуэгүзэвэн, гум къеуэн, - **herke - se acıyan**: гумыгуэ – псоми зи гур яхуэуэ, хэт и зузэвэгъуэми дэгүзавэ, цыху гу щабэ, - **acısına gizli ağlayan**: жъаклэпэнэпс – зи бын, зи къуэш хэклүэдам закъримыгъэлъагъуэрэ лъэныкъуазэ зищлыу щыгъклэ хужалэ: «Жаклэпэнэпсу егъей» жэуэ, - **birine acı borcu olan** : лыжь телъын – зыгуэрым и гуауэ щыхуэ телъын, - **acı haber** : гуажэ – гум ежаллэ хъыбар е псалъэ хъэлъэ, - **acı ağlama** : гынанэ,

acıbakla bot. : бгъэдахэщлүдз, *Lupinus L.* Зы гъэ нэхъыбэклэ къэкл удз ллэужыгъуэщ. я пкъыр м 1 – 1.5-м нэсклэ доккейр. Ар вагъэм щырагъэубыдэ щыр ягъэпшэрын папщлэ. Щылытылэм нэхъыфлыу кыщокл.

acılanmak : къэдыджын.

acılaşmak : дыдж кыщлэуэвэн.

acıkavun -bot. : *ecballium (L.)*, шейтланхъарбыз – хъэуан цыклүм ещхъщ, машым кыхоклэр, къуэпс едзыр, и жылэхэр уэу защлэщ. Пшхы хъурккъым.

acılık : дыджыгъэ, сырыгъэ.

acıma : гущлэгъу, флэпсэклүэд.

acımak : гур щлэгъун, *флэпсэклүэдын*, - **ona acıyorum** : сигу хущлогъур, - **ona acımak** : гу хущлэузын.

acımasız : гущлэгъуншэ.

acımik bot. : *cephalaria gigantes (Ledeb) Bobr.*, бжэнкърэ: илъэс бжыгъэклэ къэкл удз ллэужыгъуэщ, бжъэхэм фо кыхах.

acımsı : дыджыфэ.

acımtırak : дыджымэ, дыджым ещхъ.

acınmak : гущлэгъу зыхуэщлыжын.

acıtmak : гъэузын.

acıyı paylaşmak : щхъэшэн – гуауэ гуэр зыхэщлэн, абы хэтын.

acılı : гузэвэгъуэ.

acilen : гузэвэгъуэу.

aciz : гуащлэншэ, дэхуэха, - **aciz kalmak** : пхузэфлэмыкыжыфын.

acizlik : щхъэжагъуэ.

acun : щылыгъэ.

acur bot. : *cucumis flexuosus*: нащэбэгү ллэужыгъуэ, бгъэфлылүмэ лэфлыклей мэхъу.

acuze : фызыжь шэчыгъей.

aç : нэщл, - **aç kalmak** : нэщлү къэнэн, - **aç karnına** : ныбэ нэщлү.

aç gözlü : нэпсей.

aç gözlülük : нэпсеягъэ.

açacak : лунклыбзэлүх, лунклыбзэ къэб зыратар лүзых лэмэпсымэ.

aç-susuz : гуакъуэ – псыхуэллэ, мэжаллэ, куэд лъандэрэ емыфа-емышха.

açelya bot. : *azalea pontica* L., хьэлүйей, алей : гъурц лъэпкыгъуэщ. И лъэгагъыр м 2-м нос.

Алейм щхъухъ хэлъщи лэщым лүрыбгъахуэ хъунукъым, бжъэхэм фо кыыхах. Адыгэхэм алейм и лъабжъэм гын кыыхахыу щытащ.

açı -geo. : къуапэклүэщл, - **dar açı** : къуапэпапцлэ, - **geniş açı** : къуапэпагуэ.

açık doru : къэбыфэ.

açık mavi : къащхъуэ.

açık sarı : гъуэщлху.

açık : луха, ущл, лүпщл. - **açık kapı** : бжэ луха, - **açık oturum** : лэнэхъурей зэлүщлэ, - **açık iş** : лүэху лүпщл, лүэху нахуэ.

açıkça : нахуэу, нэрылъагъуу.

açık göz : нэкыикл, нэкыиж, нэкыилъэт.

açgözlü : нэпсей.

açıklama : хэгъэгъуазэ.

açıklamak : хэгъэгъуэзэн.

açıklayıcı : хэзыгъэгъуазэ.

açıklık : лухагъэ, пхъэвылътэ.

açıktan : кыыкыуэклын, жыжьэу блэклын.

açıkseçik : щхъэтехауэ, нэлуахуэ, нехъэкл-къехъэкл зыхэмылътэ.

açılış : лухын.

açılmak : зэлүхын, зыкыэщлэжын, лүклын, къэхъужын.

açkı : лунклыбзэлүх.

açlık : гъаблэ, нэщлыгъэ, тхъэмышклагъэ.

açma : лүх, щлыщлэ къэлэтын.

açmak : лүхын, хуащлар лүхын, - **açtırmak** : лүегъэхын.

ad : цлэ, - **adına** : и цлэклэ, - **adında** : абы и цлэклэ, - **adı var** : цлэ илэщ, - **ad takmak** : цлэ флэщын, - **ad vermek** : цлэ етын - флэщын, - **ad çekme** : пхъэидзэ, - **ad çekmek** : пхъэидзэ кыишын.

adaçayı bot. : *salvia canescens* C.A. Mey., выц, хъэжыклэ, удзхуцхъуэщ, дыгъаплэ джабэхэм кыышыкыу урохъэллэр.

adaçayı koruluk bot. : *salvia nemorosa* L., кхъуэныжьпапщлэ: хъуплэхэм, мэкъуплэхэм, дыгъафлэ джабэхэм, мэз лъапэхэм, гъурц гуэрэнхэм яхэту кыыщоклыр. Адыгэхэр иролэзэр, бжъэхэм и гъагъэхэм фо кыыхах, лэщым яшхыркыым.

adaçayı sarmal bot. : *salvia vericillata* L. Кхъуэныжькыбз: илътэс зыбжанэклэ къэкл удз ллэу-жыгъуэщ, мэкъуплэхэм, хъуплэхэм, мэз лъапэхэм кыыщокл, лэщым яшхыркыым, бжъэхэм фо кыыхах, адыгэхэр иролэзэр.

adaçayı tüylü bot. : *salvia aethiopis* L., кхъуэныжькыхъу : илътэс зыбжанэклэ къэкл удзщ. Дыгъафлэ джабэхэм, губгъуэхэм, уэш мащлэу кыышешх щлыплэхэм кыыщокл, лэщым яшхыркыым, бжъэхэм фо кыыхах.

ada cog. : хытыгу, хым щимуфэу кытена щшыналтэ.
adak : тхьэлтэу, - **adak kurbanı** : тхьэлтэу ныш.
adale : лыпцлэ.
adalesiz : лыпцлэншэ.
adalet : хей.
adaletsizlik : хейншагтэ.
adam : лы.
adam akıllı : флы дьдэу.
adam gibi : лым хуэдэу.
adamak : тхьэлтэу щын.
adamcıl : лъагъуныгъэр зилэ цыху.
adamlık : цыхугъэ зыхэлтэ.
adam sendecilik : жилэмрэ ищлэмрэ зэтемыхуэ.
adamsız : дэлэпыкыуэншэ.
adap : хабзэхэр.
adaptasyon : зегъэкълун, тхыгъэр и бзэм къеклу зэдзэкълун.
adaş : цлэджэгъу, - **soy adaşı** : унэцлэджэгъу.
aday : зыгъэнэхун, хахыну зыкыгъэлэгъуэн
addetmek : кыэхъуауэ лъытэн.
Adem I : щлы хъурейм япэ кыитехъа цыху.
adem II : цыху
ademelması : кыурмакыей сыдж, -**ademelması kıkırdagi**: кыурмакыей хыщт.
ademoğlu : цыху цыкы, пэрыт Адэмым и щлэблэр.
adet I : хабзэ, пщлэуэ узэсар, - **adete aykırı** : хабзэм кыемыкы.
adet II : бжыгъэ.
adeta : зэрыхабзэу.
Adıgağ (Adige yaşam şekli) : Адыгагъэ – цыхур дунейм зэрытетын хуейуэ **Адыгэ Хабзэм** кыигъэувхэр : цыхугъэ, щэн, хьэл дахэ, лыгъэ, Хэку лъагъуныгъэ, гущлэ-гъушхуэ уилэн.
adige beyazmısıri bot. : *zea mays L.*, адыгэ нартыхухужь: кыафкъасым щыплэ лэджэми адыгэхэм я унагъуэ хадэхэм кыыцагъэк. Шхыныгъуэу мэрамысэ, пластэ, мэжаджэ, хьэтыкы, хэнтхъупс н. кызыхах нарыху лъэпкъщ.
adige beyazteveli otu bot. : *leucanthemum vulgare (L.)*, адыгэудзщхьэху: губгъуэхэм, щыжхэм, псыхъуэхэм кышыкыу ухуозэ. Адыгэхэм хушхъуэ кыыхах.
Adige dili: адыгэбзэ : бзэуэ дунейм тетхэм я нэхъыжхэм ящыщ, адыгэ ллакъуэ псори кызыщлэзубыдэ Анэдэлъхубзэщ.
adige elbisesi : *çerkeska* : адыгэ фащэ-цей.
adige darısı : ахъуц – адыгэ ху лъэпкът, -гъэху – адыгэ ху лъэпкът нэхъ класэу хъууэ, и хьэдзэхэри нэхъ цыкыу.
adige erkeği : адыгэл.
adige evi : адыгэ унэ.
adige ekeneği : адыгэ гъавэ.
adige erik cinsi : хьэрэмот – адыгэ кыпцлэ лэужьыгъуэ.
adige izci köpeği : хьэсамыр – хьэклэхъуэкларэ лэужьыкы кызыгъуэт ижырей адыгэхьэт.

adige kabağı bot. : *cucurbita maxima duch.*, адыгэкъэб : адыгэхэм куэд щлауэ къагъэкӀ къэб лӀэужьыгъуэщ. Адрей къэб лӀэпкъхэм къащхъэшокӀ езыр зэрыхъуреймкӀэ, и жылэр гъуэжью зэрылувымкӀэ. Къэбым адыгэхэм шхыныгъуэ лӀэужьыгъуэхэр къыхащӀыкӀ, ягъавэ, ягъажьэ, шыпс ящӀ.

Adige kadını : адыгэ бзылӀхугъэ.

adige kaması : адыгэ къамэ

adige koyunu зоо. : хьэклэмэл – френджхэм я шухъэм лӀэщтэгъу хуэхъуу къызыхащӀыкӀыу щыта, цы шабэ дыдэ зытета адыгэ мэл лӀэпкът, илӀэсищэ зауэжьым здихъащ.

adige köpek cinsi зоо. : къумэж – адыгэ хьэ лӀэпкъыу щытат, зауэ мыухыжхэм хэклӀуэдащ.

adige sofrası : адыгэ лӀнэлъакъуищ - лӀнэлъакъуих.

adige patlayanmısırı bot. : *zea mays L.*, адыгэнартыхушydзэ : адыгэ хадэхэм зэзэмызэ урохъэллэр, клудыжыпэныр шынагъуэщ. Бэвыгъуэ нэхъыбэ къет.

adige parası: адыгэ нэгъэцӀуэ щытащ : зы гъуаплӀэ дарсыр – зы шайт, зы дыщэ дарсыр дыжьын дарс 5 хъут, гъуаплӀэ дарсу 80 хъут, зы дыжьын дарсыр – къызэрыклӀуэ дарс 16 хъут.

adige pulluğu : адыгэ пхъэлэщэ.

adige sarımısırı bot. : *zea mays L.*, адыгэнартыхугъуэжь : Къафкъасым шыпсэу адыгэхэм я унагъуэхэм къыщагъэкӀыу, адыгэ шхыныгъуэхэр къызхащӀыкӀ нартыху лӀэпкъщ. Нартыхущхъэхэр инкъым, и хьэдзэхэри нэхъ жыгъейщ, лӀагэу дэклӀейкъым. Пасэу мэхъу, бэвагъэ ин къет.

adige sarımsağı bot. : *chaerophyllum bulbosum L.*, адыгэаму : гъитӀклэ къэкӀ, зи лӀэагъыр см. 100 – 150-м нэс удз лӀэужьыгъуэщ, силосу лӀэшхэм яшх, лӀабжъэщӀэ хъурейхэр адыгэхэм къыщӀагъэжри яшх, нысащӀащхъэкӀэ йоджэхэр.

adige süpürgeotu bot. : *asparagus ossicinalis L.*, адыгэжыхапхъэ – губгъуэжъауэ : илӀэс зыбжанэкӀэ къэкӀ удз лӀэужьыгъуэщ. И лӀэагъэр 100 – 150 см. мэхъу.

Adige : адыгэ, черкес - шэрджэс – адыгэ лӀакъуэ псори зэрызэджэж лӀэпкъыцӀэ , - **dans et-meyenle, makhsime içmeyen adige yoktur** : адыгэ къэмыфэрэ, мэхъсымэ емыфэрэ щылӀкъым.

Adigeler : адыгэхэр : абэдзэхэ, -бжъэдыгъу, -бэслӀэней, -чэбын, -хьэтыкъуей, -хьэлучы, -натхъуэкӀ, -жанэ, -къэбэрдей, -клэмыргъуей, -шапсыгъ, -мэхъуэш -еджэрыкъуей, мамхэгъ.

Adige tavuğu : адыгэджд – унэ джд лӀэужьыгъуэщ, и теплӀэкӀэ нэхъыщхъэу фӀыцӀэщ, и лӀэжий щӀыбым цы клыхъ тетщ, сыдж задэ цӀыклӀуш. Инкъым, адакъэм къишэчыр чг. 3 хуэдизынуш, дждыр нэхъ псынщӀэщ. илӀэсым 80 хуэдиз къекӀэцӀыр, лӀэтэныр и щӀа-сэщ, уэшх – уэлбанэм щышынэкъым. Къуртым къришыхунулэ адакъэр абы и гъунэгъуш, иужьклӀи дждджьэхэр дехъумэр, щыклӀэцӀклӀэ дждыклӀэхэр зэригъэпщӀкӀуным пылӀщ.

Адыгэш лӀэпкъхэм я нэхыщхъэхэр :

Adigelerin yetiştirdikleri at cinsleri - Адыгэхэм къагъэхъуа шы лӀэпкъхэмрэ зеяхэмрэ: Щолэхъу, ЕлӀыхъу, Егъэн, Лоу, Трам-Трамэ.

Мыбыхэм къатепщӀыклахэри мы шыхэраш : абыкъу, абэдзэх, агэн, алӀэсчыр, аслӀээн-джыр – жамбулэт, алӀхъэс, анзор, аслӀэныкъуэ, астемыр, астэндыхъу – къубан, аубэчыр, айсан, афэмыкъу – къубан, афэнбыт, ачэтыр, ащабэ, ащхъуэт, бабыгу, багъы, безыр, без-

рыкъу – къубан, беслъэн, беслъэней, бэчкъан, бибэрд, болэтокъуэ (клэмыргуй), борэ, гъэ-
 бату, дэфэрэдж, дэлэл, дохъушокъуэ, дуда рыкъуэ, думэн, дыкьынэ, дыщэкI, джалыкъ, жу-
 хьэр – джэхьэр, джырындыху, дзэгъаштэ, егъэн, егъэнкIыхь, еджэрыкъуей, елтыхъу, емыш
 , ендыр, есэней, жажэ, жамбот – къубан, жамбот – жамболэт, жанджэрий – къубан, жана-
 къуэ, жаник (ъ), жантемыр, жэрышты, зекIушау, зэхуэш, зунпа, иуан, кип, куэцэ, кушыку,
 кIуэкIуэшаул, къандырокъуэ, къандур, къанокъуэ, къарэныкъуэ, къэбан, къэсей, къэнат,
 къэтхьэн, къэтлъэнджэн, къэрабэ, кърымщокъал, къубат, къужыкъу, къуданет, къуэдэ-
 мыхьэ (бжэдыгъу), къуэгъей, къуэкъуей, къуэм, къуэш, къундет, къураты, къурлан, къуэ-
 ралей, къымыз, къып, лафыщ, лъахъэдыгъу, лIыупкъуэ, лоу, лоутхъуэ, лий, лIыIэпI, матI,
 малкэ, мамхыгъ, мархъан, маргъущ, мэршэн, мэлэкъан, мэрдэн, мэртазэ, мэчарэ, мысост,
 мудан, пэдыс (къубан), сэбп, секъо, сижажэ, тамбий, танащэ, тальостэн, тархъан, тархъан
 (жанхъуэт), таукIэщI, тэнащ, терск, тиш, трам, трамэ, хуарэ, хьэбкир, хьэжбэчыр, хьэжыу-
 къуэ, хьэтэжыкъуэ, хьэтIохъушокъуэ, хьэпышт, хьэпцIэ, хьэгъундо -къуэ, хьэтIэхъушокъуэ
 (абэдзэх), хьэщыкъуей, хьэбэч, хьудэ, хьурзан, хьутат, хьуот – хьуэт, хьотдал – хьудал,
 хьочI, хьырцыз, шагъдий, шэмар, шыбэлъхуэ, щыгъэлыгъуэ, шыяужыкъуэ, шэбэзджэрий,
 шэджэрокъуэ, щэнбатэ, щэныбэ, щэуджэн, щоджэн, щолэхъу, щомахуэ, чэбэхъан, чэполэ,
 чэрчэней, чолап, чихъен, ярыкъ,

adige tüfeği : къантэлоужь – адыгэ щтауч фочт.

adige yemeği : адыгэ шхын.

adige yemek çeşidi : бэджынэ – ху е нарыху хьэжыгъэм, шатэм, къундэпсом къыхэщIыкIа
 адыгэ шхыныгъуэ.

adigelerin yilbaşı : мафIащхьэтыхь – гъатхапэ мазэм и 21 – 22- рэ жэщыращ.

Adigeliği zayıflatma : Адыгагъэр гъэпсыгъуэн – Адыгагъэм кIэрычын, гъэтIэсхъэн.

adigelik : щэнхабзэ – адыгагъэ нэсыращ.

Adigelerin ordu teşkilatı : Адыгэхэм дээр зэрагуэшу щытар :

Уэр – дзэшхуэ. Скифхэм я лъэхъэнэм арат адыгэхэр дзем зэреджэу щытар. **Уэрыкъуэ** –
 дзем и къуэ. Гъэсагъэххэу я унагъуэ исхэу, анэ – адэхэр яхъумэу. Ауэ къазэрыкIэлъыджэу
 дзем хэувэну зэгъэпэщам апхуэдэу еджэт. **УэрылI** - дзем хэт зауэлI, ику ит унафэщI. **Уар-**
дэ – дзэ пакIэшхуэт. **Уардэтет – Гуартэ – Гуартэтет – Мардэ - Мардэтет -Уэрмахуэ** – дзэ
 пакIэхэр щыщIалъыкI махуэ. А махуэм уэрым иунафэщIхэр зэпеуэкIэ хахт. **Уэртет** – уэрым
 и тет. **Уэр и дадэ, уэридадэ** – уэрым и дадэ, зауэ IэнатIэ нэхъыщхьэт, уэр псоми унафэ
 хуищIу. Апхуэдэу щытащ касогыдзем и унафэщIышхуэ Ридадэ. **Уэр хабзэ** – дээр зэрызэ-
 фIэт хабзэ. **Уэрыш** – дзем хэт зауэлIхэр зытес шы. **Уэркъуасэ, уэрыкъуэ уасэ** – зауэм
 щыхэмытым яIэщIэукIа уэрыкъуэм щIат уасэт, зыхуэдызыр гъэнэхуагъэххэу, иужькIэ уэркъ
 уасэ хъужаращ. **Уэртын, уэртэн** – ибэу къэна уэрыкъуэм и быныр дзем иритт ар зыхуэ-
 пыным. **УэрджакIуэ, уэрджынэ** – уэр пакIэ къэс гузэвэгъуэ хъумэ уэрылIхэр зэхуэзышэс
 цIыху хэха яIэт, ахэм уэрджакIуэкIэ еджэхэт. ИужьыIуэкIэ апхуэдэ цIыхухэм макъышхуэ
 зыщI гъушIэхэи гуэрым еуэурэ зэхуашэс хъуаш, а зауэр хуэмурэ уэзджынэм хуэкIуэжащ.
ЛIыкъуэ лъэщ – (иужькIэ лIакъуэлIэщ хъужар) дзэ пакIэшхуэм и тетт. Мы фIэщыгъэцIэр
 илъэс къэс ирагъэкIуэкI уэрмахуэхэм щызэпеуэ дзэ пакIэхэм я тетхэм ятекIуам фIащт,
 нэхъ пакIэ инми тет хуащIт, апхуэдэу ику ит унафэщIыр и IэнатIэкIэ дэкIуейти, «лIыкIуэ
 лъэщ» хъут. ИужькIэ пщы – уэркъхэр адыгэхэм къащыхыхьэм нэхъ дзэ пакIэшхуэхэм я

тетхэр «пщы» хъуахэу, ахэм кӀэлъыкӀуэхэр – «лӀыкӀуэ лъэщ – лӀакӀуэлӀэщ» хъуахэу, уэрыкӀуэу, ику ит дзэ пакӀэхэм я унафэщӀыу щытахэм «уэркӀыцӀэ» къахуэнауэ плъытэ хъунуш. ИужькӀэрэ лӀыкӀуэ лъэщ фӀэщыгъэцӀэр АдыгэщӀым зезыхъэжахэр –КӀэмыргуей, Беслъэн, Къэбард, Талъустэн, Джылахъстэн, ХъэтыкӀуэ сымэщ.

Хъэгъуэ-лӀыгъуэ – дзэ пакӀэшхуэм и тет лӀэнатӀэр зэпаубыду уэрмахуэхэм тӀурытӀурэ лӀэцӀкӀэ ззэауэхэт, нэхъыбэм тӀум языр хэкӀуадэт. ХэкӀуэдар «Хъэ кӀуэдыкӀэу кӀуэдащ!» жалэт. КъызытекӀуар уӀэгъэу, ауэ псэууэ къэнамэ, абы «махуэлӀ» фӀашт, псэуныр и тхъэ-етам къызэрихъам папщӀэ текӀуам и махуэти, лӀыгъуэ гуфӀэгъуэр иращӀэкӀт, тхъэета гъэшхуэ хуалэтт. Апхуэдэ зэпеуэхэр «зыхъэ – захуэкӀэ» (зыр хъэм игъуэгу теувэу, адрейм и махуауэ) я фӀэщыгъэцӀэу къежъэри хуэмурэ «зэхъэзехуэм» хуэкӀуэжащ, езы зэпеуэхэр щымылӀажыу лъэхъэнэ куэд текӀыжа нэужь.

Мыбдежым гу лъытапхъэщ мы адыгэхэм я дзэ зэшэкӀэу щытам ныкӀуэшхуэ зэрыхэлъым : - дзэ пакӀэ гуэрэм и тетыр зауэм деж къаукӀамэ, абы и пӀэм зыгуэр иувэу унафэ ищӀыну хуиттэкъым, дзэтетхэр илъэсым зэт зэрыхахри - уэрмахуэм деж Дзэ тетыр зауэм деж къаукӀмэ, абы и пӀэм иувэни хахыу зэрыщымытам ягъэшхуэ къахуихът, текӀуэныгъэр къахъыну абы и ягъэкӀэ къыщамыхъыфи мызэу къыгъэхъут абы.

Дыжъыныгъуэ – лӀыкӀуэ лъэщ хъуным хущӀэкъуу зыхуэзыгъэхъэзырым и акъылрэ и зэфӀэ - кӀрэ иджыри дыщэм нэмысыфауэ, е уардэтетым и дэлэпыкъугъухэм хагъэхъам апхуэдэу еджэт. ИужькӀэ ахэр етӀуанэ лъэуеипӀэм тет уэркъ хъужахэщ

adım : 1. лъэбакъуэ, 2. щӀэдзэн, 3. лъэбакъуэ чыгъуэ, 4. лъэмбытӀ, - **adım atmak** : лъэбакъуэ чын, - **adım adım** : лъэбакъуэ лъэбакъуэу, - **adım atacak hali kalmamak** : лъэкъыкъ хъун – зи лъакъухэр зэблэзмыхыф.

adımlamak : 1. лъэбакъуэкӀэ пщын, 2. ирикӀуэу къырикӀуэжын.

adiakasma bot. : *Clematis L.* бжъэгъалӀэ : зи лъэагъыр м. 5 -10-м нэс лӀэужьыгъуэ зыбжанэу гуэша гъурц лъэпкъыгъуэщ. Илъэс зы бжанэкӀэ къокӀхэр, псылъэхэм фӀыуэ къышокӀ, хадэхэм, унэ бжӀупэхэм къыщагъэкӀыр.

adiçehri bot. : *Rhamnus cathartica L.*, бгырыпхилӀэ : зи лъэагъыр м 5 – 8 –м нэс жыг цӀыкӀуш. Бгышхъэем, щӀыплӀэ щӀыӀэтылӀэхэм нэхъыфӀыу къышокӀ.

adipelin otu : удздыджыхъу – илъэс зыбжанэкӀэ псэу, хъунгъалӀэ лъэпкъыгъуэм хыхъэ удз лӀэужьыгъуэщ. И лъэагъыр см 60 – 150-м нос, псыхъуэхэм, гъурцейхэм къышокӀ.

adi : 1. уасэ зимылӀэ, 2. цӀыху мыхъумыщӀэ, 3. икӀэ.

adil : зэхуагъэ.

adilane : зэхуагъэкӀэ.

adileşmek : зыгъэикӀэн.

adileştirmek : гъэикӀэн.

adilik : икӀагъэ.

adisyon : хъэщӀэщ, шхын уасэ.

adli huk. : хейм теухуауэ.

adliye : хейунэ, хеящӀэщ, хейщӀаплӀэ – хеймрэ мысэмрэ здызыхагъэкӀ.

adres : хэщӀаплӀэ, къульшэуаплӀэ, -**adres rehberi** : хэщӀаплӀэ гъуазэ.

adsız parmak : лӀэпхъуамбэ цӀэншэ.

adsız : цӀэншэ.

тынщ пхъэ жьэкладзэ, **-ağaçtan tutamak** : пхъэшыхуэ, пхъэбру – зыщыплэ лүщыха убы-
дыплэ, зегъэщыплэ, - **ağaç asalağı**: жыгкугъу – жыххэм я лэфыпсым щлэфыу кьатеклэ
кьэкыгъэ ллэужыгъуэ, - **ağaç aşılama**: тетлэн – жыгым езым щымыш гуэгъэклэн, - **ağaç
baskı motifi** : чыл – пхъэр ирагъэлурэ тхыпхъэ зэрытрадзэ дзасэ.

ağaç çatal : гуахъуэбжьэ - пхъэ гуахъуэ жытлым флалъхъуэ шыта бжыакъуэт е кьэнжалт.

ağaç çember : чыбжьэ – чы лүэнтлэм кыхах чы уэрдыхуэ, зыгуэр иризэрагъэубыду е зы-
щыплэ флэдзэ ящы.

ağaç çileği : мамкьут, - **ağaç çileği ağacı bot.** : *rubus L.*, мамкьутей : гьурц дыдэу шымыт
кьэкыгъэ ллэпкыгъуэщ. Ллэужыгъуэ заулу гуэшыжаш. Къущхъэхум, мэзыжхэм,
къуаклэбгыклэхэм кыщокл и лъэгагъыр зы м. нэс. Шыщхъэу мазэмрэ лүэныгъуэ мазэм
мамкьутыр мэхуэ, мамкьутей гъэгахэм куэдэ бжъэм фо кыхах.

ağaç çivisi : 1. жындыргъэ, пхъэлунэ – пхъытлым я клапэ зэрызэрагъэубыд пхъэлунэ, пхъэ-
штрагу – пхъэ лунэ.

ağaçta gözcü : жыгыщхъэрыс – жыгыщхъэ къудамэхэм хъэгъэпщкыуэ хэс плъыр.

ağaç mantarı bot. : жыгбэгущ, гъуэн – штамылэр кызыхашыкл, жыгхэм кьатеклэ лэгъэбэгү.

ağaç sarmaşığı : щлэмий.

ağaç sini : апс – пхъэ тепщэчышхуэ.

ağaç sürgünü : лэдэмашэ – жыгым бгъуклэ гуэкыкла къудамэ.

ağaç yosunu bot. : жыглыц : жьы хъуа жыгхэм (бжейм, тхуейм, жыгейм, уэздыгъейм,
псейм, пхъэхуейм) лыц кыклэрыклэхэм адыгэхэр жыглыцклэ йоджэ. Ахэр я теплъэклэ
бэлацэ цыкыхэщ, я теплъэклэ я фэклэ щхъуафэ – хужыфэщ. Къущхъэхуэ мэзыжхэм
жыглыцхэм куэдэ уащрохъэлэ.

ağaçkakan zoo. : пхъэхэу, жыгылу.

ağaç kurdu zoo. : пхъафэшх.

ağaçlamak : мэккусэ- цыхум жыгыщлэхэр куэдыклейуэ хищлэу ищла мэз лэрысэщ.

ağaç bükme mengenesi : гулъэгур (пхъэкъуаншэр) зэрагъэш лэмэпсымэ.

ağaçlı : жыгылъэ.

ağaçlık : мэзылъэ.

ağaç oyma bıçağı : жэгүэт – пхъэ кызыралыщыкл уадэ пэжан, и жаныпэр хуэхъурейуэ, -

ağaç yontma aleti : лэрыгу – даубыдэм ягъэклэрахъуэу пхъэ зэраупс лэмэпсымэ.

ağaç oyuncak : чыдэкъугу – чым кыхэщыкла щлалэцыкы джэгүальэу гу цыкылу.

ağaçsı : жыгыфэ.

ağaç tokmak: умэ – бдзым зэреуэ пхъэ уадэ, пхъэ уадэшхуэ.

ağaç yılanı zoo. : клэиблэ – жыгым пыс зэпыт блэ ллэпкы.

ağarmak : 1. тхъун, 2. пщэплъ.

ağartmak : 1. гъэтхъун, 2. кыдэхыжын.

ağdırmak : кьешэхын.

ağı : щхъухъ,

ağıotu : щхъухъ удз, *Conium maculatum C.A. Mey.* Блэаму : илээситклэ кьэкл удз ллэужы-
гъуэщ, и лъэгагъыр м 1 – 1,5-м нос. Щхъуэ гуащлэ куэдэ хэлъщ, лэщым яшхыркыым.

ağısız : щхъухъ зыхэмылъ.

ağıl : чэт, - **ağılda oğlak doğsa, ovada otu biter** : чэтым чыцл кыщальхуамэ, тафэм и удз
кыщыкыынщ.

ağılama : щхъухъ етын.

ağılı : щхъухъ зыхэлъ.

ağırayak : фыз лъэрымышъ, - **ağırbaşlı** : зэплэзэрыт.

ağırbaşlılık : плэзэрытыгъэ.

ağır : 1. хьэлъэ, 2. лъаплэ, 3. ин, 4. гугъу, 5. шхын лей, 6. сымаджэ хьэлъэ, 7. псалъэ гуащлэ, 8. хуэм, 9. цыху хуэм, 10. адэмыгу, 11. жьажэ, - **ağır basmak** : хьэлъэшхуэ, тезыкьузэ, - **ağır elli** : хьэлъэлэ.

ağırdan : хуэму.

ağır işiten : тхьэкълумэ уэндэгъу – тхьэкълумэ жьажьэ.

ağırlamak : гъэхьэщлэн, гъэлъэплэн.

ağırlanmak : уагъэхьэщлэн, уагъэлъэплэн.

ağırlaşmak : 1. хьэлъэн, 2. шынагъуэн, 3. хуэмын, 4. и лъхуэныр къэсын, 5. гугъун, -

ağırlaşan hasta : сымаджэ хьэлъэ хъуа, - **çocuk büyüdükçe ağırlaşıyor** : нанур ин хъухуклэ, хьэлъэ мэхъур.

ağırlık : хьэлъагъэ, - **ağırlık ölçüsü** : шапхъэ шэч, - **ağır yağ** : дагъэ лув.

ağır : гъыбзэ, хьэдагъэ, - **ağır yapmak** : гъыбзэ усын, - **ağır söylemek** : гъыбзэ кьишын.

ağırıcı : хьэдэгъаклуэ.

ağır l : шклэрыщлэ, шэтлэгъуэбл.

ağır l anat. : жьэ, - **ağır l bozuk** : мэхъаджэ, - **ağır lı dikmek** : шыдыжын, - **ağır lı sulanmak** : и лупс къэклуэн, - **ağır lı dan almak** : лупс луритлэтын, - **ağır lı dan zorla almak** : луритхьын, - **ağır lı dan düşmek** : лурыхун, - **ağır lı dan koparıp almak** : лурыщлыкын, - **koca ağır lı** : жьаб-гъуэ, - **ağır lı kenarı** : жьафэ, - **ağır lı içi** : жьэ клуэцл- жьэ пхъуантэ, - **ağır lı kemiği** : жьэ къупщхьэ, - **ağır lı payı** : лылу – лы дзэкъуэгъуэ, такъыр цыклу, - **ağır lı kuruluşu** : игъущлыкла, – **ağır lı la ilgili kelimeler** – Жьэм и пкъыгъуэхэр : жьафэ, жьэ, жьэ клуэц, жьэ къупщхьэ, жьэ-гъу, жьэгул, жьэлъэтланэ, жьэпкъыпэ, жьэлу ищхьэ, жьэлу лъащлэ, лупэ, дзэ, гзэл, бзэгу, бзэгулъэдакъэ, бзэгупэ, бзэгу кхъупщхьэхэр (3 мэхъу), бзэгуклэрыщлэ (и щлагъымклэ), флыншэ, тэмакъ, тэмакъыщлэхэр (2 мэхъу), къурмакъей, ныбэлынцлым и къежъаплэр, пкъынэпсхэр, лупс.

ağır lı birliği : зегурылуэу псалъэн.

ağır lı lık : мыштыку.

ağır lı mak : гъын, - **ağır lı yacak gibi suratın asılması** : гъэпэзэзын, - **ağır lı larsa anam ağır lı lar, gerisi yalan ağır lı lar** : гъымэ си анэращ гъыныр, къанэм къагъынуз нэпцлщ, - **çok ağır lı layan** : гъынэрилэ.

ağır lı mak lı : гъынанэ.

ağır lı lakçı : гъыринэ, гъымбу – цыху гъыринэ, лэщ бурей (узыфэуи щылэщ), гъырбжэр – тхьэусыхэрилэ.

ağır lı laşmak : зэдэгъын.

ağır lı latmak : гъэгъын.

ağır lı ma : 1. ещэтэхын, 2. ижын, - **yıldız ağır lı dı** : вагъуэр ижащ.

ağır lı mak : зегъэщэтэхын, зегъэзыхын.

ağır lı : уз, - **baş ağır lı sı** : щхьэуз, - **başını ağır lı tmak** : и щхьэр гъэузын, - **her tarafım ağır lı yor** : си лэпкъ лъэпкъ псори мэуз, - **kulağım ağır lı yor** : си тхьэкълумэр мэузыр, - **ağır lı kesen** : уз хушхъуэ.

ağır lı lı : уз зилэ.

ağır lı lı durum : бэлытэлу.

ağrılıklı : сымаджэрей.
ağırma : узыгъуэ.
ağırmaк : узын.
ağrısız : узыншэу.
ağritmak : гъэузын.
ağsı : хъарыфэ, сымаджэрилэ.
ağzı bozuk : жагъуэзэрабг – къызэрымыкӀуэу цӀыху гурымышь, и цӀэр гыбзэ пэлытэ, кӀаблащхъэ – жъэ бзаджэ зыӀут, цӀыху мыхъумыщӀэ.
ağustos ayı : шыщхъэу мазэ.
ağustos böceği zoo. : цӀырцӀыр, хъэндрэфий, тхъэгъэлэдж.
ah I : еуей.
ah! II : щэӀу, Ӏыхъ макъыр кыгъэкӀын.
aha : мис, мес.
ahacık : мыбдеж дыдэм.
ahali : гуп, бэ, цӀыхубэ.
ahbab : 1. нэӀуасэ, 2. цӀыхугъэ, 3. умбэрэч,
ahbarça : цӀыхугъэ, нэӀуэсагъэ, зэдэуэршэрын.
ahbaplık : 1. зэнэӀуасэу, 2. зэныбжъэгъу.
ahdetmek : 1. тхъэрыӀуэ, 2. псалъэ зэтыжын, 3. тхъэлъанэ.
ahdi : зэрызэгурьӀуауэ.
Ahdi atik : Хысэисэ ипэ къеха тхылъхэр.
Ahdi cedit : Хысэисэ нэужь къеха тхылъыр.
ahenk : 1. зэгурьӀуауэ, 2. къызэдащтэу, - **ahenk içinde yaşamak** : зэгурьӀуауэ псэун.
ahenkli : зэгурьӀуауэ.
ahenksiz : зэгурьӀуауэ.
aheste : хуэм хуэмурэ.
ahir : шэщ, бо, бэкхъ, - **ahıra çekmek** : шэщым щӀэубыдэн, - **ahıra çevirmek** : шэщ щӀын., - **inek ahırı** : жэмэщ, - **buzağı ahırı** : шкӀэщ.
ahir : иужь, иужьрейдыдэ.
ahiret : хъэдрихэ, - **ahiret yolu** : хъэдрихэ гъуэгъу.
ahiret bacısı : ахърэт шыпхъу – зи ныбжъэгъу Ӏлам (хэкӀуэдам) и шыпхъу къэнар и анэм кыльхуам хуэдэу тхъэлъанэкӀэ шыпхъу ищӀти, дунейм тетыху кызыдалъхуам хуэдэу зэрылъагъут, зэрылътэт хэт сыт къехъулӀми я зэхуэдэу зэдагуэщӀу, апхуэдэм «**ахъ-рэт шыпхъу**кӀэ» еджэт.
ahirettede düşmanız : хъэдрихэегъу, хъэдрихэегъу хуэхъун – хъэдрихэи жэгъуэгъун
ahitleşmek : зэгурьӀуэн.
ahitname : зэгурьӀуэ тхыгъэ.
ahlak : цӀыхум хэлъ хабзэ, щэн.
ahlaksız : 1. хабзэншэ, 2. цӀыху мыхъумыщӀэ, щэншэ, - **ahlaksızlık** : хабзэ зыхэмылъ.
ahlamak : 1. щэтэн, 2. щэӀун.
ahlat bot. : губгъуэкхъужь.
ahmak arg. : 1. Ӏулэ, 2. щхъэдыкъ, 3. балид, акъмыкъ - и пэ лъы ивэжауэ,
ahmakça : Ӏулэу, жэмщхъэму, - **ahmaklık** : щхъэдыкъагъэ, Ӏулагъэ.
ahmaklaştırmak : гъэщхъэдыктын.

ahraz : бзэгүрэф, бзэгурафэ.

ahret bak. : ahiret

ahretlik : япыжа хыджэбз.

ahşap : пхъэхэкл.

ahtapot zoo. : псылъэхъу.

ahududu : мамкът - **ahududu ağacı bot.** : мамкъттей – гурц дыдэу шымыт къэклыгъэ лъэпкыгъуэщ, лъэужыгъуэ заулу гуэшыжащ. Мамкъттей гъэгъахэм бжэм куэдэу фокыхах. - **ahududu gri bot.** : *Rubus L.*, мэракъапцлэ – лъэужыгъуэ куэд хъу, гурц дыдэу шымыт къэклыгъуэ лъэпкыгъуэщ. Хъуа нэужь фыцлэщ, лэфлэщ, гуащлэ щлэлэщ. Къафкъа - сым куэдэу кыщокл. Мэракъапцлэр хъуа нэужь, цыхухэм куэдэу къащып, яшх, ягъэгъу, шыныгъуэхэр кыхащыкл.

ahval : къэхъуахэр, къэхъукъащлэхэр.

aidat : лэпэщлэгъэж зэхэдз.

aile : унагъуэ, зэблэгъу – зэщхъэгъусэ, зэгурылуэ-зэдэлэпыкыуэгъухэ, - **aile soyadı** : унэцлэ, цлэуней, - **aile doktoru** : унагъуэм и лэзэ, - **aile arması**: дамыгъэпщ – унагъуэм и дамыгъэ, - **ailede yeni doğan** : елхуа (елхун) – унагъуэм, лъэпкыым шыщ къалхун.

ailece : зэрыунагъуэу, унагъуэклэ, -**büyük aile** : хъуэрвэр – цыху куэд зэрыс унагъуэ зэтес, зэгурылуэжу.

ailevi : унагъуэ луэху.

ait : ей, - **ona ait** : абы ей, - **buna ait** : мыбы ей.

ajan : 1. Хъэкырэ- и лъэпкыым епцШыжа цШыху, 2. тлэхъэщлэх, 3. щэхурылажъэ.

ajans : 1. уэзгъащлэ, 2. гуэу къэзылуатэ, 3. луэтэжаклуэ.

ak basma : 1. лупхъуэ, 2. пщэху.

ak basmak : пщэху трищлэн.

ak : 1. хужь, 2. къабзэ, 3. ныкыуэтхъу, 4. нэм и хужьыгъэ, - **akpak** : къабзэлъабзэ, - **yüz akı** : напэхужь.

aka (büyük abi) : къуэш нэхъыжъ, шы нэхъыжъ.

akabinde : кыкылэпкылуэр.

akaç : псылэрышэ, **akaç kapağı** : лүдзэ – псыр зэрыхуащл е нэгъуэщл щыплэклэ зэрагъаклуэ.

akaçlamak : псылэрышэм иригъэжэн.

akademi : академие, еджаплэ нэхъыщхъэ, щлэныгъэ еджаплэ.

akağaç (huş) bot. : *Betula L.*, пхъэхуей : лъэужыгъуэ куэдэу зэщхъэщыкыла жыг лъэпкыгъуэщ. Ди Хэкум лъэужыгъуэ 5 кыщокл. Метр, метритым шыщлэдзауэ метр 30 –м нэс лъэгагъ ягъуэтыр. Къафкъасым кыщыкл пхъэхуейхэм я пхъафэр хужьщ. Адыгэхэм пхъэхуейм псэуалъэ, пхъэшынакъ бжэмышх, шынакъжъей, пхъэхъэнцэ, пхъэшкы хуэдэхэр кыха - щыкл, гъэсыныпхъи ящл.- **akağaç ormanı** : пхъэхуеилъэ.

akak : псыежэхыплэ.

akamet : мыхъуа, зэфлэмыкыла.

akanyıldız ast. : вагъуэиж.

akar : бэджэнд уасэ, бэджэнд лэпэщлэгъэж.

akarca med. I : шын.

akarca med. II : къупщхъэтхъэмбылей.

akarca III : псыежэх цыкылу.

akarca IV : псыхуабэ.

Akardeon : жбырыху пшынэ – пшынэ ныбэм къриху-иришэж жбымклэ макъ зыгъэлү пшынэ.

akarsu : псыежэх, - **kurumuş akarsu yatağı** : псыхьэлъахуэ, - **bulanık akarsu** : псыклантлэ, псыутхъуа, - **bulanmış akarsu** : псыклэнтхъ, - **akarsu kıyısı** : псы лүфэ.

akarsu kapağı : псылыгъ – зэлүпх- зэхуэпщыж хъууэ псыр зырагъэубыд ухуэныгъэ.

akaryakit : хуэдагъэ.

akasma bot. : *vitis vinifera L.*, санэхуей : санэ хъужь кызыпыклэращ.

akasma orman bot. : *clematis L.*, бжъэгъалэ : зи лъэгагъыр см 5 – 10-м нэс жыбж анэу гуэша гъурц ллэужьыгъуэщ.

akasya : кларц.

akasya ağacı bot. : *Robinnia pseudoacacia L.*, кларцей : зи лъэгагъыр м 30 – 35-м нэс жыг ллэужьыгъуэщ. Къафкъас ищхъэрэм XIX ллэщыгъуэ лъандэрэ кыщагъэкл. Бжъэхэм фо кыхах.

akasyadikenli bot. : кларцбанэшхуэ.

akasya sarı bot. : *caragana orborecens Lam*, кларцгъуэжъ : и лъэгагъыр м 3 – 5 хъу гъурц ллэужьыгъуэщ. Банэ тетщ, бжъэхэм фо кыхах.

akasya yalancı bot. : *robinia pseudoacacia L.*, банэкларцей, еплъ кларцейм.

akbaba zoo. : дзэлыкъуэбгъэ, тыныужь (ад).

akbakla bot. : *phaseolus vulgaris L.*, джэшгъур – флагъэшхуэ зыхэлъ хадэхэкл къэклыгъэщ. И пкъым зыклэрищлэн игъуэтмэ зэришэклыурэ дожей, и закъуэмэ занщлэу см 25 – 30 – клэ доклей. И къежъаплэр Америкэращ, шхыныгъуэ зэмыллэужьыгъуэхэр кыхахщыкл, цлынэ-уи, гъэгъуауи яшх.

akbaldiran bot. : *anthriscus longirostris Bertol.* Амудэгү : зы гъэклэ флэкла къэмыкл, зи лъэгагъыр см 20- 60 хъу удз ллэужьыгъуэщ. И лъабжъэр паупщыри силос ящл, лэщым флыуэ яшх.

akbaldiran koruluk bot. : *anthriscus nemorosa (Bieb) Spreng*, амунэнцл : гытлклэ е нэхъы-бэклэ къэкл, зи лъэгагъыр см 60 – 90 хъу удз ллэужьыгъуэщ. Куэду кыщокл мэзыыбгъу-хэм, чэтыплэжхэм, куэншыб идзыплэхэм, папжъэхэм. Силосу иплъхъэмэ, лэщым флыуэ яшх.

akbaş zoo. : хыкъаз.

akciğer anat. : тхъэмбыл, жъагъэ, - **Akciğerle ilgili kelimeler** – Тхъэмбылым зэригуэшыр : тхъэмбыл (жъэн жъагъэ), тхъэмбылыку, тхъэмбыл джанэ, тхъэмбыл паклэхэр, тхъэмбыл къуэпс, тхъэмбыл шырыб, тхъэмбыл лъынтхуэхэр, - **akciğer hastalıkları** : тхъэмбылей, - **akciğer hastalığı** : тхъэмбылуз,

akçaağaç bot. : *acer L.*, шэзешэ, блапцлэ : зи лъэгагъыр м 20 – 23-м нэс жыг ллэужьыгъуэщ. И гъагэхэм бжъэм фо кыхах. Къафкъас ищхъэрэм щылэ къалэшхуэхэм я хадэхэм кы-щагъэкл.

akçaağaç çınar yapraklı bot. : *acer platanoides L.*, блашэ : и лъэгагъклэ м 25 – 30 хъууэ, ба-ринэ дахэу къэкл жыг ллэужьыгъуэщ. И гъагэхэм бжъэм фо кыхах. Илътэс 150 – 200-м нэсыхунклэ мэпсэу. И пхъэр зэрыбыдэм кыыхэклыу адыгэхэм пкъо, пхъэпшынэ, шыклэ-пшынэ н. кыхахщыкыр.

akçaağaç kayın gövdeli bot. : *Acer trautvetteri Medw.*, лэней : зи лъэгагъыр м 20 – 25-м нэсщ. Къушхъэху мэххэм кыщоклыр. лэнейм и пхъэр быдэщ, уадэкл, джыдэкл, н. кы-хахщыкл.

akçağaç sivri bot. : *Acer platanoides L.*, блашэ : и лъэгагыр м 25 – 30 хъууэ, баринэ да-хэу къэкI жыг лIэужьыгъуэщ. Блашэр илъэс 150 – 200-м нэсыхункIэ мIэпсэу. И пхъэр зэрыбыдэм кыяхэкIыу пхъэпшынэ, шыкIэпшынэ кыяхащIыкI.

akça I : хужьыфэ.

akça II : дыжбын IэпэщIэгъэж – нэгъэцIу.

akçakavak bot. : *populus L.*, щихухужь : псынщIэу лъагэу мIэI, м 15 – 40-м нэс илъэхагъ мэхъу, щихум и пхъэр щабэщ, псэуалъэ щащIкIэ зэрахъэ, пэрытх кыяхащIыкI.

akçalı : нэгъэцIум теухуауэ.

akçe : дыжбын нэгъэцIу жьыгъей.

akçıl : зи фэр текIа, хужьыфэ.

akdarı bot. : *setaria moharium Al.*, ашэху : куэд щIауэ цIыхур зэлэжь къэкIыгъэщ. Къызэры-кIыр зы илъэскIэщ. И пкъым и лъэгагыр см 100-м носыр. И жылэхэр шыщхъэIу мазэм мэхъур. Адыгэхэм ижъ ижыжъ лъандэрэ къагъэкIыр. Шхын кыяхащIыкIыр.

Akdeniz : Хышхуэ.

akerdeon : пшынэ.

akıl : гупсысэ, кIэщ, гущхъэ, – щхъэм игъэвыф, - **akıl etmek** : гукъэкI, - **akılda tutmak** : гум иубыдэн, - **akıl hastanesi** : сымэджэщ щхъэзэ, - **akıl almaz** : гупсысэкIэ хущIэмышхъэн, - **akılda kalmak** : гущхъэм кыинэн, гум кыинэн, - **akıl akıldan üstündür** : гущхъэр гущхъэм токIуэр, гур гум токIуэр, - **aklı karışmak** : и гущхъэр зэхэзэрыхъын, и гур зэхэзэрыхъын, - **akla gelen başa gelir** : гущхъэм кырирдзэр щхъэм кыырокIуэр, гум къэкIыр щхэм кыырокIуэр.

akıllı : кIэщIуш, - **akıllı köprüyü arayıncaya kadar deli suyu geçer** : (губзыгъэр) кIэщIушыр лъэмыжым лъыхъуэхукIэ, щхъэзэр псым икIынщ.

akıllılık : кIэщIушыгъэ, губзыгъагъэ.

akıllı insan : цIыху гущхъэ зэтет зилэ, губзыгъэ, кIэщIушыгъэ зыхэлъ.

akılsız : кIэщIушыншэ, гущхъэншэ, губзыгъэншэ, мыгубзыгъэ, ажьмыжъ – гущхъэки, узыншагъэки ныкъуэдыкъуэ.

akılsızlık : кIэщIушыгъэншэ.

akın : 1. теуэ, 2. зэпымыуэ къэкIуэн, - **gece akını** : жэщ теуэ, - **akın etmek** : теуэн.

akıncı : теуакIуэ : дзэм и пэ иту теуакIуэхэращ.

akıntı : ежэх : псыхъуэ хуэдэхэр зыдежэхыр.

akış : кыиж.

akışkan : кыижыф (тIуатIкIуэ папщIэ жалэр).

akıtma : кыигъэж.

akıtmak : кыигъэжын, - **suyunu tekrar akıtmak** : щIэгъэжыжын, - **suyunu akıtmak** : щIэгъэжын.

akibet : Iуэхум и кIэр.

akide I : и фIэщ.

akide II : кIэнфет, IэфIыкIэ, фошыгъу кIанэ.

akik : мыщIэ, мывэ лъапIэ.

akil : кIэщIуш.

akilane : кIэщIушу, губзыгъэу.

akim : 1. бгъэ, 2. мылхуэ.

akis : джэрпэджэж.

akit : зэгурылуэныгээ.

akkara ağaç bot. : *ulmus scabra Mill*, дыкьуэнагъхужь : дыкьуэнагъ лъэпкьыгъуэм ящыщ жыг лъэужьыгъуэщ. И лъэагъыр м 25 – 30-м нос. И пкьыр быдэщи псэуалтэ, цыхур зыхуэныкьуэ лэмэпсымэхэр кыяхащыкI. Къущхьэхуэ мээхэм кыщокI.

akkor : дэным хуэдэу къэплъа.

aklan : кьурш.

aklanmak : зыгъэкъэбзэн, захуэу хэкIыжын, хейуэ хэкIыжын.

aklı kısa : хъэрэурэ (хъэрэуэрэ) – зи акъыл хуэчэм, тIэкIу зыхухэт

akliselim : гупсысэфI.

akmak : ежэхын, кьижын.

akonit – boğan otu bot. : *akonitum L.*, къэлэрщэху : лъэужьыгъуэ зыбжанэу гуэша удз лъэпкьыгъуэщ. Илтэс зыбжанэкIэ мэлпсэу. Мэкьуплэхэм, хьуплэхэм кыщокI. Щхуэ гуащIэ хэлъщи Iэщым Iурыбгъахуэ хьунукьым, адыгэхэр куэд щIауэ ироIэзэ.

akort : макъ зэпыблэ

akraba : благъэ, унэкьуэщ, Iыхьлы.

akrabalar : зэрылхузэрыпI – лъэныкьуэ зауIкIэ зэIыхьлыхэр, - **akrabaların tanışması** : зэхэщIэ – зэрышэн IуэхукIэ щIалэмрэ хьыджэбзымрэ я лыкIуэхэр зэхыхьэу щызэры - цыху, -**yakın akraba** : шылI – Iыхьлы, гьунэгъу, кьуэщ.

akrabalık : блэгъагъэ, унэкьуэшыгъэ, Iыхьлыгъэ.

akran : лэгъу – ныбжькIэ зэныбжьэгъу, зы ныбжьым итхэр, гъашкIэ.

akranlar: зэдыкьэшэгъу – зи кьэшэгъуэ зэныбжь щIалэхэ.

akrep I zoo. : бэджей.

akrep II : щхьэрыкIуэрыбж.

akrepkuyruğu taçlı bot. : *coronilla cogonata L.*, бжъэхьунудз – илтэс зыбжьанэкIэ кьэкI удз лъэужьыгъуэщ. Губгъуэхэм, мэкьуплэхэм куэд кьэкIу урохьэлIэр, и чэзум пыбупщIмэ мэкьу гьэщIэгъуэн мэхьу. Жэмым и шэр уэр ещI, гьэгъахэм бжъэм фо кыяхах.

aksak : лъашэ.

aksamak : лъэшэн.

aksetmek : къэцIуужын.

aksırık : кьепс.

aksırmak : кьепсын.

aksi : пхэнж.

aksilenmek : пхэнжыгъэ лэжын, е щIэн.

aksilik : пхэнжыгъэ.

aksine : пхэнжу.

aksöğüt bot. : *salix alba L.*, дзэлкъэдабэ : зи лъэагъыр м 10 – 15-м нэс жыг лъэужьыгъуэщ. Псы зыдэщылэ щIыплэ псоми кыщокI. И гъагъэхэм бжъэм фо кыяхах.

aksu : нэщIэху.

akşam : пщыхьэшхьэ, - **akşama doğru** : пщыхьэшхьэ хуэкIуэу, - **akşamdan kalma** : пщыхьэшхьэм кьела, - **akşam namazı** : пщыхьэшхьэ нэмэз - **dün akşam** : дыгъуэпшыхь, - **bu akşam** : ныщхьэбэ, - **akşam öncesi yenen yemek**: пшапэлус – пщыхьэшхьэшхэм нэмысу яшхырщ, - **akşam üzeri çalınan ganimet** : пшапэлуху – пшапэ зэхэуэгъуэм ирахужьа (жэщым гьуэгурыкIуэну) а лъэхьэнэ дыдэм ядыгъуа шы е Iэщ,

akşamki : пщыхьэшхьэрей.

aktarmak : зэдзэклын, зэпыгээзэн.
aktif : жьдждэр
Akyıldız ast. : Вагьуэцлү, мыхэр тху мэху – Сириус, Арктур, Капелла, Алфа, Бета.
al I : плъыжъ, цыплъ.
al II : гъэпцлагъэ.
ala I : кьуэлэн.
ala II : нэхъыфI, фыдыдэ.
alabalık zoo. : бдзэжьейкьуэлэн – зи фэм плъыжъ цыкIу хэс бдзэжьей.
alabildiğine : зэрылъэкIкIэ, - **göz alabildiğine** : нэм зэрилъагьукIэ, нем кьыззериубыдкIэ.
alabora dnz. : щIэмбрыуэн.
alaca karanlık : пшапэ, - **alaca karanlık oldu** : пшапэр зэхэуаш.
alaca : кьуэлэнпщIэлэн, цIугьэнэ.
alacak verecek : 1. щIыхуэ - хьэхуэ.
alacaklı : хьэхуэ зилэ.
alacalamak : и фэм зихьуэжын.
alacık : чыл.
alafranga : европэ щIыкIэ.
alageyik zoo. : бжьо – щыхь нэхь дахэхэм ящыщ зы, - **alageyik yavrusu zoo.** : бжьоушкIэ.
alaka I : 1. егугьын, 2. хуэгьунэгьун.
alaka II : щIыхь.
alakadar : егугьакIуэ.
alakarga zoo. : кьуалэ.
alamamak : 1. гъэпщкIун, 2. фэзэхьуэкI щIын.
alamana : бдзэжьей зэрещэ кхьуафэжьей.
alamet : 1. нэгьыщхьэ, 2. иныгъэ.
alantalan : зэхэгъэзэрыхьын.
alan : 1. тафэ, 2. кхьухьлъатэ тедзаплэ.
alarga dnz. : 1. укьызэмыкIуалэ, 2. укьызбгъэдэмышьэ, 3. жьыжьэу блэкI.
alarm : маржэ, уэхьэхьей.
alaşığı etmek : 1. кьытедзэн,
alışım : минерал зэхэгъэжыхьа.
alaturka : кьуэкIыплэ Iуэху.
alavere : етын кьетын, ет кьет.
alay I : 1. цыху Iув, 2. дзэ фыцIэ.
alay II : ауан.
alaycı : дэгушыIэн, ауан щIын, гушыIэрилэ.
alaylı : ауан зыхэлъ псалъэ.
alaz : мафIэ.
alazlama : мафIэкIэ гъэлыгьуэн.
albastı : уд.
albeni : теплъэ дахэ, удэзыхьэх.
albüm : сурэтылъэ.
alçacık : лъахьшэ дьдэ.
alçak ses : макъ щэху.

alçak : лъахъшэ.
alçakça : икьуклэ лъахъшэ, цыху мыхъумыщлэ.
alçak gönüllü : мыпагэ.
alçak gönüllülük : мыпэгэн.
alçalmak I : кьехын,
alçalmak II : щлэкъэн.
alçı : сэху.
aldanmak : зыкьегъэпцлэн, кьэпцлэн.
aldatmaca : гъэпцлагъэ.
aldatma : лэрыгъэ – гъэпцлагъэ.
aldatmak : кьэгъэпцлэн, - **aldatılmak** : укьагъэпцлэн.
aldırmak : кьегъэштэн, - **aldırış etmemek** : хьымплар мышлын, хьымплари умыщылын.
aldırmaz : зыфлэмыгъэщлын, зыфлэзмыгъэщл.
alelace : гузэвэгъуэклэ.
alelade : мыгъэщлэгъуэн.
alem I : 1. уэгу, 2. нэгъуэщлхэр, 3. тхэгъуэ, 4. псэущхэ, - **alem yapmak** : тхэгъуэ щлын, тхээн, - **hayvanlar alemi** : псэущхэ ллэужьыгъуэ.
alem II : нып.
alenen : нэрылъагъуу.
aleni : нэрылъагъу.
alerji : хьэкхъуплэ.
alesta : зэгъэпэща.
alet : лэмэпсымэ, - **alet tersi** : тлыгу, - **alet ağzı**: дазэ – гзэжъэдэт гуэрхэм кьаштэ дэуплэ,
alet-edevat sapı : пхъэмбру – лэмэпсымэ гуэрым хуащл пхъэкл.
alev : мафлэбзий.
alevlenmek : мафлэбзий кьыдрихуеин, кьэлэлын.
aleyh : кьапэщыт, кьыпэува.
aleykümselam : алейкум сэлам, тхэм и нэфлыр кьыпщихуэ.
alfa otu bot. : *stipa L.*, жьыщлэху – лъэху : илъэс куэдклэ кьэкл удз ллэужьыгъуэщ. Я лъэга-
гъыр см 30 – 100-м нос. Гъатхэм зэрыхъум папщлэ лэщ псоми яфлэфлу яшх. Гъэмахуэр
кьыхъэмэ мэгъужри и пкьыр быдэ мэхъури яшхыжыркъым. Ауэ шлымахуэм мэлми шы-
ми яшхыр.
alfabe : 1. тхыбзэ, тхыпкьылъэ, 2. луэхум и щлэдзаплэ.
alfabetik : тхыпкьэ чэзуклэ.
alfalfa otu bot. : *medicago falcata L.* Гъэшпэж : илъэс зыбжанэклэ кьэкл удз ллэужьыгъуэщ,
см 50 -70-клэ доклеир. Гъэгъа гъуэжхэр, лэрамэ хъурей цыклуу, кьудамэ щхъэклэхэм
гъэмахуэм кьыпедзэ лэщым флыуэ яшх, бжъэм фо кьыхах.
alıcı : 1. щэхуаклуэ, 2. ызых.
alış : хьэмкlyт.
alışağacı bot. : *crataegus L.*, хьэмкlyтлей : ллэужьыгъуэ куэду гуэша жыг лъахъшэ ллэужьы-
гъуэщ е гурцщ. Хьэмкlyт кьыпыклэр бжьыхэм мэхъу. Дунейм 1250 хьэмкlyтлей ллэу-
жьыгъуэ кьыщоклыр, илъэс 200 – 300-клэ мэлсэур. Адыгэхэм хьэмкlyтлым и пхъэр ягъэ-
при баш плъыжь, щлопшыкл, дамэкъуэ, уадэклэ кьыхащыкл.
alık : лулэ.

alıklik : лүлэн.

alikoymak : кьэгьэнэн.

alim : 1. кьэштэн, 2. теплээ дахэ, - **alim - satım** : щэн - кьэщэхун,

alimli : дэзыхьэх, - **alimli kız** : теплээ дахэ зилэ хьыджэбз.

alın : натлэ, - **büyük alınlı** : натлэшхуэ, - **geniş alınlı** : натлабгьуэ, - **alın teri** : натлэпс, - **alın akıtmalı** : фэкьу, натлэфэкьу, - **alın üstü** : натлащхьэ, - **alın ortası** : натлэгу, - **alın kemiği** : натлэ кьупщхьэ, - **alın tüyü** : натлэц, - **alınönü** : натлэпэ.

alındı : лыха.

alingan : гусэрей, жэгьуэрей, лупажэ – жьэм кьыжьэдэкл псори зи жьагьуэ хьу цыху.

alınlik : нэтлалъэ.

alinmak : жагьуэ хьун.

alinyazı : натлэхьуар, кьыхуиухуа

alışık : еса.

alışkanlık : есэн.

alışkın : есауэ.

alışmak : хэсыхьын, есэн, - **alışma zamanı** : сэгьуэ, есэгьуэ.

alışmamak : фэжылужь.

alışmış : фэжылужь хуэхьужын.

alıştırma : гьэсэн.

alıştırmak : егьэсэн, kendini alıştırmak : зыгьэсэжын.

alışveriş : щэхуэн.

alicengiz : губзыгьагьэ.

alimallah : тхьэм и цлэклэ солуэ, мыцлыкли солуэ.

aliminyum : бдзэху

alkali : лъысты.

alkış : лэгуауэ, лэгу теуэ

alkışlamak : лэгу еуэн, лэгутеуэ

alkali : лъысты.

alkali kostik : лъысты кьуанлъэ.

alkali metal : лъыстыткы.

alkol : фадэ, бжьэ.

alkolik : фадафэ, фадэрыхьыжьэ, ефаклуэ – фадэр зи нэрыгь, ефэным хуэхьыжьэ

alkolizm : фадэ сымэджагьэ, фадэрэхьыжьэ.

alkolmetre : табыл – фадэм и гуащлагьэр кьэзыгьэлъагьуэ пщалъэ.

Alkor ast. : Вагьуэкъан, Шогьуэгьагьэ вагьуэ.

Allah : Тхьэ, - **Allaha yalvarmak** : Тхьэм елъэлун, - **Allah aşkına** : Тхьэм щхьэклэ, - **Allah**

rahatlık versin : Тхьэм нэхулъэфл фыкьыригьэкл, - **Allahsız** : Тхьэмыдэ, Тхьэншэ, -

Allah'ı inkar eden : Тхьэгьэпцл, Тхьэмыдэ - **Allah evi** : Тхьэ лъапсэ, Тхьэ унэ, Тхьэлъэ-луплэ (хьэврэ, члисэ, мэджыт).

allahlık : лулафэ.

allakbullak : зэхэзэрыхьа, - **allakbullak etmek** : зэхэгьэзэрыхьын.

allak : узыщымыгьуэ.

allame : зыщлэрей.

allem kallem etmek : губзыгьагьэклэ зыхуейр зылэрыгьэхьэн, е егьэщлэн.

allerji : хьэкьуплэ.

allı : плъыжьыфэ къуэлэн, - **allı güllü** : щхьуэкӀэплъыклэ.

allık : къэплъыжьын, сэху сэплъ.

alma : щтэ.

almak : щтэн, къэщтэн, къэщэхун, игъэзэгъэн, игъэхуэн, Ӏыхын, ищэн, фыз къэшэн, зэдэхьын, щӀыӀэ зыхэгъэхьэн, хэхьэн, техын, мэ къыщӀихьэн, - **ateş almak** : мафӀэ къэщтэн, - **ele almak** : Ӏэклэ къэщтэн, - **altına almak** : щӀэлъэфэн.

alman : нэмыцэ лъэпкъ.

Alman gümüşü : гъуаплъэху.

almanak : хэхауэ мэхуэбж тхылъ.

almanca : нэмыцэбзэ.

alo? : ухэт?

alpdefnesi bot. : *daphne mezereum L.*, хьэгъэжь – еплъ дыгъужьгъалэ – **defne**.

alp : лыхъужь.

altçene anat. : жьэпкъ.

altderi : етӀанэреифэ.

altgeçit : щӀытӀ гъуэгъу.

alt : щӀагъ, лъабжьэ, - **suyun altı** : псы щӀагъ, - **ağaç altı** : жыг лъабжьэ, - **altına koymak** : щӀэлъхьэн, - **altına yatmak** : щӀэгъуэлъхьэн, - **altına dikmek** : щӀэдэн.

alternatif : хэдэфын.

altes : жан.

altetmek : хэгъуэн, текӀуэн.

altı : хы, 6, -**altı saatlik yol** : шэджагъуакӀэ – шэджагъуэ нэгъунэ пкӀуфын гъуэгъу.

altıgen : химэ.

altın min. : дыщэ.

altın iplik : хэщӀыкл – дыщэ уагъэ лӀэужьыгъуэ, бэхуцей Ӏэщхьэхэм тралъхьэу.

altın-gümüş iplik : ешэкӀ – уагъэ щӀылум ирашэкӀыурэ зэрагъэдахэ дыщэ-дыжьын Ӏуданэ, - **altın, gümüş sırmalı** : щагъэбгъуэ лъэгъурыщ – дыщэ, дыжын Ӏуданэ зыхэхуэна щагъэбгъуэ,

altın iplikle örülen ip : дэнлъэч – дыщэ ӀуданэкӀэ къэблхьа хьурей е хуэкӀыхь щӀыклэ, дыщэ пыӀэм, хэдыкӀхэм халъхьэ.

altın suyu : дыщэпс.

altınbaş : фонащэ лӀэужьыгъуэ.

altıncı : еханэрей.

altıpatlar : ших зыралъхьэ клэрахъуэ.

altışar : хырыхырэ, хырыхыурэ.

altıyüz : щих : 600.

altlık : 1. щӀэлъхьэплэ, щӀагъщӀэлъ щӀэдзэ, 2. щхьэщӀэт.

altlıüstlü : 1. и щхьэ и лъабжьэу, 2. зэтету.

altmış : хыщӀ : 60, хыщӀрэзырэ : 61, хыщӀрэтӀурэ : 62, хыщӀрэщырэ : 63, хыщӀрэплӀырэ : 64, хыщӀрэтхурэ : 65, хыщӀрэхырэ : 66, хыщӀрэблырэ : 67, хыщӀрэирэ : 68, хыщӀрэбгъурэ : 69.

altmışar : хыщӀхыщӀ.

altmışıncı : хыщӀырей.

altuni : дыщафэ.
altüst : зэхээзэрыхьа, - **alt üst etmek** : зэдзэклын, зэпыгээзэн.
altyarı : псэуклафлэ лъабжэ.
alyuvar : лъы плъыжэ.
alyuvar eksikliği med. : лъыху – лъыр зыгэплъыжэ и лъыхэр хуримыкъуж щыхъу узыфэ.
am : гуд, фты.
ama, amma : ау, ауэ.
ama : нэф.
amaç : гугъэ.
amaçlamak : гугъэн.
amaçsız : гугъэншэ, щхъэрыхь.
amade : зэгъэпэща.
aman : къысхуэгъэгъу.
amansız : гуцлэгъуншэ.
amatör : лэпэцлэгъэж хэмыту.
amazon : зэуаклуэ бзылхугъэ, емылыдж.
ambalaj : клуэцлышыхьын.
ambar : гуэн.
ambarcı : гуэнплъыр.
amca : адэ къуэш, унэкъуэш.
amcazade : унэкъуэш.
amel I : дин хабзэр зыгъэзащлэр.
amel II : ныбажэ.
amele : гуащлэрыпсэу.
ameli : гуащлэдэклү, игъэзащлэу.
ameliyat : ябзын,
ameliyathane : бзэш, цыхухэм, псэущхъэхэм сэ жанклэ зэрелээ щыплэ къабзэ-лъабзэ.
amerikalı : америкэн лъэпкъ.
amerikan I : америкэм щыщ.
amerikan II : америкэ щэкл.
amfibi : 1. псэуклитл зилэ, 2. хыми щымы щызырахуэф, 3. хыми щынальэми щызеклуэф.
amin : Тхъэм жи́лэ, Тхъэм идэ.
amir : тепщэ.
amma : ау, ауэ.
amme : хэгъэгъу, къэрал.
amorpha bot. : *amorpha L.*, тлуп – гурц лъэпкъщ. Зи лъэгагыр м 2-м нос. Бжъэм фо
 кыхах.
ampul : уэздыгъащхъэ.
amu bot. : *chaerophyllum bulbosum L.*, гытлклэ къэкл, зи лъэгагыр см 100-150-м нэс удз ллэу-
 жыгъуэш. Нэхъыбэу кыщокл губгъуэхэм, хуейхэм, мзыбгъухэм, хадэхэм, куэншыб
 идзыплэхэм. Силосым иплъхэмэ лэщым флыуэ яшх, и лъабжэр адыгэхэм яшхыр.
amut : зитлэн.
an : нлэплэзыплэ.
anaarı zoo. : bak. arı.

ana : ны, анэ, бын зилэ, **-anaoğul** : анэ-зэкъуэ.

ana bir baba ayrı : бын тѳуащлэ – зы адэм фызитѳым яхуигъуэта е зы фызым лѳитѳым яхуигъуэта бынхэр.

anacıl : и анэр фѳыуэ зылѳагъу.

anaç : лъхуэфын псэущхэ, пхэщхэмыщхэ къэзытѳыфын жыг.

anaç domuz : лэу – лъхуэн-плэн ныбжьым ит кхъуэ анэ.

anaç horoz : адакъэпщ, - **anaç tavuğun ötmesi**: джэлу тращѳыкла - зи имыхабзэ анэщлэр ѳуэу абы папщлэ якуѳу яшхыжмэ хужалэ.

anadil : анэдэлъхубзэ.

anadili : анэбзэ, къыдалъхуа и бзэ, и анэдэлъхубзэ.

Anadolu : Анэдолэ.

anadut : пхэ гуахъуэ

anahtar : ѳункѳыбзэлух.

anakara : дуней щѳыналъэхэм яз.

anakonda zoo.: архъуэжъ

anakök bot. : *sorghum halepense* (L) Pers., лѳабжьэжъ – еплъ, гумей.

analık : анэнэплэс.

analiz : зэхэгъэкѳын, зэхэхын.

anane : хабзэ.

ananevi : зэрыхабзэу.

anarşi : зыхэзэрыхын.

anarşist : зыхэзыгъэзэрыхъ.

anason bot. : *pimpinella anisum L.*, гуузгын – зы гъэклэ къокл. Мэ дахэ къыклэрех, и жылэм дахэ къщѳаху, медицинхэм сабын, аркъэ, ѳэфѳыклэ щащѳклэ халъхъэр. Адыгэхэр куэд щѳауэ иролэзэ, губгъуэхэм кѳыщыкѳу урохъэллэ.

anatomi : ѳепклъэпкъ.

anayasa : къэрал хабзэ, хэгъэгу хабзэ.

anayol : гъуэгуанэ.

anayön : лъэныкъуапэ, лъэныкъуанэ.

Anayurt : Хэку,

Anavatan : адэжъ - анэжъхэм я Хэку.

anca yeter : лъытэ-псытэ – ирикъу къудейуэ, зэгъэзэхуэпауэ зыгуэрым телъыта.

ancak : ауэ.

andezit : мывэдзэхъ.

anekdot : гушылэ цѳыкѳу, гушылэ клэщѳ.

andırmak : и гугъу егъэщѳын, ещхын.

andızotu bot. : *Inula helenium L.*, клэпхъэщэху, андыз : зи дъэагагъыр м 2 – 2,5-м нос, илъэс зыбжанэклэ къэкѳ удз лѳэужьыгъуэщ. Ди Хэкум щѳыплэ куэдым ущрохъэллэр.

Andromeda ast. : Вагъуэклапсэ.

anemi med. : лъымэщѳагъэ, лъы сымаджагъэ.

Anemone otu : *pulsatilla Adans.*, набдзэилэ – лѳэужьыгъуэ зыбжанэу гуэша лъэпкъыгъуэщ, илъэс зыбжанэклэ мѳпсэу. Къущхэхъу мэкъуплэхэм, хъуплэхэм, дыгъафѳлэ джабэхэм, гъурцхэм яхэту къыщокл. Щхъуэ гуащлэ хэлъщ, медицинэхэм хущхъуэ къыхах.

ankıç : тажджэ.

anı : гукъэкI.

anında ölmek : зэшэзэплэ, зэшэзэплэу лIэн – наплэзыплэм и псэр итын, кыитехуэу лIэн.

anılmak : уи гугъу ящIын.

anımsamak : гукъэкIыж.

anıt : сын.

anıt kabir : кхъэлэгъунэ.

anıt sal : сын хуэдэу.

anızotu bot. : *Inula helenium* L. андыдз, еплъ андызым.

anı : зэу,зыуэ

anı çıkış : илъэдакъэщыкIын – ипкIын – илъын, шыр йолъэдакъэщыкI, - **aniden kaybolmak**

: щIэбзэхыкIын, - **aniden koşmak** : идыдыкIын – зэуэ щIэпхъуэн, шыр идыдыкIын.

anjın -med. : тэмакьыдзэуэ.

anka : псысэм хэт псэущхъэ бзу.

anket : щIэупщIэн.

ankıç : гутедзэ

anlaklı : губзыгъэ.

anlam : кыикIыр.

anlamak : гурылуэн.

anlamazlık : зэгурымыгъэлуэн.

anlamdaş : псалъэзэщхъ.

anlamlandırmak : зэдзэкIын.

anlamsız sözler : выл балыджэ – зыри кыызэрымыкIыу зэхэтхъуа псалъэ гуп.

anlaşılma : укъащIэн.

anlaşma : зэгурылуэн.

anlaşmak : зэгурылуэ.

anlaşmazlık : зэгурымылуэ.

anlatı : луэтэжын, жылэжын.

anlatmak : желэн, хуэлуэтэн, и фIэщ щIын.

anlayışlı I : 1. зыгурылуэ, 2. гурылуэбзей.

anlayışlı II : гулътэ, зэгущ.

anlayışlı arkadaş : дамэгъу – псомкIи кыыгурылуэ ныбжьэгъу.

anlayışı kıt : тегъэхэгъуей – зыгурылуэгъуей цыху.

anlayışsız : гулътэншэ, мыгурылуэбзей, мыкхъэмывэ, -Iэгъуи-гъуэгуи (хуэмыгъуэтын) : зыри зыгурымылуэф, кыдэшэхыгъуей.

anlı-şanlı : дахэкIей.

anlık : гурыхуэ.

anlık zaman : уэибж – нэр бгъэплэрэплэху лъэхъэнэ, -хъуэтпсэту – наплэ дэхъеигъуэм.

anma : гукъэкI, и цIэр илуэн.

anmak : игу къэкIын.

anne : ны, анэ, - **annesı** : и анэ, - **annemiz** : дианэ, диянэ.

anneanne : анэшхуэ.

anneciğim : быбэ.

anofel zoo. : техъэгъуэзешэ.

anormal : зэмыгуш.

ansiklopedi : щлэнгъуазэ.
antika : пэсэрей хьэпшып.
antilop zoo. : хьуэпсырджэн.
antimon min. : сырымэ.
antipati : лъагъугъуей, мылътэгъугъуафлэ.
antipatik : теплътэгъуей, цыху щылэ.
antitez : гупсысэм и зы лъэныкъуэ.
antlaşma : зэгурылуэныгъэ.
antoloji : тхыгъэ, усэ къыхэщыпахэр зэрыт тхылъ.
antrasit min. : флэмыщл.
antre : унэ щыхьэплэ.
antrenör : гъэсаклуэ.
antrenman : зегъэсэн, зегъэкун.
antrepo : гуэнышхуэ.
antropoloji : лэпкълъэпкъыр джынымклэ щлэныгъэ.
anüs anat. : пхэгъуанэ.
aort-anat. : лъынтуэшхуэ.
apaçık : нэрылътэагъу.
apandis anat. : ныбэлътэщлэ, клэттийлей.
apandisit med. : клэттий лей уз, ныбэлътэщлэуз,
apansız : зэу.
apar topar : гузэвэгъуэклэ.
apartman : унэ зэтет.
apaş : цыху мыгъасэ, щэныншэ.
Aphaz : Азгъэ, адыгэхэр апхъазхэм мыпхуэдэуи еджэт.
arışarası -anat. : бэкъу
arışmak : хэзэрыхьын, мыщлэжыфын.
aplik : блынджабэ уэздыгъэ.
apolet : дамэтэлъ.
apse : шын, шыныджэ.
aptal : лүлэ, тлыгур, балид, хьэрэурэ, хьэвдын – зи акъыл чэм
aptallaşmak : лүлэн.
aptallık : лүлагъэ.
aptes : лэндэз, - **aptes almak** : лэндэз щтэн, - **aptes bozmak** : псыунэм клуэн, къубгъаныр
 щлэхын.
apteshane : псыунэ.
aptesli : лэндэз зылыгъ.
aptesiz : лэндэз зымылыгъ, лэндэзыр зыкъута.
ar : укытэ, - **ar damarı çatlamak** : укытэ зыхэмылътыж.
ara : зэхуаку, зэпыу, - **ara vermek** : зэпыгъэун, - **arada kalmak** : зэхуакум къыдэнэн.
araba : гу, пхъэзэтеупщлэ – гум апхуэдэуи йоджэ, - **araba gövdesi** : дэрэбинэ, - **bir araba yükü** : гулътэ, гурашэ, - **araba kasası** : гулътэгу, - **arabanın arkası** : гупхэ, - **arka koltuk** : гупхэ тлысыплэ, - **iki tekerlekli araba** : хьэмклэшыгу, - **tek atlı araba** : шызакъуэгу, - **arabanın yanlardan yükseltilmesi** : гудыкъуакъуэ – выгум е гуфэлунэм и джабиттым гуэн

башхэр фладзэн папщлэ кыгуагъэпийккэ губжэ, - **araba önü**: гублащхьэдэсэ – гум и пэлут, **araba aleti**: гудзэхуэшэ – гудзэ лэпэхэр гульэгу убрууам зэрыхуашэ лэмэпсымэ, - **arabanın iki yanı**: гуклүэцл губжэ: гум и гуфитлыр зэрызэрагъэубыдэ, абы лъэгу хуэхъу кукъухэр, - **araba arka direği**: гупкьюоужэ – гупклэщлэсэм илэ флэдзаплэраш, - **boyun-duruk saplaması**: гукъумрэ бжымырэ е нэгъуоцл зыфлэлъ гуэрхэр зэрызэрагъэубыд пхъэ быдэ е гъуцл лъэдий, - **bir araba yükü**: гухь – гухь выхь – гумрэ выхэмрэ къахуэшэ хъэ-лъэ, - **arabaları birbirine bağlama aleti** : пхъэлэщэклен – гукъухэр зэрызэпащлэ пхъэ уэр-дыхъу е дыкъяукъуэ, - **arabada dizgin asma yeri** : шыбжэ – шыгум воржэхэр зыфла- дзэу илэраш, - **araba oku** : шыгукъу, выгукъу, гукъу, гупэгъу, пэгъу, **arabanın uzatılması**: гузэ-пыщлэ – 1) хэлэтыккэ шыгу зилэ щыплитым я зэпылтыплэ, 2) пхъэ кыхышхуэхэр кыща - шэклэ гуитл зэпащлэри, абыхэм ярылъу къашэ, е зы гур зэпагъэклүэт, тхэгъуцл клэпсэ-клэ зэрапхыжри къашэ, - **araba dingilini koruma demiri** : гульэмыж хэбдзэ – пхъэ гульэ-мыжыр имышхын папщлэ и щлагъым хъэкхъуафэ щыклэу кыщлабзэу шыта гъуцл,- **dingil üstü korumalıği**: гульэмыж тебзэ – гульэмыжым телъ пхъэ ллимэраш, - **kasayı bağlayan lata**: гульэгу лъапэдэдз – гульэгу (пхъэкъуаншэ) клэпитым я клэпэхэр зэри- гъэубыдыну дадз гъуцл лъэдийхэр, - **arabalarda halat takma yeri** : пэбжэ, клэбжэ – хъэгухэм я пэмкли я клэмкли илэ клэпсэ флэдзаплэхэрш, - **at arabasının teker dilmekeri** : уэбэ – гу шэрхъым и пхъэкъуаншэхэраш, гульэгу, - **teker sıkıştırma aleti** : лхъэбэкъу – гу шжэрхъым и гудзэ къэлалэмэ ирагъэбыдылэ пхъэ яе, - **arabada koşum takma yeri** : шыбжэ – шыгум хъэму - тым пыщла фэ клэпсэхэр зыфладзэу илэраш.

Araba yıldızı ast. : Вагъуэ гублащхьэдэс.

arabacı : гублащхьэдэс

arabalık : гуэщ.

arabulucu : лэжъэгъу, зэзгъэклуж,

aracı : лыккүэ, дэлэл – флыуэ зэрылгъагъухэм яку дэт, я лүэху зезыхуэ цыху.

aracılık : дэшхыхь.

araç : лэмэпсымэ.

arada sırada : зэзэмызэ

araf : жэнэтымрэ жыхьэнэмэмрэ дэлъ щыплэ.

aralamak arg. : дыгъуэн.

aralamak : зэлухын, дэчын.

aralık ay. : дыгъэгъазэ мазэ.

aralık yarı. : дазэ.

aralıklı : дэча.

arama : лыхъу.

aramacı : шхъураккэ - лыхъуаккүэ.

aramak : лыхъуэн, - **karanlıkta el yordamıyla aramak** : лэбэрэбэн.

aranmak : укъялтыхъуэн,ягу укъяккын.

arap : хъэрып лъэпкъ.

arap sabunu : хъэрып сэбын.

arapça : хъэрыпыбзэ.

araştırma : хутэн, лыхъуэн.

araştırmak : къэхутэн.

aratmak : лыхъгъэхуэн.

arazi : щлы, хьэсэ, губгъуэ, - **arazi parçası** : щлынабзэ – щлы кIапэ.

arbede : зэхэуэ, зэзэуэ, зэрыфыщI.

ardıç bot. : Juniperus L., къуэрэдэрэ, къуэрэдэрэ : лIэужьыгъуэ заулу гуэша жыг лъэпкъыгъуэщ. Къафкъас щлыналъэм къуэрэдэрэ лIэужьыгъуэуэ блы езыр езыру къыщокI. Адыгэхэм щIэгъэуэн и жылэм къыхах.

ardıç kuşu zoo. : бзуущхъуэ.

ardınca : кIэит.

ardışık : зэкIэлъхъэужьу.

ardiye : гуэн.

arı I : къабзэ.

arı II zoo. : бжъэ, - **arı beyi** : бжъэпщ, - **arıların delikleri kapattıkları bileşim** : тIатий, - **arı kovanı deliği** : хьэлупэ, - **arı oğlu** : къэпщIын, - **arı iğnesi** : шэрэз - **erkek arı** : бжъэхъу, бжъапцIэ, - **arının ayaklarındaki çiçek tozu** : лъакъуэхъ, - **ana arıları ayırma** : бжъэгъажэ – бжъэр зэтэгъэпщIыкIын, - **anaçsız arıları dağıtma** : бжъэпщ зимылэж бжъэ быныр адрей матэхэм зэрытрагуашэжщ, - 3. 4. nesil arı : бжъэнтэж – бжъэ быным и ещанэ е епланэ лIэужь, - **arıları ikinci kez yemleme** : бжъэтэльхъэ – бжъэм я лусыр яухауэ аргуэру худа-лъхъэрщ, - **arıda ilk oğul** : лъапщIэпэ – япэу къытепщIыкIа бжъэпщырщ, - **arıda ikinci oğul** : лъапщIэ – бжъэм и етIуанэ къэпщIыгъуэм кърашырщ, матэм даудэри, бжъэпщ ират, - **arıda 3. oğul** : лъапщIэтэж – ещанэу къытепщIыкIа бжъэпщырщ, - **ana arının alınması** : бжъэпщыр къыздыраш, зэрыс безынэ, - **ana arının yumurtası** : сагъэ- кIэнкIэ – бжъэпщым идза кIэнкIэраш, - **petek gözündeki yumurtalar** : сагъэбэгу – бжъэ хъуну са-гъэ, безынэр гъэбыдэжауэ, - **petek gözü** : сагъэ – бжъэ шыр зырищIагъэххэ безынэ, - **yavru arı vebası** : сагъэф – безынэм иджыри ис бжъэшырхэм къахыхъэ уз зэрыцIалэщ, - **arı olmaya hazır yumurtalar** : сагъэкIэнкIэ – бжъапцIэ хъуну сагъэ, и щхъэр мыгъэбыда-уэ, - **arıların getirdiği tatlı** : утхэ – бжъэхэм лукIэ къахъ IэфIыпсырщ, - **arı kovanı gölgesi** : шажъэ – бжъэ матэхэм флагъэтIысхъэ жъауэм мыри и цIэщ.

arıcı : бжъахъуэ.

arıcı şapkası : бжъэ фIэкъуэ.

arıcı bıçağı : хущIэ – бжъахъуэсэ къуаншэ.

arıcılık : бжъэ гъэхъун.

arı kovan çubuğu : матэдэдз – пасэрей адыгэ бжъэматэхэм баш цIыкIухэр зэпрагъэжт бжъэхэм без кIэрашIыхъыну.

arıcı şapkası : бжъахъуэ пылэ.

arı tanrıçası : Мэриса.

arık : фагъуэ.

arık oyunu : цIампырэ – арыхъ джэгукIэ.

arıklaşmak : фагъуэ хъун.

arıküşu zoo. : хьэдзыгъуанэ хуэлъэ, къэбцIацIэшу.

arı kışlağı : нащIэщ – щIымахуэм бжъэ матэхэр зыщIагъэуэ **жъпо**-гъущапIэ

arılık I : къэбзагъэ.

arılık II : бжъаIуэ.

arınmak : зыгъэкъэбзэн.

arış : IэфIракIэ.

aritimevi : зыплэ.

aritmak : зын, гъэкъэбзэн.

ariza : къутэн.

arif : губзыгъэ.

arife : ипэ, зы махуэ ипэ.

aristokrasi : уэркъ къэралыгъуэ.

aristokrat : уэркъ.

aristokratlik : уэркъыгъэ.

aritmetik mat. : арифметик, хысап.

ark : псылэрышэ.

arka : щыбагъ.

arkadaş : ныбжьэгъу, жэрэгъу, лупэфэгъу, дарэгъу – гу къабзагъэ къыпхузилэ ныбжьэгъу, хэгъэрей.

arka ayak : клэбз.

arkadaşlik : ныбжьэгъугъэ.

arkalamak : къыдэщын.

arkalanmak : къыбдэщын.

arka ayak: клэбз лъакъуэ.

arkalik : зегъэщыплэ.

arkeolog : щыщлагъ къэхутакъуэ.

arkeoloji : щыщлагъ къэпщытакъуэ щлэныгъэ.

arlanmak : укытэн.

arlanmaz : мыукытэн.

arma : нагъыщхъэ.

armağan : тыгъэ, фэеплъ, тэн.

armağanlik : тыгъэ щын, тэныгъэ.

armatör dnz. : кхъухъ зилэ.

armoni : зэкъу, зэдекъу, зэкълуж.

armonika müz. : жьэпшынкэ.

armudi : кхъужьым хуэдэу.

armutağacı kültürlü Kafkas bot. : *pyrus communis L.*, кхъужьлэрысей : цыхум ижъ – ижыжъ лъандэрэ къыгъэкъ, мэккхъужьейм къытекъыжа жыг лъэужьыгъуэщ. Жыгым и лъэагъыр м 20 – 30-м нос. Гъатхэм кхъужьлэрысейр хужь дахэу, жыгхэм уэс пщэ бжыгъэншэхэр къатещэщам хуэдэу мэгъагъэ. А гъэгъахэм бжъэхэр щызолъатэ, фо зэхуахъэс. Кхъужь-лэрысейр зэмылэужьыгъуэу щылэщ минитхум щигъу. Абыхэм я къежъаплэ – къэхъуклэр ди нобэм пэлэщлэщ илъэс минищклэ. Щлэныгъэлхэм зэрыхуагъэфэщэмклэ кхъужьлэры-сейр дэгъэкълэныр къезыгъэжъар ижъ – ижыжъ лъэхъэнэм Къафкъасым щыпсэуахэрщ. Адыгэхэм кхъужьлэрысейр зэмылэужьыгъуэу куэд къагъэкъ. абыхэм яхэтщ зи пхъэщ-хъэмышхъэр гъэмахуэкълэм, бжъыхъэм, щымахуэм хъухэр. Адыгэ бжъыхъэ кхъужьлэ - рысейм щлэныгъэлхэм пщлэщхуэ хуащл класэу зэрыхъум, лэфыу, псы щлэту зэрыхъум папщлэ. А жыгыр зыгъэгъум, изупщыкълым фы къехъулэркъым.

armutağacı yabani bot. : *pyrus L.*, кхъужьей : ижъ ижыжъ лъандэрэ цыхухэм лэрысэ ящлауэ къагъэкъ. Хыщлым щигъуу лъэужьыгъу мэхъу. И пхъэщхъэмышхъэр яшх, и пхъэм пхъэпс, пхъэшкы, пхъэхъэнцэ, пхъэшынакъ, лэнлъэ, бжэмышх, шынакъжъей, бэлагъ, гупхъэтлэ-кы, хъэкхъуафэ н. къыхащыкълэ.

armutkışık bot.: шыгунэкхъужь.

armutyabani : кхъужь.

Arnavut : Албан лъэпкъ, Албын.

arnavutça : албаныбзэ, албыныбзэ.

arp müz. : пшынэ-дыкъякхъуэ.

arpa bot. : *hordeum vulgare L.*, хьэ, - **yabaniarpa bot. :** хьэжыаклэ, губгъэхьэ, - **arpa mayası :** хьэклытэ, - **arpa çorbası :** хьэгулывэ – хьэ гуам лы хэгъэвауэ хьэнтхъупс ящ, - **ölümün geldiye, arpa çorbası bile diş kırar :** уи унэхъугъэр къэсамэ, хэгулывэм дзэ IуещыкI, - **örf - adet bilmeyeni meth edersen, arpa çorbasına bal döker :** хабзэмыщIэм ущытхъум хьэгулывэм фо хеклэр, - **arpa aşısı :** 1) хьэкIэхукIэ – хьэмрэ хумрэ кыхэхэа шхыныгъуэ, 2) хьэмрэ хумрэ я пьдзахуэ, - **öğütülmemiş arpa :** хьэмыгу – хьэ ямыгуа (хьэмыгур уигъэшхынщI!).

arpa ekmeği : хьэлыгъу – хьэ хьэжыгъэм кыхэхэа щIакхъуэ, кIахэ адыгэхэр щIакхъуэ псоми апхуэдэу йоджэ. (щIакхъуэ псалъэр абазэ – ашкърэуэбзэмкIэ жьэм и Iыхьэ мыхьэнэр кыкIыу къэбэрдеибзэм кыхэхьауэ арщ).

arpacı : хьэщэ.

arpacık med. I : нэкIэгуу, къуажэгуу – узу наклэм кыхэхэлъэт цIыкIурщ.

arpacık II: пащIэгъуазэ –фоч пащIэм тет гъуазэращ.

arpalık : хьэсаплэ.

arpa, mısır, darı helvası : хьэлламэ – хьэ, нартыху е ху хьэжыгъэм кыхэхэщIыкIа хьэлу гъэва, - **хьэлламэпс** – хьэлламэр зыхэва псыращ, арии ирафу щытащ.

arpa meramisesi : хьэлэжьей – хьэ мэрамысэ

arsa : унаплэ, нэхъ мащIэу 500 м2 хуэдиз хъууэ, къуажэм е къалэм унэ тепщIыхь хъууэ щIыгу.

arsız : нэпэншэ, щIыкIей, мыукIытэ.

arş : уэгъу.

arşiv : тхыдэ хъумаплэ.

arşivci : тхыдэ хъумакулэ.

art : щIыбагъкIэ.

artarda : зэкIэлъхьэужьу

artçı : кIэплъыр.

artçı atlı : шыукIэ – шыудзэм и кIэм и хъумакулэ

art ayak hasyaliği : кIэбдзауэ – 1. Зи кIэбз лъакхъухэр кызыдэмыбзыз Iэщ, псэущхьэ, 2. Зи кIэбз лъакхъухэр лъашэ.

artçı komutan : клашэ, шыукIэкхалэ – дзэм и кIэр зыхъумэ гупым я унафэщI.

art niyetli : Iудыр, гуфIей.

artezyen : псы къуий.

arti: хэхъуэ.

artık gün : махуэ лей.

artık yıl : илъэс лей.

artık : къела, икIэм къина.

artım : хэхъуэн.

artımlı : хэхъуэрей.

artırım : 1. хэгъэхъуэн, 2. дэдзыхын, -**azıktan artırmak :** гъуэмылэм дэдзыхын.

artırma : кѣегъэлын, уасэ нэхъыбэ етын.
artist : джэгуаклүэ.
arz I : шыин.
arz II : дуней, щыхъурей.
arzu : гугъэ, лъэлу, гурашэ, - **arzusu yüzünden okunan** : гунэгу – и гум илър зи нэгум кѣищ цыху.
arzuhal : тхъэусыхэ тхыгъэ, лъэлу тхыгъэ.
arzuhalci : тхъэусыхафэр зытх.
arzulama : гужэ – зыгуэрым хуэпэбгъэн, икьуклэ щлэхъуэпсын
arzulamak : хуеин, пабгъэн – зыгуэрым хуцлэкьун, щлэхъуэпсын.
asa : баш, дыщэ тепщэ бащ – пщыхэм, пащтыхьхэм зэрахъэу шыта, я тепщэныгъэм и шэс баш гъэцлэрэцла.
asabi : тэмакьклэщл.
asabi adam : лыхъу-ллыбжъ – хъэл ткли зыхэлъ ллы.
asabiyeci : тэмакьклэщл лэзэ.
asabiyet : тэмакьклэщ зыхэлъ.
asalak : дэшхыхъ, флэзышх.
asalet : уэркыгъэ.
Asetin : Уасэтын, Къущхъэ, - **asetince** : асэтыныбзэ, къущхъэбзэ.
asfalt : асфалът.
asgari : нэхъ мащлэ.
asik : нэщхъ, - **asik yüz** : нэжыгъ.
asil : езы дыдэ, пэжыр.
asilmek : палъэн, зыклэрыщлэн, -клэрыныкьэн – клэрыхъыжъэн,
asilsiz : мыпэж.
asıntı : пэгъэплъэн, гъэклыхъын.
asir : ллэщлыгъуэ.
asi : абрэдж, щлэпхъаджэ, жылэмыдалуэ.
asil : уэркъ.
asil aile : лъэпкъ занщлэ – зи лъэужь гъэнэхуа лъэпкъ къабзэ.
asimetri : зэмышхъыбгъу.
asimile olmak : хэтклүэбзэн – хэшыпсыхъын, хэгъуэщэн.
asit : флэлу, флэйупс.
asilzade : уэркъ щауэ.
asistan : дэлэпыкьуэгъу.
asker : зауэл.
asker eğitmeni : дзэгъасэ – дзэлхэр зауэм хуэзыгъасэрщ.
askeri : дзэм теухуауэ.
askeri mola : дзэгъуэлъ – гъуэгу тет дз паклэм я зыгъэпсэхугъуэ.
askeri nöbetçi : дзэхъумэ – дзэ зызыгъэпсэхухэр е гъуэгу тетыр зыхъумэ гуп.
askeri casus : едзэхъулэн – биидзэм епщыллуэ и тласхъэ къэщлэн
askı : пылъаплэ, флэдзаплэ.
asla : зиикл.

aslan zoo. : аслъэн, мэзыхъэ, - **dişi aslan zoo.** : аслъэныбз, мэзыхъэбз, - **erkek aslan zoo.** : аслъэныхъу, мэзыхъэхъу.

aslankuyruğu bot. : *Leonurus quinquelobatus gilib*, щыжьыудз : илъэс куэдкӀэ къэкӀ удз лӀэужьыгъуэщ, и лъэагъыр см 50 – 100-м нос. Медицинхэм хушхъуэ кыыхах, бжъэм фӀо ящӀ.

aslanpençesi bot. : *Alchemilla L.* Жумар : лӀэужьыгъуэ заулу зэщхъэшыха къэкӀыгъэ лъэпкыгъуэщ, илъэс зыбжанэкӀэ мӀэпсэу. ЩыплӀэ куэдым кыщокӀ, и гъагъэхэм бжъэм фӀо кыыхах, лӀэщым фыуэ яшх.

asma I : пылъэ.

asma II bot. : *Ribes L.*, саней, санашхъэ : лӀэужьыгъуэ зыбжанэу зэщхъэшыхӀ гъурц лъэпкыгъуэщ. Адыгэм куэд щӀауэ санейхэр къагъэкӀ пхъэщхъэмыщхъэфӀ къапыкӀэхэм папщӀэ.

asmak : пылъэн, фӀэдзэн.

asmakabağı bot. : фӀэлыркъэб, **bak. su kabağı.**

asma köprü : лъэмыж хъар.

asri : лъэхъэнэм зезгъэкӀу.

astar : щӀэбзэ, щӀагъщӀэбзэ, сэнджэху – щыгъын щӀагъым щӀэда, щӀэдэ.

astarlamak : щӀэбзэ щӀӀэлъхъэн.

astarlık : щӀэбзапхъэ.

astbaşkan : къуэдзэ.

astım : бауэкӀэщӀ уз, жьыкӀэщӀ уз.

astragalus otu bot. : *oxytropis DC.*, къалъыбз – илъэс зыбжанэкӀэ къэкӀ удз лъэпкыгъуэщ, лӀэужьыгъуэ зыбжанэу зэхэгъэщхъэхукӀыжащ. Къалъыбзхэм уащрохъэлӀэ мэкъупӀэхэм, хъупӀэхэм, дыгъафӀэ джабэхэм, мывалъэ джабэхэм, лӀэщым яшх. Гъэгъахэм бжъэм фӀо кыыхах.

Astragan : Астрэхъэн къалэ.

astronomi : уэгу щӀэныгъэ.

aş : шхын, - **aştaki vitamin** : зал – шхыным асууэ щӀӀэлъым и къарур (и залыр майщ).

aşağı : лъабжъэ, ищхъэрэ, икӀэ, - **aşağı doğru** : ищхъэрэкӀэ.

aşağılamak : гъэикӀэн.

aşağılık : икӀагъэ.

aşçı : пщафӀэ, - **aşçı yardımcısı** : пщафӀэ къуэдзэ.

aşermek : щӀӀэщыгъуэ – бзылхугъэхэр щыӀӀэщыджэм сшхашӀэрэт жалэу ягу къэкӀ, е ягу шызгъэкӀ.

aşevi : шхаплэ.

aşı I med. : хэсыхъ.

aşı II : дэгъаӀэ.

aşık I anat.: кӀэн, - **aşık başı** : кӀэн уанэ, - **aşık kemiğinin boş gelmesi** : къэбэрдын –кӀэным и альшым кыпӀэщыт нэхъ быркъуэшыркъуэмкӀэ увын, - **aşık kemiğinin tok gelmesi** : фӀэхун – кӀэныр и кумбыгъэмкӀэ техуэн, - **ütülenin borç aşık alması** : уанэдэшэ – кӀэн зыфӀахъам и джэгугъум кӀэн щыыхуэ кыӀлех и кӀэнуанэм и уасэу (3 – 4), ахэр тригъэсуре джэгугу и кӀэнхэр кыфӀлхыжмэ, щыыхуэр иретыж, аргуэру фӀлхыэхумэ, и кӀэнуанэри иритын хуей мэхъу.

aşık II : дэхъэха, -**нэ ищӀын** : пщащэм дихъэхын, езы пщащэри щӀалэм дихъэхын.

aşık III : джэгуаклүэ, уэрэдус – джэгуаклэ лэзэ, уси зэхилхьэу, абы мэкъами
щлэзыгъэувэжыф.

aşılama : хэсыхьын.

aşılanmış ağaç : гуагъэкла, зыгуэкла – жыгым езым щымыщу е шыщу гуагъаклэрщ.

aşındırmak : тегъэлэжьэклын.

aşınma : лажьэ.

aşınmak : лажьэн, телэжьыклын, лүлэжьыклын.

aşırı : егъэлея.

aşırı büyük insan : плэрэплащэж – къызэрымыккүэу ин, плащэ.

aşırı ince – uzun : хьэмцлүэ – егъэлеяуэ псыгъуэ – кыхь зэмыккү.

aşırı sıcak-soğuk : къурпэн – щымахуэм и щылэгъуэ е гъэмахуэм и хуэбагъэ дьдэ (шылэ
жыхуэтлэм аращ адыгэбзэклэ и цлэр).

aşırı zorlanma : хыщлэ - егъэлеяуэ къехьэлъэклын, гугъу ехьын.

aşırmak : щхьэпырыдзын, - **yüksek bir yerden önüne katarak sürüp aşırarak** : щхьэдэ-
хуэхын, - **malları tepenin öbür tarafına sürüp aşırarak** : лэщыр бгым щхьэдэхуэхын.

aşık : нахуэ.

aşırı sıcak : дыгъэхьэв – дыгъэвэх, пэзэз, дыгъэ пэзэз – зэзым хуэдэу дыджыу дзакъэу.

aşılçığı bot. : *Achillea L.*, бэдджкыш : илъэс зыбжанэклэ къэк, зи лъэгагыр см 40 – 60
хуэ удз лъэпкыгъуэщ. Нэхьыбэм губгъуэм, мэкъуплэм, щыжхэм, псэуплэхэм япэгъу-
нэгъуу кыщок, медицинхэри адыгэхэри иролэзэ.

aşına : нэлыасэ.

aşinalık : нэлыэсагъэ.

aşiret : лъэпкъ.

aşk : лъагъуныгъэ.

aşmak : щхьэпэрыпщын, блэклын, - **üzerinden aşmak** : щхьэдэбэкъуэхын, - **çitin üzerinden**

aşmak : бжыхьым щхьэдэбэкъуэхын, - **yüksek bir yeri koşarak aşmak** : щхьэдэжэхын, -

bir şeyin üzerinden birisini düşürmek : щхьэдэгъэхуэхын, - **tepenin üzerinden koşarak**

aşmak : лъащхьэм щхьэдэжэхын,

aşure : ашрыл.

at zoo. : шы, - **atlı** : шыу, - **at çobanı** : шыхьуэ, - **atlı birlik** : шыудзэ, - **atlı yoldaş** : шыу гъусэ,

- **ata binmek** : шэсын, - **attan inmek** : епсыхын, - **ata bindirmek** : гъэшэсын, - **at bin** : шэс,

- **at sırtı** : шыбг, - **at döşü** : шыбгъэ, - **at koşusu** : шыгъажэ, дафэзехьэ - **at kuyruğu** : шы-

клэ, - **tay zoo.** : шыщлэ, - **yandan at koşmak** : пэщлэщлэгъу, - **yanına at koşmak** : пэщлэ-

щлэн, - **at ahırı** : шэщ, - **at yarışında birinciye verilen hediyeler** : дафэ:1. дэпылэ, 2. Дэджа-

нэ, 3. дэщлөпщ, 4. дэлъохьэ, - **binek atı** : шыущ, - **huylu at** : жагъын, - **iğdiş at** : алашэ, -

sarı, beyaz karışık renkli at : шытхьуэ, - **siyah at** : шы фыщлэ, - **hurma dorusu at** : пэху, -

kahverengi, beyaz başka renkleri olan at : тхьуэ, - **kırat** : пщлэгъуалэ, - **doru** : пщлэгъуэ-

плъ, - **erkek at** : илъэситхум ит хаклүэщлэ, - **dişi at** : илъэситым нэсыхуклэ шыбз, - **iğdiş**

at : хаклүэсклэ, - **erkek atlarda olan köpek dişi** : щхьэщлэйдзэ, - **güçlü at** : алъп, шы бла-

нэ, шы лъэщ, - **uçan at mit.** : жэмэншэрыкъ, шы лъатэ, - **yedek at** : лэдэжэ, - **atın arka sırt**

derisi : саур, - **atın dizginini tutmak** : шылымплэубыд, - **atın kişnemesi** : шыщ, шыр зэры-

джэ макъ, - **atlarda görülen çiban hastalığı** : шынтлыу, - **atların gece uykusu** : жэшыр-

гъэн, - **atları güden aygır** : шыпашэ, хаклүэ, илъэс 2,5 – 10 м. ит хаклүэ, - **vahşi at** : шые-

мылыдж, - **savaş atı** : есэней, зэуэш, - **yük atı** : хьэлъэш, - **koşum atı** : шыгуш, - **yabani at**

: мэзыш, - **koşulan 3. at** : нэгъеуей, - **atın damak hastalığı** : флыншэ, - **atların ameliyat bıçağı** : тхъусэ, - **atların burun kemiği hastalığı** : пэгъубжэ – шыр дыгъэ гуащлэм хэт зэпытмэ, и пэм екыалэ лъынтхуэр и пэр ешэклауэ къанэт, щлэх дэлэпыкыуэгъу имыгъуэтмэ, псынщлэу иллыкIт и пэм хуеуэрэ ягъэхъужт, - **dişi atı aşılama** : дэгъэкыуеин, - **at örtüsü** : шы тепхъуэ, - **eyerli at** : шыуанэзэтель, - **gösterişli atlı** : шыфэллыфэ, - **gece at yayma** : шыхэпщ, - **yarış atı** : шыгъажэш, - **at ayası** : адэмыгу, шылъэгу, адэщлэмыу, - **atla uyumlu olarak binme** : дэшэсеин – шым илъэбакъуэм техуэу уанэгум зиплэтыкыуэрэ кIуэн (шылъэхъуэм деж), - **dalgali at yele örümü** : джэхъэн (жэхъэр) - хы толкъуным ещхь щхъэц шлыкIэ, шы соку, - **iyi çeken ata yüklenme** : жэндаур – шитлыгум нэхъыфлыу екъум и шыбжыыр гум ирапхри, нэхъ тIасхъэм зэрыдагъэлэпыкыу Iэмал, адыгэхэм мыбы псэкIуэд пылтыу жалэти, щащIыр зэзэмызэххэт, - **atın gemini çekmek** : жьэдэлэн - щым кыыжъэдэкъуэн, жьэдэуэн, - **uygunsuz koşum atı** : зэрыуэзэрыбг – зэдемыкыу шыхэр, - **atın hamliğini gidermek** : зэщлэчын – шыр зэщлэчын – куэдрэ уанэ зытрамылхъауэ, щIа - мыщлауэ шыта шым и гуэбэн игъэкIын папщIэ ипэрапщIэу зэщIачт. Жэщым ягъэнэщIти, пщэдджыжьым шэса е щIащIа нэужь лъэбакъуэкIэ фоч уэгъуитIкIэ ирикIуэт (зы фоч уэгъуэр абы и макъыр здынэсращ), кIаблэ – шы узыфэщ, и кIэхэм шыр кыыхэхурэ блэм ещхь кыигъанэу, - **at hastalığı** : къамылшыу – шым и узыфэ и лъащхъэр кыдэкIыу, - **at ayak hastalığı** : лъа- кыуэлъ – псылэ гъэзэпытымрэ щIыIэмрэ кыыхэкIыу шыхэм я лъа- кыуэм кыищтэ узыфэ, лъы еуэрэ нэхъыфI ящIыжт, - **at tedavi bıçağı** : лъауэ – шыр лъа- кыуэлъ щыхъукIэ лъы зэрыхуеуэ, абы тегъэпсыхъа сэ цыкIу лIэужыыгъуэ, - **at hastalığı** : лъэдакъэщыкI(ын) – темпыIэн, ифIэбэ мащIэн, шыр ихъу-илъыу шытын, - **at hastalığı** : лъэжъ – шы лъакъуэхэм я узыфэ, - **at tırnağını çukurunun az olması** : лъэкъэб – зи лъэгудыгъуэр чэнж шы, - **at hastalığı** : пэгъубжэ – дыгъэр зи щхъэм еуа шыхэм я узы- фэт; я пэм лъы хуеуэрэ ягъэхъужт, - **at - öküzle çekilen çalı - çırpı** : пхъэбжъ – витIкIэ е шитIкIэ гупшэу къалъэфыф пхъэ пхырышхуэ, - **atın omuz başı** : шым и блатхъэщхьы -тIырщ, - **at hastalığı** : сэкъау – шыхэм кыайфыкI узыфэ, - **atın yalandan koşması** : ущ –шым щIа - гъуэ химгъэщIурэ жэ нэпцI зыщищIкIэ, - **kısa adimlarla yürüyen at** : ущыIу – лъэбакъуэ щIагъуэ имыIэу цым – цымурэ зекIуэ шы, - **uzunca zaman binilmemiş at** : хьэтэутэ – куэдрэ шыта шыр щихъу – щылькIэ хужалэ, - **atın alnında çift yıldız olursa** : хьырзэ – шым и натIэм зэпрууэ вагъуитI исмэ (махуэу ябжт), - **yılkiya bırakılan at** : хъуа кIуэш – емыпхауэ, хуиту утIыпщауэ хъуакIуэ шы, - **atla yakın takip** : шыукIэкъалэ – кIэщI дьдэу и ужь иту зыгуэр зыху шыу, - **öncü atlılar** : шыукIэхутэ – шыукIэм щыщIу шыу гуп цыкIу кыыхахт Iэгъуэблагъэм зыщыплъыхъынри, дзэпашэм пыщIауэ шытынри я пщэры- лъыу, - **öncü lideri** : шыукIэпэгъуазэ – шыупэ пакIэм и дзэзешэ, - **savaşa gönderilenin ailesine yardım** : шыухэх – пасэм щыгъуэ хэчыхъурэ шыухэр дзэм ягъакIуэу шытащ. Ап- хуэдэу ягъэкIуам и унагъуэм зэрыжылэу дэлэпыкыут, - **tek koşulan at eyeri** : шыгууанэ – шы за- къуэгум щыщIащIэкIэ тралъхъэ уанэ цыкIу, - **at rengi** : шыгъуэшыгей – тхъуэ ма- щIэрэ IэпапIэрэ кызыхэхуэ шыгъуэ, - **atlarda öksürük hastalığı** : шыдыпсчэ – шыхэми Iэщхэ- ми кыайфыкI псчэуэ, - **at hastalığı** : шынтыIыу – гъатхэм шыхэм я щIыфэм кыищI шыны- лъэ цыкIухэрщ, - **gencin ilk ata binmesi** : шыпэтес –щIалэ цыкIыр япэу шым ща- гъэшэ- сым и щхъэусыгъуэм иращIэкI гуфIэгъуэ, - **makhsime şarkı kadehi** : шыплъэ – пхъэ шы- накъышхуэ, япэм абы махъсымэ иракIэти, хъурейуэ къекIуэкIыурэ хэлубэт гуп-ыр, щхъэж здэлубар IэщыIуекIэ илъэщIыжмэ, и гъунэгъум «нокIуэ!» жиIэу ириту, - **arabaya çok at koş** - **ma** : шыпIэкъу – зы гум шы куэд зэрызэпащIэ Iэмал, - **atla getirilen eşya** : шырыхь –

шым еклѣпахуэ къахъ хьѣпшып, - **atın durumunu anlamak** : шытхьэклымэ дѣплъын – шым и плалъэ къѣщлѣн, - **at hastalığı** : шыхьѣплацлѣ – шым и лъатѣм щыламахуэ псом ишыхь хьѣплацлѣ лѣужьыгъуэм и шыр, - **çok atlı** : шыухѣр куэду зѣхѣтмѣ, - **atının göz- yaşları** : шыщхьѣегъ – 1) нѣпсыр шыщхьѣм телъалъѣу шыур гъын, гүлѣн, - 2) - **cenazenin at sedyesiyle getirilmesi** : шыкхъаблѣклѣ хьѣдѣр къыщахьыжклѣ жалѣу щыта зауэ уѣрѣдт, - **at hastalığı** : шыщхьѣчынчѣ – шыхѣм я узыфѣ, бадзѣ гуѣрхѣм шым и фѣм джѣ- дыклѣ халъ- хьѣри, ар хьѣплацлѣхупс хохъухъ, фѣр къеугъуѣнри шын мѣхъу, шым итхьэклымѣхѣр гуѣ- лѣлу къѣгъанѣ, - **at nöbetçisi** : шылѣгъу – гъуѣгу тет щыу гупым зыщагъѣп- сѣхуклѣ шыхѣм яклѣлъыплъ цыху хѣха, - **atı yamçıdan atlatma oyunu** : цлаклѣуѣлѣ – шыу зѣпеуѣм хѣт лыхьѣщ : цлалитым метр 1.5 – 1.70 – илѣѣгагъѣу цлаклѣу зѣпалыгъыр яубыдти, абы шы- хѣр кърагъалъѣт.

at (nititlerde) : хуарѣ, шы – Хьѣтибзѣклѣ къиклыр «шы» жыхуилѣщ.

at arabası sürücüsü : гублащхьѣдѣс.

at arabası : шыгу, **araba teker çemberi**: хьѣпсут-гушѣрхьым тралъхьѣ гъуцл уѣрдыхъу, **çember çivisi**: хьѣпсутлунѣ.

at bağlama yeri : шыфлѣдзаплѣ, пхъѣлпѣантхьѣуѣ- мѣзым къыхаупщыкылу, дыкыуакыуѣ зыт- хуых зилѣр къахьыри пщлѣнтлѣм хьѣщлѣщым пѣмыжкыжѣу хатлѣр. Мы дыкыуакыухѣм шыхѣм я шхуѣмылаклѣхѣр флѣдзѣ.

at bin kadehi : шѣсыжыбжѣ – ефа – ешха нѣужь гупыр щытѣджыжклѣ иужрейуѣ ялѣтыж бжѣ.

at yarışlarında birinciye verilen kupa : дафѣзѣхѣ, дафѣзѣфлѣхѣ – шыгъажѣ зѣпеуѣ, дафѣм щыщ къахьыну.

at binme yeri : шѣсыплѣ.

at cinsleri : шы лъѣпкъыцлѣхѣр : **abiku** - абыкыу, **abadzex** - абѣдзѣх, **ağan** - агъѣн, **alhesçir** - алъѣсчыр, **aslancır (jambolet)** - аслъѣнджыр, **alkhas** - алъхъас, **anzor** - анзор, **aslanikue** - аслъѣныкыуѣ, **astemir** - астѣмыр, **astendiku (Kuban)** - астѣндыкыу, **awbeçir** – аубѣчыр, - **aysan (abaze)** - айсан, **afemiku (Kuban)** - афѣмыкыу, **afenbit** - афѣнбыт, **açetir** – ачѣт- ыр, **aşabe** - ащабѣ, **aşhkuet** - ашхъуѣт, **babıgu** - бабыгу, **bağı** - багы, **bezir** - безыр) , **bezriku (kuban)** - безрыкыу, **besihen** - беслѣѣн, **besiheney** - беслѣѣней, **beçkan** – бѣч- къан, **biberd** - бибѣрд, **boletokue (k'emirguey)** - болѣтокыуѣ, **bore** - борѣ, **ğebatu** – гъѣ- бату, **deferec (şapsığ)** - дѣфѣрѣдж, **delel** - дѣлѣл, **dohkuşıkue** - дохъущыкыуѣ, **dudarikue** - дударыкыуѣ, **dumen** - думѣн, **dikine** - дыкыынѣ, **dışek'** - дыщѣкл, **calık** - джалыкы, **cahar (juhar)** - джахъар, **cırındıxu** - джырындыху, **dzeğaste** - дзѣгъаштѣ, **yağan (abaze)** - егъѣн, **yağank'ih (abaze)** - егъѣнклыхъ, **yecerikuey** - еджѣрыкыуѣй, **yelhıxku** - елъыхъу, **yemiş** - емыш, **yendir** - ендыр, **yeseney (abaze)** - есѣней, **jaje** - жажѣ, **jambot (kuban)** - жамбот, **jambolet** - жамболѣт, **janceriy (kuban)** - жанджѣрий, **janakue** - жанакыуѣ, **janik** - жаникы, **jantemir** - жантѣмыр, **jeraştı (jırıştı)** - жѣрашты, **zexueş** - зѣхуѣш, **zunpa** - зунпа, **yiwan** - иуан, **kip** – кип, **kuetse** - куѣцѣ, **kuşiku** - кушыку, **k'uek'ueşawul** - кыѣкыѣуѣщаул, **kandirokue** - къандырокуѣ, **kanokue** - къанокыуѣ, **kardeğunikue** - къардѣгъуныкыуѣ, **kasey** - къѣсѣй, **kanat** - къѣнат, **kathkan** - къѣтхъѣн, **katlhencen** - къѣтлѣѣнджѣн, **krımşokal** – кърымщѣ- къал, **kubat** - къубат, **kudanet** - къуданѣт, **kuedemiha (bjediğü)** - къуѣдѣмышѣ, **kuëğey** - къуѣгъѣй, **kuëkuey** - къуѣкыуѣй, **kuem** - къуѣм, **kundet** - къундѣт, **kurati** - къураты, **kurlan** - къурлан, **kuraley** - къуралѣй, **kimiz** - къымыз, **kip** - къып, **lafış** - лафыщ, **lhakhediğü** – лъахъѣдыгъу, **low** - лоу, **lowuthkue** - лоутхъуѣ, **liy** - лий, **mat'** - матл, **malka** - малкѣ,

marhkan - мархъан, **marğuş** - маргъущ, **marşan (abaze)** – маршан, **malakan** - мэлэкъан, **merden** - мэрдэн, **mertaze** - мэртазэ, **meçare** - мэчарэ, **misost** - мысост, **mudan** - мудан, **pedis (kuban)** - пэдыс, **sekue** - секъо, **sijaje** - сижажэ, **tambiy** - тамбий, **tanaşha** – танащ-хъэ, **talhosteney** - тальостэней, **tarhkan** - тархъан, **tarhkan (janhkuet)** - тархъан, **tawk'eş'** - тауклэщл, **tersk** - терск, **tiş** - тиш, **tram** - трам, **trama (abaze)** - трамэ, **xuare** - хуарэ, **hajbeçir** - хъэжбэчыр, **hatajikue** - хъэтэжыкьуэ, **hat'ohkuşokue** – хъэтлохъу-щокьуэ, **hapt's'e** - хъэпцлэ, **hağundokue** - хъэгъундокьуэ, **hat'ehkuşokue (abedzexe)** - хъэтлэхъущокьуэ, **haşikuey** - хъэщыкьуей, **habeç** - хъэбэч, **hkude** - хъудэ, **hkurzan** - хъурзан, **hkurat** - хъутат, **hkot** - хъот, **hkotdal** - хъотдал, **hkoç'** - хъочл, **hkirtsız** – хъыр-цыз, **şagdiy** - шагъдий, **şemar** - шэмар, **şibelhxue** - шыбэлъхуэ, **şigeliğue** – шыгъэлы-гъуэ, **şebeceriy** - шэбэзджэрий- **şecerikue** - шэджэрыкьуэ, **şocen** - щоджэн, **şolehku** - щолэхъу, **şebekhan** - чэбэхъан, **şepole** - чэполэ, **şerçeney** - чэрчэней, **şolap** - чолап, **şihken** - чихъен, **şenbate** - щэнбатэ, **şenibe** - щэныбэ, **şomaxue** - щомахуэ, **yariku** - ярыкьу, **yazıc** - языдж.

Atın vücut yapısı – шы лэпкълъэпкьыр :

Щхъэ, жьэгъущагъ, нэклубгъу, жьэпкъ кумб, жьэпкъ, лупэ, пэ, пэгъуанэхэр (пэбзий), пэбг, пэ, нэпкьыщхъэ кьеклуэкл, натлэ, натлэц, нэхупцлэпцлэ (щхъэхэпцлэпцлэ), тхъэклумэ, тхъэклумэ дакьэ, щхъэпхэтлыгу, нэзэрыхъэ, нэщлэщэ кумб, соку, пщэ кукьу, пщамплэ, пщэ, жал, уанэ телъхъэплэ, шыбг, клэсыплэ, пхэщл егъэзыхыплэ, клэнтлыу, пхэщлыщхъэ, клэпкъ, шыпхэ, пхэ-щлыщхъэ лъагаплэ, бэкьу зэв, клэ, куэбзэпс (хъухэм), жэрыбз (бзыхэм), клэбдз, лъахъэ илъ-хъэплэ, клэбз кхъуэщын, клэбз зэрытыплэ, клэбз лъэдий, лъэдакьэц, лъэдакьэ быдз, бэкьу, анэл, ныбэгъу, бгъэ щлагъ, лъабжъэ, лъащхъэ, лъэлэгъу, лъэлэгъу зэрытыплэ, флалъэ лъэ-дий, лъэгъуажъэ зэрытыплэ, лэфраклэ, бзэгъу щлагъ, бзэгъу лъагаплэ, бгъэгъу, пщэлъынтхуэ, кьурмакьей, жьэгъу джабэхэр, жэпхуэбгъу, пщэбгъу, блатхъэ, джабэ, джабашхъэ кумб, шхужь кьуапэ, куэ, гъубииклэ, дзэжэклэ, лэфраклэ, блыпкъ.

Atın kemikleri – шым и кьупщхъэхэр :

Щхъэкьупщхъэ, ищлагъ жьэкьупщхъэ, жьэкьупщхъэщлагъ джабэ, дзэщхъэл, хъэщлэйдзэ, дзэпэфланэ кьупщхъэ, дзэпэфланэ, дзэпэфланэм кьыбгъурытхэр, ищлыу жьэкьупщхъэ, пэбг кьупщхъэ, натлэ кьупщхъэ, флэбзыплэ, япэ пщэлупцлэ, кьыклэлъыкьлэу пщэ лупщлхыр, япэ бгъэлупцлэ, кьыклэлъыкьлэу, бгъэлупцлэ II-р, япэ бгылупцлэ, кьыклэлъыкьлэу бгылупщл 4-р, клэнтлыу, кьажэуаплэ, клэпкъ (клэ) лупщлэхэр, шхужь клэпэ, куэпкъ, клэбдз, клэбдз лъэклэн, клэбъз лъэдий, клэбз лъэхъуамбэ кьэгъэшыплэхэр, клэбдз лъабжъэ, шхужь бэлагъ, шхужь гъуанэм ибгъу кьеклуэкл, лъэгъуажъэтес, асмыж, дзэжэ хъыщтхэр, дзэжыналъэхэр, бгъэгъу хъыщт, бгъэчэ, блатхъэ, блэгъу, блыпкъ, блыпкъ зэрытыплэ, бгъэгъу кьупщхъэ, лэфраклэ кьупщхъэ, флалъэ лъэгъуажъэ зэрытыплэ, флалъэ лъэдий, флалъэ лъэхъуамбэ кьэгъэшы-плэхэр, флалъэ лъахъэ илъхъэпэм ищхъэклэ щылэ кьупщхъэхэр, флалъэ лъабжъэ.

At renkleri – щы плъыфэхэр :

Брул, гъуабжэ, гъуабжэ лэпаплэ хэлъыу, гъуэ зэфэзэщ, гъуэ пэху пщамплэплъ, гъуэ лъа-кьуэху, гъуэ пэху пщамплэху, гъуэ сырыху, гъуэ тхъуэ мащлэ хэлъыу, гъуэ флыщлафэ, гъуэ лэпаплэ хэлъыу, гъуэплъ клэху – пщэху, джэмыдэ, гзыгъуафэ, натлэ гъуджэ, натлэ фэкьу, натлэху, кьарэ, кьарэ лъакьуэху, кьарэ натлэху, кьарэ тхъугъэ хэлъыу, кьэбыфэ, кьуэлэн, лъакьуэху, мыщхъуэ – мыфэ, пэбг хъужь, пэху, пцлэгъуэплъ, пцлэгъуэплъ сырыхуфэ, пщлэ-

гъуалэ, тхъуэ зыхэлъ, флалъитI лъакъуэху, клэбзитI лъакъуэху, шыгъуэщыгъей, лэпалэ хужь зыхэс.

At kuyruğu ve yele hediyesi : шыклэгъуэш – адыгэхэм гъатхэм къунан – къунажынхэм дамыгъэ щытрадзэкIэ я сокумрэ шыклэхэмрэ къыпашыкIт, апхуэдэу зэхуахъесахэр нэхъ шыхъуэфIхэм хуагуэшт шыклэ шадзыпхъэу. ХэкумкIи тыркумкIи шадз нэхъыфIыр зыщIыр Лоухэрат, - **yeni alınan ata yapılan tören** : шыклэтхъэщI – щIэуэ къащэхуа е къахъуэжа шым иращIэкI махуэ яхуэхъуну зэрехъуэхъу, - **ata yapılan hizmet** : шым гъусэ хуэшIын – шым и ныбэпхыр бгъэлалэу, бгъэгъуцу, бгъашхэу, псы ебгъэфэжмэщ, - **çocukların atlarla oyunu** : шымэро – щIалэ цIыкухэм шыхэр псым ягъэпскIыну щашэкIэ, псы куум здыхэтым зырагъасэт шыур къызэралъэфэх Iэмалхэм, апхуэдэм «шымэро мэджэгухэ» хужалэт.

At yürüyüşleri – *Шы зекIуэкIэхэр* : Лъэбакъуэ, лъэбакъуэхъу, ущ, лъэхъу, кIуэр, хъэмкIэ, хъэмкIэ теутIыпщхъа.

Nart efsanelerindeki atlar : *нарт IуэрыIуатэм хэт шы лъэпкъхэр* : - **Tkhue** : тхъуэ, -

Cemide : джэмыдэ, - **Tkhuejey** : тхъуэжьей, - **Cemanserik** : Джэманшэрыкъ,

at çantası : лъэмпI – дэ хъуржын жыхуэтIэу шым екIыптхым адыгэбзэкIэ и цIэр аращ, ар шым лъакъуэкIэ кърехъэкIри, - **at alet çantası** : цыбырыб – салъэ, щIопщ, шы Iэпслъэпсхэр клэралъхъэ лъахъстэн къуакIэ.

at çobanının atı : шыплъэрыхъ.

at değiştirme : шызэблэхъу.

at derisi : шыфэ.

at dizgini : шыIумпIэ.

at eti : шыл.

at gübresi : шывей.

atkuyruğu bot. : *equisetum arvense L.*, джэдупащIэ : зи лъэгагъыр см 30 – 40 хъу, илъэс зыбжанэкIэ къэкI удз лIэужьыгъуэщ. И щхъэкIэм зи закъуэ щхбэ цIыкIу къыпидзэм джэдупащIэр къызэрыкIыкI шэжыгъэналъэхэр ирещIэ. Удзыр куэдэу къыщокI щIыпIэ псыIэхэм, адыгэми, абазэми хущхъуэу иролэзэ, Iэщым яшхыркъым.

at kuyruğu kesimi: къэсракъ - шыклэ пыупщIыкIэ.

atkuyruğu yalancı bot. : *achillea setacea Waldst et Kit.*, къуэнтхъурейнэпцI – илъэс зыбжанэкIэ къэкI удз лIэужьыгъуэщ. И пкъыр занщIэу см 50-м нэс доклей. Къуэнтхъурей нэпцIыр хъупIэхэм, дыгъафIэ джабэхэм къыщокI, адыгэхэр иролэзэ.

at kültürü : шылуэху.

at sineği zoo. : шыбадзэ –шыхэм, хъэхэм зылъэмыIэсын я щIыпIэхэм я фэм зыхаукIэри я лъым щIоф.

at sürüsü : шы хъушэ,шы табын, - **arabanın üstündeki gölgelik** : шыгу тедзэ, - **hamut kayışı** : шыгупэидзэ.

at terbiyesi : шыгъасэ, - **mahmuz** : шыгъэцIыб.

at tüccarı : шыщэху.

at tüyü : шыц.

at yatırma aleti : пэщIэIуантIэ, пэIуантIэ – шым зыгуэр щыращIэкIэ ягъэIурыщIэн папщIэ и пэр пэщIэIуантIэ IэмэпсымэкIэ яIуантIэри ягъэгъуэлъыр, «Шым и щIыбыр и пащIэмкIэ щагъэгъуэпщэ».

at yemi : шыIус, - **dişi çoban atı** : шыбзыхъуэ.

ata binmek : шэсын.

ata : адэшхуэ.

atalık : быфэкьюэ адэ, вакьюэ адэ, - **atalığa verilen erkek çocuk** : быфэкьюэ, плур, вакьюэ, -

atalık anası : быфэкьюэ анэ, -**atalığa verilen kız çocuğu** : вэпхуэ – хьыджэбз цыкыу плур.

atamak : тегъэхъэн.

atardamar anat. : лъынтхуэшхуэ.

atasözü : псалъэжъ.

ataşe : лыкыуэ къуэдзэ.

atçı : шы гъэсакыуэ.

ateş : 1. мафлэ, 2. уэн, нэщанэ, - **sıcrayan ateş parçası** : масклэ, - **içeriye ateş etmek** : щлэ-уэн, - **dışarıya ateş etmek** : щлэун, щлэуклын, - **içine ateş etmek** : иуэн, - **ateş böceği zoo.** :мафлэхъ хьэплацлэ-мафлэхъ зи дамэщлагъым щлэлъ хьэплацлэ цыкыу, щылъатэклэ уэз-дыгъэ цыкыу хигъанэ- игъэуклыфлыж хуэдэу къыпщигъэхуу

ateşlemek : зэщлэгъэнэн, къэгъэбырсеин.

ateşkes : зауэр щыгъэт.

ateşli : мафлэ зилэ.

ateşli hastalık : плъыржэр – цыхум мафлэ къыриту инфексийон сымаджагъэщ.

ateşperest : нэжэс.

ateşte kurutulmuş gıda: мафлэрыгъу - мафлэклэ ягъэгъуа шхыныгъуэ (лы, кхъуей, жэрумэ н.).

atıcı : мыуэщхуэ.

atılğan : къылъакыуэ.

atılım : ебгъэрыкыуэн, хуилъын.

atılmak : ебгъэрыкыуэн.

atımlık : гыныгъуэ, уэгъуэ – зэ икыутэгъуэ шэгын.

atış : уэн, - **atış poligonu** : нэщэнэ уаплэ

atışa hazır fişek : шэзэлулъ –шэ узэда зэгъэпэща.

atıştırmak : мащлэу едзэкъэн.

atik : псынщлэ, жан.

at kestanesi bot. : aesculus hippocastanum L., жыгдэгъуей – жыг дахэ инщ, и лъэгагъыр м 20 – 25-рэ хъууэ. Къалэ уэрамхэр, хадэхэр къыщагъэкл. Бжъэм фо кыхах. Дэ къыпыклэр пшхы хъуркъым ауэ лъынтхуэ къэбэгар ягъэхъужынклэ иролэзэхэр.

atki : пщэдэлъ.

atlama : пклэ.

atlamak : пклэн.

atlanmak : шэсын.

atlas I : дэрий щэкл.

atlas II : щыгъуазэ.

atlatılmak : урагъэпклэн.

atlatmak : егъэпклэн.

atlayarak : хъэмкыуэ.

atlet I : цыху щэджащэ.

atlet II : джанэщлагъщлэлъ, - **atlet omuzluğu** : пллэпс.

atletik : пллэщэ, лъэщ, дзэжъэпхъэбгъуэ – -лъэч -цыху лэчлэч, къарууэшхуэ зыхэлъ.

atletizm : щэджэщагъэ – зэдэжэн, зэдэлъэн, зэдэлъеин, бжыи зэдэдзын, лэдакъэмывэ зэдэдзын н.к.

atlı : шыу, - **atlıların halka olarak karar almaları** : шыщхьэегъу, - **arabaya, çifte koşmak** : щлэун, - **tay** : мэзитл зи ныбжыи курэ, - **iki aylık** : мэзитл нэужь шыщлэ жыхуалэр, – **bir yaşında** : зы илъэс зи ныбжыи нэбгъэф жыхуалэр, - **dişi tay** : шыщлэбз, - **erkek tay** : шыщлэхъу, - **erkek tay** : илъэситым и ныбжыи нэсыхуклэ къунан, - **dişi tay** : илъэситым нэсыхуклэ къунэжын, - **erkek at** : илъэситым нэсыхуклэ дунан, - **dişi at** : илъэситым нэсыхуклэ дунэжын, - **atlı kızak** : шы лэжъэ, - **at sırtı** : шыбг, - **atlı karınca** : шы къежэкл.

atlı azığı : шыу хьэлэу – шатэклэ пща ху хьэжыгъэм кыыхэха хьэтыкь, шыу гъуэмылэ.

atlı gözcü : шыухьэтий – шыудзэзешэм и гъусэхэм ящыщ нэхь плалэ зыщлэу, гъуазэфыну, сытми хузэгъэпэщауэ зауэлл бжыгъэ игъэувт дзэм кыыщыхъу псоми клэлъыплъыну, - **atlı**

öncü grup : шыу чызыч – пхъэрым япэув шыу гупырщ.

Atlı-yaya rekabeti : шыурэлъэс – нысашэм хэт щлалэгъуалэм гупитл защл : зы гупыр шыуэ, зы гупыр лъэсу. Лъэсхэм чы ялыгъыу нысэр зыщлэша унэм и лутым кыытоувэхэри, унэм зиш щэзыхуэну пылэ щлалэхэм къуэзауэ. Чымклэ шым еуэну хуиткыи, зэуэ хъунур шым тесращ. Шым чыклэ еуэ щлалэм абы тес шыур щлопщклэ къеуэжыну хуитщ. Зиш унэм щлэзыхуэфым фыщлэбжъэ кърат, и шым и сокум пщашэхэм лэджи кыыхухащлэ. Унэм зыри щламыгъэхьэн ялъэклэмэ, фыщлэбжъэр лъэс щлалэ нэхь кыыхэжаныклэхэм ират. Мы зэпеуэныгъэм гужыгъэжъ, зэхуилэ – сыт кыыхэклэу ядэтэккым, мы шылэныгъэмрэ ерыщагъэмрэ хуэзыгъасэ джэгуклэт, зи наклэ – лъаклэ щлэуда лэджи кыыхэклэж пэтми.

atmak : дзын, - **aralarına atmak** : яхэдзэн, - **boynuna atmak** : пщлэхэдзэн, - **altına atmak** : щлэ- дзэн, - **önüne atmak** : лудзэн, - **önünden atmak** : лудзын, - **aşağıya atmak** : едзыхын, - **yukarıya atmak** : дэдзеин, - **arasına atmak** : дэдзэн, - **kenarına atmak** : къуэдзэн, - **içine atmak** : идзэн, - **yanına atmak** : гуэдзэн, - **ileri atmak** : лудзын.

atmosfer : уэгъу.

atom : атом.

atölye : кыищ, -**лэщланлэ** : зы цыху е нэхьыбэм я лэщлагъэклэ луэху здащлэ унэ.

attırmak : хыфлегъэдзэн, егъэдзын.

aut : щыб.

av : щэклэуэн, - **av köpeği** : хьэсэмыр, щаклэуэхъэ , хьэджафэ – щаклэуэхъэ лъэпкь, илъагъу псэушхьэм псынщлагъклэ лъэщлыхьэу кыиубыду, - **av tüfeği** : щаклэуэ фоч, - **iyi avcı** : щаклэуей, - **ava çıkmak**: щэклэуэн, - **avlanmak** : хьуаклэуэщаклэуэ, -**çok avlanan** : щаклэуэрей - **av selamı** : хьэкъужь апщий.

avadanlık : лэмэпсымалъэ.

avanak : лулэ.

avane : пыхъуэпышэ.

avans: сакъылэт – ипэ кыихуэу ят.

avare : луэхудэлъыншэ, хьэхэбасэ, хьэуджэд, пластлэгъэф – зыми щымыщу дунейм тет цыху.

avaz avaz bağlamak : зэчэтхьэжу гуоун.

avcı : щаклэуэ.

avcı bıçağı : къамэщлэлысэ.

avcı ve savaşçıların dili : щаклүэхэмрэ зеклэлүлхэмрэ нэгъуэщлхэм къагурымылуэу шыла бзэ щэхут.

avcı köpeği zoo. : хьэпщлэу – макъ къитурэ хьэклэкхьуаклэхэр къезыхуэкI щаклүэхьэ лъэпкъ.

avcı kuş zoo. : къарэжьэу – бзу псэущхьэшх.

avdet : къеклүэллэжын.

avlak : щэклүаплэ.

avlamak : къэщэклун.

avlu : пщлантлэ, луэгу – пщлантлэ клүэцI, - **avlu kilidi** : пхьэрыгъажэ, - **küçük avlu kapısı** : куэбжэ цыкIу, - **büyük avlu kapısı** : куэбжэшхуэ, - **avlu kapısı** : куэбжэ, - **avlu hizmetçisi** : луэгу дэт – пщылI, пщлантлэ дэт.

avrat : фыз, унэгуащэ, щхьэгъусэ.

Avrupa : Европэ щыналъэ.

avuç : Iэмышлэ, Iэгу.

avuç büyüklüğü : Iэдакъэбжьэ – Iэдакъэм къиубыдым хуэдиз инагъ.

avucun su toplaması : гуэпс – уэтэпс, псыбыбым ирищлэ псыращ, -Iэгушопс – Iэгумрэ Iэпхьуабэхэмрэ здэзыпытырщ, абдеж илэ хьурей цыкIу кьыхэщхэу щлэх псыбыб хьухэрщ.

avukat : хеищлэ.

avunma : зэгъэдэлү.

avunmak : зэгъэдэлүэжын.

avurt : жьэкIуэцI.

avutmak : гъэдэлүэн.

Ay-ay : ы-ыхьы (макъ щIын).

ay I : мазэ, - **yarım ay** : мазэныкъуэ, - **ay aydınlığı** : мээзгъуэ, - **aybaşı** : мээзщхьэ, - **ay isimleri** : мазэцлэхэр, - **ay ortası** : мазэку, - **ay sonu** : мазэклэ, - **ay veya güneş haresi** : пшэкухь – мазэм е дыгъэм я хьуреягъым къищI пшэ уэрдыхьурщ.

ay II : уау.

aya : Iэгубжьэ.

ayak altı : лъакъуэщлэлъ, - **ayak altına serilen** : лъэгу щлэлъ, лъэгу щлэдз.

ayak : лъэ, лъакъуэ,

ayak tabanı : лъэгу, -**ayak taban çukuru** : лъэгудыгъуэ, -**ayak yanı** : лъэбгъу, - **ayak sesi** :

лъэмакъ, - **ayak bileği** : лъэдий, лъэщхьэвэ, - **ayak aşığı** : лъэклэн, лъэклэнтес, - **ayak üstü**

ve altı : лъэтхьэмпэ, - **ayakkabı taban çukuru** : лъэгудыгъуэ, - **ayak parmağı** : лъэпхьуамбэ,

лъапэ, - **baş ayak parmağı** : лъапэшхуэ, лъэпхьуэмбапщэ, - **ikinci ayak parmağı** : лъэп-

хьуэмбаплэ, - **üçüncü orta parmak** : лъэпхьуамбэ курыт, - **dördüncü parmak** : лъэпхьуамбэ

мышлэ, лъапэ цлэншэ, - **küçük parmak** : лъэпхьуамбэ жьаклэ, лъапэ цыкIу, - **ayak parmak**

boğumu : лъэпкъынэ, - **ayak kılı** : лъакъуэц, - **ayak parmak eklemi** : лъапэ зэрытыплэ, - **ayak**

parmak ucu : лъапэпций, - **ayak parmak tüyü** : лъапэц, - **ayak bileği** : лъапщэ, - **ayak tara-**

ğı : лъащхьэвэ, - **ayak taban genişliği** : лъэбгъу, - **ayak tırnağı** : лъэбжьанэ, - **ayak çukuru**

: лъэгуажьэщлагъ кумб, - **ayak topuk kemiği** : лъэдакъэ къупщхьэ, - **ayak topuk siniri** : лъэ-

дакъэхуэ, - **ayak bileği** : лъэдий, - **ayak tarağı eklemi** : лъащхьэ зэрытылэ, - **ayak parmak**

derisi : лъапафэ, - **ayak üstü tüyü** : лъапщэц, - **ayak bileği** : лъащхьэ, - **ayak tarak üstü** :

лъащхьэгъуэ - **ayak kemikleri** : лъащхьэдий, - **ayak taban çukuru** : лъэгуажьэщлагъ кумб, -

ayak parmak altı şişkinlikler : лъэгупаклэ, - **ayak taban alt eti** : лъэгупцлэ, - **ayak topuğu** : лъэдакъэ, - **ayak topuk başı** : лъэдакъэпэ, - **ayak bileği** : лъэклен, - **ayak aşık kemiği** : лъэ-клэнтес, - **ayak derisi** : лъэкленклэпlafэ, - **ayak üstü** : лъэкленплащхэ, - **ayak baldırı** : лъэн-клэплэ, - **ayak etleri** : лъэнклэпленэгэгъу, - **ayak eklemleri** : лъэпкъынэ, - **ayak parmak derisi** : лъэпхъуамбафэ, - **ayak parmağı** : лъэпхъуамбэ, - **ayak parmak eklemi** : лъэпхъуамбэ зэры тыплэ, - **ayak parmak tüyü** : лъэпхъуамбэц, - **ayak ön tarağı** : лъэтхъэмпэ, - **ayak tırnağı** : лъэбжъанэ, - **ayak kemikleri** : лъащхъэдий – лъащхъэвэм хэлъ къупщхъэхэращ, **ayak felci med.** : лъэзэхэпхъэ – зи лъакъуэхэр къызщлэмувэж.

ayak hastalığı : лъакъэмыкъэ – зи лъакъуэхэм дэлъху- дагъуэ илэ.

ayak kokusu : хъэкъумэ – куэд щлауэ зылъамыша лъакъуэфлэлъхэм къыпих мэ дыдж.

ayak yorgunluğu : лъэккъыкъ – лъакъуэхэр хузэблэмышыжу езэшын.

ayakkabı : вакъэ, - **ayakkabı bağcığı** : лъэпс, - **kerata** : вакъэлъытлагъэ, - **ayakkabı keçesi** : лъэгущыхъ, - **ayak izi** : лъэужь, - **ayakkabı topuğu** : лъэдакъэ, - **ayakkabı ipliği** : вакъэн-жъей, - **ayakkabı süsü** : хуэзэж – вакъэнжъейклэ зэгүэдам шабэу зэрытедыкыж дэклэ.

ayakkabıcı : вакъэщл – и лэщлагъэр вакъэ ищыу зыщэрщ, - **ayakkabı satıcısı** : вакъащэ, - **ayakkabı dükkkanı** : вакъэ щаплэ, - **ayakkabıcı işnesi** : мастэпэбдз – и пэр щимэу пылъы-кла мастэшхуэ, фэхэкхэр, лъэгущыхъхэр ирадэу.

ayaklamak : лъакъуэпщ.

ayaklanmak : зэщлэтэджен.

ayaklı : лъакъуэ зилэ.

ayaklık : теуваплэ.

ayaksızlar : лъэкъуэншэхэр.

ayakta durmamak : лъэзэхэпхъэ – лъэр къыщлэмышувэж хъун.

ayaktopu : лъакъуэтоп.

ayakucu : лъапэ, лъэпагъ.

ayaküstü : шыту, зэфлэту.

ayak yolu : псыунэ.

ayan beyan : нэрылъагъу, налуэ.

ayar : гъэпс, вагъэсэплъ, теухуэ.

ayarmak : гъэпсын, теухуэн.

ayartmak : гъэпцлэн, -къэгъэлүлэн – къыдэхъэхын, къэгъэлүрыщлэн.

ayaz : жьыбгъэ щылэ.

ayazlamak : жьыбгъэ щылэ къыкъуэун.

ayazlatmak : жьыбгъэ щылэм дэгъэтын.

aybaşı : мэзащхэ.

ayça : мэзэщлэ.

ayçiçeği bot. : дыгъэгъазэ.

ayçekirdeği : сэхуран, жылэ (мэздэгү адыгэхэм я жылэклэ).

aydın : нэху.

aydınlanma : зыгъэнэху.

aydınlanmak : зыгъэнэхун.

aydınlatıcı : гъэнэхуаклуэ.

aydınlatmak : гъэнэхун.

aydınlık : нэхугъэ.

aygır zoo. : хакӀуэ, шыхъу, - **aygırın çevresindeki atlar** : хэкӀуапщӀэ, - **aygıra verilen kısırlar** : хакӀуапщӀэ – зы хакӀуэм егъэбыдыла шыбз гуп (хакӀуэм и флагъым елътытауэ шыбз 12 – 20 мэхъу), - **aygır büyük dişi** : хакӀуэхэм къалукӀэ хъэдзэшхуэхэращ.

ayi zoo. : мыщэ, - **uyuyan ayıyı uyandırma, korkmayan insanı kızdırma** : мыщэ жейр къомгъэуш, лӀы мышынэр къомгъэгубжъ, - **ayı derisi** : мыщафэ, - **vurmadığın ayının derisiyle hanımefendiyi güvendirme** : мыщафэ лэрымылтхъэм гуащэр щомыгъэгугъу,

ayi yavrusu zoo. : акъуш, мыщэ шыр.

ayigiller : мыщэ лъэпкъхэр.

ayıklamak : хэщыпыхъын.

ayılmak : зыкъэщӀэжын.

ayıltmak : зыкъегъэщӀэжын.

ayır : емыкӀу.

ayır etmek : хуэужьэлун - емыкӀу къэхъын, емыкӀу къэзылэжъ.

ayıplamak : гъэемыкӀун.

ayıpsız : емыкӀуншэ.

ayıraç : зэхэзыгъэкӀ.

ayıran : зэхэзгъэкӀын.

ayırmak : ищӀыкӀын, гъэщхъэхуэн, хъурет, лугъэзыкӀын.

ayırt etmek : зэхэдзын.

ayısırsağı bot. : *allium L.*, губгъуэбжыын – лӀэужьыгъуэ заулу зэщхъэщыкӀ къэкӀыгэ лъэпкъыгъуэщ. Ахэр псори илӀэс зыбжанэкӀэ мӀэпсэу. Губгъуэбжыыным яхэтщ адыгэхэм шыным халъхъэхэри. Мэкъуплэхэм, хъуплэхэм, мэз лъапэхэм къыщокӀ.

ayi üzümü bot. : *vaccinum myrtillus L.*, шыгъулды – гурц лъахъшэ цыкӀуш. И лъэгагъыр см 10 – 40-м нос. И пхъэщхъэмышхъэр хъуа нэужь яшх, хушхъуэу зэрахъэ, къушхъэхъу хъу плэхэм, бгышхъэ лъагэхэм, уэздыгъей мэзыбгъухэм къыщокӀ.

ayinga : тутын бза.

aykırı : къемыкӀу.

aykırılasmak : емыкӀун.

aykırılık : щхъэхуэдэныгъэ.

aylak : лӀэхуншэ, хъэуджэд – хъэулей.

aylaklık : лӀэхуншагъэ.

aylık : мэзапщӀэ, - **aylıkla çalışmak** : мэзапщӀэкӀэ лэжъэн.

ayna : гъуджэ.

ayna alınli : натӀэгъуджэ – зи натӀэм хыжъышхуэ хэс щы е лӀэщ.

ayni : зэхуэдэ.

ayni : хъэпшыпу.

ayıraç : гуэзых.

ayran : шхупс.

ayrı : щхъэхуэ, - **ayrı ayrı** : зӀпэщхъэхуэ, зэхуэщхъэхуэ.

ayrıbasım : щхъэхуэу тедзэ.

ayrica : щхъэхуэу, къинэмышӀу.

ayrık diş : дзахъэ, къазщырыдзэ – дзэ зӀпэщӀэха, дзэ хъар.

ayrik otu bot. : *cynodon dactylon (L) Pers.*, джэдлэбжъанэ, тхэклүмэклыхьудз – илэс зыбжанэклэ кьэкл удз лэужьыгьуэщ. Протеину % 13 – 24-м нэс хэлъщ. лэщым флыдыдэу яшх. Мэкьуплэхэм, хьуплэхэм, псэуплэхэм я гьунэгьуу кьыщокл. И палээм пыбупщлмэ мэкьу гьэщлэгьуэн мэхьу.

ayrik : зыгуэклэ.

ayrılık : зэбгьэдэклыныгьэ.

ayrilma : зэбгьэдэклэ.

ayrilmak : лүклын, зэбгьэдэклын.

ayrim : зэхэгьэклын.

ayrimli : зэхэклэ.

ayrintı : зэхэха, зэхэдза.

ayrışık : щхьэхуэ, щхьэхуэу.

ayrışmak : зэхэщэщэн.

ayrıştırmak : зэхэгьэщэщэн.

aysberg : мылкьурш, мылылэтыгы.

ayva : хьэиуэ.

ayva ağacı bot. : *cydonia oblonga Mill.*, хьэиуей – цыхухэм куэд щлауэ кьагэкл жыг лэужьы гьуэщ. И лэагагыр м 5 – 7-м нос. И пхьэщхьэмыщхьэр бжыхьэм ирихьэллэу гьуэжь дахэ мэхьу. Щымахуэм тлыгьуэу щолъ. Хьэиуейм и кьежьаплэр Кьафкьасыраш, ипэдыдэу дэзгьэклар шапсыгырауэ ялътэр. Нэхъ иужьклэ хьэтхэм хьэиуейр Кьафкьасым ирахри Азие Цыклүм щагьэбэгьуащ. Адыгэхэм мы пхьэщхьэмыщхьэр яшх, ягьэгьу, ягьавэ фошыгьупсым е фоупсым хэлъыу.

ayyaş : ефаклуэ, фэдафэ.

ayyaşlık : ефаклуэрей, фадэрыхьыжьагьэ.

az : мащлэ.

aza : лэпкьлэпкь.

azade : хуит.

Azak Denizi : Хы луэзэв

azalmak : мэщлэн,

azaltmak : гьэмэщлэн.

azamet : 1. ин, 2. зыкьизых.

azametli : зызыгьэина.

azami : нэхьыбэдыдэ.

azap I : лыщлэ.

azap II : гугьуехь, кьин, - **azap çekmek** : гугьуехь шэчын.

azaplık : лыщлагьэ.

azar : шхыдэ.

azarlamak : ешхыдэн.

azarella bot. : *chaerophyllum bulbosum L.*

azat : щхьэхуит щын, - **azatlık bedeli** : щхьэщэхуж уасэ.

azdirmek : гьэудэфэн.

Azerbaycan : Азербайжан хэгьэгьу.

Azeri : Азери лэпкь,

azgın : удэфа, еру, ябгэ.

azgınlaşmak : удэфэн, еруун, ябгэн.

azgınlık : ябгагъэ.

azidişi : дзэщхьэл, щхьэщыдзэ.

azıcık : тлэкунитлэ, - **тхъий, лъэхъий** – мащлэ дьдэ, «езэшам лъэхъий хуэчыжкъым»,
- **azıcık pay** : лэмплэ – ыхъэ мащлэ тлэкы (псы лэмплэ, лъы лэмплэ).

azık : гъуэмылэ.

azık artığı : гъуэмылэукхъуэж – зэдэлэжъауэ къэкӀуэж гупым я гъуэмылэм щыщ къайламэ,
я къуажэм пэмыжыжъуэ тӀысхэти къэнар яшхыжт. Апхуэдэу щӀащӀыр гупым ящыщ гуэ-
рым и унагъуэм шхыныгъуэ зэгъэпэща имылъыу ӀуцӀэжмэ, мымэжалӀэнрат. Арат
«**гъуэмылэукхъуэж**» щӀыжалӀэр.

azıkçı : гъуэмылашэ.

azıklık : гъуэмылапхъэ.

azıksız : гъуэмыладжэ.

azılı : удэфадыдэ.

azımsamak : къемэщӀэкӀын.

azınlık : хэхэс, лэмащӀэ-лъэмащӀэ.

azıtmak : егъэлеин.

azim : теубыдаплэ зилэ.

azimsiz : теубыдэплэншэ.

aziz : 1. тхъэнапэ, 2. фӀылъэгъуныгъэ, 3. тхъэбысым.

azletmek : тегъэкӀын.

azmak : удэфэн, хуэмышэчыжыфын.

azman : иныжъ.

azmanlaşmak : иныжъ хъун.

azmetmek : теубыдэн.

azmış : щыклагъэжъ.

azot : чызэ – хъэуам нэхъыбэ дьдэу хэт пкъыгъуэ.

Azrail : Псэхэх.

azrak : гъуэтыгъуей.

B, b : Б, б.

baba : адэ, - **baba bir** : адэр зыщ, - **baba bir, ana ayrı** : адэр зыщ, анэр щхьэхуэщ, - **baba dostu** : адэм и ныбжьэгъу, - **baba evi** : адэжь унэ, - **baba ocağı** : адэжь и жьэгъу, - **baba tarafından** : адэ лъэныкъуэмкӀэ, - **babadan oğula** : адэм дежкӀэ и къуэм, - **babadan kalma** : адэ щӀеин, - **baba oğul** : зэадэзэкъуэ.

babaanne : нанэ.

babacan : 1. лыфӀ, 2. лы лъэгъугъуафӀэ.

baba hindi : гуэгушыхъу.

babalanmak : къэгубжьын.

babalı : адэ зилэ.

babalık : мылӀхуадэ.

babasız : адэншэ.

babasızlık : адэншагъэ.

baba yadigarı : адэм къыщӀэна Ӏэмэпсымэ.

babayığit : лыхъужь.

babayığitlik : лыхъужьыгъэ.

Babıali : Бжэшхуэ.

baca : уэнжакъ, - **örme çit baca** : хьэжыщхьэ – пасэрей чий цӀэла уэнжакъ, - **мелуан баш** – гъушӀ хьэкум и Ӏугъуэ икӀыплэ.

bacak : лъэкӀамплэ, лъэдий, - **bacak kaval kemiği** : лъэдий къупщхьэ, - **bacak kılı** : лъэдиинц, - **bacak kadar** : лъэкӀамплэм нэс.

bacaksız : 1. лъэкӀамплэ кӀэщӀ, 2. кӀэщӀ, 3. цыкӀу, 4. плитӀо, 5. тӀо.

bacanak : мэлъхьэгъу.

bacanaklar : зэмалъхьэгъухэр.

bacı : шыпхъу.

badana : е.

badanacı : еиякӀуэ.

badanalamak : ен.

badanalamak : егъэен.

badanalı : ейа.

badat bot. : *heliathus tuberosus* L., щӀэрыкӀуэ, **bak. yer elması**.

badem bot.: къыцэ – хъуа нэужь ягъэгъу, и жылэр хуэрэджем елътытауэ нэхъ инщ, икӀи хуэкӀыхьщ, ягъэлыгъуэри шагъафӀэ мэхъу.

bademağacı : *persica vulgaris* Mill., къыцей

bademcik anat. : тэмакътӀдзэ, - **bademcik altı eti** : тэмакътӀдзэщӀэлъ, - **bademcik altı kıkırdak** : тэмакътӀщӀэ хъыщт.

badi I zoo. : бабыщ.

badi II : шынагъуэ.

bagaj : хъуржын.

bağ I : 1. Ӏэрамэ, 2. пхэн, 3. зэпызыщӀэ.

bağ II : санэ хадэ, - **bağ bozmak** : санэ хадэр къехьэлӀэжын, - **bağ bozumu** : санэ хадэ къутэжыгъуэ, - **bağ budamak** : санейхэр хъуэнщӀэн, - **bağcı** : сэнаплэ плъыр-хъумакӀуэ.

bağ III : лъэпс, - **bağcık deliği** : лъэпс гъуанэ, лъэпсынэ.

bağa zoo. : хышылъэгу.

bağcı : санэ къэзгъэкл.

bağcık : лъэпс, щхъэпс.

bağcıklı ayakkabı : нэкълупхэ, вакъэ нэкълупхэ – зи лъэщхъэвэр зэгуэгъэзарэ лъэпсклэ япхэ вакъэ.

bağdaş : дыщэкӀ тӀысылэ, - **bağdaş kurmak** : дыщэкӀ тӀысылэу тӀысын.

bağdaşık : зэгурылуа.

bağdaşmak : зэгурылуэн.

bağdaşmaz : зэгурымылуэн,

bağdaşmazlık : зэгурымылуэныгъэ.

bağimli : мыщхъэхуит.

bağımlılık : мыщхъэхуитыныгъэ.

bağımsız : щхъэхуит.

bağımsızlıkçı : щхъэхуиту лажъэ, щхъэхуит щӀэкъу.

bağıntı : зэпыщӀа, - **bağıntılı** : зэпыщӀауэ, - **bağıntıcılık** : зэпыщӀэныгъэ.

bağır : бгъэ, - **bağırına basmak** : и бгъэм екъузылӀэн.

bağırış : клиикӀэ, гуоуэкӀэ.

bağırma : гуо.

bağırma : клиин, гуоуэн.

bağırtı : клий макъ, гуоу макъ.

bağırtlak zoo. : губгъуэ бабыщ.

bağırtmak : гъэклиин, гъэгуоун.

bağış : тэн, етын.

bağışçı : тэнакӀуэ.

bağışlamak : 1. хуэгъэгъун, 2. етыпэн.

bağıt : зэгурылуэ.

bağıtlaşmak : зэгурылуэн.

bağlam : лэрамэ.

bağlama(k) : пхэн, - **önünü bağlamak** : лупхэн, - **ön bağ** : лупхэ, - **içine bağlamak** : хэпхэн, - **bağlama yeri** – пыщӀаплэ.

bağlanmak : зегъэпхэн, зэпыщӀэн.

bağlantı : зэгуэпхэн.

bağlantısız : зэгуэмыпха.

bağlayan : зэпызыщӀэ.

bağlı : япха,

bağlık : саналъэ.

bağlılık : фӀы лъэгъун.

bağırışmak : зыхэгъуэуэн, зэрыгъэгуоун.

bağısız : ямыпха.

bahadır : лӀыхъужь.

bahane : щхъэусыгъуэ, - **çok bahaneci** : щхъэусыгъуэбэ, щхъэусыгъуэджэ, щхъэусыгъуэрилэ, - **çok bahane bulan** : щхъэусыгъуэбэщӀ, - **bahanesiz iş bitiren** – алэм – астэм : щхъэусыгъуэ куэд мылӀыхъуауэ лэхур зэфӀэгъэклӀын.

bahar : гъатхэ, - **baharın ekilen ekin** : гъатхасэ, - **bahar başı** : гъатхэпэ, - **bahar ortası** : гъа-
хэку, -**bahar sonu** : гъатхэклэ, - **bahar yeşermisi** : гъатхэм щыым удз щхъуантлэр къытри-
клутэн, -**baharda toprağın ısınması** : лэвлъэв – щымахуэклэм е гъатхэм щыыр къэвыжу
щыщидзэрщ, лэвлъэв къэхъун.
baharat : сырыгъуэхэр.
baharatlı : сыру.
baharatsız : сырыншэ.
baharatçı : шыбжиящэ, сырыщэ.
bahçe : хадэ, - **bahçe çiti** : хадэбжихь, -**bahçe ürünü** : хадэхэкл, - **bahçe-bostancılık** :
хадэзехьэ, - **arka bahçe** : шыгъуэгу,
bahçıvan : хадэ зехъаклэ, хадэ лэжьаклэ.
bahis I : баз, - **bahse girmek** : баз зэпихьэн.
bahis II : тепсэлтыхь.
bahriye dnz. : хыдзэ.
bahriyeli dnz. : хыдзэл, и дзэ пщэрылтыр хым шезыхэкл.
bahsetmek : тепсэлтыхьын.
bahtiyar : къехъулэн.
bahtiyarlık : къехъулэныгъэ.
bahtsız : къемыхъулэн.
bakakalmak : еплъу къэнэн.
bakan : унэфэщл.
bakanlık : унафэщыплэ, лүэхущлаплэ.
bakarkör : къаплъэнэф.
bakhsıme : махъсымэ, бахъсымэ, адыгэ фадэ, -**bakhsımenin fazla bekletilmesi** :
щытыкыуэн.
bakıcı : еплъаклэ, плъаклэ, клэлтыплъаклэ.
bakıcılık : еплъэклэуэн.
bakım : 1) еплъын, 2) махъэлъащлэ – лүэхутхъэбзэ хуэщлын, клэлтыплъын.
bakımevi : еплъаплэ.
bakımlı : темылэжьыхьа.
bakımsız : телэжьыхьа.
bakınmak : зыплъыхьын, - **bakılmayacağı, gidilmeyeceği giden** : налэ-пылэ – зыдэ-
мыплъапхэ, зыдэмыкылаплэ клуэ бзылхугъэм хужалэ.
bakır min. : гъуаплэ, - **bakırdan kap** : гъуаплэ тепщэч, - **bakır rengi** : гъуаплэафэ, - **bakır kırmızısı** : гъуэплэ, - **bakırdan yapılmış** : гъуаплэм кыхэщыкыла, - **bakır sülfat** : купрауз,
мыващхъуэ, - **bakır taşı** : мывэщхъуапцлэ.
bakırcı : гъуэплъащлэ, гъуэплъащэ.
bakırı : гъуаплэафэ.
bakış : плъэн, луплээгъуэ.
bakışmak : зэплъын.
baki : 1. къела, 2. мылэжын.
bakir : лэ нэмыса, къабзэ.
bakire : лэ нэмыса хъыджэбз.
bakireliğini bozmak : дзыгъуэджанэр щыхын – и хъыджэбзыгъэр къутэн.

bakiye : кIэкъинэ, къела.
bakkal : щэхуапIэ, тыкуэн.
bakkallık : щэхуапIэтет, тыкуэнтет.
bakla bot. : джэшамахэ.
bakmak : еплъын, Iуплъэн.
bakraç : пэгун.
bakteri : бактерия, хагъуэ.
bakteriyolog : бактерия щIэныгъэ
Bakü : Бакъы.
balarisı zoo. : бжъ, - **arı kovarı** : бжъэ матэ.
balkabağı bot. : *cucurbita L.*, къэб – ижъ-ижъыж лъандэрэ цIыхур зэлэжъ къэкIыгъэ лъэ-
 пкъыгъуэщ. Къэб гъэжъар е гъэвар шхыныгъуэ гъэшIэгъуэн мэхъур. Iэщым IусыфI
 яхохъу, и жылэр ягъэгъу, ягъэлыгъуэри яшх.
bal : фо, - **bu seneki bal**: лъапщIэ фо – мыгъэрей фоущIэ, - **bal çerçevesine yapışmış bal** :
 чыIулэ – бжъэ матэм безыр зытращIыхъ пхъэ зэгъуэгъэза упсыжауэ зэпрагъэзхэращ, -
bal mumu köpüğü : шакуэ – безыр шэхуу щагъэгъэвкIэ къищI пьдзахуэрщ.
ballı ekmek : фо хъэлыгъу.
ballı tereyağlı ekmek : тхъурымбей – форэ тхъурэкIэ пща хугу хъэжыгъэр хъурей цIыкIуурэ
 ягъажъэ щIахъуэ.
balpeteği : фо хъэкIуэ – безым зэрылъ фо.
bala : нану.
balaban : 1. ин, 2. мышэ.
balaban kuşu zoo. : бгъэкIэхъ.
balalayka : урыс Iэпэпшынэ.
balata : гулъэфыжъэ.
balcı : фоуэщэ.
balcılık : бжъахъуэ.
balçık : шэтIэтI, псындж.
baldır anat. : лъэнкIапIэ.
baldır üstü : куэщIыIу.
baldır kemiği anat. : куэпкъ къупщхъэ
baldır baş kemiği anat. : куэпкъыщхъэ къупщхъэ
baldıran ak bot. : *bulbosum L.* аму : гытIкIэ къэкI удз лIэужьыгъуэщ, зи лъэагъыр см 100 –
 150-м нэс удзщ. Силос ящIмэ Iэщым фIуэз яшх. Лъабжъэм щIищIэ хъурейхэр адыгэхэм
 яшх, ипкъ цIынэр якуэбзри яшх, каротин витамин зэмылIэужьыгъуэхэр хэлщ.
baldız : щыкъухъыджэбз, Iэдэжэ.
balerin : балерин, къэфакIуэ хъыджэбз.
balgam : Iупсбзджэ.
balık zoo. : бдзэжьей, -**balık ağının üstü** : хъыIу.
balık sürüsü : бдзэжьейидзэ, бдзэжьей зэрыIыгъ – бдзэжьей хъушэ.
balık tarağı : бдзэмажъэ – бдзэжьейр зэрес мажъэ.
balık tuzağı : 1) вандэ – матэ теплъэ щIауэ бдзэжьей къызэраубыд, 2) мывэкIэкъалэ –
 псым и къуэж цIыкIум и хэхуэжыпIэр мывэ зэтэльхъакIэ зэпрахукI бдзэжьейишхуэ дэ-
 мыкIыфынуи, къыхэжыпIэр IуащIэ, псыр ягъэщIэжри, кумбхэм къина бдзэжьей нэхъ

инхэр къаубыд, апхуэдэу зэтралъхам «мывэкIэкъалэкIэ» йоджэ, - **balık asma çubuğu** : чыпылтэ – бдзэжьей къаубыдар зыфIалъхъэ чы псыгъуэ.

balıkyağı : бдзэжьей дагъэ.

balık yavrusu zoo. : бдзэхупс, хъэмцIажъэ – бдзэжьей шыр цIыкIу.

balıkçı : бдзэжьеящэ.

balıkçıl kuşu zoo. : псыхъуэ.

balığın kuyruk sallaması : епкIэуэн – бдзэжьейр кIэ мажъэмкIэ епкIэуэн.

balığ : нэса.

balina zoo. : джэн.

Balkar : Бэлъкъар, къущхъэ (кыпчак, тырку лъэпкъщ).

balkarca : бэлъкъарыбзэ.

balkon : Iуж, пырхъуэ, зыплъыхьыпIэ.

ballandırmak : егъэхъуэпсэн.

ballı : фо зыхэлъ, фокIэ япща шхыныгъуэ.

ballıbaba bot. : *galium L.*, щIыбыху : зы гъэкIэ е нэхъыбэкIэ къэкI удз лъэпкъыгъуэщ, лIэужьыгъуэ куэдэ гуэшыжащ. МэкъупIэхэм мэз лъапэхэм, псыхъуэхэм къыщокI, бжъэхэм фо къыхах.

ballıbaba beyaz bot. : *lilium aparine*, щIыбыяу.

ballı ekmek : форыпщ – фо зыхэлъу япщу ягъэжъа щIакхъуэ е дэлэн.

ballıbaba otu bot. : *lamium album L.*, шыпсыранэдэгү – илъэситI е нэхъыбэкIэ псэу удз лIэужьыгъуэщ. И лъэгагъыр см 20 – 60 мэхъу. Бжъэхэм фо къыхах. Мэзхэм, пабжэхэм псэупIэхэм я гъунэгъуу къыщокI, медицинхэм хуцхъуэ къыхах.

balmumu : шэху.

balo : жэщджэгү.

balon : шэрыб, хъэфэ гъэпща.

balta : джыдэ, уэш, - **balta sapı** : джыдэкI, - **balta ağzı** : джыдэдзэ, - **baltayla yontmak** : кIысэн – джыдэкIэ зыгуэр упсын, - **eski balta silahı** : марыхъу – пасэреижъ дьдэ джатэ, - **sırtı yuvarlak balta** : уэш – зи тIыгур хъурей джыдэ

baltacı : джыдэщI, джыдащэ.

balta dibi : напщэ – джыдэщхъэмрэ джыдэдзэмрэ зрызэхэкIращ.

baltalama : зэхэкъутэ.

baltalamak : зэхэкъутэн.

baltalanması yasak orman : мэзгъэфIэн.

balyoz : уадэшхуэ.

bambaşka : зыми емышхъ.

bambu bot. : *bambusa schreb*, анджырэф, шамбыр : илъэс куэдкIэ тропикхэм къыщыкI къэкIыгъэ лъэпкъыгъуэщ. Дунейм шамбыр лIэужьыгъуэу 600-м щIигъу тетщ. Метр 40 – 50 зи лъэгагъхэр, с 30 зи гъумагъхэр яхэтщ. И пкъым псэуалъэ псыр зырашэ, тхылъымпIэ къыхащIыкI, Къафкъасым Хы фIыцIэ Iуфэм илъэс 70 – 80 лъандэрэ къыщагъэкI.

bambuotu bot. : *cynosurus cristatus L.*, блапцIэдахэ : мэкъупIэ - хъупIэхэм ящыщ. Илъэс зыбжанэкIэ къокI, и лъэгагъыр см 50 – 60-м нос, Iэщым фIыуэ яшх.

bamya bot. : *hibiscus cannabinus L.*, кIэнаф, кIэнэф : цIыхухэм куэд щIауэ къагэкI къэкIыгъэщ. И шхыныр ящI.

bana : сыдей, - **banamısın dememek** : зыфIимгъэщIын.

bandırma : хэгъэуэ.
bandırmak : хэгъэуэн.
banka : хъарзынаплэ, хъарзынэку.
banknot : тхылъымплэ лэпэщлэгъэж, лэщлэгъэжщэкI, тхылъымплэ лэщлэгъэж-нэгъэцIу.
banliyö : къалэгъунэ.
banotu bot. : *bothriochloa ischaemum* (L) Keng, дзэху, шэрыгъэудз : илътэс бжыгъэкIэ къэкI удз лIэужьыгъуэщ. И лътэагъыр см 80-м нос. Дзэхур гувауэ пыбупщIмэ мэкъуфI мэхъу. лэщым фIыуэ яшх
banyo : щхъэхущIын.
banyo yapmak : зыгъэпскIын.
bar : 1. бжэ, 2. зытепсэлъыхъ.
bar I : къэфапIэ.
bar II : бзэгум трищIыхъ фIей.
bar III : ефапIэ.
bar IV : уафэпш.
baraj : 1. псыхъуэ IуцIа, 2. гъэбыда, 3. IууапIэ, 4. псыпэрыуэ, 5. псы IуцIапIэ, 6. псыIудзэ, 7. пчыIупэ – псы ежэхыр и лътэгум къикIыу хъатэ имыщIэн щхъэкIэ Iуфэм щызэтратхъуэ IупщIакIэ.
bar bar bağırma : гуоун.
barbar : цIыху емылыдж.
barbarlık : емылыджыгъэ.
barbunya I zoo. : бдзэжъей лътэпкъ.
barbunya II bot. : джэш къуэлэн.
bardak : псыфалъэ.
bardakeriği : къыпцIэ
bardakeriği ağacı bot. : къыпцIей.
barem : мазапщIэ.
barınak : хъумапIэ.
barındırmak : хъумэн.
barış : мамыр.
barış yemeği : зэкIуж Iэнэ – зэщыIеяхэр зэрызэкIужам теухуауэ Iэнэ, бжъэ.
barışçı : мамырщIэкъу.
barışık : зэкIужа.
barışmak : зэкIужын, екIужын.
barıştırmak : зэгъэкIужын, егъэкIужын, мэдэт – зэбийхэр, зэщыIеяхэр зезыгъэкIужу, дзыхъ зилэу яку дэт цIыху.
bari : арамэ.
barikat : гъуэгур IуцIыхъын.
bariton : хъульхугъэ макъ пIащIэ.
bariz : нахуэ.
barsak : кIэтIий, - **barsak pislği** : екхъу, - **kör barsak** : кIэтIийнэф, - **ince barsak** : кIэтIий-псыгъуэ, - **kalin barsak** : кIэтIийгъум, - **düz barsak-göden** : куэтэн, - **barsak hastalıkları** : кIэтIийуэхэр, - **barsak solucanı** : маркуэ, - **barsak solucan ilacı** : маркуэ гын, **barsak solucan hastalığı** : маркуэ уз,

barut : гын, - **barut hakkı** : гыныгъуэ, узэдыгъуэ, - **kemik barutluk** : бжъакъуэжъей, - **barut-luk** : бжъакъуэжъей – гынылъэ : шэгын щабэр зэрызэрахъуэ щыта бжъэ шэгынылъэ, - **altı adet barutluğu birbirine bağlayan gümüş zincir** : хъэзырыпс, - **barutluk kapağı** : хъэзырлупэ, - **geyik boynuzundan yapılan barutluk**: хъэзырлупэху, - **yumuşak barut**: гынжъей – фочдакъэм траклутэ шэгын щабэ.

baruthane : гынылъэ.

barutluk : гынэщ.

bas I -müz. : хъулъхугъуэ макъ гъум, макъыхъу.

bas II -müz. : гъуагъуэ.

basamak : пкӀэлъей.

bası : тедзэ.

basıcı : тедзакӀуэ.

basık : лъахъшэ.

basık burunlu : пэфыкъ – пэ тепӀытӀа цӀыху, пэгъым.

basık hava : уэм.

basılı : дэкъуза, тырадза.

basılmak : къатеуэн.

basım işi : тхыль тедзэ.

basım : тедзэ,

basımcı : тедзакӀуэ.

basımevi : тхыль тедзаплэ.

basın : тедзакӀуэхэр, журналистхэр.

basınç ölçer : жьыпщ.

basınç : текъузэ.

basiret : гупсысэфӀ, набдзэгубдзаплъэ.

basiretli : усэрэж.

basit : тынш.

Bask : Баск, Спан хэгъэгум щыпсэуэ, хэхэс лъэпкъ щхьэхуэ (Абаск -пэсэрей Кавказ лъэпкъщ).

basketbol : матэидзэ

baskı : дэкъуза.

baskıcı : дэзыкъузэ, тезыдзэ.

baskın : теуэ, унажэ, шэмтаул.

baskül : хьэлъэшэч.

basma : чэсыргъей,

basma entari : чэсыргъей бохуцей.

basmacı : чэсыргъеящэ.

basmak : теувэн.

bastıbacak : щӀалэцӀыкӀу.

bastırmak : дэкъузэн, текъузэн.

baston : щӀакъуэбаш.

baston şiş : джабэгъу - мыжурэ зыфӀэс баш.

basur med. : жьэмпэпкъ.

baş : 1. щхъэ, 2. тхъэмадэ, 3. къежъапIэ, 4. псом ипэ, 5. бгыщхъэ, 6. хъэпшыпым и хъу - реипIэ, 7. Iэмэпсымэм и лъэныкъуитIыр, 8. лъэмыж лъэныкъуитI, 9. Iэщ щабжкIэ, мэл щхьитI, бжыныщхъэ, 10. уэнжакъыщхъэ, 11. щхъэ зудэгy, 12. тхакIуащхъэ, - **başı açık** : щхъэмцIэ, - **sivri başlı** : щхъэдзасэ, - **baş ağrısı** : щхъэуэ, - **başını bağlamak** : щхъэр фIэпхыкIын, - **yarım baş ağrısı** : щхъэлъэныкъуэ уз, - **başına buyruk** : щхъэхуит, - **baş selamı** : щхъэщэ, - **başını satın almak** : щхъэщэхуж, - **başını satın alma bedeli** : щхъэ-щэхужыпщIэ, - **başını eğmek** : щхъэр щIэкъэн.

başak : щхъэмыж, - **başak kalıntısı** : гъэшащхъэ, - **buğday başağı** : гуэдз щхъэмыж, - **arpa başağı** : хъэ щъэмыж, - **yulaf başağı** : зэнтхъ щхъэмыж, - **baş ağa oturma zamanı** : цIий икIыгуэ – щхъэмыж къыдэдзгыгуэ.

başaklanmak : щхъэмыжыр къыдэгъэжын.

başarı : къэгъэхъэн.

başarılı : къэгъэхъа.

başarisiz : къэзмыгъэхъа.

başaramamak : кIэнтIын – лъэмыкIын, гугъушхуэ дехьын

başbakan : хэгъэгум е Хэку Iуэхухэм еплъ тхъэмадэр.

baş dönmesi : щхъэуназэ.

başhekim : Iэзащхъэ, Iэзэпщ.

başhemşire : сымаджэ еплъхэм я щхъэ.

başıboş : щхъэхуит, - **başıboş bırakmak** : щхъэхуиту утIыпщын.

başıbozuk : дзэм хэмыт.

başına buyruk : ехъэжъа – цIыху къэгъэзэншэ, зыхуейр зыщIэу къэхъуа, – **уэрыхъу** – щхъэзыфIэфI, жъэ бзаджэ.

başıkabak : щхъэ къуий.

başörtüsü : фызыщхъэхуэщI – щхъэфIэпхыкI, щхъэтепхъуэ.

başka, başkası : нэмыщI, нэпэмыщI, нэгъуэщI, кIынэмыщI.

başkaca : нэгъуэщIу, кIынэмыщIу.

başkalaşım : зыхъуэжыныгъэ.

başkalaşma : зихъуэжа.

başkalaşmak : зихъуэжын.

başkalık : нэгъуэщIу.

başkan : 1. тхъэмадэ, Тхъэм ида, 2. Iэтащхъэ, 3. нэхъыщхъэ.

başkanlık : тхъэмэдагъэ.

başkent : къалащхъэ.

başkomutan : дзэпщышхуэ, дзэпщхэм я пщыжъ.

başkonsolos : лIыкIуащхъэ.

başköşe : жъантIэ, - **başköşede oturan** : жъантIэдэс.

başkumandan : дзэ пашэ, дзэзешэ.

başlamak : щIэдзэн, - **tekrar başlamak** : щIэдзэжын.

başlangıç : пэщIэдзэ.

başlanmak : хуежъэн.

başlatmak : хуегъэжъэн.

başlayış : хуежъэ.

başlıbaşına : изакъуэ.

başlıca : япэрауэ.
başlık I : 1. уасэ, 2. тхыгъашхъэ.
başlık II : щхьэрыпхъуэн, щхьэрхъуэн, **-başlık topuzu** : шыкьу.
başlık parasına katkı : уасэхэщлэ – унагъуэ зыщлэм итын хуей уасэм и ныбжьэгъухэм хухалъхьэрт.
başının çaresine bakamayan : алаушын – зэхэфыщла, зэкларыблаблэ, зи щхьэ зэклэ – лъымыплъыжыф.
başörtüsü : щхьэтепхъуэ.
başsağılığı : хуэщыгъуэ.
başsız : щхьэншэ.
başsızlık : щхьэншагъэ.
başsoğan bot. : *allium cepa L.*, бжьынзэгуж.
başşehir : къалашхъэ.
baştanbaşa : псори.
baştan savma : уцэрэфын, лэпэдэгъэлэлу щлын.
başucu : плэщхьагъ.
başyapıt : лэщлагъашхъэ.
başyaver : къуэдзащхъэ.
başyazar : тхаклуашхъэ, тхаклуэ нэхъыщхъэ.
başyazi : тхыгъашхъэ.
başyazman : тхаклуэпщ.
batak : сэбсэті, псыпцлэ, шэдылъэ.
bataklık : сэрэш, псыпцлалъэ, хывщотлэ, хьэрэшотлэ, гъуамэж – псыпцлэ, шэдылъэ, бгъэнрэ гъурцклэ зэщлэкла.
bataklık çulluğu zoo. : псыпцлэбабыщ.
bataklık kamışı bot. : *phragmites communis (L) Trin*, бгъэн, мэкьут – къамылым ещхь шэдылъэ къэклыгъэ. Удзыр пасэу пыбупщлэм мэкьу гъэщлэгъуэн мэхъу, силосклэ бгъэфылымэ лэщым яфлэфыпсыу яшх.
batı I : къуэхьэплэ.
Batı II : Европэ.
Batı balık yıldızı ast. : Вагъуэдамэкьуэ гурыгъ.
batık : щлэмбрыуа, щилъэфа.
batılı : къухьэплэм щыщ.
batın : ныбэ.
batırlmak : ущлагъэмбрыуэн.
batırmak : щлэгэмбрыуэн.
batma : хэнэн, щлэмбрыуэн.
battal : 1. хьэлъэ, 2. ин, 3. мышхьэпэж.
battaniye : цытепхъуэ
bavul : пхъуантэ.
bay : хъулъхугъуэ.
bayağı : 1. иклэ, 2. мыфл.
bayağılaşmak : зыгъэиклэн.
bayağılık : иклагъэ.

bayan : бзылхугъэ,
bayan ayakkabısı : щыухыкъупхъэ – пасэрей бзылхугъэ вакъэ лIэужьыгъуэ.
bayat : гъуэта.
bayatlamak : гъуэтэн, -тхъуэягъэ – гуэта жыглыц къызытекIэжа.
baygın : мэхэ, 2. фагъуэ, 3. дэхъэха.
baygınlaşmak : мэхыгъэ.
baygınlık : мэх хуэду.
bayılma has. : мэх уз.
bayılmak : 1. мэхын, 2. зэпээсын, - **sahte bayılma** : мэхнэпI.
bayındır : гъэщIэрэщIа.
bayır turpu bot. : *armoracia rusticana L. Gaerth.* гыныху – мы къэкIыгъэм и лъэгагъыр м 0.5 – 1.5-м нос. Илъэс куэдкIэ къэкI къэкIыгъэщ, шхыныгъуэхэм, фIэIугъуэхэм халъхъэ, и тхъэмпэхэмрэ и лъабжъэр хушхъуэу зэрахъэ.
bayii : щакIуэ.
baykuş zoo. : жьынду, фэджыкхъэ.
bayrak : нып, - **bayrağı dalgalandırmak** : ныпыр гъэбырыбын, - **bayrak direği** : ныпыкъу.
bayraktar : ныпзехъэ.
bayram : махуэшхуэ, IутIыж – кристиян фIэщхъуныгъэм щитахэм нэщI икIыжыр я гъэмахуэшхуэт. Мыбы къыхэкIыу IутIыж жаIэрт, и мыхъэнэри Iум иIуэтэжауэ ялътэрт.
bayramlaşmak : махуэшхуэм ехъуэхъун.
bayramlık : махуэшхуэ щыгъын.
baytar : псэушхъэ Iэзэ.
bazen : зэзэмызэ, загъуэрэ.
bazlama : Iэгурыху.
be : уа, ей, уей.
bebek I : нану, дзадзу, нэнау, Iэуа - быдзафэ, - **bebek göğüslüğü** : хъырымычэ, – **bebeğin uykuyla doyması** : абгъуауэ, абгъуауэ щIын – нанум жейкIэ зигъэнщIын, пIэм гу щихуэн, – **bebek gömleği** : нану цIынэм щатIагъэ джанэ щабэ, – **bebek cibinliği** : нанухэм бадзэ, дыгъэ емыуэн папщIэ гушхъэ трапхъуэ щIэкI пIащIэ е хъар, – **bebek pudrası** : теу-дэн, - **bebeğin ilk kez kıra götürülmesi** : лъапэмахуэ шхын – нанур япэ дыдэу губгъуэм щыдахым деж и анэшхуэм хуищыу зыдахъ шхыныгъуэ. Нанум губгъуэм лъапэмахуэ ири-чэну, губгъуэрытхэр игъэхъуэхъуэну.
bebek (kukla) II : гуащэ.
beceri : Iэзагъэ.
becerikli : IэкIуэлъакIуэ, Iэпэлэсэ.
beceriksiz : мыIэзэ, сампIэимыхъэ, мацыху – хуэмышу, зыIурамылхъэ, -цикуэ : зэфIэ-гъэкIыншэ, IэмыкIуэлъэмыкIуэ цIыху, Iэпэгухъуэ – Iэпэлэсагъэ зыхэмылхъэ, Iуэхум темыгъэпсыхъа цIыху.
beceriksizlik : мыIэзагъэ, - **iş becerememek** : пщIэншэрыкIуэ.
becermek : зыфIэзгъэкI.
beçtavuğu zoo. : шылэдждэ.
bedava : уасэншэ, пщIэншэ, - **çekicin bedava kaldırılması zordur** : пщIэншэ уадэр Iэтыгъуейщ, - **bedava vermek** : щхъэлъуэ – етыпэн.
bedavacı : уасэншу еса.

bedbaht : тхъэетеншэ.
bedbahtlik : тхъэетэншагъэ.
bedbin : гумэщI, гумащIэ.
beddua : бгэ, - **beddua etmek** : бгэн.
bedel : уасэ, - **yapım bedeli** : щIыппщIэ.
beden : пкъы, - **bedenen olgunlaşmamış** : IэщI IущI – иджыри зи Iэпкълъэпкъыр зэрымубыдыпа, цIыкIугъэм имыкIыпа.
bedensel : пкъым теухуа.
beğendirmek : зегъэпэсын.
beğeni : зэпэс, - **beğenilen** : Iумпэмыншэ, зырапэса.
beğenilmek : узрапэсын, - **beğenilmeye yakışan** : IумпIафIэ.
beğenilmeyen : Iумпэм.
beğenmek : зэпэсын.
beğenmemek : 1. елъэстэкIын – зэмыпэсын, епэгэкIын, -e! – цIыхум зыгуэр игу зэрыримыхьыр къэзыгъэлъагъуэ псалъэ, зэусэгъуэджэн – гурымыхь щIын, 2. пхъэтэпэмыхь – зэмыпэсын, зыщидзеин, -хъэджэн – фIэигъуэджэн.
behemehal : даурэми, дахуэдэми.
beher : дэтхэнэми.
behey : ей, уей, мыдэ.
bek fut. : гъуашхъэхъумэ – гъуашхъэр зыхъумэ джэгуакIуэ.
bekar : фызыншэ, лIыншэ, къэзмыша, дэмыкIуа.
bekaret : Iэнэмыса.
bekarlık : фызыншагъэ, лIыншагъэ.
bekçi : плъыр, хъумакIуэ, - **tarla bekçisi** : хъэсэпэ хъумакIуэ, - **bekçi köpeği** : хъумакIуэхъэ.
beklemek : пэплъэн, -**fazla beklemek** : щытыкъуэн.
beklenmek : кыппэплъэн.
bekleşmek : зэдэпэплъэн.
bekletmek : зыпэгъэплъэн.
bekri : ефакIуэ.
bekrilik : ефакIуэныгъэ.
bektaşi üzümü : щхъырыб.
bektaşi üzüm bitkisi bot. : *grossularia reclinata l. Mill.* Щхъырыбей – зи лъэгагъыр м 1 – 1.5-рэ хъу гъурц лIэужьыгъуэщ. И гъагъэхэм бжъэм фо кыыхах. И пхъэщхъэмыщхъэхэр бжъыхъэ хуэкIуэу мэхъу. И къэхъупIэ - къежъапIэр Къафкъасяращ.
bel I : бгы, бгырыпхыпIэ, - **bel bağı** : бгы зэрытыпIэ, - **bel fitiği** : кIэпкъ IупщIэ.
bel II : бел, хъэнцэ.
belsoğukluğu med. : урысуз.
bela : лажъэ, хъэмыгу – бэлыхь, хъэми хуэмыгуэщIын гугъуехь.
belalı : Iуэху лажъэ.
belbel bakmak : нэр маплъэри, гур плъэркъым.
belde : къалэ.
belediye : къалэ Iуэху зезыхуэ.
belemek : (нанур) щIэпхэн.
beleş : уасэншэ.

beleşçi : уасэншэм еса.
belge : документ.
belgin : нахуэ.
belgisiz : мынахуэ.
belirgin : нахуэу.
belirlemek : гъэнэхуэн.
belirli : гъэнэхуа.
belirsiz : мыгъэнэхуа, тэхъэфахъэ – кIэгъэпщагъэ, хъарпшэр.
belirsizlik : мынэхуа.
belirti : гъэунэхуа.
belirtili : къагъэнэхуауэ.
belirtisizlik : къамыгъэнэхуауэ.
belirtmek : къэгъэнэхун.
belit : нахуэ.
belkemiği anat. : жал.
belki : хъуфынщ.
bellek : гущхъэ.
bellemek I : зэгъэщIэн.
bellemek II : тIын.
belleten : щIэныгъэ тхылхъ.
belletmek : 1. егъэщIэн, 2. егъэтIын.
belli : 1. нахуэ, 2. мытIасхъэж, 3. зызмыхъуэж.
bembeyaz : щIыхубзэ, щIыхупс, хужьыбзэ.
ben I : анэл.
ben II : сэ.
benci : зэзыпэсыж.
bencil : зэзыпэсыжа.
bencileyin : сэр хуэдэу.
benç - ban bot. : *hyoscyamus niger L.*, дзэгын, дахэтхъэпэ, шынакъжьей – гъитIкIэ къэкI удз лIэужьыгъуэщ. И лъэагъыр см 25 – 60 мэхъу. ПсэупIэхэм я гъунэгъуу, куэншыб идзы-пIэхэм, бжыхъ лъабжъэхэм къыщокI. Адыгэ-абазэхэм хущхъуэ къыхах, щхъуэ куэд хэлыщ.
benek : бжыгъэ.
benekli bez : джэдынэ – хэутха зыхэлъ щэкI.
benim : сысейщ.
benimsemek : гудыхъэ.
benimsetmek : хэпщэн, игу ирегъэхьын.
beniz : цIыхуфэ, **-sarı benizli** : фагъуэ напэ.
benlik : езыр.
bent : псы IууапIэ, псы еуэлIапIэ, сэнджэлей – хы е псы Iуфэм IущIыхъа быдапIэ, - **bent yapılmış** : IуащIа, сэнджэлей IущIыхьын.
benzemek : ещхьын.
benzer : ярейуэ – ещхъу, хуэдэу.
benzerlik : зэщхъ.

benzeşim : зэщхьхэ.
benzeşme : зэщхьыгъэ.
benzeşmek : зэщхьын.
benzetmek : егъэщхьын.
benzeyiş : ещхь.
benzin : бензин.
beraat : лажьэншэ, хейн.
beraber : зэдэщыгъу, кымыдэклэ, - **beraber çalışan** : лэпэгъу – лэпэ зэгъусэ. Джатэр лэпэгъушкэ кызмыхыжыфыр тажджэм ирагъэтхьхэт, жьыгъэ ибг яхьти щадэт нартыжхэм.
berabere : зэдэшх – зэрытемыгъэклэ, зэхуэдэ.
beraberlik : зэдэщыгъун.
berbat : хьэлэч.
berber : жьаклэупсаклэ.
bere : улэгъэ.
berduş : фаджыкхъэ – фейцей дыдэ.
berejey tüfeği : тлуп – бэрэжъей фоч.
bereket : бэвыгъэ, бэ, хъуей, жьэпэпс – пэрыхьэт, гъунэж, -тату – пэрыхьэт, зи татуугъуэ.
Bereket tanrısı : Тхьэгъэлэдж.
bereketli : бэв, - **bereketli ürün devşirmek** : хыжыжын – гъавэр хъушэу кылъэлъыжын
bereketli toprak : бэвылгъэ.
bereketsiz : бэвыншэ.
beri : мыдэклэ.
beriki : мыдрейр.
berk : быдэ.
berkitmek : гъэбыдэн.
berrak : къабзэ.
berraklaşmak : къабзэжын, жэбзэжын.
berzah : лэгъуэблагъуэ.
besbelli : нэрылгъагъу.
besi : шхыныгъуэ.
besi eti : укыныл – щылыгъагъэххэу яукл, щымахуэ шхын ящл лэщым апхуэдэу йоджэ
besin : шхын.
besili dana : мэкъушщыт танэ - хуэшхыр ишхыу гъэшха лэщлэвыщлэ.
besili hayvan : ехъуа – хуиту шха лэщ (къушхьэхъу).
besleme : гъашхэ, - **yaz-kış beslenmiş hayvan** : гъэрыхъу-щырыхъу – гъэмахуи-щымахуи хуиту утлпщауэ, хуэшхыр ишхыу ехъуа лэщ.
beslemek : гъашхэн.
Besleney : Бэслъэней (адыгэ лъэпкъхэм яз).
beslenme : уагъэшхэн.
beslenmek : ягъэшхэн.
beste : уэрэдуса.
besteci : уэрэд уасаклэ.
beş : тху-5.

beşparmak : 1. лэпхъуамбитху, 2. хы псэущхъэ, **-beş misli** : хуэдитху.

beşer I : цыху.

beşer II : тхуритху.

beşeri : цыхугъэ (цыхум теухуа)

beşeriyet : цыхухэр.

beşgen geo. : тхуимэ.

beşik : гуцэ.

beşik kertmesi : гуцэкъуапэ ибзэ – пасэм хъыджэбз цыкӀу къэхъуам и гуцэ къуапэр хурабзэт, а жэщ дьдэм къыдэхъуа щӀалэ цыкӀум е апхуэдэ шымылэмэ, а унагъуэм благъэ зыккыхуэзыщӀыну хуейм и щӀалэ цыкӀум, зи гуцэ къуапэ ирабзам нэгъуэщӀ щӀалэ къепсэлъыхъутэкъым, я ныбжъ нэсмэ, езы зэтраӀуахэр зэрышэт. ЗытраӀуа щӀалэр псэууэ пщӀащэр нэгъуэщӀ дэкӀуэ хабзэтэкъым.

Beşik yıldızı ast. : Вагъуэ гуцэ.

beşinci : тхуанэ-рей.

beşiz : тхурылъху.

beşli : тхуритху.

beşyüz : щитху : 500.

betbereket : бэвыгъэ.

beter : нэхъ икӀэ.

beton : бетон.

beton çivisi : жырӀунэ, лунэуалъэ – быдэ гуэрхэр зэрыпхауд.

betonarme : бетонкӀэ зыхагъэжыхъа.

betonyer : бетон зыхэзыщӀэ лэмэпсымэ.

bevliye med. : гъутхъэпсгъуэгу сымаджагъэ.

bey I : хуэщӀа, 2. зыккызых.

bey II : лӀы.

beyan : жылэн, егъэщӀэн, лӀэтэн.

beyanat : жызылэ, езгъащӀэ, зыӀуатэ.

beyanname : тхыгъэкӀэ езгъащӀэ.

beyaz : хужь, фэху, **-beyaz tüylü mal** : цы хужьыфэ зытет лэщым хужалэ.

beyaz ballıbaba bot. : *lamium album L.*, шыпсыранэдэгү : гытӀ – щыкӀэ е нэхъыбэкӀэ псэуудз лӀэужьыгъуэщ. И лъэагъыр см 20 – 60 мэхъ, трамэ теплъэщ. Бжъэм фо кыхах. Мэзхэм, пабжъэхэм псэупӀэхэм я гъунэгъуу кыщокӀ, медицинхэм, цыхухэм хуцхъуэу зэрахъэ.

beyaz amur balığı zoo. : алэху бдзэжьей.

beyazımsı sarı : къазшырыфэ – хужьыфэ мащӀи кызыщӀӀуэ гъуэжь.

beyaz karışımı : щӀыхуфыцӀафэ.

beyaz kömür : дыщӀуэздыгъэ.

beyaz pancar bot. : *beta vulgaris L.*, жэгундэхужь, жэгундэху -лэщым ирагъэшх жэгундэ лӀэужьыгъуэщ. ИлӀэситӀкӀэ къокӀыр. И тхъэмпэхэри и лъабжъэри лэщым фӀыуэ яшх.

beyazperde : лупхъуэхужь, синема.

beyaz peynir : кхъуейхужь.

beyaz sakallı : жъакӀэху.

beyaz soğan bot. : *allium sepa L.*, бжынхужь : хадэхэкл къэклыгъэщ : лэщым ирагъэшх жэгундэ лэужьыгъуэщ. И тхьэмпэхэри и лъабжьэри лэщым флыуэ яшх. Щымахуэм жэмхэм жэгундэхужьыр ябгъэшхмэ шэм хуабжьу кыыхагъахъуэ.

beyaz tüylü : цыджэхунэ – цы хужьыфэ зытет.

beyaza yakın kızıl : тхьуэш – щыхуфэ зыщлэьэда тхьуэ.

beyazımsı : щыхуфэ.

beyazımtırak : хужьыфэ, фэху.

beyaz ırk : Къафкъас лъэпкъ.

beyaz karga zoo. : фикъ.

beyaz kulaklı hayvan : тхьэху – лэщыр фыцлэу е фыцлэ гъуэбжафэу и тхьэклумитыр хужьмэ.

beyazlanmak : зыгъэхужьын.

beyazlaşmak : къэхужьын.

beyazlatmak : гъэхужьын.

beyazlık : хужьыгъэ.

beyaz yonca bot. : *Melilotus albus Desr.* – шэфтыхунэ – къальгуль хужь, илэситклэ къэкл удэ лэужьыгъуэщ, и лъэгагъыр см 60 -100 мэхъу, мэкъумылэу къагъэкл.

beygir zoo. : шыхъу, алашэ, хаклэу.

beyhude : пцлэншэ.

beyin anat. : куцл, **-beyin kanaması** : лъыщхьэрыжэ, лъыдэуей.

beyincik anat. : куцлцыкы.

beyinsiz : куцлыншэ.

beylik : къэрэлыгъуэ, тетыгъуэ.

beynamaz : нэмэз зымышл.

beynelmilel : хэгъэгъу хъуа псори.

bez : щэкл, хьыдан.

bezirmek : егъээзэшын.

bezelye çalısı bot. : *caragana orborecens Lam.*, кларцгъуэжъ – и лъэгагъыр м 3 – 5 хъу гъурц лэужьыгъуэщ. Бжьэм фо кыыхах. Ди Хэкум куэд щлауэ унэхэм, хадэхэм кыыцагъэкл.

bezelye bot. : *pisum sativum L.*, джэшхъурей – ггузджэш : ижъ- ижыж лъандэрэ цыхухэм къагъэкл хадэхэклщ. И лъэгагъыр см 15-м щыцлэдзауэ 250 см нэс дожей. Шхыныгъуэ зэмылэужьыгъуэхэр кыыхащылк.

bezeme : гъэцлэрэщлэн.

bezemek : гъэцлэрэщла.

bezgin : езэша.

bezginlik : щхьэжагъуэ.

bezir : щлэп дагъэ.

bezirgan : щаклэу.

bezirlemek : щлэп дагъэр щыхуэн.

bezmek : езэшын.

bıçak : сэ, сэмплал, - **büyük bıçak** : сэшхуэ, сэ ин, - **bıçak sapı** : сэ дакъэ, - **bıçak kını** : сэмплэ, - **bıçak ağzı** : сэдзэ, - **bıçak sırtı** : сэ тлыгу, - **bilenmiş bıçak** : сэхъуа, - **çok keskin bıçak** : маисэшхъуэ, - **küt bıçak** : сэ дзагуэ, - **bıçak ağzına nişanlama** : сэдзэ еуэ – лъэбакъуэ 60-клэ япэжыжъуэ пхьэбгъум хэтла сэм и дзэм фочклэ еуэхэурэ зэпеуэхэт адыгэ фо-

чауэхэр, **-kabuk soyan bıçak** : шэмэджыжъ – зи дээр шэмэджыжыым кыыхэщыкIа, кыуитI зилэ сэ, пхъафэ иритахыу, пхъэираупсыу.

bıçakçı : сэщI, сэщэ.

bıçaklamak : есэуэн.

bıçalık bot. : *fritillaria L.*, ажэгъуэпщ – лIэужыгъуэ зыбжанэу гуэша илъэс бжыгъэкIэ кыэкI удз лъэпкыгъуэщ. МэкъупIэхэм, хъупIэхэм щыпIэ псылэхэм, мэхэм кыщокI.

bıçkı : пхъэх, **-bıçkIHane** : пхъэщ.

bıçkın : цIыху мыгъэса.

bıkılmak : уаужэгъун.

bıkkın : иужэгъуа.

bıkkınlık : езэшыгъуэ.

bıkmak : езэшын, хуэмышэчыжын.

bıktırmak : егъэзэшын.

bıldır : нэгъабэ.

bıldırcın zoo. : ныбгъуэ, – **bıldırcın kılavuzu zoo.** : мэкъупIэ джэд, **- bıldırcın kapanı** : хъэщ.

birakılmak : укъаутыпщын.

birakmak : щинэн, утыпщын, гъэтылъын, **- hiçbir şey bırakmamak** : кыэмынэлауэ, **- içeri bırakmak** : щIэутыпщхъэн, **- dışarı bırakmak** : щIэутыпщыкIын.

biraktırmak : егъэутыпщын, **- işi bıraktırmak** : щегъэтыжын.

biyik : пащIэ, **- uzun biyiklİ** : пащIэкIапсэ, **- biyik burmak** : пащIэр IуэнтIэн, **- biyik ucları** : пащIэкIэ, пащIэкIапэ.

biyiklanmak : пащIэ кытекIэн.

biyikli : пащIэ зытет.

biyikli balık zoo. : пащIэкIапсэ бдзэжьей.

biber bot. : *capsicum annuum L.*, шыбжий – цIыхухэм куэд щIауэ кыагъэкI хадэхэкI лIэужыгъуэщ. См 30 – 80-кIэ докIей. Шыбжир сыру кыэхъуа пэтми, цIыхухэм кыагъэхъуащ мы - сыру. Адыгэ-абазэхэм кыагъэкI.

biberlemek : шыбжий хэкIутэн, текIутэн, хэдзэн, хэлъхъэн.

biberlik : шыбжиилъэ.

biberon : щIэфылъэ.

bibliyografya : библиографияе, тхылъ щIэныгъэ.

biçare : тхъэмыщкIэ.

biçer-döver : мэх Iузыхыж машынэ.

biçilmek : паупщIын.

biçilmiş tarla : хафэ – хъэцэпэцэр зытрахыжа хъэсэ, лэжыгъэр зытемылъыж.

biçim I : теплъэ, кыызэралъагъу.

biçim II : пыупщIын.

biçimli : дахэ, кыекIу.

biçimsiz : Iей, кыемыкIу, адэмыгу, фаджэ.

biçimsizlik : фаджагъэ, **-biçimsizliğı** : фэджыкхъэ.

biçki : бзын, пыупщIын.

biçmek : бзэн.

biçtirmek : егъэбзын.

bilakis : и пхэнжыр.

bilanço : хэхъуэ хэщыгыгъэ.

bildik : цыхугъэ, нэлуасэ.

bidirge : тхыгъэ луэта.

bidirim : егъэщлэн (тыгъэкӀэ).

bidirme : луатэ.

bildirmek : луэтэн, егъэщлэн.

bildirmek : щыгъуазэ щын.

bile : ари.

bileği taşı : мывэупцӀэ, лъэрымывэ,- ягъэкӀрахъуэу зыгуэр зэралъ мывэ, - **bileği taşının su - yu** : лъэпс – 1) лъэрымывэр зыхъуэ псырац, 2) пасэм щыгъуэ лъэпӀанкӀэр зыхагъауэу щыта псы-пшахъуэ зэхэлърат, - **bileği su taşı** : лъэрымывэм и псыр зэрыт кхъуафэ цыкӀурщ.

bileği taşı kalın : мывэупцӀэпхъащэ.

bileği taşı ince : мывэупцӀэщабэ.

biletmek : егъэжанын

bileğici : лъакӀуэ.

bileğlik : мывэупцӀалъэ.

bilek : лӀэдий, лӀпщэ, - **bilek zoru** : лӀпщэкӀуэн, - **el ayak bileği** : лӀпщэлъапщэ, - **bilek eklemi** : лӀпщэ зэрытыплэ, - **bilek kemiği** : лӀпщэ къупщхъэ, - **bilek tüyü** : лӀпщэц.

bilekli : лӀпщацэ.

bileklik : лӀпщальэ.

bilemek : гъэжанын, лъын,- **ağzını bilemek** : лулъыкӀын.

bileşik : 1. зыхэхъа, 2. зэхэткӀухъа.

bilet : билет.

biletçi : билетыщэ.

bileyici : гъэжэнакӀуэ, лъакӀуэ.

bilezik : лӀпщэхъу.

bilge : щӀэрей.

bilgi : щӀэн.

bilgiç : щӀэныгъэ зилэ.

bilgilendiren : хэзыгъэгъуазэ.

bilgili : щыгъуазэ.

bilgin : щызыгъэгъуазэ.

bilgisayar : щӀэныгъэпс, компютер.

bilgisiz : щымыгъуазэ.

bilgisizlik : щымыгъуэзагъэ.

bilhassa : псоми ялей.

bilici : къащӀэ – къэхъунур къэзыщӀэф, тхъэгурывагъуэ.

bilim kurgu : щӀэныгъэ гупсысэ.

bilim : щӀэныгъэ.

bilimsel : щӀэныгъэу.

bilimsizlik : щӀэныгъэншагъэ.

bilinç : гупсысэкӀэ.

bilinçaltı : гупсысэ щӀагъ.

bilinçli : гупсысафлэу.
bilinçsiz : гупсысэншэу.
bilinçsizlik : гупсысэншагъэ.
bilinen : ящлэр, яцлэхур.
bilinmedik : ямыщлар, ямыцлэхур.
bilinmeyen : ямыщлэ, ямыцлэху.
bilinmez : мыщлэ, ямыцлэхуфын.
bilirkişi : хэзыщлык.
billur : къабзэдыдэ.
billursu : псы къабзэ.
bilmece : къуажэхъ.
bilmek : щыгъуазэ,
binyaprak bot. : *achillea L.*, бэджкьищ – илъэс зыбжанэклэ къэкI, зи лъэгагыр см 40 – 60 хъу удз лъэпкъыгъуэщ. Нэхъыбэм къыщоклыр губгъуэхэм, мэкъуплэхэм. Адыгэхэр иро-лэзэ.
bin : мин, 1000.
bina : унэ.
bindirmek : 1. тегъэтIысхъэн, 2. жьэхэуэн.
binек : уанэш.
binекташI : шэсыплэмывэ.
biner : мин бжыгъэхэр.
binici : шэсаклуэ.
bininci : ипэрей мин.
binit : bak. bineк.
binlik : 1. мин бжыгъэ, 2. зы литр здихуэ абдж.
binmek : 1. шэсын, 2. итIысхъэн.
bir şey : зыгуэр.
bir I : 1. зы, 1, 2. зэхуэдэ, 3. зэгухъэ, 4. закъуэ, - **bir iki kez** : мызэ мытIэ, - **bir m2** : шэрай – метр зэбгъуэзнатIэ, - **bir içimlik kase** : Iэгубжъэ – зэ ифыгъуэ хуэдиз зэрыхуэ фальэ.
bir II : зы : 1, тIу : 2, щы : 3, плIы – 4, тху : 5, хы : 6, блы : 7, и : 8, бгъу : 9.
bir avuç : бжъамэ – Iэрамэ, Iэбжъэ щыз.
bir basamak : лъэуеинэ – зэ дэбэкъуеигъуэ.
bira : пивэ.
birader : къуэш.
biraz : мащIэ, тIэкIу, тIэкIурэ.
biraz biraz : тIэкIу тIэкIурэ, мащIэ мащIэурэ.
birazcık : тIэкIунитIэ.
birazdan : тIэкIу дэклмэ.
biraz önce : нетIэ, тIэкIу ипэ.
biraz yontmak : едзэпылэн – тIэкIу егъун.
birbiri, biribiri : зыр зым.
birbirini kollayarak savařmak : зэщызэукIын – зым зыр ихъумэжурэ зауэмэ.
birçok : зыкъом.
birdenbire : зэуэ.

bir deri-bir kemik : фэтегъуэ – уэл лылэ хъууэ фэмрэ кхъупщхьэмрэ хуэкӀуэн.
birer : зырызурэ.
birey : унагъуэм щыц яз.
bir öğünlük gıda : сиякъ – лус пщалъэ, зэ упщэфлыгъуэ зэрыхуэ шынакхьышхуэ.
biri, birisi : зыр, зыгуэр, - **birisinin sırasını kapmak** : блэкӀ – зыгуэрым и чэзу хьын.
biricik : зызакхъуэ.
birikim : гъэтӀылыгыгъэ.
birikimsiz : гъэтӀылыгыгъэншэ.
birikinti, birikme : зэхуэхъэса, зэхуэса.
biriktirmek : зэхуэхъэсын.
birileri : зэгуэрхэр.
birim : щапхъэ.
birinci : пэрыт, ипэрей, япэрей.
birincilik : ипэрейр.
birkaç : 1. зытӀуц, 2. зыбжанэ, 3. тэлай.
birleşen : зэгухъэр.
birleşen sopalар : баш зэхэт – адыгэ Іэщхъуныгъэм и хабзэ мардэмкӀэ : зы лъакхъуэубыд башым мэл - бжэну ику иту 400- м нэс кхыхуэзэу щытын хуейт гъэмахуэ хъупӀэм деж (зы мэлыхъуэм кхыхуэзэу), ауэ апхуэдиз нэхъ мыхъур хъушэ ирикхъутэкхьыми. Унагъуиц – плӀы зэгухъэти, хъушэ ирагъэкхъут. Апхуэдэу зэгухъахэм «**баш зэхэткӀэ**» еджэт. Мып - хуэдэу зыщӀэр мэл мин бжыгъэ зилэ пщы – уэркхьышхуэхэратэкхьым, кхызэрыгуэкӀ унагъуэхэрат.
birleşik : зэгухъа, зэхэхъа.
birleşim : хасэ зэлущӀэ.
birleşme : зэгухъэ.
birleşmek : зэгухъэн.
birli : зынэ.
birlik : 1. закхъуэныгъэ, 2. хасэшхуэ
birlikte : зэдэщӀыгъуу.
bir sürümlük : ващӀэ – пасэрей пхъэлэщэм кхыгуиыхыным и бгъуагъыр зэрагъэлпсыу щыта фэ класэ.
birşey : зыгуэр.
bir şeyin kenarını sağlamlaştırmak: едзыхъэкӀын – зыгуэрым и нэзым фэ, щэкӀ къедэкӀын.
birtakım : зэгуэрхэр.
bir yanı tepe, öbür tarafı dere : клэдыку – зи лъэныкхъуэр псы ежэхуы, адрей лъэныкхъуэр бжъэпэ лъагэу щыт лъахъшапӀэ.
bir zaman : зэгуэр, зэгуэрэм.
bir yaşını geçmiş hayvan: жьагъэ – илъэсым щӀигъуа мэл (хъэщӀэныш мэхъу).
bisiklet : лъэгургъажэ, лакхъуэрыгъажэ.
bisturi : сэжан.
bit yeniği : тласхъэ, мыхъумыщӀагъэ зыхэлъ.
bit zoo. : цӀэ (хъэпӀацӀэ), -**bit yumurtası** : цӀакӀэ, - **bit ilacı** : цӀэгын.
bitap : еща, щхъэжагъуэ.
bitaraf : лъэныкхъуэншэ.

bitarafılık : лъэныкъуэншагъэ.
bitek olma : ибэтэклын – къэкыгъэр ибэтэклын.
bitevi, biteviye : зэпымыуэ.
biteviyelik : зэпымыувылэныгъэ.
bitik : лэпкълъэпкълэ дэхуэха.
bitim : уха.
bitimli : ухыныгъэ.
bitimsiz : мыухыжын.
bitirmek : ухын.
bitişik : зэгуэлъ, **-bitişigine yapılan oda**: пыбгъык – къыпыщыхъа.
bitişmek : зэгуэлъын.
bitiştirmek : зэгуэгъэлъын.
bitki : къэкыгъэ, **-bitki kökü tüyü** : лъабжьэц – къэкыгъэ къуэпсхэм цы хъужь цыклым
ещхъу тетхэращ,
bitkiler tanrısı mit. : тхъэгъэлэдж.
bitkimsi : къэкыгъафэ.
bitki özsuu : пкъыпс – къэкыгъэхэм ящлэт псыр.
bitkin : еша, езаша, - **bitkin hasta** : гъуэз.
bitkinlik : езэшын, лыджэ, схъыдын – уэдыкъуэн, жэщлын.
bitmek I : ухын, зэфлэклын, дэхъэхын.
bitmek II : клын кыхэклын, - **önünde bitmek** : луклэн.
bitmeyen tohum : клэщхъун – жылэ трасар къэмыкын, надэу къыщлэкын.
bitlenmiş ekenek : хъэкъуей – хъэплацлэ зэуа щхъэмыж.
biyografi : цыхум и гъащлэр къызэреклуэклар.
biyolog : къэкыгъэ щлэныгъэл, биолог.
biyoloji : къэкыгъэ щлэныгъэ, биологие.
biz I : дэ, - **biz bize** : дэр-дэру, - **bizsiz** : дэрыншэу.
biz II : дыд, - **kalın biz** : щхъэклуэдыд.
bizar : ужэгъун, хуэмышэчыжын.
bizim : дыдей.
bizon zoo. : домбей, ацумыз (шап.).
bizzat : езыр.
blok : мывэшхуэ бетон хъэлъэ.
bloknot : тхылъэцлыкы.
blöf : щлэклэ.
blüz : бостеиплэ.
boa zoo. : архъуэжъ.
bobin : шэцыкуэ, шэрхъ цыкы.
boca : икытэн.
bocalamak : хэзэрыхын.
bodrum : щыт унэ.
bodur : лъахъшэ, клэщл, -лэмплэ клэщл – цыху лъахъшэ, лэклэщл-лъэклэщл, хэщыхъа.

bodurhasır otu. bot. : *carex humilis L.*, аштым : илъэс куэдкӀэ къэкӀ удз лӀэужьыгъуэщ, и лъэгагыр см 5 – 15-м нэсу. КъэкӀыгъэм бзий бгъузэ куэд, лъэхъц ин ещӀ. Къущхьэхъу хьупӀэхэм куэдрэ уащыхозэ аштым фӀэкӀ къыщымыкӀ щыплӀэхэм. Ар лӀщым фӀыуэ яшх.

boğa zoo. : гуу, - boğanın boynuzla yığını dağıtması : щӀэбжъэхъуэн.

Boğa tk. yıldızı ast. : Вагъуэбэ – гъэрэ щырэ щызэхэкӀым къуэкӀыплӀэмкӀэ къыщуынэху вагъуэ бынщ.

boğalamak : фӀэгъэжын.

boğaz I anat. : псэфылъэ, **boğaz içi**: псэфылъэ кӀуэцӀ.

boğaz II coğ. : жъанэ, псыдэж.

boğaz III : къурмакъей – пщэ гупэу жьэмрэ ныбэлынцӀымрэ ззыпхыр

boğaz gerdanı : жьэгъу.

boğaziçi coğ. : хытӀуалэ.

boğazlı : шхэрей.

boğazsız : мышхэрей.

boğmaca med. : шыдыпсчэ, псчэуз, тэмакъ уз, нану тхьэлэ – нанухэм къайфыкӀ псчэ хьэлъэ.

boğmak I : тхьэлэн.

boğmak II : зэрыгъэлъэдэн.

boğucu : зытхьэлэ.

boğuk : макъ икӀа.

boğulmak : уатхьэлэн.

boğum : зэрылъэдаплэ.

boğumlu çoban değneği bot. : *carneum C. Koch.*, арупсыгъуэ : зи лъэгагыр см 40 – 70-м нэс къэкӀыгъэщ. КӀы иӀэкъым, илъэс зыбжанэкӀэ къокӀ, лъабжъэжъ гъум ещӀ, къущхьэхъу щыплӀэхэм уащыхозэ. И лъабжъэм хушхъуэ къыхах.

boğuşmak : зэрыфыщын.

bok : хьей.

boks : лӀштым зэуэкӀэ, лӀрзауэ, лӀрэлэкъу – лӀштым зэзауэ, лӀщэ къыхэмышхъу.

boksör : лӀштым зэуакӀуэ, лӀрзауакӀуэ.

bol : быхъу, куэд, бэ, къэбэта.

bollanmak, bollaşmak : быхъулуэ.

bolluk : бэвыгъэ, щхьэмыжыбэ.

bomba : гыныщэ.

bomboş : нэщӀыбзэ.

boncuk : щыгъэ, парэ – пасэм бзылхугъэ бэхуцейхэр зэрагъэдахэу щыта щыгъэ цӀыкӀу дьдэ.

bonfile : тхыцӀэл.

bonkör : зытыф.

bonservis : лӀпӀэлэсэ тхыгъэ.

borazan : накъырэ, бжъэмий.

borazancı : нэкъырапщэ, бжъэмияпщэ.

borç : щӀыхуэ.

borçlanmak : щӀыхуэ къэштэн.

borçlu : щӀыхуэ зытелъ.

borçsuz : щыхуэншэ.
bordo : плъыжьфлыцлафэ.
boru : бжъамий, - **çelik boru** : жыр бжъамий, - **demir boru** : гьущл бжъамий, - **ağaç boru** : пхъэ бжъамий, - **lastik boru** : хьэфэ бжъамий, - **bakır boru** : гьуапльэ бжъамий.
bostan : нашалъэ.
bostancı : нашалъэ плъыр.
boş : нэщл, нэд, надэ.
boşalmak : зыунэщлын.
boşaltaç : зыунэщл.
boşaltım : зыунэщлакӀуэ.
boşaltma : гьэунэщлын.
boşaltmak : унэщлын, иклэщлыкӀын.
boşamak : игьэкӀыжын.
boşanmak : зэпыкӀыжын.
boşboğaz : лүэрвэр.
boşboğazlık : лүэрвэрыгъэ.
boşluk : 1. уэгү, 2. кумб.
boşuna : ауэ.
bot I : кхъуафэжьей.
bot II : вакъэ.
botanik : къэкӀыгъэхэр.
boy I : лъэпкъ.
boy II : кӀыхьагъ, лъэгагъ.
boya : илэгъэ, беяу, купрауэ.
boyacı : илакӀуэ, купраузакӀуэ.
boyamak : илэн.
boyanmak : зилэн.
boykot : щыгъэтыжын.
boylu : нэхъ кӀыхь, нэхъ лъагэ.
boyu uzamayan : едэу – зызмыужьа, хэмышьуэу къэна.
boynuz : бжъакъуэ.
boynuz çeşitleri : псэущхьэхэм, лэщхэм я бжъакъуэхэм мыпхуэдэ кӀыклэ ялэщ: бжъашэ, бжъабэ, бжъагуэ, бжъээзблэдз, бжъэшыхьа, бжъэтхьэгъу, бжъэлуэнтла, гупэбжъэ, бжъэтлей, бжъэубгъу, бжъэшэхэ,
boynuzdan yapılan bıçak : бжъакъуэсэ – уагъэ щаукӀэ зэрыдэуэу щыта къупщхьэсэт
boynuzlamak : ебжъэкъуэн.
boynuzlu : бжъабэ, -**tek boynuzlu** : къуагуэ.
boyun bağı : пщэдэлъ, пщэпс.
boyun eğmek : щхьэгъэщхь.
boyun : пщэ, - **ince boyunlu** : пщэ псыгъуэ, - **kalin boyunlu** : пщэ гьум, **boyun büyük siniri** : пщахуэ, - **boyun yanı** : пщэбгъу, - **boyunla başın birleştiği kısım** : пщэгурыгъ, пщэкъу, - **boyunla sırtın birleştiği kısım** : пщэдакъэ, - **boyun siniri** : пщэдыккыхуэ, - **boyun eti** : пщэл, - **boyun damarı** : пщэ лъынтхуэ, - **boyun kökü** : пщэпкъ, - **boyun saçı** : пщэфэц, пщэц, - **boyun kemikleri** : пщэлупщлэ, - **boyun derisi** : пщафэ, - **boynun üşümesi med.** :

дыгъужьыпщэ – пщэм щылы хыхьэмэ е гугъумыгъуу щылымэ кыиштэ узщ, - **küt boyunlu** : пашцэкъ – зи щхьэ жьгъущхьэр нэхъ кцэщ цыыху е псэущхьэ, -**boyun tutulması** : дыгъужьыпщэ.

Boyunla ilgili kelimeler – Пщэм и пкъыгъуэхэр : пщэ, пщахуэ, пщафэ, пщэлупщцэ (псэущхьэ псоми ялэр 7-щ), пщэ лъынтхуэ, пщэгурыгъ, пщэдаегъэ, пщэдыкъ, пщэдыкъ кумб, пщэ-дыкъыц, пщэкукъу (ебланэ пщэлупщцэр япэ бгъэлупщцэм щыпэувэращ, пщэл, пщэлупщцэ, пщэныху, пщэхуэшхуэ, пщэц, кыыркъ, псэфылъэ, дамэ, дамэпкъ (пщэлупщцэхэр иухуы бгъэ лупщцэм здыпыувэрщ), пкъы, пллэ, пллэлъу.

boyunduruk : бжы, -**boyunduruk yastığı**: выщхьэфцэщцэ – бжыыр выпщэм кыдэмыжеин папщцэ бжыы щлагъым щцэлъ пхьэращ.

boyunduruk yarası : пщае – и пщэр бжыым трихуы е екыэжа вы.

boyut : инагъ.

boz : щхьуэ, гъуабжэ.

boza : хупс.

bozarmak : щхьуэфэн.

bozdoğan zoo. : кьаргъэжъей.

bozdurmak : егъэкьутэн.

bozguncu : зыхэзгъэзэрыхъ.

bozgunculuk : зыхэзгъэзэрыхьын.

bozkır : губгъуэ.

bozkır antilobu zoo. : пшахьуэ бжэн – тафэшхуэхэм шыпсэу бжэн лъэпкъ.

bozmak : кьутэн.

bozukluk : жьыгъей

bozuk yol : кьэпщыкьей – гъуэгу зэхэкьута, бгынэжа.

bozulmak : 1. кьэгубжыын, 2. фылуи, 3. кьэкьутэн.

bozuşmak : зэщыхьэн, зэщылеин.

bozyılan zoo. : блашэ.

böbrek anat. : жьэжъей.

böbürlenmek : зыгъэпэгэн.

böbürlenlenen cüce : адакъэ лъэджажэ – езыр цыкыуу, фэншэ – лыншэу ауэ зигъэиныи зыфцэфыу щытым хужалэ.

böcek : хьэпцэщцэ, - **böcek yavrusu** : хупс, хьэпцэщцэшыр, - **böceğin yığıldığı toprak** : хьэ-пцэщцэгъашхэ.

böcekcil : хьэпцэщцэшх.

böceklenmek : хьэпцэщцэ хищцэн, ирищцэн.

böceklik : шылэщ.

böcelek tutma : цывыи.

böğ örümceği zoo. : бэдж цыбэ.

böğür : 1. джабэ, 2. бгъу.

böğürme : бу.

böğürmek : буи, гъуэмыщтхьэн – гъуэхьуэн.

böğürtlen bot. : *rubus L.*, мэрэкыапцэ – лэужьыгъуэ куэд хьу, гьурц дьдэу щымыт кьэ-кыгъэ лъэпкъыгъуэщ. Илэсити нэхьыбэкцэ мэпсэу. И пхьэщхьэмыщхьэм лэфцэ гуащцэ

щ|этщ. Къафкъасым куэду къыщок|, ц|ыхухэм къащып, яшх, ягъэгъу, ягъавэ фоупсым е
фошыгъупсым хэлъу.

böğürtlenlik : мэрэклүэпц|алъэ.

bölen : зыгуэш, зыраугуэш бжыгъэ.

bölge : |эгъуэблагъуэ.

bölgesel : |эгъуэблагъуэу.

bölme : ищ|ык|, гуэш, куут|.

bölmek : ищ|ык|ын, зыгуэхын, тегуэшэн, гуэшын.

bölü : гуэш, т|ууанэ.

bölük bölük : лъэныкъуэ лъэныкъуэу.

bölük : зы лъэныкъуэ.

bölük komutanı : л|ыпэ, л|ыщхъэ – шыудзэм хыхъэ дзэпак|эхэм я унафэщ|хэт.

bölüm : лъэныкъуэ къуапэ, зэрыхуэхъулъыс, едзыгъуэ.

bölünen : зытраугуашэ, **-bölünen sayı** : яугуэш бжыгъэ.

bölünme : т|ууэ ищ|ык|ын.

bölüntü : зытыраугуашэр.

bölüşmek : зэдэугуэшэн.

bön : надэ.

bönlük : нэдагъэ.

börek : хъэлывэ.

börekçi : хъэлывэщ|, хъэлыващэ.

börkenek anat. : ет|энэрей жъэжъей. (былым гъуащхэм).

böyle : мыпхуэдэу.

böylece : мыпхуэдэурэ.

böylelikle : мыпхуэдэ къабзэу.

brakisefal : щхъэк|эщ|.

bravo : дэгъуэщ.

brom min. : бром.

brom kılçıksız bot. : *zerna inermus L.*, гъашащхъэ – илъэс бжыгъэк|э къэк| удзщ, и
лъэгагъыр см 100-м щ|егъу. Мэкъуп|эхэм, хъуп|эхэм, мэз лъапэхэм къыщык|ыу
уроухэл|эр. |эщым ф|ыуэ яшх, мэкъуф| мэхъу.

bronşit med. : бгъэуз, хъыршыруз – тхъэмбыл узхэм ящыщщ.

bronz min. : жэз.

bronzlaşmak : жэзыфэ хъун.

broşür : тхылъ ц|ык|у.

brove : |эзагъэ зи|э.

brülör : щ|эгъэнап|э.

brüt : зэрылъыри хэту, хамыхауэ.

bu : мыр, мы, - **kim bu?** : хэт мыр? - **kim bu gelen?** : мы къэк|уар хэт?

bucak : 1. къуапэ, зыгъэпц|к|уп|э, 2. къуэжэшхуэ.

buçuk : ныкъуэ.

buçuklu : ныкъуэу.

budak : гуанэ.

budaklanmak : къуэпс къыдигъэжын.

budala : лүлэ.

budalalık : лулагъэ.

budamak : хъунщлэн, уфэкъун, кьеупщлэтэхын.

budanmak : уахъунщлэн.

budun : лъэпкъ.

budun bilim : лъэпкъ къэхутэныгъэ щлэныгъэ.

bugün : 1. нобэ, 2. нобэрей лъэхъэнэ.

bugünlük : нобэрей.

bugüne kadar : нобэкӀэ.

buğday bot. : *triticum L.*, гуэдз : хьэцэпэцэхэм ящыщ къэкӀыгъэщ. ЦӀыхур ижъ – ижъыж лъан - дэрэ йолэжъ. Абы шхыныгъуэ зэмылӀэужьыгъуэхэр къыхащӀыкӀ. Дуней псом нобэ цӀыху - хэм миниплӀым щӀигъу гуэдз лӀэужьыгъуэ къагъэкӀ. – **kışık buğday bot.** : гуэдзщӀы- лэрысэ, - **bahar buğdayı bot.** : *triticum L.*, гъатхасэгуэдз, - **karabuğday bot.** : *triticum spelta L.*, гъасэ, гъашэ, - **buğday biçimi** : гуэдзых, - **buğday kırığı** : щӀэщэщ – гъавэм и хьэдзэ илӀыплӀэу уарзэм щӀэщэщырщ,

buğdayçiçeği bot. : *agrostis L.*, пхъапхъэдахэ : илӀэс зыбжанэкӀэ къэкӀ гуэдз лъэпкъы- гъуэщ, лӀэужьыгъуэ заулу гуэшыжауэ. Къафкъасыми къыщыкӀыу къалъытэ. Ди щӀы- налӀэм нэхъыбзу ущрихъэлӀэр къущхъэху мэкъупӀэхэм, хъупӀэхэм, лӀэщым фӀыуэ яшх.

buğdaysı : гуэдзыфэ.

buğu : 1. бахъэ, 2. пшагъуэ.

buğulama : гъэбэхъа.

buğulamak : гъэбэхъэн.

buğulanmak : бэхъэн.

buhur : бод -щӀэгъауэ (япэм зи фэ кытӀэтӀхэм щӀагъауэт)

buhar : бахъэ.

buharlaşmak : къэбэхъэн.

buharlı asit : фӀэӀу кыуанлъэ.

buji : бужи.

bukalemun zoo. : фэтэхьэтэкӀ, щауэ техъэ –текӀ.

bukalemun karakterli : фабэ – фэзэхъуэкӀ куэд зилэ, техъэтекӀ.

buket : гъагъэлэрамэ.

bukle : джэрэза.

bulama : цӀалэ.

bulamak : цӀэлэн.

bulandırmak : гъэутхъуэн.

bulanmak : къэутхъуэн.

bulanık : утхъуа.

bulanık hava : убэуфэ – кӀагъэпшагъэ, - **açık hava** : уэгунэ – уафэ уэфӀым и кууагъ узыхыплӀыфыр, уи нэм кыиубыдри кыимыбудыфри.

bulanmış : къэутхъуа.

bulanıtı : кыызэӀыхъэн.

bulaşıcı : уз зэрыцӀалэ, уз пышэ, зэрыцӀалэ, уззекӀуэ, узышхуэ.

bulaşıcı – kaşıntılı hastalık : фашхэ – цӀыхуми лӀэщми тӀэхъуфэхъу къахуэзыхъ зэрыцӀалэ узыфэщ.

bulaşık : тхъэщ|ын, **-bulaşık suyu** : тхъэщ|эпс.
bulaşıkçı : тхъэщ|ак|уэ.
bulaşmak : щыхьэн.
buldog zoo. : булдогу, (хьэ лъэпккыгъуэ).
buldozer : щ|ытхъу.
bulgu : къэхутэн.
bulgur : пылгъур, гуэдзыр ц|ык|уу къутауэ пылауэ ящ|.
bulmaca : псалъэзэблэдз.
bulmak : къэгъуэтын, **- eden bulur** : щхьэхуешэ, **- kolay bulmak** : къэгъуэтыгъуаф|э.
bulundurmak : зигъэлэн.
buluntu : къахута.
buluş : 1. къэхутэн, 2. |эщ|агъэщ|э.
buluşturmak : зэрыгъэгъуэтын.
bulut : пщэ, **-kara bulutlar** : пшэлэу – лъахъшэу уэгум щызэрызехуэ пшэ гуэрэнхэщ.
bulutlanmak : къэпщэгъуэн.
bulutların dansı : уалэн – зэрызехьэн, зэхыхьэ, зэхэк|ыу щытын (пшэхэр).
bulutların üstü : пшэхэм я щхьэжк|э, пшэ гущ|ы|у.
bulutlu : пщагъуэ, **-bulutlu hava** : хьэрпщэр.
bulvar : гъуэгуанэ.
bumbar : 1. к|эт|ийгъум, 2. жэрумэ.
bun : гузэвэгъуэ.
bunak : зи гупсысэм къыщыщ|а.
bunalım : гузэвэгъуэ хэхуэн.
bunalmak : гузэвэгъуэ хэхуа.
bunaltı : игу къызэлыхьэн.
bunca : мыпхуэдиз.
bura-ya : мыбдей, мыдэ.
burada-buraya : мыдеж, мыбдеж, **-buraya gel** : мыбдеж къак|уэ.
buracan : хьэшкурый, жьыхьарз – жьык|эрахъуэ.
buram buram : |ув |уву.
burcu : мэдахэ.
burç ast. : вагъуэбэ.
burçak bot. : *lathyrus L.*, джэштхьэпэ – л|эужьыгъуэ зыбжанэу гуэшыжа къэк|ыгъэ лъэпккы-
 гъуэщ. |эщым ф|ыуэ яшх, я гъэгъахэм бжьэм фо къыхах. И жылэхэр хьэсэхэм къыща-
 гъэк|. Джэштхьэпэр езыр езыру къыщок| мэкъуп|эхэм, хьуп|эхэм, губгъуэхэм.
burgu I : бру.
burgu II : гупхьэт|эк|ур зэраугъуэн брущ, жэгъуэтым ещхьу.
burgulamak : бруун.
burjuva : хуэщ|а.
burkmak : |уэнт|эн.
burkulmak : щ|эл|уэнт|ык|ын.
burma : |уэнт|эн.
burmak : 1. |уэнт|эн, 2. сэк|ын.
buruk : |уэнт|а.

burukluk : лүэнтлагъэ.

burulma : ялүэнтла.

burulmak : ялүэнтлэн.

burun-anat : 1. пэ, 2. ипэ, 3. пагэ, 4. пэпцлапэ, - **burun kemiği** : пэбг, - **burun ortası** : пэку, - **burnun tamamı** : пэщхъын, - **burun deliği büyük olan** : пэщхъыныхъу, - **sivri burunlu** : пэцлурэ, пэ папцлэ, - **burnunun içi killi olan** : пацэ, - **burun kılı** : пэц, - **burun direği** : пэтх, - **kalın burunlu** : пэхъу, пэгъум, - **uzun burunlu** : пэкыхъ, - **küçük burunlu** : пэцлыкы, - **eğri burunlu** : пэлушэ, - **küt burunlu** : пагуэ, - **burun iç deliği** : пэбзий, - **burun deliği** : пэгъуанэ, - **burun tiki** : дзыгъуэпэцлыцл, - **burun ucunun soyulması** : пыукъуэиклын, - **burun dibi-kökü** : пэкъу, - **burun ucu** : пэнцлыв, - **büyük burun** : пакъэ, - **burun suyu** : пэпс, - **karga burun** : пэкъурш, - **burun keпçesi** : пэлъ, - **burun içi** : пэкуцл, - **burun kenarları** : пэбгъу, - **burun iç kenarları** : пэкуэцл нэз, - **burun kıkırdağı** : пэлынцл, пэхъышт, пэкукъу хъышт, - **burun iç ortası** : пэкукъу, - **burunun iki yanı** : пэбзий – пэщхъыным и бгъуитырш, - **burun deliklerinin arası** : нэкукъу – пэгъуанитым якум дэтырш, - **burun kıkırdağı** : пэлынцл – пэкукъум щыщу узылплъэрш, - **sulu burun** : пэцлынэ – 1) зи пэпс къыпыж зэпытыр, 2) пэ фэкъу тлэкы зилэ лэщ, шы, - **burunsallık** : пэщыпхэ, - **burun hastalıkları** : пэгъым,

buruntu med. : клэтлийуэ.

buruş buruş : зэтеупышкыа.

buruşmak : зэтеупышкыуэн.

buruşuk, buruşmuş : упышкыа.

buruşukluk : зэлъа.

buse : ба.

but : куэ, - **but üstü derisi** : куафэ, - **but bağı** : куэбзэпс, - **but etleri** : куэнэгэгъу, - **but kemiği** : куэпкъ къупщхъэ, - **but kemik bağı** : куэпкъ зэрытыплэ, - **but başı** : куэпкъыщхъэ, - **but kılı** : куэц.

buut : 1. къуапэхэр, 2. жыжагъэ.

buyruk : унафэ, - **kendi başına buyruk** : щхъэхуит.

buyurmak : унафэ щлын.

buz : 1. мыл, 2. щылагъэ, - **buz tutmak** : щтын, - **buz sarkıtı** : мылдзасэ, мылнэбдзыц.

buzacı zoo. : шклэ, - **süt buzağısı zoo.** : шклащлэ, - **buzacı ahırı** : шклэщ, - **buzacı çobanı** : шклахъуэ, - **buzacı burunluđu** : пэкъу – шклэр жэмым щлыгъуу щагъэхъуклэ щлэмыфын папцлэ шклэм и пэм флалъхъэ, пхъэ плащлэ цыкыхэр зи пэбгым зыпхыгъэжа нахъутэ цыкыу, - **buzacı boyunduruđu** : пхъэкъу – жэмыр зыщлэмыфыжын папцлэ и пщэм иралъхъэ зэфлэбдзэ, - **buzacı-kuzu bölümü** : тегурэч – тхъыхъу хуа, щынэхэр, шклащлэхэр зырадзэ гуэзэнэч, а щлэжьей дыдэхэр гуклэ щызэрашэклэ гум трагъэувэрш, - **buzacağının ilk tersi** : шаукл – шклащлэ къалъхуагъащлэм япэ дыдэ къыдэх вейраш, абыклэ бжъэматэ хъэлупэхэр яцлалэт, матэм дзыгъуэ дэмышхъэн папцлэ, - **buzacı bağlama şekli** : шклэепх, шклэ-бжъ – замытхъэлэжыфыну шклэхэр зэрырапх пхъэ гъэша, клапсэр клапитым илээфауэ.

buzacılamak : лъхуэн.

buzdağı : мылкъурш.

buzdolabı : щылэлъэ.

buzhane : мылылъэ.

buzkırان : мылкъутэ.

buzlanmak : щтын, щтырыгъу.
buzlu : мылу, щтырыгъуу.
buzlu ayna : мывэ гъэджыдж – мыл гъуджэ.
buzlu cam : абдж мылыфэ.
bücür : тlo, плитlo, цыкly.
büfe : тыкуэн цыкly.
büfeci : тыкуэн цыкly тет.
büklüm : lуэнтla.
bükmek I : lуэнтlэн.
bükmek II : щlэджэн.
bükük : гъэлүэнтla.
bülbül zoo. : амкъыш, уэрэдбзу.
bünye : lэпкълъэпкъ зэхэлъыклэ.
büro : лэжьаплэ.
bürokrasi : бурэкратхэр.
bürokrat : бурэкрат.
bürülü : шыхъа.
bürümcük : шылэплащlэ.
bürümek : тепхъуэн.
bürünmek : зытепхъуэн.
büsbütün : зэклэ, псори, фlэкхъыу.
büst : щхъэсын.
bütün : псори.
bütün gün : махуэ ен.
bütünleme : ныкъуэу.
bütünlemek : зыхуэхъэсын, зы щlын.
büve zoo. : гъудэнэф.
büyü : нэщlэпхэ.
büyücek : иныlуэу
büyücü : уд.
büyük : ин, плащэ, уардэ, - **büyük yer** : щlыкъуалэ – щlыплэ куэд (зыгуэр зыдэщылэ, здэзэуа).
büyük aci : щхъэгъуэ – гуауэ ин, гylэгъуэшхуэ зилэ.
büyük ateş : емсыку – мафlэ гуащlэ узэмыкlyэллэф.
büyükana : нэнэжь.
Büyükayı ast. : Вагъуэзэшибл – ищхъэрэклэ къыщылэ вагъуэ зэбынщ, блы мэхъу, жэщым и кlыхъагъым зызэпагъазери, сыхъэт пэлъытэуи къахутэр.
büyük baba : дадэ, адэшхуэ.
büyük sini : хъандырэ – 1) шхыныгъуэ зэрызэрахъэ тепщэчышхуэ, 2) къуитl зытет кхъуэщын быхъу лъахъшэ.
büyükbaş soğan : бжынышхуэ.
büyükbaş : былым, lэщ ин.
büyük başın etini kurutma : лыклэпсэ – адыгэхэм былымышхуэ яукlмэ, и лыр кlыхъыу яупlэти, кълэр лъабжъэрэ шыгъурэ зэхэубауэ абыклэ lэнлътэм ирашыухът, зэхэшып-

сыхьа нэужь зи фэр тега кьурагь пхьэлъатхьуэм далъхьэти, абы пылъауэ дыгьэм щагъэгьут, кьэлэрымэм бадзэ зицлэ кьримгьэкьуаллэу. Апхуэдэу гьэгьуа лым «лыкьлапсэкьлэ» еджэт.

büyük çapa : матыч – фланэшхуэ ллэужьыгьуэ.

büyükbaş aşık kemiği : кьуад, кьуардэ – апхуэдэуи йоджэ.

büyükbaş böceği : хьэкьуф - былымхэм я фэ щлагьым щымахуэр щахьу, я тхыцлэмкьлэ гьуанэ кьащлэ гьэмахуэм кьыхэпщыж цлыв щыр, былымыр игьэцлыву. – хьэкьуфыплэ, цлывыплэ – хьэкьуфыр фэм кьызэрыхэпщыжа гьуанэрщ.

büyük balık oltası : и клым кьапсэ ищлауэ хы псэущхьэщхуэхэм зэрешакьлэу бжы ллэужьыгьуэ.

büyük helva : хьэджей (хьэлджей) – хьэлү джей, хьэлү ин – тхьэлъэлүхэм ягъажьэу щыта хьэ хьэжыгьэм кьыхаха щлакхьуэшхуэт

büyükelçi : хэгъэгьу ллыкьлэу.

büyükelçilik : хэгъэгьу ллыкьлэу и лүэхушлалэ.

büyük fare : фей – дзыгьуэшхуэм апхуэдэуи йоджэ.

büyük gülhatmi bot. : *althaea L.*, матэкхьуеишхуэ : ллэужьыгьуэ зызаулу зэщхьэщыкьлэ кьэ-кьыгьэ лъэпкьыгьуэщ, илъэс зыбжанэкьлэ кьокьлэ. Кьафкьасым кхьуейматэхьэл ллэужьыгьуэу тхум уащрохьэллэр. Адыгэм мыбыхэм ящыщ гуэрхэм хушхьуэ кьыхащыкь, медицинхэр иролэзэ, бжьэм фо кьыхах.

büyük karga zoo. : фики – кьаургьэ гьуэбжэшхуэм и цлэщ.

büyük kartopu : уэскурий – ягъэджэрэзурэ ин ящла уэс хьурей.

büyük prens danışmanı : кьуэдз – пасэм щыгьуэ пщы уэлий щыхахкьлэ, абы и дэлэ-пыкьуэгьу-чэнджэщэгьуу зы ллакьуэллэщи хакт кьуэдзкьлэ (кьуэдзэкьлэ) еджэу.

büyük prenses : гуащэшхуэ – гуащэм и гуащэжращ.

büyük kartal zoo. : самгьур, самыргьу – бгъэшхуэ лъэпкь, ди адыгэ лүэрылүатэм лүщыгьэм и щапхьэу хэтщ.

büyüklenmek : зыгъэпэгэн, зыгъэинын.

büyükler : щхьэгьуэхэр.

büyüklük : иныгьэ, лъэгагьэ.

büyüklük taslamak : зыхуэгъэфиблын – узэрыщымыту зыкьыфлэгъэщылын

büyülemek : 1. кьыдэхьэхын, 2. нэщлэпхэн.

büyüleyici : удэзыхьэх, узэлэпишэн.

büyültme : гъэинын.

büyülü : зинэ щлапха.

büyümek : инын, хэхьуэн, **-altında büyümek** : щлэхьукьлын.

büyütken : зыгъэинын.

büyütmek : гъэинын, плын, хэгъэхьуэн.

büzgü : зэгъэлъа.

büzme : зытедзэ.

büzmek : зытедзэн.

büzülmek : зэхуэшэн.

büzüşmek : лунтлылун.

С, с : Дж, дж.

caba : 1. уасэншэ, 2. лей.

cabadan : 1. уасэншэу, 2. лейуэ.

cadaloz : алмэсты, фызыжь жьэрэлүрэ.

cadde : гьуэгуанэ.

cadı : уд, алмэсты.

caf caf : егъэля.

cahil : емыджа, мыгъэса.

caiz : кьеклү.

caka : зыкьызиx.

calaskal : пылэл, пыщ – зыгуэр зэрыфладзэ, кьызэралэт лэмэпсымэ.

cam : абдж, **-cam yuvası** : абдж хэлъхьэплэ.

cam göbeği : абджыфэ.

cambaz : 1. клапсэрыклүэ, 2. пхъэлъэрыклүэ.

camcı : абдж хэзылъхьэ, зыщэ.

camız zoo. : хыв, хьэрэ.

camı : мэджжит.

camia : гуп.

camlamak : абдж хэлъхьэн.

camlatmak : абдж хегъэлъхьэн.

campanula bitkisi bot. : *campanula sarmatica Ker-Gawl.*, джэдутхьэклүмэ. Илъэс зыбжанэклэ псэу, мывалъэ джабэхэм кьыщыкл кьэклыгъэ ллэужьыгъуэщ. Кьэклыгъэм лъабжьэжь быдэ ещл, тхъэгъуцлэцлэ лъэпкьыгъуэм щыщц.

campanula otu bot. : *campanula anomala Fom.*, шэщылдэ – илъэс зыбжанэклэ дыгъафлэ мывэ зэгуклыплэхэм кьыщыкл удз ллэужьыгъуэщ. И лъэгагыр см 5 – 15 нэхьыбэ хьуркьым. Ди лъэпкьым шэщылдэм и лъабжьэр кьыхах, яукъэбзри яшх.

camus : bak. **camız.**

can : псэ, лъхудий. - **canını esirgemeyen** : псэемыблэж, - **can arkadaş** : псэуэгъу, псэгъу, - **canı zor vermek** : тлэулэ, тлүэллэу ллэн – гьугъу лей ехьурэ ллэн.

caneriği : пхъэгуль.

cankurtaran : псэр кьезыгъэл.

canan : 1. Тхьэ, 2. кьэшэн.

canavar : хьэклэкхьуэклэ, псэр хэзых, цлыхушх.

canavarotu bot. : *phelipaea saccinea Poir* - шейтланлулэ, сэхурангъэгъу – илъэс зыбжанэклэ псэу, нэгъошл кьэклыгъэхэм я лъабжьэм клэрыклэ удз ллэужьыгъуэщ. Мэкьуплэхэм, хьу - плэхэм уащрохбэлэр. лэщми яшхкьым бжьэри тетлхьэркьым.

canavarlık : хьэклэкхьуэклагъэ.

cancı : гумащлэ, псэмафлэ, - **canı kadar** : и псэм хуэдиз, - **canını esirgemeyen** : псэ емыблэж.

cancıger : ныбжьэгъуфл.

candan : фылыагъуныгъэ.

canı çikasıca: теурэз – теурэзыр кыпхуклэу – гыбзэ, «уллэ» жыхуилэш.

canı : цыху уклалэу

canlandırma : 1. кыгъэхужын, 2. нэгум кыщлэгъэхъэн.

canlanmak : кыгъэхужын, псэр кыыхэхъэжын.

canlı : 1. псэу, 2. гуащлэ, 3. псэ зыхэт, - **dokuz canlı** : псэбыдэ, - **yedi canlı** : псибл зыхэлъ.

canlılardaki et : пкыфэл – цыхум, лэщым лыпцлэу телъ псори.

canlilik : псэр хэтын.

canlı yayın: нэтын – т.в-м занщлэу кыгъэлъагъуэращ.

cansız : псэншэ, лла, хьэдафэ.

cansızlık : псэншагъэ.

car car : лэуэлъауэу псэлъэн.

cari : пхыкл.

cariye : унэлут, -**cariyelik** : унэлутыгъэ.

cascavlak : 1. кыуи, 2. пцланэ.

casus I : тласхъэщлэх, щлэплъ – я бийм и щэхур кызыщлэф цыху.

casus II : хьэклэрэ – езым и лъэпкыым и щэхур я бийм хуэзыхъ напэншэ цыху епцыха.

casusluk : тласхъэщлэхыгъэ, хьэклэрагъэ, утласхъэныгъэ – щэху, тласхъэ щлэхын.

cavlak : пцланэ, цыншэ,

cavlamak : ллэн.

caydırıcı : ущлэгъэгъуэж.

caydirmek : щлэгъэгъуэжын.

cayır cayır : 1. псынщлэ псынщлэу, 2. гуащлэу исын.

cayırtı : шкыух, - **o cayırtıyla ağaca vurdu** : ар шкыух макъклэ жыгым еуащ.

cayma : щлэгъуэжа.

caymak : щлэгъуэжын.

cazgır : бэнакыуэхэр езыгъэцыху.

cazibe : удэзыхъэх, гурыхъ, узылэпызышэ.

cazip : ехъуэпсэн.

cebir I : алгебрэ.

cebir II : лыгъэ.

cebren : лыгъэклэ.

cebretmek : егъэзын.

cebri : егъэзыгъуэклэ.

cefa : гуауэ, - **cefa görmek** : гуауэ лъагъун, гугъу ехын.

cefakar : гуауэр бдэзышэч.

cefakeş : гуауэм хэта.

cehalet : мыщлэныгъэ, гъэсэныгъэншэ.

cehennem : хьэдрыхэ, - **cehennem yolu** : хьэдрыхэ гъуэгу, - **cehennem atlısı** : хьэдрыхэ шыу, - **cehennem zebanisi** : хьэдрыхэ плъыр.

cehennemi : хьэдрыхэ пэлъытэ

cehennemlik : хьэдрыхэ кӀуапхьэ.

cehriağacı bot. : *rharnus cathartica L.*, бгырыпхилэ : зи лъэгагыр м 5 – 8-м нэс жыг цӀы - кӀуш. Пхъэщхьэмыщхьэ кыпыкӀэхэр хьурей цыкӀуш. Ди щыплӀэм лӀрысыу кыщо- кӀыр. Мэз лъапэхэм, чыцэхэм кыщокӀыр. Хадэхэм мэз лӀрысэхэм щыхасэ, хушхьуэ, илӀгъэ кыыхахын папщӀэ адыгэхэм, абазэхэм жыг пхъафэм, пхъэщхьэмыщхьэм илӀгъэ зэмы- лӀэужьыгъуэхэр кыыхах.

ceket : цакуэ кӀэщӀ, - **ceket kol ağzı** : лӀгъуапащхьэ, - **ceket kolu** : лӀгъуапэ.

celal : 1. иныгъэ, 2. губжъ, 3. тэмаккӀэщӀ.

celallenmek : кӀэгубжыын, кӀэтэмаккӀэщӀын.

celalli : тэмаккӀэщӀ.

celep : лӀш, былым щэху.

cellat : щхьэпылӀакӀуэ, уклӀакӀуэ.

celp : 1. кӀегъэшэн, 2. ХеящӀэ кӀеджэ, 3. дзэм дашын, 4. дзэм ираджен.

celpname : кӀеджэ тхыгъэ.

celse : зэхэс, зӀлушӀэ, - **celseyi açmak** : зӀлушӀэм щӀегъэдзэн.

cemaat : 1. нэмэз зыщӀхэр, 2. зэдинэгъухэр, 3. гуп.

ceman : псори – бжыгъэ гуэр зэхуахьэсыжмэ псори кызэщӀиубыдэу зыхуэдизыр кӀэзыгъэлягъуэ.

cemiyet : хасэ, - **cemiyete girme-çıkma şekli** : хасэ хыхьэкӀэ-хэкӀыжыкӀэ.

cemre : уафэр, псыр, щыгур кӀэхуэбэжын.

cenabet : фӀеигъэ.

cenaze : хьэдэ, - **cenaze için kesilen hayvan** : хьэдӀэусыпхьэ, - **cenazeyi karşılamak** : хьэ- дӀепежъэ, - **cenaze yemeği** : хьэдӀэус, - **cenaze yemeği yemek** : хьэдӀэусышхэ, - **cenazeyi yikamak** : хьэдэгъэпскӀ, - **sahipsiz cenaze** : хьэдэзеиншэ, - **eğri büğrü cenaze** : хьэдэ- кӀуаншэ, - **cenazye dökülen yumuşak toprak** : хьэдэр щыщӀалъхьэкӀэ, лыхьым щӀагъэ- зӀгъэжа нэужь ебжэурэ тракӀутэж щыгу шабэ лӀбжыбращ, - **mezardan alınan anı topra- ğı** : кхъэм тракӀута ятӀэм щыщ лӀмыщӀэ хуэдиз яхьумэ е зи кхъэ щыӀэ и лӀхлыхэм яхьу тракӀутэр, - **cenaze yemeği** : хьэбывэ – иджырей лӀшрылым хуэдэу куэдэу зэхэлъу илӀэс блӀкӀым лӀэныгъэ зила унагъуэхэм ягъавэу шыта хьэнтхьупс лув, - **cenaze gömleği**: хьэдэ джанэ – адыгэхэм чыристан фӀэщхьуныгъэр щалыгъам я лӀахэм щатӀагъэу шыта джанэ, - **cenaze yikanırken en son çıkardığı dışkı** : шаукӀ – цӀыху лӀар шагъэпскӀыжкӀэ иужь ды- дэу кыдэхыжым йоджэ, - **cenaze habercisi** : хьэдрыхэ гъуо - адыгэ кӀуажэхэм жылэ гъуоуэ тӀу шыхах хьут : зым махуэ кӀэс кӀэхьу – кӀащӀэхэр цӀыхум яхигъӀуэныр и пщэ- рылът. ЕтӀуанэр кӀуажэм шахыхьэр лӀэныгъэ кыдэхьуэмэт. Абы кӀуажэдэсхэм яжриӀэт лӀар зыхуэдэр, зей унагъуэр, щыщӀалъхьэнур, - **cenaze sahibinin taziyecileri karşılama şekli** : уэсӀпщӀ! - Мы псалъэр гуауэмрэ фӀэсӀпщымрэ кытехьукӀаш. Гуауэм «уэ» - р, фӀэ- сӀпщыми «сӀпщ» - ыр зыхалъхьэри «УэсӀпщ!» псалъэ дахэр кӀагъэхьуащ. Мы псалъэм кыкӀ мыхьэнэр : адыгэ хабзэмкӀэ гуауэм кӀэкӀуэ цӀыхум фӀэхьус ирахкӀым, мыбы кыыхэ - кӀыу «си гуауэм щхьэкӀэ фыкызызрыкӀуар си гуапэщ жилӀэу арщ.

cendere : дӀкъуэз лӀмӀпсымэ.

cengaver : зӀуэлӀ.

cenk : зауэ.

cenkçi : bak. cengaver.

cennet : жэнэт, - **cennet kapısı** : жэнэтыбжэ, - **cennet gibi** : жэнэтым хуэдэу.

cennetkuşu zoo. : пц|ащхъуэ.
cennetlik : жэнэт |ыхьлы, жэнэтык|уэ.
centilmen : цыху п|ащ|эл|.
centilmence : п|ащ|эл|у.
centilmenlik : п|ащ|эл|ыгъэ.
cenup : дыгъэмыхъуэ.
cep : штальэ, жып, бгъэгуцталъэ, жыпталъэ – цеибгъэм и к|уэц|к|э и|э бгъэжып, - **cepten vermek** : и жыпымк|э етын.
cep kapağı : жыпылу – жыпым и |эбап|эм кърадэки щэк| т|ууащ|э.
cephane : гыныгъуэ.
cephanelik : гынылъэ, |эщэфэщалъэ.
cephe : 1. зэуап|э, 2. гупэ, - **cephe almak** : пэрыувэн.
cepheleşmek : зэпэувын.
cerahat : шын, уэтэпс.
cerahatlenmek : къэшынын.
cerahatli : шын къищ|а.
cereme : лажъэ пшынын, хэшэн.
cereyan : къепщэн, - **cereyanlı** : къепщэрей.
Cermen : Алман лъэпкъ, Нэмыцэ.
cermence : алманыбзэ, нэмыцэбзэ.
cerrah : сэк|э е|эзэ.
cesamet : иныгъэ.
cesaret : лыгъэ, лыхъужьыгъэ, хъыжъэ, - **cesaret edememek** : таучэлмыщ|э, - **cesaret etmek** : тезэндэн – таучэл щ|ын, теубыдагъэ щ|ын.
cesaretlenmek : зыгъэлыхъужьын, таучэлын.
cesaretli : лыхъужьыгъэ, хъыжъагъэ, хахуэ, хэхуагъэ, таучэлыгъэ.
cesaretsiz : 1. къэрабэ, 2. лыгъэншагъэ, 3. таучэлыншэ, 4. щтэлэщтаблэ, - **cesaretsizlik** : щтэлэщтаблагъэ, |энкунын, - **cesaretsiz olmak** : щтэлэщтэблэн, - **cesaretsizce** : щтэлэщтаблэу.
ceset : хъэдэ.
cesur : лыхъужь, хъыжъэ, хахуэ, лыхъу, гуй – гу быдэ зилэ, лыгъэми гуц|эгъуншэми езыкуф, щхъэк|уэр зыщымыгъупщэ.
cesurca : хахуэу.
cesurluk : лыхъужьыгъэ, хъыжъагъэ, хэхуагъэ.
cet : адэшхуэ.
cetvel : тхъытх, тхъамэ, итхъыпхъэ – зыгуэр захуэу зэрыратхъэ.
cevahir taşı : шэмшэнакъ – мывэ лъап|э дьдэхэм ящыщ
cevap : пэджэж, пэгъуэк|, жэуап.
cevaplandirmek : пэджэж етыжын, пэджэжын.
cevaplı : пэджэж зэрыт.
cevapsiz : пэджэжыншэ.
cevher : минерал.
ceviz : дэшхуэ.

ceviz ağacı bot. : *juglans regia L.*, дэшхуей : цыхухэм иж – ижыж лъандэрэ къагъэкл жыг ллаужыгъуэщ. И лъагагыр м 30-м нос, и къудамэхэм ину зеубгъу. Дэшхуэ къыпыклэхэр хъуреишхуэщ, бжыхъэм мэху, дагъэ къыщлахуар яшх, шхынхэм хальхэр. Пхъэм псэуальэ, фоч дакъэ, тебзэ ящ. Ипэм пхъэ вакъэ къыхащлыкыу щытащ.

ceviz ağacı suyu : дейм къыщлапытлык и псырщ, быдзышэ зыхуримыкыу е зимылэххэ нанум ирагъафэу щытащ (нартхэм)

cevizgiller : дейхэр.

cevizlik : дэшхуеялъэ.

ceviz rengi : дафэ – дэм и фэ.

ceylan zoo. : мэзбжэн, хъуэпсырджэн, цлакхъуэ, бжэнклэукъ – тафэхэм, пшэхъуальэхэм шыпсэу бжэн.

ceza : тезыр - мыхъумыщлагъэ зыщлам тралъхъэ пшыныпхъэ.

cezaevi : лъэхъуэщ.

ceza çemberi : уэрдыхъу щхъэм флэуклэн – зинэклэ лей зезыхъхэм я щхъэхэм уэрдыхъу зэв флауклэу щытащ.

cezalandırmak : тезыр тегъэхуэн.

cezasız : тезырыншэ.

cilız : фагъуэ.

cilızlık : фагъуагъэ.

cilk : шклымп.

cilklaşmak : шклымпын.

cimbiz : набдзэщлэч.

civata : лутлэ.

civik : хъудыр.

civiklaşmak : къэхъудырын.

civil civil : цыру шыру.

civildamak : цыру шырууын.

ciz : цыс.

cibilliyet : цыхум и щэныфлэр.

cibilliyetsiz : тумэ.

cibin (sinek) zoo. : гъудэбадзэ.

cibinlik : тепхъуэ.

cici : дахэцлыкы.

cicianne : си анэ дахэ.

cicili bicili : гъэщлэрэщла.

ciddi : 1. лыплэзэрыт, 2. гушылэншэ, 3. пэж, 4. гугъу.

cigit : шыуей.

cihan : дуней, щы хъурей.

cihat : дин папщлэ зауэ.

cihaz : апарат.

cihet : лъэныкъуэ, бгъу.

cila : 1. цлуугъэнэ, 2. гъэщлэрэщлэн.

cilacı : зыгъэцлы.

cilalamak : гъэцлуун.

cilalı : гъэцӀууа.
cilasız : мыгъэцӀууа.
cilt : фэ, - **cilt buruşukluğu** : чыхь – напэ, натӀэм кыттридзэ зэлъами апхуэдэу йоджэ.
ciltci : фэ тезылъхьэ (тхылъым).
cilt kabarcığı : уэтэпс – уэтэхэм фэбжъ ягъуэтмэ кыщӀапӀытӀыкӀ псыращ уэтэпсыр.
ciltlemek : фэ тебзэн.
ciltletmek : фэ тырегъэбзэн.
cilve : нэдж.
cimcik : пласкӀуэ, -**cimcik izi** : плэскӀуаплэ.
cimnastik : лэпкълъэпкъ зегъэужьын, джымнастикэ.
cimri : 1. лэбыдэ, 2. хъайнатӀэ, 3. лудыр, 4. къэзэр - хазар псалъэм кытекӀаш, цӀыху быдэ, уасэ лей тезылъхьэу абы пхутемыкӀ цӀыху ерыщ.
cimrileşmek : зыгъэлэбыдэн, зыгъэхъайнатӀэн.
cimrilik : 1. лэбыдагъэ, 2. хъайнатӀагъэ.
cin : жин, алаушын.
cinayet : укӀын.
cindarısı bot. : нартыху лӀэужьыгъуэ.
cingöz : губзыгъэ, къэмыпцӀэ.
cinnet : щхьэзэ.
cins I : лӀэужьыгъуэ.
cins II : 1. лъэпкъ (хъу-бзы), 2. лъэпкъыфӀ, 3. лӀэужь.
cinsaçı bot. : *cuscuta Lç.*, алмэстыщхьэц – лӀэужьыгъуэ зыбжанэу гуэша къэкӀыгъэ лъэпкъыгъуэщ. Зы гъэ нэхъыбэкӀэ къэкӀыркъым, къэкӀыгъэ зэхуэмыдэхэм (шыпсыранэм, тхьэмпищым, хъумбылейм н.) якӀэрокӀэ. КъэкӀыгъэхэм и ягъэ йокӀыр.
cinsel : хъулъхугъэ, бзылъхугъэ.
cinsiyet : хъу-бзы.
cinslik : лӀэужьыгъуагъэ.
cinsliksiz : мыхъумыбз.
cirit : бжы, - **cirit oynamak** : бжы джэгун.
cisim : пкъыгъуэ.
cisimcik : пкъыгъуэ цӀыкӀу.
cisimlenmek : зыгъэпкъыгъуэн.
civa min. : джынасу, налкумыш.
civar : лэхэлъахэ, лэгъуэблагъуэ, тэкурэку.
civciv zoo. : джэджьей, - **darıyla beslenen civciv** : хурэ – хукӀэ ягъашхэ джэджьей лэрыпӀ.
civelek : лукӀэщӀыкӀэ.
cokey : шы къэгъэжакӀуэ, шэсакӀуэ.
comp : хъумпӀ, цӀомпӀ.
conta : хьэфэ.
cop : хьэфэбаш.
coşku : гушхуэ, хьий.
coşkunluk : гушхуэныгъэ, хьийгъэ.
coşmak : гушхуэн, хьиен.
coşturmak : гъэгушхуэн.

cömert : зи лэгу лэнэ.
cömertlik : зи лэгу лэнэгьуэ.
cuma : мэрэм, - **cuma günleri cami bakıcısı** : хьэтхауэ –мэрэм махуэхэм мэжджытым
 клэлъыплъаклэуэ, флэщхъуныгъэ луэхухэмклэ луэхутхъэбзащлэ
cumartesi : щэбэт.
cumhur : жылэ.
cumhurbaşkanı : жылэпщ, жылэ тхьэмэдэ, Хэку тхьэмэдэ, хэгъэгу тхьэмэдэ.
cumhuriyet : республикэ, хэгъэгу, хэку, щхьээхьэж жылэ.
curcuna : лэуэлыауэ.
curnal : тласхъэлуатэ.
cüce : асмыж, цыкълужьей – и ныбжьыр нэса, ауэ хэмышхъуэуэ къэна цыху.
cüçük : жьей.
cücüklenmek : жьейгъэн, кыкыкылын.
cüda : лэпэлэщлэ.
cühela : мыгъэсахэр.
cümbürcemaat : зэрыгупу, зэрыжылэу.
cümbüş : гушылэ джэгү.
cümle : псалъэхуа.
cüret : лыгъэ.
cüretkar : лыгъагъэ.
cüretli : лыгъэ зыхэлъ.
cürüm : лажьэ.
cüsse : лэпкълъэпкъ.
cüsseli : лэпкълъэпкъышхуэ.
cüz : жуз.
cüzdan : фэнжьей, лэпэщлэгъэжылъэ, лэщлэгъэжылъэ, нэгъэцлуулъэ.
cüzi : мащлэ, тлэкү.
cüzzam med. : уэшын, лышх, фаджэуэ, щлэгъауэ – езыр псэууэ цыхум и щыфэр зыгъэф
 уз бзаджэ.
cüzzamlıların mezarı : фаджыкхъэ – фаджэузым иллыклахэм я кхъэхалъэ.

Ç, ç : Ч, ч.

çaba : егугъу.

çabak balığı zoo : алабгъуэ.

çabalamak : егугъун.

çabasız : емыгугъу.

çabucacık : псынщIэдыдэу.

çabucak : зэщIыс (зэщIыс имыхъуэ) – уащхъуэдэмыщхъуэу, кыщIэудауэ, зыIэзыбжъэ – пIалъэ зимылэ, наплэзыплэ.

çabuk : псынщIэу, щIэхыу, **-çabuk çabuk** : псынщIэ псынщIэу, щIэх щIэхыу.

çabuklaşmak : зыгъэпсынщIэн.

çabuklaştırmak : гъэпсынщIэн.

çabukluk : псынщIагъэ.

çadır : пщылэ, уэтэр, уэтэу – куэшырыпсэу лъэпкъхэр зыщIэс хабзэ упщIэ пщылэ, - **çadır bezi** : уэтэр щэкI, пщылэ тепхъуэ, - **çadır kurmak** : уэтэрыр ухуэн, - **yuvarlak çadır** : пщылэ хъурей.

çağ : лъэхъэнэ.

çağdaş : ныбжъэгъу, лъэхъэнэгъу, лэгъу, зэлэгъу, зэдэлэгъу.

çağdaşlaşmak : лъэхъэнэм зегъэкIун, зыдегъэкIун.

çağdışı : лъэхъэнэм кыкIэрыхуа.

çağırıcı : къеджакIуэ, къезыгъэблагъэ.

çağırmak : къеджэн, къегъэблэгъэн.

çağırtmaç : гъо.

çağırtmak : кырегъэджен.

çağla : хуэрджэмышхъу.

çağlamak : псыгъуагъуэ.

çağlayan : псыкъелъэ.

çağlayan sesi : псыгъуагъуэ.

çağlayık : псыкъив макъ.

çağmak : дыгъэ тепсэн.

çağırıcı : джакIуэ.

çağrılı : кыыраджа, кыырагъэблэгъа.

çağrılmak : укыыраджэн, укыырагъэблэгъэн.

çağrışım : гупсысэм кылъхун.

çağrışmak : 1. зэрыджэн, 2. зэрыгуоуэн.

çakal zoo. : бажэщ, хъэщхъэрыIуэ, тIури и цIэщ – ар езыр щхъуэщ, хъэм ещхъщ (нэхъ цIыкIуу) нану гъы макъи, джэду пщIоу макъи, дыхъэшх макъи, адакъэ Iуэ макъи зэ-рызимыщIыф щылэкъыми аращ а цIэр щIыфIащар.

çakal eriği : пыжь, - **çakal eriği ağacı bot** : пыжьей.

çakaralmaz : уэщхъун.

çakı : сэжьей, шэжьей, сэцлыкы, хьэджэсэ, хьэджысэ – сэ папщлэ бгъузэ цлыкы.

çakıl : мывэджей.

çakılık : мывэклэщхалъэ.

çakıllı kum : мывэкъэщхъ пщэхуалъэ.

çakıl taşı : мывэпэж

çakılmak : хауклэн, -çakılmayan : умэ.

çakım : 1. бзий, 2. хъуасклэ.

çakır : нащхъуэ.

çakırkeyf : чэфныкъуэ, ныкъуэчэф.

çakışmak : зытехуэн.

çakma : хэуклэ.

çakmak I : щтэмылэ, лэпэлэщтэ, щтэукл.

çakmak II : напэм къытэкла гуэрэф.

çakmak III : 1. хэуклэн, 2. гу лъытэн, 3. кыыхэнэн, - **önüne çaktırmak** : лъегъэуклэн, - **ayak-**

kabı pençesini çakmak : вакъэ лъэгур щлэуклэн, - **arasına çakmak** : дэуклэн, - **üstüne**

çakmak : теуклэн, - **kenarına çakmak** : къуэуклэн, - **önüne çakmak** : лъуклэн.

çakmak taşı : щтауч мывэ, ештауэ – щтэм иреуэу хъуасклэ кыызэрыхыху жыр клапэ.

çakmak : зэхъуэклын, бэлэрыгъын.

çakmaklı tüfek : къэлэат.

çakmakçı : щтэуклыщл, щтэуклыщэ.

çaktırmak : 1. хегъэуклэн, 2. гу лъегъэтэн, 3. кыыхэгъэнэн.

çalak : лэпсынщлэ.

çalakalem : псынщлэрытх.

çalakaşık : псынщлэрышх.

çalapaça : хуэмухъуу лъэфын.

çalarsaat : щхъэрыкыуэкъеуэ.

çalçene : псэлъэрей.

çaldırmak : егъэдыгъун.

çalgi müz. : пшынаэ.

çalgıcı müz. : пшынауэ

çalı bot. : *кустарника*, гъуей, гъурц, къуацэчыцэ, -**шылыч** – жэхапхъэ ящл чы псыгъуэ зэрылыгъуу къэкл гъурц.

çalı bülbülü zoo. : ныбгъуэщлэф.

çalı cırpı : чыщт – пхъэ е чыху цлыкы, мафлэ иризэцлагъэсту

çalıdiken bot. : къуацэчыцэ банэ.

çalıfasulyesi bot. : *phaeolus vulgaris L.*, джэшхужь - и флагъэшхуэ хъу хадэхэкл къэклыгъэщ.

И пкъым зыклэрищлэн игъуэтмэ, зришэкыурэ дожей, и закъуэмэ, занщлэу см 25 – 30-клэ докыуей. Джэшым щыр егъэпшэр, абы имызакъуэу и жылэм флыгъуэ лэджы хэлъщ. Адыгэхэм джэшыр нарыху лъабжэм щлэсэ е и зыкъуэу къагъэкл. Гъэгъахэм бжъэм фо кыыхах. Джэшым и къежъаплэр Америкэм и тропик щыплэхэращ. Колумб Америкэр кыхута нэужь джэшыр Испаниэм кыххри, дэнэи кышагъэкл хъуащ.

çalı horozu zoo. : мээ адакъэ.

çalık : зедза, улышкыа, шыныплэ.

çalıkavak bot. : *populus L.*, щиху : лэужыгыгуэ куэду зэщхэщыкл жыг лэужыгыгуэщ. Дунейм щиху лэужыгыгуэу 110 щылэщ. Езыр езырыу мээхэм, псыхуэхэм, кыуэхэм, джабэхэм кыщокл. Щихухэр псынщлэ, лъагэу мэкл, м 15, 20, 25, 30, 40 зи лъагагхэри мащлэкым. Зы жыгыпкым м 1 – 1,5 гыумаг лэужыгыгуэхэри щылэщ. Щихупхэр щабэщи псэуалъэ щашклэ, тхылъымплэ, мафлэдз щынклэ зэрахэр.

çalıkuşu zoo. : кыуацэ бзу.

çalılık : кыуацэчыцалъэ, гыуей – гыурц куэд здит щыплэ.

çalım : зыкыыхын, джатэдзэ.

çalısüpürgesi bot. : *ambrosia artemisiifolia L.*, губгыужыхапхэ : зи лъагагыр м 1 – 5-м нос, зы гэклэ кэкл кэкыгыэщ. Бжыхэм ирихэллэу и жылэхэр мэху.

çalışkan ve becerikli : лэпсо-лээпсо.

çalışkan : лэжыакыуэ, махуэхур зыгэджашлэ – махуэр лыгыэрэ лэжыгыэрэклэ зыгэнщл цыху.

çalışkanlık : лэжыакыуэныгыэ.

çalışma : лажыэ, - **bahçede çalışmak** : хадэм щылажыэн, - **içerde çalışmak** : илэжыыхын, - **dışarıda çalışmak** : дэлэжыыхын, - **beraber çalışmak** : зэдэлэжыэн, - **hizmetkar çalışmak** : лыщлэу лэжыэн, - **çalışma yorgunluğu** : куцэпкыщэ – лэпкылэпкыыр узу езэшын.

çalışma arkadaşı : пэщлэщлэгы – 1) зыгуэрым пэщлэщлэ, 2) дэлэжыэгы.

çalışmak : лэжыэн.

çalışmayı sevmeyen : хыданшыу – зызыщл, лажыэн зи жыагыуэу зыкыыхыныр зыфлэфл.

çalıştığı yıl sayısı : гуащлэгыэбж – зэрылэжыа илъэс бжыгыэу илэр.

çalıştirici : гэлэжыакыуэ.

çalıştirmek : гэлэжыэн.

çalı tavuğu zoo. : мысырджэд.

çalkalama : удэ.

çalkalamak : удэн, шыбзын, гэкыышкыын.

çalkalanmak : зегъэудэн, зегъэшыбзын.

çalkalanmış : уда.

çalkantı : 1. кыэукыубиин, 2. шашкый.

çalma : 1. еуэ, 2. дыгыу.

çalmak : 1. дыгун, 2. еуэн, 3. щыхуэн, 4. ещхын.

çam : уэздыгыэ.

çam ağacı bot. : *pinus L.*, уэздыгыей – лэужыгыгуэ зыбжанэу зэщхэщыха жыг лэпкыыгыуэщ. Уэздыгыей лэужыгыгуэу дунейм 100-м нэс тетщ, абыхэм ящыщыу Кыафкыасым 40 кыщоклыр, а псоми уарохэллэр. Ди Хэкум кыщыкл уэздыгыейхэм м 30 -40-м нэс я лъагагыщ. Кыущхэхуэ бгыжхэм, кыуэ дурэшхэм, быдаплэхэм, лэщ, цыху зыдэмыхбэф щыплэхэм куэду кыщоклыр. И пхэм псэуалъэ кыхахщыкыыр. - **çam iğnesi (yağrağı)** : кхыуаклэ, - **çamlık** : уэздыгыейлэ,

çam yarması : лэпллакыуэшхуэ, цыху иныж.

çamça balığı zoo : алэрыбгыу бдзэжыей.

çamaşır : 1. джанэ щлагщлэлэ, 2. жыщлыгыэ, - **çamaşır değiştirmek** : джанэщлэ щытлэгэн, зыгэпскыын, джанэ хыуэжын, - **çamaşır makinesi** : жыщлыгыэ машынэ.

çamaşırçı : жбыщ|ак|уэ.

çamaşırhane : жбыщ|ыг|эщ.

çamaşır ütü aleti : убыжыпхэ – япэм жбыщ|ыг|ээр зэрашэщ|ыж, зэраг|эт|ысу щыта пх|ээту.

çamaşı yıkama yeri: афэ хэдзаплэ – псы |уфэ жбыщ|аплэм апхуэдэуи еджэт.

çamça balığı zoo. : алабг|уэ бдзэж|ей.

çamfistiği bot. : уэздыг|ейдэ – цык|уу г|атхэм к|ыпедзэри бж|ых|э хуэк|уу мэх|у.

Ц|ыхухэм к|ащып, ящэр, шхын хэл|х|э г|эщ|лэг|уэн мэх|ур.

çamgiller : уэздыг|ейхэр.

çamur : шэт|л|т|, сзэн – ят|э х|удыр, уэт|псыт|, -**çamur gibi** : шэт|л|т|ым хуэдэу.

çamurlamak : шэт|л|т| цыхуэн.

çamurluk : щэт|л|т|ыл|э.

çam yapağı : кх|уак|э.

çançiçeği bot. : *adenophora liliifolia (L) Bess.*, быжщыпк|э : ил|эс бжыг|эк|э к|эк| удз л|эу-ж|ыг|уэщ. И л|эгаг|ыр см 50 – 70-м нос, и пк|ыр занщ|эу док|уей, л|абж|э быдэ ещ|, и щ|аг|ымк|э щ|эт тх|эмпэхэр хуэх|урей щ|ык|эш, инх|эщ, ищх|эк|э тетхэр к|ых|х|эщ, г|э - махуэм удз щх|эк|эм г|эг|а к|ащх|уэ-шак|афэ к|ыпедзэ. Мэк|уп|эхэм, х|уп|эхэм уа-щых|озэ.

çan : 1. уарджынэ, 2. тх|эг|уш, 3. уэзджынэ, - **kilise çan sesi** : тх|эг|уш мак|.

çan zinciri : тх|эг|уш| к|апсэ – л|ах|шым хуэдэу зэф|эдзэ г|уш| к|апсэ.

çanak : фал|э, - **çanak – çömlek** : кх|уэщын – ят|аг|уэм к|ых|эщ|ык|а х|эк|уш|ык|у псори.

çanakçı : 1. кх|уэщыныщэ, 2. кх|уэщыныщ|.

çancı : 1. уарджынащэ, 2. уарджынэщ|, 3. Тх|эг|уш щауэ.

çanta : к|эл|тмак|, тхыл|ыл|э, лэмп|э – зыгуэр зэрыпл|х|э, зэрызепх|э х|у кумб|ыг|э.

çantacı : 1. к|эл|тмак|ыщ|, 2. к|эл|тмак|ыщэ.

çar : |узэ,

çarlık : |узэн.

çara I : х|урзэ – кх|ух|ым и гул|эфраш,- **gemi çarası** : кх|ух| х|урзэ, - **çara ip deliği** : х|урзэнаплэ – х|урзэр зэрепха тх|эг|уш| к|апсэр зэрыж нэраш, - **çara zinciri** : х|урзэ-пцэх|у – х|урзэр зэрепха тх|эг|уш| к|апсэрщ.

çara II : ф|анэ,

çarabaşı : ф|анащх|э.

çarak : 1. нэц|ак|э, 2. тек|эпщ|ык|а.

çarak balığı zoo. : бдзэл|узэв бдзэж|ей.

çaraklanmak : ц|ак|лэрищ|эн.

çaralamak : ф|анэт|ын.

çapar I : 1. поштзэх|э, 2. фэрэк|, 3. уэг|у.

çapar II : кх|уафэж|ей.

çaparı : к|унжэ.

çapkın : ф|ыз щ|асэ зилэ, к|ейп|ей.

çapraşık : зэблэдзэ, хэхэмыз – |уэху зэхэмыбз, |уэху зэхэмыхуэ.

çapraz : мет.

çaprazgaga zoo. : пэк|уу, уэздыг|ей бзу : щ|ымахуэм шыр к|рищу уэздыг|ейхэм, псейхэм щыпсэу, ахэм я шык|урт|ымым и дэ цык|ухэр зи |ус бзу.

çapraz ip oyunu : лээрэх – шлалэгьуалэ зэхэхэм деж зэрыджэгуу шыта лэмал, зым и лэхэм куэдэ зэблэшауэ ирихэ луданэхэр нэгьуэщлым ирихын хуейт, луданэр мыдрейм зэрилъа дьдэм хуэдэу езым и лэхэми кьарыхутэжу.

çapraz kesim : дазэ.

çaprazlama : зэблэдзау.

çaprazlık : зэблэдзыгъэ.

çapul : кьуентхъ.

çapulcu : кьуэнтхъыкьуэ.

çapulculuk : кьуэнтхъын.

çapullamak : тещлын.

çaput : хъыдан.

çar : цар.

çarçabuk : псынщлэдыдэ.

çarçur : мыхъумыщлагъэм тегъэкьуэдэн.

çardak : губгъуэжьауэ, пкьлэ, хъэщпакъ, бэтэгъей, щлэщл – жыгым е пхъэээфэбдзэ лъагэм тращлхъ жеиплэ, - **çardak penceresi** : пкьлэ щхъэгъубжэ.

çare : хэкьлплэ.

çaresiz : хэкьлплэншэ.

çaresizlik : хэкьлплэншагъэ.

çarık : клэрэхъ, - **çarık bağı** : клэрэхъыпс.

çarice : царец.

çark : кьлпхъэ, - **çark etmek** : кьэгъээзэжын.

çarkçı : кьлпхъэщл.

çarlık : царыгъэ.

çarmih : жор.

çarnaçar : хуэмыхъуу, лыгъэкьлэ.

çarpan : зыгъэбагъуэ.

çarpi : гъэбагъуэ.

çarpık : кьуаншэ, еундэкьлэ, - **çarpık çurpuk** : кьуаншэбыншэ, накъэдыкъэ.

çarpılan : ираудэкьл, ягъэбагъуэ.

çarpılmak : ураудэкьлын.

çarpım : удэкьлэ, - **çarpım tablosu** : удэкьлэ таблиц.

çarpıntı : гукъеуэ.

çarpişma : 1. зауэ, 2. зэундэкьл.

çarpişmak : 1. зээуэн, 2. зэундэкьлын.

çarpitmak : зыблэдзын, зыблэхъун, гъэкъуаншэн.

çarpmā : 1. еудэкьл, 2. ездэкьл, 3. егул, 4. гъэбагъуэ.

çarpmak : 1. еудэкьлын, 2. флэдыгъун, 3. егуллын, 4. гъэбэгъуэн.

çarptırmak : 1. егъэудэкьлын, 2. егъэдыгъун.

çarşaf : тепхъуэ, - **deniz çarşaf gibi** : хыр тепхъуэм хуэдэщ.

çarşamba : бэрэжьей.

çarşı : бэээр.

çaşit : Хъэкьырэ, тласхъэщлэх, щлэплъ.

çat pat : мащлэ мащлэу.

çat : щакъ, - **çat diye kırıldı** : щакъ жи́лэу къутащ.

çatak : къуэ.

çatal : 1. гуахъуэ, 2. гуахъуэ хьэнцэ, 3. гъуэгу зэхэкълплэ, 4. лъэныкъуитI.

çatallanmak : ищыкIла, зэхэзэрыхъа.

çatallaşmak : ищыкIлын, зэхэзэрыхъын.

çatana : кхъухъцIыкIу.

çatı : 1. унащхъэ, 2. пкъы, - **çatı katı** : пкле́й унэ – пкIашхъэм кыыхэщыкIла пэш, -**çatı katı tabanı** : пкле́й лъэгу, - **çatı oluğu** : уэшх жаплэ, - **çatı altı korumalığı** : джабэщIэлъ – тхыцIакIуэмрэ шыкъуэтэнымрэ яку далъхъэ пхъэзэгуга кIыхъхэращ, унащхъэр илыгъыну (кхъуэщын, къэнжал хуэдэхэр).

çatık : зыхэукIа, зыхэкIа.

çatırdamak : цырхъ шырхъ макъ.

çatık kaş : вагъэ набдзэ – иравэкIам хуэдэу зэхэкIа набдзэ.

çatırtı : пIарэ-пIарэ, - **çatır çutur** : щIокъапщи.

çatışık : зэмышхъ.

çatışma : зэщыхъэ, зауэ.

çatışmak : зэщыхъэн, зэзауэн.

çatıştırmak : зэшыгъэхъэн, зэгъэзэуэн.

çatı oluğu : арахъэ – уэшхыпсыр ирижэну унащхъэм халъхъэ хъэкъуафэ бгъуэз.

çatkılık : дэмокъуэ.

çatlak : къэча, зэгуга, цIыч.

çatlama : къэчын, зэгугачын.

çatlamak : чэн, къэчэн, зэгугачын, цIычын.

çatlatmak : къэгъэчэн, гъэцIычын, - **camı çatlattım** : абджыр къэзгъэчащ.

çatma : щыхъэ, зэкIэрыдза, - **çatma odun ateşi** : пхъэзэфIэдз мафIэ – пхъэкъутахэр зэкIэрыугауэ ящI мафIэ.

çatmak : щыхъэн.

çavdar bot. : *secale cereale L.*, хъэпций – хъэлыгъу,- цIыхум ижъ-ижъыж лъанлэрэ къагъэкI хъэцэпэцэ къэкIыгъэщ. Хъэпцийм и къэхъупIэ къежъапIэхэм ящыщI Къафкъас ищхъэрэри. Илъэс мин 3 – 4-кIэ узэлэбэкIыжмэ цIыхум къагъэкIащ хъэпцийр. Хъэпцийр къытра -гъэхъукIащ хъэм, гуэдзым щыгъуу. Адыгэхэм щIакхъуэ ягъажъэ, нэгъощI шхыныгъуэхэри кыыхащыкI. - **çavdar ekmeği** : хъэпций щIакхъуэ.

çavlan : псыкъелъэшхуэ.

çavuşkuşu zoo. : хъэрхъуп, хъэрхуп.

çay I : 1. шей, 2. шейудз, -**çay bardak altı** : шейбжъэ щIэт, Iэгубжъэ щIэт.

çay II : псыхъуэ.

çayotu bot. : *Thea sinensis L.*, шейудз : гъурцщ е жыгцIыкIуш, и лъэагъыр м 1,5 – 3, 5, 10 хъууэ. И тхъэмпэхэр щхъуантIэ фыцIафэщ, хъурей кIыхъщ, папцIэщ. Гъагъа щэплъы - фэхэр е хужхэр шыщхъэлум, Iуэныгъуэм къыпедзэ, мэ дахэ къапэх. ЦIыхухэм куэд щIауэ къагъэкI, ди Хэкум шапсыгъым апхъазым куэду къыщагъэкI. Шейм и къэхъукIэ – къежъапIэр Китайращ. Китайм илъэс 2500-рэ лъандэрэ щыхабзэщ.

çaycı : шейщэ.

çaydanlık : шейныч.

çayevi-hane : шей ефаплэ.

çayırkuşu zoo. : уэгунэбзу, хьэгуагуэ.

çayır : псыудз, пхъафэ, удзылъэ.

çayır çekirgesi zoo. : пкlayэ.

çayır melikesi bot. : *filipendula adans*, сэтэней – мэкьуплэхэм, хьуплэхэм, хуейхэм къщыкI къэкIыгъэ лъэпкыгъуэщ. Илъэс зыбжанэкIэ мэлсэу, лъабжьэжъ гъум ещI. И щхьэкIэр пщэплъыфэ дахэу мэшхьэлъэ. И гъэгъахэм Iэрамэ хужь хьурей дахэу зыкыызэкIуцIах. Мэ IэфI дахэ къапех. Губгъуэ сэтэнейм и къэщхьэлъэгъуэ пщIонлэ гъатхэ вэн-сэныр ирагъэкIуэкI «Сэтэнейр къэщхьэлъамэ, гъунэ иумылъыж», жалэ адыгэхэм. Адыгэхэм хушхьуэуи зэрахьэ.

çayır otu bot. : *molinia schrank*, псычэтщыруц, псыджэдщыруудз, сэрсэлам : удз лIэужьыгъуэщ. Къафкъас щынальэм сэрсэламу лIэужьыгъуитщ къыщыкIыр. ЩIыр щыпсыIэ мэкьуплэхэм, хьуплэхэм къыщокIыр. См 60 – 150 –м щIигъу и лъэгагъщ, илъэс куэдкIэ мэлсэу. МэкьуфI мэхъу.

çayır sedefi bot. : *thalictrum L.* псэдахэ – лIэужьыгъуэ заулу гуэшыжа удз лъэпкыгъуэщ. Мэкьуплэхэм, хьуплэхэм къыщокI. Ди щыплэхэм къыщыкI псэдахэ лIэужьыгъуэхэм ящыщыу тхум щхьуэ яхэлъщ.

çaylak zoo. : къэшыргъэ.

çebiş zoo. : дэджафэ.

çeçe zoo. : бадзэ.

Çeçen : Шэшэн.

çeçen arabası : шэшэныгу.

çeçence : шэшэныбзэ.

çehre : напэ.

Çek : Чех.

çekecek : вакъэлъытIагъэ.

çekememek : 1. емыкъуфын, 2. хуэмышэчын, 3. ефыгъуэн.

çeker : хуэшэчыфын, екъуфын,

çeki : 1. шэчын, 2. пхъэ килограм 250.

çekici : 1. екъурей, 2. удзыхьэх.

çekiç : уадэ, - **çekiç başı** : уадащхьэ.

çekikleme : уадэкIэ еуэн.

çekidüzen : зэгъэзэхуа, - **çeki düzen vermek** : зэгъэзэхуэн.

çekik : 1. нэзэв, 2. и кIуэцIым иша.

çekilme : икIуэтын.

çekilmek : 1. икIуэтыжын, 2. щыгъэтыжын, 3. мащIэн, 4. IукIын, - **önünden geriye çekilmek** : икIуэтын.

çekilmez eş : плэщхьэгъей – щхьэгъусэ мывэгъзэгъ, жьэ бзаджэ зылут.

çekim : зэшэлIэн.

çekimser : таучэлыншэ, таучэлмыщIу.

çekimserlik : таучэлыншагъэ, таучэлмыщIыгъэ.

çekince : узгъэукIытэ.

çekingen : укIытэх.

çekingenlik : укIытэгъуэ.

çekinmek : укIытэн.

çekirdecik : жылэку.
çekirdek : 1. жылэ, 2. ику.
çekirdeklenmek : жылэ, ирищлэн, жылэрилэн.
çekirdekli : жылэээрыль.
çekirdeksiz : жылэншэ.
çekirgekuşu zoo. : бжэндэхъу.
çekirge zoo. : мацлэ, - **çekirge dişli** : мацлэдзэ, - **çekirgegiller** : мацлэбын.
çekişme : зэныкьуэкьу.
çekişmek : 1. зэныкьуэкьун, 2. зэпеуэн, 3. зэпэувын.
çekıştirmek : 1. убын, 2. зельэфэн.
çekme : екьу.
çekme yeri : екьуплэ.
çekmece : кьыдэгэжылъэ.
çekmek : 1. екьун, 2. щлэшэн, 3. лушыхьын, 4. зэщлэугьуеин, 5. кьихын, 6. хьэжын, 7. лукьыжын, 8. дэшеин, 9. зэшэлэн, - **altından çekmek** : щлэчын, - **üzerinden çekip almak** : щхьэщылъэфын.
çekmen : щлэзыф, - **sülük çekmeniyle emer** : псыдыуэр щлофыр.
çekme yeri : екьуплэ.
çelenk : гьагьэзыхэбла.
çelik çomak : плай, цлампырэ.
çelik I : жыр, - **çelikten yapılmış** : жырым кьыхэщлыкла, - **çelik dolap** : жыр пхьуантэ, - **çelik vücutlu** : жырыпкь, - **çeliğe su vermek** : псыхьын, гьэщхьуэн, - **iyi çelik** : жырыщхьуэ – быдэу гьэщхьуа жыр. – **çeliğin sağlamlığı** : масил – быдагьэ кьэзыгьэлъагьуэщ, - **özel temperleme çeliği** : жыр масил,
çelik II : хьэлэ.
çelik III : дэгьаклэ.
çelik çomak : плай, джэтэр – арыхь щыджэгуклэ гьуэм щыщлэдзауэ япэ еуэм арыхьыр здынигьэс, - **çomak erimi** : джэтэр гьуэгү – гьуэм щыщлэдзауэ арыхьыр тхьэмадэм здынигьэсыфам нэс «джэтэр гьуэгуклэ» йоджэ.
çelik eldiven : лэфэлъэ, жырлэфэ.
çelik halat : жыр класэ – лъахьшым хуэдэу нэуэрэ зэрыдза класэ, -щлэт : жырым кьыхэщлыкла класэ шыхьа.
çelikleme : хьэлэн, дэгьэклэн.
çelik kılıç : маисащхьуэ – жыр псыхьыпам кьыхэщлыкла сэшхуэ.
çelikleme sukabi : псыхьылъэ – гьущлыгьэкьыхэр шапсыхь псылъэ.
çelik suyu : гьущлэлэпс – жырыр шапсыхьклэ зыхагьауэ псыращ
çelim : пкьы.
çelimli : дахэпкь, пкьыдахэ, пкьыфлэ.
çelimsiz : пкьыншэ.
çelişik : зэтемыхуэ.
çelme : лъакьуэщлэдз.
çelmek : 1. егьэхуэхын, 2. кьегьэзэн, 3. зэрыдзэн, 4. кьэгьэпцлэн.
çelmelemek : лъакьуэщлэдзын.

çeltik bot. : *oryza sativa L.*, прунж – иж-ижыж лъандэрэ цыхум кыдэгъуэгурыкӀуэ гъавэхэкӀ кӀэкӀыгъуэщ. И лъэгагыр см 50 – 150-м нос, псы куэду зыщӀагъэлъадэ лӀэужыгъуэхэм ящыщ. Зы гъэкӀэ фӀэкӀ кӀэкӀыркӀым. Прунжым и кӀэхъупӀэ-кӀе-жъапӀэр Индиеращ. Шхыныгъуэ зэмылӀэужыгъуэхэр кӀыхащӀыкӀ.

çeltikçi : прунж хэзылхъэ.

çember : 1. уэрдыхъу, 2. дымышкӀы, 3. хъурей, - **çembere almak** : кӀэуфэрэзыхын.

çemberlemek : дымышкӀы ешӀкӀын.

çemenotu bot. : *trigonella L.*, джатэ, джатӀӀэпщэ : джэш лӀӀэкӀым хыхъэ кӀэкӀыгъэ лӀӀэкӀыгъуэщ. Ӏэщым фӀыуэ яшх. ЩӀыпӀэ гъущэхэм нэхъыфӀыу кӀыщокӀ, пшахъуэ щыкуэдхэм, дыгъафӀэ джабӀэхэм.

çene-li : 1. жӀӀпкӀ, 2. псӀӀӀэрей, - **çene ucu** : жӀӀпкӀыпӀэ, - **çene kemiği** : жӀӀ пхъуантэ, **çene kayması** : дзэмыкӀ.

çene çalmak : ӀуэрбжӀэрын.

çenek : 1. джэшым и лыр, 2. бзу жӀӀпкӀ, 3. хъэпацӀэ жӀӀпкӀ.

çenet : пхӀӀӀхъэмыщхъэм жылэ зытелӀыр.

çengel : кӀэрмакӀ, - **çengel iğne** : мастӀкӀуаншэ.

çengellemek : фӀӀдзапӀэр етын, гъӀкӀӀэрмакӀын.

çengelli : фӀӀдзапӀэ зилӀ.

çengelsakızı adi bot. : *carlina vulgaris L.*, жӀуджалэ : гытӀкӀэ кӀэкӀ удз лӀэужыгъуэщ. И лъэгагыр см 55 – 30-м нос. ЯпӀэ илӀӀэсым кӀэкӀыгъэм лӀабжӀэ гъум ещӀ, кууэ екӀыхыу. ЕтӀуанэ илӀӀэсым пкӀы кӀудамэ, гъэгъа, жылэ щыщӀыр. ДыгъафӀэ джабӀэхэм дзэхухэм яхӀту кӀыщокӀ. УӀшх мащӀэ кӀыщешх щӀыпӀӀэхэм. МӀкӀупӀӀэхэм, хъупӀӀэхэм ущрохъӀӀэр. ЕтӀуанэ илӀӀэсым щӀым щӀӀӀэ и лӀабжӀӀэр мӀффри, удз гъуа хъурейр жӀым ирехъӀжӀэ, и жылӀэхэр адӀкӀэ – мыдӀкӀэ щыполӀӀӀ. Аращ адыгӀэхэр мы кӀэкӀыгъэм жӀуджалӀкӀэ щӀӀӀ-джӀэр. Ӏэщым яхуӀшхыркӀым. И гъагӀэхэм бжӀэм фо кӀыхах.

çengi : бзылхугъэ кӀӀфакӀуэ.

çentik : дӀупсыкӀа, бзӀщхъу.

çentiklemek : дӀупсыкӀын, гъӀбзӀщхъун.

çepeçevre : хъурейбзӀу.

çepel : фӀей, Ӏей, кӀыхӀзӀӀыхъа.

çepellemek : кӀыхӀзӀӀыхын.

çepelli : хӀзӀӀыхъа.

çeper : 1. блын, 2. хабзӀншэ.

Çerçeney : ЧӀрчӀней – адыгӀэ лӀакӀуэ лӀӀуэ зӀгъуэрым щытат, адыгӀэхэм Кърым хъанхэм кӀращӀылӀэ зауӀхэм кӀарууншӀэ ищӀри, илӀӀэсищӀэ зауӀжӀым иухыжыпащ.

çerçeve : чыӀулӀэ.

çerçi : щакӀуэ.

çerçöp : пхӀӀӀкӀахуэ.

çerez : шхыныгъуэ.

çerge : цыджан уӀтӀэр.

çeri : дзӀӀ.

çeribaşı : цыджаныпщ.

Çerkes : адыгӀэ псоми цӀэ етӀуанэ кӀытхуӀхъуаращ.

Çerkes çançiçeği bot. : *campanula L.*, тхьэгъуцлацлэ : лlэужьыгъуэ куэдэ гуэша удз лlэужьыгъуэщ. Ди Хэкум езыр езыру тхьэгъуцлацлэ лlэужьыгъуэу 91-рэ кыщокл. Абыхэм яхэтщ ботаникхэм «адыгэ тхьэгъуцлацлэ» зыфащар. Нэхъыбэр илъэс зыбжанэклэ кьокл, илъэситклэ нэхъыбэ мыпсэххэри яхэтщ. Я лъэгагъыр см 20 – 120-рэ мэхъу. Мэкъуплэхэм, мэз лъапэхэм, гъурцейхэм, мывалъэ джабэхэм кыщыкыу урохъэллэ. Зи лъабжьэр адыгэхэм яшхым яхэтщ

Çerkes at aksesuarları : Gem – адыгэхэм шым щхьэклэ кьагупсыса лэмэпсымэхэр. Шхуэ : шхуэ джабэ, шхуэ напэ, шхуэ нэклэ. Шхуэ джабэтебзэ, шхуэ напэ телъ. Шхуэ натлэ. Шхуэ пэбг. Шхкэ пэбг кьех. Шхуэ щхьэфэ. Шхуэ щхьэфэ быж. Шхуэ щхьэфэ тебзэ. Жьэгъупс. Шхуэмылаклэ. Шхуэмылаклэ дакъэ. Шхуэмылаклэ клапэ. Шхуэм мет тедауэ. Шхуэлэу. Шхуэлэу баш. Шхуэлэу тхьэгъу.

Yular – Нахътэ : Нахътэ, нахътэ шхуэмылаклэ, нахътэ щхьэфэм : шхуэм илэ псори илэщ шхуэлумрэ абы епхахэмрэ кьинэмыщлауэ. Нахътэ кьудамэр (шхуэмылаклэр) шхуэм ей хуэдэу тлэ хьукъым, защлэщ, нахътэр зытегъэпсыхьар шыр ирепхыныр, лумплэклэ шэныр, ирибгъурыщлэнырщ.

Eyer – Уанэ : Уанэ, уанэгурыпс, уанэгурыс мет, уанэгушхьэнтэ, уанэгушхьэнтэ кьуапэ, уанэгу шхьэнтэ тхьэклумэ, уанэгу шхьэнтэ щлагъ, уанэгушхьэнтэ щылу, уанэ кьуапэ, уанэ кьуапэ дыкьуакъуэ, уанэпхьафэ, уанэпхьафэ джабэ, уанэпхьафэ лъэгу, уанэпхьафэ пылеикл (мыбыхэм дыжбын трабзэт), гупэ уанэ кьуапэ, щыб уанэ кьуапэ, щлагъщлэлъ, щлагъщлэдз, лъэрыгъ, лъэрыгъыбгъухэр, лъэрыгъынэ, лъэрыгъыпс, лъэрыгъ иуваплэ, лъэтэпс, джабэщлэлъ цыкылу, джабэщлэлъышхуэ, бгъэрыщлэ, бгъэрыщлэ быж, бгъэрыщлэ кьудамэ, бгъэрыщлэ мет, бгъэрыщлэ тхьэгъу, бгъэрыщлэ щлагъ, джэрыщлэ, джэрыщлэ быж, джэрыщлэ мет, джэрыщлэ клэпкъщлэдз, джэрыщлэ (клэпкъщлэдз) зэгугъэжа, шыныбэпх (3), нал: гъэмахуэ нал, щымахуэ нал, шадз (аркъэн), шадз тхьэгъу, щлакыуэ.

Адыгэхэм пасэм шы щлащлэу щытакъым, шыр кьыутанхэм щлэзыщлэу щытар Хьэт, хьэтихэращ фирхьэунхэм я лъэхъэнэм. Нартхэми ялащ шы 12 зыщлащлэ гушхуэ. Шыр адыгэхэм щлащлэ щыхъуар Адыгэщылар Урысейм кьизэууэ пащтыхьым и хабзэхэм лъэпкъыр щыщлэгъуэуаращ. Ар и щхьэусыгъуэщ шы зэрыщлащлэ лэмэпсымэхэм я цлэхэр урысыбзэм кьыхэклауэ щыщытым.

Çerkeslerde ay, hafta ve günlerin adları – Адыгэклэ мазэцлэхэр, тхьэмахуэр, махуэбжыр : Илъэс, махуэ, тхьэмахуэ, - **Pazartesi** – блыщхьэ (адыгэцлэщ), - **Salı** – Гъубж (адыгэцлэщ), - **Çarşamba** – Бэрэжьей (Бэрэскэжьей – чыристан флэщхьуныгъэм и щлэинщ), - **Perşembe** – Махуэку (адыгэцлэщ), - **Cuma** – Мэрем (бэрэскэшхуэ, (чыристан флэщхьуныгъэм и щлэинщ), - **Cumartesi** – Щэбэт (журтыцлэщ), клэхэ адыгэхэр мыбы «Махуэ закьуэклэ» йоджэ. - **Pazar** – Тхьэмахуэ (адыгэцлэ кьабзэщ). **Aylar** - Мазэцлэхэр : - **Ocak** – Щышылэ, Мазэдальэ, Щымахуэку, - **Şubat** – Мазей, Мазэхъуанэ, Пэдэлъэж, Щымахуэклэ, - **Mart** – Удыбэ, гъатхапэ, - **Nisan** – Мэллхуэгъуэ, Мэлыжыхь, Гъатхэку, - **Mayıs** – Накъыгъэ, Вэныгъуэклэ, Уэгъу, Арму мазэ, Гъатхэклэ, Ты утыпщыгъуэ, - **Haziran** – Мэкъуэгъуэ, Хьэхыгъуэ, Гъэмахуэлэ, - **Temmuz** – Бадзэгъуэ, Напхъуэ, Цывыгъуэ, гъэмахуэку, - **Ağustos** – Шыщхьэлэу, Хьэстлэул, Гъэмахуэклэ, - **Eylül** – Фокладэ, луэныгъуэ, Бжьэхьэлэ, - **Ekim** – Жэпуэгъуэ, Гъуэгыгъуэ, Бжьыхьэку, - **Kasım** – Щакыуэгъуэ, Мэкъушэж, Бжьыхьэклэ, - **Aralık** – Дыгъэгъазэ, Пхьэзей, Щымахуэлэ.

Адыгэхэм ижь лъэхъэнэхэм илъэсыр тлууэ ягуэшт : **гъэ – щы** жэуэ. Гъэрэ щырэ щызэ-хэклъу ялъытэр махуэмрэ жэщымрэ я клыхагыр зэхуэдэ щыхурат. Ар иджырей махуэб-жымклэ Гъатхапэ мазэм и 21 – 22-рэ жэщрац. Илъэсыщлэр кыыщыхэр арауэ ялъытэти, гу-флэгъуэшхуи ирацлэклт, махуэ бжыгъэкл и ягъэмахуэшхуэт **«мафлащхэ тыхы»** унагъуэ къэс хуащлъу, пцэдджыж жьылъуэу псы ежэхым клуэмэ зыхагъапсклэу : **«кхъуэ бэгумрэ ды-гъужь бэгумрэ зыхамыгъапсклэ щыклэ!»** жалэурэ.

Иужьклэ гъащлэмрэ щлэныгъэмрэ зауужурэ гъэр плыуэ ягуэш хъуаш : гъатхэ, гъэмахуэ, бжыхьэ, щымахуэ жэуэ. Гъатхэр – гъатхапэм и 21-м кыщегъжауэ мэкъуэуэгъуэм и 21-м нэгъунэт ; гъэмахуэр мэкъуэуэгъуэм и 21-м – луэныгъуэм и 21-м нэст, махуэхэм и нэхъ хуа-багъэ – клыхыгъуэ дьдэхэрэ, шэмыгъапцлэ жэщхэм я лъэхъэнэрэ ; бжыхьэр – луэны - гъуэм и 21-м – жэщымрэ махуэмрэ аргуэру зэхуэдиз щыхъужым щегъжауэ дыгъэгъазэм и 21-м нэст : щымахуэр – дыгъэгъазэм и 21-м – гъатхапэм и 21-м нэмс, махуэхэм я нэхъ клэ-щыгъуэ – щылэгъуэ дьдэхэрэ. И пэжыплэклэ иджы зызужъа къэралхэм щылэ я махуэ гъэп-схэр зи татуугъуэхэм къагупсысыурэ ягъэува защлэщ, дунейм и зэхъуэклыныгъуэхэм зыкли емыпхауэ. Ауэ адыгэ махуэрыбжыр дыкъэзухъуреихь дунейм кыгуэхьплэ имылэу епхащ.

Адыгэхэм я илъэсыр мазэ 12 хъут, махуэ къэс зэхуэдизу махуэ 30 илъу. Илъэс къэс адреи кыдидзэ махуи 5- 6-р тхьэлъэлу махуэ е нэгъуэщл махуэшхуэ ящлхэт, нэхъыбэр бжыхьэ-клэ – щымахуэ лъэхъэнэм трагъахьэу, абыклэ Тхьэм и щылуэу гъатхэ – гъэмахуэ лэжьэ-гъуэм къатехуахэр ирагъэпшыныжу, **«Тхьэшхуэгуэхьэж махуэшхуэ»** ехъэжъари гъэ къэс ящлт лэжьыгъэ псори кърахьэллэжауэ губгъуэм луэху щимылъыжым деж. Мы махуэшхуэри и пэжыплэклэ къуажэм, псыхъуэм дэс цылухэм хэт нэхъ лэжьыгъэфл кърихамэ, хэт и лэщ нэхъыфлыу къехъуламэ, хэт и шхыныгъуэ е и фадэ нэхъыфлмэ щагъэлъагъуэ махуэшхуэт. Шхыныгъуэрэ фадэрэклэ теклуэу ялъытэр зей нэхъ щлэхуи цылухэм яух унагъуэрэ. Джэ-гу – удж клыхьэр зэпыч ямылэу еклэклт, уджыр нэхъ къебэклъу. Абдеж щащлу шыта, цылуи – ини, хъулъхугъуи – бзылъхугъуи зыхэт уджышхуэм щхьэклэ **«фэрыудж»** жалэт. **«Зэрызэ-рэ къафэри фэрыуджым щладзаш»** - жыхуалэри арац. Щлалэгъуалэр лыгъэрэ шыгъэрэ-клэ зэпрагъауэт, сыт хуэдэ луэхуэклэ хэт теклуами фыщлапщлэ зэхуахуса лэщым шыщ иратт, ягъэгуфлэрт...

Ди лъэпкъ набдзэгубдзальэм къуажэшхуэ е псыхъуэ къэс цылуху лушхэр гъэм и зэхъуэклы-гъуэхэм клэлъыплът бгы къащхьэщытым, луащхьэм е я пщлэнтлэм щыхэса **сыхьэт пкъом** и ныбжыр нэхъ клыхь, нэхъ клэщл дьдэ щыхъухэм, ахэр ягъэнапкъэурэ. Абыклэ къащлэт ду-нейм и зэхэклъыгуэхэр.

Ди лъэпкъым гъэм и лъэхъэнэ зыхэклъыгъуэ псори зытращлыхьыр **Вагъуэбэрэ**. А вагъуэ-бэм и цлэу нобэклэ зытрагъэпсыхьар **Созвездие Тельна** жыхуалэрац. Ауэ ар нахуэ дьдэ хъуауэ иджыри плытэ хъунукъым, мыгъэнэхупауэ къонэр. Вагъуэбэр ди Хэкум и къуэклы-плэ уафэнэзым кыщыкъуэплъыр гъатхэпэм махуэмрэ жэщымрэ зэхуэдиз щыхъужьрац – гъатхапэм и 21 – 22 жэщым, адыгэ илъэсыщлэр кыыщыхьэм. Мэкъуэуэгъуэ мазэм и 22-м хуэзэу абы зыкълэщт щылым псэушхьэуи, къэклыгъэуи тет псоми къахэпсэфу, нэгъуэщлу жып-лэмэ, **«жэщ – щлэмыгъэпцлэхэм»** я плалъэм техъуэу. Абы и ужьклэщ щлэжьейми къэклыгъэ-хэми зыхэпщлу зырац, хохъуэхэ. Къэбыр, джэшыр мэгагъэ, хьэцэпэцэхэр къощхьэлъэ, нарыхум гъашэ – сабэр кыпешлэри, щхьэц кыдидзыным зыхуегъэпс н. ку.

Іуэныгъэ мазэм и 21-м ехъулэу Вагъуэбэр жыг щхьэкІэм хохъэж. Ар тохуэ аргуэру жэщымрэ махуэмрэ я кІыхьагыр зэхуэдэ щыхъуж пІалъэм. Абы иужькІэ мыхъумэ, удзыщІэ е гъавэщІэ къэкІыжкъым, псэущхьэ щІэжъейхэм я щхьэ яІыгыжыф мэхъу, гавэр кърахьэлІэжащи цІыхум яІуэгъуэ – я хьэмтетыгъуэ, гъэм и бэвыгъэ дыдэщ. Іуэныгъуэ мазэм и 21-м ирихьэлІэу Вагъуэбэр уафэнэзым къуохъэжри, ар махуэхэм я нэхъ кІэщІыгъуэ, щІыІэм и нэхъ бзаджэгъуэ дыдэщ. А пІалъэм мэкъумэшыщІэм лъэжыгъуэу къыхуэнар Іэщыр хэщІыгъэншэу щІымахуэм щІэшынращи, а ІэнатІэ мытыншым пэроувэ. Аращ адыгэхэм «**щхьэпІыж лъэхэнэ**» жыхуалэр.

Çerkes dansları : къафэкІыхь, уэркъ къафэ, мышкыш, Іэндзыгъу, къафэ къуаншэ, шэщэн, ислъамей, удж хъурей, удж пыху, лъэпэрыфэ, гуэшасэ, къэжыхь, тІурытІ къафэ, мээдэгу, хьэтууэ, къекІуэкІ, лъапэрисэ, уэркъ удж, удж хэш, хьэшт, хъурашэ, апсыуэ, ахъурашэ, хьэ-кІулаш, хьэкІуэкІэ, лъапэщІэсэ, зыгъальэт, гуащэ гъазэ, **-Yincic adige kafesi** : пІэтІэлей – Инджыдж адыгэхэм унэишэм щагъэзащІэ къафэмрэ абы и мэкъамэмрэ, -самэрэш – пасэ -рей адыгэ къафэ псынщІэ, шырытым, **- ahşap tempo müzik aletiyle mırıldanarak yapılan dans** : пхъэдждэгу – пхъэбгъу пхъэцІычим еуэмэ, жьэкІэ мэкъамэр дыжалэурэ ящІ джэгу, **- лъэужь къафэ** : нысашэ щащІкІэ лъэужьхэм хуащІ къафэ.

Çerkes kabağı bot. : адыгэ къэб – и жылэм фэ телъкъым, фампІэ къудейщ телъыр. Тыркум Дузджэ къалэм и адыгэ къуажэхэ **кІэкІы хьэблэм** къыщагъэкІыр, мы къэб лІэужьыгъуэр ямгъэкІуэдауэ. И цІэри шапсыгъ къэбщ-къэб щІуцІэ - черкес къэб.

Çerkes kaması : адыгэ къамэ.

çerkes kızlarının bahşiş alması : пщэдүлхьэ – хьэгъуэлІыгъуэ зейм и Іыхьлы хьыджэб-зищ, зым махъсымэ фалъэр иІыгыу, зым шхын тепщэч, ещанэми напэлэлъэщІыр и пщэм едзауэ утыкум къохъэхэри, щІалэ хьэщІэм е нэгъощІым, нэхъ зыгуэр къызыпы-кІын хуэдэм и пщэм напэлэлъэщІыр далъхьэри, фадэри шхынри къыхуагъанэр. Зырата-хэми я тхьэмадэр хьэгъуэлІыгъуэр зейм йохъохъури къахьа шхыным щыщ тІэкІу яшх, напэлэлъэщІымкІэ я Іэхэр ялъэщІыж, хьыджэбзэхэм яхуэфашэ нэгъэцІур къырат, абыхэ-ми а къыратамкІэ ІэфІыкІэ хуэдэхэр къащэхури езы хьыджэбзхэр зэхотІсхьэри зэдащ-хыр.

Çerkes müzik aletleri : 1. пшынэ, 2. пхъэцІыч, 3. пхъэтІарпІ – пхъэцІыв, 4. пхъэпшынэ, 5. шыкІэпшынэ, 6. пшынэдыкъуакъуэ, 7. бжъамий, 8. къэмыл, 9. фэнд, 10. накъырэ, 11. Іэпэпшынэ – пхъэ пшынэт бзитІ телъу, нэхъыбэу хьэщІэщхэм щызэрахьэт, 12. Пшынэ-иуэ, 13. кІэфий, 14. пшынэкъэб, 15. дыкъуэнагъ, 16. фэлъыркъэб, 17. пхъуантэ пшынэ, 18. фэндпшынэ.

Çerkes selamları : адыгэ фІэхъусхэр : - **harmanda dane ile saman ayrıldığında** : бов-а пщий! - **koyun kırkılırken** : бэрэущ-а пщий! - **harmanın bol olsun** : хьэмбовэ-а пщий! - **afiyet olsun** : еншоущх-а пщий! - **tırpanciya verilen selam** : шхошх-а пщий! -еншэу пшхын тхьэм къуит, - **iyi yolculuklar** : гъуэгүфІыжъ а пщий! – гъуэгүфІым а пщий! - **gruba sunulan selam** : гупмахуэ-а пщий! - **ekin biçilirken sunulan selam** : шхошх-а пщий! - **işin iyi olsun** : ІуэхуфІохъу-а пщий! - **bir şey sayarken sunulan selam** : уи бжыгъуэ кІыхь ухъу-а пщий! - **fırında ekmek pişirene sunulan selam** : хьэкужъ-а пщий! - **avlanana sunulan selam** : пщэрыхь-а пщий! - **yeni elbise giyene sunulan selam** : бэрэ ут-а пщий! - **yeni elbise giyenin cevabı** : **beni yıktı al** : си улы стех-а пщий! - **fırlayıp kalkana verilen selam** : хуарс-а пщий! - **ocak başındakine sunulan selam** : мафІахъу-а пщий! - **selamların**

karşı -lığı : урсэу –а пший! - **gündüz sunulan** : махуэфл-а пший! - **akşam ayrılırken** : пшы-хьэшхэ флоху-а пший! , -пшыхьэшхэфл тхьэм кьуит! - **gece ayrılırken** : нэхульэфл фы-кык! -жышхьэмахуэ уху, тхьэета уху! – **yılbaşı tebriği** : етйуанэгъэм фыккэ унэс! – илгъэс махуэ тхьэм пхуищ! - **çift sürene sunulan selam** : бов-а пший! -бэв хьун тхьэм кьуит, фыккэ пшхыжыну, - **satıcıya sunulan selam** : уасэфл тхьэм пхуищ! , - **çobana sunu - lan selam** : боху-а пший! -куэд хьун тхьэм кьуит! - **hayvan kesene sunulan selam** : фыккэ тхьэм фигъэшх! -еблагъэ ди ныш зэпэщ! - **muhabbet edene sunulan selam** : уэршэр флоху –а пший! -кьеблагъэ-удгъэуэршэрынщ! - **günaydın** : пщэдджыжь флоху-а пший! -пщэдджыжьфл тхьэм кьуит! , - **iyi günler** : махуэфлоху а пший! , - **avciya verilen selam** : хьэкъужь а пший, - **arı güdene verilen selam**: фо бэв - а пший! , - **misafirin selam sunuşu** : бысымфлэху а пший! : хьэщлэхэр кыщцеблагъэккэ жалэ хабзэ флэхуэсщ.

Çerkeslerin kullandığı tüfekler - Адыгэхэм зэрахьа фочхэр :

Абытдэ – тйуэ зэтет фочт, фочыбзити илэжу, яфлэтелъыджэу зэрахьат иккы цлэрылэут.

Домбаз –щагъэккэ щлагъанэурэ ириуэт. **Ерыжыб** – (зыщла лэщашлэм и цлэр флэщыжаш) жыжьэрыуэ щтауч фочт, нэхъапэ дьдэу шэшкыан зыхуащлар а фоч цлэрылэуэрат.

Къалэпшыкыуэ, къалгъэжь, къантэллоужь, къэрэдае, кьоелл, кырым щокъал, кыудас, мэшыкыуэ, пхэней, хьэжмэстафэ, шэмплэул.

Çerkes yemekleri : Çorbalar – хьэнтхьупсхэккхэр - **kuzu haşlama et suyu, tür 1, 2, 3** : лэпс зыщлэт мэлыл хэлъу, - **patatesli ak darılı kuzu haşlama** : - лэпс зыщлэт, мэлыл, клэртлоф, хугу хэлъу, - **kuskuslu kuzu haşlama** : лэпс зыщлэт, мэлыл, тепхэ и гъусэу, - **khink'elli kuzu haşlama** : лэпс зыщлэт, мэлыл, хьынккэл хэлъу, - **patatesli, kurutulmuş etli, et suyu çorbası** : лэпс зыщлэт, мэлыл гъэгъуарэ клэртлофрэ, - **kurutulmuş koyun kuyruğu ve patatesli et suyu** : лэпс зыщлэт, мэл клэпэ гъэгъуа, клэртлоф, - **kurutulmuş dana etli, patatesli et suyu çorbası** : лэпс зыщлэт, былымыл гъэгъупцла, клэртлоф хэлъу, - **kurutulmuş koyun eti, mısırlı et suyu** : лэпс зыщлэт, мэлыл гъэгъупцла, нартыху цывынэ хэлъу, - **patatesli, sucuklu, havuçlu et suyu çorbası** : клэртлоф зэхэлъ жэрумэ лэпс, - **tavuk etli, patatesli, darılı çorba** : лэпс зыщлэт джэдыл, клэртлоф, хугу хэлъу, - **tavuk etli, pirinçli, patatesli çorba** : джэ-дыл, прунж хэлъу, клэртлоф хэлъыжу хьэнтхьупс, - **patates çorbası – patatesli çorba, 2 tür** : клэртлоф хьэнтхьупс, - **darılı patates çorbası** : клэртлоф хьэнтхьупс, хугу хэлъу, - **küçük patatesli çorba, 3 tür** : клэртлоф цывынэккэ щла хьэнтхьупс, - **sütlü khink'el çorbası** : шэккэ щла хьынккэл хьэнтхьупс, - **sütlü darı çorbası** : хугу хьэнтхьупс шэккэ щлауэ, - **sütlü ve tatlı darı çorbası** : шэккэ щла хугу хьэнтхьупс лэфл, - **sütlü darı çorbası** : шэмпэси хьэнтхьупс, - **werk çorbası** : уэркъ хьэнтхьупс, - **hal'ame suyu** : хьэлламэпс, - **aşure** : лэшрыл, - **sütlü kırma mısır çorbası** : шэккэ щла нартыху гуа хьэнтхьупс, - **kırma mısır çorbası** : нартыху зэ-теуда хьэнтхьупс, - **sıcak süt çorbası** : шэ хуабэ хьэнтхьупс, - **sarımsaklı, kaymaklı fasulye çorbası** : джэш хьэнтхьупс, шатэккэ щла бжыныху лэпэшыпс теклауэ, - **patatesli, pirinçli fasulye çorbası** : джэш хьэнтхьупс, прунж, клэртлоф хэлъу, - **hagulive çorbası** : хьэгулывэ хьэнтхьупс, - **şekerli, sütlü hagulive çorbası** : хьэгулывэ хьэнтхьупс, шэккэ пщауэ, фошы-гъу хэлъу, - **kızarmış soğan soslu sütlü pirinç çorbası** : шэккэ пща прунж хьэнтхьупс, бжын гъэлыбжыа тедзауэ.

Sebze yemekleri – Хадэхэкк шхыныгъуэхэр : - **turplu yumurta** : балыджэ зэхэупщлэта, джэ-дыккэ хэлъу, - **sarımsaklı turp** : балыджэ зэхэупщлэта, бжыныху хэлъу, - **doğranmış turp** :

балыджэ зэхэупщлэта, - **siyah turp soğanlı** : балыджэ фыцлэрэ бжыныщхьэрэ, - **siyah turplu kuru soğan** : балыджэ фыцлэрэ бжыныщхьэ гьуррэ, - **doğranmış hiyar** : нащэбэгу зэхэупщлэта, - **kapuska doğraması** : кьэбыстэ зэхэупщлэта, - **kapuska haşlaması** : кьэбыстэ гъэва гъэдияуэ, - **tuzlu lahana** : кьэбыстэ шыуа, - **yerelması salatası** : щлырыкыуэ упщлэта, - **patates haşlaması sarımsaklı** : клэртлоф гъэварэ бжыныщхьэрэ, - **patates haşlaması soğanlı** : клэртлоф гъэварэ бжыныщхьэрэ, - **patates haşlama ve taze peynir** : клэртлоф гъэварэ кхъуей цы- нэрэ, - **patates püresi** : клэртлоф пытла, - **patates püresi, soğanlı** : клэртлоф пытларэ бжыныщхьэрэ, - **patates püresi, süt, peynir, kaymak ve sarımsaklı** : клэртлоф пытла, шэ, кхъуей, шатэ- рэ бжыныщхьэрэ хэлъу, - **kuyruk kavurmalı patates püresi** : клэртлоф пытла-лапэ гъэ- вэжа -хуэ дэлъу, - **haşlanıp soğutulmuş patates** : клэртлоф гъэва – гъэдияуэ, - **çerkes peynirli pa- tates** : клэртлоф гъэва гъэдияуэ, кхъуей пльыжб хэлъу, - **kuyruk yağıyla kızartılmış pa- tates** : лапэ дагъэклэ гъэжыа клэртлоф, - **kekikli taze patates** : клэртлофыщлэ жьэрыкуей, - **kaymaklı taze patates** : шатэклэ гъэбэкхъа клэртлофыщлэ, - **kaymaklı, piliçli patates** : шатэклэ гъэбэкхъа клэртлофыщлэрэ джэдыщлэрэ, - **fırında patates** : хьэкуклэ гъэжыа клэртлоф, - **kay- maklı buğulama patates** : шатэклэ гъэбэкхъа клэртлоф, - **ince kaymaklı buğulama patates** : шатэпсклэ гъэбэкхъа клэртлоф, - **patates sosu** : клэртлоф лэпэшыпс, - **kaymaklı soslu patates** : шатэклэ щлауэ клэртлоф лэпэшыпс, - **peynirli taze patates** : клэртлофыщлэ кхъуей- жьапхъэ лъэкыхь, - **yumurtalı patates** : клэртлоф цывынэ, - **kırmalı patates meramisesi** : клэртлоф цывынэ, - **mısır unlu patates meramisesi** : клэртлоф мэрамысэ, крупэ хэудауэ, - **patates lekumu** : клэртлоф лэкьум, - **sütlü soğan kavurması** : бжынгъэцыв, - **şişte adige soğanı** : адыгэ бжыныщхьэрэ, дзасэклэ гъэжыауэ, - **tuzla biber** : шыбжий шыгъу, - **biberli yağ** : шыбжиитхъу (шыбжиипль), - **tuzlu sarımsak** : бжыныщхьэрэ шыгъу, - **ballı soğan** : адыгэ бжыныщхьэрэ хужьрэ форе, - **ballı döğülmüş sarımsak** : бжыныщхьэрэ форе, - **ballı sarımsak ve acı biber** : бжы- ныщхьэрэ форе шыбжий сыррэ, - **ballı kara turp** : балыджэ фыцлэдрэ и псымрэ, - **kabak haş- lama** : кьэб гъэва, - **çekirdekli kabak haşlama** : кьэб гъэва и жылэр илъу, - **şekerli kabak haşlama (kabak tatlısı)** : кьэб гъэва фышыгъу хэлъу, - **kabak suyu** : кьэб шыпс, - **fırında kabak** : кьэбыр ямыкьутэу зэрагъахьэр, - **dilimlenmiş kabak** : лупщлэурэ гъэжыа кьэб, - **kavrulmuş kabak çekirdeği** : кьэб жылэ гъэлыгъуа.

Taneli bitkisel yemekler ve faydaları : Гъавэхэкл шхыныгъуэхэм я флагхэр, – **haşlanmış mısır** : нарыху гъэва, - **şişte mısır** : дзасэклэ гъэжыа нарыху, - **kavrulmuş mısır** : нарыху гъэлыгъуа, - **mısır unu kavurması** : хьэкуклэ, - **patlamış mısır** : нарыху гъэплэнкла, - **mısır hal'aması** : нарыху хьэлламэ, - **kuşbaşı mısır hal'aması** : нарыху хьэлламэ цывынэ, - **K'up'ine (çiy yumurta hal'ama)** : клупинэ, - **mısır çöreği** : нарыху чыржын, - **sütlü çörek** : шэ чыржын, - **mısır unu külbastı çöreği** : нарыху хьэжыгъэ губорэ, - **közleme çörek, su veya sütlü** : чыржын – кьлыш, - **közleme çörek, su** : чыржын – кьлыш, - **beyaz mısır p'aste- sı** : нарыху хужь пластэ, - **sarı mısır p'astesi** : нарыху гъуэжь пластэ, - **beyaz mısır unun- dan meramise** : нарыху хужь хьэжыгъэ мэрамысэ, - **sütlü meramise (soğuk suyla)** : шэклэ щла мэрамысэ, - **sütlü meramise** : шэклэ щла мэрамысэ, - **peynirli meramise** : мэра- мысэ кхъуей хэлъу, - **Türkiye'deki adigelerin meramisesi** : Тыркум щылэ адыгэхэм я мэра- мысэ щлыклэр, - **peynir suyu ile meramise** : шэжыпсклэ щла мэрамысэ, - **arpa meramisesi** : хьэ мэрамысэ, - **kavrulmuş darı unu** : хугу хьэкуклэ, - **mısır unlu öğütülmüş akdarı p'astesi** : нарыху хьэжыгъэ еудауэ хугу пластэ, - **eski üsül darı p'astesi** : сэррей хугу пластэ, - **beyaz p'aste** : ху бэла, - **kavrulmuş darı** : сэку (хугу гъэлыгъуа), - **buğday unundan hal'ame** : гуэдз

хьэжыгъэм кыыхэщыккIа хьэлламэ цIывынэ, - **becine mısır unlu ve ballı** : бэджынэ, - **becine buğday unlu: ekşimiş yoğurt ve ballı** : бэджынэ, - **darı ve mısır unlu meramisesi** : ху мэрамысэ, - **darı meramisesi, öğütülmüş darı** : ху мэрамысэ, - **mısır mejacesi** : нарыху мэжаджэ, - **koyun kuyruk yağlı mejace** : щэ мэжаджэ, - **darı mejace** : ху мэжаджэ, - **yumurtalı darı mejacesi** : ху мэжаджэ джэдыккIа хэлъу, - **yumurta sarısı katkılı darı mejacesi** : ху мэжаджэплъ, - **darı ekmeği** : ху хьэлъу, - **darı hal'amesi** : ху хьэлламэ, - **darı çöreği** : ху чыржын, - **mısır unundan lekum kaynar su ile** : нарыху лэкъум, - **mısır unundan lekum süt ile** : нарыху лэкъум, - **ekşi yoğurtlu lekum** : нарыху лэкъум, шху гуащIэккIа пщайуэ, - **sütlü kara-buğday** : шэкIа гъэва тхьуий, - **kavrulmuş karabuğday ezmesi** : тхьуий хьэкъурт, - **kuru fasulye** : джэш лыбжэ, - **cevizli kuru fasulye** : джэш лыбжтэ, дэкупщIа хэлъу, - **kaymaklı fasulye** : джэш, шатэкIа гъэбэкхьауэ, - **ince kaymaklı haşlanmış fasulye** : шатэпскIа гъэбэкхьа джэш, - **barbunya kavurması** : губгъуэ джэш плъыжь гъэлыгъуа, - **barbunya ezmesi** : губгъуэ джэш плъыжьым кыыхэщыккIа хьэкъурт, - **guwuzceş (fasulye haşlama)** : гууджэш гъэва, - **guwuzceş tereyağlı (fasulye haşlama)** : гууджэш гъэва, - **pirinç lapası** : прунж щIа гъэва, - **ince kaymaklı pirinç lapası** : прунж шатэпскIа щIэгъэвауэ, - **sütlü pirinç lapası** : прунж шэкIа щIэгъэвауэ, - **pirinç lekumu** : прунж лэкъум, - **pirinç ezmesi** : прунж хьэкъурт, - **üzümlü pirinç tatlısı** : прунж гъэва – гъэдия IэфI, - **habıve hinkelli darı unu** : хьэбывэ, - **habıve – hinkelli darı unu ve pirinçli** : хьэбывэ, - **kavrulmuş ayçekirdeği** : сэхураныр гъэлыгъуауэ, - **kavrulmuş yer fıstığı** : щIыдэ гъэлыгъуа, - **kavrulmuş arpa** : хьэгуа гъэлыгъуа.

Et yemekleri – лыхэкI шхыныгъуэхэр : - **etin kurutuluşu (2 tür)** : лыр зэрагъэгъур (лIэужьыгъуэ 2), - **kuyruk kurutma** : мэл клапэр зэрагъэгъур, - **yarı kurutulmuş et** : лыр зэрагъэгъупщыр, - **yaz sıcakındam eti korumanın yolu** : гъэмахуэм адыгэхэм лы цIынэр зэрахъумэу шытар, - **kelle – paça turşusu (4 tür)** : мэл шхьэ – лъакъуэр гъэфIэлъа, - **haşlama soğuk et** : лы гъэва гъэдияуэ, - **haşlama soğuk dil** : былым бзэгу гъэва гъэдияуэ, - **haşlama soğuk kelle – paça** : шхьэ, лъакъуэ гъэва гъэдияуэ, - **haşlama soğutulmuş koyun kuyruğu** : мэл клапэ гъэва гъэдияуэ, - **haşlama kuyruk ve karaciğer** : мэл клапэрэ тхьэмщIыгъурэ гъэвауэ, - **iç yağıyla yapılmış kışlık kavurma** : щэ дагъэкIа гъэжъа лыр гъэтIыльтыгъуэ, - **haşlama soğuk akciğer** : тхьэмбыл гъэва гъэдияуэ, - **haşlama soğuk karaciğer** : тхьэмщIыгъу гъэва гъэдияуэ, - **etli soğuk khink'el** : хьынкIэл зэщIэт гъэдия, - **haşlama sucuk** : кIэтIий гъэва кудауэ, - **haşlama sakatat** : жьэнфэн зэкIэрыщIа гъэва, - **jerume – kalın barsak sucuğu** : жэрумэ зэращыр, - **haşlama kalın barsak sucuğu** : жэрумэ гъэва, - **karaciğer doldurulmuş kalın barsak sucuğu** : мэл тхьэмщIыгъуныбэ, - **dana kalın barsak sucuğu** : былым тхьэмщIыгъу ныбэ, - **haşlama kirkbayır sucuğu** : былым лъэсы -гъуэ куда гъэва, - **haşlama sucuk** : нэкулъ гъэва, - **darılı haşlama sucuk** : хугу хэлъу гъэва нэкулъ, - **haşlama pirinçli sucuk** : кIэтIий нэкулъ, прундж хэлъу гъэвауэ, - **sakatatlı haşlama mide** : жьэнфэнкIа куда лъатэ гъэва, - **örgü barsak haşlama** : кIэтIий зэрыхьэ гъэва, - **haşlama keçi eti** : бжэныл гъэва, - **dana haşlama** : былымыл гъэва, - **sarimsak soslu haşlama koyun eti** : мэлыл гъэва, бжыныху шыпс и гъусэу, - **ts'ivinelı haşlama eti** : лы гъэва, цIывынэ игъусэу, - **mayıs kuzusu (2 çeşit)** : накъыгъэ щынэ гъэвэкIа, - **haşlama kuyruk ve ts'ivine** : мэл клапэ гъэварэ нарыху хьэлламэ цIывынэрэ, - **kuru etli mısır ts'ivinesi** : лы гъэгъуа гъэва, нарыху цIывынэ и гъусэу, - **patatesli dil kızartması** : былым бзэгу гъэва – гъэжэжам кIэртIоф щIэлъыу, - **pataesli dana kızartması** : былымыл гъэжъа, кIэртIоф щIэлъыу, - **yumurtalı kızartma et** : тебэкIа гъэжъа лы Iыхьэхэр, джэдыккIа вынцI телъу, - **kavrulmuş biberli kızartma**

dana eti : шыбжий тхьуклэ гъэжъа лы 1ыхьэхэр, - **kuzu kızartma** : щынэл 1ыхьэурэ гъэжъауэ,
 - **mayıs kuzusunun kızartma şekli** : накъыгъэ щынэ гъэжъэклэ, - **tavada kurutulmuş kuyruk kızartması** : мэл клапэ гъэгъуа, тебэклэ гъэжъауэ, - **çoban usulü kuzu kızartma** : мэлыхьуэ щынэ гъэжъэклэ, - **soğanlı kızartma et** : лы гъжъа, бжбын упщлэта щлэлъу, - **tavada dana kızartması** : тебэклэ гъэжъа былымыл гъэгъупцла, - **tavada kuru- tulmuş koyun eti** : тебэклэ гъэжъа мэлыл гъэгъуа, - **haşlama içyağı** : мэлыщэр зэрагъэвэж щлыклар, - **şişte dana eti** : дзасэклэ гъэжъа былымыл 1ыхьэхэр, - **tavada parça et (3 tür)** : тебэклэ гъэжъа лы 1ыхьэхэр, - **şişte dana eti (2 tür)** : дзасэклэ гъэжъа танэл, - **şişte kuzu eti** : дзасэклэ гъэжъа щынэл, - **şişte kurutulmuş dana eti** : дзасэклэ гъэжъа былымыл гъэгъуа, - **şişte (jerume) sucuk** : дзасэклэ гъэжъа жэрумэ цыинэ, - **haşlama sucuk kızartması** : тебэклэ гъэва – гъэжъэжа жэрумэ, - **şişte yarı kurutulmuş kaburga** : дзасэклэ гъэжъа бгъуэ гъэгъу- пцла, - **şişte koyun eti : (3 tür)** : дзасэклэ гъэжъа мэлыл, - **kızartma - buğulama et** : лы гъэ- жъа – гъэбэкхъа, - **adige usulü şişte et** : адыгэ лы гъэжъэклэ, - **şişte kaburga** : дзасэклэ гъэжъа лы – дзэжэ къупщхъэ хэлъуу, - **kaymaklı kuşbaşı et** : шатэклэ щла лыщыкылы лыбжъэ, - **p’aste ile kuşbaşı et** : лыщыкылы лыбжъэ пластэкум илъуу, - **soğan kavurmalı – patatesli et** : лыбжъэ цыкылы, клэртлоф щлэлъуу, - **kaymaklı kuşbaşı** : шатэклэ щла лыщыкылы лыбжъэ, - **yarı kurutulmuş soslu et** : лы гъэгъупцлам къыхэщыкыла лыщыкылы лыбжъэ, 1эпэшыпс щлэту, - **tavada sakatat** : тебэклэ гъэжъа жьэнфэн, - **sakatat konservesi** : былым жьэнфэн гъэжъа, щымахуэ шхыну, - **soslu akciğer buğulama** : тхьэмбыл гъэжъа, 1эпэшыпс щлэту, - **tavada barsak** : клэтий гъэ- ва, тебэклэ гъэжъауэ, - **tavada haşlama kızartma sucuk** : клэтий куда гъэва, тебэклэ гъэжъэ- жауэ, - **patatesli kurutulmuş kalın barsak sucuğı** : жэрумэ гъэгъуа, клэртлоф щлэ- лъуу гъэ- жъауэ, - **etli elma kızartması** : лы хъэжа зэрылъ мыларысэ гъэжъа, - **kuyruk kızar- tma (p’as -te veya meramıse ile)** : мэл клапэ жъахуэрэ пластэ, мэрамысэ, - **şişte sakatat (2 tür)** : дзасэ- клэ гъэжъа жьэнфэн, - **şişte karaciğer ve kuyruk** : дзасэклэ гъэжъа тхьэмщыгыгъ- урэ клапэрэ, - **şişte böbrek dolması** : мэл жъэжей куда, дзасэклэ гъэжъауэ, - **şişte karaciğer ve böbrek** : дзасэклэ гъэжъа тхьэмщыгыгъурэ жъэжейрэ, - **tavada kuyruk** : тебэклэ гъэжъа мэл клапэ, - **pa- tatesli soğanlı – sarımsaklı kuyruk kızartması** : мэл клапэ гъэжъа, клэртлоф, бжбын, бжбы- ныху щлэлъу, - **patatesli kuyruk kızartma** : мэл клапэ гъэжъа клэртлоф щлэлъуу, - **tavada – kurutulmuş – kuyruk (patatesli – soğanlı)** : тебэклэ гъэжъа мэл клапэ гъэгъуа, клэртлоф, бжбын щлэлъуу – **şişte koyun eti ve kuyruk** : дзасэклэ гъэжъа мэлылрэ клапэрэ, - **patatesli – soğanlı dana buğulama** : былымыл гъэбэкхъа, клэртлофрэ бжбынрэ щлэлъуу, - **ts’ivneli da- na buğulama** : танэл гъэбэкхъа, цывынэ щлэлъу, - **fasulyeli buğulama et** : лы гъэбэкхъа, джэш хэлъуу, - **sarımsak suyuyla buğulama et** : бжбыныху 1эпэшыпсклэ гъэбэ- кхъа лы, - **patatesli buğulama kurutulmuş koyun eti** : мэлыл гъэгъуа клэртлоф щлэлъуу гъэбэкхъауэ, - **patatesli yarı kurutulmuş dana eti** : былымыл гъэгъупцла, клэртлоф щлэлъуу гъэбэкхъауэ, - **kavurma - buğulama parça et** : лы, 1ыхьэурэ гъэжъауэ гъэбэкхъауэ, - **mısır ts’ivneli buğu- lama yağlı et** : лы пшэр гъэбэкхъа, наптыху цывынэ хэлъуу, - **patatesli et buğulama** : лы гъэбэкхъа клэртлоф щлэлъуу, - **buğulama karaciğer** : тхьэмщыгыгу гъэбэ- кхъа, - **haşlama tay eti** : шыщлэл зэрагъэгъупцыр, - **şişte at eti** : шыл гъэгъупцла, дзасэклэ гъэжъауэ, - **at eti sucuğı (2 tür)** : шы къэзий: -**haşlama tay eti (2 tür)** : шыщлэл гъэва, - **haş- lama at eti** : шыл гъэва, - **ts’ivneli haşlama at eti** : шыл гъэва, цывынэ и гъусэу, - **at sucu- ğu** : шы клэтий ку - дам и гъэвэклэ, - **haşlama – kızartma at sucuğı** : шы клэтий куда гъэва, тебэклэ гъэжъэжа- уэ, - **avcı usulü karaca haşlama** : щаклуэхэм мэз бжэн зэрагъавэр, - **yaba- ni tavşan** : губ- гъуэ тхьэклымэкыхь, - **şişte tavşan** : унагъуэ е губгъуэ тхьэклымэкыхь, зэп -кърымыхауэ

гъэжъауэ, - **buğulama tavşan eti (2 tür)**: унагъуэ е губгъуэ тхьэкӀумэкӀыхъ къэбэкхъа, - **geyik eti** : щыхъыл е бжъоул щӀэгъэжъа, - **dağ keçisi eti ve buğulama karaci- ğer** : губгъуэ бжэн - ым и лымрэ и тхьэмщӀыгъумрэ къэбэкхъауэ, - **porsuk eti ve yağı** : уаш- хэлымрэ абы и щэм -рэ, - **haşlama porsuk eti** : уашхэл гъэва, - **avcı usulü et kızartma** : щакӀуэ лы гъэжъэкӀэ.

Kümes hayvanlarının etinden yapılan yemekler – Джэд – къазылым, къащэкӀу псэущхъэ- хэм я лым къыхащӀыкӀ шхыныгъуэхэр : - **haşlama tavuk** : джэдыл гъэва, - **haşlama kaz ve ördek** : къаз, бабыщ гъэва, - **hamur içinde haşlama tavuk (2 tür)** : тхьэвым кӀуэцӀылыу гъэва джэд, - **tavuk sucuğu** : джэд нэкулъ, - **hamurlu piliç haşlama** : тхьэв и гъусэу гъэва джэдыщӀэ, - **pirinçli haşlama tavuk** : джэдыл гъэва прунж гъэлыгъуа хэлъуу, - **çerkes tav- uğu (2 tür)** : шэрджэс джэд гъэжъэкӀэ, - **hamurla kızarmış tavuk** : тхьэвым кӀуэцӀылыу гъэ- жъа джэдыл, - **soğan kavurmalı tavuk** : джэдыл, бжъын щӀэгъэжъыхъауэ, - **tavuk kızart- ma (2 tür)** : зэпкърымышауэ гъэжъа джэд, - **tavuk şiş** : Ӏыхъэурэ дзасэкӀэ гъэжъа джэдыл, - **şişte taşlık** : джэд нэгэгъу, дзасэкӀэ гъэжъауэ, - **bulamaçlı tavuk** : джэд ла, - **kaymaklı piliç**

(2 tür) : шатэпскӀэ гъэбэкхъа джэдыщӀэ, - **patatesli tavuk kızartması** : джэдыл гъэжъа, кӀэр- тӀоф щӀэлъуу, - **soslu tavuk kızartması (3 tür)** : джэд лыбжъэ, - **hindi kızartması (2 tür)** : зэ- пкърымышауэ гъэжъа гуэгъушыл, - **karaciğer soslu hindi** : гуэгъуш тхьэмщӀыгъу Ӏэпэшынс, - **soslu haşlama hindi (2 tür)** : гуэгъуш гъэва Ӏэпэшынс и гъусэу, - **ördek buğulama** : бабыщыл гъэбэкхъа, - **tavuk buğulama (2 tür)** : джэдыл гъэбэкхъа, - **elmalı kaz doldurma** : къаз гъэ- жа, мыӀэрысэ Ӏылыу, - **elmalı doldurma ördek** : бабыщ гъэжъа мыӀэрысэ Ӏылыу, - **ts'irtli kaz veya ördek haşlaması** : къазыл е бабыщыл гъэва, цыртӀ и гъусэу, - **hal'ame ts'ivinelі ördek veya kaz** : къазыл е бабыщыл гъэва , хьэӀламэ цывынэ и гъусэу, - **patatesli kaz ka- vurması (2 tür)** : къазыл гъэжъа, кӀэртӀоф щӀэлъуу, - **kaz ciğeri kavurması** : къаз тхьэм- щӀыгъу гъэжъа, - **yarı kurutulmuş kaz eti** : къазыл гъэгъупцӀа, - **yarı kurutulmuş kaz şiş** : къазыл гъэгъупцӀа, дзасэкӀэ гъэжъауэ, - **tavada ördek** : зэпкърыхъауэ гъэжъа бабыщыл.

Av etinden yapılan yemekler – къащэкӀуа джэд – къазым и лым къыхащӀыкӀа шхыныгъуэ- хэр : **küçük toy kuşu kızartması (2 tür)** : адэжынэ гъэжъа, - **buğulama küçük toy kuşu** : адэжынэ гъэбэкхъа, - **bildircin kızartması (2 tür)** : ныбгъуэ гъэжъа, - **bildircin buğulama** : ныбгъуэ гъэбэкхъа, - **sülün kızartması** : зэпкърымышауэ гъэжъа мэз джэд, - **avcı usulü sülün kızartması** : щакӀуэ мэз джэд гъэжъэкӀэ, - **haşlama yaban ördeği** : губгъуэ бабыщ гъэбэкхъа, - **güvercin buğulama** : тхьэрыкъуэ гъэбэкхъа.

Yumurta yemekleri – джэдыкӀэм къыхащӀыкӀ шхыныгъуэхэр : - **yarı pişmiş yumurta** : джэ- дыкӀэ пхъампэ, - **tam pişmiş yumurta** : джэдыкӀэ ивыкӀа, - **soğuk yumurta salatası** : джэды- кӀэ зэхэупщӀэтэ – гъэдия, - **yumurta dolması** : джэдыкӀэ куда, - **tavada yumurta (2 tür)** : джэ- дыкӀэнэкъиж, - **suda yumurta (2 tür)** : джэдыкӀэвынцӀ, - **omlet** : джэдыкӀэжъапхъэ, - **sarım- sak soslu omlet** : джэдыкӀэ жъапхъэ, бжъыныху Ӏэпэшынс текӀауэ, - **patatesli omlet (2 tür)** : джэдыкӀэжъапхъэ, кӀэртӀоф щӀэлъуу, - **ince kaymaklı omlet** : джэдыкӀэжъапхъэ, шатэпскӀэ щӀауэ, - **kuyruk kavurmalı omlet** : джэдыкӀэжъапхъэ, кӀапэ гъэжъэжахуэ хэлъуу, - **soğan – sarımsaklı – biberli omlet** : джэдыкӀэжъапхъэ, бжъын, бжъыныху, шыбжий сыр щӀэгъэжы- хъауэ, - **kuyruk kızartmalı omlet** : джэдыкӀэжъапхъэ, мэл кӀапэ хэлъуу, - **kuyruk ve patates kızartmalı omlet** : джэдыкӀэжъапхъэ, мэл кӀапэ, кӀэртӀоф щӀэлъуу, - **tatlı biberli, patatesli, kuyruk kızartması omlet** : джэдыкӀэжъапхъэ, мэл кӀапэ, кӀэртӀоф, шыбжий ӀэфӀ хэлъуу.

Süt ürünlerinden yapılan yemekler – гъэшхэкӀ шхыныгъуэхэр : **kundepsow (ekşi yoğurt)** : къундэпсо, - **ekşi yoğurt ve bal** : къундэпсорэ форэ, - **oğlak eti ve sıcak süt** : чыцылрэ шэ хуабэрэ, - **yağ vebal** : тхьурэ форэ зэхэгъэшыпсыхьауэ, - **et yemekleri için kaymak ve yoğurtla yapılmış sarımsak sosu** : лыхэкӀхэм дашх бжыныхушыпс, шхурэ шатэкӀэ щӀауэ, - **ağız** : шэтӀэгъуэбл, - **yoğurt mayası** : шхупцӀатэ, - **yoğurt** : шху, - **maya otu suyuyla yoğurt** : шэгъэфӀлэу удзыпскӀэ гъэпцӀа шху, - **yoğurt ayranı** : шхупс, - **kavrulmuş darılı yoğurt –soku** : шхум хэгъэпцӀыхьа хугу гъэлыгъуа – соку, - **torba yoğurdu** : шхуз, - **ekşimik** : шэ гъэфӀлэуа, - **sepet peyniri** : матэкхъуей, - **ağız II** : шкӀэрыщӀэ, - **ballı sepet peyniri** : матэкхъуейрэ форэ, - **maya için mide suyunun hazırlanması** : лъатэпс зэразгъэпэщыр, - **beyaz peynir** : кхъуей - хужь, - **tuzlu peniri arındırmanın yolu** : шыугъэ хъуа кхъуейм ещӀапхъэр, - **çerkes peyniri** : кхъуейплъыжь, - **kurt (katı çökelek) 2 tür** : къурт, - **kışık kaymak (3 tür)** : щӀымахуэ шхыну шэрджэс шатэ зэрызахуэхъэсыр, - **kaymaklı peynir** – kueyjakhe : кхъуежъапхъэ, - **mısır unlu kueyjakhe** : кхъуейжъапхъэ, наптыху хъэжыгъэкӀэ щӀауэ, - **kızartma kueyjakhe (2 tür)** : кхъуейжъапхъэ плъыжь, - **darılı kueyjakhe** : хугу кхъуейжъапхъэ, - **darı unuyla jemi- kue (2 tür)** : хугу хъэжыгъэкӀэ жэмыкуэ, - **mısır unuyla jemikue** : наптыху хъэжыгъэкӀэ жэмы- куэ, - **irmikli jemikue** : крупакӀэ щӀауэ жэмыкуэ, - **tereyağı** : тхьуцӀынэ зэращӀыр, - **kaynatıl- mış yağ** : тхьуцӀынэ гъэвэжа, - **kaynatılmış kaymak** : шатэ гъэвэжа (тхьу, тхьуцӀэж), - **kaynatılmış süt (2 tür)** : шэ щӀэгъэпштха, - **darılı kurumuş süt** : шэ къашагъащӀэ, хугу щӀэгъу- щхьа хэлъыу, - **taze peynir** : кхъуей цӀшынэ зэхэупщӀэта, - **taze peynir ve yumurta** : кхъуей цӀынэрэ джэдыкӀэрэ, - **peynir suyu** : кхъуейшыпс, - **ufalanan peynir** : кхъуейлъалэ, - **çökelekli börek, çörek, su böreği** : дэлэным, хъыршыным, псыхъэлывэм далъхъэ кхъуейлъа- лъэ, - **ballı – piringli ağız** : шкӀэрыщӀэ, прунж гъэварэ форэ хэлъыу.

Hamur işi yemekler – тхъэвым къыхащӀыкӀ шхыныгъуэхэр, **maya** : тэджыпс, **maya ile yoğ- rulmuş hamur** : пщагъэкӀэ пща тхъэв, - **mayalı ekmek** : пщагъэ зыхэлъ хъэлыгъу (щӀа- кхъуэ), - **çoban ekmeği** : лэщыхъуэхэм я хъэлыгъу гъэжъэкӀэ, - **arpa ekmeği** : хъэ хъэжыгъэм къыхэщӀыкӀа хъэлыгъу, - **mayalı lekum** : пщагъэ зыхэлъ лэкъум, - **yoğurtlu lekum** : шхукӀэ щӀа лэкъум, - **arpa lekumu** : хъэ хъэжыгъэм къыхэщӀыкӀа лэкъум, - **örme lekum** : лэкъум зэрыхъэ, - **mayalı meşace ekmeği (2 tür)** : мэжаджэ хъэлыгъу, пщагъэ хэлъыу, - **pide (2 tür)** : пщагъэ зыхэлъ хъэлыгъу плащӀэ, - **mayasız pide** : пщагъэ зыхэмылъ хъэлыгъу плащӀэ (Ӏэрытедзэ), - **soba ekmeği** : собэ тедезэ (къуэгъул), - **tava ekmeği** : лэда- къэрыпщ, - **tkhurij (hamur dürüm kızartması)** : тхьурыжь (джатэ Ӏэпщэ), - **tkhurij (örme kız- artma)** : тхьурыжь зэрыхъэ, - **hamurlu et suyu** : лэпс тепхъэ, - **katlı ekmek (3 tür)** : хъэлы- гъу зэтеупӀэщӀыкӀ, - **üzümlü ekmek (kek), (2 tür)** : пэлъхъо, - **helva (kılış)** : хъэлыуэ – кы- лыш, - **etli börek** : лы зыдэлъ дэлэн, - **sakatatlı börek** : жъэнфэн зыдэлъ дэлэн, - **fasulye böreği** : джэш зыдэл дэ- лэн, - **kabaklı börek** : къэб зыдэлъ дэлэн, - **patates böreği** : кӀэр- тлоф зыдэлъ дэлэн, - **pey- nirli – patatesli börek** : кӀэртлофрэ кхъуей цӀынэрэ зыдэлъ дэлэн, - **ufalama peynirli börek** : кхъуейлъплъэ зыдэлъ дэлэн, - **taze peynirli börek** : кхъуей цӀынэ зыдэлъ дэлэн, - **yabani çi- lekli kek** : губгъуэ мэракӀуэ зыдэлъ дэлэн, - **kirazlı kek** : шэдыгъуэ зыдэлъ дэлэн, - **kayısı- lı kek** : хуэрэджэ зыдэлъ дэлэн, - **elmalı kek** : мыӀэрысэ зыдэлъ дэ- лэн, - **kızartma etli bö- rek (halive)** : лы зыдэлъ хъэлывэ, - **fırında patatesli börek (halive)** : кӀэртлоф зыдэлъ хъэлы- вэ, - **fırında kabaklı börek (halive)** : къэб зыдэл хъэлывэ, - **yumurtalı, soğanlı börek (halive)** : джэдыкӀэрэ бжынынрэ зыдэлъ хъэлывэ, - **peynirli börek** : кхъуейлъа- лъэ зыдэлъ хъэлывэ, - **elmalı börek** : мыӀэрысэ зыдэлъ хъэлывэ, - **vişneli börek** : балий зыдэлъ хъэлывэ, - **kayısı**

- **lı börek** : хуэрэджэ зыдэлъ хьэлывэ, - **dutlu börek** : тут зыдэлъ хьэлывэ, - **koyun kıymalı suboreği** : гурызэ, - **dana kıymalı su böreği** : танэл хьэжа зыдэлъ хьэлывэ, - **patatesli su böreği** : кIэртIоф зыдэлъ псызхьэлывэ, - **khinç'el** : хьынкIэл.

Tatlı yemek ve içecekler – IэфIыкIэхэмрэ шей лIэужьыгъуэхэр : **darı helvası (2 tür)** : хугу хьэлыуэ, - **mısır helvası (2 tür)** : нарыху хьэлыуэ, - **kayısı çekirdekli darı helvası** : хуэрэджэ купцIэ зыхэлъ хьэлыуэ, - **siyah helva (2 tür)** : хьэлыуэ фIыцIэ, - **pirinç helvası (2 tür)** : прундж хьэлыуэ, - **barbunya helvası (2 tür)** : губгъуэджэш плъыжь хьэлыуэ, - **nohut helvası (2 tür)** : гууджэш хьэлыуэ, - **kavrulmuş barbunya** : губгъуэджэш плъыжь хьэ-кьурт IэшкIэ, - **ceviz helvası (2 tür)** : дэ купцIэ зыхэлъ хьэлыуэ, - **arnavut darısı helvası** : тхьуий хьэлыуэ, - **ballı ceviz** : фом хьэгъэвыхьа дэ купцIэрэ хьэкьуртрэ, - **kavrulmuş arnavut darısı** : тхьуий хьэкьурт IэшкIэ, - **bal karpuz helvası (3 tür)** : тэрхьэлыуэ, - **ballı mısır unu** : нарыху хьэлыгъу IэшкIэ, - **kavrulmuş darı unu** : хугу хьэкьурт IэшкIэ, - **ballı darı unu** : сэкуу, - **yapıştırma tatlı** : зэклэрыс, - **ballı kabak** : адыгэ къэб цIынэ, фо текIауэ, - **bal karpuz (3 tür)** : хьарбыз фо, - **kaymaklı bal karpuz** : хьарбыз фо, шатэ хэлъыу, - **kavun ballı** : фонащэ фокIэ щIауэ, - **darı tatlısı (3 tür)** : хупщ, - **yağlama (tkhurimbey) (3 tür)** : тхьурым-бей, - **armut kurusu** : кхъужь гъэгъуа, - **yabani armut** : мэз кхъужь лъалъэ, - **kaymaklı ayva** : шатэкIэ гъэжъа хьэиуэ, - **şekerli ekmek (k'umil) (2 tür)** : кIумыл, - **mısır makhsimesi (3 tür)** : нарыху махъсымэ, - **meremejey** : мэрэмэжьей, - **darı makhsimesi (3 tür)** : ху махъсымэ, - **elma ve armudu saklama şekli** : мыIэрысэмрэ кхъужьIэрысэмрэ зэрагъэтIылыу щытар, - **elma pestili (merzey)** : мыIэрысэ мэрзей, - **ballı elma pestili** : мыIэрысэ мэрзей, фо хэлъыу, - **kaysı pestili** : хуэрэджэ мэрзей, - **erik pestili** : кьыпцIэ мэрзей, - **balla siyah üzüm** : санэ фIыцIэрэ форэ, - **siyah üzüm marmelatı** : санэ фIыцIэ гъэва, - **yabani çilek marmelatı** : губгъуэ мэракIуэ гъэва, - **girebolu marmelatı** : зэрыджэ гъэва, - **girebolu suyu ve bal** : зэрыджэспрэ **форэ**, - **kuşburnu suyu** : хьэцыбанэпс, - **kuşburnu suyu ve bal** : хьэцыбанэспрэ форэ, - **kuşburnu çayı** : хьэцыбанэ шей, - **çoban çayı (ağuağası)** : кьущхьэхьу шей, - **ayva yaprağı çayı** : хьэиуэ шей, - **şk'eplh (echium rubrub Jaca)** : шкIэплъ гъэвам ипс, - **kekik çayı** : джэдгын шей, - **tarhun çayı** : тырыхъум шей, - **pşimaxue çayı** : - пщымахуэ и шей, - **palamut çayı** : жыгей пхъафэм и шей, - **ortanca çayı** : жэмбзэгу гъэва, - **iğde ile şeker** : къазмакърэ фошыгъурэ, - **iğde ile bal** : къазмакърэ форэ.

çerkes tavuğu : адыгэ джэд.

çerkes yamçısı : адыгэ щIакIуэ.

Çerkes : Адыгэ, Кавказ лъэпкъым шыщ.

çerkesçe : адыгэбзэ.

Çerkesistan : Адыгэ Хэку, Черкеся.

çerkeska : цей, - **çerkeska direği** : пхъээзэфIэбдзэ – цеящэ пкъом и Iыхьэ нэхьыщхьэ, адреи псори зэгъэбыдылIащ, - **çerkeska ipliği** : хьун – цеяпхъэр и кIыхьагкIэ зыIуащэ Iуданэ-хэр, - **çerkeska kumaş tarama tarağı** : цеихьуэ мажъэ –цеяпхъэм тет цы шабэр зэражъ мажъэ, - **tsey imal aletleri** : цеищэ (цейщэ пкъо) цеяпхъэр зэрызэIуашэу щыта Iэмэпсы-мэ, - **tsey kumaşını güzel imal eden kadın** : цеихьуэ – цеяпхъэр IэкIуэлъакIуэу зыхьуэф бзылхугъуэ, - **tseyi sarma sopası** : зэлуша хьуа цеяпхъэр зытрашэ баш, - **tsey imalatın-da ipliklerin karışmasını önleyen iki sopa** : цеящэпсэгу – хьуныр зэхэмышьэжу зезы-гъакIуэ цеищэм шыщ пхьитIраш, - **yünün ve ipliğin saf ve temiz olması** : цитI – цым нэгъуэщI кьыхэмышьэу зэлуша цеяпхъэ, хьунри Iущэри цы къабзэу.

çerkeslik : адыгагъэ.

çermik : псыхуабэ.

çeşit : 1. лӕужь, 2. лӕужьыгъуэ, - **onun sözleri iki çeşit anlaşılabilir** : абы и псалъэхэр лӕужьитӀу къыбгурылӕу хъунуш, - **çam ağaçlarının cinsi çoktur** : уездыгъейхэр лӕужьыгъуэ куэд мэхъу.

çeşitkenar : къуапэ зэмышхъ.

çeşitleme : гъэлӕужьыгъуей.

çeşitlemek : гъэлӕужьыгъуэн.

çeşitli : лӕужьыбэ, пкъыгъуэбэ.

çeşme : псынэ, -**hayrat çeşmesi** : фӀыщӀэ-псапэ псынэ

çeşni : шхын лӕужь.

çeşnici başı : пщэрыхьыпщ.

çeşnilenmek : лӕфӀ щӀилъхъэн.

çete : абрэдж.

çeteci : абрэджын.

çetele : дэбзыкӀ.

çetin : 1. гугъу, 2. быдэ.

çetinleşmek : гугъун.

çetinleştirmek : гъэгугъын.

çetrefil : зэхэзэрыхъа.

çevik : псынщӀэ, жан, кӀатэ-лъатэ.

çevikleşmek : зыгъэпсынщӀэн, зыгъэжанын.

çeviklik : псыншагъэ, жаныгъэ.

çevirgeç : къезгъэкӀэрахъуэкӀыж.

çevirgi : лӕзых (лӕнкӀыбзэ).

çeviri : зэдзэкӀын.

çevirici : зэзӕдзэкӀ.

çevirme : 1. лӕуэ, 2. зӕпӕгъэза, 3. лы гъэжъэн, 4. зэдзэкӀа, 5. пхъэшыхъу – пхъэкъурулӀэ къэхухъуэ лӕщхэр зыраубыдэ лӕуэ, 6. Чо – лъагъу хуабжыхъ, хапӀэ, шӕщ, лӕуэ сытхэр кърахухъу, 7. лӕщыхлӕ – махуэкӀэ лӕщыр шагъашхэ лӕуэ. - **çevirme kapısı** : лӕуэбжэ, чоубжэ – чокӀэ къэхухъам хэлъ бжэ – дыхъӕпӀэ, -**bir şehri veya kaleyi muhasara etmek** : къэхухъуреихъын.

çevirmek : 1. къегъэзэн, 2. зӕпӕгъэзэн, 3. зэдзэкӀын, 4. зегъэкӀуэн, - **annem evi yönetiyor** : си анэр унэм и гуащӕщ, 5. къэгъӕувылӕн, - **arkadaşımız bizi çevirdi** : диньбжъӕгъум дыкигъӕувылӕщ, 6. егъэзӕжын, - **yollanan parayı geri çevirdi** : хурагъӕхъа лӕпӕщӀӕгъӕжыр иригъэзӕжъащ, 7. зӕпыгъэзэн, - **gömleği geri çevirmek** : джанэр иригъэзӕжъащ, - **tercüme etmek** : зэдзэкӀын, 8. къэхухъын, - **bahçeyi dikenli telle çevirdi** : хадэр гъушӀбанӕкӀэ къыхухъащ.

çevirmen : зэдзэкӀакӀуэ, термӕшакӀуэ.

çevirmenlik : лӕуэщ.

çevre : лӕгъуэблагъуэ.

çevrelemek : къэхухъын.

çevrenmek : укъахухъын.

çevrinmek : хъуреу къӕкӀухъын.

çeyiz : нысэтын, тлэфэку, - **çeyiz düzmek** : нысэтын-тлэфэку зэгъэпэщын, - **çeyiz sandığına oturma** : пхъуантэ тетлысхъэ (пхъуантэ гъэтэдж) – нысэр тешанклэм е хъэгум кыыщы-
рашыжклэ, абы и пхъуантэм щлалэ цыкыхэр тетлысхъэти, етыжыпщлэ кылахт.

çeyizlik : тлэфэку – пхъуантэдэлъ, дыщырыкл.

çeyrek : плланэ.

çiban : бэгү, гуэрэф, - **çibanbaşı** : бэгүщхъэ, - **el çibanı** : лэбэгү, - **çiban yeri** : бэгүплэ, гуэрэфыплэ, - **ilerlemiş çiban** : бдзанэ – гуэрэф ллэужыгыгуэщ нэхъ е еклауэ, нэхъ ину, - **çiban başı** : гуэрэфщхъэбж.

çifit : журт.

çiğ : уэсыкхъуэ.

çiğir : 1. уэсыкхъуэ гъуэгу, 2. гъуэгуцлыкы, 3. гъуэгущхъэ, 4. лүэхуцлэ.

çiğirtkan : гъуо, гууэжъ, гуэужъ - хыбар егъащлэ.

çiğirtkan bedeli : гъуоупщлэ – гъуом и лэжъапщлэ.

çiğirtkanlık : гъуоун.

çiglik : гуэун.

çığırmak : зэдэгүэун.

çikagelmek : кыыкыуэклыжын, кыыхэклыжын.

çikak : дэклыеиплэ.

çikar : хэхъуэ, пэрмэн, щхъэпэ.

çikarcı : пэрмэнакыуэ, хыэклэпыч – щхъэтхъпэтхъ.

çikarcılık : пэрмэныгъэ.

çikarılmak : ухагъэклыжын.

çikarma : хагъэкла, ягъэмэщла.

çikarmak : 1. кэххутэн, 2. кэххлэн, 3. кыыхэгъэклын, 4. кыыхэхын, 5. щлэхын, - **yürüterek çikarmak** : щлэшын.

çikartmak : кыыщлэгъэклын.

çiki (çikin) : шэкл зыкыуэцыха.

çikik : 1. ипкла, ипкыын, зэрыуа – цыхум псэушхъэхэм я кыупщхъэ зэрытыплэхэр и плэм ипкыын, зэрыуэн, 2. кыикла – лэмэпсымэр и плэм икыын, - **çikiği yerine getirmek** : игъэпклэжын – зэрытыплэм икла кыупщхъэр и плэ игъэуэжын.

çikikçi : лэзэпкъ.

çikilamak : зэкыуэцыххэн (шэкл).

çikinti : 1. лей, 2. кыыщлэтхэн.

çikiş : 1. икыын, 2. илтын, - **çikiş yeri** : щлэклыплэ, дэклыплэ, - **çikişi olmayan** : щлэклыплэншэ, дэклыплэншэ.

çikişli : кыыздыщлэклар, кыиухар.

çikişma : шхыдэ.

çikişmak : 1. ешхыдэн, 2. иримыкыун.

çikiştirmek : зыхэдзын.

çikmak : щлэклын, - **sürünerek çikma yeri** : щлэпщыплэ, - **içinden sürünerek çikmak** : щлэпщын, - **aradan çikmak** : дэклын, - **çikma yeri** : дэклыплэ.

çikmaz : щлэклыплэншэ, хэклыплэншэ.

çildir-çildir : цыуун.

çıldirmek : шхъэзэн.

çilgin : щхьэзэ.

çilginca-sina : щхьэзэ хуэдэу.

çilginlaşmak : щхьэзэ хьун.

çilginlik : щхьэзагъэ.

çikmaz sokak : псыкъакъ - уэрам кIэщI, дэкIыжыпIэ зимылэ уэрам.

çinar (batı) bot. : *platanus L.*, тхушэ : лIэужьыгъуэ зыбжанэу гуэша жыг лъэпкъыгъуэщ.

Абыхэм я лъэгагъщ м 30 – 40, уеблэмэ м 50-м нэс. Я щхьэфэр щхьуафэ – гъуэбжъа-фэщ, я тхьэмпэхэр инщ, лэдэх ялэщ, кIы кIыхь япытщ, тхушэхэр псынщIэу мэкI. Тхушэ лIэужьыгъуэ дунейм 8 тетщ. Ахэр езыр езырыу кыщокI къэрал зыбжъанэм. Тхушэхэр жылэ хадэхэм, мэз кусэхэм адыгэм куэд щIауэ къагъэкI, псэуалъэ кыыхащIыкI.

çinar (doğu) bot. : *platanus orientalis L.*, тхушэдеяфэ: тхушэ лъэпкъыгъуэм щыщ зы жыг лIэужьыгъуэщ. И пхьафэ щхьуэ-фIыцIафэр тыншу сыт щыгъуи кыкIэроукIэпщIык.

Къудамэшхуэ куэд ещI, м 30 – 40-кIэ докIуей. Тхушэдеяфэм и къэхьупIэ - къежъапIэщ Европэ Ипщэр, Азие ЦIыкIур, и пхьэм псэуалъэ кыыхащIыкI.

çinar bot. : пщIий.

çinargiller : пщIийхэр.

çinarlık : пщIиялъэ.

Çinar yapraklı akçağaç bot. : *acer platanoides L.*, блашэ : и лъэгагъкIэ м 25 – 30 хьууэ, баринэ дахэу къэкI жыг лIэужьыгъуэщ. И гъагъэхэм бжьэм хуцхьуэ зыхэлъ фо кыыхах. Блашэр илъэси 150 – 200-м нэс мэпсэу. Жыгей мээхэм кыщокI. И пхьэм быдагъэу илэм папщIэ адыгэхэм бгыкьу, пкъо кыыхащIыкI. Пхьэпшынэ, шыкIэпшынэ Iэмэпсымэхэри кыыхащIыкI.

çingar : Iэуэляуэ.

çingirak : цIыргъэ-цIыргъэ.

çingiraklıyılan zoo. : блэ лъэпкъ.

çingirdamak : уарджынэ макъ.

çinlamak : зуун.

çiplak : 1. пцIанэ, 2. къуий, 3. къэкIыгъэ зытемыт, 4. унэ пцIанэ, 5. IэпцIэляпцIэ.

çiplaklaşmak : зупцIэнын.

çiplaklık : пцIэнагъэ.

çira : уэз, пхьакъуэ.

çirağ : уэздыгъэ, щэху уэздыгъэ, нэху къэзыт Iэмэпсымэхэр.

çirak : гъухьбжыхь, хьэкъопыкьо - Iэпыдз-лъэпыдз, IуэхутхьэбзащIэ, Iуэхутабг.

çiraklık : - Iэпыдз-лъэпыдзын, IуэхутхьэбзэщIэн.

çırçıplak : пцIэнабзэ.

çırçır : 1. бжьэхуц Iэмэпсымэ, 2. псынэцIыкIу.

çırpı : къуацэчыцэ.

çırpınma : пIэтIэрауэ.

çırpınmak : пIэтэрэуэн, зыхьунщIэн.

çırpma : утхыпщI.

çırpmak : утхыпщIын.

çit-çit : щIыIузэтэпкIэ, щIыIузэтэгъапкIэ.

çit : къуэ макъ.

çitipiti : цIыкIу.

çitirdamak : цырхын.

çitlatmak : ехъуцэцэн.

çiçek I : гъагъэ.

çiçek II med. : фэрэклүз, - **çiçek bozuğu** : фэрэклнапэ зэуа, – **çiçek hastasının iyileşmesi** : вэрывэж – фэрэкл кыизэуа нанур хъужа нэужь хьэпламэ хуагъавэт лэпищым я плэ тедзауи, абы щыщ гъунэгъухэм хурагъэхът я сымаджэр зэрыхъужам, я бынхэр иджы кьаклэлъыкӀуэ зэрыхъунур яригъащӀэу.

çiçek poleni : шэжыгъэ – гъагъэхэм я сабэ.

çiçekçi : гъагъащэ, гъагъэ кьэзгъэкл.

çiçeklenmek : кьэгъэгъэн, - **çiçek zamanında esen sıcak rüzgar** : жыггуу – жыгхэм я гъэгъэгъуэм кьепщэ жьы хуабэ.

çiçekli : гъагъэ зилэ.

çiçeklik : гъагъалъэ.

çiçeksimek : гъагъэм ешхын.

çiçeksiz : гъэгъэншэ.

çift : тӀурытӀ, тӀуащӀэ.

çiftçi : мэкъумэшыщӀэ,

çift sürmek : вэн.

çiftçilik : мэкъумэшыщӀэн.

çiftçi ortaklığı : дзэй.

Çiftçi tanrısı mit. : Тхьэгъэлэдж.

çifte : 1. фоч, 2. тӀурытӀу, 3. фтырэн (псэущхьэ), - **iki namlulu çifte** : фочзэгүэт.

çiftelemek : ефтырэн.

çifteşeyli : мыхъумыбз.

çiftleşmek : 1. тӀу хъун, 2. зэрыштэжын.

çiftleştirmek : 1. тӀу щӀын, 2. дэгъэкӀуеин.

çiftlik : мэкъумэшыщӀаплэ.

çiftparmaklılar : лъэбжьанитӀхэр.

çiftsayı : бжыгъэтӀурытӀ.

çiğ : мыва, цӀынэ.

çiğdem bot. : *galanthus L.*, ажэгъуэмэ – лӀэужьыгъуэ зыбжанэу гуэша кьэкӀыгъуэ лъэпкыгъуэщ. Нэхъыбэу уащыхозэ хъупӀэу е мэкъупӀэу, дыгъафӀэу щӀыплӀэхэм. Я лъабжьэр бжыныщхьэм ещхь. Яшх, хушхъуэу зэрахьэ.

çiğdem zehirli bot. : *colchicum L.*, быяуудз – ди Хэкум быяуудз лӀэужьыгъуэитӀ кьыщокӀ. Абыхэм уащрохьэлӀэ мэкъупӀэхэм, хъупӀэхэм. Щхъуэ яхэлъщи лӀщым яшхкьым. И жылэм хушхъуэ кьыхах.

çiğit : жылэ, кьэб, нащэ, бжъэхуц жылэ.

çiğlik : 1. цӀынагъэ, 2. цӀыхугъэм кьемыкӀу.

çiğnem : гъэныщкӀугъэ, - **bir çiğnem sakız** : зы гъэныщкӀугъэ сагъыз.

çiğnemek : 1. гъэныщкӀун, 2. плытӀын, 3. хабзэр лъэгущӀэт щӀын, 4. гулэзын.

çiğneyip yutmak : гъэджэщӀэн – гъэныщкӀун, гъэмэрэклӀуэн.

çiklet : сагъыз.

çikolata : шоколад.

çil I bot. : *fritillaria L.*, ажэгъупщ –лэужьыгъуэ зыбжанэу гуэша, илътэс бжыгъэкӀэ къэкӀ удз лъэпкъыгъуэщ. Мэкъуплэхэм, хъуплэхэм, мэзхэм къыщокӀ.

çil II zoo. : мэзжзэд.

çil III : дыщэ лэпэщӀэгъэж.

çil IV med. : фэуэгъу.

çile I : гугъу - **çile çekmek** : фэм дэкӀын, - **çileden çıkarmak** : къэгъэгубжын, къэгъэлэлын.

çile II : лэдагъуэ, бжамэ.

çilek bot. : *fragaria L.*, гугъуэмэракӀуэ : лэужьыгъуэ зыбжанэу гуэша, илътэс бжыгъэкӀэ къэкӀ къэкӀыгъэщ. И пкъыр щӀым щылтщ е мащӀэу зыкӀелэт, мэракӀуэ къыпидзэхэр гъэмахуэм плъыжыфэу мэхъу, шхыныгъуэ къыхащӀыкӀ, гугъуэхэм, хъуплэхэм, мэкъуплэхэм, мэз лъапэхэм, хуейхэм, дыгъафӀэ, дыгъэмышхъуэ джабэхэм къыщокӀ. -

kültür çileği bot. : *fragaria ananassa duch.*, мэракӀуэлэрысэ, - **orman çileği bot.** : *rubus L.*, мэмэракӀуэ.

çilek sırtığı : мэракӀуэ джыдэ (мэракӀуэ кӀэбдз) – мэракӀуэхэм якӀ цыкӀухэр пхъэ зэгугъэзам драгъэубыдээрэ яблэ кӀэбдзщ.

çilekeş : бэшэч.

çileli : бэ зышэча.

çilingir : лункӀыбзэщӀ.

çilli : уэгъунапэ.

çim bot. : блащхъэдахэ.

çimdik : плэскӀу.

çimdiklemek : еплэскӀун.

çimen : удз.

çimenlik : удзылъэ.

çimento : цэмэнт.

çimlendirmek : къэгъэкӀын.

çimlenmek : къэкӀын.

çimmek : есын, зыгъэпскӀын.

çimotu bot. : *festica pratensis huds.*, тӀалыбэмэкъу.

Çin : Китай.

çince : китаибзэ.

çingene : 1. цыджан, 2. нэпсей.

çingeneleşmek : зыгъэцыджанын.

çinko min. : дзырхъ, - **beyaz çinko** : дзырхъ илэгъэ.

çinlama med. : ву, тхъэкӀумэву, тхъэкӀумэзуу.

çinli : китаи лэпкъ.

çirkef : цыху мыхъумыщӀэ.

çirkin : 1. лей, 2. къемыкӀу, 3. былуэбышэ, 4. луплъэгъуей.

çirkinleşmek : зыгъэлеин.

çirkinleştirmek : гъэлеин.

çirkinlik : леягъэ, былуэбышагъэ, фэджэныгъэ.

çirkin konuşan : урыкӀу- фыз жъэ пхъашэ, къилъыгъуафӀэ.

çiroz : 1. фагъуэ, 2. ху изыкӀута бдзэжьей, бдзэжьей гъэгъуа.

çiselemek : къепсэпсэуэн.

çisenti : уэшх плащлэ къешхын.

çiş : гьутхьэн, - **çişini tutamayan** : къылэпыкл – гьутхьэпсыр зыхуэмубыд.

çit : чий, пхъэшкыу, - **çit köprü** : чий лъэмыж, (лъэрыкыуэ), - **çit örgü** : чий лъэрыкыуэ – чы мыгъум дыдэкӀэ хуа чий зэфзэзщ, - **çit yatak** : куэтыныгу – чым кыыхэщыкӀла гьуэлъыплэ цыкыу, чы гъэшахэр лъакыуэ щӀэтыу, дэни плъэф хъууэ (нэхъыбэу зыхуащӀыр сымаджэ цыкыуэхэращ), - **çit evi duvara sabitleme** : пхъэфынт – чий унэм и щӀэсэн пкъом блыныр зэрырагъэубыдылэ пэщӀэуантӀэ е кӀэлунэ,

çiti : жьыщӀэ, луэт, - **çitilenmiş** : луэта, - **kolay çitilenen** : луэтыгъуафӀэ, - **zor çitilenen** : луэтыгъуей.

çitilemek : луэтын.

çitili : жьыщӀа, ялуэта.

çitleme : лункын – зыгуэр дзэкӀэ зетегъэпкын (дэцӀыкыу, пщӀий, сэхуран)

çitmek : 1. зыхуэхъэсын, 2. дыжын, 3. тхъэщӀын.

çivi : лунэ.

çiviağaç : пхъэлунэ, жындыргъэ.

çivibakır : гьуаплъэлунэ.

çiviçelik : жырӀунэ.

çividemir : гьуцӀунэ.

çivilemek : 1. хэукӀэн, 2. зедзыхын.

çivilik : луналъэ.

çivit : купрауз – жьыщӀыгъэхэм щӀагъэж илэгъэ щхъуантӀэ.

Çivi yazısı : лунэрытх.

çiy : уэсэпс.

çizgi : 1. итхъа, 2. зэлынцӀа, 3. хэлэтыкӀа, 4. кусэ, 5. бдзумэ.

çizi : 1. тхъа, 2. вагъэмбэкыу, бдзумэ.

çizik : итхъа, иратхъа.

çiziktirmek : итхъэн.

çizilmek : уратхъэн.

çizim : итхъын.

çizme kaytanı : къатырлӀэпс.

çizme : шырыкыу, къатыр, лъыгъын, - **lastik çizme** : хъэфэ шырыкыу, - **çizmenin kenarına dikilen kırmızı sahtiyan** : сэнызэ.

çizmecı : 1. шырыкыущӀ, шырыкыущэ.

çoban : лэхъуэ, - **domuz çobanı** : кхъуахъуэ, - **dana çobanı** : танахъуэ, - **inek çobanı** :

жэмыхъуэ, - **buzağı çobanı** : щкӀахъуэ, - **öküz çobanı** : выхъуэ, - **büyükbaş çobanı** :

былымыхъуэ, - **koyun çobanı** : мэлыхъуэ, - **kaz çobanı** : къазыхъуэ, - **keçi çobanı** :

бжэныхъуэ, - **kuzu çobanı** : шынахъуэ, - **oğlak çobanı** : чыцӀыхъуэ, - **arı çobanı** :

бжыхъуэ, - **baş çoban** : лэгъупэж, мэлыхъуэж, - **çoban sopsası** : лъакыуэубыд, - **çoban**

bıçağı : лэдакхъэсэ – сэ мыин дыдэ, лэщ сыт щызэлэхкӀэ ирилэбэу, лэщыхъуэхэм сыт

щыгъуи кыыздрахъэкӀ хабзэщ, - **çoban sopsası** : мэлыхъуэ баш, - **çoban tanrısı** - **mit.** :

Амыш.

çoban aldatan zoo. : мывэкӀэпыс.

çoban çantası bot. : *capsella bursa – pastoris L. Medic.*, ашэмыхъэ : зы гъэкӀэ фӀэкӀ кӀэмыкӀ удзщ. см 20 – 40-кӀэ дэкӀей ипкъ псыгъуэхэм и щхъэкӀэм гъэгъа хужь-фагъуэ цыкыуэхэр

гъатхэм, гъэмахуэм къыпидзэ зэпытщ. Ашэмышхэм лъабжэ ин ищIкыым. Ар хадэхэм, губгъуэхэм жыг щIагъхэм куэдэ къыщокI. Джэдкъазым, Iэщым яшх. Удзым и къэгъэгъуэгъэм хушхъуэ зэхашIэну къаугъей.

çoban çökerten otu bot. : *tribulus terrestris L.*, жъэныпэудз : зы гъэкIэ фIэкI къэмыкI, цы зытет къэкIыгъэ лIэужьыгъуэщ. И лъабжэр псыгъуэ цIыкIуш, ипкъ щIым телхэм см 10 – 60-м нэс я кIыхъагъщ. Губгъуэхэм, псэупIэхэм я пэгъунэгъуу, псыхъуэхэм, пшахъуэ шызэтрихъэ щIыплэхэм къыщыкIыу урохъэлIэ. Адыгэхэм хушхъуэу зэрахъэ.

çoban damı : мэлыхъуэ унэ.

çoban değneği boğumlu bot. I. : *polygonum carneum C. Koch.*, арупсыгъуэ : зи лъэагъыр см 40 – 70-м нэс къэкIыгъэщ. КъэкIыгъэр илхэс зыбжанэкIэ къокI, лъабжэ ин ещI. Бгы-щхъэхэм щылэ мэкъупIэхэм, къушхъэху хъупIэхэм уащыхозэ. И лъабжэм хушхъуэ кыыхах.

çoban değneği bot. II. : *polygonum alpinum All.*; къушхъэхуару : илхэс зыбжанэкIэ къэкI удз лIэужьыгъуэщ, и лъэагъыр, см 20 – 50-м нос. И пкъыр занщIэу докIуейр. Лъабжэжэ гъум быдэ ещI. Къушхъэху хъупIэхэм, мэкъупIэхэм, мэз лъапэхэм къыщокI, и тхэмплэхэм фIэлэу хэлъщ, бжэм фо кыпах.

çoban hastalığı : мэлыхъуэ пкъыуэ – мэлыхъуэхэр гъэ псом уэлбанэми уаеми хэт зэпыту зэрыщытым и ягъэкIэ къайуалIэ тхыуш, я лъакъухэр къыщIэмыувэжу, быни ямыгъуэ-тыжу.

çoban köpeği zoo. : мэлыхъуэхъэ.

çobanlık : 1. Iэхъуэн, 2. IэхъуапщIэ.

çoban mayısı bot. : тхуашэщхъэпыщIэ.

Çoban yidızı ast. : нэхушвагъуэ.

çocuk : 1. нану, 2. бын, 3. цIыкIу, 4. тIо, 5. тIу, 6. тIыкIуэ,

çocuk bakıcısı : дэгызэ – унагъуэм щымышу нанур яхуэзыпI фызыжъ.

çocuk düdüğü : фий, гъэфий, кIэфий – пхэм е къамышым кыыхэщIыкIауэ сыринэ, мэкъамэ псынщIэ цIыкIу кыикIыфу, щIалэцIыкIухэм хуашI хабзэщ.

çocuğu amel eden hastalık : хъэбэстолэ – нанур ныбажэ зэпыт зыщI уз.

çocuk oyunu : щхъэгурыгъапкIэ - щIалэцIыкIу джэгукIэ , щхъэкIэ увмэ зыщхъэпрадзу.

çocuk kaşıntı hastalığı : фоштыхъэ – нанухэм къайфыкI щIыфэуш.

çocuklaşmak : лигъ.

çocukları yaşamayan : лъхурыкIуэд – бын къащIэхъуэр кызыхуэмышху анэ-адэ.

çocukluk : нануугъуэ.

çocuksu : нану хуэду.

çoğalmak : бэгъуэн.

çoğaltmak : гъэбэн, гъэбэгъуэн.

çoğu : нэхъыбэр.

çoğul : хэр, куэдхэр.

çoğumsamak : бэ кыышыхъун.

çoğunluk : нэхъыбэхэр.

çok : фIэхху, хъуей - бэ, куэд, -куардэ – куэд хъу, -шырыхъ – куэд, кIэ зимылэ, - **çok**

yaşayan, çok görür : куэд зыгъащIэм, куэд елъагъур, - **çok uzak** : щIыкъуэ, жьжэдыдэ, -

çok eksik : дзыбэ. - **çok iyi** : гъуэзэджэ, фIыдыдэ, щIагъуашэ,

çok evli : 1. зы фыз нэхъыбэ зилэ, 2. Унэбэ.

çok düşünen : гупсысалэ – гупсысэрей, гурэ - щхэрэклэ куэд зезыгъакӀуэ.
çok kuvvetli : гуащӀэв – егъэлеяуэ гуащӀэшхуэ зыхэлъ, емынэ –цӀыху бланэ, хахуэ, хъыжьэ, жыджэр.
çok temiz : чэсей – къабзагъэ лъагэ.
çok üzülme : шэхыщӀэн -гуӀэн, зэщыджэу гын, нэщхьеигъуэ хьэлъэ.
çok zayıf : ладжэ – уэдыбзэ.
çokça : бэрэ, куэдрэ, гунэжу.
çokluk : бэхэр, куэдагъ.
çok olmak : хэзын – зыгуэрым куэду хэлтын, хэтын.
çok yalancı : пцӀыпхъ – пцӀы куэд зыупс, пцӀыупсырей.
çok yaşlı : клэнцикхъ – жьы хъууэ къарууншэ дыдэ хъуа цӀыху.
çolak : лэшэ, лэдамэкъуэ – и лэр къутэу къуаншэу клыжам хужалэ, - **topal çolak** : лэшэ-лъащэ.
çolaklık : лэшагъэ.
çoluk çocuk : 1. унагъуэ, зэрыунагъуэу, 2. мыгъэса.
çomak : баш.
çomar zoo. : мэлыхъуэхъэ.
çopur : фэрэкл напэ.
çorak : 1. къэкӀыгъэншэ, 2. псыдыдж.
çoraklaşmak : къэкӀыгъэншу къэнэн, къытемыклэжын.
çoraklık : щыкъупщхъэ – уэзэлэжъ мыхъу щы быдэ.
çorap : лъэпэд, -**çorap ığnesi** : лъэпэд мастэ.
çorapçı : 1. лъэпэдыщӀ, 2. лъэпэдыщэ.
çorba : хъэнтхъупс, хъэбыхъу.
çorbacı : чристиян.
çotra : псыфалъапхъэ.
çökel, çökelti : щӀэтӀысыкӀа.
çökelek : кхъуейлъалъэ.
çökelmek : щӀэтӀысыкӀын.
çökkün : лэплъэпкъ дэхуэха.
çökme : етӀысэхын, еуэхын.
çökmek : 1. етӀысэха, 2. еуэха, 3. къеуэха, 4. тӀыса, 5. иӀуа, 6. дэхуэха, 7. уха, 8. зыхэкъута, - **tabana çöktürmek** : щӀэгъэтӀысыкӀын, - **dibe çökmek** : щӀэтӀысыкӀын.
çökük : 1. иуэха, еуэха 2. кумба, 3. иша.
çöküntü : иуа, 2. етысэха, къеуэха, - **sıvı çöküntüsü** : щӀэтӀысыкӀахуэ.
çöküş : 1. иухын, 2. ухыгъэ, 3. етӀысэхын.
çöl : пшэхъуалъэ.
çölleşmek : пшэхъуалъэн.
çömelme : хъэмбыӀу, - **az çömelme** : хъэмбытӀ.
çömelmek : хъэмбыӀун.
çömez : 1. сохъустэ, 2. дэлэпыкъуэгъу, гъукӀэ гъэсэн.
çömezlik : 1. сохъустэн, 2. лэпыдзлэпыдз.
çömlük : ısefy ятӀэ.
çömlükçi : 1. шыуаныщӀ, 2. шыуаныщэ.

çömlekçi fırını : кхъуэщынгъэжъаплэ – кхъуэщын хэкӀхэр зыдащӀ, шагъажъэ хъэку илэжу лъэщӀаплэ.

çömlek hamur teknesi : кхъуэщын сэкурэ – тхъэв ирапщ хъууэ кхъуэщын щхъэбгъуэшхуэ.

çöp : 1. пхъэнкӀий, 2. пхъэнклахуэ, 3. чымпэ, 4. шхий.

çöpçatan : зэрыгъэшакуэ.

çöpçü : яжъэ лузыш.

çöplük : яжъалъэ, пхъэнкӀий идзыплэ.

çopra balığı zoo. : хъэджакъэ бдзэжъей.

çöpsüz : яжъэншэ, пхъэнкӀииншэ.

çörek : хъэтыкъ, хъэлу, хъэлушыхъ, къылыш – хъэ е нартыху хъэжыгъэм къыхащӀыкӀ хъэтыкъ лӀэужьыгъуэщ, дэпкӀэ гъэжъауэ.

çörek içyağlı : щэ хъэтыкъ – щэ дэлъыу гъэжъа хъэтыкъ.

çöreklenmek : 1. къэуфэрэзыхъын, 2. къинэпэн, 3. тегъуэлъхэн.

çörekotu bot. : хъэтыкъудз.

çörkü : шыгъэбжыгъэ.

çözelti : тӀкӀужа.

çözü : тӀэтӀагъэхэ.

çözme : тӀэта, - **çözme zamanı** : щӀэтӀыкыгъуэ, - **çözme yeri** : щӀэтӀыкыплэ, - **hayvanları çözmek** : щӀэтӀыкыын.

çözölmek : 1. укъатӀэтэн, 2. тӀкӀун, 3. къэкъутэн, 4. щхъэщылъэфын, - **çuvalın ağzı çözüldü** : къэпыщхъэр щхъэщылъэфаш.

çözüm : 1. къэщӀэн, къэкъутэн.

çubuk : 1. чы, 2. гъущӀыч, 3. лулэ, - **çubuk kapı** : чыбжэ, - **yaş çubuk** : чыщӀынэ, - **sepetlik ince çubuk** : чыданэ.

çubukçu : 1. лулэщӀ, 2. лулащэ.

çuf : хуху.

çuha : цышэкӀ, - **yumuşak çuha** : цахъуэ – цеяпхъэ зэлуащар зэрахъуэж чий шабэ.

çuha çiçeği bot. : *primula L.*, шейтӀанлъакъуэ – лӀэужьыгъуэ куэдэ зэщхъэщыкӀ, гъатхэм пасэ дьдэу къэкӀын, къэгъэгъэн езыгъажъэ удз лъэпкыгъуэщ. Илъэс зыбжанэкӀэ мӀэпсэу. Къушхъэхъу хъупӀэхэм куэдэ къыщокӀ, лӀщым яшхыркъым.

çukur : мащэ, кумб, къургъакъ.

çukurluk : бэтэхэ – щӀыплэ кумб - лъэмб

çukur göz anat. : нэгъуд.

çul : шэкӀ лув.

çullanmak : 1. тебэнэн, 2. тепщхъэн, 3. егъээшын, 4. зыжэхэдзэн, 5. зытедзэн.

çulluk zoo. : губгъэгуэгущ.

çuval : 1. къэп, мӀэшэку 2. гъуэншэдъ быхъу,

çuval ağzı dikme : щхъэкъуэдыд – къэпыщхъэ сытхэр зэрыщхъащадыкӀ дьд.

çuval bağcığı : уаджэ – яуа, яджа шагъэ е кӀапсэ цӀыкуш (щхъэпс).

çuvallık : къэпыпхъэ.

çuvalcı : 1. къэпыщӀ, 2. къэпыщэ.

çuvaldız : мастэшхуэ, щхъэкъуэмастэ – щхъэпсщӀэпъэф икӀи зэрыдыжэ мастэшхуэ.

çuval ipi : къэп щхъэпс.

çuvallamak : 1. къэпым икӀутэн, илхъэн, 2. зыфӀэмгъэкӀыфын, хузфӀэмыкӀыфын.

çünkü : щхьэкIэ.

çürük : 1. фа, 2. мыбыдэ, 3. пцIы, 4. шкIумпI, - **altından çürümek** : щIэфыкIын, - **ağızdan çürümek** : IуфыкIын.

çürüklük : фахуэ.

çürümek : фын.

çürütmek : 1. гъэфын, 2. мэщыун, 3. пцIыр къыщIэгъэшын.

çürümüş yiyecek : бамэрымэ – хьэкъущыкъу зэхуэщIам куэдрэ илъа шхыныгъуэм къищтэ мэ.

çürütülmüş : гъэфа.

dağlalesi bot. : *anemone L.*, тхъэкълумэкълыхъпащлэ : плэужьыгъуэ зыбжанэу зэщхъэщыклэ удз лъэужьыгъуэщ, илъэс зыбжанэклэ къокл. Щылы псылэхэм, псыхъуэхэм, мэкълуплэхэм, къушхъэхъухэм къыщокл, бжъэхэм фо къыхах.

dağlıç zoo. : мэл лъэпкъ.

dağlık : бгылъэ.

dağ miskçiçeği bot. : *knautia montana (Bieb) D.C.*, бжэнудз : гытклэ къэкл удзщ. И лъэга-гыр см 90 – 120-м нос, и пкъым къудамэ куэд къытеклэркъым. И лъабжьэр гъумщ, занщлэу йоклх. Гъэмахуэм мэгъагъэр. Мэкълуплэхэм къыщокл, мэз лъапэхэм, гъурцхэм яхэту ушыхозэ. Гъэгъахэм бжъэм фо къыпах. Мэл-бжэнхэм флыуэ яшх.

dağ tavuğu zoo. : къушхъэджэд.

dağ tekesi zoo. : къуршажэ.

daha : нэхъ.

dahi I : губзыгъэ.

dahi II : икли.

dahice : губзыгъэклэ.

dahil : 1. клуэцл, 2. и клуэцл, 3. и клуэцлым.

dahili : и клуэцлы.

dahiliye : 1. и клуэцл луэху, 2. клуэцл сымаджагъэ.

dahiliyeci : 1. и клуэцлым шылажъэ, 2. и клуэцл лэзэ.

daim : зэпымыу, мувылэу.

daima : зэпымун, мыувылэн, сыт щыгъуэми,

daimi : зэкълэлъхъэужьу, мыухыжу, здорэ – зэи мыувылэу, сыт щыгъуи.

dair : елъыта.

daire I : лэндыхъуэ, хъурей, яе.

daire II : унэ.

daire III : къэрал лэжъаплэ.

dakik : и чэзу, игъуэ, захуэу.

dakika : дакъыккъэ.

daktilo : 1. лэпэрытх машинэ, 2. лэпэрытхаклуэ.

dal I : 1. къудамэ, 2. бэгъуэн, **-dal gibi** : къудамэ хуэдэу.

dal II : къэгъэгубжьын, къэгъэтэмакъклэщтын.

dal III : пцланэ, къудей.

dalak anat. : чэ.

dalalet : пхэнж, гъуэгу пхэнж.

dalamak : исын, – **ısırgan dalaması** : шыпсыранэм ибжъэн.

dalaş : зэрыфыщл, хъущлэ.

dalaşıcı : фыщлэрей, хъущлэрей.

dalaşmak : зэрыфыщтын, хъущлэн.

dalavere : гъэпцлэн.

dalavereci : гъэпцлаклуэ.

daldırma : щлэгъалъэ.

daldırmak : щлэгъалъэн.

dalga : 1. къэукъубий, 2. ауан, 3. бырыб, 4. толъкъун, **- dalga geçmek** : ауан щлын, **- deniz**

dalgalı : хыр къэукъубиящ, **- bayrak dalgalanıyor** : ныпыр мэбыб, **- dalga sesi** : лэрыдж –

псы толькѣунхэм я шытх, - **dalğanın kıyıya vurması** : псыпыху – хыр щыуфафэклэ лүфэм кѣриудэкл толькѣунхэрщ.

dalgacı : лэпэдэгъэлэл лэжъэклэ.

dalgalanma : зеуэн – уфэфэн (псыр).

dalgakıran : толькѣункѣутэ, кѣзукѣубийкѣутэ.

dalgıç : псыщлагъщыхъэ, псыщлэубырыуэ.

dalgin : щхъэрыуа.

dalginlaşmak : щхъэрыуэн.

dalginlik : щхъэрыуагъэ.

dalgalanmak : 1. кѣзукѣубиин, 2. бырыбын, 3. зыхъуэжын, - **dalgalandırmak** : гъэбырыбын.

dalkavuk : щытху пцлэуэ, хъэклэупс.

dalkılıç : джатэ кѣиха.

dallanmak : 1. кѣуэпс кѣыдэгъэжын, 2. зэхэзэрыхын.

dallı : 1. кѣуэпс зилэ, 2. кѣуэпс тебза.

dalma : 1. щлэубыдыкл, 2. гупсысэн.

dalmak : 1. щлэубыдыкын, 2. егупсысыкын, 3. лүрихын, 4. щлэмбрыуэн, - **içlerine dalmak** : хэлъэдэн.

daltaban : хъэхэбасэ.

daltonizm : фэнэфыгъэ.

dalya : вагъуэгъагъэ.

dalyan : 1. бдзэжъеящ хъар, хъы, 2. цыхухъу кѣеклү.

dam I : 1. унащхъэ, 2. бо, 3. лъэхъуэщ.

dam II : кѣэфэгъу.

dama : 1. шашклэ, дамэ, 2. дэхуэхын, 3. хуэмыхъыжын.

damacana : кхъуэщын абджышхуэ.

damak : лү.

damak : жъэпкѣ пхъуантэ, - **üst damak** : лүщхъэ – жъэ клуэцлым и щхъэ лъэныкѣуэрщ. - **damak hastalığı** : флыншэ.

damak dikenî med. : лубанэ – цыхухэми лэщхэми кѣайфыкл уз.

damalı : пллимэу.

damar : 1. лъынтхуэ, 2. итхъа, 3. минералылэ, 4. мыдэн, 5. кѣуэпс, - **boyun damarı** : пцэлъынтхуэ, - **sert damar** : лъынтхуэ быдэ, - **kılcal damar**: лъынтхуэ цыккы.

damarlı : кѣуэпс зилэ.

damat : малъхъэ, - **damada sunulan kadeh** : щауэбжъэ, - **damadın arkadaşı** : щауэгъу, щауэкѣуэт, - **damadın evine götürülmesi** : щауэишыж, - **damat ziyafeti** : шэнттегуэж – щауэр кѣызэрашэжыпам тращыхъыж ефэ - ешхэ, - **içilen son kadeh** : шэнттегуэж – шхэ нэужь трафыхъыжырщ.

damga : нагъыщэ, клыпхъэ.

damgalamak : нагъыщэ тебзэн, клыпхъэ тегъэуэн.

damgalanmak : нагъыщэ кѣыптрадзэн.

damıtık : и псыр кѣыщлэгъэткыа.

damızlık : хаккыуэ, гуупхъэ, тлпхъэ, хъубжапхъэ.

damkoruğu bot. : *sedum L.*, удзлээрыжэ – ллэужыгыгуэ заулу гуэша удз лъэпкыгыгуэщ.

Хадэхэм кѣыщагъэкл, бжъэхэм фо кѣызыхахри яхэтщ, хущхъуэи кѣыхах.

damkoruğu ispanyol bot. : *sedum hispanicum L.*, малыхъуэсабын : зы гъэкIэ фIэкIа къэмыкI къэкIыгъэ лIэужьыгъуэщ. И лъэгагъыр см 20 – 25-рэм нос. Мывалъэ, пшахъуалъэ щIы-плэхэм кыгъщокI. Удзыр щыщIынэм деж сабын папщIэу Iэщыхъуэхэм зэрахъэр.

damla : тIкIуэпс, тIкIуанэ, - **damlama sesi** : тIкIупэн – тIкIуэпсым макъ ищIу зыщIыплэ хэтIкIуэн.

damlalık : тIкIуэпсылъэ.

damlamak : къыпытIкIун.

damlatmak : къыпыгъэтIкIун, - **içine damlatmak** : игъэтIкIуэн, - **arasına damlatmak** : дэгъэ* тIкIуэн.

damping : гъэпуудын.

dana zoo. : танэ.

danayı sütten kesmek : зэщIэчын – жэмымрэ танэмрэ зэщIэчын.

danaburnu zoo. : лъэгущIэуэ.

dane başak yuvası : бзий – хъэцэпэцэхэм я щхъэкIэм зашыхъа нэужь щхъэмыжыр зэрылъу ахэм къарыжырщ.

dangalak : мыкъмыдж.

dangıl-dungul : цIыху емылыдж.

danış : чэнджэщ.

danışıklı : зэчэнджэща.

danışma : ечэнджэщ.

danışmak : ечэнджэщын, чэнджэщэн, - **sık sık danışan** : чэнджэщырей.

danışman : чэнджэщакIуэ.

Danıştay : Хеищхъэ.

daniska : нэхъыфI.

danışment : щIэныгъэлI.

dans : къафэ.

dansçı : къэфакIуэ.

dansing : къэфаплэ.

dansör : къэфакIуэлI.

dansöz : къэфакIуэ бзылхугъэ.

dantel, dantela : кхъуакIэ, уагъэ, Iудэ.

dapdar : зэвыбзэ.

dapdaracık : зэвдыдэ.

dar I : пылъаплэ.

dar II : 1. зэв, 2. кIэщI, 3. гупсысэ кIэщI, 4. къемыкIущэ, 5. гузэвэгъуэ, - **darboğaz** : жъанэзэв, - **dar gelmek** : зэв хуэхъун, - **dar sokak** : уэрам зэв.

dar kafalı : лъэхъэнэм зезмыгъэкIуф.

dara-dar : ерагъ-псэрагъу.

dara : пэшэч.

daracık : зэвцIыкIу.

daraçı : къуапэпапцIэ.

darağacı : щхъэ пылъаплэ.

daralmak : 1. къэзэвын, 2. хэгужьеихьын.

daraltmak : 1. гъэзэвын, 2. гъэгужэвэн.

darbe : удын, - **darbeyle oluşan kanlanma** : уэтэпс.

darbimesel : псалъэжъ.

darbuka : фэндцыкы.

dargin : гуса.

darginlik : гусэн, щхъэкыуэн.

darı bot. : *panicum miliceum L.*, ху : цыхухэм ижъ – ижыжъ лъандэрэ къагъэкӀ гъавэхэкӀ лӀэу – жыгыуэщ. ЗанщӀэу докӀей, и пкъым см 70 – 100-м нэс и лъагагъщ, и бзийхэм см 20 – 22 – рэ и кыхагъщ, мм 7- 9 я бгыагъщ, уэгъум шышынэркъым. Адыгэхэр хум ижъ ижыжъ лъандэрэ йолэжъ, шхыныгыуэ зэмылӀэужыгыуэхэр кыхащӀыкӀ, и пкъыр лӀэщым мэкъу яхохъу. Ар кыызтэхъукӀа къэкыгъэр дунейм тетыхъкъым. ШӀэныгъэлӀхэм зэрыхуагъэфашӀмкӀэ, хум и къэхъукӀэ къежъапӀэр Китайращ. Адыгэхэм кыызэрагъэкӀрэ илъэс мини 3 – 3,5-рэ хъууэ къалъытэ археологхэм. Нарт лӀэрыуатэм хум и хыбар лӀэджи хэтщ. – **kırmı - zıdarı bot.** : *panicum miliaceum L.*, вагыуэплъ, хуплъыжъ, ашӀплъ : адыгэхэм къагъэкӀыу щытауэ лӀэужыгыуэхэм ящыщ зыщ. И жылэхэр плъыжыфӀэщ, фыуэ багыуэрт. – **siyah-darı bot.** : хуфыцӀэ : адыгэхэм къагъэкӀыу щыта ху лӀэужыгыуэхэм ящыщ зыщ. Хур хъуа нэужъ, фыцӀэ дахэт, ху хъэдзэхэр инт, хъурейт. Нобэ и жылэр щылӀэжкъым. – **sarıdarı bot.** : хугъуэ : адыгэхэм къагъэкӀыу щыта ху лӀэужыгыуэхэм ящ. Хур хъуа нэужъ, и фӀкӀэ гъуэжыфӀэщ, хъурейщ. Хугъуэм и хыбар нарт лӀэрыуатэхэм куэдрэ кыхош. – **darı içkisi** : хупс, – **darı haşlama suyu** : лусыпс, – **darı kabuğu** : гъупщчий – гъупщым кыхащӀыкӀа чий цыкы. – **ufak darı kabuğu** : гъупщшхий – гъупщым щыщ зы шхий цыкы, – **darı samanı** : хунтху, куэнсаплӀэ – хур щаужыгъкӀэ кытекӀ ху наплӀэрщ, – **darı döküntüsü** : хукхъуэ – ху уарзэм и щӀэщӀэщ, – **ballı darı yemeği** : хуламэ – хугу гъэлыгъуар гъэвэжауэ форэ тхъурӀкӀэ зӀыхауэ щӀа шхыныгыуэщ, – **darı suyu** : хупщ – хугу лъэ – са гъэгыужар яхъэжри, плащӀэу зӀыхауэ къагъавэ, ар ягъэуври ягъэджӀэгу, псы папщӀэ ираф, – **darı savurma yabası** : хур лъэныкыуэкӀэ зыратхъу, зэрызӀэлатхъуэ, зӀракыщтӀэ пхъэ хъэнцӀэ, – **darımsı ekenek** : цырамыщ – хум ещхъ гъавэхэкӀ, пасэм адыгэхэм куэдӀу ящӀэу щыташ, – **ince darı ekmeği** : шӀэлымэ – ху хъэжыгъэр хъудыру шӀкӀэ зӀлахри, тебэм иракӀэурэ плащӀэу ягъажъэ, – **darı tatlısı** : хугу гъэвар фомылым хэгъэдиыхъауэ ящӀ лӀфлы – кӀэ.

darıcan bot. : *fchinochloa crus galli (L) P.B.* бажӀкӀэцӀынэ : зы гъӀкӀэ кӀэкӀ удз лӀэужыгыуэщ, и лъагагыр см 60 – 100 хъууэ. ГъэмахуэкӀум пкъыхэм я щхъӀкӀэм гъашӀ кыпедзӀэ. Жылэхэр гъэмахужӀкӀэм, бжыхъэм мэхъу. лӀэщым фыдыдӀэу яшх. Адыгэхэм бажӀкӀэ цынар куэд щӀауэ мэкъуу паупщӀ.

darılmaca : гусэншу.

darılmak : гусэн.

darlık : 1. зэвыгъэ, 2. псэуныгыуей.

darma-duman : хъэбэсабэу.

darmadağın, darmadağınık : зэхэзэрыхъа дыдэ, хъэбэсабэ.

darphane : лӀпӀэцӀэгъэж тедаплӀэ.

darılaceze : дӀэхуэхахэм я унӀэ.

dava : тхъэусыхӀэ, – **dava etmek** : хейм хуэтхъэусыхӀэн, – **davaya bakmak** : тхъэусыхафӀэм хӀплъэн.

davacı : тхъэусыхакыуэ.

davalı : зыгъэтхъэусыхӀэр.

davar : лӀэщӀыкы.

davet : егъэблэгъэн.
davetçi : къезыгъэблагъэр.
davetiye : еблагъэ тхыгъэ.
davetiyeci : джакӀуэ.
davetli : кърагъэблэгъэр.
davetsiz : кърамыгъэблэгъэр.
davetsiz giden : бгъурышасэ – япэм езым къемыджау, и Ӏуэху къыгъанэу пщы – уэркъхэм
 ядэшасэу къэзыкӀухьыу щытахэм «бгъурышасэ» жалэурэ щӀэнакӀэхэт.
davranış : щэныкӀэ.
davranmak : 1. тэджын, 2. хуежъэн, 3. зэпэща.
davudi : макъ гъум дахэ.
davul : фэнд, - **davul çalmak** : фэндым еуэн, - **davul çalsan işitmez** : фэндым уеуам
 зэхихкъым, - **davul dengi dengine diye çalar** : фэндыр зыхуэфашӀэхэр, жиӀэу йоуэр, -
davulu biz çaldık, parsayı başkası : фэндауэр дэращ, ӀэпэщӀэгъэжыр зугъуейр
 нэгъуэщӀ, - **davulun sesi uzaktan hoş gelir** : фэнд макъыр жьыжэу дахэ къыпщохъур.
davulcu : фэндауэ.
davulculuk : фэнд щӀыныр зилэщӀагъэ.
dayak I : удын.
dayak II : щӀэгъакъуэ, щӀэт – щӀэгъэкъуэн.
dayalı : 1. щӀэгъэкъуа, 2. зэгъэпэща.
dayama : щӀэтхъумэ – щӀэтыр ихъумэу абы къыщхъэщыт уэрдыхъу ныкъуэрщ.
dayamak : щӀэгъэкъуэн.
dayanak : зыщӀэгъэкъуэн.
dayanak altı : пхъэвылгъэ – щӀэгъэкъуэным хуащӀ дэувапӀэ.
dayanıklı : 1. гуащӀэ зилэ, 2. быдэ, 3. бэшэч.
dayanıksız : 1. гуащӀэншэ, 2. мыбыдэ, 3. дзыхэ.
dayanışma : зэдӀӀэпыкъун.
dayanmak : 1. пэщӀэувэн, 2. пэрыувэн, 3. щӀэувэн, 4. зыщӀын.
dayatmak : текъузэн.
dayı : анэш, анэдэлъху.
dayızade : анэшыкъуэ.
dazlak : къуий, щхъэджафэ.
de : ри, -**bizde** : дэри.
debdebe : инагъ, зыкъыхын.
debelenmek : зихъунщӀэн.
dede : 1. адэшхуэ, 2. адэшхуэхэр, 3. лыжь, -**uğurlu dede** : дотэнэху.
dedektif : тӀасхъэщӀэх.
dedikodu : бзэгүзехъэ, бзэгүцэ.
dedikoducu : бзэгү зезыхъэ, - **хьэгүагүэ** – щхъэпӀэпӀинэ, хьэлужыж - мэлужыж, бзэгүцэн,
 аӀужыж – мыӀужыж, еӀуатэ – цӀыху зэщыгъэхъэ, - **хьэкӀэупс** – Ӏужажэ, зылгъэкӀым и цеикӀэ
 къэзыжыхъ.
def : Ӏуху.
defetmek : Ӏухун.
defa : дапщэрэ.

defin : хьэдэщлэлъхьэ.

define : налкьут-налмэс гъэпщкӀуа.

defineci : налкьут-налмэс лъыхьуакӀуэ.

defne bot. : daphne mezereum, дыгъужьгъалӀэ, хьэгъэжъ – зэрыкъэкӀыгъэу уэу зыхэлъ удзщ, къыпыкӀэ мэракӀуэ плъыжъ цыкӀлхьэри хэтыжу, лӀэщхэми псэущхьэхэми ялхуэ хьукъым.

defnetmek : хьэдэ щлэлъхэн.

defolmak : зылуегъэхын, лукӀыжын.

deforme : жьы хьуа.

deforme ayaklar : аркъуу – жьы хьууэ зи лъакъуэхэр лӀушэ хьужа цыху, псэущхьэ.

defter –ar. : тхылъэ, зыгуэр зэрытхэн тхылъымплӀэ зэгүэдэ.

değer : 1. уасэ, 2. хуэфашэ, 3. цыхугъэ зыхэлъ.

değerbilir : зыгъэлъапӀэ, и уасэр зыщлӀэр.

değerlendirmek : 1. гъэлъэплэн, 2. гъэуэсэн, 3. хуэфашу зехьэн.

değerlenmek : лъэплэн.

değil : къым, - **yazmak değil, okumak istiyorum** : сытхэну аракъым, седжэну сыхуейщ.

değin, kadar, dek : пщӀондэ, - **yaza değin** : гъэмахуэ пщӀондэ.

değinmek : тепсэлъыхьын.

değirmen : щхьэл.

değirmen ambarı : бэс – щхьэлым къыщхьэщыту яхьэж гъавэр зыракӀутэращ.

değirmenci : щхьэлтет, - **dişey çekici** : щхьэл уадэ.

değirmen taşı : мывэщхьэл, - **değirmen taşının deliği** : щхьэлынэ, - **el değirmeni** : лэрыщхьэл, - **eldeğirmeni sapı** : щхьэлүэкӀ. - **eldeğirmeni tekeri** : щхьэл шэрхъ, - **değirmen su teknesi** : щхьэл кхьуафэ, - **değirmen tokmağı** : джэлэс – щхьэлым и щхьэм щыкӀлрахьуэ мывэм и нэр зыфӀэс пкъоращ, - **değirmenin ilk unu** : дзахуэ – щхьэл уӀуагъашӀэм япэу къыщлӀэкӀ хьэжыгъэрщ, джэд- къазхэм ирагъэщхт, - **el değirmeni kolu** : щхьэлкъуэкӀ –лэрыхьэжэ мывэ щхьэл цыкӀлум и кӀыр лъагэу ищхьэмкӀэ щыпыщӀат хуиту иджэрэзыхьыу, щхьэлыщхьэ мывэми и кӀапэр зырагъэуэ кумб илэм лӀгум щӀэмыджэрэзыхьыу ирагъэ-кӀлрахьуэт, арат щхьэлкъуэкӀыр, -

değirmi : хьурей.

değiş : зэхьуэж.

değişik : 1. зэхьуэжа, 2. щхьэхуэ.

değişiklik : зыхьуэжын.

değişim : зызыхьуэж.

değişken : зызыхьуэжыф, техьэтекӀ.

değişmek : зызыхьуэжа.

değiştirmek : зэхьуэжын, зэблэхьун.

değmek I : елусэн, техуэн.

değmek II : 1. хуэфашэ, 2. и уасэ, 3. екӀуа.

değnek : баш.

deha : кӀэщӀуш, гушхьэкӀэ ехьэжъа.

dehliz : щӀытӀ гъуэгү.

dehşet : 1. шынагъуэ, 2. гъэщӀэгъуэн (дахагъэ).

dehşetli : 1. шынагъуэшхуэ, 2. гъэщӀэгъуэндэдэ.

dejenere : и лъыр зэхэзэрыхъа, тумэ.

dek : пщлондэ, нэс, - **yarına dek bu işi bitireceğiz** : пщэдей-пщлондэ мы луэхур дыухынуш.

dekagram : декаграм, грамипщл.

dekalitre : декалитр, литрипщл.

dekametre : декаметр, метрипщл.

dekan : декан.

dekanlık : 1. деканыгъэ, 2. декан лэжъаплэ.

dekar : декар.

dekor : гуаклуэщл.

dekorasyon : унэклафлэ.

dekoratör : унэклэфлаклуэ, гуаклуащлэ.

delelet : гъуазэ.

delege : ллыклуэ.

Delfin takımyıldızı ast. : Вагъуэбэ.

delgi : зыугъуэн, пхызуд.

deli : 1. щхъэээ, 2. мыклэщлуш, 3. къиун, - **delidivane** : лъагъуныгъэ щхъэээ, - **dokunsal**

delilik : жъэгъуэгу.

delibozuk : и псалъэ зытемыхуэ.

delice : 1. щхъэзафэ, лулафэ, 2. къэкыгъэ лъэпкъ.

deliceyulafı bot. : *aegilops L.*, гуэдзщэху : зы гъэклэ флэкл къэмыкл ллэужьыгъуэ зыбжанэу гуэша удз лъэпкъыгъуэщ. Ялъэгагъклэ см 20 – 30-м нос, вэныгъуэ мазэм щхъэмыж къыпедзэ, хъэцэпацэм зиягъэ екл ллэужьыгъуэщ.

delidolu : гупсысэншэ.

deliduman : мыса.

delik-deşik : быркъуэ-шыркъуэ, зэпэгъуанэ, гъуанэ пщланэ, гъунэшыбзэ.

deliği çok olan yer : гъуэжлау – гъуэ куэд зилэ щлплэ.

delik : 1. гъуанэ, 2. къуий (псы къишыплэ), 3. пхъэвылъэ.

delikanlı : щлалэ, - **iyi delikanlı** : щлалэфл, - **delikanlılık çağına giren** : щлалэтанэ, - **delikan-**

lıya öğüt verilir, yaşlı terbiye edilmez : щлалэр ягъэлуш щхъэклэ, жьыр яушийркъым, - **delikanlı bütün evlerin damadı, kız bütün evlerin gelinidir** : щлалэр унэ псоми я малъхъэ-щи, хъыджэбзыр унэ псомийкл я нысэщ, - **delikanlı çağına gelmiş** : щлалэлл – ллплэ иу-вэу щлэзыдза щлалэ, - **cahil delikanlı** : нэмыхъус, - къурагъ еупсеин – зи ныбжьыр илъэс 17 хэм нэса адыгэ щлалэхэр къызэхуашэсти ягъэунэхут : хабзэм хашлкъымклэ, шым зэ-рыхуэлэижьымклэ. Мыбдеж къызхэкла лъэпкъым еплъхэтэкъым, псори я зэхуэдэт, а зе-хъэзехуэм пхымыкыфахэр етлуанэгъэ къагъанэрт шысхъырабгъэ лъэпкъ хэмылъыу. Зыхуэгуэщлахэм къурагъ къраупсейрт ллплэм зэриувам и шэсыу. Абы иужьклэ щлалэм цлху къыклэлъыджэми хъурт. – къурагъыбжьэ – къурагъ еупсеям деж япэ дыдэу щлалэ-хэм махъсымэ иту бжьэ иратт «къурагъыбжьэ» -клэ еджэу. Джэгущхуэ ящт, ллплэ иува-хэр а махуэм хэт хуейми къыгъафэрт, я шынэхъыж абдежым щытми къамыгъанэу. А зэ закъуэрат шынэхъыж къэзмыша зилэ щлалэр джэгум щыхэт хъур.

delikanlılık : щлалагъэ.

delikli : гъуанэ(хэр) зилэ.

deliksiz : гъуанэншэ.

delil : гъуазэ, тэрмэш.

delirmek : щхъэзэн, щхъэзэ хъун.

delmek : угъуэнын.

dem I : 1. лъэхъэнэ, 2. кыщыхын, 3. бауэ.

dem II : лъы.

demek : жылэн, - **dediği çıkmak** : жилар пэжыу кыщлэжын, - **dediğim dedik, öttürdüğüm**

düdük : жыслар жыслаши, згъэфийр клафийщ, - **deme** : жумылэ.

demet : 1. лэрамэ, 2. нэху бзийхэр, - **çiçek demeti** : гъагъэ лэрамэ.

demetlemek : гъэлэрамэн, лэрамэ щын.

demetlenmiş ekenek : бганэ – хъэцэпэцэ пхырыр зэрапхэ уарзэ луэнтлам и цлэщ.

demin : нетлэ.

demir min. : 1. гъущл, 2. кхъухъ хъурзэ, 3. вакъэм щлауклэ гъущл, 4. гъущлым кыхэщыкла, -

demir pası : гъущлүлтый, - **dökme demir min.** : шыгун.

demir sülfat min. : шэхъуапцлэ

demirbaş : хъэпшып нэхъыщхъэ.

demirci : 1. гъуклэ, 2. гъущыщэ, 3. пклауэ, - **demircinin nadası** : гъуклэхуэвэ – гъэи-щыи кыуажэдэсхэм я пхъэлэщи, вабдзи флэбдзи, кытхьи яхузэригъэзахуэу зэрыщытым, вэ-гъуэм дежи и нэщлэщыр дихыу зэрадэлэпыкъум папцлэ, гъуклэм и щы лыхъэр хуавэт, - **demirci aletleri** : гъуклэр зырылэбэ лэмэпсымэхэраш, - **demirci aleti** : хъэлъэбжъанэ – гъуклэхэм пхъэкъуаншэм шэрхъ щыфэ гъущыр зэрытралъхъэ лэмэпсымэ.

demirci çırağı : гъуклэгъэсэн : гъуклэхэм я лэщлагъэр ирагъэщлэну ягъасэ ныбжыщлэ.

Demirciler tanrısı mit. : Лъэпщ.

demircilik : гъуклэн.

demirhane : кыщ, - **ocak, örs ve altı** : кыщ жъэгур, сыджыр, сыдж лъабжъэр, - **demirhane**

ocağı : кыщмашэ, кыщ, гъуклэщ, - **demirden imal edilmiş** : гъуы – гъущлэхэл, - **demirci**

kalfası : гъуклэкъуэдзэ, - **demirhane körüğü** : шэдыбжъ – кыщ мафлэм зэрыщлэпцлэ

лэмэпсымэ, - **demir madeni** : гъущлывэ – гъущл кызыхагъэткүкл мывэ.

Demircilerin kullandığı alet –edevatları – Кыщым щлэлъ хабзэ лэмэпсымэхэр :Кыщ, гъуклэ, уадауэ, хъэуаклэ лажъэ уадэ, жъэгу, фламышл, пэрылэбэ, шэдыбжъ, гъущл зэрызэпагъавэ, пых лъэщ, лэмгуапэ, лъащлэмплэ, уадэ цыкы, лэпъэныкъуэ уадэ, уадэшхуэ, жыпхъэхэр, лъэрымывэ, лъэрыпс, лъэрыпсылъэ, гъущллъэпс, бру къэтхъыхъ, тэрэз, пых, хъэлъэ-бжъанэ, флэгъанэ, лэдэлуантлэ, гъущл плъар зэраубыд лэдэхэр, чыпхъэ, лэунэуалъэ, пхы-уд (лэужыгыгуэ куэд мэху), сыдж упщлапхъэ, кы зыфлэлъ упщлапхъэхэр, лэрыубыд упщлапхъэхэр, къанжал лэныстэ, гъущл пхъэх, щапхъэ зэмылэужыгыгуэхэр, щалъэ быди, лантл, иы лэужыгыгуэ куэд, къаклэхэм я тетлэсхъэлэхэр – пасэм адыгэлэхэм кыщыр я зэхуэсыплэу щыташ, псэуклэм, гъащлэм и луэху куэд щытепсэлъыхъхуэ, унафэ щащыу.

Demirkazık-ast. : Темыркъэзакъ вагъуэ.

demirkırı zoo. : пцлэгъуалэ.

demirlemek : хъурзэр хым хэдзэн.

demir makas : гъущл лэныстэ.

demirperde : гъущлблын.

demir eldiven : гъущл лэлъэ.

demir sülfat : шэхъуамцлэ.

demiryolu : гъущлгъуэгу.

demlemek : 1. кыщлэгъэхын (шей), 2. игъуэ нэгъэсын.

demli : кыщыха.
demlik : шейщлэт.
demokrasi : демократие.
denden : зэхуэдэ(хэр). (»).
denek : кыгъэнэхуа.
denektaşı : кыгъэнэху мывэ.
deneme : вагъэсеплъ, гъэнэхун.
denemek : кыгъэнэхун.
denet : хэплъэ.
denetçi : хэплъаклуэ, кыпщытаклуэ.
denetim : хэплъэн, кыпщытэн.
denetlenmek : кыпхэплъэн, укыапщытэн.
deneyim : хуэлэзэ.
denge : зэхуэдэ.
deniz : хы.
deniz anası zoo. : хыанэ.
denizaltı dnz. : хыщлагъкхъухъ.
denizaşırı : хыадрыщ, - **denizaşırı ülkeler** : хыадрыщ хэгъэгухэр.
deniz atı, deniz aygırı zoo. : хыш.
deniz ayısı zoo. : хымыщэ.
deniz kaplumbağası zoo. : хышылъэгу.
denizci : псыл, хыл, хыдзэл – хым дзэл лэщлагъэр тезыщыхъ.
denizcilik : хы луэху.
deniz çıkıntısı : шытх – бгым хыхъэ бгы кыуапэ пыж.
denizden esen rüzgar : хыжыкуй – хым и жьапщэшхуэ, хыуей.
deniz filosu ask.: хым тет кхъухыдзэхэр, кыарухэр.
denizkertenkelesi zoo. : псышындырхыуо.
Denizkızı mit. : Псыхуэгуащэ.
denizsarmaşığı bot. : *calystegia sepium (L) R.Br.*, флэрафлэ : илъэс зыбжъанэклэ кыэкл удз
 ллэужыгъуэщ, лъабжъэж псыгъуэ-кыхъ ещ. Метрищ-пллы зи кыхъагъ ипкъ псыгъуэ-
 хэр щым щылъщ е зызыклэращлэн ягъуэтмэ, зэрашэклыурэ дожей, псыхуээхэм, хыжъей
 лүфэхэм, пабжэхэм, хадэхэм кыщыкыу урохъэллэ. Удз дахэу кыщагъэкли щылэщ.
deniz ördeği zoo. : хыбабыш.
Deniztanrıçası : Хыгуащэ.
denk I : 1. хыэлъэ зэблэдза, 2. хыпшып пха, 3. хыэлъэ зэхуэдэ, 4.зэхуэдэ, 5. гуащлэ
 зэхуэдэ.
denk II : пэхуэ, зэшхуээес – зэпэхуэ, зэрагъэхъ щымылэу зэхуэдиз.
denkli : щхъэпэхуэ.
denkleşmek : зэхуэдэн.
denli : диз, - **o denli sıcak oldu ki, anlatamam** : апхуэдизу хуабэ хыуащи, пхуэзлүэтэ -
 фынкъым.
densiz : щыклеей, мыгъэса.
densizlik : щыклеягъэ.
depar : илтын, -**depar çizgisi** : илтыплэ тхъа.

depo : гуэнэщ.
depozit, depozito : сакъылэт.
deppoy : лэщэ-фащэщ.
deprem : щыхъей, щыджыздж, щысыс.
depřmek : къэхъеижын.
derakap : иклэлъхъэужь.
derbeder : тхъэмышккэ, цыху фейцей.
derbent : блэкыплэ зэв, жьанэ.
dere : псыхъэлыгъуэ, **-otu, suyu bol dere** : къуахъуэ-псыхъуэ.
derebeyi : пщы.
derebeylik : пщыгъэ.
derece : 1. дэкыеиплэ, 2. зыпщ.
dereotu bot. : anethum graveolens L., къуэнтхъурей : куэд щлауэ цыхухэм къагъэк
хадэхэккш. Яшх, иролэзэхэ.
dergi : журнал, щлэныгъэ тхыль.
derhal : иджыпсту.
deri : 1. фэ, 2. псэушхъафэ, 3. фэм кыхэщыккэ хъэпшып, 4. щыфэ, хъэкуф, - **deri boyası** :
ккэпцлэ, - **deri ipin eğrisi** : арэфкъуаншэ, - **deri yumuşatma aleti** : фэлуадзэ, дамэкъуэ
зэгугъэзэ – фэлъырхэр далъэфыурэ зэрагъэщабэ лэмэпсымэщ, - **zoğ yapılmış deri** :
фэлъыр, - **deri ip** : фэдэн, - **deri çuval** : фэнжей, жалыдж – нэхъыбэу зауэлхэм зэра-
хъэу щыта, лъэпэду теа фэ гъэтэджарэ луэтыжам кыхэщыккэ къэпт, фэ гъэпщэхэр
шым гуащлэмэ псышхуэм шикккэ дэлэпыкъуэгъуу, - **deriye vurulan motif** : жьэрыкуэ –
хэкъузэккэ лъахъстэным традзэ тхыпхъэ, - **iki derinin dikilmesi** : зэпэлуу – фэр зэрызэ-
падэ щыккэ, зэпэлуу ядри, щхъэфэду традыхъыж, - **deri damgası** : нэккыщлэ – лъахъ-
стэныр фы хъуамэ, дзэм ещхъыу къытридзэ дамыгъэщ, - **deride delik açma aleti** : пы-
дыныбдз – фэм гъуанэ зэрыпыраху дыдыбдз.
Dericilerin kullandığı alt edevatlar – Фащлэхэм зэрахъэу щыта лэмэпсымэхэр :
Бдзумэ, бдзы, бзылхугъэ бгъэуль, бру, дамэкъуэ зэгугъазэ фэлуалъэ, дыд, едзых, ерэч,
лэрэч, жэгүэт, зэлъэпагъ, зэрыпаупщлэ, лъахъэ лъэужь, мазэккэ, мазэщлэ, мывэ угъуэна
, мысырыбдз, пыдебыдз, нал щлэлъхъэсэ, нашэ – къашэ, пащтыхъ пылэ, пэрыкыуэ, пэрыкыуэ
защлэ, пэрыкыуэ тлууащлэ, плэнэпэ гъэщлэрэщлэ, пых, пхъэуадэ цыкыу, пхъахъуэ, пхъэбгъу
дэбзыккэ, пхъэбгъу угъуэна, сэ , сэ къуаншэ, сыдж, сыпапхъэ, тхъэмпэ, тхъэмпитху, тхъэм-
пих, умэ, фэ угъуэн лэдэ, фэлуадзэ, фланэжъ, хъурей ныкъуэ, шэмэджыжъ, шыщлэ нэлу, щта-
пхъэ, щимэ пагуэ, лэдэлуантлэ.
derialtı hastalıkları : ккэхъуэ –фэм хэтлысхъэ хъэплацлэ цыку дыдэхэм къагъэхъу фашхэ
узыфэ, нэхъ здыхуэлъэ хабзэр лэщым и ккэпкымырэ и пщэмрэщ.
deri eldiven : афэлэлъэ – афэм кыхэщыккэ лэлъэ.
deri ceket : фэ рачын – фэм кыхэщыккэ къэптал.
derici : фэщэху, фэщэ, фэгъэтэджакыуэ.
dericilik : фэщэхун, фэщэн, - **deri tabakalama fiçisi** : пщаталъэ, - **deri tabakalama** : пшатэ –
фэ зэрагъэтэдж, нартыху хъэжыгъэрэ гуэдз уэтрыбрэ зэхэщларэ гъэджэгъуэуэ.
deri çuval : дзу – фэм кыхэщыккэ къэп.

deri ip : фэдэн – зиц игъэклауэ гъэгъуа шклафэ, шыщлафэ, щыхьыфэхэм кыыхэха луданэ
лэпслъэпсхэр ираду, ираджу.

deri temizleme aleti : лэтхъунщI – мэлэфэм и лэр зэрыщлаху Iэмэпсымэ.

deri ustası : фащIэ – фэм елэжьиныр зи Iэщлагъэ.

deri yumuşatma aleti : фэлуадзэхэр – Iэфэхэр зэралуэту щыта пхъэ Iэмэпсымэ.

derin : 1. куу, 2. зэхэха, 3. гуащIэ (лъагъуныгъэ), 4. хилъэфэн (жейм), - **derin olmayan** :
чэндж, шэдж.

derinleşmek : клуэтэхукIэ куу хъун.

derinlik : 1. кууагъ, 2. мэзым и кууагъ, псым и кууагъ.

derin vadi : жъанэ – бгы зэхуаку зэв, къуэклуэщI куу.

derivasyon : и пэр зэхъуэкIын, - **akarsu yatağını değiştirmek** : псым и ежэхыплэр
зэхъуэкIын.

derleme : зэхуэхъэс.

derlemek : зэхуэхъэсын.

derlenmiş : зэхуэхъэса.

derlitoplu : имыкъухъа.

derman : 1. гуащIэ, 2. хущхъуэ.

dermansız : гуащIэншэ, щIэщIэн.

dermansızlık : гуащIэгъэншэ.

dermatolog : фэуэ Iэзэ.

dermeçatma : 1. зэхуэхъэса, 2. захуэу мышIа.

dermek : зэхуэхъэсын.

dernek : 1. хасэ, 2. джэгу (фызышэ), - **dernek başkanı** : хасэ тхъэмадэ.

ders : джын,

dersane : джыплэ.

dert : 1. уз, лажъэ, 2. гуауэ, гугъагъэ, - **dertli adam** : щхъэлажъэ.

dertleşmek : зэхуэтхъэусыхэн, гуауэ зэхуэлүэтэн.

derviş : дарбыш – фарсыбзэщ, дервиш псалъэм кыитехъукIащ, щихъ.

derya : 1. хы, 2. куэд зыщIэ, 3. куэдыгъэ.

desen : тхъыпхъэ.

desinatör : тхъыпхъаклуэ, тхъыпхъэщI.

desise : гъапцIэ.

despot : гуцIэгъуншэ.

destan : 1. Iуэрылуатэ, 2. лыхъужь Iуэрылуатэ.

destancı : Iуэрылуэтаклуэ.

deste : 1. Iэмэ, 2. IэпэщIэгъэж зэтелъ, 3. бэнаклүэ нэхьыщIэ.

destek : 1. щIэгъакъуэ, 2. дэлэпыкъу, 3. пэщIэсэ, 4. щIэгъэуэн.

desteklemek : 1. щIэгъэкъуэн, 2. дэлэпыкъун, 3. пэщIэсэн.

destroyer dnz. : курыт зауэ кхъухъ.

destur : хуит щIын.

deşelemek : 1. зэлыщIэн, 2. лыхъуэн.

deşik : угуэна.

deşmek : 1. кыигъэун, 2. щIэупщIэн, 3. къэтIын.

detay : етлуанэрейхэр.

dev : иныжь.
deva : хуцхъуэ.
devalüasyon : лэпэцлэгъэж уасэм хэцлын.
devam : 1. клэлтыкӀуэ, 2. зэпымыун.
devamlı : зэпымыуу, зэкӀэлтхъэужу.
devamlı şikayetçi : шхыдэбэлу –шхыдэрей, жъэмыгъэпсэху
devanası mit. : иныжь анэ.
deve zoo. : махъшэ, - **deve yavrusu zoo.** : махъшэшкӀэ, - **deve tüyü** : махъшэц, - **deveye sordular, neren eğri? diye, nerem doğru ki? demiş** : махъшэм еупцӀахэщ, уи лэплъэпкӀым и къуэншаплӀэр дэтхэнэра? жалэри, мыкъуаншэр дэтхэнэра? жилэжащ.
deveotu bot. : *carduus nutans L.*, банэжь : илъэситӀкӀэ къэкӀ, зи лъэгагыр м 1 -1.5-рэм нэс удзыжьщ. Бжьэхэм абы хуцхъуэшхэ зыхэлъ фо кыыхах.
deveci : махъшэ зезыхуэ.
devedikeni bot. : *alhagi tourn ex adams*, махъшэудз : лӀэужьыгъуэ зыбжьанэу гуэша, гъурц дьдэу щымыт, куэду банэ зытет къэкӀыгъэ лъэпкыгъуэщ. Бжьэм куэду фо кыыхах, цӀыхум хуцхъуэ зэрахъэ.
devedili bot. : *verbascum L.*, выкӀэ, **bak. sığır kulağı.**
devedili otu – sığır kulağı bot. : *verbascum L.*, андзыш : илъэс зыбжанэкӀэ къэкӀ удз лӀэужьыгъуэщ. МэкӀупӀэхэм, хъупӀэхэм, мэз лъапӀэхэм кыыцокӀ, хуцхъуэ кызыхах лӀэужьыгъуэхэм яхэтщ.
devediş : сэхуран жылэ ин.
devetabanı otu bot. : *tussilago farfara L.*, тхъэрыкъуэфдэгу, анэрэ – анэнэплӀэспрэ –ильэс куэд - клэ къэкӀ, лъабжьэжь зилэ къэкӀыгъэщ. См 10-20-клэ докӀей, псыхъуэхэм, мэз лъапӀэхэм кыыцокӀ, хуцхъуэ кыыхах, бжьэхэр тотӀысхъэ.
deve kuşu zoo. : махъшэбзу.
devirmek : 1. гъэуфэрэкӀын, 2. кӀегъэхуэхын, 3. псоми ефэн.
devlet : 1. хэгъэгу, 2. хуэцӀа.
devlet arması : дамыгъэпц – лъэпкӀым, къэралым я зэхуэдэ кӀыпхъэ.
devlet hazinesi : къэрал кӀадэ.
devletle : гъуэгумахуэ.
devletleştirmek : хэгъэгуым и цӀэкӀэ кыытехын.
devran : дунейр клэрэхъуэн.
devre : зэхуаку, фазэ, и ныкъуэр.
devretmek : 1. гъэкӀэрэхъуэн, 2. етын.
devrik : уфэрэкӀа.
devrilmek : уфэрэкӀын, - **altına yuvarlanarak devrilmek** : цӀэуфэрэнкӀэн, - **yüzükoyun devrilmek** : лубын.
devrim : зэхъуэкӀыныгъэшхуэ.
devrimci : зэхъуэкӀыныгъакӀуэ.
devrisi : кыыклӀэлтыкӀуэр.
devriye : плъыракӀуэ.
devşirme : къэкӀутэн, къехъэлӀэн.
devşirmek : къэкӀутэжын, къехъэлӀэжын.
devşirilen ürün : хадапкъэ – лэжыгъэр кыыззэрахыжа хъэсэ.

deyim : псалъэ шэрыуэ.

deyiş : жылэклэ, псэлъэклэ.

dimdizlak : 1. пцлэнабзэ, 2. нэщлбыбзэ, 3. щхьэ джафэ.

dirdir : ужэгъун.

dırlı : зэныкьуэкьун.

dış : щлбыб.

dışalım : хэгъэгухэм хьэпшып кьишын.

dışarı : 1. щлбыб, 2. хамэ хэгъэгу, 3. лугу, - **dışarıdan ayan beyan görülmek** : щлэпшыпклын.

dışarıklı : нэгъуэщл къалэм шыщ, хэхэс.

dışışleri : хамэ хэгъэгу лыкьуэ.

dışkı : хьей.

dışkulak : тхьэкьумэ щлбыб.

dışlamak : зыхэхун.

dışlanmak : узхахун.

dışsatım : хамэ хэгъэгухэм хьэпшын ещэн.

diba: дибэ – данэ щэкл лэужьыгъуэ.

dibek : гухъу – гъавэхэкьхэр зэрагу лэмэпсымэ, - **dibek çukuru** : гухъунэ, - **ayaklı dibek** :

гухъудамэ – гухъу пкьушхуитлым зэпрыдза пхъэяерщ, ар лэклэ ялыгыурэ, лъакьуэхэмклэ гухъум ирогуэ, – **dibek tokmağını kaldıran** : гухъуклэмажъэ – гухъум иклэ зытеувэурэ къа - гъэпкьыр, - **dibek yuvası** : гухъу лъабжъэ – гухъунэр щхьэщыту шлым хэт пхъэ кьиударащ, - **dibek sepeti** : гухъу матэ – гухъунэм щхьэщыт матэращ ягур иракьутэу, - **dibekdeliği** : 1. гухъунэ – гъавэ ягунур зракьутэ кумбыгъэ, 2. зэ икьутэгъуэу гухъумклэ ягур, - **dibeğe bir atımlık** : гухъунэ матэ – гухъум зэ икьутэгъуэ, - **kaldıraç direği** : гухъу пкьохэр – гухъушым пхъэ дамэхэр тралъхьэн папщлэ хэтла пкьохэращ, - **dibek başı** : гухъуш – гухъушхьэмрэ ар зыфлэт пхъэмрэ, - **dibeğe atılan ürün** : гухъушхьэ – гухъунэм илъ гъавэм зэрыхуэрщ, - **dibeğe serpilen su** : ужьгъэщхьэпс – хур щаужьыгьклэ хаутхэ псыращ,

dibek tokmağı : рыгу, гухъушхьэ, убалъашхьэ зэриухьращ.

didaktik : егъэщлэкьуэ.

didik didik : лъыхъуэн, щлэпщлкьлын.

didiklemek : зэлыщлэн.

didinmek : зыукьыжу лэжъэн.

diğer : адреи(р).

dik : 1. задэ, 2. мыгъуэлъа.

dikaçı geo. : кьуапэзадэ.

dikdörtgen geo. : пллимэ.

dik iniş : выщхьэфлэч – гулъэфми гур хуэмыубыду кьызэх гъуэгу задэклей.

dikilmek : 1. кьызэфлэтисхьэн, 2. щытын, 3. пэувын, - **dikilme yeri** : лъэувыплэ, увыплэ.

diken : банэ.

dikendutu bot. : *rubus L.*, мэракьуапцлэ : лэужьыгъуэ куэд хъу, гьурц дьдэу щымыт, кьэкьыгъэ лъэпкьыгъуэщ. Мэракьуапцлэхэм кьапыклэ мэракьуэр хъуа нэужь флэцлэщ, цлхум яшх, ягъэгъу, ягъавэ фоупсым, фошыгъупсым хэлъу.

dikenlik : баналъэ.

dikey : задэу.

dikili : 1. хаса, хатла, - **içeride dikilmek** : шлэувэн, - **dışarıda dikilmek** : шлэувыклын, - **önüne dikilmek** : луувэн, - **yanına dikilmek** : гууувэн, - **arkasına dikilmek** : кыгууувэн, - **içine dikilmek** : иувэн, - **arasına dikilmek** : дэувэн.

dikim : 1. хэтлэн, хэсэн, 2. дын.

dikimevi : дэрбээрэщ.

dikine : дэгъэзея.

dikiş : дын, - **ayak dikiş makinesi** : лъакъуэрыгъадэ маршынэ, - **dikiş sistemi** : мастэщхьэ-флэбдзэ – зы лъэныкъуэмклэ луданэр щызэрадзээрэ зэрыдэ лэмал, - **dikiş yerini yumuşatma ipi** : – дыплэр щабэ дыдэ ищлыу, дыплэри мастэм ипэ иридзээрэ дэклэ, - **dikiş makinası ayağı** : пэрыкыуэ – зэрыдэ машынэм щэкыр тезыкыуэ и лъакъуэ цыкурщ.

dikiş makinesi el : лэрыгъадэ маршынэ.

dikiş sökmek : зэщлэчын – зэщлэда гуэр зэщлэчын

dikiz : клэлъыплъын, еплъакыуэ.

dikizlemek : клэлъыплъакыуэ, еплъэкыуэн.

dikkat : мыбэлэрыгъын.

dikkatli : мыбэлэрыгъ.

dikkatli bakmak : хьэнэ – бгъэнэу еплъын – тегъэчынауэ, жану еплъын.

dikkatsiz : хуэмысакъ.

diklemesine : хуэгъэзадэн, итлэн.

diklenmek-dikleşmek : 1. задагъ, 2. пэщлэувэн.

dikme : 1. хэтлэн, 2. дыж.

dikmek : дыжын, - **üstünü dikmek** : щыдыклын, - **altına dikmek** : шлэдэжын, - **ağzını dikmek** : щхьэщыдыклын.

dikta : тклий.

diktatör : къралыр унафэ тклийклэ зезыхьэ зезыгъакыуэ.

dikte : 1. егъэтхын, 2. егъэдэн.

dil I : бзэ, 2. тхэклэ, 3. хым хыхьэ щлыгу,

dil II : бзэгу, - **tatlı dilli** : лущабэ, - **tatlı dil, yılanı deliğinden çıkarır** : лущабэм, блэр игъуэм кърешыр, - **dil altı** : бзэгушлэ, бзэгушлагъ, - **dil avcısı** : тласхьэщлэх, - **diller dökmek** : хуэубзэн, - **dil şakası** : гушылэ, - **dillere destan** : цлэрылуэ, - **dile getirmek** : гъэпсалъэн, - **dile kolay** : жылэгъуафлэ, - **dili alışmak** : и бзэр есэн, - **dili damağına yapışmak** : и бзэгур и лум клэрыпщлэн, - **dili kılıçtan keskin** : и бзэр джатэм нэхърэ нэхъ жанщ, - **dili olsada konuşsa** : бзэ илэу псалъащэрэт, - **dili pabuç kadar** : и бзэгур вакъэм хуэдизщ, - **dilin kemiği yok** : бзэгум къупщхьэ илэкъым, - **dilinde tüy bitmek** : и бзэгум цы кыитеклэн, - **diline sağlam olmak** : тласхьэ мылуэтэж, - **dili tutulmak** : и бзэгур иубыдын, - **dilbilimi** : бзэ шлэныгъэ, - **dil ucu** : бзэгупэ, - **dil kökü** : бзэгудакъэ, - **dil alt kemiği** : бзэгушлэ къуп-щхьэ, - **dil altı** : бзэгу шлагъ.

dilin yapısı : бзэгъэпсыклэ – бзэм и псалъэхэм я зэгурылуэклэ.

dilbaz : лугъэлыгъэ – дахэу хьуэхьуэфын, жьакыуэу щытын.

dilber : дахэклей.

dilbilgisi : бзэ хабзэ.

dilbilimi : бзэ шлэныгъэ.

dildaş : зэбзэгъу – зыбзэклэ псалъэхэр, зэлъэпкъэгъухэр

dilcik : бзэгуцыкыуэ.

dilek : лъэлу, хъуэхъу, - **dilek için getirilen maksıme** : хуэхъубжьэ.
dilekçe : тхъэусыхэ тхыгъэ, тхъэусыхафэ.
dilemek : лъэлуэн, хуеин, хъуэхъуэн.
dilenci : 1. лъэлуаклуэ, 2. мыуклытэ, напэншэ, дэрэуэш, -**Medine dilencisi** : Мэдинэ лъэлуаклуэ.
dilencilik : лъэлуаклуэн.
dilenmek : лъэлуэн, гу зыщлэгъэгъун.
dilendirmek : гъэлъэлуэн.
dili geçmiş : лъэхъэнэ блэкIа.
dilim : бзыгъэ.
dilimlemek : бзытэн.
dilinin : зыгуэудын.
dillenmek : (нану) псэлъэфын.
dilli : псэлъэрей.
dilli düdük : 1. клэфий, 2. псэлъэрей.
dilme : зэгухын.
dilmek : убзытэн.
dilpeyniri : кхъуей лъэужьыгъуэ.
dilsiz : 1. бзагуэ, 2. дауншэ, лъуэлъауэншэ.
dilsiz alfabesi : бзагуэбзэ.
dimağ anat. : куцI.
dimdik : 1. задэу, 2. зыримыгъэзыху, 3. занщIэу плъэн, 4. задэдыдэу, 5. щхъэ зымыгъэщхъ.
dimi : бжьэхуцым къыхэщIыкIа щэкI.
din : дин, тхъэхабзэ, флэщхъуныгъэ. -**dinsiz, imansız** : диныри иманыри зылэщIэкIа.
dinamit : динамит.
dinamitlemek : динамиткIэ къэгъэуэн.
dinamo : дыщэуэздыгъэ къыхэзыш маршынэ, Iэмэпсымэ
dinamometre : гуащIэпщ.
dinç : Iэчлъэч, -**dinç olmak** : Iэчлъэчын.
dinçleşmek : къэщIэлэжын, Iэчлъэчыжын.
dinçlik : узыншагъэ, Iэчлъэчыгъэ
dindar : дин щIэкъу, диншы, тхъэхабзэщIэкъу.
dindaş : динэгъу, тхъэхабзэгъу.
dindirmek : гъэувыIэжын.
dinlemek : 1. шытын, 2. къызэфIэуэн, 3. пэувын.
dineri : лэкъум (куэзыр).
dingil : гулъэмыж, - **dingil ucu** : гуащIэ – гулъэмыжым и клапэ курыбзыр зыфIауантIэраш,
- **dingil yağ yatağı** : фэлэ – пхъэ гулъэмыжым гуцыхуэр (кудэр) къыдимыгъэкIыну фIалъ
-хъэу шыта фэ Iув е упщIэ такъыр.
dingildemek : 1. зыгъэсысын, 2. джэгун, 3. клэзызын.
dingin : 1. мысыс, 2. шыт, 3. еша.
dini : диным теухуа, тхъэхабзэм теухуа, флщхъуныгъэм теухуа.
dinlemek : едэлуэн, - **gizli dinlemek** : щIэдэлуکلыхьын, - **gizlice dinlemek** : щIэдэлухьын.
dinlendirici : узыгъэпсэху.

dinlendirmek : 1. зегъэпсэхун, 2. къуэдэлъун.
dinlenmek : 1. зыгъэпсэхун, 2. гъэбзыщын, - **yük altında dinlenmek** : хьэлъэрыбауэ.
dinleti : егъэдэлъун.
dinleyici : едалуэхэр.
dinmek : 1. ухын, щымылэжын, 2. увылэн, пиупщын, -**yağmur dindi** : уэшхыр увылащ.
dinsel : диным теухуа, Тхьэхабзэм теухуа.
dinsiz : диныншэ , тхьэбзащлэншэ, флэшхъуныншэ.
dinsizlik : диныншагъэ, тхьэбзэнцагъэ, флэшхъунынцагъэ.
dip : лъабжьэ.
dipçik : фочдакъэ, – фочыкур зытель пхъэращ.
dipçiklemek : фочдакъэклэ еуэн.
dipdiri : узыншэдыдэ.
dipkoçan : лъабжьэкъыщлэнэ.
diploma : диплом.
diplomasi : дипломатие, лыкыагъэ.
diplomat : дипломат, лыкыуэ.
dipnot : клэщлэтхэжа.
dipsiz : лъабжьэншэ.
dirayet : зэфлэклэ зилэ, зэфлэклыныгъэ.
direk : пкъо, - **kalin direk** : пкъоужьэ.
direksiyon : лумплэ.
direktif : унафэ.
direktör : университет тхьэмадэ.
diren : гуахъуэ.
direnc : къыпэуэ, къыпэщыт.
direngen : къыпэуэакыуэ, къыпэщытакыуэ.
direniş : пэувын, пэщлэтын.
direnme : къыпэувын, къыпэщлэтын.
diri : псэу.
diriksel : псэуныгъэм теухуа.
diril : бжьэхуц щэкл.
dirilik : псэуныгъэ.
dirilmek : зыкъэщлэжын, хъужын, псэ къыхыхъэжын.
dirim : гъащлэ.
dirlik : зэгурылуэныгъэ.
dirsek : лэфраклэ, - **dirsek ucu** : лэндэгъупэ – лэфраклэм и къэгъэщыплэ гъурырщ, - **dirsek-el arası** : лэдий, – **dirsek kemiği** : блыпкъ къупщхъэ, - **dirsek başı** : блыпкъыщхъэ, - **dirsek üst kemik ucu** : лэфраклэгъуэс, - **dirsek eklemi** : лэфраклэ зэрытыплэ, -**dirsek çukuru** : лэфраклэ кумб, -**dirsek kemiği**: лэфраклэ къупщхъэ, -**dirsek ucu** : лэфраклэпэ, -**dirsek ucu kemiği** : лэфраклэтес.
disk : диск, уплэщла.
diskalifiye : хэдзын, хэгъэклын.
dispanser : сымаджэщцыкыуэ.

diş : 1. дзэ, 2. пхъэхыдзэ, 3. бжыыныхудзэ, - **diş kaplama** : дзэтебзэ-дзэ зэыхьам тралъхъэ дыжъын -дыщэ пылэ, - **diş kamaşması** : дзэш, - **azı diş** : дзэшхъэл, дзэлыщхъэ, - **diş kökü** : дзэ лъабжъэ, - **çocuk diş** : дзыгыудзэ, - **diş fırçası** : дзэлъэщл, - **koca diş** : дзэкъэб, - **dişeti hastalığı med.** : дзэхъудзэш, - **kuzu diş** : щынэдзэ, - **seyrek dişli** : дзахъэ, - **tavşan dişli** : дзэмыкъ, - **yirmilik diş** : тлощыдзэ, - **ayrık diş** : дзахъэ, - **diş gıcırdatmak** : дзэр зэрыгъэшхын, - **diş izi** : дзэкъаплэ, - **ön diş** : дзапэфланэ, - **diş damağı** : дзэл, - **diş önü** : дзапэ, - **diş minesi** : дзэлыфэ, - **diş eti** : дзэл, - **ön iki diş** : шыдыдзэ.

diş ağrısı med. : дзэуэ.

dişbudak bot. : *fraxinus L.*, клей. : ллэужыгыуэ заулу гуэшыжа жыг лъэпкыгыуэщ. Абыхэм яхэтщ м 15, 30, 40 зи лъэгагъхэр. Къущхъэху мзыжъхэм къыщокл. Адыгэхэм клейм псэуалъэ къыхащылк. Гъэгъахэм бжэм фо къыхах.

dişbudak çiçekli bot : *fraxinus ornus L.*, пклаефыжъ, пклеихужъ : зи лъэгагыр м 5 – 10 хъу жыгщ, клей лъэпкыгыуэхэм щыщщ. И къэхъуплэ-къежъаплэу къалътэ Къафкъасыр, Европэ Ипщэр, Азиэ Цыкыр. Мэхэм езыр езырыу къыщокл. И пхэм псэуалъэ лэмэпсымэ зэмылэужыгыуэхэр къыхащылк.

dişçi : дзэулъхъэ, дзэщл, дзэлэзэ.

dişeti anat. : дзэл, - **diş semeni** : дзэш.

diş eti hastalığı : лыхъу-лышх - дзэл уз, дзэхэр къылуэщыу.

diş çürümesi med. : дзэхъудзэш.

diş gıcırdatma med. : дзэхъудзэшх, дзэлышх – цыхум и шхыным хэлъыпхъэ пкыгыуэхэр щримыкълэ дзэлхэр, дзэхэр къэзыгъэтласхъэ, жъэ клуэцыр къызыгъэху уз.

diş hastalığı : дзыхъудзышх : дзэр гъуанэ зыщл уз,

dişi : 1. бзы, 2. бзылхугъэ.

dişil : бзым теухуа.

dişlemek : едзэкъэн, - **altına dişlemek** : щлэулен.

dişli : 1. дзэ зылу, 2. кыпхъэдзэ.

diş izi : дзэкъаплэ.

dişözü : дзэ клуэщл, дзэку.

dişsel : дзэм теухуа.

dişsiz : дзагуэ – дзэ зылымт е зи мащлэ.

diş tacı : дзэ щылу.

ditmek : 1. къэгъэбэтэн, 2. зэхэфыщлен.

divan : гъуэлъыплэ, шэнтжъей, - **divanın iki tarafı** : плэдзакъэ – гъуэлъыплэм и кыхъагъклэ еклүэкл гъунитырщ, - **divan kolları** : шэнткыу – шэнт иуэхэм я бгъуитл зытегъэщлэ-плэхэрэщ, - **süslü divan** : клэнгъуэлъыплэ – зи лэдийхэр лэрыгъуклэ щлауэ гъэфэрыщлэ пхъэ гъуэлъыплэ,

divane : щхъэзэ.

divanîharp : хейдзэ – дзэлхэм ящлэ къуаншагъэм и хейр зыщлхэрщ.

diyabet : фошыгъу сымаджагъэ.

diyafram anat. : гуфлэлу, -**diyafram zarı** : ныбэлынцл.

diyalekt : псэлъэклэ, жылэклэ.

diyalog : 1. зэдэпсэлъэн, 2. зэгурыуэн.

diyanet : дин луэхухэр.

diyar : хэгъэгу.

diye : 1. жилэу, 2. флэщлү.

diyecek : жылэн.

diyet I : бзаджащлэ уасэ

diyet II : 1. узыншагэу шхын, 2. мыхэмышх шхын, мыхэмышхэ.

diyez müz. : макыр ныкыуэу гьэплэщлэн.

diyorit jeo. : мывапцлэ.

diz : 1. лъэгуажьэ, - **diz çökmek** : лъэгуажьэмыщхьэу тлысын, - **diz eklemi** : лъэгуажьэ зэрытыплэ, - **dizden aşağısı** : флалэу, - **diz kapağı** : лъэгуажьэтес, - **diz üstü** : лъэгуажьаппэ, - **diz altı** : лъэнклэпашхьэ, - **diz derisi** : лъэгуажьафэ, - **diz önü** : лъэгуажьэпэ, - **diz kılı** : лъэгуажьэц

dizanteri med. : лъыфсыф уз, ныбжэ уз, хьэбэстолэ, ныбжэмыжакыуэ – лъы зыхэт ныбжэ.

diz bağı anat. : лъэгуажьэтес, асмыж.

dizel : дизел.

dizgin : шхуэ – лэпслэпсхэм щыщ шхуэлү, шхуэмылаклэ илэу и щхьэм флалэхьэ, ар кы- зэрырашэкI фэ клэпсэ зэрыхьэ. - **Шхуэ пэбг** – шхуэм щыщ Iыхьэу шым ипэбгым зэп- рыкыу кытелъыр. - **Шхуэ щхьэфэ** – шхуэм щыщ Iыхьэу шхуэлү тхьэгъуитIым пыдауэ шым и щхьэм кьеклүэкIыр. - **ШхуэмылакIэ** – шым шыр зыхуеймклэ зэригъаклүэ, ар кы- зэрырашэкI шхуэлү тхьэгъум ищIа фэ клэпсэ кIыхь. - **ШхуэнатIэпс** – шхуэм щыщ Iыхьэу шым и натIэм зэпрыкыу кытелъыр. - **Шхуэлү** – шхуэр щыпщIэхалэхьэкIэ шым и жьэм жьэдалэхьэ гъушI зэфIэдзэ. – шхуэлү тхьэгъу – шхуэлур шхуэщхьэфэм пызыщIэ тхьэгъу. - **шхуэлүжэ** – шхуэмылакIэм щыщ шхуэлум пэгъунэгъу Iыхьэр

dizginlemek : кызыщIэкьудэн, шхуэм кьекьун.

dizgin tutma bedeli : **шхуэмылакIэ убыдыпщIэ**: щIалэ цIыклур пщылэм дашрэ зыгуэрклэ Iуэхутхьэбзэ ищIыф хьууэ щIидзауэ абы кытехьэ шым япэ дьдэу зи Iумплэ иубыду кьригъэпсыхам и шы фIэдзаплэм деж гушылэ – сэмэркьо хэлъу щIалэ цIыклур «ирапхт». Абы шым кьригъэпсыхам и пщэ кьыдэхуэт а «ирапхам» зы щынэ кьыхуихьыу губгъуэм щылажьэхэм яригъэшхын хуейуэ. Ар зэфигьэкIмэ, щIалэ цIыклури «кьаутыпщыжт». Апхуэдэм «шхуэмылакIэ убыдыпщIэкIэ» еджэт.

dizi : 1. бла, 2. самыр, 3. зэдэува.

dizici : блакIуэ.

dizkapağı anat. : лъэгуажьэтес.

dizlik : лъэгуажьалэу.

dizmek : блэн.

dobra dobra : кьехьэкI-нехьэкIыншу.

doçent : доцент, щIэныгъэлI, щIэныгъэгуашэ.

doğan zoo. : бгъашхьуэ, нэбжэ, - **tepelidoğan zoo.** : жьец.

doğmak : 1. кьэхьун, дунейм кытехьэн, 2. дьгъэр кьыкыуэкIын, 3. гу кьэкIын, - **ilk doğan** : щыпэлхьуэ, - **yeni doğanlar** : щIэблэщIэ, - **zamansız doğan hayvan** : щIылхьу.

doğrama : упщIэта.

doğramak : упщIэтэн, - **içine doğramak** : хэбзытэн, хэупщIэтэн.

doğramacı : зэхэупщIэтакIуэ.

doğru : 1. занщIэ, захуэ, 2. пэж, 3. хабзэм кьекIу.

doğrucu : пэжылуэ.

doğru insan : курыпс - цыху щыпкэ.

doğrulamak : гъэпэжын.

doğrulamak : кыизэфлэтисхьэн.

doğrultu : кыаплэ, унэтлаплэ.

doğruluk : пэжыгъэ.

doğrulum : зишиин.

doğu : кыуэкыплэ.

Doğudan batan yıldız : Дэжыгъалэ- дыгъэр кыкыуэкыным ипэ кыхуэу кыуэкыплэмкэ кыухъэж вагъуэрщ.

doğu kartopu bot. : *viburnum lantana L.*, тобылэгъу : зи лъэгагъыр м 3 – 4 хъу гъурц лэужыгъуэщ. Пхъэщхъэмышхъэ кыпыклэхэр хъурей плащлэщ. Мэзхэм, гъурцейхэм кыщыкыу урохъэлэ. Адыгэхэр тобылэгъум баш, щлопщыкыу кыыхащыкл, и пхъафэр зэрытелъыу. Ар щытрамыхыр зэрыщабэр., щымахуэми зэрыхуабэращ.

doğu kayını bot. : *fagus orientalis Lipsky.*, бжей – зи лъэгагъыр м 40 – 50-и нэс жыг лэужыгъуэщ. Бжейм и жылэм адыгэхэр зэреджэр пщийщ. Мафлэкэ гъэгъуа пщийр шхыныгъуэ гъэцлэгъуэн мэхур, дагъэ куэд щлэтщи. Бжейр нэхъыбэу кыщокл кыущхъэхъу мэзхэм, илъэс 500-м нэс кыегъащлэр. И пхъэр быдэщи псэуалъэ, гу шэрхъ, гупхэтлэкы, ужыгъэ, пхъэшкы, хъэхъуафэ, лэнэ, лэнлэ н. кыыхащыкл.

doğum : кэхъун.

doğumevi : лъхуэщ, гъэлъхуэщ, лъхуалъэщ.

doğumlu : кыщалъхуа гъэр, илъэсыр.

doğum zamanı : лъхуэгъуэ.

doğuranlar : лъхуэхэр.

doğurgan : лъхуэррей.

doğurmak : лъхуэн, кэлъхун, - **içinde doğurmak** : хэлъхухын, - **vakitsiz doğurmak** : мылъхуэс.

dok : 1. кхъухъ щлаплэ, 2. гуэнышхуэ.

doksan : бгъуцл : 90, бгъуцлрэзырэ : 91, бгъуцлрэтлурэ : 92, бгъуцлрэщырэ : 93, бгъуцл рэпллурэ : 94, бгъуцлрэтхурэ : 95, бгъуцлрэхырэ : 96, бгъуцлрэблырэ : 97, бгъуцлрэирэ : 98, бгъуцлрэбгъурэ : 99,

doksanar : бгъуцлбгъуцлурэ.

doksanıncı : ебгъуцланэ.

doksanlık : 1. бгъуцл хъу, 2. бгъуцлым ит.

doktor : лэзэ, лэзэгъуазэ, - **kadın doktoru** : бзылхугъэ лэзэ.

doktorluk : лэзагъэ, - **doktor ücreti** : гынщхъэлъэк – улэгъэр зыгъэхъужыну къаша лэзаклуэм ирату шытащ, хущхъуапщлэ пэлъытэу.

doktrin : егъэцлэн.

dokumak : 1. зэлудзэн, 2. щэкл щын, 3. зэлущэн, - **dokuma tahtası** : шагъэ пхъэбгъу, - **dokuma tezgahının sargı aleti** : цыапхъэ пкъом щыщыу цыапхъэ зэгъэпэщар зытращыхъращ, - **dokuma tezgah detayları** : ахъуаклэ, ахъуащхъэ – цыащэ пкъом щыщ лыхъэхэщ.

dokumacı : щэкыщл.

dokunaklı : гууэ.

dokunmak : 1. елусэн, 2. лэ дэлъэн, лэ щыхуэн, 3. ецырхъын – зыгуэрым лъэлэсын.

dokunulmazlık : узэмылэбыф.

dokuz : бгъу, 9.
dokuz canlı : гъущыпсэ, псэудэу – псэ быдэ зыхэт, цыху узыншэ.
dokuz misli : хуэдибгъу.
dokuzar : бгъурыбгъурэ, - **dokuz - on** : зыбгъупці.
dokuzlu : 1. бгъууэ, 2. бгъунэ, нибгъу (куэзыр).
dokuzuncu : ебгъуанэрей.
dokuzyüz : щибгъу : 900.
dolama : 1. шынку, 2. ещэкі.
dolamak : 1. ещэкіын, 2. хьэлгъэ Іуэхур нэгъуэщыым етын.
dolambaç : къэгъэзапіэ.
dolambaçlı : къэгъэзапіэ зилэ.
dolan : пціы.
dolandırıcı : хьэклэхуклэ, гъэпціаклуэ.
dolandırmak : пціклэ ІэпэщІэгъэж Іыхын.
dolanmak : къыпэклухьын.
dolap : 1. пхъуантэ, 2. пціы.
dolap dilmesi : пхъэпщэх – гуэн зытращыхь пхъэ зэфІэбдза.
dolapçı : 1. пхъуантэрыщІ, 2. пхъуантэрыщэ, 3. гъэпціаклуэ.
dolar : доллар.
dolaşık : 1. зэхэзэрыхьа гъуэгу, 2. зэхэзэрыхьа Іуэху, 3. хъуэрыбзэклэ гурыгъэІуэн.
dolaşım : лъынтхуэм лъы щызеклуэн.
dolaşmak : 1. къэклухьын, 2. нэгу зегъэужьын, 3. гъуэгур гъэклыхьын, 4. зэхэзэрыхьын, 5. зэрылъэдэн, **dolaşmak istiyorsan hindi besle** : къэпклухьыну ухуеймэ гуэгуш гъэхъу.
dolayı : Іэгъуэблагъэ, Іущасклэ.
dolaylı : къэхьэкл-нехьэклу, мызанщІэу.
dolaysız : занщІэу.
doldurmak : 1. из щІын, 2. къэгъэбырсеин, 3. узэдын, - **dolma tüfek** : пэрузэд – пасэм щыІа щэгъэ-штауч фочхэрщ.
dolgu : из щІа, - **diş dolgusu** : дзэку гъуанэр гъэбыдэн.
dolgun : 1. хъуей, 2. пшэр, 3. бэ, куэд.
delikosefal : щхьэклыхь.
dolma : 1. из щІа, 2. шхыныгъуэ, -**dolma toprak** : ятіэклэ из щІа.
dolmak : 1. из хъун, 2. зэхуэхьэса, 3. ирикъун (пІалгъэ), 4. хуэмышэчыжын.
dolmuş : из хъуа.
dolu I : уэ, уэф, - **dolu yağmak** : уэф къехын, - **yağmurdan kaçarken doluya tutulmak** : уэшхым зэхиримгъэубыдэу уэфым хиубыдэн.
dolu II : 1. из, 2. бэ, 3. шэ зэрылъ (Іэщэ) 4. шыз, - **dolu olmayan** : шымыз, нэщІ.
doludizgin : шыщхьэмыгъазэ.
dolunay : мазэгъуэ.
doluşmak : щІэзэрыгуэн.
domalmak : лъэгуажьэмышхьэу тіысын.
domates bot. : *lycopersicon esculentum mill.*, пэлъэджанэ, (бэдрэжан) – щыпІэ куэдым къыщыкі хадэхэклщ. И лъэгагыр см 50- 70-м щІигъуу. Пэлъэджанэр хъуа нэужь плъыжъщ, икІи инщ. Шхыныгъуэ Іэджи къыхашІыкл.

dombay zoo. : ацумыжь - домбей. (бизон, хыв).

domdom kurşunu : кхъуэшэ.

domuz- zoo. : кхъуэ, пэрывэ, - **dişi domuz** : кхъуэбз, - **erkek domuz** : кхъуэхъу, - **domuz yavrusu** : кхъуэшыр, лэу шыр, - **domuz ahırı** : кхъуэщ, - **domuz yalağı** : кхъуафэ, - **hint domuzu** : хыкхъуэ, - **domuz postu** : кхъуафэ, - **domuz kılı** : кхъуэц, - **domuz yağı** : кхъуэ-дагъэ, - **domuz dişi** : къалътын – кхъуэпашэ ныбжь зилэм и дээрщ, - **anaç domuz** : кхъуэн : лхуэ-плэ кхъуэ анэ, - **ana domuz** : кхъуэныжь – кхъуэ анэжь,

domuz sesi: гьурхъын – кхъуэм и пэр игъэджен.

don I : 1. гьуэнщэдж щлагъщлэлъ, 2. шыфэ.

don II : щтын, -**donması zor** : щтыгъуей.

donakalmak : дыкъын, ижыхъын, жын.

donanım ask. : дзэ лэмэпсымэхэр.

donanma : 1. зыгъэщлэрэщлэн, 2. кхъухъыдзэхэр, 3. махуэшхуэхэм нып, нэху н. хэр и гьусэу ящл джэгу, дауэдапщэ.

donanmak : 1. зыхуэпэн, зыгъэщлэрэщлэн, 2. къуэшхыдэн.

donatım : 1. лэмэпсымэ зэгъэпэщлын, 2. лъэжъаплэр зыхуэныкъуэ хьэпшыпхэр къехьэллэн.

donatmak : 1. гъэщлэрэщлэн, 2. хуэпэн, 3. узэдын.

dondurma : шэлумыл.

dondurmacı : шэлумылтыщл, шэлумылыщэ.

dondurmak : 1. гъэщтын, 2. уасэм хамыгъэхуэн.

dondurucu : 1. уае, 2. мылыщл пхъуантэ.

donmak : 1. щтын, 2. плыщлэн, 3. дыкъын, 4. диин.

donmuş : 1. щта, 2. дия, -**donup kalmak** : хьэкъсыкъ – къащтэу зэфлэдия, зызмыгъэхъеижыф.

donuk : фае, мыцлү.

donuklaşmak : фаен.

donukluk : фаеныгъэ.

don yağı : щэдагъэ.

dopdolu : изыбзэ, **щхьэлүүду** – къыщихуу, изыбзэу, -**içerisi dopdolu** : щлэзыбзэ.

doru : пцлэгъуэплъ.

doruk : щхьэгъуэ.

dosdoğru : 1. пэжыбзэ, 2. занщлабзэ.

dost : 1. ныбжьэгъу, 2. щласэ, 3. умбэрэч, 4. щтэращтэ.- **kadının erkek dostu** : щласэлл, -

erkeğin kadın dostu : щласэфыз, щтэращтэ – нэчихъ зыхуимылэ бзылхугъэ щласэ, -

dost ağılatır, düşman güldürür, dost sözü acıdır : ныбжьэгъуфлым уегъагъ, жэгъуэгъум уегъэдыхъшх, ныбжьэгъу пэжым и псалъэр дыджщ, – къудэ – фыжылэгъу, дзыхъ зэбгъэз псэлъэгъу.

dostluk : ныбжьэгъугъэ.

dosya : тхыгъалъэ.

dosyalamak : тхыгъалъэм дэлъхъэн.

doyasıya : зигъэнщлхуклэ.

doygun : зигъэнщла.

doyma : 1. зигъэнщлын, 2. къэпцлэн, ирикъун, 3. фошыгъур псым хэмытклухъыжын.

doymak : 1. зыбгъэнщлын, уи флэщ хъун.

doyum : ирикъун, хурикъун.

doyumluk : узыгъэнщӀ.

doyumsuz : нэцӀэлуцӀэ – зызмыгъэнщӀ, нэцӀэрей, зыхуримыкъу, -хьэжъвакъэжъышх – игъуэтыр ззылъэфалӀэ, зызмыгъэнщӀ, лумацӀэ – зызмыгъэнщӀ, псоми щӀэнэцӀ.

doyuran : зезыгъэнщӀ.

doyurmak: гъэнщӀын.

doyurucu : 1. узыгъэнщӀын, 2. фӀэщ зыщӀ.

doz : 1. едзыхыгъуэ, 2. зэхэщӀэгъуэ.

dozer : щӀытхъу.

dökme : икӀута.

dökmeci : минерал зэхилъхъу хьэпшып зыщӀ.

dökmek : 1. икӀутын, икӀэн, 2. ипхъэн, 3. утыпщын, 4. къегъэлъэлъэхын, 5. щӀэдзын, 6. (шын) къыхэкӀын, 7. (и гуауэр) лӀэтэн, - **içeriye dökmek** : щӀэудэн, щӀэкӀутэн, - **önüne dökmek** : лӀкӀэн, - **üstüne dökmek** : щхьэщыкӀэн, щхьэшыкӀутэн.

dökme : лӀкӀэн, - **üstüne dökmek** : щхьэщыкӀэн, щхьэшыкӀутэн.

dökük : 1. икӀута, 2. икӀухъа.

dökülmek : 1. икӀутагъэн, 2. жьыгъэ, 3. кӀыхь-лӀыхьу гурыгъэлуэн, - **altından dökülmek** : щӀэлъэлъын, - **koyu sıvının dökülmesi** : щӀэтӀэтӀын, - **içeriye dökülmek** : щӀэщэщэн, - **altına dökülmek** : щӀэщэщын, - **önüne dökülmek** : лӀлъэлъын, - **dökülen geri dolmaz** : икӀутар из хъужкъым. - **aşağıya dökülmek** : елъэлъэхын.

döküm : 1. икӀутыгъэ, 2. къелъэлъэхыгъуэ, 3. къыпыщэщыгъуэ.

dökümcü : икӀутакӀуэ.

dökümevi(hane) : икӀутэщ.

dökünmek : зытекӀэн.

döküntü : 1. ипхъа, 2. къела, 3. щӀыфэм къыхэкӀхэр, 4. уасэншэ, 5. щӀакӀэ, 6. щӀэпсыс.

döküntüleri yamak : лыгъэдз – хэфэр хуит къэхъужа нэужь лыгъэ ирадзыурэ кӀэрыхуа – къэнахэр ягъэст яжъэр щӀыгъэпшэр хъужын папщӀэ. Лыгъэр имыгъэкӀуасэу, зыми ягъэ иримгъэкӀуэ зыгъэсыф цӀыху хэхам «лыгъэдзкӀэ» еджэт

döl : 1. псэущхьэм къыхэкӀа, 2. бын, 3. щылъху.

döllemek : гъэбэгъуэн, дэкӀуеин.

döl tutma : иридза – бзыхэм я лъхуальэм иридза шыр.

dölsüz : щылъхуншэ.

dölüt : бынжэ.

dölyatağı : лъхуальэ, лъхуадэ – шэрыпӀ псэущхьэхэм шыр иридзэн папщӀэ хъум я жылэхэр зыхуэзэ джэдыкӀэ цӀыкӀухэр щыхъу пкъыгъуэ, джэдыкӀалъэ.

döndürmek : 1. къегъэкӀэрэхъуэкӀын, 2. къегъэзэн, 3. къыхэгъэнэн, къыщӀэгъэнэн, 4. зегъэкӀуэн.

dönek : 1. псалъэ темытыж, 2. псалъэ гъэпцӀ.

dönemeç : къэгъэзапӀэ, къэгъэшыпӀэ.

dönen : хьэгуагуэ, къэгъэзэж.

dönence : къыкӀуэтыжыпӀэ.

döner : джэрэз.

dönmek : 1. джэрэзын, 2. къэгъэзэжын, 3. дэдзыхын, 4. щӀегъуэжын, 5. и диныр хъуэжын.

dönük : 1. къэгъэза, 2. теухуа.

dönüm : 1. къэгъэзэн, 2. гектар.

dönüş : 1. кьэгъээзэгъуэ, 2. кьиклуэтыж.

dönüş yeri : гъэзаплэ, гъэшылэ.

dönüşmek : зихъуэжын, - **su, buza dönüştü** : псым мылу зихъуэжыаш.

dönüşüm : зэхъуэжыгъуэ.

dördüncü : епланэрей.

dördüz : плылыхуанэ.

dört : плы, 4, - **dört misli** : хуэдиплл, - **dörder** : плырыплл, - **dört ayak** : хьэлъакъуиплл, - **dört misli kadar** : хуэдипллклэ, - **dört zelve**: дамэкъуэ шыхъа – зы бжым хурикъун дамэкъуэ зэклуэцлпхъа.

dörtgen geo. : пллимэ.

dörtlü : 1. плырыпллу, 2. нипл (куэзыр).

dörtlük : плы хъууэ, едзыгъуэ, плыуэ.

dörtal : шыщхъэмыгъазэ.

dörtalala : шыщхъэмыгъазэу.

dörtöl : гъуэгуаниплл.

dörtölz : щипл : 400.

dörtölzlü : наиппл.

dös : бгъэ.

döşek : плэ.

döşeli : 1. узда, 2. теклута.

döşeme : 1. унэ лъэгу, 2. унэ хьэпшып, 3. шэнтщабэ, - **döşeme kapısı** : дуубжэ, - **döşemeye serilen** : лъэгурьдз.

döşemeci : унэ лъэгущл, унэлъэгу изылъхъэ.

döşemek : 1. иубгъуэн, 2. лъэгум пхъэ илъхъэн, 3. унэм хьэпшып илъхъэн, щлэлъхъэн, щлэ-гъэуэн.

döşemelik : 1. унэлъэгу илъхъапхъэ, 2. тлысыпэ щэкл тедзапхъэ.

döven I : ужьгъэ, уэзэрыгу - **el döveni** : хьэмбаш.

döven II : зыубэрэжъ.

döviz : хамэ лэпэшлэгъэж, - **döviz kuru** : хамэ лэпэшлэгъэж уасэ.

dövme : 1. убэрэжъ, 2. минералым кыхъщлкъла хьэпшып.

dövmek : 1. убэрэжын, 2. гъэсэбэн, 3. лэщэклэ еуэн, 4. ущыгун.

dövlümüş hayvan : джабэхъыну – удын зи джабэм игъуэту и клуэцлым щыщ шырыбу кьилъэда лэщ.

dövünmek : зэкуэфэуэжын.

dövüş : зауэ.

dövüşken : флыу зауэф, зэуаклуэфл.

dövüşmek : зэзэуэн.

drahmi : драхьми, алыдж лэпэшлэгъэж.

drahoma : алыдж, ермэлы хьыджэбзхэр лы щыдэклуэклэ зыдахь уасэм зэреджэр.

draje : хушхъуэ едзыхыгъуэ.

dram : гуауэ.

dua : лъэлу, хъуэхъу.

duağacı bot. : *malus mill.*, мей : лэужьыгъуэ куэду гуэша жыг лэапкыгъуэщ. Щлэныгъэлл-хэм къахутащ езыр-езыру кьэкл мей лэужьыгъуэу 35-м щлгъуу зэрыщлэр. Мейхэр

илъэс 200 – 300-кIэ псэу яхэтщ. Бжъэхэм гъэгъахэм фo кыыхах, и пхъэми псэуалъэ Iэмэ-псымэ зэмылIэужьыгъуэхэр кыыхашькI.

dua etmek : Тхъэм елъэлун.

dua yeri : тхъэлъэлупIэ.

duble : 1. тIу, 2. шыгъын щIэбзэ, гъуэншэдж лъапэ тIуащIэ, тIуащIэ.

dublex : зытетитI (унэ).

dublör : къэфакIуэ Iэдэжэ.

dudak : лупэ, - **geniş dudaklı** : лупабгъуэ, - **kuru dudaklı** : лупэгъур, - **yarık dudaklı** : лупэ-дыкыуакыуэ, - **kabarık dudaklı** : лупэпщ, - **ince dudaklı** : лупэпIащIэ, - **kalın dudaklı** : лупэуэ, - **kalkık dudaklı** : лупщIакIэтлей, - **dudak etrafı** : лүфэлъафэ, - **dudaklar** : лүфакIэ, - **dudak derisi** : лупафэ, - **dudak sonları** : лупщIакIэ.

duhuliye : щIыхъэпщIэ.

dul : фызабэ, лыгъуабэ.

dulavrat otu bot. : *arctium tomentosum mill.*, тхъэрыкыуэф, тхъэгъэгурым : илъэситIкIэ къэкI къэкIыгъэ лIэужьыгъуэщ, и лъэагъыр м 2-м нос, удзщ. Бжыыхъэм и жылэхэр мэхъу. ПсэупIэхэм и гъунэгъуу, бжыхъ лъабжъэхэм, пабжъэхэм куэду кыыщокI. Гъэгъахэм бжъэм фo кыыхах. И лъабжъэр, и пкыыр адыгэхэм яукъэбзри яшх, хущхъуэу зэрахъэлIэ, Iэщым, тхъэкIумэкIыхъым фIыуэ яшх.

dulda : жьыугъуэдэжэ, жьыуагъуэдэжэ.

dul oğlu : фызабэкыуэ.

dul kızı : фызабэпхъу.

duman : лүгъуэ.

dumansız : лүгъуэншэ.

duman ağacı bot. : *cotinus coggygria scop*, быяу – гъурц лъэпкъщ, и тхъэмпэхэмкIэ фэхэр шыралэт.

dumur : дзагуэ.

durağan : пIэзэрыт.

durak : къэувылэпIэ.

duraklamak-duraksamak : 1. кыызэтеувылэн, 2. егупсысын.

durdurmak : къэгъэувылэн, - **önünde durdurmak** : лүгъэтын, - **önünde durmak** : лутын.

durgun : 1. нэщхъей, 2. дауншэ.

durgunlaşmak : увылэжын, нэщхъейн.

durmak : 1. увылэн, 2. мылэжъэн, 3. пэплъэн, 4. щылэжын, - **öbür tarafa aşır durmak** : щхъэпэрыувыкIын, - **başucunda durmak** : щхъэщытын.

duruk : мыхъей, зэрыщыту къэна.

durulamak : дэгъэжэхын, - **bulaşıkları durulamak** : хъэкыущыкыухэм псы дэгъэжэхын.

durum : лүэхур зытетыр.

duruş : увылэкIэ, щытыкIэ.

duş : зыгъэпскIын.

dut : тут, мэракIуэ, - **akdut bot.** : мэракIуейхужь, - **karadut bot.** : мэракIуейфIыцIэ

dut ağacı bot.: *morus L.* Дарией, дарий жыг – тутей – мэракIуей : ди Хъэгъэгум лIэужьыгъуитI хъууэ кыыщагъэкI жыг лIэужьыгъуэщ. Абыэм м 15 – 20-м нэс я лъэагъщ. МэракIуэ кыпыкIэхэр яшх, ягъэгъу, хущхъуэшхуэ хэлъщ. Шылэ хъэпIацэм и тхъэмпэхэр ирагъэшх.

duvak : нэлупхъуэ.

duvar : блын, дэпкъ, - **duvar yüzü** : блынджабэ, - **önüne duvar örmek** : блын лущыхын.

duvarcı : блыныщл, унэзетелхъэщл.

duvar tentesi : бжыхтхъэклүмэ – бжыхьыр уэшхым щахъумэну абы хуащл бгъэн дэлъ-хъэплэ.

duyarlık : гумащлагъэ.

duygu : зыхэщлэн, гумахэ.

duygulanmak : зыхэщлэныгъэ, гумахэн, - **duygulara yol açan** : гъэмэхэн.

duygulu : гумащлэ.

duymak : зэхэхын, зыхэщлэн, гушхуэн.

duyu : 1. лъагъун, 2. зэхэхын, 3. пымэн, 4. елусэн, 5. лүфлыгъэ.

duyum : зэхэзыщлэ.

duyuru : гъуо гъэджен.

düdük : клэфий – жъэклэ епщэурэ макъамэ къызэрагъэкл лэмэпсымэ.

düdük çalabilen : клэфийм епщэф, клэфийр зыгэфийыф.

düello : щлакүэклапэ зэдытеувэн, щлакүэзэпыдзэ – лэцэклэ зэзэуэну зэрызэхуэджэ псалъэ.

düet : пшынитл, цыхуитл папщлэ яуса уэрэд.

düğme : щылу, - **düğme deliği** : щылуна, - **kaftan düğme deliği** : щылуна щылушхъэ, - **adığe kadın elbisesinin göğüs kısmındaki altın veya gümüş düğmeler** : мет, - **küçük düğme** : жынж – щылу лъэпкхъэм я нэхъ цыкү дьдэ, - **düğme-iplik oyunu** : мывэсыр – гъуанэ цыкүитл и кум гъуанэ зыхуащла мывэ плащлэ хъурейм вакъэнжей ираути, луданэр зэтри - шыхэху зэтрагъэджэразэт, ар яутыпщыжти, вакъэнжей клапэхэм екъуурэ ягъэджэрэзт псынщлагъышхуэ къищтэу зыун щидзэху.

düğmeci : щылушэ, 2. щылушл.

düğüm : 1. зэрыдзэ, 2. зэрыхъэ, зэхэзэрыхъа, - **düğümleme şekli** : курмэ – зэрыдзэклэ лэмал.

düğümlemek : 1. зэрыдзэн, 2. зэрыхъэн, 3. зэхэгъэзэрыхын.

düğün : хъэгъуэлыгъуэ, - **düğünde şapka kapmak** : чыбжъэ - нысашэхэм деж хэгъэрей лъэсхэм чы зэрагъэпэщт и клэм бжъэ цыкү флэсу. Фызышэм къэкүа шыухэм ящыщ бэлэрыгъауэ къахэкмэ, абы ещэ лъэсым а чыбжъэмклэ шыум и пылэр къыщхъэриудт. Къыщхъэрача пылэм гъазэ илэтэкъым : е пылэр зейм пылэ уасэр къыгъэтлылти иратыжт, е и напэр теклауэ нысашэм хэклыжт

düğüncüleri durdurmak : къамэ хэтлэ – адыгэ нысашэм хэта хабзэт. Нысэр къэзышэ гупыр куэбжэм къэсыжмэ, ахэм япежбахэм ящыщ щлалэ и къамэр куэбжэ къыдыхъэплэм хисэ-ти, къыдыхъэпщлэ къалихт, джэд гъэва, хъэлывэ-лэкъум хуэдэхэр.

düğün idarecisi : хъэтиякүэ, джэгү таршын – адыгэ джэгум и унафэр зыщл, зезыгъакүэ джэгүакүэ.

düğüncüleri yol etmek : фызышэ дэкүатэ.

düğün çiçeği bot. : *ranunculus L.*, пэлъауэ : ллэужьыгъуэ заулу эщхъэщыкл къэклыгъэ лъэпкъыгъуэщ. Щыплэ лэджэми къыщокл. Щхъуэ хэлъщи лэщым ялхуэ хъуркъым. Языны-къуэхэм хушхъуэ къыхах.

düğün hediyesi : бгъуэжыг – лэфлыкэ сытхэр пыщлауэ нысашэ щыкүэклэ Мэздэгү адыгэхэм хъыджэбзым и адэ – анэм хуахъ къудамэ ухуэна.

dükkan : щаплэ, тыкуан.

dükkancı : шаплэтес, тыкуантес.
dülger : пхъашцлэ.
dümbelek : 1. фэндцлыкы, жьей, 2. зэхэщлыкыгъэншэ.
dümdüz : занщлэ, джафэ, джафабзэ.
dümen : 1. кларэ – кхъухьыр, кхъуафэжьейр зэраунэті хьэнцэ. 2. пцлы.
dümenci : 1. кхъухь лумплэ лыгъ, 2. гъэпцлакыуэ, мылажъэ.
dün : дыгъуасэ.
dün akşam : дыгъуэспшыхь.
dün gece : дыгъуэсжэщ.
dünden : дыгъуасэм.
dünkü : 1. дыгъуасэрей, 2. щлалэ, 3. мыса.
dünki çocuk : дыгъуасэрей щлалэ – «пэр нэхърэ нэхьыщлэщ!» жэуэ кьокл.
dünür : хьыджэбз лъыхьу.
dünürcü : хьыджэбз лъыхьуакыуэ, дыуэсафэ (Мэздэгү) – зэрышэну щлалэмрэ пщашэмрэ я анэ-адэхэр зэгүрыуэн.
Dünya : 1. Дуней, 2. псори, 3. щыб, 4. щылыгъэ, 5. щыхьурей. - **dünyanın merkezi** : щыку, дунеику, - **dünyanın bir tarafı** : щылыгъэныкыуэ, - **etme bulma dünyası** : щхьэхуецагъэ.
dünyalık : дунеигъуэ, дуней мылыкы.
düo : тлурьтл.
düpedüz : занщлабзэу.
dürbün : нэрыплгъэ.
dürmek : 1. зэкыуэцлышыхьын, 2. зэкыуэцлыгъхьэн.
dürtmek : епыджын, - **içine dürtmek** : хэпыджэн, ипыджэн, - **ağızına dürtmek** : лурьпыджэн.
dürüst : и псалгъэ тет.
düştür : 1. хабзэ, 2. хабзэ тхылы.
düş : пщыхь, пщыхьэплэ, -**rüya görmek** : епщыхьын.
düşey : кьегъэзыха.
düşeyazmak : лгъэпэрэпэн.
düşkün : 1. дэхуэха, 2. дэхьэха.
düşkünün otunun imece ile biçilmesi : мэкъухэхуэшэ – зи мэкъуплэ пызупщыну лгъэкыныгъэ зимылэжхэм щлэхьэхуклэ и мэкъур хупаупщити кыыхуашэжт. Аращ а псалгъэм мэкъум и кьэхынри кьэшэжынри щыхьэтыр.
düşman : жэгъуэгъу, бий.
düşmanı yenmek : хьэджелгъаджэ – бийр хьэджелгъаджэ ищыхьын, зэхэкътэн.
düşmanlık : гужьгъэжъ.
düşmek : 1. кьехуэхын, 2. джэлэн, 3. уэс кьесын, 4. хуэфашэн, 5. и уасэр клэрыхун, 6. гурьщхьуэн, 7. хэгъэкылы, - **önüne düşmek** : лухуэн, - **önünden düşmek** : лухун, - **yüksek bir yerin öbür tarafına düşmek** : щхьэдэуклурьихын, - **öbür tarafa üzerinden düşmek** : щхьэпырыхун, - **altına düşmek** : щлэхуэн, - **üstüne düşmek** : тэхуэн, - **arasına düşmek** : дэхуэн.
düşük I : 1. кьегъэзыха, егъэзыха, 2. и уасэр клэрыхуа.
düşük II : щинэжын, - **inek düşük yaptı** : жэмым щинэжыащ.
düşünce : 1. гупсысэ, 2. гупсысэ хьэлгъэ.
düşünceli : 1. гупсысэрей, 2. гупсысэфл, гупсысафлэ.

düşüncesi kıt : кӀуэрдэклӀашэ – хэти хуэлымплӀафӀэ, зи щхьэ гупсысэ зимылэ цӀыху.

düşüncesiz : гупсысэншэ, бэдэклӀий – зи гупсысэ зимылэ, псом жалэри ядыжызылэ цӀыху, жьэмщхьэм – зыгурылуэгъуей, цӀыху зэхэщӀыкӀыншэ.

düşüncesizlik : гупсысэншагъэ.

düşünmek : егупсысын, - **çok düşünmek** : хьэрэхъэн.

düşünür : гупсысакӀуэ.

düşürmek : 1. егъэхуэхын, 2. пуду къэщэхун, 3. гъэклӀэдын, 4. клэрыхун, 5. шыгъэхун, - **önüne düşürmek** : лугъэукӀуриен, - **önünden düşürmek** : лугъэукӀуриекӀын.

düşünce sistemi : губзыклэ – егупсысыклэ, езым и гурылуэклэ, езым зэрыхищӀыкӀ щӀыклэ.

düve zoo. : танэбз, лэбгъэ.

düven : ужьгъэ.

düven dövmek : ужьгъэн.

düz : занщӀэ, задэ, мыгъэщӀэрэщӀа.

düzayak : дэклӀуеипӀэншэ, лъэгъу.

düzelmek : 1. къэфӀыжын, 2. хъужын, 3. Зыузэхуэжын, 4. КъэтхъунщӀэжын – гъээзекӀуэжын, гъэтэрээжын.

düzelme : зэгъэээхуэн, зихъуэжын – зызэлъылухыжын.

düzelme : 1. зэгъэээхуэжын, 2. щӀыжын, 3. зэгъэпэщӀыжын, 4. гъэсэтеин, къэгъэтэфэн.

düzen : 1. хабзэ, 2. къекӀу, 3. зегъэклӀуэн, 4. чэзу.

düzene başkaldırma : жьэсэр – пасэм шыгъуэ пщым лей зыриха мэкъумэшыщӀэр абрэджу ежъэжти, пщым къыхуилӀуэхут иджы езым зыкыщыхъумэну, мыбэлэрыгъуну. Апхуэдэм деж «ар жьэсэру ежъэжащ» хужалэт.

düzenbaz : гъэпцӀакӀуэ.

düzence : хабзэрыклӀуэ, хабзэщӀлэкъу.

düzelme : хэлэзыхьын – зэгъэээхуэжын, зэтес щӀын.

düzenleme : гъэээхуэн.

düzenlemek : зэгъэээхуэн.

düzenleyici : зэгъэээхуакӀуэ.

düzensiz : мызахуэ.

düzensizlik : мызахуэныгъэ.

düzey : лъэгагъ, и щӀэныгъэр зыдынэс.

düzgün : 1. хахуэ, 2. мычэм, 3. зэхуэдэ, 4. зэгъуш – захуэ, къыхэщ имылэу зэхуэдэ (и дзэхэр зэгъушщӀ).

düzine : пщӀыкӀутӀ, 12.

düzlem : тафэ.

düzlemküre coğ. : тафэ картэ.

düzleşmek : къэтэфэн.

düzlük : тафэ, тафагъ.

düzmece I : 1. мыпэж, 2. пцӀыгъэ.

düzmece II : пцӀыклэ щӀа.

düzme : 1. зэхэлъхьэн, 2. пцӀы зыхэлъхьэн.

düztaban : лъэгудыгъуэншэ, лъэгубабдзэ, лъакъуэабдзэ – лъакъуэ лъэгудыгъуэншэ.

düztabanlık : лъэгубабдзагъэ.

düzülmek : 1. зэкӀэлъхьэужу, 2. уауэдэдын.

düzyazı : мыусауэ тхыгъэ.

Е, е : Э, э.

e I : хъунц, нтлэ, - **emi?** : хъуну?.

e II : арамэ, апхуэдэу хъумэ, - **e gitsin** : арамэ ирекӀуэж, - **e sonra!** : итӀанэ!.

ebat : лъэныкъуих.

ebe I : гъуэпыт, гъуэрыс.

ebe II : фызгъалъхуэ, бынжэпыупщӀ.

ebedi : къэкътэжыху, иугъащӀэ.

ebediyen : дунейр къэкътэжыхукӀэ.

ebegümececi bot. : *malva mauritiana L.*, кхъуейудз, хъэбыкъуэ, абазэкхъуей, матэкхъуей, кхъуейхъэбыкъуэ – зы гъэкӀэ е гъитӀкӀэ къэкӀ удзщ. И лъэгагъэкӀэ м. 2.5- м нос. И жылэ мыхъупахэмкӀэ е, хагъуэ зыхидзахэмкӀэ ироӀэзэ, гъэгъахэм бжъэм фо кыыхах.

ebemkuşağı : шыуанкъуэпс, лэгъупкъуэпс.

ebeveyn : анэ-адэ.

ecdat : адэшхуэхэр.

ece : жан гуащэ, пщыпхъу.

ecel : псэплалъэ, лӀэныгъэ, - **ecel geldi cihane, baş ağrısı bahane** : лӀэныгъэр къэсамэ, щхъэузыри щхъэусыгъуэщ, - **eceli gelen it, camı duvarına siyer** : зи лӀэгъуэ къэса хъэр, мэжджыт блыным кӀэрогъутхъэр.

ecel zamanı : лӀэгъуэ.

ecinni : жин.

ecişbücüş : къуаншэ-быншэ.

ecnebi : хамэ лъэпкъ.

ecza : хущхъуапхъэ, гыныгъуэ.

eczacı : хущхъуащэ, гыныщӀэ, - **ecza imalatçısı** : хущхъуэзэхэлъхъэ – хущхъуэгъуэхэр зэхэзылъхъэ лэщӀагъэлӀ.

eczacılık : хущхъуэщӀ, гын зэхэщӀэн.

eczahane : хущхъуэ щӀплӀэ, гынэщ.

eczalık papatya bot. : къанзидзэ, щынэ-щынэ, *matricaria chamomilla L.*:зы гъэкӀа фӀэкӀа къэмыкӀ удз лӀэужьыгъуэщ. Къудамэ зилэ ипкъыр см 25 – 40-кӀэ докӀуей, и тхъэмпэхэм кӀы япыткъым, зэгъубза куэд ялэщ. КъапщӀий хужькӀэ къэхъуреихъа гъэгъахэр гъэмахуэм къудамэхэм щхъэ зырызу къапедзэ. КъэкӀыгъэм мэ дахэ кыпех. Губгъуэхэм, хадэхэм, псэупӀэхэм и гъунэгъуу кыщокӀ. Адыгэхэри медицинхэри куэд щӀауэ ироӀэзэ.

eda I : щытыкӀэ.

eda II : 1. етыжын, 2. нэмэзыр щӀын.

edalı : зыкъызых.

edebi : 1. литературнэ, 2. бзэм теухуауэ.

edebiyat : тхыгъэбзэ.

edebiyatçı : 1. литературист, 2. бзэ егъэджакӀуэ.

edememek : мытыншын.

edep : хабзэ, щэн, нэхъуей.

edepli : хабзэ зыхэлъ, щэн зыхэлъ.

edepsiz : хабзэншэ, щэнынщэ.

edepsizleşmek : хабзэншагъэ зехъэн, щэнынщагъэ зехъэн.

edepsizlik : хабзэншагъэ.
eder : уасэ.
edevat : лэдэуадэ.
edim : 1. хъуа, 2. зэфлэкла.
edinmek : зигъэлэн.
edinti : зигъэлэ.
edip : тхаклуэ.
editör : тхылътедзаклуэ.
efe : 1. абрэдж, 2. къуэш нэхъыжъ.
efelek bot. : *symphytum officinale L.*, къэрэкъурэ шейудз, **bak labada**.
efelik : абрэджыгъэ.
efemine : фызыфэ.
efendi : 1. цыху щабэ, 2. зыкъызых, 3. щхъэгъусэ.
efendilik : дахэу зыхуэпэн, цыху щабэгъэ.
efendim : 1. сыщылэщ, 2. къызгурыуакъым, 3. узахуэщ, 4. зиусхъэн.
efkar : 1. гупсысэхэр, 2. гукъеуэ, нэшхъей, - **efkar basmak** : гукъеуэ къытеуэн, - **efkari umumiye** : жылэм я гупсысэ.
efkarlanmak : нэшхъейн.
efkarlı : къэнэшхъея.
eflatun : морэ, тхъэмбылыфэ. - **eflatuni** : морафэ, - **sarı, eflatun karışımı** : морэфэ - гъуэжыфэ.
efsane : луэрылатэ, - **Nart efsaneleri** : Нарт луэрылатэхэр.
efsanevi : луэрылатэм хэт.
egemen : 1. тетыгъуэ, 2. унафэщл.
egemenlik süresi : уэлиигъуэ – тетыгъуэм къриубыдэ лъэхъэнэр
egzama med. : дзэмышэ.
egzersiz : зегъэсэн.
egzotik : гъэщлэгъуэн.
eğdirmek : ирегъэшэхын.
eğе : йы – гъуэщл хэл е пхъэ хэкхэр джафэ иращыну зэрэтхъунщл лэмэпсымэ.
eğelemek : тетхъунщыкхын.
eğер : ауэ.
eğik : ешэхэ.
eğilim : флэфлын, хуеин, игу хуэхуэбэн.
eğilme : зегъэзыха, къэша.
eğilmek : зегъэзыхын, ебэн, щлэкхъэн, къэшын.
eğimli : егъэзыха, едзыха, къэшын.
eğinmek : дэхъэхэ.
eğirmek : егиин, щлэджен, - **yünü eğiren** : цыр щлэзыджэж.
eğirmen : щлэзыджэж.
eğitici : гъэсаклуэ.
eğitilmek : уагъэсэн.
eğitimci : bak. **eğitici**
eğitimli : гъэса.

eğitimsiz : ямыгъэса, гъэсэхъуа – ямыгъасэу, ямуцийуэ, щхьэрыутыпщу къэхъуа цыху, -
тыгурывэ – цыху мыгъэса, акъыл дзагуэ.
eğitmek : гъэсэн.
eğitmen : егъэджакуэ.
eğitsel : джыныгъэ.
eğlemek : 1. къэгъэувылэн, 2. гъэхъэулеин.
eğlence : нэгугъэгуэж, узыгъатхъэ.
eğlenceli : тхъэгъуэ.
eğlendirici : узыгъатхъэ.
eğlendirmek : гъэтхъэн.
eğlenmek : 1. зыгъэтхъэн, 2. ауан щын, 3. къызэтеувылэн.
eğleşmek : зыгъэгувэн.
eğmeç : шабзэ.
eğmek : ешэхын, щлэгъэщлэн, къаукъуэншын, егъэзэхын, къэгъэкъуэншэн.
eğreti : 1. хъэхуэ, 2. нэщл.
eğri : 1. къуаншэ, 2. еба, 3. шэщла, 4. егъэзыха, - **eğri olmak** : лушэн, - **eğri büğrü** : нашэ-
къашэ, пэтыргъэ – клэрэф, гъэща, зэрыщытыпхъэу щымыт, - **eğri omuz** : дамэдазэ.
eğri ahır : лъэныкъуэ бэкхъ – тхыцлакъуэншэу, зы лъэныкъуэкӀэ нэхъ темыгъэщлауэ зи
щхьэр лэа бэкхъ.
eğrilen teker : аркъыу – шэрхъ гудзэр къэлалэу шэрхъыр лушэ хъумэ.
eğrilik : къуаншагъэ, лушагъэ.
eğrilmek : къуаншэн.
eğriltmek : гъэкъуаншэн.
eh : ягъэ екӀынкъым, ирикъунщ.
ehemmiyet : гъэлъэплэн.
ehil : хуэлэзэ.
ehli : гъэса.
ehlileşmek : лэсэн.
ehlileştirmek : гъэсэн.
ehliyet : лэпэлэсэ.
ehliyetli : лэпэлэсагъэ.
ehven : 1. пуд, 2. нэхъыфӀ.
ejder, ejderha zoo. : благуэ.
ek : 1. гуэдзэ, клэщлэдзэ, 2. иризгъэкъу, 3. дэщлыгу, 4. лей.
ekabir : 1. нэхъыжъ, 2. ззыпэсыж.
ekalliyet : хэхэс.
ekenek sapı : уазэ, уарзэ – хьэцэпэцэхэм япкъ, хьэуазэ, гуэдзуазэ, зэнтхъуазэ, - **ekenek
sap uğunını rüzgardan koruma** : щлэкӀ -лэтэр жьым зэтримыдзын папщӀэ абы хагъэуэуэ
лэтэр къызэращлэкӀ пкъо.
ekeneğin sütlenmesi : хьэцэпэцэм, нарыхум я хьэдзэхэм шэр щигъуэж, хъарбызыр хъун
щыщлӀдзэ лъэхъэнэ, - **olgunlaşmaya başlayan ekenek** : хъун щлэзыдзэ пхъэщхъэмыщ-
хъэ, гъавэ.
ekili : халъхъа, хаса, хашла, траса.
ekilmeyen tarla : вэнтхъулъэ, шэуэжа – ваплэ ябгынэжа, ямывэж.

ekim ayı : жэпуэгъуэ мазэ.
ekim : 1. хэсэн, 2. тесэн.
ekin bot : мэш, гъасэ, - **ekin biçen** : хакӀуэ, - **ekindeki kör hastalığı** : щхьэлъэфлей.
ekinbiti zoo. : мэшхьэплацӀэ.
ekinci : мешакӀуэ.
ekinkargası zoo. : вындыжъ.
ekip : гуп.
eklem : зэрытыпӀэ, - **eklem yangısı** : жьыуз – къупщхьэ зэрытыпӀэхэр захуэу
 зымгъэлъэжъэж уз, - **eklem kırığı** : къупщхьэ зэпыуда.
ekleme : халъхьа, зэфӀлэхьа.
eklemek : хэлъхьэн, зэфӀлэхьэн.
eklenti : хэлъхьа, фӀлэхьа, хэлъхьахуэ.
ekleştirmek : еуэн.
ekmek I : 1. хэсэн, 2. тесэн, 3. къэгъэпцӀэн, 4. гъэкӀуэдын, 5. тежын, 6. хэщӀын, 7. гэшын.
ekmek II : 1. щӀакхъуэ, 2. къэлэжьын, 3. шхын.
ekmekçi : щӀакхъуащ.
ekmeklik : 1. щӀакхъуапхъэ, 2. щӀакхъуалъэ.
ekol : еджапӀэ.
ekoloji : дыкъэзухъуреихь къабзэныгъэ.
ekonomi : 1. къегъэлын, 2. хэхъуэ-хэщӀыр къэщӀэн.
ekonomik : 1. хэщӀыгъэншэ, 2. хэщӀыр гъэмэщӀэн.
ekonomist : хэхъуэ-хэщӀ къэхутакӀуэ.
ekose : бохуцей къуэлэн.
ekran : экран.
ekselans : хэгъэгу лыкӀуэхэр.
eksen : лэмэпсымэр тӀуу изыщӀык.
ekser : лунэшхуэ.
ekseri : нэхъыбэ, бэ, бэрэ.
ekseriya : нэхъыбэрэ.
ekseriyet : нэхъыбэр.
eksi mat. : 1. хэщӀ, -2.p- 0 -м, нэхъ цӀыкӀуш.
eksik : чэм, щыщӀэн, дзы. - **eksik olmak** : чэмын, - **eksik etek** : бзылӀхугъэ, - **eksiksiz** :
 чэмыншэу, - **hiç eksiği olmamak** : щымыщӀлэуэ, дзыбэншэ.
eksiklik : щыщӀагъэ, дзыгъэ, чэмыныгъэ.
eksiksiz : щыщӀагъэншэ, дзыншэ, дагъуэншэ, гъэхуа
eksilen : хагъэкӀыр. 7–5=2, – 5-р хагъэкӀыращ.
eksilme : шыщӀэ.
eksilmek : 1. хэщӀыныгъэ, 2. хэщӀын, - **Elbruz dağının karı eksilmez** : лӀащхьэмахуэм и
 уэсыр хэщӀыркъым, - **fazla bir şey eksiltmeden** : хэмыщӀлауэ.
eksilmeyen : щымыщӀэ.
eksiltme : 1. гъэмэщӀэн, 2. уасэр къегъэхын.
eksiltmek : бгъэмэщӀэн.
ekskavatör : машынэтӀ.
eksper : лэпэлэзэ, хэзыщӀыкӀ.

ekspres : псынщлэрыкӀуэ, псынщлэрыщлэ.

ekstra : нэхъыфӀдыдэ.

ekstrem : икӀэдыдэр, иужьдыдэр.

ekşi : гуащлэ, - **limon gibi ekşi** : тӀамыгъуэм хуэдэу гуащлэ.

ekşi koku : фӀэлупс – тхъуэбзашхъуэм и фӀэлупс

ekşili : гуащлэ зыхэлъ.

ekşimek : хьурхэ – фӀэлү къэзышта (шэжыпс, пщагъэ)

ekşimsi : фӀэлүафэ, гуащлафэ.

ekşitilmiş : гъэубэнджа, гъэфӀэла.

ekşitmek : гъэфӀэлун, гъэубэнджын.

ektirmek : 1. хегъэтӀэн, 2. трегъэкӀутэн, 3. трегъэсэн, хегъэщӀэн.

ekvator : экватор.

ekvatorial : экваторым теухуауэ.

ekzotermik : хуабагъэ къезыт.

elayası-anat. : лэдакъэ.

el ulaşı : дэлэпыкъуэгъу.

el : 1. лэ, 2. убыдылэ, 3. лэдакъэщӀэкӀ, - **elaçmak** : лъэлүэн, - **eli hiçbir şeye yakışmayan** : лэ-мыкӀуэлъэмыкӀуэ, - **ele avuca sığan** : лэмплэ, - **elini çenesine dayamak** : лэдакъэжьауэ, - **eli yastık yaparak** : лэдамэиуэ, лэдэгъуэмылъэ, - **koca el** : лэжь, - **bir şetver** : лэдакъэбжьэ, - **el ayası** : лэдакъэ, - **elinden bir şey gelmeyen** : лэгуахъуэ, - **eli yakışmak** : хуэлэкӀуэлъа-кӀуэн, - **eli yakışır** : хуэлэкӀуэлъа-кӀуэ, - **üzerinden el uzatmak** : щхъэпырылэбыкӀын, - **el eli yıkar** : лэм лэр етхъэщӀ, - **başkasının eliyle ısırgan otu dikmek** : хамэлэкӀэ шыпсыранэ хэ-щӀэн, - **her şeye eli yakişan** : лэкӀуэлъа-кӀуэ, - **elini ver kolunu alama** : уи лэр ети, уи лэблэр къыломыхыжыф, - **eline geçmek** : лэрыхъэн, лэщӀыхъэн, - **el tutmak** : лэр ыгъын, - **el basmak** : КъурӀэным тхъэ телүэн, - **el değirmeni** : лэщхъэл, - **el etmek** : лэ хуэщӀын, - **el işi** : лэ-рыщӀ лүэху, лэдакъэщӀэкӀ, - **el sanatları** : лэ лэщӀагъэхэр, - **el şakası** : лэ гушылэ, - **el yatkınlığı** : лэпэ лэсагъэ, - **elinden kurtulmak** : лэпыкӀын, - **elinden düşürmek** : лэпыхун, - **elinden taneli cisimlerin dökülmesi** : лэпыщэщын, - **elini nereye atacağını şaşırان** : лэрпхъуэр, - **el dikişi** : лэрыгъадэ, - **el işi öğretmek** : лэрыгъасэ, - **elle dikilip yetişen ağaç** : лэрыгъэкӀ, - **elle kaldırılan** : лэрыгъэтэдж, - **eline geçirtirmek** : лэрыгъэхъэн, - **eline takmak** : лэрыл-хъэн, - **kültürlü bitki** : лэрысэ, - **çocuğu büyütmek** : лэрыпл, - **elinden almak** : лэрыхын, - **ele tam oturan** : лэрыхуэ, - **elinden düşürmek** : лэрыхун, - **eline geçmek** : лэрыхъэн, - **elle yapılmış kanal** : лэрышэ, - **küçük su kanalı** : псылэрышэ, - **elinden dökülmek** : лэрыщэ-щын, - **el yapımı** : лэрыщӀ, - **eline zorla sıkıştırmak** : лэщӀлэгуэн, - **elinden kurtulmak** : лэщӀлэ-кӀын, - **elinden kaybolmak, harcamak** : лэщӀлэкӀуэдэн, - **elinde kırılmak** : лэщӀлэкӀутэн, - **elinde sallanmak** : лэщӀлэсысыхын, - **elinden dökülmek** : лэщӀлэлъэлъын, - **eline vermek** : лэщӀлэлъхъэн, - **elinde ölmek** : лэщӀлэлӀэн, - **elinde azalmak** : лэщӀлэмэщӀэн, - **elinde kalmak** : лэщӀлэнэн, - **elinde sırtmak** : лэщӀлэпӀиикӀын, - **elinden sökerek almak** : лэщӀлэтхъын, - **elinde patlamak** : лэщӀлэуэн, - **onun elinde patlatmak** : лэщӀлэгъэуэн, - **elinden düşürtmek** : лэщӀлэу-дын, - **elinden usanmak** : лэщӀлэужэгъуэн, - **eline zorla vermek** : лэщӀлэукӀэн, - **elindekini bi-tirmek** : лэщӀлэухэн, - **elinden almak** : лэщӀлэхын, - **elinden zorla almak** : лэщӀлэчын, - **elinin tersi** : лэщӀыб, - **el altından** : лэщӀагъкӀэ, - **eli çabuk** : лэпсынщӀлэ, - **el çırpamak** : лэгу еуэн, лэгу теуэ, - **el değmemiş** : лэ емылуса, - **el elde baş başta** : лэр лэм щхъэр щхъэм (зыри къэнэжакъым), - **el ele vermek** : лэхэр зэрубыдын, - **el işçiliği** : лэдакъэщӀэкӀ, - **el kadar** : лэ

хуэдиз, - **el kaldırmak** : лэ лэтын, - **el kitabı** : лэ тхылъ, - **el yazması kitap** : лэрытх тхылъ, - **ele geçmek** : лэщлэхъэн, - **eli armutmu topluyor?** : и лэм кхъужь кьиугъейрэ?, - **el tası** : лэгубжьэ, - **el kemikleri** : лэбэлагъ къупщхъэ, - **el tırnağı** : лэбжъанэ, - **el derisi** : лэфэ, - **el tersi** : лэщл, лэщлыб, - **el alışkanlığı** : лэжъужь (хуэхъун) – хэзэгъэн лүэхум есэн, - **eli ayağına dolaşmak** : лэижь-лэсэмэгуу – гузавэу, - **elle yemleme** : лэклэ лэщым ирагъэшх лус, - **el-den –ayaktan düşmek** : хыжбыжын – жьыгъэм къарууншэ дьдэ ищлыжын.

Elle ilgili kelimeler – лэм епха пкъыгъуэхэр : лэ, лэбэлагъ (лэтхэмпэ), лэбжъанэ, лэблэ, лэгу, лэбгъу, лэщлыб, лэгүфэ, лэщлыфэ, лэдакъэ, лэпэ (лэпхъуамбэ), лэпэ – лъапэ, лэпкъынэ, лэп - хъуамбэшхуэ, лэпхъуамбапщэ, лэпхъуамбэ курыт, лэпхъуамбэ цлэрымылүэ, лэпхъуамбэжъаклэ, лэпщэ, лэблэ зэрытыплэ, лэблэ къупщхъэ, лэфраклэ, лэфраклэ зэрытыплэ, лэф - раклэ къупщхъэхэр (тлү мэхъу), лэндэгъупэ – лэфраклэ къэгъэшылэ гъурыр, лэклэн, блэ - дзыгъуэ -лэблэм хэлъ лыпцлэ.

elan : иджыпсту.

elarabası : хъэкуэстэч – зы шэрхъ зыщлэт гу цлыкү лэрыгъажэ.

elastiki : шэщлыын.

elastikiyet : шэщлыф (хъэфэм хуэдэу).

elbet, elbette : шэч хэмылгу.

elbirliği : шлыхъэху.

elbise : щыгъын, - **elbisesiz** : щыгъыныджэ, - **bir kat elbise** : фэилъхъэгъуэ, - **elbise çeşitleri** : щыгъын ллэужьыгъуэ.

ekbise astarı : плынщлэрыхъ – щыгъын щадклэ пллэм къыщладэ щэклырщ.

Elbruz dağı coğ. : лүашхъемахуэ, мэтро 5642 зи лъэгагъклэ Эвропэм я нэхъ лъагэ лүашхъэщ.

elçi : ллыкүэ, хэщлэгъакуэ.

eldiven : лэльэ, - **yün eldiven** : цы лэльэ, - **deri eldiven** : фэ лэльэ, - **lastik eldiven** : хъэфэ лэльэ.

elebaşı : къыхэжэныкла.

elek : кхъузанэ, хуразэ, - **ince elek** : кхъузанэщабэ, - **büyük elek** : кхъузанэпхъашэ,-

rüzgarla elemek : гъэудысэн – дэпхъеин, щлэгъэпщын

elekçi : кхъузанэщл.

elektrik : дыщэуэздыгъэ, нэхунэ

elektriklenmek : къэтэмакъклэщлыын.

elektrik saati : дыщэуэздыгъэпщ –нэхупщ : ягъабла дыщэуэздыгъэр к.в. къэзылътэ сыхъэт, лэмэпсымэ.

elektrolit : дыщэуэздыгъэклэ зыкъэзутлпщ.

elektroliz : дыщэуэздыгъэклэ утыкум кыххъэ.

elem : гуауэ.

eleman : лэжъаклүэ.

eleme-k : 1. щыбзын, 2. хэдэн, 3. къыхэхын, 4. теклүэн.

eleştiri : тепсэлъыххын.

eleştirici : тепсэлъыхъаклүэ.

elfalı :лэгуплэ.

eliçabuk : кIатэлъатэ, хьитхуит – цIыху псынщIэ, жьы зыщIэт, - **щхьэгурахъэ** – цIыху псынщэ, зэтемыс дыдэ.

elim : гуауэ, гьей.

ellemek : eIэбын, eIусэн.

elli : тхущI : 50, тхущIрэзырэ : 51, тхущIрэтIурэ : 52, тхущIрэщырэ : 53, тхущIрэплIырэ : 54, тхущIрэтхурэ : 55, тхущIрэхырэ : 56, тхущIрэблырэ : 57, тхущIрэирэ : 58, тхущIрэбгъурэ : 59.

ellik : Iэлъэ.

ellilik : тхущI.

ellinci : етхуащIанэрей, тхуащIэнэрей.

elma : мы, мые, - **kültür elması** : мыIэрысэ, - **elma suyu** : мыIэрысэпс, - **yabani elma** : мээмей, мы.

elma ağacı bot. : *malus domestica borkh.*, мыIэрысей – ижъ-ижьыжъ лъандэрэ цIыхум кьи-гъэкI жыг Iлэужьыгъуэщ, и лъэагагъыр м 5 – 10-м нос. - **yabani elma ağacı** : *malus Mill.*, мей – Iлэужьыгъуэ куэдугуэша жыг лъэпкыгъуэщ. Мейхэм млъэс 200 – 300-кIэ псэу яхэтщ. Бжъэхэм фо кыхах, и пхъэм зэмылIэужьыгъуэ псэуалъэ Iэмэпсымэхэр кыхащIыкIыр.

elmacık : нэпкъ.

elmaotu bot. : *symphytum officinale L.*, блэщIэф, **bak. merkep kulağı**.

elmas : налмэс.

elmastraş : абджыбз.

elti : нысэгъу.

eltiler : зэнысэгъу.

elveda : узыншэу.

elverişli : IурыщIэ, хъунщ, къекIунщ.

elverişlilik : IурыщIэн.

elvermek : ирикъунщ.

el yapımı yünlü : хъагъэ – IэкIэ зэрыхъа цыхэкI.

elzem : хуэныкъуэн, Iэмалыншэу.

elaman : ужэгъун.

emanet : хъумэн, хъэхуэ, - **emanet alıp vermek** : хъэгъу-хуэгъу.

emanetçi : хъумакиуэ, хъэхуакIуэ.

emaye : эмал.

emayeli : эмалкIэ ла.

embriyon anat. : бынжэ.

emdiremek : щIэгъэфын.

emek : 1. гуащIэдэкI, 2. егугъын.

emekçi : гуащIэрыпсэу.

emeklemek : пщын.

emekli : мылэжьэж, IэщэгъэгъэтIылъыж – и ныбжькIэ е и узыншагъэкIэ зекIуэм, зауэм хэмы-тыжыфын зекIуэлI нэхъыжьым и зекIуэгъухэм яхуиIуэхути къызэхуишэст, ешхэ – ефэ яхуищIти , и Iуэху зытетыр къагуригъаIуэт, апхуэдэхэм **IэщэгъэгъэтIылъыжкIэ** еджэт **е акIэупсыжи** жалэт.

emektar : бэрэ лэжъа.

emel : гугъэ.
emici : щлэфаклуэ.
emin : 1. дзыхъ, 2. шынагъуэншэ, 3. дзыхъ зэбгъэзын.
emir I : унафэ, - **emirle karışık rica**: лъэлулъэщ – текъузэныгъэ тіэклуи зыхэлъ лъэлу.
emir II : хъэрыпыпщ.
emireri : дамэщлэт – зыгуэрым и унафэм щлэт, луэхутхъэбзащлэ.
emirname : унафэ тха.
emlak : щлыгу, щлаплэ, псэуалъэ.
emlakçı : щлыгу, псэуалъэ зыщэ, къэзыщэху.
emme : щлэф.
emmek : щлэфын, - **altından emmek** : щлэфыклын.
emniyet : 1. шынагъуэншэ, 2. дзыхъ.
emniyetli : мышынагъуэ, дзыхъ.
emniyetsiz : шынагъуэ, дзыхъыншэ.
emperyalist : империалист.
emperyalizm : империализм.
emprime : шэкI къуэлэн.
emretmek : унафэ.
emredin : лэпей! – унафэр игъэзэщлэну зэрызэпэщыр къызэралъатэ псалъэ.
emrivaki : хъуа, зэфлэкIа.
emsal : 1. лэгъу, 2. зэщхъ, 3. щапхъэ, - **emsal göstermek** : щапхъэ гъэлъэгъуэн.
emzik : бжъэф.
emzikli : 1. нану щлэфI зилэ, 2. быдзафэ зилэ.
emzirmek : щлэгъэфын, - **emzirme saati** : быдзышэ жей ноклуэ – нанум гуцэхэпхэ хуащлауэ и анэм быдз щригъафэкIэ, «быдзышэ жей ноклуэ си нану!» - жилэти, и бгъэр ирит.
en I : ибгъуагъ.
en II : инагъ, нэхъыбэ, нэхъыфI.
en III : тхъэбзэ, - **alin eni** : нэпкъыжъэ.
enöte : нэхъ жыжъэ.
enüstünlük : зыгъэнэхъыфI, дахагъэ, - **en güzel gün** : нэхъ махуэ дахэ.
enayi : Iулэ.
enayice : Iулэу.
enayilik : Iулагъэ.
encam : уха, Iуэхум икIэ.
encik, encek zoo. : джэду, хъэв шыр.
endam : кIыхъагъ, пкъы.
ender : 1. гъуэтыгъуей, 2. зэзэмызэ.
endişe : 1. гузэвэгъуэ, дзыхэ, 2. плейтей, - **endişeye düşmek** : гузэвэгъуэм хэхуэн, плейтеин.
endişelenmek : гузэвэн.
endüstri : минералым хъэпшып къыхэщIыкIын.
endüstrileşmek : хъэпшып щIынымкIэ ефлэкIуэн.
enemek : сэкIын.
enerji : 1. гуащIэ (хуабэ, нэху), 2. цIыху гуащIэ, 3. уэз.
enfeksiyon kapmak med. : е екIуэн.

enerjik : 1. гуэщлагъэ, 2. унафэ гуащлэ.
enfeksiyon med. : зэрыцлалэ узыфэ псори.
enfes : дахэ, дахэдыдэ, фыдыдэ.
enfiye : тутын фа.
enflasyon : лэпэщлэгъэжым и уасэм хэщлын.
enfraktüs med. : гууз.
engebeli : гъуэгуншэ.
engel : хэкыплэншэ.
engellemek : пэрыуэн.
engelsiz : мардэншэ, пэрыуэншэ.
engerek yılanı zoo. : блащхъуэ.
engin : 1. гъунаплэншэ, 2. хыку.
enik zoo. : хъэв, джэду шыр.
eniklemek : джэдур, хъэр лъхуэн.
enikonu : фыуэ, фыдыдэуэ.
enişte : малъхъэ.
enjektör : хущхъуэ зэрыхалъхъэ мастэ.
enkaz : зэхэкъута.
enküçük : клэнжэ - класэ, нэхъыщлэ.
enli : бгъуэ.
enli deri ip : фэлъыр – лэфэм къыхэхауэ пллалэ зи бгъуагъ фэ кусэ, лэпслъэпс къыхащлыкыу
ense : пщэ, щхъэпхэтлыгу, - **ense kökü** : пщэдыкъ, - **beyaz enseli** : пщэдыкъыху, - **ense saçı** : пщэдыкъыцэ, - **ensesi kalın** : пщэдыкъ гъум, - **ense çukuru** : пщэкумб, пщэдыкъ гъуанэ,
enselemek : къаубыдын.
enstitü : институт (къэхутэ щлэныгъэ еджаплэ).
enstrüman : пшынэ лэмэпсымэ.
ensülin : фошыгъу сымаджагъэ хущхъуэ.
entari : бохуцей, зэгъалъэ. - **entarilik** : бохуцеяапхъэ, - **entari aksesuari** : щылу – бгырыпх – адыгэ бзылъхугъэ фащэм щыщ – щылу зэфлэблэрэ дыжбын бгырыпхрэ зэщлыгъуу, - **bir cins entari** : лэщхъэдэдзей – бзылъхугъэ бохуцей дыклэ, - **bir cins entari dikimi** : лэщхъэ-кыж – адыгэ бзылъхугъэ бохуцейм и лэщхъэр кыхыу, щылуутелъым кыщлэщущу щламэщ, - **yen uzantısı** : лэщлтелъ – лэ щылуз зыхъумэ афэ лэщхъэтелът,
enteresan : гъэщлэгъуэн, зэпырылъ – яфлэгъэщлэгъуэн.
internasyonal : хэгъэгухэр.
entipüften : уасэншэ, мыщлагъуэ.
entrika : луэху зэхэкъутэн.
entrikacı : луэху зэхэзыкъутэ.
enva : ллэужыгъуэхэр.
envanter : хъэпшып уасэхэр.
epey : зыкъом, бэ, куэд.
epeyce : зыкъомыфл.
epik : лыхъужыгъэм теухуа усэ.

episkopos : щихънагъ – чыристэн флѣщхъуныгъэм и лүэхуцлѣ, нэхъыщхъэхэм ящыщым и лүэху здынѣс хэгъуэгъу.

er I : ллы, 2. дзэлл, 3. ллхъужь, 4. лѣплѣсѣ.

er II : жьыллѣ.

erat : дзэллхѣр.

erbap : хуѣлѣзѣ, хѣзыщлѣкл.

erbaş : дзэлл нэхъыщхъѣ.

erdem : хабзѣфл.

eren : тхъэм и бысым, тхъѣбысым.

ergeç : гува-щлѣхами.

ergen : 1. зи кѣѣшѣгъуѣ, 2. кѣѣзмыша.

ergenlik : зи кѣѣшѣгъуѣ –дѣклѣгъуѣ хъуа, - **ergenlik çağındaki kızlarda kansızlık** : фѣншѣ уз.

ergime : тклун.

ergimek : тклужын.

ergin : 1. хъуа, 2. ллплѣ иува.

erginleşmek : ллплѣ иувѣн.

erguvani söğüt bot. : *salix purpurea L.*, дзѣлыгъуѣ : гъурцщ. И лѣѣагъыр м 2 – 3-м нос, дзѣл лѣѣпкыгъуѣм хохъѣ. Псыхъуѣхѣм, щлплѣ псылѣхѣм кыщокл. Адыгѣхѣм матѣ дахѣхѣр кыхѣащлѣкл, бжыхъ ящл, бжъѣм фо кыхѣх.

erigeron canadensis otu bot. : *erigeron canadensis L.*, хъѣндыркыакуѣупкыынѣ : зы гъѣклѣ кѣѣкл удз ллѣужьыгъуѣщ. М 1 – 1,5-рѣ и кыхъагъщ. Псыхъуѣхѣм, хыжъѣй лүфѣхѣм, щлплѣ псылѣхѣм, губгъуѣхѣм, хадѣхѣм, хъѣсѣхѣм ягъѣ еклѣу кыщокл. И кѣѣжъаплѣр Америкѣ Ищ-хъѣращ.

erik : пхъѣгуль

erik aşılı : пхъѣгульѣрысе.

erik ağacı aşılı bot. : *prunus divaricata Ledeb.*, пхъѣгульѣй : баринѣ дахѣу кѣѣкл жыг цыклѣ ллѣужьыгъуѣщ, и лѣѣагъыр м 4 – 10-клѣ мѣкл. Пхъѣщхъѣмыщхъѣ кыпыклѣхѣр хуѣхъу-рейщ е хъурей кыхъщ. Адыгѣхѣми абазѣхѣми куѣд щлѣуѣ жыг хадѣхѣм кыщѣагъѣкл.

erik bardak : кыпцлѣ, куѣдум- кыпцлѣм мыпхуѣдѣуи йоджѣ

erik çakal : пыжъ

erik ağacı çakal bot. : *prunus spinosa L.*, пыжъѣй : зи лѣѣагъыр м 2 -3-м нѣс гъурцщ. Гъѣ-гъахѣм бжъѣм фо кыхѣах. Пыжъѣйи и кѣѣхъуклѣ-кѣѣжъаплѣу ялѣытѣ Къафкъасыри. Пыжъ куѣд кыщыкл щлплѣхѣм адыгѣхѣр «пыжъгуѣнклѣ» йоджѣ.

erik ağacı bot. : *prunus divaricata Ledeb.*, пхъѣгульѣй : баринѣ дахѣу кѣѣкл жыг цыклѣ ллѣужьыгъуѣщ, м 4 – 10 и лѣѣагъщ. Пхъѣщхъѣмыщхъѣ кыпыклѣр хъурейщ е хуѣхъурейщ. Адыгѣхѣми абазѣхѣми куѣд щлѣуѣ жыг хадѣхѣм кыщѣагъѣкл. Мѣз кусѣхѣм щыхѣсѣ.

erik kırmızı : пхъѣгульплѣыжъ.

erik ağacı kırmızı bot. : *prunus divaricata Ledeb.*, пхъѣгульѣйплѣыжъ : пхъѣгуль плѣыжъ кызыпыклѣ жыг ллѣужьыгъуѣм адыгѣхѣр зѣреджѣр пхъѣгульѣйплѣыжъщ.

eriksarı : пхъѣгульгъуѣжъ.

eriksarıağacı bot. : *prunus divaricata Ledeb.*, пхъѣгульѣйгъуѣжъ : пхъѣщхъѣмыщхъѣ кыпы-клѣхѣр хъуа нѣужъ, гъуѣжъыфѣ дахѣщ. Адыгѣхѣр апхуѣдѣ пхъѣгульѣйхѣм пхъѣгульѣй - гъуѣжъклѣ йоджѣ.

erik yuvarlak : пхъэгульхъурей,
erik ağacı yuvarlak bot. : *prunus divaricata Ledeb*, пхъэгульейхъурей : пхъэгуль хъурей
 кызыпыклэу адыгэхэм къагъэкӀ жыг лӀэужьыгъуэхэм пхъэгульейхъурейклэ йоджэ.
eril : лӀы.
erim : 1. плъагъуф, 2. зыдынэс.
erimek : 1. тклун, фагъуэн.
erinç : гуауэншэ, гупсэху.
erişim : 1. клуэфын, 2. лъэлэсын.
erişkin : лыплэ иува.
erişmek : 1. къехъулӀэн, 2. пхъэщхьэмышхьэ хъуа.
erişte : хьэнклал.
eriyik : ткӀуа.
erk, ki : 1. лъэкӀыныгъэ, 2. зи псалъэр пхыкл.
erkan : 1. нэхъыжьхэр, 2. дзэпщхэр, 3. и гъуэгу.
erke : 1. гуащӀэ, 2. лӀуэху зэфӀлэгъэкӀын.
erkeç zoo. : ажэ.
erkek : 1. хъу, 2. и псалъэр зыгъэпэж, 3. щӀалэ.
erkekçe : лӀым хуэдэу.
erkek çocuğa yarılan eğlence : кхъуейплъыжьклэрыщӀэ – кӀуэ кызыхуалъхуам хуащӀ
 хабзэ гуфӀлэгъуэ джэгуш. Дагъэ егъэфа фэ клӀапсэр зыклэрыщӀа пхъэ зэфӀлэбдзэ лагъэм
 кхъуей плъыжь, нэгъуошӀ цыкӀуфэкӀу заул клэращӀэ. Абы лӀпщӀлӀкӀ дӀэпщейфу кхъуейм
 едзакъэу, пылта саугъэтхэм ящыщ кыпыхынымклэ шӀалэхэр зӀеуэ.
erkekeğretilti otu bot. : *dryopteris filix-mas (L) schott*, мӀзбий, енӀб – илӀэс зыбжанӀкӀэ къӀкӀ
 къӀкӀыгъэ лӀэужьыгъуэщ. МӀз щӀагъхэм, псыхъуэхэм, щыпӀэ псыӀхэм кыщок. Адыгэхэм
 енӀбым и лъабжьэжыр хушхъуэу зӀрахъэ.
erkekleşmek : 1. лыплэ иувӀэн, 2. бзылхугъэхъу.
erkekleşmiş kadın : фызыхъу – лӀы щӀэн куэд кызыхэхъуэ, лӀэрыгуэтхъ бзылхугъэ.
erkeklik : 1. лӀы хъун, 2. лӀым хуэдэу.
erkekorgan : 1. къӀкӀыгъэхэр зыгъэбагъуэ, 2. фты.
erken : жьылуэ.
erkenmısır bot. : *lea maus everta*, нарыхухъэцыбанӀ : нарыху лӀэужьыгъуэщ. И пкӀыр
 лъагӀу дӀклӀейркӀым, пасӀу гъаши, щхъэци кыдӀедзри, адрей нарыхухэм нэхърӀэ нэхъ
 псынщӀлӀу мэхъу. Адыгэхэм куэд хъуауэ нарыхухъэцыбанӀер къагъэкӀ, ягъӀлӀэнкӀ, щхъӀл-
 клӀэ щабӀу яхъэжри, хъӀкӀуртыфӀ ящӀ.
erkek terzisi : марыхъу – цыхухъу дӀэрбзӀр.
ermek : 1. лъэлэсын, 2. хъун, - **ekinler ermeden biçilmez** : гуэдзхэр мыхъуу лӀахыжыркӀым,
 - **muradına erdi** : и гуӀэр къехъулӀащ.
er meydanı : табыныжьыкӀу – лӀыгъэрӀ къарукӀэ щызӀеуэ щызӀхъӀзехуэ ут.
ermiş : уӀлий, тхъэбысым.
erozyon : щӀым и гулӀыр тришхыкӀын, ирилӀӀэсэхын.
ersellik : мыхъумыбз.
erte : пщӀӀеймышкӀлӀэ, къӀбыщкӀӀэж, нӀужь.
ertelemek : плӀлӀэр хъуэжын.
ertesi : пщӀӀей, къӀуӀнэхуну мӀзӀ, къӀкӀуӀгъэ, гъӀэ къӀкӀуӀ, етӀуанӀгъэ.

er veya geç : гувами щлэхами.

erzak : шхын гьэтылға, шхыныгьуэ.

es müz. : пшыналъэм блэкI, - **es geçmek** : кьимыдзэн.

esans : епэрымэ.

esaret : гьэрыплэ.

esas : ипэ, пэж.

esasen : 1. ипэрауэ, 2. пэжыплэр.

esaslı : 1. куу, 2. дахэу, дэгьуу.

esef : гьэемыкIун.

esen : узыншэ.

esenlemek : гьуэгьу махуэ.

eser : 1. IэдакьэщлэкI, 2. лъагьуэ шылэн, - **şairin yeni eseri** : усакIуэм и Iэдакьэм кьыщлэ-
кIагьэщлэ, - **buralarda sudan eser yok** : мыбдежхэм псы зицIэ шылэкьым.

esham : 1. Iыхьэ, 2. и плалъэм пшыныжын хуэй щIыхуэ.

eshap : 1. зиIэхэр, 2. Тхьэшхуэм и лыкIуэ Мухьэмэд зылъэгьуахэр, и псалъэм едэIуахэр.

esinlemek, esinmek : гукьэкI.

esinti : жьапщэ.

esir : 1. гьэр, 2. пщылI, 3. дэхьэха, 4. клэс, - **onun güzelliğinin esiri oldum** : абы и дахагьэм
гьэр сицIащ.

esirci : гьэрыщэ.

esirhane : гьэрэщ.

esirgemek : 1. хьумэн, 2. дэмыIэпыкьуф, 3. щысхьын.

esirgememek : емыблэжын, щымысхьын, - **çok esirgeyen** : шысхьырабгьу.

eski : 1. жьы, 2. лыджэ, 3. ипэ ящIар, 4. жьы хьуар, - **eski cami** : мэджытыжь, - **eski müdür**
: тхьэмадэжь, - **kullanıla, kullanıla eskimiş** : зэрахьэурэ жьы хьуащ.

eski adige evi : тэхьуанэ – пасэрей адыгэ унэжь бгыкьу имылъу, пкIэуэщикI имылэу, уэр-
дыхьу ныкьуэу и щхьэм идза арэфхэм чий кьытедзарэ бгьэнкIэ зэщIэбгьэжауэ, чийр
ятIэкIэ кьраикIыжт.

eski ağıt : гьыжь – гьыбзэжь, сагьыщ.

eski elbise : хьыбий –жьы дьдэ хьуа щыгьын, бжыхь сыт.

eskici : 1. вакьэдыж, 2. хьэпшыпыжь зыщэ-кьэзыщэху.

eskiçağ : лъэхьэнэжь.

eskiden : лъэхьэнэ блэкIа.

eskidünya : дунеижь.

eski giysi : пкIэщэхьу – щыгьыныжьым мыри и цIэщ.

eski kılıç : хьэдзэгьей – пасэрей джатэ лIэужьыгьуэт.

eskimek : лэжьэн, - **önünün eskiyip, aşınması** : IулэжьыкIын.

eski moda entari : лъэныкьуэщылы – 1) пасэрей бохуцей и метинэхэри мет идаплэхэри
лъэныкьуэкIэ ехьэклауэ, 2) зэфIэдзаплэ зимылэу бгьэлулъым теда бзылхугьэ дыжьын
щIыу.

Eskişehir taşı : Iескишехьир лулэ мывэ.

eski tüfek : домбаз – щагьэкIэ щIагьанэурэ ягьауэу шыта пасэрей фочыжь, -кьарэдае –
пасэрей адыгэ фочт

eskiz : щапхьэ.

eskrim : лескрим.
esmer : флыцлафэ.
esmerleşmek : флыцлафэн.
esna : ардыдэм, - **o esnada siz yoktunuz** : ардыдэм фыщылактым.
esnaf : тучантес, тучантет.
esnek : шэщыф, лалэ.
esnemek : хущхьэн.
espri : гушылэ.
esrar I bot. : *cannabis sativa* L., щлэп, **bak. kendir-kenevir.**
esrar II : щэху, тласхьэ.
esrarengiz : тласхьагьэ, щэхугьэ.
estek köstek : мор мыр.
esvap : щыгьын.
eş : 1. щхьэгьусэ, 2. тлурьт, 3. псэгьу, 4. дарэ, 5. плэщхьэгьу, 6. шулэгьэ – лым и щхьэ-
 гьусэ – нысашцэ, япэ нанур игьуэтыху нысэхэм апхуэдэу еджэт. - **eşsiz** : щхьэгьусэншэ,
 дарэншэ.
eşanlamli : мыхьэнитI кьызэрыкI псалъэ.
eşarp : щхьэтепхьуэ.
eşbiçim-li : зэщхьхэр.
eşcinsel : мыхьумыбз.
eşdeğer : уасэ зэхуэдэ.
eşdeğerli : уасэ зэхуэдэн.
eşek zoo. : шыд, - **erkek eşek zoo.** : шыдыхьу, - **dişi eşek zoo.** : шыдыбз, -**sıpa**: шыдыщлэ.
eşekarısı zoo. : хьэдзыгьуанэ, кьадзыгьуэ, - **eşekarısı yuvası** : хьэдзыгьуэналъэ.
eşekdikeni bot. : *echinops sphaerocephalus* L., банэхурей : илъэс зыбжанэкI кьэкI удзщ. И
 лъэгагьыр см 80 - 100-м нос. Дыгьаплэ джабэхэм, губгьуэхэм, гьурцхэм яхэту мэкьуплэ -
 хэм кьыщокI. И гьагьэхэм бжьэм фо кьыхах.
eşekhiyarı bot. : *ecballium* L. Rich., шейтланхьарбыз, губгьуэкьэб : удз ллэужьыгьуэщ. Нэ-
 хьыбэм машым хэту кьокI. Фонащэм хуэдэу кьуэпс едзри фонащэ цыкIухэр кьыпокIэр,
 и жылэр флыцлэщ, щхьуэ хэлъщ.
eşek kulağı : барэбыдз, *Knautia* L, ллэужьыгьуэ зыкьуом мэхьу, мэз лъапэхэм, мэкьуплэхэм
 кьыщокI.
eşek dağcıçeği bot. : *knautia montana (bieb) D.S.*, бжэнудз : гьитIкIэ кьэкI удзщ. И лъэгагьыр
 см 90 - 120-м нос, удз щхьэкIэхэм щхьэ цыкIу зэкIэщлэсу, гьэгьа хужьыфэхэр гьэмахуэм
 кьыпедзэр. Гьэгьахэм бжьэм фо кьыпах, мэл, бжэнхэм флыуэ яшх.
eşekotu tarla bot. : дадийгуль, **bak. saban kıran.**
eşelenmek : лъэпхьэщэн – унэджэхэм щыкьун лъыхьуэу лъэбжьанэкIэ щы щхьэфэр
 зэрилъэпхьэщыр.
eşelemek : лъэпхьэщэн, кьэульэпхьэщын.
eşgüdüm : зэтегьэуэн.
eşik : 1. жыхафэ, жэхафэ, 2. щлэдзаплэ, - **eşikten adımını atmadı** : жыхафэм ебэкьуакьым, -
yazın eşiğindeyiz : гьэмахуэм и щлэдзаплэщ, - **eşik kasa üstü** : бжэлъэмыж – бжэщхьэу,
 бжэлыпкьыщхьэ.
eşinmek : елъэпхьэшэхын.

eşit : зэхуэдэ.

eşitlemek : зэхуэдэ щлын.

eşkenar geo. : плимэ зэхуэдэ, зэпэплимэ.

eşkiya : хьунщлакүйэ.

eşkin : шыкүйэр.

eşme : етл, етлын.

eşmek : етлэхын.

eşofman : спорт цыгьын.

eşraf : хуэщлахэр.

eşsesli : псалъэм кыккыр щхьэхуэ пэтрэ, я тхэклэр зэхуэдэхэр, **-yüz** : щэ, 100, **-içyağı** : щэдагъэ.

eşsıcak : зэхуэдэ хуэбагъэ.

eşya : хьэпшып, - **eski eşya** : хьэпшыпыжъ, - **yapımı zor olan eşya** : хьэрамэхьищэ.

eş yükselti : я лъэгагьыр зэхуэдэ.

eş zamanlı : я лъэхъэнэр зэтехуэн.

et-I: 1. лы, 2. пхъэщхьэмышхьэм яшхыр, - **kaba et** : лыпцлэ, - **boyun eti** : пщэл, - **et suyu** :

лэпс, - **çiy et** : лы цлынэ. - **kurutulmuş et** : лы гъэгъуа, - **kuru et** : лыгъур, - **tuzlanmış et** :

лы шыуа, - **yumuşak et** : лы щабэ, - **et suyu çorbası** : лыншэ лэпс – лы зыхэвамклэ ящла

шыпс, - **etin suyunda donması** : лысыс – лыр лэпсым хэтлатлэу хэдиижыхьамэ, - **et çıkar-**

ma aleti : лых, лыхэх – гъэшауэ жьитл зилэ дзасэ, лэгъупым лы кьырыхыхьжу, - **eti kazan**

suyuna bastırma aleti : лыхэкъузэ – лыр цагъавэклэ лэпсым кьыхэмышын папцлэ къашу

зэблэдзауэ илэгъэ зыщлэмыт пхъэ къабзэ цыкүйитклэ лэпсым хакъузэ, а тлум ятегъэщлар

лэгъупыкьум щлэгэнэжауэ, - **et şiş dayanağı** : пхъэлъэлъ – дзасэклэ лы цагъажьэклэ

яжъэм хэмыуэн папцлэ дзасэм щлагъакъуэ пхъэ такьыр.

et-II: пхъэщхьэмышхьэхэм трашхыкыр.

etalon : шэч щапхъэ.

etamin : бжъэхуц, щлэп, данэм кьыхащлыкла шэкл.

etap : бэкъуэн, зэдынэсын.

etçil : лышх.

etçiller : лышххэр.

etek I : 1. клэлупхъуэ, 2. клэпхын, 3. клэдахъуэ.

etek II : бгы лъапэ.

etene zarı ant. : бзаджэ - шэрыпл псэущхьэхэр ныбэм щилъым деж зыкүйэцлылъ лыджанэ
плащлэращ. Лъхуа нэужь къаклэрыхужу.

etken : гуащлэ езыхьэллэ.

etki : гуащлэ ехьэллэн.

etkilemek : кьэгъэдэлүэн.

etlenmek : пшэрын, лы зэтелъхьэн.

etli : 1. пшэр, 2. лы зыхэлъ, - **etli börek** : курызэ – лы зыдэлъ псыхьэлывэ цыкүй.

etlik : гъашхэ, - **etlik piliç** : джэд гъашхэ.

etmek : 1. щлын, 2. уасэ ищлын.

etmen : кьэхутакүйэ дэлэпыкьуэгъу.

etnik : хэхэс, - **adigeler Türkiye’de etniktir** : адыгэхэр Тыркум щыхэхэсщ.

etnografya : культурнэ, псэуклэм телэжьыхьын.

etnoloji : щытыклэ, ефлэклуэным елэжбын.

etol : дамэ тепхъуэ.

etraf : луфэляфэ, лэгуэблагъуэ, лэхэляхэ

etrafında koşturan : хьэлужыж – мэлужыж – зыгуэрклэ зыщыгугъым и хьуреягыр къэзыжых хьэклэупс.

etrafli : кыхьлыхьы.

ettirgen : егъэщын, - **yazdırmak** : егъэтхын, - **söyletmek** : жегъэлэн, - **kapattırmak** : егъэбыдэн.

etüt : 1. лыхъуэн, 2. къэхутэн, 3. лэжыплэ.

etüv : хуабэр зыхъумэ маршынэ.

etyaran med. : шынкуу.

ev : 1. унэ, 2. щлэплэ, - **ev sahibi** : бысым, хэгъэрей, - **ev sahibesi** : бысым гуащэ, хэгъэрей гуащэ, - **evsiz - barksız** : унэншэ, - **ev-bark olmak** : унагъуэ хъун, - **evin tabanı** : унэлящлэ, унэ лъэгъу, - **evin tavanı** : унэ лъащхьэ, унэ клафлэ, - **evin iç köşesi** : пллэнэпэ, - **ev ar-sası** : унаплэ, - **yeni eve hediye götürmek** : унэхэщлэ – унагъуэщлэу тлысам хуащл тыгъэ, - **evine ait** : уней, - **o bizim eve girmede** : ар ди жэхафэгум къытехьакъым, - **tek odalı ev** : дзыгъуэтеуе.

ev tütünü : хьэмгъокъу – унэрыгъэкл, езыхэм яубыж тутын.

evcek : зэрыунагъуэу.

evcil : унэрылыгъ псэушхьэ.

evcilleşmek : унэм есэн.

evcillik : нану джэгъу.

evcimen : и унагъуэм клэлыплэ.

evet : нтлэ.

evde kalmış : хэужына – зи шэгъуэ, зи къэшэгъуэ блэкла, къыдэнэжа.

evham : гурышхъуэ, шынагъуэ.

evirmek : гъэклэрэхъуэн.

evinin yıkılması : жьэгукъутэ, хьэгукъутэр къыхуэхьын – и унэр зэхэкхутэн.

evladına düşkün : жэмыжыгу – егъэлеяуэ быным хуэгумыгъуэ, хъуэнэхъуеиншэ анэ

evlat : бын.

evlatlık : бын нэплэс, - **evlatlık almak** : бын нэплэс къэштэн, - **büyük evlat** : пажэ.

evlek : плланэ, хьэсэ.

evlenme çağındaki kız : из къызыщыхьа – зи ишэгъуэ, зи дэклуэгъуэ пщащэ.

evlenmek : къэшэн, дэклуэн, нэчихь егъэтхын, - **уафэм лугъуэ игъэуэн** – унагъуэ щлэн.

evli : къэзыша, дэклуа, нэчихь езгъэтха, - **yirmievli mahalle** : унагъуэ тлощл хъуу хьэблэ, - **evli-barklı** : бынунэ, - **evli kadının saç modeli** : щхьэншоку – унагъуэ зыщла бзылху-гъэхэм я щхьэц ухуэнэр хьыджэбз дэсым хуэдэу хуиту кьрадзыхыртэкъым, я щхьэщы-бым щашыхьт.

evliya : тхьэм гъунэгъу хуэхъуа, тхьэбысым, - **evliya gibi** : цыху щабэ, тхьэбысым хуэдэ.

evrak : тхыгъэ тхылымплэхэр.

evren : дуней.

evrensel : 1. дунейм теухуа, 2. дуней щапхъэу.

evrim : зыхъуэжын, игъэфлэклуэн.

Evtanrısı -mit. : Созрэщ.
evvel : ипэ.
evvela : ипэу, ипэрауэ.
evveliyat : ипэрей.
evvelki, evvelsi : ипэ хъуа, дыгъуасэ, вэсэмахуэ.
ey : ей.
eyalet : зи унафэ зыщыж жылэ.
eyer : уанэ.
eyer aksesuarları : уанэ лэмэпсымэхэр, - **eyer kaltağı** : уанэпхъафэ, - **kısa kolan** : пыдын, - **kaltak yastığı** : уанэгушхъэнтэ, - **üst kolan** : пыдынкыхь, - **kuzgun** : джэрыщлэ, - **yamçı bağlama iperi** : лъэтэпс, - **kaltak uzunkolanı** : лъэтэпскыхь, - **kaltak kısa kolanı** : лъэтэпсклэщл, - **uzun kolan** : тахътыр, - **altıncık** : тахътырщлэлъ, - **üzengi kayışı** : лъэрыгы-псыфэ, - **kolan altı kayışı** : лъэрыгы щлэлъ, - **üzengi** : лъэрыгы, - **kuzgun bağlama yeri** : джэрыщлэщлэщлэплэ, - **eyer kayışı** : уанэкъуапэ, - **ana kolan** : шыныбэпх, - **kaytan göğüs-lük** : бгъэрыщлэ, - **eyer keçesi** : шыщлагъщлэдз, шыщлагъщлэлъ, - **kaş kayışı** : уанэкъуапэ флэлъ, - **eyer teferruatı** : лэпслъэпс, - **ufak düğmeler** : мет, - **göğüslük gümüşleri** : бгъэры-щлэкъэб, - **uzun sarkan gümüşler** : мывэуцлэ, - **kuskun gümüşü** : джэрыщлэ мет, - **atın arka sırtı** : джэрыщлэ нэджэ, - **atın arka sırt derisinden yapılan eyer** : саур уанэ, - **eyerci** : уанашлэ, - **eyerin öne kayması** : епллэклуэн – уанэр шым ипллэм щэтэн.
eyeraltı balta : уанэдждэ – уанэ щлагъым щлэлъу зэрахъэу шыта дждэ цыкы.
eyerci : уанашлэ – уанэ щыныр зи лэщлагъэ.
eyerlemek : уанэ тельхъэн.
eylemci : гугъэ зауэ езыхъэк.
eylemek : къэгъэувылэн.
eylül ayı : луэныгъуэ мазэ.
eytam : зеиншэхэр.
eyvah : еуей.
eyvallah : тхъэм уигъэпсэу, узыншэу ушыт, апхуэдэу ерехъу.
eyyam : махуэхэр.
ez : пытл.
eza : гугъу егъэхьын.
ezan : азэн.
ezani : азэным теухуа, - **ezani saat** : азэн щхъэрыкыуэ.
ezber : гуклэ щлэн, гум иубыдэн, гурыбжэ – гуклэ зэгъэщлэн.
ezberci : гуклэ зэзыгъашлэ, лурыбжэу – къемыджэу гуклэ жылэфын.
ezberlemek : гуклэ зэгъэщлэн.
ezel : зи къежъаплэр ямышлэ.
ezeli : щыдэхъу, гъащлэщыдэ.
ezgi : уэрэд.
ezginlik : плейтеин.
ezici : 1. хьэлъэу, 2. бэуэ.
ezik : 1. пытла, 2. нэщхъей, 3. уфлыцла.
eziklik : 1. япытла, 2. гууз.
ezilmek : уапытын.

ezilmiş : үлэщла, улышкыа, хулла.

ezinti : мэжэллэн, шынагъуэ, плейтеин.

eziyet : гуауэ, гугъу ехъын.

eziyetli : лүэху хьэлъэ.

eziyetsiz : лүэху тынш.

ezme : пытла.

ezmek : дэпытлэн, пыттын, ужьгъын, үлэщлын, пклын – зыгуэр убэн, къэнжалым тхыпхъэ кыхэщлыкын. - **іçeride ezmek** : щлэпытлэн, - **dışarida ezmek** : дэпытыкын, - **altında ezmek** : щлэпытэн, - **іçinde ezmek** : хэпытлэн, - **ağzında ezmek** : лурпытлэн.

F, f : Ф, ф.

fa, nota müz. : фа, пшыналъэбзэ, нота.

faal : 1. мэлажьэр, 2. лүэху куэд зыщлэ.

faaliyet : лэжьэн.

fabaotu bot. : *vulgaris Moench.*, хьэджэш – зы гъэклэ флэкл къэмыкл къэклыгъэщ. И жылэхэм шхыныгъуэ къыхащылк, яхьэжри лэщым ирагъэшх.

fabrika : фабрикэ.

fabrikacı : фабрикэ зилэ.

fabrikasyon : фабрикэм къыщлгъэклэ.

facia : гуауэ.

fahiş : лъаплэрей, лъэпсей.

fahişe : псэжь.

faik : лъагэ.

faiz : лэпэщлэгъэж хэхъуэ.

fak : 1. теуэ, 2. лъахъэ, 3. гъапцлэ.

fakat : ауэ.

fakir : 1. тхьэмышккэ, 2. дэхуэха, 2. гъуэджэ – мылкъуккэ хуэмышла, хунэмыс, убэжьыбэ.

fakirleşmek : 1. тхьэмышккэн, 2. дэхуэхын, шэджелъаджэ – зэтехуа, хунэмыс.

fakülte : факултет.

fal : джэш идзэ.

falaka : хьэмшэс – шыбжьыр зыфладзэу гум е пхьэлэщэм и цлэращ.

alan : 1. зэгүэр, 2. зыщылплэ.

falci : джэш изыдзэ, лэгуаплъэ.

false : 1. пхэнжыгъэ, 2. щлэщхъу, 3. уэщхъу.

familya : 1. унагъуэ, 2. зы лъэпкъхэр, 3. зы ллэужыгъуэхэр, 4. щхьэгъусэ.

fani : ллэныгъэ зыщлэлъ.

fanila : джанэщлагъщлэлъ.

fantastik : гупсысэм къылъхуа, къагупсыса.

fantezi : 1. гушылэ гуапэ, 2. гъэщлэрэщла, 3. пцлыгурыхь – къагупсыса.

fanus : абдж теплэ, абджыщхъэ.

far : 1. хьэгү уэздыгъэ, 2. зэрылэ пэрытх.

faraş : хьэнцэ, пхьэнклиидз, хьэнш.

faraza : псалъэм папцлэ.

fare zoo. : дзыгъуэ.

fare kapanı : дзыгъуэ теуэ.

fare deliği : дзыгъуэгъуэмб

farekulağı otu bot. : *syellaria L.*, удзкъэс : ллэужыгъуэ зыбжанэ хъу удз лъэпкъыгъуэщ.

Удзкъэсхэм я пкъым см 10 – 50 я кыхьагъщ. Мэкъуплэхэм, хъуплэхэм, папжьэхэм, щылплэ псылэхэм къыщокл.

fare zehiri : дзыгъуэгъалэ

fare saçlı : дзыгъуэц – къалъхуагъащлэ быным тет щхьэц щабэращ жыхуалэр.

farfara bot. : *tussilago farfara L.*, анэрэ-анэнэплэсрэ, **bak, devetabanı.**

farfara : псалъэрей, лэуэлъауэрей, тхьэрыкъуэфдэгү.

farfor : фафлэрыху, флэфлыху.
fark, kî : зыщхьэщыкын, зэрыщхьэщыкI, -**farkina varmak** : гу лъытэн.
fars : фарси, перс.
farsça : фарсыбзэ, персыбзэ.
farz : щыхуэ (дин).
fasafiso : псалъэ мышхьэпэ.
fasarya : псалъэ нэщI, зыри кыммыкI.
fasil : нэклубгъу.
fasıla : 1. зэхуаку, 2. зэпызыгъуэ.
fasulye : *Phaseolus vulgaris L.*, джэш : флагъэшхуэ зыхэлъ къэкIыгъэщ. ЗыкIэрищIэн игъуэтмэ дожей, шхыныгъуэ лIэужьыгъуэхэр кыхащIыкI. - **sırık fasulyesi bot.** : джэш-дэжей, - **beyaz fasulye bot.** : джэшхужь, - **siyah fasulye bot.** : джэшфIыцIэ, - **barbunya bot.** : джэшкьуэлэн, - **къащ** – джэш лъэпкъым ящыщ, - **хьэдджэш** – джэш лIэужьыгъуэщ. - **fasulye falı** : джэш дзын, - **fasulye kabuğu** : джэш наплэ - **fasulye sırgı** : джэшдэжей бжэгъу.
faşist : фашист.
fatih : зауэм текIуа.
fatiha : къурIэным ипэрей дууэр.
fatura : фактурэ.
favori I : жьакIацэ.
favori II : нэхьыфIыр, къэзыхьыфынур, текIуэфынур.
fayans : фаянс.
fayda : 1. хэхъуэ, 2. фIыгъэ, 3. флагъэ, 4. щхьэпэ, 5. пэрмэн.
faydalanmak : фIыр зэгъэхъулэн, зэгъэщхьэпэн.
faydalı : щхьэпэн.
faydalılık : щхьэпагъэ, щхьэпэныгъэ.
faydasız : мышхьэпэ, пэрмэныншэ.
fayton : гущхьэтет, гуимэ.
fazilet : цIыху плэзэрыт.
fazla : 1. лей, 2. нэхьыбэ.
fecaat : гуауэ.
fecir : нэхущ.
fedakar : емыблэж.
fedakarlık : емыблэжын.
federal : хэгъэгъу зэгухъа, зэхыхъа.
federasyon : 1. зэгухъа хэгъэгъу цIыкIухэр, 2. зэгухъа хасэхэр.
federe : хэгъэгъу зэгухъахэм яз.
felah : хуитыныгъэ.
felaket : зэхэкъутэныгъэ.
felaketzede : зэхэкъутэныгъэм къела, - **felaketzede ye yapılan yardım** : уэкъулэ.
felç med. : чэнчэ, къебгъэуэн, антрахъуэ, пкъыуэ.
feldispat : абрэмывэ лIэужьыгъуэ.
felek : 1. Тхьэ, 2. уафэ.
fellah : хьэрып къуажэдэс.

felsefe : 1. шылааныгээр кээхутэн, 2. тхыдэр кээхутэн, 3. дуней плээклэ, 4. лээххэнэ, гупсысэ щіленыгээ.

feminist : бзылхугуэм кыыщхыэшж.

fen : физикэ, химие, математике, биологиехэр.

fena : 1. лей, 2. мыфл, 3. хьэлэч, - **fena gözle bakmak** : нэ лейклэ плээн, - **fena kalpli** : гу лей, гу флей.

fenalaşmak : гумэщын, кызыэлыххэн, сымэджен.

fenalık : леягээ.

ferer : 1. финар, 2. кхъухыгуазэ.

ferer çiçeği bot. : *Physalis alkekengi L.*, плырыпл : зи лээгагыр см 25 – 60 хъу кээкыгуэ лээужыгуэщ. Мээ лэапэхэм, пабжэхэм, кыуэхэм кыыщокл. Адыгэхэм хушхуэ зэры-хэлъым папщлэ яшх.

fer : 1. цыуагээ, 2. нэцлу.

feragat : пыкыжын.

ferah : 1. нэху, 2. тынш.

ferahlamak : тыншыжын, бэуэжын.

ferahlık : 1. нэхугээ, 2. тыншыгуэ.

ferdi : 1. зы цыхум теухуа, 2. изакыуэ.

feribot dnz. : хьэгублэшкхухь.

ferman : паштыхь унафэ.

fermuar : щылуужэражэ – дээцлыкы зэрыубыдхэр зилэ щыгын зэхуэщл.

fersiz : мыцлууж.

fert : зыцыху.

feryat : гуо, гыз, гурым, - **feryat etmek** : гызын, гурымын, гуоун.

fes : хьэжыпылэ.

fesat : 1. ныбээз, 2. зэхэгээзэрыхын, 3. лейм егупсысын, - **fesat karıştırmak** : утыкур зэхэгээзэрыхын.

feshetmek : 1. лэтыжын, кыутэжын, 2. икхухын.

fesleğen (kedi otu) bot. : *valeriana officinalis (s.l.)*, бадзэгаллэ, блэгын – хушхуэ зыхэлъ удщ. Илээс зыбжанэклэ кьокл. Адыгэхэм куэд щлауэ удзым и лэабжээр гум зэрелээ хушхуэу зэрахьэ. Мэкьуплэхэм, мээ лэапэхэм кыыщокл.

festival : махуэ хэха нэгу зегээужь.

fesuphanallah : гээщлэгюэн.

fethetmek : кээзэун.

fetih : кээзэуа.

fettan : удээыхьэх.

fetva : муслъымэн чэнджэщ.

feveran : жагюэу гулэн.

fevkalade : гээщлэгюэн.

fevri : кыльын.

feza : уэгунэ.

fiçi : чей, фэндырэ. - **fiçi çemberi** : чейбжэ – чейм тель уэрдыху, - **fiçi kapağı** : чейтеплэ, - **fiçi deliği tıpası** : цыб – фэндырэ сытхэм ярытыр кымыжыну луауклэ пхэ хьурей.

fiçi dolusu peynir : кхъуей кладэ – чей из лэатэ кхъуей.

fıkırdak : псэжь хуэдэу.
fıkırdamak : 1. къэвэн, 2. пыгуфлыкын.
fıkra : дыхьэшхэн, гушылэ таурыхь, нарэ.
fıkracı : дыхьэшхэн къэзыуатэ, гушылэ таурыхь къэзыуатэ.
findık : дэцлыкы, мэзидэ.
findık kült. : дэжьейлэрысэ.
findık ağacı bot. : *corylus avellana L.*, дэжьей : гурц лэужьыгъуэщ, и лъэагыр м 2 – 5 хьууэ. Дэ къыпыклэхэр 2 – 5 е нэхьыбэу къыпоклэр. Дэжьейр куэдэу къыщокл мэз лъа - пэхэм, къуэхэм, псыхьуэхэм. Адыгэхэм деичым чий, гуэзнэч, гуэн, ду, бжыхь нэгъуэщл псэуалэхэри къыхащлык.
findıkçı : 1. дэцлыкыщэ, 2. дэцлыкыщэху, 3. псэжь.
findık faresi zoo. : дзыгъуэцлыкы.
findıkgiller : дэцлыкы лэужыгъуэхэр.
findıkkıran : дэкьутэ.
fırça : цейлэщл.
fırdolayı : хьурейуэ.
fırdöndü : чын, джэрэзын.
fırıldakçı : чыныщл, чыныщэ.
fırın : хьэку, - **fırın üstü** : хьэкущхьэ, - **fırın arkası** : хьэкудакьэ, - **fırın kapısı** : хьэкубжэ, - **fırın küreği** : хьэкутегъэлъадэ.
fırenci : 1. хьэкущл, 2. щлакхьуэ зыгъажьэ.
fırınlamak : 1. хьэкум щыгъэжьэн, 2. хьэкум щыгъэгъун.
fırlamak : илтын.
fırsat : игъуэ.
fırsatçı : игъуэщ.
fırsatçılık : игъуэщыгъуэ.
fırt : хьумпл – зэлубыгъуэ.
fırtına : 1. борэн, 2. уэлбанэ, 3. къелын, 4. гукъеуэ, - **fırtınalı yer** : уэлбэналъэ.
fırtınakuşu zoo. : борэнпежьэ.
fısıldama : лущащэ, хьуцацэ.
fısıldamak : лущэщэн, хьуцацэн, - **fısıldayarak konuşmak** : лущащэу псэлъэн.
fiskiye : псыутх.
fıstık bot. : *arachis hypogaea L.*, щыдэ – зы гьэклэ къэкл хадэхэкл къэклыгъэщ, джэш лъэп-къым хохьэ. Къыщлэхьуэ щыдэхэр клэртлоф къыщлэхьыжыгъуэм хуэзэу къыщлахьж, ятхьэщл, ягъэгъу, цынаэуи, гъэлыгъуауи ящх, шхыными халъхьэр.
fışkı : вэнвей.
fitik anat. : габэ.
fi tarihi : гьадэщыдэ – пэи клэи зимылэ лъэхьэнэ, лъэхьэнэ жьжьэ дыдэ.
ficarya bot. : *ficaria calhifolia Reishb.*, пкъынэфафлэ – илъэс куэдклэ къэкл удз лэужьыгъуэщ. И лъэагыр см 15 – 20 мэхьу. Щыплэ псылэхэм, мэкьуплэхэм, мэз лъапэхэм къыщокл, хушхьуэ къыхах.
fidan : 1. къуэпсыщлэ, 2. жыгыщлэ, - **yabani fidan** : *malus mill.*, мей.
fidanlık : жыгылъэ.
fide : гьэтлысхьэн, -щыкл – гьэтлысхьэну къагъэкл хадэхэкл.

fideci : гъэтысхъэныщэ.
fidelemek : хэсэн, щыкI.
fidye : щхъэщэху.
figür : пкьы щытыкIэ.
fiğ bot. : *vicia sativa L.*, къащ : зы гъэкIэ фIэкIа къэмыкI къэкIыгъэщ. И пкьым см 50 – 70 и кIыхъагъщ. Къащыр цIыхухэм куэд щIауэ къагъэкI, Iэщым фIыуэ яшх, мэкъу хъарзынэ мэхъу.
fihrist : тхыпкъ чэзу.
fiil : 1. Iуэху, 2. щIэн.
fikir : гупсысэ, - **fikir almak** : ечэнджэщын.
fil zoo. : пыл.
filamingo-zoo. : лъэкъуапцIэплъыфэ.
filan : мор, мыр.
fildişi : пылыдзэ.
file : хъар, кIэзэрыхъа.
fileto : лы щабэ.
filika dnz. : кхъуафэжъей.
filiz I : 1. къуэпсыщIэ, 2. жылэм кыкIагъащIэ, 3. лъахъц, 4. кыдэж, кыдэжа.
filiz II : минерал кыщIахыгъащIэ.
filizlemek : къуэпс лейхэр хъунщIэн.
filizlenmek : 1. кыдихун, 2. ин хъун.
film : филым.
filo dnz. : кхъухъыбэ, кхъухъыдзэ.
filo hv. : кхъухълъатэдзэ.
filolog : бзэ щIэныгъэлI.
filtre : кхъузанэ.
final : икIэ, ухын, ухыгъуэ, иухащ.
finanse : IэпэщIэгъэжым кыкыуэтыр.
finansman : IэпэщIэгъэж гъэтылъа.
fincan : IэгубжъэцIыкIу, Iэгубжъей.
fince : финыбзэ.
fingirdek : зызыщI бзылъхугъэ.
fingirdemek : гу лъозыгъатэ бзылъхугъэ.
fino zoo. : хъэмаскIэ.
firar : щIэпхъуэжын.
firavun : 1. фирхъэун, 2. зэзыпэсыж, 3. гуфлей.
fire : хэщI.
firkete : щхъэцхэлъ.
firma : улэщ.
firuze : уафэрыху.
fiske : Iэпэуэ.
fiskos : Iуцащэ.
fistan : бостей, бохуцей.
fişek : платронтIащ, - **fişek tıpası** : шэкудэ – шэгыныр зэрагъэбыдэ.

fişeklik : хъэзырыс, гынылэ, платронтлащылэ – цей бгъафэм теда шальэрщ.
fit I : еуштын.
fit II : зэпэкӀуэжын.
fitleşirmek : зэпэгъэкӀуэжын.
fitil : бжъэхуц кӀапсэ, щтэ, цагъэ.
fitillemek : 1. щӀэгъэнэн, 2. къэгъэгубжын, 3. еуштын.
fitlemek : тегъэгушхуэн.
fitne : зэхэгъэзэрыхьын.
fitneci : зэхэзыгъэзэрыхь.
fitnelemek : хуэпсэлъэн.
fitre : нэщӀ мазэм ят пщӀэ.
fiyaka : зыкызых.
fiyasko : узэрыгугъауэ кыщӀэмыкӀын.
fiyat : уасэ, пщӀэ, - **yarı fiyat** : уасэныкыуэ, - **baş fiyat** : уасашхъэ.
fizibilite : зэрыхъун, щыкӀэр.
fizik : 1. физике, 2. цыхум и щыкӀэр, зэхэлъыкӀэр, теплъэр.
fizikçi : физикэр зи лэщӀагъэ.
fiziksel çöküş : кыарукӀэгъу – махэуэ.
fiziksel gelişmemiş : ажмыжъ.
fizyoloji : псэушхъэ щӀэныгъэ.
fizyonomi : цыху нэгъу теплъэ.
flama : ныпщыкӀу.
flamingo zoo. : кыру.
flanel : цым, бжъэхуцым кыхэщӀыкӀа щӀкӀ.
flaş : 1. нэху гуащӀэ, 2. гъэщӀэгъуэн, удэзыхъэх.
floryakuşu zoo. : мэкъупӀэджд.
flört : щӀалэгъуалэ гушыӀэ, кыэшэн, псэлъыхъу.
flüt : бжъамий.
fobi : шынэ сымаджагъэ, гуих.
fodul : пагэ.
fok zoo. : хыкхъуэ.
fokurdamak : кыэкъуэлъэн.
fol : кыуалэбзухэр, джэдкыазхэр щыкӀэцӀ, щыгъуалъхъэ, я шырхэр кышщрац кумбыгъэ гъуэ.
folikulit med. : джэдынэ.
folk : жылэ.
folklor : лъэпкъ щӀэныгъэ.
folluk : абгъуэрынэ – джэдхэр здэкӀэцӀ абгъуэр ямыбгынэн, нэгъуэщӀыпӀэ икӀэцӀэу щӀамы-
 дзэн папщӀэ джэдэщым иӀэ абгъуэхэм джэдыкӀэ зырыз е абы ещхъ мывэ кыранэ, аращ
 абгъуэрынэр.
fon : лэпэщӀэгъэж хэха, лэпэщӀэгъэж дэдзыха.
fondan : кӀэнфет.
fonetik : макъ кыэхутэн.
font min. : шугун.
fora dnz. : лух, лукӀ унафэр.

forklift : хьэлъэлэт маршынэ.
form : 1. зэрыщыт, 2. зэрыхъун щыкӀэр, 3. зэщхь щыгынхэр
forma : къупхъэ, напӀкӀуэцӀ пщыкӀуих.
formül : 1. хабзэ, 2. хӀкӀыпӀэ, 3. формул.
fors : 1. хэгъэгу тхьэмадэ, дзэпщ зэрыс гум палъэ нып цыкӀу, 2. зи псалъэ пхырыкӀ.
forsa dnz. : кхъухь гъэр.
forum : зӀлуцӀэ.
forvet : ипӀэ щыджэгу.
fos : фа, пкӀыншэ, нӀцӀ.
foseptik : мащӀэ.
fosfat : куэншыбым халъхъэ фосфор.
fosfor : нэхухь.
fosil : пасэм щыщӀагъым къыщӀэна псӀушхъэ къупщхъэхэр, къэкӀыгъэхэм къащӀэнахэр.
fosilleşmek : 1. мыву жын, 2. къыкӀуэтын, жьы хъун.
fosurdamak : шыбауэкӀэ жьэм къыӀукӀ макъ.
fosurfosur : тутыным гуащӀэу щӀэфын.
fotin : вакъэ.
fotoğraf : сурӀт.
fotoğrafçı : сурӀт техакӀуэ.
fotojenik : сурӀтым дахӀу къыкӀ.
fotokopi : фотокопи.
fotometre : нэхупщ.
fotomontaj : сурӀт зыгуальхъа.
fotoroman : сурӀту роман, псысэм ещхъу щӀа сурӀт.
fotosfer : нэхухъурей.
fötr : щӀакӀуэ пыӀэ.
fraksiyon : щхъэхуэу гупсысӀ гупхэр, гуп щхъэхуэхэр.
francala : щӀлакхъуэкӀыхь.
frangulaotu bot. : *frangula alnus Mill.* пхъапцӀэ : жыг лъахъщӀэ е жыг инщ. И лъэагъыр м 6 – 8-м нэсынуц. Пхъэщхъэмыщхъэ къыпыкӀэхэр хъурей цыкӀуш. И къэхъукӀэ-къежъапӀэм Къафкъасыри хабжӀэр. Ди мӀзхэм куӀду къыщокӀ. И пхъафӀэр адыгӀэхэм хушхъуэу зӀрахъэ, иӀэгъэ ящӀ.
frank : фрӀандж лӀпӀэщӀӀэгъӀж.
fransız : фрӀандж.
fren : гулъӀэф.
frenği : пӀиуӀэ, урыс уз.
frenk : европӀэ лъӀпкӀ.
frenkçileği bot. : *fragaria ananassa Duch.*, мӀракӀуӀӀӀэрысӀ – илӀӀэс зыбжанӀкӀэ къӀкӀ, лъаб-жъӀж зӀӀэ къӀкӀыгъӀӀ. Удзщ, и лъӀагъыр см 15 – 30 мӀхъу. ХадӀхэм къыщагъӀкӀ, мӀра-кӀуэ къыпцӀӀэхэр инщ, лӀфӀщ, яшх, фоупс, фошыгъупсым хӀлӀыу ягъавӀ.
frenk gömleği : джанӀ, европӀэ джанӀ.
frenkteresi bot. : *tropaeolum majus L.*, сӀрӀбӀгъуӀэ, **bak. hançer çiçeği.**

frenküzümü bot. : *ribes L.*, санэ : лэужьыгъуэ зыбжанэу зэщхэщыкI гъурц лъэпкъыгъуэщ.

Абыхэм я лъэгагъыр см 50 – 150-м нэс. Дунейм езыр езыру кыщокI саней лэужьыгъуэу 150-м нэс. Мэзхэм, гъурцейхэм, кхъущхээхъум кыщокI.

frenlemek : гъэхуэмын.

frikik : спорт тезыр.

fruktoz : пхъэщхэмыщхэ фошыгъу.

fuar : жармыкIэ, зэзэмызэ зэIуах бэзэрышхуэ.

fukara : 1. тхэмышкIэ, 2. дэхуэха.

fundalik : кыуацэчыцалъэ.

furgon : мафIэгу гуэн, е хъэпшыпылъэ.

furya : куэдыщэ.

futa : кхъуафэжьей.

futbol : лъэрыху, хъэфэджэгугу, - **futbol topu**: лъэрыху топ.

futbolcu : хъэфэджэгугуакIуэ.

fuzuli : лей, имыгъуэ, мышхэпэ.

füme : Iугъуафэмэ, IугъуэкIэ ягъэгъуа бдзэжьей.

fütursuz : къримыдзэу, мышынэу.

fütühat : текIуэныгъэ.

fütür : 1. тынш, 2. лалэ, 3. езэшыгъуэ.

füze : рокет.

füzen : фIамыщI пэрытх.

G, g - Г, г

gabardin : шэкл Iув, габардин щэкл.

gabi : зыгурымылуэ, щхьэбыдэ.

gabil : къэхъу-къэщIым хэзмыщIыкл.

gabilik : щхьэбыдаггъэ.

gabro jeo. : мывэдзахьэбэ.

gaddar : гущIэгъуншэ.

gaf : имыгъуэу псэлъэн, псалъэ лей.

gafillik : къэхъуа-къэщIар зымылгагъу, гу лъызмытэ.

gaga : бзуупэ.

gagalamak : бзуупэкIэ къэщыпын, еIун.

gaile : 1. гузэвэгъуэ, гуауэ, уз, 2. Iуэху гугъу.

gala : ипэрей.

galat : пхэнж (псалъэ).

galeri : щIытIгъуэгъу.

galeyan : 1. зыщIэтэджен, зэщIэбырсеин, 2. къиун.

galiba : гугъэмкIэ, - **galiba gelmeyecek** : сызэрыгугъэмкIэ къэкIуэнукъым.

galibiyet : текIуэн.

galip : текIуа.

gam : шэхыщIэ, гузавэ, - **gamlanmak** : шэхыщIэн, гузэвэн.

gammaz : тIасхъэ зыIуатэ, щэху зымыIыгъыф.

gamze : нэгъуфIэ-цыIхур щыгуфIэкIэ и напэм ищI кумбыгъэ цыкIуитIыращ.

gangster : хъунщIакIуэ.

gani : хуэтынш, бэ, куэд, икъукIэ.

ganimet : къуентхъ.

gar : мафIэгъу къэувыIэпIэ.

garabet : гъэщIэгъуэн.

garaj : гуэщ.

garanti : шэс.

garantilemek : шэс хъун.

garbi : къухьэпIэмкIэ.

gardiyan : лъэхъуэщ плъыр.

gardrop : щыгъынылъэ.

gargara : 1. жьэдэгъэжыхьын, 2. хущхъуэ жьэдэгъэжыхьын.

garip : 1. зеиншэ, хамэ, хамэм щыпсэу, тхьэмышкIэ, 2. гъэщIэгъуэн.

garipsemek : 1. хамэу лъытэн, 2. гъэщIэгъуэн къыщыхъун.

gark : псым итхьэлар.

garnitür : 1. иризыгъэкъу, 2. шхыныр зыгъэщIэращIэ, 3. шхыным халъхьэхэр.

garnizon ask. : гарнизон.

garp : къухьэпIэ.

garson : щхьэгъэрыт, - **garsonluk** : щхьэгъэрытын, - **yaşlıların garsonu**: бгъуэщIэс –

нэхъыжхэм я Iэнэм кIэлъыплъ щIалэ, - **yaşlıların şef garsonu sunulan lokma** : лIыIы -
лы такъыр пастэ тельуу зыхуагъэфашэ бгъуэщIэсым къыхуаший хабзэщ едзэкъэну.

gaseyan : къэжыын, гур къызэлыхъэн.
gastrit : гулупс къыдэжеин.
gavur : Тхъэншэ, Тхъэмыдэ, Тхъэр зифлэщ мыхъу.
gayda : Флагъэ, хэхъуэ.
gaye : гугъэ.
gayet : икъуклэ.
gayret : егугъу.
gayretlenmek : егугъун.
gayri : иджы нэужь.
gayri : нэгъуэщл.
gayrimüslim : мымуслъымэн.
gayya : жыхъэнэмэ къуйй.
gaz : фэтыджэн, - **gaz lambası** : фэтыджэн уэздыгъэ.
gaza : дин зауэ.
gaz saati : газыпщ – уэзыпщ : ягъэса уэзым зыхуэдиизыр къэзылътэ лэмэпсымэ сыхъэт.
gazavat : дин зауэ щлын.
gazel I : 1. усэ, 2. псалъэ.
gazel II : тхъэмпэ гъуа.
gazete : 1. газет, 2. газет тедзэплэ.
gazeteci : 1. журналист, 2. газет щаклуэ.
gazi : зауэм хэта, зауэм псэуэ кыхэклыжа.
gazino : шаплэ-ефаплэ.
gazlamak : 1. фэтыджэн щыхуэн, 2. щлэцлывэн.
gazlı bez : улэгъэпх
gazölçer : фэтыджэныпщ.
gazyacı : фэтыджэн дагъэ.
gebe : 1. лъэщыджэ, уэндэгъу, 2. мыхъумыщлагъэ кылъхун, 3. псэф.
geberme : псэхэллэ.
gebermek : псэхэллэн.
gebeş : 1. пшэр клэщл, 2. лулэ.
gebre : шылъэщл.
gece : жэщ, - **gece muhabbeti** : пшэпэшыс – цыхухэр унагъуэ гуэрым пщыхъэщхъэм
щызэхуэсти, таурыхъ, хъыбар, уэрэд жылэнклэ зэпеуэхэт.
gecebaskını : жэщтеуэ – дзэр, жэщ бийм теуэн.
gececi : жэщ лэжаклуэ.
geceki : дыгъуасэжэщ.
gecekondur : жэщым ягъэува унэ.
geceleme : жэщым къэнэн.
geceleyin : жэщым.
gecelik : 1. жэщджанэ, 2. зы жэщ папщлэ, 3. жэщым зэрахъэр.
geceyarısı : жэщныкъуэ, жэщыбг.
gecikmek : гувэн.
geç : 1. гува, 2. плалъэ флэкла.
geçen : блэкла.

geçende, geçenlerde : зы лъэхъэнэ гуэрэм.

geçer : 1. блокI, 2. зырапэс.

geçerli : блэкIыр, пхокIыр, -**geçerli olmak** : щыкIуэн.

geçici : 1. куэд имыкIун, 2. пIалъэ пухыкIа.

geçilmek : къыблэкIын, къыптежын.

geçim : 1. шхыныгъуэхэр, 2. зэгурылуэн.

geçimsiz : гурылуэгъуей.

geçimsiz insan: лъэнтIын – хъэл IуэнтIа зилэ цIыху.

geçinmek : 1. зэдэпсэун, 2. фIыдэшхыхъын, 3. псэуныгъэ.

geçinmeyen asilzadeye yanaşması : зи щхъэ зымыпIыжыфыу нэхъ Iлакъуэлъэшым гуэдзэну, и блыгу щIэтыну екIуэлIэжращ.

geçiş : блэкIыпIэ.

geçişli : блэкIын.

geçişsiz : блэкIыпIэншэ.

geçistirmek : 1. къелын, 2. къримыдзэн.

geçit : 1. блэкIыпIэ, 2. бгитIым яку блэкIыпIэ, 3. чэнжыпIэ, - **geçitte kalmak** : чэнжыпIэм къыдэнэн.

geçkin : 1. хэкIуэта, 2. фIыуэ хъуа.

geçmek : 1. блэкIын, 2. зэпырыкIын, 3. блэкIа, 4. икIын, 5. пыкIын, - **soğuklar geçti** : щIылэ-хэр блэкIащ, - **hakkımdan geçmem** : си Iыхъэм сыпыкIынкъым, - **onun sözü geçer** : абы и псалъэр пхыкIынщ, 6. и гуащIагъэр кIуэдын, 7. ежэхын, - **nehir akıyor** : псыхъуэр йожэх -, 8. хэкIын, 9. къытехъэн, 10. хыхъэн, 11. екIэн, 12. хъужын, - **hasta iyileşti** : сымаджэр хъужыащ, - **kendinden geçmek** : ундэрэщхъуэн, - **üzerinden yürüyerek geçmek** : щхъэдэ - кIыхын, - **yürüyerek geçmek** : щхъэщыкIын.

geçmiş : 1. блэкIа, 2. къыкIэрыхуа, лъэхъэнэм къыкIэрыхуа, 3. фIыIуа, фа, 4. къэнэжа гъащIэ.

gedik : 1. къэуа, зэгуэча, зэлуха, 2. бгы блэкIыпIэ, 3. пхъэвылъэ.

gedikli : 1. зэгуэча, 2. зы щIыпIэ кIуэрей.

geğirme : къэжыкхъу, къэкъеин.

gelberi : гъущIхъэнцэ кIыхъ.

gelecek : 1. къэкIуэну лъэхъэнэ, 2. дызэрымышъа лъэхъэнэ, -**gelecek ay** : къэкIуэну мазэ, мазэ къакIуэ.

gelenek : хабзэ.

gelenekçi : хабзэтемыкI, хабзэтет, хабзэщIэкъу.

geleneksel : зэрыхабзэу, хабзэррей.

gelgeç : 1. пкъыншэ, 2. зи псалъэм темытыжыф.

gelgit : 1. къакIуэ кIуэж 2. хым зилэту-етIысэхыжын.

gelin : 1. нысэ, 2. къуэм и щхъэгъусэ, - **gelinin tatlı konuşması için dudağına sürülen bal** : IурыцIэлъ, - **gelinin kaynına taktığı isim** : пщыкъуэцIэ, - **yeni gelin** : хъаний, - **gelin hediyesi** : нысэщыхын – нысэтын, - **gelinin baba evine ilk gidişi** : пэшэж – япэу нысэр и дыщым щашэрщ, - **gelin alayını karşılama azığı** : пехъэжъэ –пасэм щыгъуэ нысашэ къэблэгъэжам шхыныгъуэрэ фадэрэ пэрахъэжъэти, къуажэм пэмыжыжъэу ешхэ-ефэ тIэкIу ящIт, - **gerdek gecesı görünçenin yatağa bıraktığı hediye** : пIэрынэ – щауэр ны-

сэм деж шыщыхьэжа жэщым нысэм и пщыпхьум плэм тыгъэ гуэрхэр кыыхуринэ хабзэш,
- gelinin örtüsünü açan : хыытех – нысашэм деж япэу нысашцлэм хьыр тезыхыраш.
gelincik bot. : *papaver L. Caucasium*, губгъуэлущхьэ : хущхьуэ кызыыхах плэужьыгъуэхэри
 яхэтщ.
gelincik zoo. : ужьэ – дзыдзэ лъэпкыым шыщ, лырышх хьэклэкхьуаклэ цыкы.
gelinçiçeği bot. : *symplytum officinale L.*, блэщлэф : зи лъэгагыр см 60 – 80 хьу удз плэу-
 жьыгъуэщ. Илгъэс зыбжанэклэ мэлпсэу. Хущхьуэу зэрахьэ. Щхьуэ хэлъщ. Бжьэхэм фо
 кыыхах.
gelindüğmesi bot. : *centaurea cyanus L.*, бжэндэхъупэж : удз плэужьыгъуэщ. Зы е илгъэ-
 ситклэ кьокл. И пкыым см 30 – 60 илгъэгагыщ. Щыжхьэм, жыг хадэхэм куэншыб идзы-
 плэхэм ущрохьэллэр.
gelinlik : 1. нысалгъэ, 2. дэклүэфын, 3. нысапхьэ лэмэпсымэхэр, 4. зи дэклүэгъуэ хьуа
 хьыджэбз.
gelin almada bir gelenek : гуащэхьэлывэ – шапсыгъхэм я нысашэ хабзэм хэт лыхьэщ.
 Гуащэм псыхьэлывэ ещл унагъуэм и Тхьэм и лыхьэу, **- gelin yolu kesme bedeli** : гъуэ-
 губжэ – хьэгъуэллыгъуэм кыуэхэм нысэр изышыжхэм я гъуэгур сэмэркьоуэрэ зэпау-
 пщыу, гъуэгубжэ кылаыхуы шытащ. Ар езы гъуэгур тетхэми ящлэти «**матэ гъэнщла**» и
 цлэу, шхын гъуэцэрэ махъсымэрэ кыыздрахьэжэ, апхуэдэу къэзыгъуэуылэхэм ярыфлэ-
 кыну, **- gelini konuşturma bedeli** : псэлгъапщлэ – гуащэмрэ пщыжьымрэ нысэр шызэра-
 гъэпсалгъэм деж хуащл тыгъэ.
gelir : хэхьуэ.
gelişigüzel : емыгугъа, уцэрэф.
gelişim : 1. хэхьуэн, ин хьун, 2. ефлэкыуэн.
gelmek : 1. кьэкыуэн, 2. кьэгъээжын, 3. кыыкыуэкыжын, 4. кыщлыхьэн, лъэщлыхьэн.
gem I : гъэбэяун.
gem II : шхуэ, **- gem aksesuarı** : шхуэ лэмэпсымэхэр, **- gem kayışı** : шхуэмылаклэ, **- atın**
kafasına geçirilen kayışlar : шхуэщхьэфэ, **- martinkal** : жьэгъупс, **- burun üstü kayışı** :
 пэбз, **- alın üstü kayışı** : натлэрыпс, **- ağıza geçirilen demir aksamı** : шхуэу, **- kitle** :
 щхьэбыж.
gemek : кхьуэхьэнцэ.
gemi dnz. : кхьухь.
gemicı dnz. : кхьухь зыгъэлажэ, кхьухьым шылажэ.
gemicilik dnz. : кхьухь гъэлэжэ, кхьухьым шылажэ.
gemi filosu dnz. : кхьухьыдзэ – кхьухь куэдэу зыхэт хьыдзэ.
gemi kaptanı : кхьухыпщ, кхьухзехуэ -
gen : бгъуэ.
gen anat. : плэужь, жэруж – адэ-анэм я плэужьыр быным езыт жылэхэр
genç : щлалэ, клэщлэ, ныбжыщлэ, **- genç yaş** : фэплгыгъуэ – цыху гъащлэм и флыгъуэ, **-**
genç ölüm : игъуэджэкътэ – тхьэетагъэншэ гуэрым хэхуэу и ныбжыыр нэмысауэ хэ-
 кыуэдам хужалэр. Узклэ мыллауэ игъуэныс хьухэм.
gençlerin terbiyecisi : адэпалгъэ, адэпалгъыт – нэхьыщлэхэм зи нэлэ кыытезыгъэт, и
 гъэсакыуэ.
gençleşmek : кьэщлэлэжын.

gençleştirmek : 1. къэгъэщлэлэжын, 2. нэхъ щлалу къыгъэлъэгъуэн, - **bu giysi seni genç gösteriyor** : мы шыгъыным щлалэу укъегъэлъагъуэр.
gençlik : 1. щлалагъэ, 2. щлалэхэр, 3. щлалэгъуалэр.
gene : аргуэру, иджыри.
genel : 1. псори, псэури, 2. гупсысэ псори, 3. узыщыхъэфынур, - **kütüphaneye herkes girebilir** : тхылъджаплэм псоури щыхъэфынуш.
genelge : лүэхур зэращыну щыклэр.
genelkurmay ask. : дзэпщым я дзэпщыжъ.
genelleme : гупсысэхэр.
genellemek : псэухэмрэ къэхъуахэмрэ зэрызэщхъ щыклэм егупсысын.
genellikle : бэклэ, нэхъыбэклэ.
general : дзэпщ, пашэ, дзэзешэ.
genetik : плэужь, жэруж.
genetik seleksiyon : плэужыгъэфл – лэщхъуныгъэми, къэкыгъэми фабгъуэу зэрелэжъ лэмал.
genirmek : къэкъеин.
geniş : 1. быхъу, 2. ин, 3. куэд зэрыхуэ, 4. зыфлэмыгъэщын.
genişaçı-geo. : къуапэ пагуэ.
geniş ağızlı çömlek : сокурэ – кхъуэщын щхъэ быхъу.
genişlemek : къэбыхъун, уфэбгъун.
genişliği : зэпэбыхъу.
genişlik : быхъугъэ.
geniş omuzlu : мэлыхъыпллэ – цыху пллабгъуэ – пллэухуа - дамэлей.
geniz : къурмакъей.
genleşmek : инын, пщын.
gensoru : къэралым упщлэ ехъэлэн.
geometri : геометрие.
Georgiyevsk coğ. : Гумкъалэ.
gepegenç : щлалэдыдэ.
gerçek : 1. пэж, 2. щыпкъэ, 3. пэжыплэр.
gerçekçi : 1. пэжырыкыуэ, 2. пэжыгъэм хуэкыуэ.
gerçekçilik : 1. пэжым тет, 2. пэжыгъэр къэзыгъэлъагъу.
gerçekleşmek : 1. пэж хъун, 2. пэжыгъэр нэрылъагъун.
gerçeklik : пэжхэр, щылэхэр, пэжыгъэхэр.
gerçekten : пэжу.
gerçi : сытми, пэжу.
gerdan : жьэгъу, **gerdan eti**: жьэгъул.
gerdanlık : пщэрылъ, пщэрыдзэ.
gerdek : щауэишыж.
gereç : лэмэпсымэ.
gerek : хуей.
gerekçe : щхъэусыгъуэ.
gerekli : хуэныкъуэ.
gereklik : хуэныкъуэн.
gereksiz : хуэмыныкъуэн.

gergef : хэдыкл уэрдыху, шагъэпхъэбгъу – луданэхэр зырау гъуанэ цыкӀухэр илэу, шагъэ шаукӀ э зэрахъэ пхъэбгъу цыкӀу.

gergin : 1. щэцӀа, 2. къэтэмакӀэщӀа.

gerginleşmek : къэтэмакӀэщӀын.

geri : 1. щыбагъ, 2. нэгъуэщӀ, 3. къэнэжа, 4. зезымыгъэкӀуфа, 5. кыкӀэрыхуа.

gerici : ефлакӀуэнур зыфӀэмыфӀ.

geri dönmek : гъэзэжын.

gerilemek : 1. кыкӀуэтын, икӀуэтын 2. сымаджагъэр хэкӀуэтэн, хэтӀысэн.

gerilim : шэщӀа, **-yay gerildi** : шабзэр шэщӀаш.

gerilla : абрэдж.

gerilmek : 1. зышэщӀын, 2. къэтэмакӀэщӀын.

gerinmek : зыукъуэдиин.

germek : шэщӀын, къэщэщӀын.

getirmek : къэхьын, ехын, фабзэн.

getr : афэлъей – афэм кыыхэщӀыкӀа лъей.

gevelemek : 1. жъэжэн, 2. къехъэкӀ нехъэкӀу псэлъэн.

geven bot. : *astragalus L.*, къалъ, кыиль : лӀэужьыгъуэ заулу къэкӀыгъэ лъэпкыгъуэщ.

МэкӀуплэхэм, хъуплэхэм, дыгъафӀэ джабэхэм кыщокӀ, гъэгъахэм бжъэм фо кыыхах.

geveze : 1. псӀлъэрей, 2. бзэгущэ, 3. хэвыхъ, 4. щхъэрывэ, 5. лӀэрвэр.

geviş : жъэгъуашхэ.

geviş getirenler : лӀэщ жъэгъуашхъэхэр.

gevrek : гъэлыгъуа, щэща.

gevremek : лыгъуэн.

gevşek : лалэ, кхъубыщ.

gevşemek : 1. къэлэлэн, 2. мыбыдэж, 3. къэтэмакӀыхьыжын, ебэтӀэ (хъун) – пкӀор, дзэр сысын.

gevşek vücutlu : кхъурбыщ – цыху пшэру, и лӀпкӀлӀэпкӀыр лантӀэ хъужауэ.

geyik zoo. : щыхъ, бжъабэ, - **geyik yavrusu zoo.** : щыхъышкӀэ, - **iri geyik cinsi zoo.** : бжъоу, - **dişi geyik zoo.** : щыхъыбз, - **erkek geyik zoo.** : щыхъыхъу, - **geyik eti** : щыхъыл, - **erkek geyik avlama metodu** : гъуэгыгъуашэ – щыхъхэм я гъугыгъуэм я бэлэрыгъыныр кыизэ-рытласхъэр щыхъ гуухэм зэрешакӀуэу щыта лӀмалт, - **geyiklerin çiftleşme dönemi** : гъуэгыгъуэ – щыхъхэр, бжэнхэр шыхуэж лъэхъэнэ.

geyik diken bot. : *crataegus kyrtostyla fingerh*, хъэмшкӀутӀплъыжъ : жыг лъахъщэщ, м 8-м нэс щыдэкӀей щылӀэщ. Накъыгъэ мазэм мэгъагъэ, бжъэм фо кыыхах, мз лъапэхэм, джабэхэм, къуэхэм, псыхъуэ дыхъэплӀэхэм кыщокӀ, и пхъэм лӀмэпсымэ кыыхащӀыкӀ .

geyirmek : къэкъеин.

geyrek anat. : дзажэналъэ лъабжъэ.

gez : фочгъуазэ, гъуазэ, дакъэгъуазэ – фоч дакъэм нэхъ и гъунэгъу гъуазэр.

gezdirmek : 1. къегъэкӀухьын, 2. егъэлъагъун, 3. тегъэжыхьын, 4. тедзэн.

Gezegen ast. : вагъуэлэкъум, вагъуэкъан.

Gezegen yıldız ast. : Вагъуэ Абрэдж.

gezemek : 1. пщын, 2. егъэпщэн, 3. къэкӀухьын.

gezgin : къэкӀухьырей.

Gezginciler tanrısı : Зеклуэтьхэ – мажусий флэщхуныгэм читахэм щыгъуэ адыгэхэм я тхэпэлъытэу щытаращ.

gezi : къэклухьын.

gezi atı : зеклуэш – адыгэ зеклуэллым езым игъэсэжауэ илэт зеклуэш, ар икӀи хаклуэтэкъым, икӀи шыбзтэкъым, зи ныбжьыр илӕсибгъум щигъуа адыгэш алащэт, зейм мыхъумэ нэгъуощым зыкрымыгъэубыду, бэщэчыу , зэхэзеклуэшхуэ илэу.

gezici : къэклухьырей, клэломпл – клэлъэф, жъажъэ, - **gezinci kadın** : клэхъумац –дэни кыщыщидз бзылхугъэ къаклухь лъакъуэм хужалэ.

gezinmek : никлукл-къиклуклын.

gezinti : жьы зыщлэгъэхун.

gezmen : къэклухьаклуэ.

gıcık : тэмакъышхэ.

gıcıklamak : 1. зегъэтлэхъужын, 2. гурыщхуэ егъэщӀын.

gıcır I : кӀыргъ.

gıcır II : щлэрыпс.

gıcırdamak : кӀыргъын, щкъыщкъын.

gıcirtı : щкъыщкъ.

gıda : шхыныгъуэ.

gidaklama : къакъэ.

gidaklamak : къэкъэн (джэд).

gidık I : нану жъэгъу.

gidık II : кӀыл.

gidıklanmak : кӀылын.

gık : мыплэтлэрэуэн, - **gık dememek** : и макъыр кӕримыгъэкӀын.

gıpta : ехъуэпсэн.

gireçka : хъэджэш – тхъуийм мыри и цлэщ.

gırgır : 1. макъ гъум, 2. бдзэжъей зэрещэ хъар, хъы.

gırla : 1. егъэлея, 2. куэдыщэ, - **laf dedinmi gırla** : псалъэн жыпламэ егъэлеящ.

gırtlak anat. : кӕурмакӕей гъум, - **gırtlak çıkıntısı** : кӕурмакӕей сыдж, - **gırtlak çukuru anat.** : псэфылъэ, - **adem elması** : тэмакъсыдж, - **gırtlak üstü** : тэмакъ гущӀыу, - **gırtlak kıkırdagı** : кыркъ – кӕурмакӕейм кыыхэплӀиикӀ хъыщтырщ.

gırtlaklamak : тхэлэн.

gıyaben : 1. езыр щымылэу, 2. и цлэр, и псалъэр зэхимыху, имылъагъуу.

gibi : 1. хуэдэ, ещхь, 2. абдежым, ардыдэм, шӀыклэу, - **dev gibi bir adam** : иныжъым хуэдэу зылӀ.

gibisi : хуэдэу, ещхь.

gider : хэщӀ.

giderayak : щыклӕжым, - **giderayak sizede uğradım** : сыщыклӕжым фидежи сынылхъащ.

giderek : хуэм хуэму, клӕухукӀэ, - **giderek her şey yoluna girdi** : клӕухукӀэ псори иплэ иувэ-жащ.

gidermek : лэтыжын, гъэклуэдын.

gidi : 1. уэри уэ, 2. еуей ел.

gidilen yol : клӕаблэ – гъуэгурыклӕуэм и гупэр здэгхэза лъэныкъуэр.

gidiş : 1. кӀуэн, 2. зэрыкӀуэ щыкӀэ, 3. хьэл, щэн щытыкӀэ, - **gidişi beni üzdü** : зэрыкӀуэжыр си жагъуэщ, - **bu gidişle gecikeceğiz** : мыпхуэдэу дыкӀуэмэ дыгувэнуш.

gidişgeliş : кӀуэн къэкӀуэжын, зэкӀэлъыкӀуэн.

gliserin : щринэ.

girdap : архъуанэ.

girdirmek : щӀэгъэхьэн.

girebolu : зэрыджэ, - **gireboluağacı bot.** : *viburnum opulus L.*, зэрыджей : зи лъэгагъыр м 3 – 5 хъу жыг лъахъщэщ. Къафкъас Ищхъэрэм щыкуэдщ, мзыбгъухэм, къуэ кӀуэцӀхэм, псы цӀыкӀу лӀуфэхэм къыщокӀ. Адыгэхэм, абазэхэм жыг хадэхэм къыщагъэкӀ.

girgin : хыхьэхэкӀ.

girift : зэхэзэрыхьа.

girinti : лэдэх, - **girinti-çıkıntı** : быркъуэ шыркъуэ.

giriş : 1. щыхьэплэ, 2. щӀэдзэплэ, 3. ихьэплэ, 4. дыхьэплэ.- **kitabın başlangıcı** : тхылъым и щӀэдзэплэр, - **giriş yolu** : щыхьэплэ, - **girişsiz** : щыхьэплэншэ, - **avlu girişi** : куэбжэ дыхьэплэ.

girişim : зэгъэпэщын.

girişken : хыхьэ хэкӀ зилэ.

girmek : 1. щыхьэн, 2. ихуэн, 3. хыхьэн, 4. ехын, 5. лъэлэсын, кӀэщыхьэн, 6. гурылӀуэн, зэгъэ - щӀэн, - **işini öğrendi** : и лӀуэхур зэригъэщӀащ, - **arasına sürünerek girmek** : хэпщхьэн, - **paldırkuldür girmek** : щӀэдждэн, - **karışık girmek** : щӀэзэрыхьын, - **sürünerek girmek** : щӀэпщэн, - **zorla girmek** : щӀэпщхьэн, - **zorla girme yeri** : щӀэпщхьэплэ.

gişe : тучанцыкӀу, щэхуапӀэ.

gitar : китара, лэпэпшынэ.

gitgide : кӀуэтэхукӀэ.

gitmek : 1. кӀуэн, 2. кӀуэжын, 3. лӀэн, 4. ирикъун, 5. блэкӀын, 6. лэжьэн, 7. екӀун, хуэхъун, 8. лъэлӀуэн.

gittikçe : кӀуэхукӀэ.

giydirmek : 1. щегъэтӀэгъэн, 2. псалъэ мышу желэн.

giyecek : щытӀэгъэнхэр, - **dar gelen giyecek** : лэслъэс.

giyim : щыгъын.

giyimevi : щыгъыныд, щыгъыныщэ.

giymek : феилъхьэн, щытӀэгъэн.

giyotin : щхьэпыупщӀ лэмэпсымэ.

giysi : щыгъынхэр, феилъхьэхэр.

giz : тӀасхъэ, щэху, - **giz saklamak** : щэху лыгъын, хъумэн, мыхэшэн, - **gizi açıklamak** : щэхур хэлущылыу щын, хэшэн - **gizli çalışan** : щэхурылажъэ.

gizem : гурымылӀуэгъуэ, гупсысэм къимытӀэс.

gizemli : щэхугъэ.

gizilgüç : энэрги, уэз.

gizlemek : 1. гъэпщӀкӀун, 2. мылӀуэтэн, ущэхуа.

gizli : 1. щэху, 2. къэмылӀагъуэ, 3. ирамыгъащӀэ, 4. зи щысыр ямышӀэ, - **унэгъуэджэ** – щэхуу, хэлущылыу мыхъуу, - **gizli oy kullanma** : щэхуу пхъэ идзэ, - **gizli iş** : лӀуэху щэху.

gizlice : щэхуу.

gizli kabahat : етэрщэху – щэхуу бзэджагъэ зыщӀэ.

gizlice yanaşmak : екӡуэщэн – щэхуу зыгуэрым екӡуэлэн.

glayölotu bot. : *gladiolus communis* L., дзэлдэудэ : зи лъэгагыр см 50 – 60-м нэс, илӡэс зыбжанэкӡэ кӡэкӡ удз лӡэужьыгуэщ. Кӡэкӡыгӡэм и лъабжӡэр бжыныщхӡэм ещхӡ.

Адыгэхэм хушхӡуэу зэрахӡ. Мӡкӡупӡэхэм, губгӡуэхэм, хӡупӡэхэм, хӡэсэхэм кыщокӡ.

glomereto -bot. : *Dactylis glomerata* L., набдзэтеху : илӡэс зыбжъанӡэкӡэ кӡэкӡ, мӡкӡуфӡ хӡу удз лӡэужьыгуэщ. Удзыпкӡыр занщӡэу докӡей см 50 – 140-м нэс и кӡыхагыу. Мӡкӡуу трасэ, псынщӡэдыдэу кӡокӡыж.

gocuk : джэдыгу.

gocunmak : и жъагӡуэ хӡун.

gol : гӡуэм дэгӡэкӡын, дэхуэн.

golf : голф, - golf sopası : хӡэшакӡ

golfstrim : хы щӡагӡымкӡэ щӡэжэх псыхуабэ.

gonca : гӡагӡэщӡэ, гулъ.

gondol : кхӡуафэжӡейкӡыхъ.

goril zoo. : горил.

gotik : е XII нэ лӡэщӡыгӡуэм нэужь Европэ унэ щӡыкӡэ.

göbek ant. : 1. ныбэ, 2. бынжэ, 3. ику, - **göbek çukuru** : бынжэгу, - **göbek yeri** : бынжапӡэ, - **göbeklik** : бынжалӡэ, - **göbek üstü** : ныбашхӡэ, - **göbek altı** : ныбашӡэ, - **göbek ortası** : ныбэгу, - **göbek tüyü** : ныбэц, - **göbek kordonu iltihabı** : бынжэуэ.

göbekbağı : бынжэпкӡ.

göbekli : щэныбэ.

göç : 1. лӡпхӡуэн, 2. шылӡпхӡуэкӡэ зыдахъ хӡэпшыпхэр.

göçebe-göçer : лӡпхӡуэрей.

göçertmek : кӡэгӡэуэн, - **önüne göçertmek** : лугӡэуэн.

göçmek : 1. лӡпхӡуэн, 2. кӡэуэн, 3. лӡэн, 4. иуэн, - **içeri göçmek** : иуэн, - **mızıkının düğmesi içeri göçtü** : пшынэ лӡпэр иуаш.

göçmen : лӡпхӡуа.

göçmen kuşlar : кӡуалэбзу лӡэтэжхэр – гӡэ кӡэс зэрыгӡуалӡхӡэ щӡыпӡэм икӡуу щӡымахуэр шырихын щӡыпӡэм лӡэтэжхэр.

göçük : кӡэуа.

göğün büyüklüğü : абрагӡуэ – кӡытщхӡэщыт уэгум и инагӡыр кӡэзыгӡэлӡагӡуэщ.

göğüs anat. : 1. бгӡэ, 2. быдз, 3. шхуэл, - **göğüs iltihabı med.** : хӡэцелӡа, - **göğüs çıbanı med.** : быдз шын, - **göğüs cebi** : бгӡэгуштальэ, - **göğüs ucu** : быдзыпэ, - **göğüs başı** : быдзыщхӡэ, - **göğüs ortası** : бгӡэгу, - **göğüs kılı** : бгӡэц, бгӡэгуц, - **göğüs bitim yeri** : бгӡэчэ – бгӡэр щызэриух хӡышт цӡыкӡураш, - **göğüs altı boşluğu** : бгӡэукӡ анэ – гупэмкӡэ бгӡэ щӡа - гӡым иӡ кумб цӡыкӡураш, - **göğüs şişkinliği** : гурыкӡ – зи бгӡэр кӡипщауэ щыт цӡыху, кӡазыбгӡэ, – **Göğüsle ilgili kelimeler** – Бгӡэм ехӡэлла лыхӡэхэр : бгӡэ, бгӡэгу, бгӡэч, бгӡэ - лукӡанэ, бгӡэлукумб – бгӡэчым и щӡагӡымкӡэ иӡ кумб цӡыкӡураш, бгӡэ лупщӡэ, бгӡэ кӡуп - щхӡэ, блэгущӡэ, блэгӡу, быдз, быдзыщхӡэ, бынжэ, дзэжэ, дзэжэ дакӡэ, дзэжэналӡэ (зэгугӡу 12 мэхӡу), бгӡэджанэ, ныбӡэлынцӡ, кӡурмакӡей – кӡырт, щӡыб.

göğüslemek : 1. ебгӡэрыкӡуэн, 2. пэрыувын.

gök : 1. уафэ, 2. щхӡуантӡафэ, удзыфафэ, - **gökyüzü derinliği** : уэгунэ, - **gök gürlemesi** : уафэгӡуагӡуэ.

gökbilim : уэгу щӡэныгӡэ.

gökcismi : уэгу вагъуэ.

gökçe : 1. уафэм теухуа, 2. уафафэ.

gökçek : дахэ.

gökdelen : унэзытетыбэ.

gökkuşağı : лэгъупыкыу.

göknaar bot. : *abies mill.*, псей : дуней псом лэужьгъуэ 40 кыышокI, Къафкъасым кыыщыкыр зы лэужьыгъуэщ, и лъэагъыр м 50-м нос. Псыжыщхъэ, Даум псыхъуэ, Къухъэплэмклэ щылэ кхъущхъэху мэзыжхэм. Адыгэхэм псейм и пхъэр псэуалъэ щаухуэклэ зэрахъэ. И мэзышыр шэм хагъэвыхъри сагъызу ягъэнышкы. - **mavi göknaar bot.** : *abies nordmaniana* (Stev), псейкъащхъуэ : мы жыг лэужьыгъуэм илъэагъыр м 50-м нос. Ди хэкум езыр езыру къокI. Гъэмахуи щымахуи щхъуантIэу езыхъкI жыг лъэпкъыгъуэщ. И пхъэхэм псэуалъэ кыыхащык, быдэци илъэс 250 - 500-клэ мэпсэу.

göktaş : вагъуэпыху.

Göktanrı : Уащхъуэ.

gökyakut : налмэс уащхъуэ.

göladas : псыжъейтыгу, уалэттыгу.

göl : псыжъей, уалэ, - **gölcük** : псыжъей цыкыу, уалэ цыкыу.

gölet : уалэщI.

gölge : 1. жъауэ, 2. кыфлыгъэ, 3. жъэуапIэ, 4. сурэтым нэху зытримыдза лъэныкъуэр, 5. укъэзыхъумэ, 6. зыгуэрым кыыбгъэдэмыкI.

gölgelemek : 1. гъэжъауэн, 2. и уасэр гъэмащIэн.

gölgelik : 1. жъауапIэ, 2. жъауалъэ.

gömlük : джанэщылуащ, паныхъ – Iэзэрыхъэ джанэ, лъэпэд Iэклэ зэрыхъа.

gömlüklik : джанапхъэ.

gömme : 1. щIэтIа, 2. хэлъхъа, - **gömme dolap** : блыным хащIыхъа пхъуантэ.

gömmek : 1. щIэтIэн, 2. щIэхъумэн.

gömü : налкъут-налмэс, дыщэ щIэтIа.

gön : 1. фэ, 2. лъахъстэн.

gönder : ныпыкыу, ныппкъо.

göndermek : 1. егъэхъын, 2. гъэкIуэтэн.

gönenç : тыншыгъэ, псэуныгъэфI.

gönenmek : гупсэхун.

gönül : щIасэ, лъагъуныгъэ, - **gönül yarası** : уэкIыхъ.

gönüldaş : щIасэгъу.

gönüllенmek : жагъуэ хъун.

gönüllü : 1. фIэфIу, 2. и гуапэу, 3. и гум кыыдэжу.

gönülsüz : 1. фIэмыфIу, 2. имыгуапэу, 3. игум кыыдэмыжу.

gönye geo. : щимэ Iэмэпсымэ.

göre : 1. хуэфашэ, 2. уеплтымэ, 3. зэрыхэсхамклэ.

görece : мыпэж, цыыхухэмклэ, лъэхъэнэклэ зыхъуэжыфу, и щыкIэр нэгъуэщIым и плъэкIэм елътыау, - **çirkinlik, güzellik** : Iеягъэ, дахагъэ.

görelilik : епха, елътыа.

görenek : хабзэ.

göreneksel : хабзэм елътыауэ.

görev : къалэн, лэнатлэ, пщэрылъ.
görevlendirmek : къалэн етын, лэнатлэ лугъэувэн.
görevli : къалэн зилэ, лэнатлэ лут.
görevsiz : къалэныншэ, лэнатлэншэ.
görgü : хабзэхэр.
görgülü : хабзэ зыхэлъ, щэныфлэ.
görgüsüz : хабзэншэ, щэныншэ.
görgüsüzlük : хабзэншагъэ, щэныншагъэ.
görkem : ин, гъэщлэгъуэн, уардэ.
görme : нэклэ лъагъун, - **karşılı görme yeri** : луплъаплэ.
görmek : 1. лъагъун, 2. лъэн, 3. тегупсысыхьын, 4. псэун, хэтын, 5. щлэн, 6. къыхуащлэн, 7. къыхурахьэллэн, 8. шэсыплэ хъун, 9. еплъаклуэн.
görücü : лъыхуаклуэ, лъэгъуаклуэ, псэлъыху, плъаклуэ.
görüm : лъагъуфын.
görümce : пщыпхъу, - **görümce görene kadar, kaynana gelene kadar, kaynata ölene kadar gelinini sever** : пщыпхъум илгъэгъухклэ, щыкыу анэр къэклуэхуклэ, щыкыу адэр лгъэхуклэ я нысэр флыу ялъагъур.
görünmek : 1. зегъэлгъэун, 2. зытегъэпллэн, 3. ешхыдэн, - **önünde ayan beyan görünmek** : луплииклын.
görüntü : щымылэр щылэу лгъэгъун.
görünüm : теплъэклэ.
görünüş : и теплъэклэр, щхъуабзэ – теплъэ, шыфэлъыфэ, щытыклэ.
görünüşte : и теплъэгъуэклэ, къызэралъагъу.
görüş : 1. гурылъ, 2. зэрыплгъэгъуф.
görüşmek : 1. зэрылъагъун, 2. зэчэнджэщын, 3. зэпсэллэн.
gösterge : къэзыгъэлъагъуэ мастэ.
gösteri : гупым зыкъегъэлъагъун,
gösterici : 1. къэзыгъэлъагъуэ, 2. синэма машынэ.
gösteriş : 1. щыклэфлагъэ, 2. нэпцлыгъэ, 3. дахагъэ.
gösterişli : щыклагъэ.
göstermek : 1. егъэлъагъун, 2. егъэщлэн.
göstermelik : шапхъэ.
göstermelik hürriyet : щхъэхуитыджэ – щхъэхуитыныгъэ нэпцл, псалгъэклэ щхъэхуиту, лугъхум хуэклуэмэ – дэкъузауэ.
götürmek : 1. хьын, 2. зэдэшэн, 3. лэтын, шэчын, - **ileri götürmek** : лугъэклуэтэн, - **içeri götürmek** : щлэшэн, - **önüne götürmek** : лугъэхьэн, - **önüne gitmek** : лухьэн.
götürü : 1. псори, 2. лэжыгъэм зэрыгурыла уасэ.
gövde : пкыы.
gövmek : 1. къэщхъуэнтлэн, 2. къэфлыцлэн.
göz I anat. : нэ, - **göz II** : 1. гъуанэ (мастэ), 2. теплъэ, еплъыклэ, 3. къыдэгъэжыплэ, 4. хуеин, 5. лэгъунэ, - **göz bebeği** : нэвагъуэ, - **gözlerinde yıldızlar çakmak** : нэвагъуэхэр къыщлихын, - **gözü-kaşı kılı** : нэпцлацэ, - **göz kapağı** : наплэ, - **göz kapak altı** : нэклафэ, - **yarı göz -kapağı** : напщлэуфэ, - **kaşını kaldırarak bakan** : напщлэхэш, - **göz kapağı beyaz olan** : нап - щлэху, - **kızarıklık göz** : нэклэплэ, - **göz sulu** : наклэпсыжэ, - **göz dalması** : плъызын, -

göz ortası : нэку, - **kahverengi göz** : нагъуэ, - **çakır göz** : нащхъуэ, - **karagöz** : нэфлыцлэ, - **dargöz** : нэзэв, - **yuvarlak göz** : нэхъурей, - **koca göz** : нэхъу, - **göz lekesi** : лыбод, - **göz yanları** : наклэ, - **göz kapağı** : нэпащхъэ, - **göz yuvarlağı** : нэджэдыклэ, - **göz yan tüyleri** : нэжыгъуц, - **göz yan tüyleri ucu** : нэжыгъуцкӀапэ, - **gözün tamamı** : нэку, - **göz irisi** : нэку-гъуэ, - **göz çukuru** : нэпкъ, нэщӀащэ, - **göz altı** : нэщӀагъ, - **gözün saydam tabakası** : нэщӀылуфэ, - **göz alın tüyleri** : нэзкӀапэц, - **göz akı** : нэхужьыбэ, - **göz zayıflaması** : пхъэ-кӀэжьи́нэ – нэхэр ныбжьи́м дызэ́ыхъа нэ.

göz II-: 1. гъуанэ (мастэ), 2. теплъэ, еплъыкӀэ, 3. кыдэгъэжылъэ, 4. хуеин, 5. лэгъунэ, пэш, - **üç gözlü ev** : пэшищ зилэ унэ, - **göz dikmek** : нэлэр тегъэтын, - **gözü kalmak** : и нэр кы-тенэн, - **gözü tutmak** : дзыхъ хуэщӀын, дзыхъ егъэзын.

göz (su) III : псынэ, ныджэ.

göz aşısı : зыгуэкӀэ – къудамэ цӀыкӀур зыгуагъакӀэ лъабжьэращ.

göz bebeği ant. : нэджыдж, нэкугъуэ

göz çukuru anat. : нэжгъ, нэщӀащэ, нэзэрыхъэ : нэ кумбым кызэщӀиубыдэращ.

gözakı anat. : нэхужьыплэ.

gözaltı : лъэхъуэщ.

gözbağı : нэщӀыпхъуэ.

gözbebeği I anat : нэвагъуэ, - **göz kırışması** : нэджыл.

gözbebeği II : щӀасэ.

gözcü : 1. плъыр, 2. нэлэзэ.

gözdağı : гъэшынэн.

gözde : 1. кыыхэжаныкӀа, 2. щӀасэфӀ.

göze : bak göz.

gözenek : 1. гъуанэ, 2. тхъэмпэ гъуанэ.

gözer : кхъузанэшхуэ.

gözetlemek : еплъэкӀуэн, - **köşeden gözetlemek** : кыыкӀуэплъын.

gözetmek : 1. хъумэн, 2. пэплъэн.

gözevi : псынэунэ.

göz kapağı anat. : наплэ, нэзэрыхъэ, - **göz kapağı kızarıklığı** : наклэплъ, - **göz nezlesi** : наклэ-псыжэ, - **göz kapağı şişmesi** : наплэпша, - **göz seyirmesi** : нэджыл, - **göz kızarması** : нэплъ,

göz kararı uzaklık : нэгъуазэ – къамыпщу нэклэ хуагъэфашэ жыжыагъэ, инагъ.

göz koymak : нэлэ тедзэн.

gözlem : тэплъэкӀуэн.

gözlemci : еплъэкӀуэ.

gözleme I : 1. еплъэкӀуэн, 2. уэгум иплъэн.

gözleme II : тхъэвхэкл.

gözlemek : 1. пэплъэн, 2. лъыхъуэн, 3. еплъын.

gözlük : нэгъуджэ.

gözlükçü : нэгъуджэщэ.

göztaşı min. : щэджэныщхъуэ.

gözükmek : къэлъэгъуэн.

gözüpek : хахуэ, - **gözüpekçe** : хахуэу, - **gözüpeklik** : хахуагъэ.

grafik : график.

gram : грам.
gramaj : грамаж, грамбжыгъэ.
gramer : бзэхабзэ.
granit : штауклывэ, абрэмывэ.
gravür : пхъэ сурэт.
gravyer : кхъуей ллэужыгъуэ.
Grek : Алыдж.
grekce : алыджыбзэ.
grekoromen : грекоромен, алыдж-урым.
grev : мылэжьэн, лэжыаклэхэмрэ зыгъэлажьэмрэ лэжыапщлэклэ яку кыдэхъуэ зэгурымылуэным кыхэклыу лэжьээныр щыгъэтыжын.
greyder : щыикъухъ.
gri : щхъуафэ, яжыафэ, - **açık gri** : щхъэщыхъуафэ.
gril : джэд ла – тхъэв къешэклауэ, зэпкырымыхауэ ягъэжыа джэдыл.
grip : пыхуыху.
grizu : флэмышл газ.
grup : 1. гуп, 2. зэщхъэр, - **lehçeler grubu** : бзэжылэклэ гупхэр, - **grup olarak peşine düşmek** : ужьгъын.
gruplaşmak : гупын, гуп хъун.
grup lideri : гупыщхъэ - гупым я унафэщл, тхъэмадэ.
grup sözcüleri : жылаклуэ – пасэм жылитл луэху гуэрклэ зэпэувамэ, къуажэ къэс лыклуэ гуп кыхахти, гупитым жалэр зэхамыхыну лъэныкъуэ зырызклэ увхэт, ахэм яку дэтыну зыл хатт пщлэшхуэ илэу, мыпщ, мылакъуэлъэщ, ауэ уэркъыу, арат «жылаклуэр». Абы лъэныкъуитым я лы зырыз и гъусэу гупитым яыхъэурэ зы гупым жалэр адрейм яжыри - лэжт, ар икълэ пшэрыллышхуэт, гъуситыр жылаклуэм зыгуэр дигъэхуамэ, захуэ дыдэу жимылэфамэ, абы дэлэпыкъунрат.
guatr med. : жьэгъубабэ – балигъхэм я жьэгъур кыщлэзыгъэж узыншагъэр езыгъэклэуэ уз.
gugukkuşu zoo. : кыгуку.
gurbet : хамэщл.
gurk zoo. : джэдкъурт.
gurklamak : джэдкъуртын.
guruldamak : клэттий, ныбэ макъ.
gurup : дыгъэ къухъэжыгъуэ.
gurur : гушхуэ.
gururlanmak : гушхуэн.
güsül : зыгъэпсклын.
gübre : куэншыб, - **gübre yığını** : ебз зэтэдза, - **gübre sırası** : ебзыпс.
gübrelemek : куэншыб тепхъэн, теклутэн, щыгъэпшэрын.
gübreleme : щыгъэпшэр.
gücendirmek : и жагъуэ щлын.
gücenik : зи жагъуэ хъуа.
gücenmek : и жагъуэ хъун.
gücenmemek : сигу кыпхуэнэкъым – сигу кыпхуеуакъым

gücük : 1. клэщI, 2. клэншэ.

gücünü denemek : зэлурыдзэсыкын – тегушхуэныгэмрэ кьарумрэ кьызэщIлэтэу щытын, ахэр зыхьын кьилтыхуэн.

güç I : 1. гугьу, 2. гузэвэгьуэ, 3. ерагьпсэрагьуу.

güç II : гуащIэ, 2. гуащIэ кьэзылху, 3. хэкьуэн, 4. Iэпщэ.

güçbela : ерагьуу, ерагьу-псэрагьуу.

güçlenmek : бланэн, гуащIэн, лъэщын.

güçlü : 1. бланэ, 2. гуащIэ зилэ, 3. зи псалъэ пхыкыр, 4. уардэ.

güçlük : 1. гугьуу, гугьусыгьу, 2. хьэлъэу уезыгьэзэш.

güçsüz : пкьыхэ - тIасхэ, кьарууншэ

güderi : 1. лъахьстэн, 2. фэ Iэлъэ.

güdü : гупсысэм кьитIэсыр.

güdük : 1. чэм, 2. зикIэ паупщIа, 3. пыча, 4. ин мыхьуф, 5. нимыгьэсыфа.

güdümlü : зегьэкIуэн, гьэхьун.

güdümlü : ягьэхьуф.

güfte : уэрэд усэ.

gügüm : гуэгун – гьущIхэкI мыулъийм кьыхэщIыкIа хьэкьущыкьу, псы кьрахьыу.

güherçile : гыншыгьу – шэгыным хэлъ шыгьу, адыгэхэм мэл гуарцэмрэ ежъашхьуэ яжъэм-рэ кьыхагьэвыкIуу щытащ.

gül bot. : 1. сэтэней, 2. ныбжьыщIэ, 3. дахэ, - **gül gibi bakmak** : тыншу гьэпсэун, - **gül gibi geçinmek** : дахэу зэдэпсэун.

güldürü : дыхьэшхэн.

güleç : гуфIэрэй, гунэдж – нэщхьыфIэ, гукьыдэж зилэ.

gülegüle : гьуэгу махуэ.

gülgiller : сэтэней лъэпкьхэр, лIэужьыгьуэхэр.

gülhatmi bot. : *alcea L.*, кхьуейхьэбазэ : илъэс зыбжанэкIэ кьэкI удз лъэпкьыгьуэщ. Адыгэхэм кхьуейхьэбазэр хушхьуэу зэрахьэ, бжъэм фо кьыхах. Къафкъазым лIэужьыгьуэу 12 кьыщокI.

gülistan : сэтэней хадэ.

gül kuruşu : 1. сэтэней гьуафэ, 2. Хуэрэджэ хьуар жьауэм ягьэгьуамэ.

güllaç : IэфIыкIэ.

gülle : Iэдакьэмывэ, гьущI хьурей, спорт зэпеуэхэм зэдадз Iэдакьэмывэрац.

güllük : сэтэнеилъэ.

gülmek : 1. дыхьэшхын, 2. тхьэн, 3. ауан щIын, - **katıla katıla gülmek** : дыхьэшхыкьуэн.

gülsuyu : сэтэнеипс.

gülümsemek : пыгуфIыкIын.

gülünç : дыхьэшхэн.

gül yağı : сэтэней дагьэ.

güm : дым-сым.

gümeç : фо хьэкIуэнэ.

gümlemek : 1. зэгьуэудын, 2. лIэн.

gümrük : хэгьэгьу икIыпIэ – ихьэпIэ.

gümrükçü : хэгьэгьу икIыпIэ лэжъакIуэ.

gümüş : дыжьын, -**saf gümüş** : дыжьыныжь.

gümüşi : дыжбыныфэ.

gümüşi ıhlamur bot : сострэч – зи тхьэмпн, зи щыфн дыжбыныфэ щиху лъэпкъ.

gümüşi kavak : къэдабэщиху – зи тхьэмпэхэр хужьыфэ щиху лъэужьыгъуэ.

gümüş kemer aksesuarı : едзых, мывоупцлэ – дыжбын бгырыпхым клэрыщлэ елэлэххэр

gümüşlemek : дыжбын тебзэн.

gümüş zırh : афэху – зи тхьэгъухэм дыжбын тегъэлъэда афэ джанэ лъаплэ дьдэ.

gün : 1. махуэ, 2. дыгъэпс, 3. дыгъэ, 4. жэшмахуэ, 5. нобэрей лъэхъэнэ, 6. и чэзу, 7. Бзылъ-хугъэхэм ящлэ зэлушлэ махуэ, - **bugün** : нобэ, - **dün** : дыгъуасэ, - **evelki gün** : бэсэмахуэ, вэсэмахуэ, - **gün ağarmak** : дыгъэ къыкыуэклын, - **gün almak** : махуэ плалъэ лыхын, - **gün bugün** : игъуэщ, - **günleri sayılı** : къыхуэна махуэ бжыгъэ, - **gününü göstermek** : и махуэр егъэлъагъун, - **gününü gün etmek** : махуэр махуэ щын, тхъэжын.

günah : псэклуэд, - **günah benden gitti** : псэклуэд лажъэ силэжккым, - **günah çıkarma** : псэгъэгъу.

günahkar : псэклуэд зылэжъа.

günaşırı : махуитлым зэ.

günaydın : пщэдджыжьыфл.

günbatısı : къухъэплэ.

günce : махуэ гъащлэтх.

güncel : нобэрей гъуэ.

gündelik : 1. махуэрей, 2. махуэен, 3. махуэ къэс, 4. махуэ къэс къыдэкл, 5. махуэпщлэ.

gündem : хасэ зэлушлэм зытепсэлъыхынхэр.

gündoğusu, gündoğrusu : къыкыуэклыплэ.

gündönümü : жэщ-махуэр щызэхуэдэ махуэр.

gündüz : махуэм, - **gündüz oniki** : шэджагъуаплэ – дыгъэр ищхъэ дьдэм къыщиувэращ, - **gündüz onbir** : сыхъэтыр пщыкыуэхэм деж.

gündüzcü : махуэм еджэн, лэжъэн.

gündüz sefası bot. : *convolvulus arvensis L.*, джэшнэпцл, мадзу и джэш : илъэс бжыгъэклэ къэкл удз лъэужьыгъуэщ. Ипкъ псыгъуэхэр адрей къэклыгъэхэм зырашэкыурэ дожей, лэщым флыуэ яшх.

günebakan bot. : *helianthus anhnnuus L.*, дыгъэгъазэ : цыхум куэд щлауэ къыгъэкл къэклыгъэщ, лъабжъэ быдэ гъэм ещл, кууэ йоклых, ипкъ гъумыр занщлэу м 1,5 – 2-м нэс и лъагъщ. И жылэхэм дагъэ къыщлаху, гъэлыгъуауэ мыгъэлыгъуауэ цыхухэм яшх, бзухэм яшх, бжъэм фо къыхах.

güneş : 1. дыгъэ, 2. дыгъэ бзий.

güneş ışıını : дыгъэпс.

güneşlemek, güneşlenmek : дыгъэ зегъэун.

güneşlik : 1. жъауэ, 2. дыгъэ зытепсэ.

güneş yaniğı : лыгъэс

güneşte yanmak : дыгъэрыс – дыгъэм цыхухэм къытрищлэ къуафцлагъэ.

güney : дыгъаплэ.

güneybatı : дыгъаплэ - къухъэплэ.

güneydoğu : дыгъаплэ - къуэклыплэ.

Güney kafkas baharatı bot. : *libanotis transcaucasica Schischk.*, вэныгъуэ : гытл хуэдизклэ къэкл удз лъэужьыгъуэщ. И лъэагъыр см 40 – 90 мэхъу. Лъабжъэ быдэ ещл.

günlük : 1. а махуэм, 2. махуэ къэс.
güpegündüz : махуэ шэджагъуэ.
gür : 1. гъум (макъ), 2. псышхуэ, 3. кыр.
gür koruluk : цырыу, цыраужь – папжэ зэщлэкIа (цыраум хыхъэжаш).
gür makilik : чыблын – къуацэ – чыцэ зэхэкIа зыпхыкIыгъуей.
gürbüz : узыншэ.
Gürcü : Грузин – куржы, адыгэхэр грузинхэм зэреджэращ..
gürcüce : грузиныбзэ.
güreş : банэ.
güreşmek : бэнэн.
güreştirmek : зэгъэбзнын.
gürgen-ak. bot. : бжей.
gürgen yapraklı kayacık bot. : *ostrea carpinifolia Scop.*, хуэшэ – зи лъэгагъыр м 15 -20-м нэс жыг лIэужьыгъуэщ. Къафкъас ищхъэрэм щылэ мээхэм хуэшэм куэдрэ ущрохъэлIэ. и пхъэр быдэщ, дахэщ. Адыгэм псэуалъэ къыхащIыкIыр.
gürleme : гъуагъуэ.
gürlemek : 1. гуоун, 2. гъуоуэн.
gürüh : зи жагъуэ гуп.
gürüldemek : псы ежэх макъ.
gürültü : 1. Iэуэлъауэ, 2. зэхэзэрыхъа, 3. зауэ, 4. дым-сым, - **gürültü yapmak** : дымын, Iэуэлъауэ щIын, дым - сымын.
gürz : ипэрей Iэцэ гъущI хъурей.
gütmek : 1. гъэхъун, 2. щIэжын (и лъыр).
güve zoo. : хъун – цы хэкIхэр зышх хъэндырабгъуэхэкI.
güveç : 1. кхъуэщын тепщэч, 2. кхъуэщыным иращIыхъа шхын.
güvelenmek : хъун хищIэн.
güvem sineği zoo. : гъудэ.
güven : 1. дзыхъ, 2. дзыхъ зилэ.
güvence : дзыхъын.
güvenç : дзыхъ.
güvenlik : мышынагъуэ.
güvenmek : дзыхъ хуэщIын, щыгугъын.
güvenoyu : Iэ Iэтын.
güveotu bot. : *artemisia L.*, хъунгъалIэ, къэстыж : лIэужьыгъуэ куэду гуэша удз лIэужьыгъуэщ. Мэ лей къызыклэрих хъунгъалIэ лIэужьыгъуэмкIэ адыгэхэм хъунхэр, нэгъощI хъэпщхупщхэр ягъащтэ, хуцхъуэ кызэхахи яхэтщ.
güvercin zoo. : тхъэрыкъуэ, - **yabani güvercin zoo.** : губгъуэтхъэрыкъуэ, - **güvercin sesi** : къуркъ – тхъэрыкъуэ макъ, -**güvercin hastalığı** : къуенару, щхъэзэ, - **güvercinler gurk-layacağında çıkardığı ses** : гъурхъуэн –кIэцIыгъуэ – кьишыгъуэм ипэ кыхуэу тхъэрыкъуэхэм къагъэлу макъырщ.
güvercinci : тхъэрыкъуахъуэ – унэм тхъэрыкъуэ шызылыгъ.
güvercinler : тхъэрыкъуэхэр.
güvercinlik : тхъэрыкъуэщ.
güverte : кхъухъ гущIылу.

güvey : малъхъэ, -**içgüvey** : малъхъэ хэхъэжа.

güveyi otu bot. : *origanum vulgare L.*, дадий : илъэс зыбжанэкӀэ къэкӀ удз лӀэужьыгъуэщ. И лъэгагъыр см 60 – 70-м нос. Адыгэхэм удзыр дыгъэ темыпсэу ягъэгъури шейуэ ягъавэ, иролӀэзэ.

güvez : плъыжьыфэ.

güya : щытат, - **güya saat beşte gelecekti** : щхъэрыкӀуэр тхум къэкӀуэну щытат.

güz : бжыыхъэ.

güzel : 1. дахэ, 2. фӀы, 3. пэж, захуэ, 4. тхъэху.

güzelavrat otu bot. : *atropa Caucasica Kreyer*, жьыузщӀыдэ – илъэс зыбжанэкӀэ къэкӀ удз лӀэужьыгъуэщ. Нэхъыбзэу къыщыкӀыр мэз щӀагъхэмрэ лъапэхэмрэщ. Щхъуэ гуащӀэ хэлъщ.

güzelce : дахэу.

güzelleme : дахэм щытхъу усэ.

güzelleşmek : къэдэхэн.

güzelleştirmek : гъэдэхэн.

güzellik : 1. дахагъэ, 2. псалъэ дахэ, 3. фафӀлэ.

güzellikle : дахэкӀэ, дахэу.

güzel örgü : хъырахъэ – гъэщӀэгъуну зэхэщӀыхъа тхыпхъэ

güzellikle yanaşma : ехъэтиекӀын – хуэлӀззэу зыгуэрым бгъэдыхъэн, едахэщӀэн.

güzellik zamanı : дахэгъуэ.

güzel sanatlar : гъуазджэ.

güzide : хэха, хаха.

güzlemek : бжыыхъэр игъэкӀын, бжыыхэм техъэн.

güzün : бжыыхъэм.

Ğ, ğ : Г, г.

- **Türkçe’de bu harfle başlayan kelime yok** : мы тхыпкъэмкӀэ щӀидзэу тыркубзэ псалъэ щыӀэкъым.

H, h : хь, хь.

ha : 1. и, 2. илэ, ей, 4. нтлэ, 5. е.

ha gayret : хьет, фызделэ, еуэ.

hababam : мыувылэу.

haber : гуоуж.

haberci : гуоужьаклэу.

haberdar : ягъэгуоужа.

haberleşmek : зэдегуоужэн.

habire : зэпымыуу.

habis : 1. лей, 2. сымаджагъэ лэй.

hacamat : лъы къыхэщын.

hacet I : хуэныкъуэ, хуэныкъуагъэ, - **hacet dilemek** : зыхуэныкъуэм папщлэ елъэлун, - **hacet kalmamak** : хуэмыныкъуэжын, хуэмеижын.

hacet II : Тхэм елъэлун.

hacet III : къубгъан щлэхын, псыунэм клуэн.

hacet yeri : псыунэ.

haci : хъэжыщл клуа, хъэж зыщла, - **hacca gitmek** : хъэжыщл клуэн.

hacıyatmaz I : нану джэгуалъэ.

hacıyatmaz II : лэклэуэлъаклэу.

hacim : инагъ.

haç : жор, къащ, **haçın suda buz tutmasıyla duaların kabul olduğuna inanılması** : лутыж.

had,-di I : зызыщлэж.

had,-di II : гъущл клапсэ зыщл машынэ.

hademe : луэхутхъэбзащлэ.

hadım : ясекла.

hadımağası : пщыл ясекла.

hadis : Тхэм и лыклэу Мухъэмэд къипсэлъахэр.

hadise : мыхъумыщлэ къэхъун.

hadsiz : бэ, умыбжыфыну куэд.

hafakan : гужьейн.

hafız : къурлэныр гуклэ зыщлэ.

hafıza : зышымыгъупщэж.

hafızlamak : куэдрэ еджэ, еджэрей.

hafif : 1. псынщлэ, 2. мылув, 3. мыхъэлъэ, 4. мыгугъу, уезмыгъэш, 5. плэзэрымыт, 6. гуащлэ зимылэ, 7. мыщлагъуэ.

hafiflemek : 1. и хъэлъагъэр игъэклэудын, 2. и гуащлэр игъэклэудын, 3. тыншыжын.

hafifmeşrep : хабзэншагъэ зезыхъэ бзылхугъэ.

hafifsemek : мыгэлъэплэн.

hafiye : тласхъэшлэх.

hafriyat : къэтлын.

hafta : тхъэмахуэ.

hafta arası : тхъэмахуэклу, махуэку. -**hafta sonu** : тхъэмахуэклэ.

haftalık : 1. тхъэмахуэм зэ, 2. зы тхъэмахуэ, 3. тхъэмахуэпщлэ.

haftalıkçı : лэжъапщлэр тхэмахуэ къэс къыдэзых, тхэмахуэпщлэлэрыжъэ.

haftayım : спорт джэгум иныкьуэр.

hah : ыхьы.

haham : журт дин лыкьуэ.

hahambaşı : журт дин лыкьуащхъэ.

Hağaç'e : Хьэгъаклэ – Анапэ и гьунэгъуу псэуа адыгэ ллакьуэщ. Кърым хъанхэн язэуэным тласхъэ ищла ллакьуэм 1812 гъэм емынэ узыр къахыхъэри абы иухыжыпащ.

hain : 1. епцлыжа, 2. леягъэр зыфлэфл, 3. гүфлей, 4. хашэ.

hainleşmek : гүлеягъэ илэн, хашэн.

Hak : Тхээм ицлэхэм яз, Хьэкъ, - **hak getire** : бгъуэтыжынкьым, - **Hakkın rahmetine kavuştu** : Тхээм и рахъмэтым лъэлэсащ, дунейм ехыжаш.

hak,-kki I : 1. пэжыгъэ, захуагъэ, гуцлэгъу, хабзэр, 2. хабзэм и унафэр, цыхум ящлэфыр, 3. лэжыгъэм и уасэр.

hak, -ki II : минералым, пхъэм, мывэм тратха е тращыхъа тхыпхъэ.

hakan : цлэлей, хьэкъан.

hakaret : гъэпудын псалъэ, лей ехын, щхьэкьуэ.

hakça : пэжыгъэклэ.

hakem : топ джэгум и тет.

hakikat-ti : 1. пеж, 2. пэжыгъэ, 3. пэжу.

hakikaten : пэжыплэр.

hakikatli : цыху пэж.

hakiki : 1. пэж, 2. лэклэ мышла, мыпцл.

hakikikaraağaç bot. : *ulmus laevis Pall.*, дыкьуэнагъпэж – зи лъэгагъыр м 30 – 40 хъу жыг баринэ дахэщ. Мэзхэм къыщокл, хадэхэм, гъуэгү гъунэхэм къыщагъэкл, и пхъэм псэуа - лъэ зэмылэужыгъуэхэр къыхащлыкьыр.

hakim : 1. хеящлэ – хей зыщлэ цыхурщ, 2. тепщэ, 3. лъэганлэ.

hakimiyet : унафэр зылэщлэлъ.

hakir : иклэ, - **hakir görmek** : иклэу лъагъун.

hakkanियet : хабзэм къекьу.

haklamak : 1. къутэн, 2. пэлъэщын, 3. зэхэшыхьын.

haklı : захуэ.

haksever : зэхуагъэр зыфлэфл.

haksız : къуаншэ, мызахуэ.

hal I : 1. лүэхур зытетыр, 2. шытыклэ, 3. гуащлагъэ, 4. лүэху мыхъумыщлэ.

hal II : хадэхэкл шаплэ, бэзэр.

hal-hal : лъэпщэхъу (индие, арап, курд бзылхугъэхэм я лъапщэм иралхъэ дыщэ – дыжбын гъэщлэрэщла).

hala I : адэшыхъу.

hala II : иджы, иджыри, иджырикъэс, апщлондэху.

halat : клапсэщхуэ, -**halat çekişme oyunu** : чыжъэзэфлэдзэ – (спорт) чыжъэ зилэ къуэрагъитл зэфладзэти, къарукли инагъкли зэрымыгъэх гупитл абыклэ зепекьут. Ещанэуи и кум зэпрууэ ягъэтылгъа къуэрагъым къапекьухэм я пашэр езыгъэбакьуэр текьлэут.

halayık : унэлут.

halazade : адэшыхъульху, пхъурылхупхъу.

halbuki : арамэ.
haldır haldır : лэуэлъауэклэ лэжьээн.
hale-ast. : пшэклухь.
halef : текламрэ теувамрэ.
halel : къута, къутэн, ягъэ, **-halel getirmek** : ягъэ егъэклын.
halı : алэрыбгъу.
halıcı : алэрыбгъуцл, алэрыбгъуцэ.
halive : тхъэв хуам и клуэцлым клэртлоф, кхъуей къынэмыщлхэр далъхъэу дагъэклэ ягъэжьа адыгэ шхыныгъуэ, **- Klyпхъэ** : ягъэжьэну хъэлывэм и гъунэ нэххэр зэтригъапщлэу ирабзэну, клы илэу, и пэми гъуцл е пхъэм кыххэщлыклауэ шэрхъ цлэту лэмэпсымэ.
halife : хъалиф.
halihazır : иджыпстуклэ.
halile : аращи.
halim : щэнщабэ, цлыху щабэ.
halis : къабзэ.
halk : жылэ, **- köy halkı** : къуажэ жылэ, **- yurt halkı** : къэрал жылэ, **- civar halkı** : лэгъуэблагъуэ жылэ, **- mahalle halkı** : хъэблэ жылэ.
halka : уэрдыхъу.
halkbilgisi : луэрылуатэ.
halkçı : жылэм хуэлажьэ.
halkçılık : жылэр зэхуэду лъытэн.
halk oylaması : жылэм ечэнджэшын.
hallaç : цыудэ – япэм цыр зэраудэу щыта лэмэпсымэт, шабзэм ещхьыу къэгъэшарэ луданэ быдэ ищлэжауэ, ар цым халъхъэти, и бзэм къекъумэ яутыпщыжыурэ цы тлысам зыкь-рагъэлэтыжт.
halleşmek : зэхуэтхъэусыхэн.
halletmek : 1. зэфлэгъэклын, 2. щлын, 3. гъэтклун.
hallice : тлэку нэхъыфл, хущлэкъуа.
halsiz : къарууншэ.
halt : зэхэгъэзэрыхьын, 2. псалъэ мышу, луэху мыхъумыщлэ.
halter : хъэлъэ лэтын спорт.
halvet : 1. пэш щхъэхуэ, 2. пэш нэщл.
ham : 1. мыхъу, мыхъуа, 2. зэмылэба, 3. цлыхулув, 4. гуэбэн.
ham insan: зэтемытыпэ – цлху хъахъэ, зэтемыс.
hamak : хъар хъыринэ, хъыринэ – клапсэклэ яублауэ, и клуэцлым уигъуалъхъэ хъууэ.
hamal : хъэлъэхъ, пщлэклэ хъэлъэ зыхъ, **-hamal ipi** : хъэлъэклапсэ, **-hamaliye** : хыпщлэ.
hamam : псыхуабэ.
hamam böceği zoo. : щомплэжь, унэцыв, фэмплэжь.
hamarat : лэклуэлъаклуэ бзылхугъэ.
hami : зыхъумэ, клэлъыплъ, къыдэщл.
hamil : зылыгъ, къезыхъэкл.
hamile : лъэшыджэ, уэндэгъу.
hamiyet : цлыхугъэ.
hamlama : гуэбэн.

hamlamak-hamlaşmak : гуэбэнын – гуащлэкӀэ мылажьэурэ есар тӀэкӀу гугъу ехьмэ зэрыхуэ щытыклӀэщ, и лӀпкӀлӀэпкӀыр зэрыщыту къеузу.

hamle : 1. бгъэрыкӀуэн, 2. шахъ-матым мывэ гъэкӀуэтэн.

hammadde : зэмыпцӀа.

hamsi zoo. : нӀкӀыхь.

hamule : кхъухьхьэлъэ.

hamur : 1. тхъэв, 2. ныкӀуэжьэ, 3. тхылъымплӀэ грамаж.

hamur teknesi : лӀнлӀэ, тхъэвыр зэрызэхапщэ, хупцӀынэ зэрагъэтӀдж, жыг дакъэшхуэм и кур кърабзыкӀыу ящӀт, - **hamur bıçağı** : исран, - **tepsinin köşesine atılan hamur** : чыр-жынкӀэдзэ, -**hamurun olması** : къэуцэрэфын – тхъэвыр къэтӀджын, зыкӀилӀэтын.

hamut : хъамут.

han I : хъан.

han II : 1. хъэщӀӀэщ, 2. лӀжтаплӀэ унэ.

hançerçiçeği bot. : *tropaerolum majus L.*, сэрэбэгъуэ – удз дахэщ, лӀщым яшхкъым, хущхъуэ кӀыхах.

hançere : тэмакӀыщӀӀэ.

hançerlemek : къамэ хӀӀун.

handikap : 1. шыгъажэ, 2. лӀэху гугъу, гъуэгъу гъугъу.

hane : 1. унэ, 2. бжыгъэ зыхӀкӀыпэ, 3. зыхэр, 4. пщӀыхэр.

hanefi : хъэнэфи мӀэхъэб.

haneli : унагъуэхэр, - **bu köy elli haneli** : мы къуажэр унагъуэ тхущӀӀ.

hanende : уэрэд жылакӀуэ.

hangar : 1. хъӀпшып хъумаплӀэшхуэ, 2. кхъухлъатэ гуэщ.

hangi : дӀтхэнэр, - **hangi biri?** : дӀтхэнэ зыр? – **hangisi?** : дӀтхэнэра? - **onlardan hangisi?** : абыхэм дӀтхэнэра?

hanım : 1. бзылӀхугъэ, 2. унӀгуащэ, 3. щӀэгъусэ, 4. бзылӀхугъӀӀ.

hanımefendi : гуащэ.

hanımeli bot. : *lonicera xylosteum L.*, антӀырэ, джӀрджем : Къафкъас мӀэххэм куэду кӀыщыкӀ гъурц лӀӀужыгъуэщ. И лӀӀагъыр м 3 – 4-м нос. ХадӀхэм кӀыщагъӀкӀ. И пхъэр быдӀэци лӀмӀпсымэ кӀыхащӀыкӀ.

hanımeli tatlı bot. : *lonicera L.*, тӀрджем : лӀӀужыгъуэ зыбжанӀу зӀщхъӀщыкӀ гъурц лӀӀп-кӀыгъуэщ. И лӀӀагъыр м 2 – 4 хуӀдизщ езыр езыру къокӀ, хадӀхэм кӀыщагъӀкӀ.

hani, haniya : 1. дӀнӀ, 2. сыт хъуа, 3. дӀнӀ къӀна, - **hani bana alacağın şapka?** : кӀысхуӀпщӀэхуну пылӀр дӀнӀ щӀӀӀ?

hantal : 1. пцӀапцӀӀэ, 2. хъӀлӀэ, 3. хъӀмплоф, 4. куӀнцоф, - **çok hantal** : хъӀмплофыжь, куӀн-цофыжь, - **hantal Beslen okumun gidişini beğendin mi?** : БӀслӀӀӀн пцӀапцӀӀэ си шӀм и кӀуӀклӀэр уигу ирихъа?

hap-ı : хущхъуэ едзыхыгъуэ, - **hap içmek** : ифын, удыриин

hapis : 1. лӀӀхъуэщ тазыр, 2. лӀӀхъуэщ, 3. лӀӀхъуэщым ягъӀтӀыса (ирадза).

hapishane : лӀӀхъуэщ, нӀбахътӀ.

hapsetmek : гъӀтӀысын.

hapşirmek : къӀпсын.

har vurup, harman savurmak : и мылӀкур гъӀкӀуӀдын.

hara : шыгъӀбэгъуэщ, шӀщ.

harabe : 1. ипэм кыщцэна псэуалъэ, 2. зыхэкъута унэ.
haraç : тын.
haram : псэхэллэ, дымий – зылурамылхъэж.
harami : хъунщцлакӀуэ.
harap : 1. къэкътэным нэса, 2. еша, дэхуэха.
haraplaşmak : зыхэкътэжын.
hararet : 1. хуэбагъэ, 2. псыхуэлэн, 3. гукъыдэж, 3. лыгъей.
hararetlenmek : 1. мафлэ къритин, 2. къэжаныжын, 3. гур кыдэмыжын.
harbi : 1. фочынэ зырагъэкъабзэ гъущц, 2. захуэ, **-harbi konuşmak** : захуэу псэлъэн, пэжыр жылэн.
harbiye ask. : 1. дзэ еджаплэ, 2. зауэ лӀэхухэр.
harcamak : 1. къэщэхун, 2. щэн.
harcı alem : 1. псэуми къащэхуф, зэрахъэф, 2. мыщцэ.
harcırah : гъуэгупщцэ.
harç I : 1. лӀпэщцлӀгъэж хэщц, 2. хэгъэгу хъэкътын.
harç II : цемент, пщахъуэ, ятлэху зэхэщцлӀа.
harçlık : махуэрей лӀпэщцлӀгъэж.
Hakutsu adigeleri : ХъэкӀуц адыгэхэр мин тӀощц хъухэт, я бжыгъэр щитӀ къэнэжыхукӀэ уры-
сым езеуахэщ. Адыгей къэралыгъум шыпсэу адыгэхэм яхэшыпсыхъащ.
hardalotu bot. : *bunias orientalis L.*, андэгурэ, андэгурэдэгү – гъитӀкӀэ е нэхъыбэкӀэ къэкӀ удз
лӀэужьыгъуэщ. См 80 – 100-м нэсыхукӀэ докӀей. Къафкъас лъэпкъ псоми и пкъыр цӀынэу
яфӀэфӀыу яшх, коротинрэ витаинн зэмылӀэужьыгъуэхэр хэлъщ. Губгъуэхэм, мэкъуплэхэм
, мээ лъапэхэм н. кыщцокӀ. Адыгэхэм андэгурэпкъыр маркуэр иригъэкӀуэду иролӀэзэхэ.
hare : хъапшып цӀу.
hareketli : хуэрзалэ – зэхэзеуэ, и плэм имыс, щымытыф.
harekat-ti : 1. лӀэху щыкӀэ, 2. дзэ зауэ джэгү, зауэм хуэлӀэрыхуэн папщцэ ящц зауэ нӀпцӀ.
hareket-ti : 1. хъейн, 2. шыкӀэ, 3. гъуэгум техъэн, 4. гугъэ щыкӀэ, 5. щыхъей.
harem : 1. унэ щхъэхуэ, 2. бзылхугъэ, щхъэгъусэ.
harf-fi : тхыпкъ.
harfiyen : зэмыхъуэкӀауэ.
harıl harıl : зэпымыуу, мыгувэу, зэрблӀэкӀкӀэ, **-harıl harıl yanıyor** : зэпымыу мэс.
harici : 1. хамэ, 2. щыб, 3. щыбым елътыта.
hariciye : 1. щыбуз, 2. хэгъэгу хамэ лӀэху щцлӀлӀ.
hariciyeci : 1. хэгъэгу лыкӀуэ, 2. щыбуз сымаджагъэ лӀзэ.
haric : 1. щыб, щыбым, 2. хамэ хэгъэгу, 3. хэмыт, 4. хамыбжа.
harika : гъэщцлӀгъуэн.
harikulade : 1. дахэдыдэ, 2. дахэкӀей.
harita : щыгу картэ.
haritacı : щыгу картэщцӀ.
harlamak : 1. мафлэ кыщцлӀэнэн, 2. псынщцӀу исын, 3. къэтэмакӀкӀэщцын, 4. кӀиин, гуэун,
ешхыдэн.
harman : 1. хъэм, 2. мэш лӀэтыжыгъуэ, 3. зэхэгъэзэрыхъын, 4. лӀэрыхъэм – гъавэ къэхъыжар
здаӀуэ хъэм. - **harman yeri** : хъэмыплӀэ, - **eski harman yeri** : хъэмыплӀэжъ, - **mahsul dövme**
yeri : лӀаплӀэ, - **harman döküntüsü** : лӀахуэ, - **harmanda öküzleri bağlama direği** : джэлэс

– щхьэлүо щашіклэ выхэр зыпашілу шыта хьэмыку пкъом и ціэращ, - **harman sapi**: лъэхьий – 1) ямылу хьэцэпэцэм и пкъырщ, 2) ялуэну хьэмым плащілу тралъхьа хьэцэпэцэрщ.

harp-bi I : зауэ.

harp-pi II müz. : пшына шимэ.

harrangürre : лэуэлауэ.

has : 1. ищыкла, 2. зэхэмызэрыхьа, къабзэ, 3. нэхьыф дьдэ, 4. паштыхь хадэ.

hasa : шэкл лув.

hasar : къутэн, зэхэкьутэн.

hasat : мэш къехьэллэжын.

hasat sonu duasi: гьубжэдэх лутыж – мэшыр лухыжын яуха нэужь ящылу шыта тхьэллэлут.

hasat zamanı: гьэлурыщлаплэ – мэкьумэшым и гьэлурыщлаплэ.

hasbihal-li : зэдэуэршэрын.

hasebiyle : папщлэ, щхьэклэ.

haseki : 1. паштыхь хьумакуэ, 2. паштыхьым и фыз щласэ .

haset : фыгуэ.

hasil : хьуа, къэхьуа, утыкум кьихьа.

hasilat : 1. мэш, 2. хэхьуэ.

hasilı : псалъэм и клэщыр, лүэхум иклэр.

hasım : бий, жагуэгуэ.

hasır : 1. арджэн, 2. арджэным кьыхэщыкла, -**hasır altı etmek** : мыхьумыщлагьэр щлэхьумэн.

hasır ipi: пхьашцэунэ – арджэн зэрылаущэ зэфлэблэрщ

hasır motifi : дэлъырхьуэж – арджэн шызэлаущэклэ тхьпхьэ кьыхэгьэклэ, - **hasıra vurulan morif** : шыжьэзэта, фэлъыр, чыльэф – арджэным хагьэзагьэ тхьпхьэ.

hasır şapka : арджэн пылэ.

hasırsazı bot. : *scirpus lacustris L.*, псыпцлэкьамыл : илъэс зыбжанэклэ къэкл, лъэбжьанэ ин зилэ къэклыгьэ ллэужьыгуэщ. И лъэагьыр м 1,5 - 2-м нос. Кьамылым кьыхащыкла уна - гуэухэм зэрахьэн арджэн пхьашэ.

hasır otu bot. : *fypha latifolia L.*, арджэнудз, псыхьуэудз : илъэс зыбжанэклэ къэкл, зи лъэагьыр м 2 – 2,5-м нэс псыпцлэ къэклыгьэщ. Кьэклыгьэм и бзийхэмрэ пхьыхэмрэ арджэн, матэ н. кьыхащыкл. - **hasır motifi**: нэпхьуд – арджэным дэклуей тхьпхьэ ллэужьыгуэ, - **hasırı sıkılaştırma aleti**: пхьашцэкьедзых – зи гьуанэ куэдым луданэ клапэхэр ишауэ арджэн щашіклэ зэрыдэуэ пхьэрщ.

hasis : лэбыдэ, къэзэр, хьайнатлэ.

hasret : хуэзэшын, гукьэкл, кудэ - гущыхуэ

hasretmek : хухэхын.

hassas : 1. гуцабэ, 2. гумахэ.

hasta : сымаджэ, уз зилэ, - **hastayı yoklamak** : сымаджэм щлэупщлэн, - **kaşıntısız cilt hasta-lığı** : хьэкхьуплэ, - **hastalıktan kurtulma sevinci** : лүэтэн, лүэтэжын, - **hasta kadına manevi-yat** : жэштегьэу – щлапщэм и плэклэ бзылхугьэ сымаджэм хуащылу шыта жэщырыхэст (бзылхугьэхэм), – **hasta taşıma sedyesi** : шыкхьаблэ – бжэгьухэр зэрызэпха капсэ кла - пэхэр шитым и уанэ къуапэхэм фладзэти, бжэгьухэм щлаклуэ трапхьуэжти сымаджэ хьэ - лъэр кьахьыжт, - **hastayı oyalama geceleri** : щлапщэ, щлэпщэ – зи къупщхьэ къутар е улэ

-гээр жэщым трагъэун, ямыгъэдзыхэн папщлэ, ар здыщлэлъ пэшым щашлү шыта джэгу, гушылэ, дауэдапщэ, - **sahte hasta** : зыгъэсымаджэн, - **hastalığı zayıflatan** : ихун, хэхун (узыр), - клэгъу – щлапщэ щашклэ, зи пхээр кымыклам щхэкклэ жалэрт. Пхъэидзэмклэ хакт а пшыхъэщхэм лүэхур езыгъэкклэкынухэри иклэ дьдэ ялътэр клэгъу хьурт, псори тегушхуэу, дэгушылэу, тегушлыкыплэу.

hastabakıcı : сымаджэплъ, сымаджэ плъыр.

hastalanmak : сымаджэн, - **hastalığa yakalanmış** : ефыкла, сымаджэ хъуа, - **hastalık kapmak** : ефыклын.

hastalık : сымаджагъэ, - **çeşitli hastalık** : узыгъуэ, - **illetli hastalık** : узылэ, - **hastalıklı** : сыма - джэрилэ, фэншэуэ – кьарууншэ, мылэ – мылэ, - **hastalık uzmanı** : лэзэгъуэ – лэзэпэ (хэ - лъын) – лэзэклэхэм шыгъуазэу шытын, - **hastalıktan kurtulma aşısı** : вэрывэж – уз зэрыцлалэ (фэрэкл, фэгъазэ) кызызуэ нанухэр щыхъужьклэ хуагъэва хьэлламэ лэужьыгъуэ. (Созэрэш и лэпщэ еджэу) Ар я гъунэгъухэм щыхуахьклэ хьэлламэм лэпищым я плэ телъти, абыклэ кьащлэрт нанур зэрыхъужар, узыхэми яйхэр кьыцлэлэнклэ шынагъуэ зэрыщымылэжыр.

hastalıktan zayıflama : зэщымышхъу, епллэклуэн – узым, дэдзыгъэм кыыхэклыу цыхур зэхэуэн, - **hastalığın derinleşmesi** : е еклуэн, - **hasta organa elle müdahale** : илэбэн, - **hastalıktan sonra vücut zayıflığı** : уджыпкьэ,

hastane : сымаджэщ.

hastanelik : 1. сымаджэщыпхъэ, 2. удын зытехуа.

haşa : 1. хъэуэ, здэнкыым, 2. диным имыдэ.

haşarat : 1. хьэплацэхэр, хьэпшхупшхэр, 2. цыху мышхьэпэхэр.

haşarı : нану джэгурей, лэуэлъаурей.

haşerat : bak. **haşarat**.

haşere : хьэплацлэ.

haşhaş bot. : papaver somniferum L., лущхъэ – зы гъэклэ кьэкл кьэкыгъэщ, яшх, хущхъуэ кыыхах.

haşin : лыху пхъашэ.

haşlama : 1. гъэва, - **haşlanmış kuzu barsağı** : жэрахъэ, клэтлий зэрыхъэ – адыгэ шхыныгъуэ, мэл клэтлий гъэкъэбзар зэрыхъарэ зыгъэуаклуэ шхынхэдзэхэр лэпсым хэлъыу гъэвауэ, 2. шхыдэн, ешхыдэн.

haşlamak : 1. гъэвэн, 2. шхыдэн,

haşmet : ин.

haşmetli : 1. инышхуэ, 2. цлэ лей.

hat : 1. тхъа, 2. тхыгъэ, 3. гъуэгъу, 4. бгынтлэ, 5. бдзумэ, 6. клэпсэрыпсалъэм, т. в.-м хуэдэхэм я зэпыщлэныгъэр.

hata : 1. пхэнж, кьуаншэ, 2. мышлэкклэ хъуа, 3. лэщлэщыхъа. – **hatasını başkasına yüklemek** : шихъэн – кьуэншагъэр зыгуэрым тегъэщлэн

hatasız : шыуаныншэ, шыуагъэншэ.

hatır : 1. щыхъ, 2. гум иубыдэн.

hatıra : 1. тыгъэ, фэеплэ, 2. гукъэкыжхэр.

hatırlama : гукъэкыж.

hatırlamak : 1. гу кьэкыжын, 2. егупсысын.

hatim : Къурлэныр джын: Къурлэным иклын.

hatip : жьауэ, псэлъакӀуэ, жьафӀэ, жьабзэ зыӀурылӀ – дахэу, цӀыху кыгъэдаӀуэу псэлъэф, жьакӀуэ, ӀурыщӀыр – псэлъэкӀэ, щӀыкӀэ дахэ зилэ цӀыху.

hatmibüyük bot. : *althaea L.*, кхъуейматэхьэл, матэкхъуеишхуэ : лӀэужьыгъуэ заулу зэщхьэ-щыкӀ кӀэкӀыгъэ лъапкыгъуэщ. Къафкъас щыналъэм кхъуейматэхьэл лӀэужьыгъуэу тхум ущрохьэлӀэ. Бжьэхэм фо кыыхах, адыгэхэми медицинхэми хущхъуэ кыыхах.

hatmi gülü bot. : *alcea L.*, кхъуейхьэбазэ : илъэс зыбжанэкӀэ кӀэкӀ удз лӀэужьыгъуэщ. И лъэгагъыр м 0,5 - 1,1-м нос. Адыгэхэм хущхъуэ кыыхах.

hatmiyeşil otu bot. : *althaea officinalis L.*, матэкхъуейщхъуантӀэ : илъэс зыбжанэкӀэ кӀэкӀ удз лӀэужьыгъуэщ. И лъэгагъыр м 1 – 1,5-рэ мэхъу. Адыгэ-абазэхэм хущхъуэ, бжьэм фо кыыхах.

hatta : икӀи.

hattat : Ӏэрытх дахэ зилэ.

hatun : 1. бзылӀхугъэ, 2. щхьэгъусэ.

hav : къэдабэц.

hava I : 1. жьы, 2. уафэ, 3. уэрэд макъамэ, 4. чэф, 5. лэжыгъэкӀэ.

hava II : 1. уэфафэ, 2. и Ӏуэху зымышъуэж, 3. зыри кызызымыкӀ псалъэ.

havaalani : кхъухьтедзаплэ.

hava atmak : зыгъэбжын – зыгъэлыхъун, зэрыщымыту зыкыгъэлъагъуну пыпӀ цӀыху.

havacı : кхъухьлътатэм шылажъэ.

havacılık : 1. лътатэн, 2. уафэм шылъэтэн.

havaciva : уасэ зимылэ.

havadar : лъагаплэ, жьыбэ.

havadis : гуэу, къэхъуа къэщӀа.

havagazi : газ.

havaifişek : хьэрэкӀытӀэ – уафэм дырагъэуейуэ абы кыыщыуэжу, щызэпкырылӀэпӀэ нэхугъэ зэмылӀэужьыгъуэхэр кыпыщэщу, цӀыхухэм я гуапэу худоплӀейхэр.

havalandirmek : 1. жьы щӀегъэхун, 2. гъэлъэтэн.

havale : пошткӀэ, банккӀэ ӀэпэщӀэгъэж дэлъхьэн.

havaleli : хьэлъэ ин.

havalename : поштэкӀэ, банккӀэ ӀэпэщӀэгъэж зэрыдалъхьэ тхылъымплэ.

havalı : 1. жьыфӀ, 2. нэм кыыщӀэуэ.

havali : Ӏэгъуэблагъуэ.

havalimani : кхъухьтедзаплэ.

havan : убалъэ.

havari : 1. Хысэ и лыкӀуэ пщӀыкӀутыр, 2. диныр цӀыхухэм яхзэзыпщэ.

havasız : жьыншэ, жьыфӀей.

havayolu : кхъухьлътатэ гъуэгу.

havayuvary : дунейр, мазэхэр къэзуфэрэзыхьа газыр.

havhav : хьэу хьэу. (хьэ банэ макъ).

havlamak : банэн.

havlı : къэдабэц зытелъ.

havlu : напӀэлъэщӀ.

havlucu : напӀэлъэщӀ зыщӀ, зыщэ.

havra : 1. журт тхьэлъэӀупӀэ, 2. Ӏэуэлауэр зыкуэд.

havsala : гурылуэныгъэ, зэхэщлэныгъэ.

havuç bot. : *daucus carota L.*, пхъы – цыхум куэд щлауэ кыгъэкӀ хадэхэкӀ лӀэужьыгъуэщ.

ИлъэситӀкӀэ кьокӀ. КъэкӀыгъэм и къэхъупӀэ-къежъапӀэр Афганистанырщ. Цыхуми лӀэщми ящх.

havuz : 1. псызэрыува, 2. кхъухъ щыжыплӀэ.

havuzlamak : кхъухъыр щыжыплӀэм шэн.

havuz sazanı zoo.: алэргуакӀуэ бдзэжьей.

havya : къэнжал гъэл.

havyar : бдзэжьей хугу.

hay : еуей.

haya I anat. : гӀэ.

haya II : укӀытэн.

hayal : 1. гупсысӀ, 2. ерагъпсэрагъуу плъагъуф.

hayalet : хьэдэ къэтэджыжа, хьэдэджадэ.

hayalperest : гупсысэрей.

hayasız : мукӀытӀэ.

hayat : 1. гъащӀэ, 2. псэуныгъэ, 3. псэ зыхэт, - **hayat arkadaşı** : псэуэгъу, псэгъу, щхьэгъусӀ,
- **hayat – memet** : псэзэпылъхьӀӀэ,

hayatağacı : лъӀпкӀ жыг.

hayati : гъащӀӀэм теухуа, елъыта,

haydamak : дэхун, лухун.

haydi-hadi : илӀэ, маржӀэ – (маджарыбзӀэщ)

haydut : 1. хъунщӀакӀуэ, 2. щӀалӀэ бзаджӀэ, 3. абрэддж.

hayhay : хъунщ, ахъай.

hayhuy : гуп лӀэуэляуэ.

hayıflanmak : хуцегъуэжын.

hayır-yrı I : 1. фӀыгъэ, 2. махуэ.

hayır II : хьӀуэ, хъункъым, ылы.

hayırdua : фӀыхъуахъуэ.

hayirsever : фӀыгъащӀэ, фӀыгъэ зыфӀӀӀ.

hayırsız : зи фӀагъэ къуэмыкӀ.

haykirmek : гуоун.

haylaz : щӀалӀэцӀыкӀу бзаджӀэ, мылажъэ, хуэмышу.

haymana : хъупӀэ.

hayran : гурыхъ.

hayranlık : гурыхъын.

hayrat-tı : псӀапалъӀэ, псӀапалӀэ.

hayrat çeşmesi: псӀапӀпсынӀэ – дунейм ехыжа цӀыхуфӀ гуэрым и цӀэр фӀащу, дахӀу зӀрахъӀэ псынӀэ.

hayret : гъӀэщӀӀӀгъуӀӀ, бӀтӀэмал, телъыджӀэ.

haysiyet : щӀыхъ.

hayta : хуэмышу.

hayvan : псӀэуцхьӀэ. - **hayvan hamileliği** : псӀӀф. - **hayvan tanrısı mit** : Амыш - **hayvan tırnağı**
: фӀалъӀэ, - **hayvan damı** : кудӀэ - щӀымахуӀэм щӀалыгъ псӀэуалъӀэ зӀщӀӀӀкуда, жьы щӀимыхуӀу

, - **hayvan yolu** : лэщ зэрызэрахуэ гуэгу, - **hayvanlarda tırnak hastalığı** : - лъэфлэкл – лэщ лъэбжъанэхэр флэзыгъэкл уз зэрыцлалэ, - **hayvanda et kaybı** : хъэмбылэ – лэщым уз сытхэмклэ гъэм клэрыхур (хъэмбылэр куэдщ), - **hayvan ağız hastalığı** : лубанэ – лэщхэм ялүхэр кърлгъэхуу къайфыкл уз, - **hayvanlarda toplu ölüm** : хъэмбылэ – лэщым и клэрыху, зэтэлэн, - **müslüman olmayan kişinin kestiği hayvan** : хъысэпыл.– **dişi hayvan organı** : жэрыбз – псэущхъэбзхэм я шахэращ.

hayvanat : псэущхъэхэр.

Hayvanların çıkardığı sesler – Псэущхъэхэм я макъхэр

Maymun-номинар – мэлурьбжэ, мэкий, мэгуахъуэ, **fil** - пылыр – мэгуахъуэ, **благъуэр** – лүклэ маджэ, **aslan** - аслъэныр, **kaplan** - къапльэныр – мэгуахъуэ, **ayı** - мыщэр – мэгу-рым, мэгуахъуэ, **yılan** - блэр – щлофие, **kartal** - бгъэр, **kuşlar** - псэущхъэшхэ бзухэр – маджэ, псы- фэндыр (**hipopotam**) мэгуахъуэ, **büyük başlar** - лэщышхуэр – мэбу, **koyun** - мэлыр магъуэ, **keçi** - бжэныр мэлудей, **at** - шыр – мэщыщ, **eşekle katır**- шыдымрэ шыды-шымрэ – мэгуо, **köpek** - хъэр – мэлщлэу, мэкъугъу, **kurt** - дыгъужьыр – мэлщлэу, мэкъу-гъу, **çakal** – хъэщхъуэрылуэр – мэлщлэу, магъ, мэдыхъэшх, **tilki** -бажэр – мэлщлэу, мэба-нэ, **porsuk** - уашхэр – мэлщлэу, **kedi** - джэдур - мэлщлэу, щлофие, мэгурнау, **horoz** – адакъэр – мэлудей, **tavuk** – джэдыр – мэкъакъэ, **hindi** - гуэгушыр – мэкълурклур, мэхъужэ, **ördek** - бабыщыр – мэлудей –уакъ, **domuz** - кхъуэр – мэхъурхъу, **fare** - дзыгъуэр – мэлщлэу, **semender** - шындырхъуор –щлофие, бзухэр – мэкълэклэ, уэрэд жалэ, мэгуо, мэкий, **güvercin** – тхъэрыкъуэхэр – мэхур- хур, мэкъуркъ, **çekirgeler** - пкълудей лъэпкъхэр – мэлщыр цыр, **karafatma**- цывхэр – мэлудей, **kelebekler** - хъэндывабгъуэхэр, **sinekler** - гъудэ – бадзэхэр – мэдым, **sivrisinekler ve at sinekleri** - аргъудейхэр, шыбадзэхэр мэлудей.

hayvanlarda dişi-erkek : зэхъузэбз – псэущхъэхэмрэ бзухэмрэ хъурэ бзырэ зэщлыгъумэ.

hayvanların tek sıra koşulması : аужь, зэклэрыблэ – шыхэр е выхэр зэклэлъхъэужьу цлэ - щлэмэщ.

hayvanların tırnaklarının uzaması : шы-лэщ лъэбжъанэ пыкълэклэ.

hayvanlaşmak : цыхугъэм икълэжын.

hayvansal : псэущхъэл хэкл .

haz : гуапэ, гурыхъ.

hazan : бжъыхъэ.

hazan yaprağı : бжъыхъэм кълэпыгъэлъэлыж тхъэмпэхэрщ.

Hazar Denizi-coğ : Хы Заз, -Къарс – Хъэзарым япэм зэреджэу цыта.

hazım : гъэтклун (шхын), зэгъ.

hazımlı : вэгъзэгъ – пшхыр тыншыу зэрыбгъэтклудыр, шхыныфл.

hazır : зэпэща.

Hazır cevap : жылэзыгъуэт, лэбжъэрилэ – жэуапклэ лэзэ, цыху зылурыбэгъудей, -луэрылуэдз, цыху луэрылуэдз – гупсысэ жан зилэ, илъягъу псоми зэуэ уасэ хуэзыщыф, дзы яфлэ-зыщыф.

hazıra konmak : лүжэ – лэнэ кълэздакълэтым нэс, фадэм и лүмплэр илыгъ цыху унэхъуа.

hazırlık : узэдын, зэгъэпэщын.

hazırlap : 1. ивыклэ, 2. тыншу.

hazin : гууэ.

hazine : 1. хэгъэгу банк, 2. дыщэ гъэтлылэ, 3. клэзонэ.

haziran ayı : мэкъуэгъуэ мазэ.

hazmetmek : гъэтIкIуфын (шхын), вэгъзэгъын.
hazret : цIыху лъапIэ.
hazzetmek : игуапэн.
heba : IэщIэкIуэдэн.
hece : псалъэпычыгъуэ, пычыгъуэ.
hecelemek : пычыгъуэ пычыгъуэу псэлъэн е еджэн.
hecin zoo. : махъщэ.
hedef : 1. нэшанэпIэ, 2. гугъэкIэ.
heder : кIуэдыкIей.
hediye : тыгъэ, саугъэт, тэн, Iэужь, **-Iyбзэ** – фэеплъу иратарщ.
hediyeIik : тыгъапхъэ, тэныгъэ, саугъэтыгъэ.
hekim : Iэзэ.
hekimlik : Iэзагъэ.
hektar : гектар.
hektolitre : хектолитрэ.
hektometre : хектометрэ.
hela : псыунэ.
helak : 1. лIэн, гъэкIуэдын, кIуэдын, 2. ешын.
helal : диным хуит ищIахэр, пшхын, зэпшэлIэн.
hele : 1. зэ, 2. хъунтэмэ, 3. икIи.
helecan : гукъеуэ.
helezon : къэгъэша хъурей.
helikopter : жьыхулъатэ.
helke : пэгун, - **ağaç helke** : гуэгуэн, - **helke sapı** : пэгуныкъу.
helva : хъэлыуэ.
hem : 1. икIи, 2. кIей.
hematoloji : лъыщIэныгъэ.
hemen : иджыпсту.
hemeroit-med. : жьэнпэпкъ, жьэныпэ къикI – ныкъэм (куэтэным и кIапэм) хэлъ лъынтхуэхэр къэзыгъэлалэу цIыхум лъы къыдэх зыщI узыфэ, нэхъыбэм пIыщIэным къыхъ узщ.
hemşehri : къуажэгъу, жылэгъу.
hemşire : 1. шыпхъу, 2. сымаджэрыплъ, 3. дае.
hendek : къуэ, къуэладжэ, дэтIыкIа.
hengame : Iэуэлъауэ, зауэбанэ.
hentbol : Iэхъэфэ топ джэгукIэ.
henüz : 1. тIэкIу ипэ, 2. иджы, 3. иджыпсту.
hep : 1. псори, 2. псэури, 3. сыт щыгъуи.
hepatit -med. : гъуэжъуэ.
hepsi : зыкъэмыну.
her : 1. дэтхэнэри, 2. къэс.
herek : къурыкъу, пхъэхэсэ.
hergele : шыемылдыдж, мыгъэса.
herhangi : дэтхэнэрами.
herif : лIы.

herkes : 1. псэуми, 2. хэти.
herşey : псори.
herşeye karışan : хьэкIэсу – зи мылуэху зезыхуэ, хьыбарзехьэ, дэни нэсу псоми зи луэху хэзылхьэ цIыху.
herze : мыхъумыщIэ.
hesabi : Iэбыдэ.
hesap : 1. аритметике, 2. математике, 3. етыжын, кьелыхыжын, 4. и уасэр лъытэн, 5. елътэн, хуэгъэфэщэн.
hesaplamak : 1. зэхуэхьэсын, зэщIэкъуэн, 2. кIыхьлтыхьу егупсысын.
hesaplaşmak : 1. щIыхуэ-хьэхуэкIэ зэгурылуэжын, 2. зэзауэн.
hesaplı : 1. пуд, 2. гупсысэ кIыхь, 3. луэху екIу, екIуу зыщIэ.
hesapsız : 1. бэдыдэ, 2. ямылътэ, 3. зыдынэсыныр ямыщIэ.
hevenk : пхьэщхьэмыщхьэ Iэрамэ, **-muz hevengi** : Iэпэхэгүэт Iэрамэ.
heves : щIэщыгъуэ.
heveslenmek : щIэщыгъуэн.
hevesli : зищIэщыгъуэ.
hey : 1.ей, 2. хэт ар, 3. уитI.
heyamola : гугъу.
heybe : кьэлътмакь, - **iki gözlü heybe** : кьэлътмакьзэпэдзэкI.
heybet : инагъ.
heyecan : гукъилътэ.
heyecanlanma : гукъилътэтын, хьэрийкурий – гузэвэгъуэ, плейтей.
heyecanlanmak : гузэвэн, кьэгузэвэн.
heyecanlı : 1. гузэва, 2. узгъэгузавэ.
heyelan : тIыбгъэ, бгы кьеуэх, ятIэ кьещэщэх, бгы кьещэщэх.
heyet : гуп.
heyhat : еуей.
heyhey : 1. гуапагъэ, 2. кьэтэмакькIэщIын.
heykel : сын, IэрыкIгъэжа.
heykelci : сыныщэ.
heykeltıraş : сыныщI, IэрыкIгъэж.
heyula : узгъаштэ.
hezenarısı zoo. : щIыбжъэ.
hezimet : зауэм кьыптекIуэн.
hıçkırık : хьэкIэ, хьэкIытэ.
hıçkırma : хьэкIэн.
hidrellez : гьатхэ техьэгъуэ.
hifzetmek : 1. гьэпщкIун, 2. гум иубыдэн, гукIэ зэгъэщIэн.
him : Iыхьым.
himbil : хуэмышу.
himhim : пэрыпсалъэ.
hincahınc : цIыху изыбзэ, щIэзыбзэ, теувапIэ имылэж.
hinc : лъыщIэж.
hinzir : 1. кхъуэ, 2. губыдэжъ, 3. Iейм егупсыс.

hırbo : 1. лүлэ, 2. емылыдж.

hırçın : тэмакъклэщл.

hırçınlanmak : къэтэмакъклэщлын.

hırçınlık : тэмакъклэщлыгъэ.

hırdavat : хьэпшып цыкly-фэкly.

hırdavatçı : хьэпшып цыкly-фэкlyщэ.

hırgür : зауэ - банэ.

hırıldamak : бауэклэщл.

hırılta : хьыршыр.

hırızma : былым жьэгъу.

hıristiyan : христиан.

hıristiyan orucu: бэрэздж – христиан нэщл, мархъуэ – лырэ джэдыклэрэ щамышх христиан нэщл.

hıristiyanlarda dinlenme günü: бэрэжъей махуэ

hıristiyanlaşmak : христиан диным ихьэн.

hıristiyanlık : христианыгъэ.

hıristiyanlıkta oruç ayı : мархъуэ.

hırka : цыджанэ.

hırlamak : хьэбанэ.

hırlaşmak : жьэ зауэ, хьэхэр зэхуилъын.

hırlı : зищлысыр ямышлэ.

hırpalamak : зэхэфыщлэн.

hırpani : фейцей.

hırs : 1. зыхуэныкъуэр зымух, 2. губжьын, 3. хьущыщэ.

hırsız : дыгъуакlyэ, лэбэлъабэ.

hırsızlama : дыгъуакlyэн, лэбэлъэбэн.

hırsızlık : дыгъуакlyэн, - **hırsızlık tazminatı**: лъэужьырпшынэ – пасэм шыла хабзэт лэу-жьыгъуитly : 1) дыгъуакlyэм и лъэужьыр къызэкlyаллэ унагъуэм ядыгъуа мылкур ира-гъэпшынт, 2) унагъуэр къахуэмыгъуэтмэ, лъэужьыр зэкlyаллэ къуажэр ягъэпшынэт, - **hırsızlık mesleği olan** : хьэдыгъуэдахэ – хьэ дахэ, дыгъуэн и щэну. Мы псалъэр «шы дахэ мыжэ» жыхуилэм и мыхьэнэклэ ещхьщ.

hırslanmak : къэтэмакъклэщлын, хьуццэщэн.

hırt : зызфлэщлыж.

hısım : благъэ.

hışım : губжь.

hışır : 1. нашафэ, 2. нашэмышъуа, 3. цыху лув.

hışirtı : щхьыщхь.

hışırdamak : щхьыщхьын.

hiyar bot. : 1. *Cucumis sativus L.*, нащэбэгү, (нащэ) – зы гъэклэ къэкл хадэхэкл лэужьыгъуэщ. И пкъыр щлым щылъщ ауэ зыклэрищлэн игъуэтмэ дэжеинуц. Витамин зэмылэужьыгъуэ-хэр хэлъщ. Нащэбэгүм и къэхьуплэ-къежъаплэр Индиерац. Адыгэхэм яшх, яшу, ягъэфлэу 2. цыху мыгъэса.

hiyar turşusu : нащэбэгү гъэфлэла.

hiyarlaşmak : зыгъэлүлэн.

hız : 1. псынщӀагъэ, 2. хуабжагъэ.
hızar : пхъэхышхуэ.
hızarhane : пхъээзэгухэщ.
hızlanmak : зыгъэхуабжын.
hibe : етыпэн.
hicap : укӀытэн.
hiciv : убын.
hicran : 1. зэпыкӀыжын, 2. мыхъужын уз.
hicret : лӀпхъуэн.
hiç : зикӀ, жун.
hiçbiri : зырикӀ.
hiç dürüst olmayan: пыкӀ-пыхъэ – ныбжьэгъугъэми, лӀуэхуми, лъагъуныгъэми щымыпӀэж.
hiçte : зыкӀи.
hiçten : уасэншэ.
hiddet : губжь, хъушщӀэ.
hiddetli : губжьа, хъушщӀа.
hidroelektrik : псым къыхаша дыщӀуездыгъэ.
hidroloji : псы къэхутэн.
hidrometre : псыпщ.
hikaye : таурыхъ.
hikayeci : таурыхъ тхакӀуэ, таурыхъ лӀуэтакӀуэ.
hikmet : 1. къэзыхутэ, 2. щхъэкӀэ.
hilaf : 1. пхэнж, 2. пцӀы.
hilafet : хъалифыгъэ.
hilal : мазэныкӀуэ.
hile : 1. гъэпцӀэн, 2. хэгъээзрыхын.
hilebaz : гъэпцӀакӀуэ, хъуэнщӀэныщӀ – гъэпцӀакӀуэ.
hileci : гъэпцӀӀрей.
hilekar : щӀхурыпхъуэ, хъэкӀэхъукӀэ, бӀэжнӀдж.
himaye : къыщхъэшжын, хъумэн.
himmet : дӀлӀэпыкъун.
hindi zoo. : гуӀгуш, тхъэджд (бес.), - **erkek hindi zoo.** : гуӀгушыхъу, - **anaç hindi zoo.** : гуӀгушанэ, - **hindi palazi zoo.** : гуӀгушшыр, - **hindi yumurtası** : гуӀгушкӀэнкӀэ, - **hindinin kabarması** : къэцыбырыбын, - **hindi çiftleşmesi** : шыбзэн, - **hindinin göğüs altı tüyleri**: гуӀгуш жъэц – гуӀгушыхъум и бгъэм къыхӀепӀиикӀ цы пхъашӀ лӀрамӀраш, - **erkek hindi ve kazların göğüslerinde oluşan yağ yumrusu** : тощ- гуӀгушыхъухэм, къазыхъухэм я бгъэм трищӀэ щӀ такъырым ироджӀ.
hindiba bot. : *cichorium intybus L.*, выкӀӀбз, фафӀлӀгын : илъӀс зыбжанӀкӀэ къӀкӀ удз лӀӀужьы-гъуӀщ, и лъӀагагӀкӀэ см 40 – 80 хъууэ. АдыгӀхэм и лъӀабжьӀэр хушхъуэ зӀрахъэ.
hindibayabani bot. : *taraxacum officinale Wigg.*, къӀрабӀ : илъӀс зыбжанӀкӀэ къӀкӀ удз лӀӀужьыгъуӀщ, и лъӀагагӀкӀэ см 10 – 15 мӀхъу. БжъӀхэм фӀо къыпах, адыгӀхэм фӀыуэ ящӀӀэ, медицинхэм хушхъуэ къыхах.
hintdomuzu zoo. : хыкхъуэ.

hintkamışı bot. : *bambusa schreb*, шамбыр : илъэс куэдкӀэ тропикхэм кыщыкӀ къэкӀыгъэ лъэпкъыгъуэщ. Дунейм шамбыр лӀэужьыгъуэу 600-м щӀигъу тетщ, я лъэгагъыр м 40 – 50, и гъумагъыр см 30 мэхъу. Шамбырыр махуэ 30 – 45-э фӀэк кӀыркъым, илъэсищэм нэсыху псэу пэтми. КъэкӀыгъэр псэхукӀэ зэ фӀэкӀ жылэ ищӀыркъым.

hintkeneviri bot. : *cannabis sativa L.* щӀэп, зы гъэкӀэ къэкӀ къэкӀыгъэщ. И лъэгагъыр м 5 – 12-м нос. Ипкъ занщӀэу дэкӀейхэм ящыщщ, фэ телъыр кытӀралъэфри клапсэу ягъэщ, вакъэ-нжъей ящӀ, луданэ кыыхащӀыкӀ, щэкӀыу зэлуащӀэри къэп кыыхащӀыкӀ. И жылэхэм дагъэ кыы - щӀаху. Езыр езыру къокӀ, и къежъаплӀэр Гамалаяуэ хуагъэфащӀэр.

hipnoz : ныкъуэжей, нэщыпхъуэ, нӀпх.

hipodrom : шыгъэжаплӀэ, - **yuvarlak yarış yeri** : шыкъежӀэкӀ.

hipotez : шыӀэу лъытӀн.

hipototam zoo. : псыфӀэнд – хуэбаплӀэ псышхуэхэм хэс зӀпыт псэушхъэшхуэ.

his : кыпшыхъу, гулъытӀэ.

hisar : къалӀэцӀыкӀу.

hislenmek : гумащӀӀӀн, гушабӀн, гушкӀӀӀщӀын.

hisse : Ӏыхъэ.

hissedar : ӀыхъӀгъу.

hissetmek : зӀхӀӀӀӀн.

hissiyat : гулъытӀэхӀэр.

histeri : теуэ.

hitabe : яхӀӀпселъӀӀн.

hitabet : псӀлъакӀуэ.

hitap : жылӀн.

hitap etmek : жӀӀӀн.

Hitit : ХъатхӀэр, ХъатихӀэр.

Hitit savaşı arabası: кыыутан – хъӀтхӀӀмрӀэ фирхъӀӀунхӀӀмрӀэ я лъӀхъӀӀнӀм зӀрызауӀу щыӀа зауӀгут, шитӀ - щы щӀӀӀӀӀауэ, шӀрхъитӀ щӀӀӀту, уӀрдыхъу ныкъуэ лъагӀэ и пӀмкӀӀэ кыыӀу-щӀыхъауэ.

hiyanet : епцӀын.

hiyeroglif : дамыгъӀрытх, кӀыпхъӀрытх.

hiza : захуэ.

hizmet : 1. ӀуӀху, 2. ӀуӀхутхъӀбзӀ.

hizmetçi : унӀлут.

hizmetli : лӀыщӀӀэ, лӀгъунӀпыт – пщым е уӀркъышхуӀм и унагъуӀм хуӀлажъӀу и пщӀантӀӀӀм щыпсӀу унӀлутхӀм ящыщ щхъӀхуимыт.

hizmetkar : ӀуӀху зикуӀдым мӀзапщӀӀӀэ е махуэ бжыгъӀӀӀэ хуӀлажъӀэ цӀыхухъу.

hobi : ӀуӀху щӀасӀэ.

hoca : 1. ефӀнды, 2. егъӀджакӀуэ, 3. дин егъӀджакӀуэ, 4. Ӏустаз.

hodan otu I bot. : *echium vulgare L.*, щхъуасӀэ, бжъӀӀӀӀф : гъитӀкӀӀэ къӀӀӀ удз лӀӀужьыгъуӀэщ. И лъӀгагъыр см 20 – 100 мэхъу. И гъагъӀхӀм бжъӀм фо кыыхах

hodan otu II bot. : *lappula echinata Gilid*, банӀкӀӀпхъ : зы гъӀкӀӀэ е гъитӀкӀӀэ къӀӀӀ удз лъахъшӀӀ. См 20 – 30-кӀӀэ докӀей. ХъупӀхӀм, джабӀхӀм кыыщокӀ.

hodri : зышыгугъыр, -**hodri meydan** : зышыгугъыр утым, щӀакӀуэ кӀапӀм кыытреуӀэ.

hokka : тхӀӀпс.

hokey : хьэкъашыргъэдждэгу - топзэфлэху, лакъклэ, хьэшакъклэ топ джэгуклэ.

hokey sopası : лакъ, хьэшакъ - (И зы клапэ лъэныкъуэр къуаншэу къэгъаша, зырзым и гъуэм топыр дагъэклыу, топым зэреуэ баш).

hol : сенэ.

homoseksüel : мыхъумыбз.

homurdanmak : гъумэтлымэн, - **homurdanma huyu olan** : лурьжыажьэ.

hop : хуарс, уэпI.

hoparlör : макъ зыгъэлъагэ, макъ дзэшыей.

hoplamak : дэпклэин.

hoppa : бзылхугъэ псынщIэ, флэрафэ.

hor : иклэ, пщIэнщэ, фэджагъэ, - **hor bakmak** : фэджагъэ еплын.

hora : удж.

horasan : чырбышгъэжъа.

horlamak I : пырхъын.

horlamak II : гъэиклэн, гъэфэджен.

horon : мохъти къэфэклэ.

horoz zoo I : 1. адакъэ, - **horoz döğüşü** : адакъэ зауэ, - **tohumluk horoz** : адакъэпщ – хъубжапхъэу джэдым къыханэ адакъэ нэхъ инращ, - **horoz – tavuk belirginleşmesi** : адакъэ – анэщIэу зэхэклын – джэд хэклыгъуэ жьехэр теплъэклэ хъурэ анэрэу щызэхэ-кIыращ, - **genç horoz** : ушыбзыгъуэ ныбжъым нэса хъуращ, - **dört aylık olunca** : адэ-жынэщIэ – зызужъа жьейхэр адэжынэ ныбжъым мазиплIым щиувэ лъэхъэнэращ, - **genç horozun ilk ötmesi** : адакъэ луэн - адакъэр щыушыбзэну ныбжъым щынэсым къыгъэлугуо макъыр.

horoz II : фочым, клэрахъуэм и шэм теуэ мастэращ.

horozibiği otu bot.: *amaranthus caudatus L.*, кърымпкъынэ – зы гъэклэ флэкл къэмыкл удз лIэужьыгъуэщ. И лъэгагъыр м 1 – 1.5-м нос. Iэщым яшхыркъым.

horozlanmak : зыхуитIэн, хуилъын.

horoz mahmuzu : адакъэ лъэджажэ – илъэсым щигъуа адакъэм и лъакъуэм етхуанэу къытекIэ лъэбжъанэ лей зэрызауэращ..

hortlak : хьэдэджадэ, хьэдэжадэ – пасэм щыгъуэ цIыхухэм я флэщ хъут лей зыщIахэм я хьэдэхэр хьэдрыхэм щымытыншыну къэтэдджыжурэ жэщклэ къакIухъу (къаджэдыхъу) , цIыхухэм лей иращIэну пылъу, ягэшынэу.

hortlamak : хьэдэджадэ къыдэклын.

hortum : 1. бжъамий, 2. хьэжкурый.

hostes : кхъухлъатэ щхьэгъэрыт.

hoş : дахэ, гурыхь.

hoş geldiniz : фэхъусу, флэхъусыж, уэхъусыж, къохъусыж.

hoşaf : пхъэщхьэмышхьэпс.

hoşbeş : щIэупщIэн, уэршэрын.

hoşgörü : тэмакъкIыхь.

hoşlanmak : гурыхьын.

hoşlaşmak : 1. гурыхь хъун, 2. фIы къыщыхъун.

hoşnut : гуауэншэ.

hoşsohbet : псалъэ дахэ, псалъэ гуапэ.

hovarda : 1. зызгъэтхъэж, 2. бзылхугъэм кӀэлъыкӀуэ.
hoyrat : цӀыху пхъащэ.
hödük : хабзэншэ.
höpürdetmek : ехъупын.
hörgüç : 1. сыдж, 2. махъшэсыдж.
höyük : Ӏуащхъэ.
höyüklük : Ӏуащхъэбэ.
hu : ей.
hububat : мэш, хъэдзэ, хъэцэпэцэ, - **hububatları devşirmek** : хъэцэпэцэхэр къехъэлӀэжын.
hudut : 1. гъунаплэ, 2. ухыплэ, - **hudutdişi etmek** : хэкум ихун.
hudutsuz : гъунаплэншэ.
hukuk : хабзэ.
hukuki : хабзэм теухуа.
hulasa : 1. гъэкӀэщӀа, 2. икӀэщӀыплӀэр.
hulûl : къэкӀуэн, къэсын.
humma med. : плъыржэр.
hummalı med. : 1. плъыржэр зэфыкӀ, 2. хуабжу лэжэн.
humus I : щӀыбэв, щӀыпшэр, щӀыгулъ.
humus II : хъэрып шхын.
huni : игъэжалъэ.
hurç : къэльтмакъ.
hurda : 1. Ӏэмэпсымэжъ, 2. зэхэкъута.
hurdacı : Ӏэмэпсымэжъ зыщэ – зыщэху.
huri : тхъэлухуд.
hurma : хъурмэ.
hurmaağacı bot. : *diospyros L.*, хъурмей – ӀӀэужьыгъуэ куэдугуэшыжа, щӀыплэ хуабэхэм къыщыкӀ жыг ӀӀэужьыгъуэщ. Къафкъасым и щӀыплэ хуабэхэм езыр езыру къыщыкӀ хъурмейм (хъурма къафкъаская) и лъэгагъыр м 20-25-м нос. И пхъэщхъэмыщхъэр бжъыхъэм мэхъури ӀэфӀци яшх.
Huroma : хъуромэ – адыгэхэм я ӀлъэсыщӀэр къыщыхъэм деж (гъатхапэм и 21 – 22 махуэхэм) щӀалэхэм жаӀэурэ къакӀухъу щытам и цӀэщ.
huruç : дэкӀын, Ӏлъын.
husumet : бий, жагъуэгъу.
husus : зытеухуа.
hususi : хэха.
hususiyet : хэхауэ.
huş ağacı bot. : *betula L.*, пхъэхуей, **bak. akağaç.**
huşu : мыпагэ.
hutbe : 1. уший, 2. минбэрым къышеджэ дууэ.
huy : хэлъ хабзэ, щэн хабзэ.
huylanma : 1. гурыщхъуэ зӀлэ, 2. шы емылыдж, 3. Ӏэл.
huylanmak : Ӏэлын.

huylu : 1. лэл зилэ, 2. гурыщхъуэ зилэ, 3. шы емылыджыгъэ, 4. Жагъын – шым е вым хъэл мыхъумыщлэ къиштэмэ, мыдалуэу, езыр щыхуейм нэхъ пхуэмыклуэу щытмэ «жагъын къиштац» жалэ.

huysuz : гумызагъэ.

huzur : 1. гузагъэ, 2. тынш, 3. пащхъэ.

huzurevi : жбыунэ.

huzursuzluk : гумэщлын.

hücre : уатэ, уэтэ – псэущхъэ лэпкълъэпкъым, къэкълыгъэхэм яхэлъ нэхъ лыхъэ цыклу дьдэ.

hücum : ебгъэрыклуэн.

hücumbot dnz. : зауэ кхъухъцыклу.

Hüda : Тхъэ.

hükmen : теклуау лъытэн.

hükmetmek : 1. лъытэн, 2. унафэм щлэгъэтын.

hüküm : хей унафэ.

hükümdar : паштыхъ.

hükümet : хэгъэгугъуэ, **-hükümet merkezi** : хэгъэгу къалашхъэ.

hükümlü : ягъэтлыса, лъэхъуэщым ирадза, тезыр зытехуа.

hükümsüz : лажъэншэ, ямыгъэтлыса.

hülya : гукъэкълхэр.

hümanist : цыхугъэ.

hümanizm : цыхугъэр ипэ изгъэщ.

hüner : лэщлагъэ.

hünkar : паштыхъ.

hülya : хъуасагъэ – хъуапсэ псалъэм къытеклащ. Цыхум и гум ирижэу къехъулэмэ и гуапэ хъуну гупсысэ.

hür : 1. хуит, 2. щхъэхуит, - **hür olmak** : щхъэхуитын, - **hür olmayan** : щхъэхуимыт.

hürce : хуиту.

hürmet : 1. лъытэн, 2. лудж.

hürriyet : хутиныгъэ, щхъэхуитыныгъэ, **hürriyetime kavuşmak** : щхъэхуит хъужын.

hürriyetperver : щхъэхуитщлэкъу.

hüsnü kuruntu : гурыщхъуэщл.

hüsnü kabul : хабзэкълэ къегъэблагъэн.

hüsnüniyet : гупсысэфл, гу къэбзагъэ.

hüsrân : гухэщл, гумэщл.

hüthüt zoo. : хъэрхуп.

hüviyet : паспорт.

hüzün : гумэщлагъэ.

hüzünlenmek : гумэщлын.

hüzünlü : гумэщла.

l, l : Ы, ы.

ilgil, iğil : хуэм хуэму.

ihlamak : хэшэтыкын.

ihlamur : бзииху, пхъэщабэ.

ihlamur ağacı bot. : *tilia L.*, бзииху : ллэужьыгъуэ зыбжанэу зэхэгъэщхъэхукла жыг лъэпкъыгъуэщ. Абыхэм я лъэгагъыр м 25 – 30-м нос. И гъагъэхэр гъуэжыфэщ. Гъэгам бжъэм фо кыяхах, адыгэхэм щлагъэвыкпир шейуэ ираф. Ди Хэкум ллэужьыгъуэ 16 езыр езыру кыщокл.

ihlamur Kafkas bot. : *Tilia L.* Къафкъас бзииху.

ikinmak : 1. зыкъузын, 2. гугъу ехын.

iklim tıklım : куэдыщэ.

ilgar : 1. шыщхъэрыутыпщ, 2. шыудзэу теуэн.

ilgin bot. : *tamarix L.*, жалгын, жалгъэн – пшахъуэщлхэм куэду кыщыкл гъурц ллэужьыгъуэщ. Ллэужьыгъуэ заулу зэхэгъэщхъэхуклауэ. Абыхэм я лъэгагъыр м 3-4 мэхъу. Адыгэхэм хушхъуэ кыяхах.

ilgit ilgit : хуэм хуэму.

ilica : псыхуабэ псынэ.

ilik : щылытэ, мыщылытэ-мышуабэ.

ilikca : хуабафэ.

iliman : щылытэ, щылыналэ.

ilimli : гупсысэ шабэ.

ilinmak : къэхуэбэн.

ilitmak : гъэхуэбэн.

in (ek) : я.

irak : жыжэ, пэлэщлэ.

irak görür : нэрыплээшхуэ.

iraklık : жыжагъэ.

irgalamak : 1. гъэсысын, 2. тегупсысыхын.

irgat : лыщлэ, **-ücretsiz irgat** : щыхъэху.

irgatlık : лыщлэн.

irk : лъэпкъ.

irkçi : и лъэпкъыр ипэ изгъэщ.

irkçilik : и лъэпкъыр нэхъыфлу лъытэн.

irktaş : лъэпкъэгъу.

irmek : псыхъуэ, псыклантлэ – псыхъэлыгъуэ.

irsiyet : ллэужь.

irz : клухъэн.

ısı : хуэбагъэ.

ısı ölçer : bak. **ısı denetir**.

ısıdenetir : хуэбэпщ.

ısındırmak : 1. егъэсэн, 2. гъэхуэбэн.

ısınmak : 1. зыгъэхуэбэн, 2. хуэхуэбэн.

ısrıgan bot. : *urtica dioica L.*, шыпсыранэ : илӕс зыбжъанлӕкӕ кӕкӕ кӕкӕыгъӕщ, и лӕга-
гъыр см 60 – 150 мӕхъу. Кӕкӕыгъӕм каротин, витамин, протеин куӕду хӕлӕщ. Адыгӕхӕм
хушхъуӕу зӕрахъӕ, ягъавӕри гуӕгушхӕм ирагъӕшх. -**ısrıganlık yer** : шыпсыраналӕ.

ısrıganküçük bot. : *urtica urens L.*, шыпсыранӕцӕкӕкӕ : зы гӕкӕ е нӕхъыбӕкӕ кӕкӕ шып-
сыранӕ лӕуужыгъуӕщ, и кӕуӕцӕым псы итым щӕфӕр кӕс.

ısrıcı : 1. дзакъӕрей, 2. щӕлӕдыдӕ.

ısrık : дзӕкӕплӕ.

ısrımak : 1. едзӕкӕн, 2. дзӕкӕ кӕпычын, - **ısrıacak it dişini göstermez** : дзӕкӕну хъӕм и
дзӕр кӕыгъӕлӕагъуӕкӕым.

ısıtmak : гъӕхуӕбӕн.

ıska I bot. : *allium sera L.*, бжъынцӕкӕкӕ : бжъынышхуӕ жылӕхӕр гъатхӕм тепсӕмӕ, зи щхъӕм
см 1,5-рӕ нӕхъ зи мынагъ бжъын цӕкӕлхӕр кӕокӕкӕ. Етӕуанӕ гъатхӕм бжъын цӕкӕлхӕр
бгъӕтӕсмӕ бжъынышхуӕ кӕокӕкӕ. Бжъынышхуӕ халӕхъӕжыращ кӕыгъу кӕызыпӕкӕу жылӕ
зыщӕр.

ıska II : 1. хуӕмызӕ, 2. темыхуӕ, 3. уӕщхъуӕ.

iskalamak : щӕуӕщхъун, уӕщхъун.

iskarta : зырамышъӕж, - **iskartaya çıkarmak** : хыфӕдзӕжын.

islah : 1. зӕгъӕзӕхуӕн, 2. гъӕфӕын, 3. захуӕм кӕытӕшӕн, - **islah etmek** : гъӕнӕхъыфӕын.

islahat : гъӕфӕрафӕн.

islahevi : цӕкӕкӕ ушыӕплӕ.

islak : псыф.

islaklık : псыфыгъӕ.

ıslanmak : упсыфын, - **alttan ıslanmak** : щӕупсылӕн.

ıslatmak : гъӕпсыфын.

ıslık : фий, - **ıslık çalmak** : фиин, - **arkasından ıslık çalmak** : ефиин, кӕлӕыфиин, - **ıslıkla şarkı söylemek** : дзӕпӕ уӕрӕд кӕишын.

ısmarlama : 1. кӕегъӕщӕхун, 2. кӕегъӕхъын.

ıspanak bot. : *Spinacia oleracea L.* джӕдз, кӕуӕтыр – зы гъӕ е гъытӕкӕ кӕкӕ хадӕхӕкӕ кӕ-
кӕыгъӕщ. Шхыныгъуӕ лӕуужыгъуӕ зыкӕуом кӕыхащӕкӕ.

issiz : дауншӕ, мамыр, лӕуӕлӕуӕншӕ, дӕгу, лӕхудий – цӕыху, лӕхудий (псӕ зылут) лумыщӕн,
- **issiz kalmak** : дауншӕ хъун, - **issiz yer** : гъуӕхсӕх – даушыншӕ, дуней щым, зӕгъуӕкӕ –
цӕыху здӕмыпсӕу, щӕплӕ нӕщӕ, кӕуӕгъуӕнаплӕ - **sahipsiz yer** : зӕлӕлӕ-зӕлӕиплӕ – кӕ-
мышухъӕ, псори зыдӕплӕагъу.

issizlaşmak : дауншӕн.

issizlik : дауншагъӕ.

istirap : гуӕуӕ.

ışık : нӕху, нӕхугъӕ, бзий, - **güneş ışığı** : дыгъӕбзий.

ışıklandırmak : гъӕнӕхун.

ışıkölçer : нӕхупщ.

ışıl ışıl : лыдлыду.

ışıldak : нӕхулӕӕщ.

ışıldamak : цӕуун, лыдын.

ışılta : лыд, цӕыугъӕ.

ışıma : 1. нӕхуш, 2. кӕӕцӕуун.

ışmak : къэнэхун, тепсэн.

ışın : нэху бзий.

ışınım : нэху бзийхэр.

ışınlamak : нэху бзийклэ, нэхугъэклэ гъэклүэн, гъэлэпхъуэн.

ışınölçer : бзиипщ.

ıtır : мэфI, мэ дахэ, епэрымэ.

ıtır çiçeği bot. : *geranium L.*, хъурмыж.

ıtır çiçeği tüylü bot. : *geraneum silvaticum L.*, джэдылъэ : зи лъэгагыр см 50 – 60 хъу, илъэс бжыгъэклэ къэкл удэ лэужьыгъуэщ. Удзыр Iэщым яшхыркъым.

ıtriyat : епэр.

ıtriyatçı : епэрыщэ.

ıvırzıvır : ыртI-зыртI, хъэрт-къурт.

ızbandut : лыпIащэ.

ızgara : гъущI хъар.

ızrar : хухэгъэщIын.

İ, i : ии, ии.

iade : етыжын.

iane : 1. дэлэпыкъун, 2. лэпэщлэгъэж етын.

iase : егъэшхын, егъэфэн.

ibadet : дин щыхуэ пшынын, тхьэлъэлу.

ibadethane : тхьэлъэлулэ.

ibadullah : 1. бэ, куэд, 2. тхьэм и цыхухэр.

ibaret : хуэдиз.

ibate : гъэхъэщлэн.

ibibik zoo. : хьэрхуп.

ibik I : хьэпшып быдз.

ibik II : сыдж, (адакъэм и щхьэтыгум кыхэкI лы лупщIа).

iblis : 1. шейтан, 2. лей, 3. цыху лей, 4. иблис.

ibra : гъэхужьын, къуаншэншэ, захуэ.

ibrani : журт.

ibrance : журтыбзэ.

ibraz : егъэлъагъун, утыкум кыльхьэн.

ibre : лэмэпсымэ мастэ.

ibret : лейм шапхъэ техын.

ibrik : къубгъан, хьэцраф – адыгэбзэ дыдэкIэ къубгъаным и цIэр аращ.

ibrişim : шылэлуданэ.

icabet : хуеблэгъэн.

icap : хуэныкъуэ, хуей, - **icabına bakmak** : зыхуейм хуэгъэзэн.

icar : бэджэнд, - **bahçeyi icarlamak** : хадэр бэджэнду къэщтэн.

icat : 1. къэхутэн, 2. лэцлагъэщлэ, - **icat etmek** : лэцлагъэ къэхутэн, -**icatçı** : къэхутакIуэ.

icazet : 1. хуит, 2. диплом.

icazetname : хуит тхыгъэ.

icra : щIын.

icraat : лүэху ящIхэр, ялэжхэр.

iç : 1. кIуэцI, 2. и кIуэцI, - **iç çekmek** : щэтэн.

iç hastalıkları : кIуэцI узхэр, кIуэцIыкIыщIэ узхэр.

iç kanama med. : лъыкIуэцIыжэ.

içecek : ирафхэр.

içeri-içerisi : и кIуэцI, и кIуэцIыр, - **içeri uçmak** : щIэлъэтэн, - **içeriye almak** : щIэшэн.

içerik : итхэр, дэтхэр.

içerlek : икIуэцIымкIэ.

içerlemek : жагъуэ хъун.

içermek : bak. **içerik**.

içgüvey - içgüveysi : малъхъэ хэхъэжа, малъхъэнэгъу.

içi boş : купщIэншэ – надэ, купщIэ зэрымылэ.

içi delik bitkiler : къанцIу – зику гъуанэ къэкIыгъэхэм кыхах мэкъамэ лэмэпсымэ, епщэурэ макъ ирагъэщыу.

içim : 1. ефэн, 2. елубын.

içimli : ефэгъуафлэ.
içimlik : ефэгъуэ.
için : папщлэ, щхьэкклэ.
içinde : илэ, ис, хэлэ, - **içinde yatmak** : хэлэын, - **içinde ölmek** : хэллэн, - **içlerinde ölmek** : хэллэхьын, - **içinde pişmek** : хэвыхьын.
içindekiler : итхэр, дэтхэр.
içirilmek : урагъэфэн.
içirmek : егъэфэн.
içişleri : хэгъэгуклүэцл.
iç kanama: лъыклүэцлыж – и клүэцклэ лъынтхуэ зэпычыу е улэгъуэ игъуэтыу лъы илэадэмэ.
içki : бжъэ, фадэ.
içkici : 1. фадашэ, 2. ефэрей, фадэрилэ, 3. лүджэ – фадэр зи нэрыгъ.
içkili : 1. ефа, 2. ефаплэ.
içkisiz : 1. емыфа, 2. фадэншэ.
içkulak : тхьэклүмэклүэцл.
içlenmek : жагъуэн.
içlidişli : 1. нахуэу, 2. ипхъу ириту, ипхъу къишауэ.
içlik : щлагъщлэлэ.
içme : ефэ, - **içme suyu** : псы узэфэ.
içmek : 1. ефэн, 2. фадэ ефэн, - **içtikleri su ayrı gitmez** : ираф псыр щхьэхуэу клүэнкьым.
içmimar : унэклүэцклафлэ.
içorganları anat. : екхъу, - **içorgan zarı** : фэпс – ди клүэцлым илэ пкьыгъуэхэм я щлылүм телэ фэ плащлэ дьдэраш.
içten : гурэ псэрэклэ.
içten kurumak : клүэцлыгъуэн, зыклүэцлыгъуэн.
içtenlik : гуапэклэ.
içtenlikle : гуэпагъэклэ.
içtenliksiz : имыгуапэу.
içtima : зэхуэсын.
içtimai : жылэм теухуа.
içtüzük : хасэ хабзэ.
içyağı : щэдагъэ, - **kümes hayvanlarının içyağı** : лъынэ.
içyüz : ямышлэ.
idadi : курыт еджаплэ.
idam : щхьэпылэ.
idamcı : уклакүэ, щхьэпылэакүэ.
idam etmek : щхьэ пылээн.
idame : хун, иригъэкьун.
idamlık : ищхьэр пылапхъэ, уклыпхъэ.
idare : лүэхущлаплэ, хэщлаплэ.
idareci : лүэху зезгъаклүэр.
idare lambası : уэздыгъэнэф.
idareli : 1. зезгъэклүэф, 2. иризгъэкьу, 3. мащлэ хэзгъэщл.
idaresiz : 1. зезмыгъэклүэф, 2. иризмыгъэкьуф.

iddia : баз.

iddiacı : хьэрхуэр, кӀуэцӀей, -жакъ – цӀыху ерыщ, ныкъуакъуэрей, мызахуэми езым жиӀам пхутемыкӀ.

iddialaşmak : гъуэззепихъэ – баз зэпихъэн.

iddialı : хьэрхуэрын, кӀуэцӀэрын.

ideal : гугъэ, нэхъыфӀыр.

idil : лъагъуныгъэ усэ.

iğdiş : сэкӀа.

iğdiş etmek : сэкӀын, - **iğdiş edilmiş** : ясэкӀа.

idman : зыгъэсэн.

idmanlı : зигъэса, зызгъэса.

idmansız : зызмыгъэса.

idol : тхьэнэф – мажусий диным щыгъуэ тхьэ теплъэ ящӀу щытараш.

idrak : гурыӀуэ.

idrakli : гурыӀуэ зилэ.

idraksiz : гурыӀуэншэ.

idrar : гъутхьэпс.

idrar zorluğu : гъутхьэгъуей.

idrartorbası anat. : гъутхьэпсылъэ.

idraryolu : гъутхьэпс гъуэгъу.

ifa : 1. зэфӀэкӀ, 2. пщынын.

ifa etmek : 1. зэфӀэгъэкӀын, 2. пщынынжын.

ifade : жылэкӀэ, псэлъэкӀэ.

ifade etmek : жылэн.

ifadesini almak : щӀэупщӀыхьын, кӀыщӀэупщӀыхьын.

iffet : кӀухьэн.

iffetli : кӀухьэн зыхэлъ, хабзэ зыхэлъ.

iffetsiz : кӀухьэн зыхэмылъ, хабзэншэ, кӀухьэныншэ.

iffetsizlik : хабзэншагъэ, кӀухьэныншагъэ.

iflah : фӀым хуэкӀуэн.

iflah olmaz : мысэжын.

iflahı kesilmek : ешын, гуащӀэншэу къэнэн.

iflahını kesmek : егъэшын, гуащӀэншэу къэгъэнэн.

iflas : унэхъун.

iflas etmek : унэхъуа.

iflas ettirmek : гъэунэхъун.

ifrat : лей.

ifrata kaçmak : егъэлеин.

ifraz : 1. гуэча, 2. щӀыр унапӀэу гуэчын.

ifraz etmek : зэгъуэчын.

ifşa : умысын, - **ifşa etmek** : къэумысын.

iftar : хэщхьэн, хэлэжын, (нэщӀмазэм хэщхьэжын) , - **iftar ettirmek** : хэгъэщхьэжын, - **iftar**

topu : хэщхьэжыгъуэ, хэлэжыгъуэ пӀалъэ.

iftarlık : хэщхьэж шхыныгъуэхэр.

iftihar : гушхуэн.

iftihar etmek : иригушхуэн.

iftira : пцлы телъхъэ.

iftira etmek : пцлы телъхъэн.

iğbitkisi bot. : *evonymus L.*, чыцыпей : лэужьыгъуэ заулу зэщхъэщыхуа гъурц лэапкыгъуэщ. Дунейм тетщ 220 лэужьыгъуэ. И лъэгагъыр м 2 – 5 нос. Чыцыпейхэм я лъабжъэм телъ фэр хъэфэ щациклэ зэрахъэ, и пхъэр шырыкыу лунэ, уадэкл ящл.

iğdekuşu bot. : *elaegagnus angustifolia L.*, къазмакнэпцл : зи лъэгагъыр м 3 – 8-м нэс жыг цыклуш. И пхъэщхъэмыщхъэр лэфлш, езыр езыру къокл, хасэр. И къежъаплэм Къафкъасыри халъытэр.

iğdeyabani bot. : *hippophae rhamnoides L.*, къазмакыей : банэ куэд зытет гъурц лэужьыгъуэщ, м 2 – 5-м нэс и лъэгагъщ. И пхъэщхъэмыщхъэр бжыыхъэм мэхъу, яшхыр. Терч, Шэрэдж, Шэджем, Гум, Псыжъ н. щыплэхэм кыщокл.

iğdiş : гъэлъэхъу.

iğdiş etmek : сэклын, - **iğdiş edilmiş** : сэкла.

iğfal : лей.

iğfal etmek : лей ехын, щтэжын.

iğilmek : зегъэзыхын.

iğmek : 1. егъэзыхын, 2. ешэхын.

iğne : мастэ, шэрэз, - **iğne-iplik** : мастэ-луданэ, - **ılan iğnesi** : шэрэз, - **iğneye nişan alma** : мастэпылъэ – трагъапсэ еуэклэу пасэм щыла, - **iğne ipliğinin kısalması** : цынэкурылъ – бацэд мастэшхуэм флэлъ цы луданэр пхухэмылужыну клэщл хъуауэ кыфлэнэ клапэм ироджэ.

iğnelik : мастэлъэ, мастэ шындэбзий – дахэу зэгъэзэхуауэ масталъэм илъ мастэ гуп.

iğnebaşı : мастэпэ.

iğnedeliği : мастэнэ.

iğne sepeti : дэнылъэ.

iğne yastığı : мастэхэлулэ, масталъэ.

iğrenç : гу зэлызгъэхъэ.

iğri : къуаншэ.

ihanet : епцлын, хашэ, - **ihanet etmek** : епцлыжын, - **ihanete uğramak** : къуэпцлын, къуэхашэн.

ihbar : лүэтэн.

ihbarcı : лүэтаклүэ.

ihmal : лэпэдэгъэлэл.

ihmal etmek : лэпэдэгъэлэлэлын.

ihmalci : лэпэдэгъэлэлэрей.

ihracat : хъэпшып ишын.

ihracatçı : хъэпшып изыш.

ihraç : хэхун.

ihraç etmek : зыхэхун, хамэ хэгъэгухэм хъэпшып ещэн.

ihram : хъэжыщл шыгын.

ihtar : егие.

ihtar etmek : егиен.

ihtilaf : зэныкьуэкьу, дауэ.
ihimal : плэрэ.
ihitimam : тегузэвыхьын.
ihtisas : лэзагъэ, - **ihtisas yapmak** : зыгъэлэзэн.
ihtişam : зыкьых, зызгъэщлэрэщла.
ihtiva : итхэр, хэтхэр, дэтхэр, - **ihtiva etmek** : итын, дэтын.
ihtiyacı olmak : хуэныкьуэн.
ihtiyaç : хуэныкьуэ.
ihtiyar I : жьы (цыху).
ihtiyar II : хэхын, шэчын.
ihtiyar heyeti : лпыжь хасэ.
ihtiyarlamak : жьы хьун.
ihtiyarlatmak : жьы щлын.
ihtiyarlık : жьыгъэ.
ihtiyat : мыбэлэрыгъ, жыжьаплъэ.
ihtiyatlı : мыбэлэрыгъын, жыжьаплъэн.
ihtiyatsızlık : бэлэрыгъын.
ikame : иплэ илхьэн, иплэ игъэувэн.
ikamet-gah : хэщлаплэ, псэуплэ, лъахэ.
ikaz : bak. **ihtar**.
ikaz etmek : bak. **ihtar etmek**.
iken : пэт, пэтрэ, шыгъуэ.
iki : тly, 2, тлакьуэ – тlyащлэу тly хьу, - **ikide bir** : ззэмызэ, - **iki günde bir** : махуитлым зэ, - **iki ateş arasında kalmak** : мафлитым кьыдэнэн, - **iki misli** : хуэдитл.
ikimiz : дейтlyр.
ikinci : етlyанэрей, - **ikinci sayım** : щлэбжыкlyжын, – **tekrar saymak** : щлэбжыкlyн
iki kalça ant. : пхэщхьэл – пхэ щlyфитлращ.
ikindi : ичынды.
iki nokta : пхыудитл, налътл.
iki nokta üstüste : зытет пхыудитл, зытет налътл.
ikisi : тlyри.
ikişer : тlyрытл.
iki vadinin birleştiği yer : кьушхьэ зэлухуэпхь – кьуэладжитл щызэхыхьэжым илэ лъэгаплэ.
ikiyüz : щитл : 200.
ikiyüzlü : 1. налитл, 2. напэншэ.
ikiz : тlолъхуанэ.
iklim : гъэрыкlyэ.
ikmal : иригъэкьун, зэгъэпэшын, - **ikmal etmek** : иригъэкьужын.
ikna : кьэгъэдэуэн, кьытегъэхьэн, и флэщ щлын.
ikona : тхьэнапэ.
ikrah : гушыкл.
ikram : 1. гъэхьэщлэн, гъэлъэплэн, 2. уасэм клэрыгъэхун.
ikramcı : ефэ ешхэ зыфлэфл.
ikramiye : лэпэщлэгъэж лей.

iksir : хушхъуэ.
iktidar : 1. гуащлэ, 2. хэгъэгум итепщэхэр, 3. щхьэгуэ.
iktifa : 1. егъэзын, 2. ирикъун.
iktisadi : нэхъ пууд, хэхъуэхэщлклэ лэзэ.
iktisap : зигъэлэн, къэлэжъын.
iktisat : лэпэщлэгъэж мащлэ тегъэклуэдэн.
il : къалэ.
ilaç : хушхъуэ, лэзэгъуэ, гын.
ilave : хэлъхъэн.
ildirmek : лүлэн, - **ildirme ipliği** : лүлэ луданэ.
ilelebet : дунер къэкътэжыхуклэ.
ilenç : бгэн.
ilenme : хьэдрэт – хьэдрэтыр къыпхуклуэ! – гыбзафэ – «хьэдрыхэр къуаут!».
ilenmek : ебгын, ебгъэн (игу ебгъэн).
ilenilen : зэрабгыж – зи цлэмклэ зы гуэрым уебг хъуну цыху лей, ябгэ.
ileri : 1. ипэ, 2. ипэклэ, 3. ипэдыдэ.
ilerici : гъэбжыфлаклуэ.
ilerlemek : клуэтэн, зызэщлэужьэн – зыузэщлын, ипэклэ клуэтэн.
ileti : зыгуэрым жрилэжыну пщэрылъ къыхуащлырщ.
iletişim : гупсысэхэр зэдегъэщлэн.
iletken : 1. блэзгэкл, 2. зыгъэлэпхъуэ.
iletmek : хьын, лъэгъэлэсын, гъэлэпхъуэн.
ilgi : зэхуштыклэ, - **ilgi çekmek** : зегъэплъын, гу къыплъатэн.
ilgisiz : зыфлэзмыгъэщл.
ilhak : хьэлъхэн, пыщлэн.
ilham : гукъэкл.
ilhan : пщы.
ilik I : щылынэ.
ilik II : къупщхъэ куцл.
ilişik : 1. клэрылъ, 2. клэщлэдза.
ilişki : зэпыщла.
ilişmek : 1. елэбын, 2. тетлысхьэн, 3. пытысхьэн, - **ağaca ilişmek** : жыгым пытысхьэн.
ilk : ипэ, щыпэ, пэрий, - **ilk görüş** : щыпэлъагъу, - **ilk doğan** : пэлъху, шыпэлъху, - **ilk doğurmak** : пэлъхун, - **ilk doğum** : шыпэлъхуэ.
ilkbahar : гъатхэ.
ilkbahar otu : удзыпэ.
ilkçağ : ипэрей лъэхъэнэ.
ilk nadascı : ваклуэщпэклу – япэ ваклуэ дэкла.
ilke : хабзэ.
ilkel : лъэхъэнэм къемыклу, емылыдж.
ilkin : ипэу.
ilkokul : пэрытеджаплэ.
ilkönce : ипэрауэ.
ilkyaz : гатхапэ.

illa, illaki, ille : даурemi.
illet : сyмаджaгъэ.
ilmek : зэрыдзэн.
ilmi : щlэныгъэ.
ilmik : зэрыдзэ.
ilmi kadın : щlэныгъэгуащэ, щlэныгъэбзылхугъэ – цlыхубзыу щlэныгъэ зилэ.
ilmikli : зэрыдзэ.
ilmiye : диным елэжъхэр.
iltica : хэхъжын, штаплэ кlуэн.
iltifat : едэхэщlэн.
iltihak : штаплэ хыхъэн.
iltihap : шын.
iltimas : хуэмыфашу дэлэпыкъун.
ima : щлагъыбзэ, хъурджауэ.
imal : щlын, къыдэгъэкlын.
imalathane : хъапшып щlыплэ, лэжъаплэ – lэщлагъэ зилэ цlыхухэр здэлажъэ щlыплэ.
imalı : щлагъыбзэкlэ, ехъурджауэу, - **imalı söylemek** : ехъурджэуэн.
imam : ефэнды.
imame : шыгъащхъэ, нэмэз шыгъэм и щхъэм фlалхъэ шыгъэ кlыхъращ.
iman : фlэщхъуныгъэ.
imanlı : lиман зилэ, фlэщхъуныгъэ зилэ.
imansız : lиман зимылэ, фlэщхъуныгъэншэ, - **imansız peynir** : кхъуейшэтэншэ.
imar : бжъыфlэ.
imar etmek : гъэбжъыфlэн.
imarethane : тхъэмыщкlэ шхаплэ.
imarlı : гъэбжъыфlа.
imdat : уэхъэхъей.
imece : щlэхъэху – адыгэхэм сыт шыгъуи къадэгъуэгурыкlуэ зэдэлэпыкъущ. Пщlэншэу, хъэхуу, къеджэм хуэкlуэжыну lуэху щlыкlэ.
imecenin çalışkanı : гъубжэдэжэ – мэщых щlыхъэхум псом нэхърэ нэхъ псынщlау, къабзэу лажъэ мэшыным фlащыу шыта щlыхъыцlэт.
imge : гупсысэ.
imha : гъэкlуэдын.
imik : къурмакъей.
imkan : зэфlэкlын.
imkansız : зэфlэмыкlын.
imkansızlık : зэфlэмыкlыныгъэ.
imla : тхэкlэ.
imparator : паштыхъ.
imparatoriçe : паштыхъ гуащэ.
imparatorluk : паштыхъыгъуэ.
imrendirmek : егъэхъуэпсэн, щlэгъэхъуэпсэн.
imrenme : хъуапсэ, - **gördüğü her şeye imrenen** : хъуапсэнэлу, хъуэпсэрилэ, - **sonradan imrenme** : щlэхъуэпсэжын.

imrenmek : ехъуэпсэн, щлэхъуэпсэн.
imsak : щэращ.
imsakiye : нэщлмэзэ махуэгъэпс.
imtihan : упщлэн, **-imtihan etmek** : упщлэ ехъэллэн, къелыхын.
imza : лэщлэдзэ, лэпэщлэдзэ.
imzalamak : лэщлэдзэн, лэпэщлэдзэн.
in I : 1. гъуэ, 2. щлыунэ, кыфл.
in II : дауншэ, дэгү, лэуэлъауэншэ, **-in cin yok** : макъи дакъи шылэкъым.
in III : нагъыщхъэ, тхъэбзэ, лъабзэ.
in (ek) : я, - **o, onların evidir** : ар, ахэм я унэщ.
inanç : дин флэщ хъуныгъэ, дин флэщ.
inandırıcı : флэщ зыхэлъ, флэщ зыщл.
inandırmak : ифлэщ щлын.
inanılması güç : флэщхъуныджэ – флэщ щлыгъуей.
inanmak : уи флэщ хъун.
inat : жилэтэмыкI, гуцлей, щхъэмыгъазэ, ерыщ, жакъ.
inatçı : гуцлеин, ерыщын.
inatlaşmak : зэгугцеин, зэхуэерыщын.
ince : 1. плащлэ, 2. псыгъуэ, - **ince bacaklı** : лъэкламплэ нэджэгъу, - **ince burunlu** : пэцлурэ – папцлэ.
incebarsak med. : клэтIий псыгъуэ.
incecik : псыгъуабзэ.
ince çizgi : лэдэх – мыкуу дыдэу зыгуэрым дэхауэ ирикIуэ.
inceleme : зэпыплъыхъ, пыплъыхъ.
incelemek : зэпыплъыхъын, пыплъыхъын.
incelik : псыгъуагъэ, щабагъэ.
incesaz bot. : сэрэшпсыгъуэ.
ince yağ : дагъэплащлэ.
inci : налкът, жынж.
inci çiçeği bot. : *convallaria majalis L.*, мэдахэ, къэлэрдэгү : илъэс куэдкIэ щыкI удз лIэужьыгъуэщ, и лъэгагъыр см 10 - 35 мэхъу.
incik anat. : лъэнклапэнэгэгъу.
incik-boncuk : щыгъэ-бжыгъэ.
incil : ХъыбарыфIыр, Инджыл.
incinmek : узын, гуауэуэ.
incir bot. : *figus carica L.*, ахъой, шхынцупей.
incir : *figus carica L.* ахъо, шхынцуп : зи лъэгагъыр м 10 – 12-м нэс жыгщ. И пхъэщхъэ-мышхъэхэр гъэмахуэкIэм хъууэ щледзэ, цIынэуи, гъэгъуауи яшх, лэфIыкIэ къыхащIыкI. Дыгъаплэм нэхъыфIыу мэхъу. Жыгыр илъэс 200-кIэ мэлсэу, ХыфIыцIэ Iуфэм хъарзынэ-кIейуэ къыщокIыр.
incitici : зыгъэуэ, гукъеуэ.
indeks : зэкIэлъхъэужьу.
indirim : гъэпудын.
indirmek : къехъэхын, ехъэхын.

inek zoo. : жэм, - **kısır inek zoo.** : жэмыбгъэ, - **inek ahırı** : бэкхъ, - **inekten bir çekimlik süt** : шэдженалъэ – жэмыр кыыщашкӀэ зэ къекъугъэм кыыщӀэжырщ, - **koyu inek sütü** : шэталэ – жэмыбгъэшэ лув, - **ağız sütü** : шэтӀогъэбл, шкӀэм кыригъэблыжам щыщ шэ нэхъ лувырщ, - **iyi sağmal inek** : шхуэлныбэ – къэшыфӀэ джэм, шхуэлышхуэ зилэ.

infaz : гъэзащӀэн. (унафэ).

infial : жьагъуэ.

infilak : къэуэн.

İngiliz : Инджылыз.

ingilizce : инджылызыбзэ.

ingiliz pantolon : джэлъэфей.

ingin : лъахъщэ.

İnguş : Мышкыш.

inguşça : мышкышыбзэ.

inhisar : псори зылэщӀэлъхъэн, лэбэлагъ.

inik : еха, пщэха, тӀыса.

inilti : гурым, щэлу, гыз.

inkar : гъэпцӀэн, - **inkar etmek** : гъэпцӀын.

inkişaf : гъэсэныгъэ.

inlemek : щэлун.

inme : bk. **felç**.

inmek : къехын, ехын.

in önü : гъуашхъэ.

insaf : гущӀэгъу.

insan : хъэ, цӀыху, лъхудий. (**misafir**: хъэ-щӀэ).

İnsan iskeletinin isimleri – ЦӀыхум и къупщхъэм я цӀэхэр :

Щхъэ, щхъэ къупщхъэ (мыр кхъупщхъэ щэхъэхуэуэ 32 зэгугъухуэ егуэшыж, шэрып псэу-щхъэ псоми я зэхуэдэу. 33-рэ зилэр кхъуэ закъуэращ – и пэ бетакъым и лъабжьэр кыыхо-хъэри), щхъэц, щхъэц лъэдакъэ, щхъэцыпэ, щхъэ гупэ (нанухэм щхъэхэпцӀапцӀэ), щхъэ щӀыб, щхъэбгъу, щхъэпхэтӀыгу, натӀэ, набдзэ, набдзэ къупщхъэ, нэ, нэджыкӀэ (нэр зэрызы-Ӏыгъыу), нэбжьыц, нэжыгъуц, нэзэрыхъэ, нэщӀащэ, напцӀэ, наплэ, нэбжьыц, нэвагъуэ, нэ-жыгъ, нэхужыбэ, нэку, нэкугъуэ, нэ гъунэ, нэджыдж, нэджащӀэ, лыбод, нэгу, нэкӀу, нэкӀу - щхъэ, нэкӀу къупщхъэ, нэкӀутӀэ, пэ, пэбг (пэшыкъу), пэгъуанэ (пэбзий), пэкукъу, пэц, пэ кӀуэ-цӀ, пэхъу, пэцӀурэ, пэфыкъ, пэсыринэ, пэтӀинэ, пэлъащӀэ (пэмрэ лупэмрэ я зэхуакурщ), пащӀэ.

insanca : цӀыху хуэду, цӀыхум хуэфашу.

insan anlayışı : нэщӀру – цӀыхум жепӀар е епщӀар кыызэрыщыхъу.

insancı : цӀыхур зыгъэлӀапӀэ, фӀыуэ зылъагъу.

insan nuru (aura) : цӀыху къэс кыыщхъэщыт нэхугъэ.

insanın yapabildikleri : гъэщӀыгъэ – цӀыхур псэуху лӀэхуу зэфӀихыфар.

insan yükü odun : хъэнж – зы лӀым кыыхыфын пхъэ лӀплӀэ зэкӀуэцӀыпха.

insaniyet, insanlık : цӀыхугъэ, - **insanlıktan bir haber** : цӀыхугъэншэ, - **insanı süzen** : нэжыгъур – узэпхыридзу къоплӀ цӀыху.

inşa : унэщлын.

inşaatçı : унэрыщл, унэзыщл.

inşaat malzemesi : псэуалъапхъэ, унапхъэ лэмэпсымэ.

inşaat ustası : унащлэ.

inşallah : Тхъэм жилэ.

intibak : зегъэкӀун.

intihap : 1. хэхын, 2. хыхьэн.

intihar : зукӀыжын, зылӀэжын.

intikal : 1. блэкӀыплӀэ, 2. гурылуэн, 3. гукъэкӀ.

intikam : лъыщӀэж, - **intikam bağıslayan** : лъы зыгъэгъу, - **intikam almak** : и лъыр щӀэжын.

intizam : захуэ, зэгъэпэща.

intizar : 1. бгэн, 2. пэплъэн, 3. еплъакӀуэн.

inönü: гъуашхъэ.

inzibat : дзэ милицэ.

ip : клапсэ, - **mumlu ip** : вакъэнжей, - **ipi kıvırmak** : клапсэр луэнтӀэн, -**tomruk deliği** : лъэ - фынэ – пхъэ кыпаупщӀлар кыщальэфкӀ э абы ирадзэ клапсэр зыраш гъуанэ.

ipek : данэ, щылэ, - **beyaz ipek** : дарииху, - **ince ipek** : данэпс, - **ipek kumaş** : дарий шэкӀ, - **ipek mendil** : гуэлмэдын, шейтӀан фэкъу –пэ теплъэ щӀэгъэкӀэрэхъуа, вагъуэ теплъэхэр зыхэлъу япэм шыла данэ гуэлмэдин, - **ipek entari** : шылэ бохуцей, - **ipek gömlek** : шылэ джанэ, - **ipek ağ** : шылэхъар, - **sarı ipek** : данагъуэ, - **ince ipek tül** : брамбыху – данэ щэкӀ плащӀэ цырхъ, – данэщэкӀ плащӀэ, тепхъуэ ящӀыу, - **ince ipek tül** : чэсеипс – узыпхыплъ щэкӀ плащӀэ, - **beyaz ipek tül** : чэсей – щэкӀ плащӀэ хужьыбзэ.

ipek böceği zoo. : шылэ хьэплацӀэ, - **ipek böceği besleyen** : шылэ хьэплацӀэ зыгъашхэ, ар зилӀэщӀагъэ.

ipek böceği kozası : лъэхъынц - шылэ хьэплацӀэм зришэкӀыж и луданэ унэраш, -**ipek koza ipi** : чэржэ – шылэ хьэплацӀэм и гъуэр щызэтрашкӀэ кыщӀ пьдзахуэрщ.

ipekçi : данэщэ.

ipekli : данэм кыхьэщӀыкӀа, моф – дарий щэкӀ пӀаплӀэ лӀэужьыгъуэ

ipek mendil : данэкъаз – данэ лӀлӀэщӀт, хужь-плъыфэ зэмыфэгъуу, нысашӀэхэм я лӀпщэ - лъапщэхэм ирашӀэт.

iplik : луданэ, - **ipek iplik** : лъэданэ, - **iplik bağlama yeri** : псэгу - цеяпхъэ щызӀлуащӀэкӀэ луданэ клапэхэр зэпха пхъэ.

ipsiz : клапсэншэ.

iptal : 1. кьутэжын, 2. хэхыжын, 3. щӀегъуэжын.

iptida : щӀэдзаплӀэ.

ipucu : узлъыхъуэ лъагъуэ.

irade : 1. хуеин, 2. унафэ, 3. щӀэн-мышӀӀэн гупсысэ.

iradeli : и гупсысэм тетыхьыф.

iradesiz : и гупсысэм темыхьыф.

İran : Перс, Къэжэр.

iranlı : перс лъэпкъ, къэжэр лъэпкъ.

irat : хэхъуэ, - **ev iradı** : бэджэнд хэхъуэ.

irdelemek : кӀыхьлъыхъу тегупсысыхьын.

irfan : 1. губзыгъэ, 2. пэжыгъэр къэзыгупсыс.

iri : ин, плащэ.
iribaş zoo. : шынакык –хьэндиркыуакыуэм и шыр.
iridyum min. : домбеякы.
iri kıyım : плащэ, цыху ин.
irili ufaklı : цыкы фэкуу.
irin : шын, - **irin tedavisi** : лыс – улэгэ куум иралъхэ уэтэпс кыш кыуц лүэнтла.
iris : нэм и фэр кызытыр.
irisinirotu bot. : *polygonum L.*, ару – арухэр лэужыгыуэ зыбжанэу гуэщэц. Кыщокл
губгыуэхэм, мээ лъапэхэм, псылъэхэм, хушхыуэ кыыхахыр.
irkilme : кыасклэ, кыэулэбжыа.
irkilmek : кыэулэбжыын, кыасклэн, штэн.
İrsiyet : лэужы.
irtibat : зэпыщла.
irtifa : лъэгагы.
is : клэгыасэ.
İsa -din. : Хыисэ, Ауш.
isabet : хуэза, техуа, мыуэщхыа.
isabetsiz : хуэмыза, темыхуа, уэщхыа.
İsa'nın doğduğu gün-din. : хыуромэ.л
ishal : цынкл, ныбажэ.
isim : цлэ, - **isim sıfatı** : плыфэцлэ, -**isim takanın hediye ettiği gömlek** : цлэфлэщ джыанэ.
iskambil : куэзыр.
iskan : тлысын.
iskarpile : бдзы, самплэщлэху – кыамалъэм тралхэ пхэр зэрыдатхыу шыта лэмэпсымэ.
iskarpın : вакыэ.
iskele dnz. : кхыхытедзаплэ.
iskele kuşu zoo. : цыжыдадэ – ену цыхум и гыунэгыу псэу бзуушхыуэ, и флагыэ екл цыкы.
iskelet : хыэдэкыупшхыэ, лэпкылэпкы, ахый (хый) – цыхум, псэушхыэхэм я кыупшхыэ
зэрылыгы.
iskemle : шэнт.
iskorpit -med. : лыхыулышх.
iskonto : уасэр гымэщлэн, уасэм клэрыгыэхун, - **iskonto etmek** : уасэр хуэгымэщлэн.
İslam : Муслымэн.
islamiyet : муслымэныгыэ.
İslav : Слав.
isli peynir : кхыуей плыжы – шэ емыуам кыыхаха, жыгу лугыуэклэ уэнжакыым щагыгыуа
матэ кхыуей.
islim : бахыэ.
ismen hediye : гыэщэшагыэ – зыратынуи и цлэр гыэнэлуауэ нысэтыным хэлъ лубзэ.
ispat : кыэумысын.
israf : лейгыэкуэд.
istasyon : 1. мафлэгу кыэувылаплэ, 2. кыэхутаплэ, 3. лыхыуаплэ, 4. шэн-кыэщэхуаплэ.
istavroz : жор.
istek : 1. хуей, 2. лъэлу.

istekli : хуэныкьуэр, хуейр.
isteksiz : хуэмыныкьуэр, хуэмейр.
istemek : хуэныкьуэн, хуеин, лъэлуэн.
istemli : игуапэу.
istemsiz : имыгуапэу.
istep : губгьуэ.
istida : тхьэусыхэ тхыгьэ, тхьэусыхафэ.
istif : зэтелъ.
istif etmek : зэтелъхьэн.
istifa : хэкължын.
istifade : флагьэ зегьэкълын.
istifçi : зэтезылъхьэ.
istifham : гукьэкъл упщлэ.
istifra : кьэжъ.
istifra etmek : кьэжъын.
istihale : зызыхьуэж.
istihbarat : тласхьэщлэх.
istihdam : гьэлэжьэн, -**istihdam eden** : зыгьэлажьэр.
istihkam : быдаплэ.
istihsal : кьэгьэкълын.
istihza : ауан.
istikamet : 1. кълуплэ, 2. унэтлуплэ.
istikametlemek : унэтлын, унэтлыныгьэ.
istikbal : 1. кьэкълуэну лъэхьэнэ, 2. пэгьуэкълын.
istiklal : хуитыныгьэ, - **ya istiklal ya ölüm** : е хуитыныгьэ е ллэныгьэ.
istila : хамэщл зылэрыгьэхьэн, кьэзэун.
istinat : зегьэщлын.
istintak : 1. еупщлын, 2. кьегьэлуэтэн, 3. упщлэ ехьэллэн.
istirahat : зыгьэпсэхун.
istirham : лъэлу, - **istirham etmek** : елъэлун.
istiridye zoo. : хьэмлашкьуэ – нэщлэпклэр зэрипсэхуьращ.
istisna : щхьэхуэ, хэмытыу.
istisnai : зыми емыщхь.
istişare : чэнджэщ, - **istişare etmek** : ечэнджэщын, зэчэнджэщын.
istiyor : хуейщ.
isyan : зыкьэлэтын.
iş : 1. луэху, 2. лэжьаплэ, 3. лэщлагьэ, 4. кьалэн, - **işe fırsat vermemek** : пылэзэфлэхьклэ лэжьэн, - **iş edinmemek** : флэмылуэхун, - **işi bıraktırmak** : луэхур егьэутлыпщыжын, - **işi bırakması** : луэхур утлыпщыжын, - **kolaylıkla işe başlamak** : луэху бгьэдыхьэкълэ, - **işe iyi başkan** : луэху еплъакьуэ, - **her iş** : луэхугьуэхэр, - **iş gezdirmek** : луэхузехьэ, - **işsizlik** : луэхун - шагьэ, - **işsiz kalmak** : луэхуншэн, - **yarım iş** : луэхуныкьуэ, ныкьуэщл, - **işi yarım bırakmak** : луэхуныкьуэщлэ, - **ayak işleri** : луэхутхьэбзэщлэ, - **birisine ayak işleri yapmak** : луэхутхьэбзэ хуэщлэн, - **işler** : луэхуфэхэр, - **işlerin nasıl ?** : сыт уи луэхуфэ? - **işin iyi olsun** : луэхуфлэхуэ – а пщий, - **işyeri** : луэхушлуплэ, луэхухэщлуплэ - **iş yapan** : луэхушлэ, - **işi bü-**

yütme artık : зыгъэбунт, - **işe iş katmak** : тегъэшьюэн – тегъэхъуэн, лүэхум лүэху тегъэхъуэн, - **işten anlamayan** : лэмыщлэмыщл – лүэхум хуэлэпэгуахъуэ, хэмызагъэ.
iş bırakımı : лүэхур гъэтылтын, мылажъэжын.
iş bitirici : мэкъумэт – зэфлэкI зилэ.
iş bölümü : лүэху гуэш, 1уэхур зэтеугуэшэн.
işadami : лүэхулI.
işaret : 1. нагъыщхъэ, 2. гъэлъагъуэн, 3. ду, - **kaş göz işareti** : щлэукъуэнцIэн, - **işaret taşı** : мывэду, - **işaret kazığı** : пыпхэ, тур.
işbaşı : лүэхум щлэдзэн.
iş bitirici : дзэуэкъуэдзыхъ – лүэху зэрихуэну дзыхъ зыхуащIа цIыху.
işçi : гуащIэрыпсэу.
işçilik : 1. гуащIэрыпсэуапщIэ, 2. лэжъапщIэ.
işeldiveni : дыжылэпъэ – мэлыфэ гъэтэджакIэ ящIа лэжыгъэ лэпъэ.
işemek : гъутхъэн.
işe yaramaz insan : хъэмшом – зыми и фIагъэ зэмыкI цIыху.
işgal : 1. гъэхъэулеин, 2. щIыплэ убыдын.
işgücü : гуащIэкIуэд, гуащIэдэкI.
işgünü : лэжыгъэ махуэ, - **yüz iş günü** : лэжыгъэ махуищэ.
işgüzar : лэпэлэсэ.
işi bağlamak: теухуэн – лүэхур зыгуэрым теубыдэн.
işin tavsaması : кIэшуэш (кIэшуэш хъужмэ) - плалъэ тIэкIу текIыу лүэхур ужыхыхжмэ.
işitim : зыхэх.
işi uzatmak : хъэлъэхулъэ – лүэхум и зэфлэкIыныр кIыхьлтыхъ зыщI, -чэхъумэхъу – лүэхур кIыхьлтыхъ щIын, зэрызэлъэфыхъ.
işitmek : зыхэхын.
işkembe anat. : лъатэ – лэщышхуэми лэщцIыкуми яйхэм ззреджапхъэр лъатэуш, ахэм я ныбэхэр куэдэ зэхэтщ : лъатэ, ныбапхъэ, лъэсыгъуэхэр, - **işkembe çorbası** : ныбапхъэ хъэнтхъупс, - **işkembe pislîği** : екхъу, - **işkembe iç tüyü** : лыц – ныбапхъэм и кIуэцIкIэ ит цы цIыкIухэраш.
işkence : лей ехын, убэрэжын.
işle alakasız : шугунэ – лүэхум щымыщ.
işlek : цIыху зыблэкIыплэ.
işleme-k : дэдэн, хэдыкIын.
işlemeci : хэдыкIакIуэ.
işlenmiş : хэдыкIа.
işletme : лэжъапIэ.
işletmek : гъэлэжъэн.
işlik : кIыш, лъэщIапIэ.
işret : ефэ-ешхэ.
işsiz : лүэхуншэ, дэлъыншэ, къалэныншэ.
işsiz gün : махуэщI – махуэнэщI, лүэху щамыщIэу махуэ куэд.
işsiz - güçsüz : урамгъэбжыфIэ – лүэхуншэ.
iştah : мэжэлIауэ шхэрей, лэфыу шхэн.
işte : мис, мис мыпхуэдэу.

işte herkese benzemek : лъыщысын – лэжыгъэм псомкӀи хуэдэн, лъэщыхъэн.
iştigal : епэщэщын, елэжын.
iştirak : 1. хыхъэн, 2. гухъэн.
işveren : лэжъапӀэ зиӀэ, гуащӀэдэкӀ зыгъэлажъэ.
işyeri : лэжъапӀэ.
itüzümü : *solanum dulcamara* L., джэдгъалӀэ : гъурц дьдэу щымыт кӀэкӀыгъэ лӀэужьыгъуэщ, и лъэгагъыр м 2 – 2,5-м нэсу. КъыпыкӀэ пхъэщхъэмыщхъэхэм щхъуэ гуащӀэ хэлъщ.
ita : ет, фыпщын- **ita emri** : ефтынущ, фыпщынынущ.
itaat : едэлӀуэн, унафэм щӀэтын.
italik : тхыпкъ бгъунж.
italyan : италян.
itelemek : едыркъын.
itfaiye : мафӀлэгъэункӀыфӀ, мафӀлае гъэнкӀыфӀ.
ithaf : ехын, гъэлъэплӀэн, - **ithaf etmek** : зыгуэрым и цӀэр гъэлъэплӀэн, и цӀэкӀэ тыгъэ щӀын, тэн.
ithal : хамэ хэгъэгум хэпшып къишын, хамэ хъэпшып къишэн.
ithalatçı : хъэпшып къизышэ.
itham : лажъэ телъхэн.
itibar : дзыхъ зыхуащӀ.
itibaren : деж шыщӀэдзауэ.
itibari : шыӀэ хуэдэу.
itidal : зышыӀэн.
itidalli : зызышыӀэф.
itmek : къуэддыркъын.
itimat : дзыхъ, - **itimat edebilmek** : хуэдзыхъын, дзыхъ хуэщӀын.- **itimat etmeyen** : еуш-хъэсын – дзыхъмыщӀыу, псори езым ищӀэжыну пылъ цӀыху.
itimat etmek : тхъэщӀа, тхъэщӀа зыхуалӀэн – пэжыгъэ – быдагъэ зыхуалӀэн.
itimsizlik : хуэмыдзыхъын, дзыхъмыщӀ. - **itimat etmeden sevmek** : зэхуэщхъэцпэщтэн – дзыхъ зыхуамыщӀыжыу фӀыщэу зэрылъагъун.
itina : егугъын.
itiraf : лӀуэтэн, къэумысын.
itiraz : мыдэн.
itiş kakış : зэрыгъэчысчэн – зэрызехъэн.
itişmek : зэдыркъын, зэрыфыщӀын.
itiyat : узэса.
itmek : bak. **itelemek**.
itsoğanı bot. : *allium rotundum* L., хъэбжын- зи лъэгагъыр см 30 – 60 хъу, илъэс зыбжанэ-кӀэ къэкӀ бжын лӀэужьыгъуэщ. Губгъуэхэм, хъупӀэхэм, мэкъупӀэхэм къыщыкӀыу куэдрэ урохъэлӀэ.
ittifak : зэгурыӀуэн.
ittihat : зэгухъэн.
itzambağı bot. : *allium moschatum* L., хъэбжыныху : зи лъэгагъыр см 10 – 25 хъу илъэс зыбжанэкӀэ псэу къэкӀыгъэ лӀэужьыгъуэщ. Бжын-бжыныху губгъуэрыкӀуэхэм ящыщӀ. Псы щымащӀэ щӀыплӀэхэм къыщокӀ.

ivdilmek : гъэпсынщӀэн.
ivedi : 1. псынщӀэу, 2. икӀэщӀыплӀэ.
ie : зей.
iyi : флы, щӀагъуэ, дэгъуэ, - **çok iyi** : гъуэзэджэ.
iyicil : флыгъэ зыфӀэфӀ.
iyi içki yapan : фадащӀэ – фадэ щӀыным хуэлэзэ цӀыху.
iyileşmek : хъужын, Ӏуэтэжын, къэбэдзэуэжын, - **iyileşmeyen hastalık** : берсий уз – зызмыужь, къарууншэ.
iyilik : флыгъэ, -**iyilikle anılmak** : уи флыцӀэ ираӀуэн, - **iyilikle buyurmak** : флыкъеблагъэ.
iyilik bilir : флыгъэр зышымгъупщэжь.
iyiliksiz : флыгъэ хэмылъу.
iyimser : зигу мыкӀуэд.
iyimserlik : гур мыкӀуэдын.
iyot min : лъхъумб.
iz : лъагъуэ, лъэужь.
izah : гурыгъэӀуэн, гъэнэхун.
izale : гъэкӀуэдын.
izan : зэхэщӀыкӀ, зэрыбгурыӀуэ.
izaz : ефэ, ешхэӀэ гъэлъэплэн.
izci : гъуазэ.
izdiham : цӀыху Ӏув.
izdivaç : къэшэн, дэкӀуэн.
izin : хуитыныгъэ.
izinli : хуит.
izinsiz : хуимыт.
izlemek : кӀэлъыкӀуэн, кӀэлъыплъын.
izmarit : ныкъуэф (тутын).
izmarit balığı zoo. : бдзакӀуэнэф бдзэжьей, - **izmarit balığı yavrusu zoo.** : бдзакӀуэшыр
izzet-ikram : щӀэгъэтхъэн, ефе-ешхэ, - **izzet-ikramda bulunmak** : ефэ-ешхъэӀэ гъэтхъэн.

J, j : Ж, ж.

jale : жэл.

jandarma : жандарма.

jant : гупхъэтлэкӀу, шэрхъфӀэлъхъэплӀ.

jantın eğrilmesi : аркыу – шэрхъ гудзэр къэлалӀу шэрхъыр ӀушӀ хъумӀ.

Japon : Япон.

jarse : данӀ, цыщӀкӀ.

jarjör : шалъӀ.

jeneratör : дыщӀуездыгъӀ зыгъэбагъуӀ машиныӀ.

jeolog : щӀыкъӀщ.

jet : жет.

jeton : жетон.

jilet : жъакӀасӀ.

jimnastik : пкыыгъӀсэн.

jinekoloji : бзылъхъугъӀ сымаджагъӀ.

jokey : шыуей.

jüri : жури.

jüt bot. : *cannabis sativa L.*, щӀӀӀп :зы гъӀкӀӀ къӀкӀ къӀкӀыгъӀ лӀӀужыгъуӀщ. И лъӀагъыр м 5-м нос. И фӀэр кытӀралъӀфӀри кӀапсӀу ягъӀш, ӀуданӀ кыхашӀыкӀ, шӀкӀыу зӀуашӀэр, къӀӀп кыхашӀыкӀ.

К к – К к

kab : щыкьу.

kab-kacak : хьэкьу-щыкьу.

kaba : пхъашэ.

kaba burun balığı zoo.: пхъашэ – бдзэжьей лъэпкь.

kaba dikiş: лъэдийупцI – дыкIэ пхъашэ, мастэ хэлупIэхэр кьытегъзэзжауэ, зэблэхауэ.

kaba-saba : адэмыгу, луклей-щIыклей, ехутэм – цIыху пхъашэ, ткий.

kabaca : пхъашэу.

kabadayı : цIыху пхъашэ.

kabahat : лажьэ.

kabahatini söylemek : ехьурджэуэн – зыгуэрым еуциен, и мызахуэхэр желэн.

kabak bot. : *cucurbita L.*, кьэб,- **kabak cinsi** : кьэбдэгү – и пкьыр плимафэу, тIууэ зэгүэт кьэб лIэужьыгьуэ.

kabak oyuncak : кьэбгъажэ – япэм кьэбым чы пхырагъэжти, кьрагъэжыххурэ щIалэ-цIыкIухэр ириджэгут. –хьэгурыгъажэ джэгүалъэ – кьэбым кьыхэщIыкIа щIалэцIыкIу зэрыджэгү гуцIыкIу.

kabaksu bot. : *lagenaria vulgaris Ser.*, фэлъыркьэб, **bak su kabağı**.

kabakbal bot. : *cucurbita pepo L.*, кьэбгьуэжь, **bak sakız kabağı**.

kabakulak med. : тхьэкIумэуэ, хьэгьубабэ уз.

kabalaşmak : зыгъэпхъашэн.

kabalık : пхъашэн.

kabarcık : псыбыб, шэрыб.

kabarma : пща, кьэуцэрэфа.

kabartma : кьэгъэпща, кьэуцэрэфа.

kabartmak : кьэгъэпщын, кьэгъэуцэрэфын.

kabayonca bot. : *medicago L.*, тхьэкIиш –удз лъэпкьыгьуэщ, лIэужьыгьуэ заулу гуэшауэ. И лъэгагьыр см 40-100-м нос. Ижь-ижьыж лъандэрэ цIыхум кьагъэкI, мэкьуу паупцIри лэщым ирагъэшх. МэкьупIэхэм, хьупIэхэм уарохьэлIэ.

kaba yün : цыпэхьу – цы пхъашэ .

Kabe : Чэбэ, - **Kabe yolcusu** : ЧэбакIуэ, хьэжыщI кIуэ.

Kaberdey : Къэбэрдей, - **Küçük Kaberdey** : Джылахьстэней. - **Kaberdeyin eski ismi** – Щхьэгьы – Къэбэрдей щIыналъэм ди нэхъыжьхэр апхуэдэу еджэт (жьантIэ).

kaberdeyce : кьэбэрдеибзэ,

kaberdey mısırı bot. : нарыхуIэврэчин – Америкэм кьырашри, адыгэ нарыху хужьымрэ Америкэм кьырашамрэ здытырасэри нарыху лъэпкь гъэщIэгьуэн кьагъэхьуат.

kabız : зыкIуэцIынэн.

kabil : хьуфынщ.

kabile : лъэпк.

kabiliyetsiz : гунэф.

kabin : лэгьунэцIыкIу.

kabir : кхъапIэ.

kablo : минэрал класэ.

kabristan : кхьэхалъэ.

kabuk : фэ, вэгъу, - **soyulmuş kabuk** : хунтху.
kabuklu salyangoz zoo. : нэщлэпклэ, - **salyangoz kabuğu** : хьэмлашкӀуэ – нэщлэпклэм
 ипсэухьращ.
kabuksuz sümüklüböcek zoo. : цыргъым цына.
kabul : дэн.
kabul etmek : дэныгъэ, фэщхьуныгъэ, - **флэкъелын** – идэн, и псэм къиштэн.
kabul etmeme : мыдэн, флэщмыхьуныгъэ.
kabullenilen : гурыштэ – цыхум къыгурылуэ, и гум къиштэ.
kaburga anat. : дзажэ, дзажэналъэ, - **kaburga kökü** : дзажэ дакъэ, - **kaburga arası** : дзажэ
 зэхуаку, - **kaburga ucu** : дзажэ къуапэ, - **kaburga kemiği** : дзажэ къупщхьэ, - **kaburga
 başı** : дзажэпэ, - **kaburga kıkırdağı** : дзажэ хьышт. – **kaburga altı eti** : дзажэщл – джабэ-
 щлэлъ, дзажэ щлагъым и лы щабэращ.
kabza : убыдыплэ.
kaç : дапщэ.
kaçak : хэхьэжа, щлэпхьуэжа, ихьэжа.
kaçakaç : дапщэрэ-дапщэ, дапщэ-дапщэ.
kaçar : дапщэ дапщэу.
kaçgöç : зэтемыхьэ.
kaçık : щхьэзэ.
kaçıncı : дапщэрей.
kaçınılmaz : хуэмыхьу.
kaçınmak : къикӀуэтын.
kaçırtmak : ехужьэжын.
kaçırmak : 1. гьэкӀуэсэн, 2. щлэгъэпхьуэжын, 3. лъэмыщӀыхьэфын, 4. лэщлэкӀын, 5. егъэ-
 леин, 6. емыплъыфын, емыдэлӀуэфын, 7. гьэпщкӀун, 8. Щхьэзэ, – **kaçırılan kızın ev
 sahibesi** : тешэрэщ – унэидзыхьэу яхьа пщашэр здагъэпщкӀуам апхуэдэу йоджэр.
kaçış : щлэпхьуэн.
kaçışmak : зэдэщлэпхьуэн, зэбгырыжын.
kaçma : кӀуасэ.
kaçmak : кӀуэсэн, жэн, - **önünden kaçmak** : лужын, луржын. - **birine kaçmak** : дэкӀуэсэн.
kadana : жылэзещэн.
kadar : хуэдиз.
kadastro : хэгъэгу щӀыгур пщын, лъытэн.
kadavra : хьэдэ.
kadayıf : лэфӀхэкӀ.
kadeh : псыфалъэ цыкӀу, бжьэ, **boynuz kadehi** : бжьэ, бжьакъуэжьей.
kademe : теуылаплэ.
kader : натӀэ хьуар, къыхуиухуа.
kadı : къады – пасэм щыгъуэ адыгэхэм яла хеящлэращ.
kadın : бзылхугъэ, фыз, шулэгъу.- **erkeğine hükmeden kadın** : фызыхьу, - **kadının başını
 açıp ricada bulunması** : щхьэлъащлэ, - **saçı taranmamış kadın** : щхьэкъуацэ, - **kadın
 gömleğindeki çapraz düğme başları** : къэрмакъ – адыгэ бзылхугъэ щӀылу зэфӀэдзэм и
 щхьэр зыфлагъанэращ, - **kadın göğüs hastalığı** : хьэцелъа – бзылхугъэ быдзым е екӀуэ
 -мэ, шын хьумэ, - **kadın sakalı** : цыхьу – бзылхугъэхэм я пэщлагъым къытекӀэращ.

kadın terzisi : марыбз – бзылхугъэ дэрбзэр.

kadın tuzluğu bot. : банэфлыцлэ, къэтхъэнсолыкъу : зи лъэгагыр м 2 – 2,5-м нэс гъурц лъэпкыгъуэщ. Адыгэхэм пхъэшхъэмыщхъэр, тхъэмпэщлэ къыдажахэр яшх, гуащлагъ хэлъщ, медицинхэм хушхъуэ къыхах.

kadın tuzluğu ağacı bot. : *berberis L.*, къэтхъэнсолыкъуей : зи лъэгагыр м 2 – 2,5-м нэс гъурц лъэпкыгъуэщ. Дунейм къыщыхъуам Къафкъасыри халътэ. Хушхъуэ къыхах.

kadırğa dñz. : зауэ кхъухъ.

kadife : къэдабэ, - **kadife kırmızısı** : къэдэбафэ.

kadirşinas : зыгъэлъаплэ.

kadro : гуп.

kafa : щхъэ, - **yuvarlak kafalı** : тлыгъур, - **kafa şişiren** : тлыгъурывэ, - **kafa kemiği anat.** : щхъэкъупщхъэ, - **kafa şişirme** : щхъэгъавэ, - **et kafalı** : щхъэныкъуэ, - **kızıl kafalı** : щхъэфэплъ, - **beyaz kafalı** : щхъэфэху, - **sivri kafalı** : щхъэдзасэ, - **kafa derisi** : щхъэфэ, - **kafa yanı** : щхъэбгъу, - **kafa tepesi** : щхъэгъу, - **kafa önü** : щхъэгупэ, - **kafa ortası** : щхъэку, - **kafa üst kemiği** : щхъэку къупщхъэ, - **kafa beyni** : щхъэкуцл, - **kafa iskeleti** : щхъэкъупщхъэ, - **kafa saçı** : щхъэц, щхъэфэц, - **kafa üstü** : щхъэщыгу, - **kafa arkası** : щхъэщлыб, - **kafa arka kemiği** : щхъэщлыб къупщхъэ.

kafa topuzu : аклэ – адыгэ зауэлхэм я щхъэщыгум къранэу шыта щхъэц лэрамэт, зауэлным и щхъэр зауэм шыпаупщлыжыкъуэмэ, я лэр хамэлкклэ ямыуцлэплу щхъэр къащтэжын папщлэ ягъэклт.

kafasız : щхъэншэ.

kafes : хъар, - **demir kafes** : гъущлхъар, - **çelik kafes** : жырхъар.

kafi : ирикъунщ, флэххъыу, ирикъуу, нэсу, флэххъыу лущын.

kafile : гуп.

kafir : тхъэншэ, тхъэгъэпцл.

kafiye : клапэзэгъэклы –усэм и аргъынэ клапэхэр зэжъумэ

Kafkasya : Къафкъас хэку.

Kafkasyalı yahudi : Тат – Къафкъасым шыпсэу журтхэм я флэщыгъэцлэщ.

Kafkas ağuağacı bot. : *rhododendron caucasicum Pall.*; алуейгъурц - къандзэлыкъу : гъэмахуи щымахуи щхъуантлэу езыхъэкл къэклыгъэщ. И пкыр м 1 – 1,5-клэ доклеи, алуейгъурцыр къыщокл бгыщхъэ лъагэхэм, гъэгъа хужь къыдэдзэ. Жыгыр зэрыдахэм щхъэклэ хадэхэм къыщагъэкл. Адыгэхэм алуейгъурцыр шейуэ къагъавэ.

Kafkas armutağacı bot. : *pyrus caucasicum Fed.*, жъакъ и кхъужьей : мзэхэм къыщыкл кхъужьей къызэрыгуэклхэм мащлэу и теплэкклэ, и лъэгагъклэ къыщхъэщыкл жыгщ. Кхъужьу къыпыклэхэр хъуа нэужь, ягъэгъури яшх. И пхъэм лэжъэлъэгъу, бжъы, пхъэпс, нэгъуоцл лэмэпсымэхэр адыгэхэм къыхащлык.

Kafkas asması-bot. : *onosma caucasicum Levin.*, бжэнлъакъуэ : илъэс бжыгъэкклэ къэкл, и лъэгагыр см 30 – 50-м нэс къэклыгъэщ. Дыгъафлэ джабэхэм, псы шымащлэ щыплэхэм къыщокл.

Kafkas bizonu zoo. : ацумыжъ – мзэ лэщ плэщэ, япэм ди лъахэм шыкуэдэу шытащ, иджы ерагъыу бжыгъэр тлэклу зэфлагъэувэжэщ. (Домбей жыхуалэр мыращ, ауэ мы цлэр адыгэбзэкъым. Дунейм Ацумыжъ унэцлэ зезыххэм я зы гупым Ачмыз зэрахъэми я унэцлэ пэжыр Ацумыжъ-щ).

Kafkas keçiotu bot. : *scabiosa caucasica Bieb.*, бжэнлэгуажьэ : зи лэагагыр см 50 – 60-м нэс, илэс зыбжанэклэ кэкл удз лэужьыгуэщ. Мэкьуплэхэм, хьуплэхэм кыщокл. Бжэнлэгуажьэр мэкьум щыхэлтклэ лэщым, бжэным, мэлым флыуэ яшх.

Kafkas çançiçeği bot. : *campanula L.*, (адыгэ) тхэагуацлэ : лэужьыгуэ куэду гуэша удз лэужьыгуэщ. Ботаникхэм зэратхымклэ Къафкьасым езыр-езыру 91-рэ кыщокл. Абыхэм яхэтщ «адыгэ тхэагуацлэ» зыфлашар. И лэагагыр см 20 – 60 -120-рэ мэхьу. Мэкьуплэхэм, удз лэапэхэм, мывалэ джабэхэм н. кыщокл. Зи лэабжьэр адыгэхэм яшхри яхэтщ.

Kafkas erigen otu – bot. : *erigeron caucasicus*, бэлакьыжь.

Kafkas geyik otu bot. : *dictamnus L.*, блэдыджыг : илэс зыбжанэклэ кэкл кэклыгыэ лэпкыыгуэщ. Я пкьыр занцлэу докле. Мэкьуплэхэм, мэз лэапэхэм кыщокл. Адыгэхэми, нэгьощл лэпкьэхэми хущхьуэ кыхахыу шытащ.

Kafkas göknarı bot. : *picea dietr.*, псейкьащхьуэ – гьэмахуи щымахуи щхьуантлэу езыхьэкл жыг лэпкыыгуэщ. И пхьэм псэуалэ кыхашьыкл, илэс 250-500-клэ мэпсэу. Къафкьас Ищхьэрэм езыр езыру кыщокл зы псей лэужьыгуэ (Picea orientalis (L) Link). Мы псейм и лэагагыр м 50-м нос, кьущхьэхьум, нэгьощл щыплэхэми куэдрэ урохьэлэ.

Kafkas gürgeni bot. : *carpinus L.*, тхуей : лэужьыгуэ зыбжанэу гуэша жыг лэпкыыгуэщ. Ди лэахэм кыщыкл тхуейм м 25 – 30-м нэс и лэагагыщ. Адыгэхэм тхуейм и пхьэм псэуалэ зэмылэужьыгуэхэр кыхашьыкл, гьэсыныпхьэ гьэщлэгуэни мэхьу.

Kafkas güzelavrat otu bot. : *atropa Caucasica kreyer.*, жьыуццлэ, томпыш : илэс зыбжанэклэ кэкл удз лэужьыгуэщ, и лэагагыр м 0.5 – 1,5-рэ мэхьу. Медицинхэм мы кэклыгыэм хущхьуэ кыхах.

Kafkas karaağacı bot. : *ulmus L.*, дыкьуэнагь : зи лэагагыр м 30 – 40-м , зи пкьым и гьумагыр м 2-м нэс жыг баринэ лэпкыыгуэщ. Лэужьыгьутхур ди Хэкум езыр-езыру кыщокл. И пхьэр быдэщ, псэуалэ хьэпшыпхэр кыхашьыкл.

Kafkas keçiotu bot. : *scabiosa caucasica Bieb.*, бжэнлэгуажьэ : зи лэагагыр см 50 – 60-м нэс , илэс зыбжанэклэ кэкл удз лэужьыгуэщ. Мэкьуплэхэм, хьуплэхэм кыщокл. Мэкьум хэлэмэ лэщым флыуэ яшх.

kafkas keçisi zoo. : шыкьультыр.

Kafkas kimyonu bot. : *Carum Caucasicum (Bieb) Boiss.*, губгьуэпхь : зи лэагагыр см 15-м нэс удз цыкьущ, илэс зыбжанэклэ мэпсэу. Кьущхьэхьум кыщокл, адыгэ-абазэхэм шхыным халхьэр.

Kafkas kulakotu bot. : *sedum caucasicum (grossh) Boriss.*, улэгьэкл – илэс бжыгьэклэ кэкл удз хущхьуэщ, и тхьэмпэ лувхэмклэ улэгьэхэм иролэзэ.

Kafkas ormangülü bot. : *rhododendron Caucasicum Pall.*, алейшей - алейгьурц : гьэмахуи щымахуи щхьуантлэу езыхьэкл кэклыгыэщ. И пкьыр м 1 – 1,5-клэ докле. Алейхэр кыщокл бгыщхьэ лэагэхэм, мэзыжьхэм. Зэрыдахэ дьдэм папцлэ кьалэ хадэхэм кышцагьэкл. Адыгэхэм алейгьурцыр шейуэ ягьавэ.

Kafkas yabaniarmudu bot. : *pyrus caucasica Fed.*, гьубжокьуэм и кхьужьей : зи теплэклэ, кэклыклэ адрей мэз кхьужейхэм кьащхьэщхьэхьукл жыгщ. Гьубжокьуэм и кхьужьейм кыпыклэ кхьужьхэр я нэхь инщ. Бжыхьэм ахэр зэхуэпхьэсыу бгьэгуэмэ шхыныгуэфл мэхьу. Тхуей, бжей, мэхэм кыщокл. И пхьэм лэжьэ, шынакь, хьэнцэ, шынакьжьей, шыгьууб, пхьэпс, н. кыхашьыкл.

Kafkas yabanihaşhaşı bot. : *papaver Caucasicum L.*, губгъуэлъуцхъэ : лъэужьыгъуэ зыбжанэу гуэшыжа удз лъэужьыгъуэц. Хуцхъуэ кызыхах лъэужьыгъуэхэри яхэтц.

kağan : хъан.

kağit : тхылъымплэ.

kağitotu bot. : *cyperus esculentus L.*, щыпцлэщылдэ : цыхум ижъ лъандэрэ щыплэ хуабэхэм кыщагъэкI хадэхэкI лъэужьыгъуэц. И къекъаплэр илъэс миниплI-минитхукIэ щыпцлэщылдэри куэдрэ къагъуэт, Геродот и тхыдэми мызэ-мытлэу кыхоц жыгым и цлэр. Адыгэхэм куэд щлауэ ящлэ.

kağni : выгу, - **dingil - kaporta arası yatağı** : пхъэцхъэнтэ – гуфэмрэ гулъэмыжымрэ яку дэдза пхъэрац.

kağni şasesi : губэкъудэдз - шэрхытI выгум и гублащхъэдэсэ къандесыр гуфитлым я зэхуакум дэзыкъузэ жьэгъу быдэ.

kah : зэзэмызэ.

kahir : гуауэ.

kahin : къэщлэрей, тхъэгурым, тхъэгурымагъуэ, усэрэж, уэрсэрыжъ – къэхъун - къэщлэныр зыщлэ.

kahir : текIуа, гуащлэ.

kahkaha : дыхъэшх.

kahkaha otu bot. : *convolvulus arvensis L.*, джэшнэпцI – мадзу и джэш : илъэс бжыгIэкIэ къекI удз лъэужьыгъуэц. Зи кIыхъагъыр м 1,5 - 2,5-м нэс, игъунэгъу удэхэм зыкIэрищлэу дожей. Iэщым фIуэ яшх.

kahpe : псэжъ.

kahraman : лIыхъужъ.

kahramanı çok aile : хахуэллунэ - цыху хахуэ куэд кызыхэкI унагъуэ е лъэпкъ.

kahretmek : 1. текIуэн, 2. и жагъуэ щын, 3. гуауэ зыхуэщын.

kahrolmak : гуауэ кышыхъун.

kahvaltı : пщэдджыжышхэ, - **kahvaltı öncesi atıştırma** : цыхъутеуд, цыцтеуд – пщэдджыжышхэм ипэ кыхуэу зэрызэлурым хужалэ.

kahve bot. : *theobroma cacao L.* Къэхъэуей : хэку хуабэм кыщагъэкI жыгщ, и тхъэмпэхэр сыт шыгъуи щхъуантлэщ. М 5 – 9 и лъэагъыу. И жылэхэм шоколад, дагъэ кыщлаху, IэфыкIэ щащIэкIэ халъхъэр, мэдигинхэм хуцхъуэ кыхах. Адыгэхэм куэд лъандэрэ къэхъэуэ ираф. - **kahve değirmeni** : къэхъэуэ Iэщхъэл.

kahveci : къэхъэуащэ, къэхъэуэ ефаплэм и тет.

kahvehane : къэхъэуэ ефаплэ.

kahya : лIыщлащхъэ, лэжъакIуэхэм я унафэщ.

kaide I : хабзэ.

kaide II : щхъэщIэт.

kainat : уэгунэ.

kakao bot. : **bak kahve.**

kakmak : 1. едыркъын, 2. иукIэн.

kala : къэна, хуэныкъуэ.

kalabalık : цыхулув, цыхубэ.

kalabalıklaşmak : цыхулувыщэ.

kalafon : хуэшыкухъ – мыстхъу, уэздыгъей мэзышым кыыхэха бдзантихъэ.

kalan : 1. къэна, 2. къэла.

kalantor : хуэщла.

kalas : пхъэгъум, - **kalas temizleme aleti** : пхъэфыщл пхъэпс – япэ пхъэм и цыхур зэрытрах пхъэпс.

kalay min. : дзэху-гъуху.

kalaylamak : 1. ешхыдэн, 2. ехъуэнын, 3. дзэху шыхуэн.

kalbur : кхъузанэ, шыбзэ, - **ince gözlü kalbur** : кхъузанэ (шыбзэ) щабэ. - **kalın gözlü kalbur** : кхъузанэ (шыбзэ) пхъъашэ.

kalburlamak : ушыбзын.

kalça anat. : шхужь, куэ, клэдз, пхэщхьэл, пхэлу, - **kalça üstü** : пхэщлыщхьэ, пхэщл, - **kalça mafsalı anat.** : пкъынэпс, - **kalça çıkığı** : шхужыгуэ, зи шхужыр ипкла, - **kalça ile ilgili kelimeler** – шхужьым хиубыдэхэр : шхужь (тхыбзиймрэ шхужь къупщхьэхэмрэ къагъэщл клэмыштыкъри яхэту), шырыб, куэтэн, лъхуадэхэр (бзылхугъэхэм), лъхуалъэр (бзылхугъэхэм), укытаплэм пыщла пкъыгуэхэр (цыхухъухэм), пхэ, пхэщл, щакхэ, укытаплэ, куэбзэпс (ныбэ щлагъымрэ куэхэмрэ я зэпытыплэ еклуэкхэрщ), тхыныху.

kaldırılmış : лэта.

kaldıraç : хьэлъэлэт.

kaldırım : лъэсгъуэгу.

kaldırmak : къэлэтын.

kale I : 1. гъуашхьэ, 2. быдаплэ, 3. къалэ, 4. луэ.

kale II : къалэ щхьэгуэжь – быдаплэ.

kale almamak : шугъунэ щлын – къимыдзэн, зэмыпэсын.

kale hendeği : къуэтлыхь быдаплэр къызэратлыхь къуэ, шытх илэу.

kalebent : лъэхъуэщ тезыр.

kaleci : гъуэдэт, гъуэлут, гъуэиж, гъуашхьэтэт – гъуашхьэм топ дэзмыгъэклыу лутыращ.

kalem : пэрытх, - **oyma kalemi** : бдзы.

kalemlik : пэрытхылъэ.

kalemtraş : пэрытхупс.

kalfa : дэлэпыкъуэгу.

kalın : гъум, лув, - **kalın yeri** : лувыплэ, гъумыплэ.

kalın enseli : пщае – цыху зыгъэзэгъуей, пщэгъум.

kalın kumaş : къырыкъ – пкъы зыщлэт щэкл.

kalın meşin ip : фэлъэпс – фэдэным нэхрэ нэхь луву бза фэ луданэщ, лэпслъэпсхэр ираду.

kalınlık : гъумагъ, лувагъ.

kalınca : луву гъуму.

kalın barsak med. : клэттийгъум, куэтэн, ныкъыщлэ – цыхуми лэщми я клэттий гъумыр зэриуыхьэрпщ.

kalınlaşmak : къэгъумын.

kalınlaşmış ağaç : клащлэ – жыгым и къуэж гъумыфл хъуагъэххэ.

kalıp : шапхьэ.

kalıt : щлеин.

kalıtım : ллэужь, жэруж.

kalıtçı : щлеин къызхуэна.

kalibre : лэщэ гъуанэ.

kalifiye : лэжьаклүэ лэзэ.

kaliteli : нэхъыфл.

kalitesiz : лей.

kalkan zoo. : псыгурдэнэ –бдзэжьей плащлэ

kalkan ask. : мэлуху, мэлу, - **kalkan sapı**: мэлупс – мэлум икью, и кљуэцккэ зэраубыд.

kalker : мывэсэху.

kalkık : дэлэтея.

kalkık burun: бэрэтинэ, пэтинэ.

kalkınmak : бжыфлэн.

kalkmak : тэджын.

kalma : къэнэн.

kalmak : къэна.

Kalmık : Тыргьут, Тыргьуэт – адыгэхэр къалмыкъхэм апхуэдэу йоджэ.

kalmukçay : къалмыкъшей, къандзэлыкью, къущхьэхью шей, - **kalmukçay kaşığı** : хьуп – къалмыкъшей, хьэнтхьупс, лэпс сыт хуэдэхэр зэраф пхьэм къыхэщлыккэ бжэмышх куу.

kalp I -anat. : гу, - **kalple ilgili kelimeler** – гум ехьэллэ лыхьэхэр : гу, гуджанэ, гущхьэ, лъынт-хуэшхуэ, лъынтхуэхэр, гутхьэклүмэхэр, гуныбэ ижыыр, гуныбэ сэмэгур, гу лыпцлэ, гум и псантхуэ зэпыщлэхэр, гуфлэлу – мыр бгъэмрэ ныбэмрэ яку дэлъщ зэхимыгъэхьэу, абы кљуэцлыкыр ныбэлынцлэ закьюэмрэ лъынтхуэхэмрэщ.

kalp II : нэпцл.

kalp acısı : гуажэ – гум ежаллэ гуауэ, гузэсэн – гулэм зэщлщтэн, нэщхьеягьюэм хэтын, къурщ – гуауэшхуэм деж тэмакъым къытегьюалъхьэращ, цыхум жьы иримыгъэшэжыу, -хьатэл – гуауэ, мыхьумыщлагьэ.

kalp ağrısı : гууз.

kalp erişimi : гунаг – гум и хьюапсэр здынэсыф мэжэ.

kalp diyaframı: гуфлэлу.

kalp hastalıkları : гууэхэр.

kalp kapakçığı anat. : гутхьэклүмэ.

kalp kırmak : гъэхыщлэн – зыгуэрым игу еуэн, гъэдзыхэн, и жьагьюэ щлын.

kalpak : хьюрыфэ пылэ, - **yeni kalpak** : хьюрыфэ пылэщлэ, - **kalpaklık** : хьюрыфэ пылэпхьэ, - **kalpağın üstü** : пылэшыгу, - **şapka ipi** : пылэпс, - **şapkanın kenarı** : пылэнэз, - **şapkanın alına indirilmesi** : пылэнатлэ, - **büyük kalpak** : хьюрыфэ пылэжьынэ, - **geniş kalpak** : пылэ натлабгьюэ.

kaltak : псэж.

kalubela : дунер зэраухуэрэ.

kalyon dnz. : кхьухь.

kama I : къамэ, клэпэгью – аршыниш хуэдыз и кыхьагьюу клы зыфлэлъ къамэ, лъэсыдзэ лэцэт, - **kama altı bıçak** : къамэ щлэлъысэ, - **kama kını** : къамаплэ, - **kama askısı** : къамэ пщэпс, - **kama yivi** : къамэку, - **kama kabzası** : къамэ лэпщэ, - **kama kını halkası** : къамэ пщэхью, - **kama kabzası** : къамэ лэпщэ, - **kama saplama oyunu** : сапэхэтлэ, хэтлэ-хэсэ – сапэр нэхъ лэклүэу щлым хэтлэнымккэ зэдызэпеуэ джэгуккэ.

kama II : хьэлэ, клэдэдзэ, - **kama çakmak** : хьэлэ дэуклэн, - **kamalık** : хьэлапхьэ.

kama cinsi : мусэкьей – къамэ лэухьыгьюэ, къамэ дыдэуи щымыту, зыщлам и цлэр зэрихьэу.

kamara : кхъухьлэгъунэ.

kamasız gezen : бгы утхъуэцI – къамэ – бгырыпх зибг имыль цIыхухъу.

kambur : щIыбышэ, тхыбылу, бгызэ, тхышэ, плIаушэ, -щIыбыкъуэ – зи щIыб къыдэкIа, щIыбышэ.

kamçı : щIопщ, дотмэ, лъэнтхуий, сопI (мэздэгъу), - **kamçı sapı** : щIопщыкъу, - **kamçı sapı olmasına rağmen, rüzgar kesiyor** : щIопщыкъу пэтрэ жьы еубыд, - **kamçı sapının bileğe takılan deri ipi** : Iэпэпс, хьэщIэ мыгъэзэш, - **kamçı yaprağı** : щIопщ тхъэпэ, - **kamçısı** : щIопщыщIэ.

kamer : мазэ.

kamera : сурэт тэх.

kameraman : сурэт техакIуэ.

kamış bot. : *scirpus lacustris* L., къамыл : илъэс зыбжанэкIэ къэкI, лъабжьэ ин зилэ къэкIыгъэ лIаужьыгъуэщ. И лъэагъыр м 1 – 1,5-м нос. И пкъыр занщIау доклей. Хыжьей Iуфэхэм къыщокI, арджэн пхъашэ къыхащIыкI.

kamış beyaz- bot. : *phragmites communis* (L.) Trin., мэкъут – бгъэн : илъэс зыбжанэкIэ къэкI удзщ. И лъэагъыр м 2 – 4-м нос. Удзыр цIынэ щIыкIау паупщIмэ мэкъу гъэщIэгъуэн мэхъу. Адыгэхэм куэд щIауэ бгъэным унащхъэ, н. ирагъэбыдэ.

kamışlık : къамылылъэ.

kamil : лIыку.

kamp : пщылэ.

kamping : уэтэрыпIэ.

kamu : жылэ.

kamu alanı : щIылей.

kamuflaj : гъэпщIкIун.

kamuoyu : жылэ гупсысэ.

kamus : псэлъальэщхуэ.

kamyon : хьэлъэзещэ.

kan : лъы, - **kan akıtmak** : лъы гъэжэн, - **kan tükürtmek** : лъы къегъэубжытхын, - **kan almak** : лъы къыхэшын, - **kanı kaynamak** : и пъыр къэвэн, - **kan bedeli** : лъы уасэ, - **kanın koyulaşması** : лъыпцIэ уз – лъынтхуэм лъыр щипцIыхьыжкIэ лъыр мэлпIыр, - **kan zehirlenmesi** : лъыуз, лъы зэIыхъэ.

kan kanseri med. : лъышх уз – лъым ефыкI уз Iей.

kan pıhtısı : лъыпцIэ.

kanal : псылъагъуэ, тIуалэ.

kanalizasyon : бжъамий мащэ.

kanamak : лъы къижын.

kanat : дамэ, - **kanat tüyü** : къабзий, къабзий жыхапхъэ : джэд – къазхэм я дамэ, я кIэхэм пхъашэу къытекIэ къабзий заул зэкIуэцIапхэу ящIа жыхапхъэ цIыкIу.

kanatlanmak : лъэтэн.

kanatlıların ütülenmesi : цыхъурей – бзу хэкIхэр щафыщIкIэ яхутемыху ягъэлыгъуэ цы щабэращ.

kanatlıların yağı : лъынэ - джэд-къазхэм я кIуэцIым къикI щэр.

kanavciotu bot. : *Adonis vernalis L.*, къэдабэудз : Гъатхэм пасэу, гъуэжъ дахэу къэгъагъэ къэкыгъэ лӀэужьгъуэщ. И пкъыр см 10 – 20 зи лъэагъыр занщӀэу докӀей, илъэс зыбжанэкӀэ мӀпсэу. Медицинхэм хушхъуэ къыхах.

kanca : къунжэ, къэрмакъ, лъахъщ.

kancik : бзы.

kançılar : лӀыкӀуэ тхакӀуэ.

kançılarya : лӀыкӀуэ лӀэжъакӀуэхэр.

kandaş : унӀкъуэш.

kandırmak : гъэпцӀэн, - **kendi kendini kandırma** : щхьэгъэпцӀэж, - **kendini kandırmak** : щхьэгъэпцӀагъэ.

kandil : шӀэху уэздыгъэ, уэздыгъэ шыхь, уэздыгъэнэф – щагъэ шыхьар дагъэм хӀлӀу ягъаблӀэу щыта уэздыгъэ лӀэужьыгъуэт.

kandil çiçeği bot. : *equisetum arvense L.*, джэдупащӀэ, джэдуукӀэ : зи лъэагъыр см 30 – 40 хъу, илъэс зыбжанэкӀэ къэкӀ удз лӀэужьыгъуэщ. Псылъэхэм куэдэу къыщокӀ. Хушхъуэу зэ-рахъэ.

kanepe : гъуэлъыплӀэ.

kangal I : шыхьа.

kangren med. : лӀлуз.

kanı : фӀэщ.

kanıksamak : ужӀгъун.

kanırmak : къыхэтхъын, щӀщӀын.

kanırtmak : гъӀлӀэнтхъуэн

kanıtlamak : гъӀпӀжын.

kanıfas : чӀенифас - бозхэм яхыхъэ щӀкӀ лӀэужьыгъэ.

kanlanmak : лъы иувэн.

kanlı I : лъы зышыхуа.

kanlı II : яку лъыщӀэж дӀлъын.

kanlıların barıştırılması : 1. жъакӀэупс зӀклуж – пасэм щыгъуэ лъы зяку дӀлӀхэм щыщӀу къуаншӀэр хеящӀэм игъэтӀысти, зилъ телъым сӀэ зӀщӀӀлӀыкӀа ирит, и бийм и жъакӀэр иуп-сыну. КъуаншӀэр имукӀыжу и жъакӀэр хуиупсмӀэ, зӀклужауэ къалъытӀт, иукӀмӀэ, лъы щӀӀэ-жым аргуэру пицӀт. 2. Хъыданбгырыпх щӀӀпхӀэ – лъы зыгъӀжар щӀегъуэжамӀэ, къуажӀэ лӀыжхэм ныш яхуеукӀри ирегъэблагъэ и бийм хъыданбгырыпх щӀӀпхӀэкӀэ екӀужыну зӀры-хуейр. ЛӀыжхэм ящӀа унафӀэмкӀэ хъыданбгырыпхыр щӀӀзыпхӀэр бзылӀхугъӀращи, ар и бийм щӀӀпхӀэри зокӀужхӀэр.

kanlı ishal -med. : ныбажӀемыжакъуэ, лъыфчыфуз – лъы зыхӀлӀ ныбажӀэ.

kanmak : укъагъэпцӀэн.

kano : кхъуэфӀажъейцӀыкӀу.

kanser med. : узӀей, лышх – яхуӀемыгъӀхъужыу уз бзаджӀэ, зыхищӀӀэр ишхыу.

kansız : лъыншӀэ.

kansızlaşmak : зилъ мащӀӀэ.

kansızlık med. : лъыншагъӀэ.

kantar : хъӀлӀӀӀшӀӀӀ.

kantarci : шэчаклүэ.

kantarma : шхуэ.

kantaron otu bot. : *centaurea cheiranthifolia Willd*, фоуку : илъяс зыбжанэклэ къякл удз
лэужьыгыуэщ, лъягагьклэ см 20 – 40 хъууэ. Фоукур къящокл бгыщхъэхэм щылэ мэ-
къяплэхэм, кхъущхъэхъу хъяплэхэм, бжъэм фо къяхах.

kanun : хэгъэгу хабзэ, къярал хабзэ.

kanuni : зэрыхабзэу.

kanunlaşmak : хэгъэгу хабзэ хъяуар, къяралым хабзэ хуэхъяуар.

kanunsuz : мыхабзэ.

kanyak : фадэ лэужьыгыуэ.

kaos : зэхэзэрыхъа.

kap : тепшэч, хъэкъу - шыкъяу, шхынылъяэ.

kapak : теплэ, щхъэтеплэ, - **kapaksız** : щхъэтеплэншэ, - **kapağı üzerine kapatmak** : щхъэры-
лүбэн, - **kapağı sıkıştırmak** : щхъэрылун, - **kapağını vidalamak** : щхъэрылүэнтлэн, - **üstüne**
kapatmak : тегъэлүбэн, - **kapaksız** : теплэншэ.

kapaklanmak : ныбафэклэ джэлэн.

kapalı : гъэбыда.

kapamak : гъэбыдэн, щхъэрыпхъуэн.

kapalı I : къяпклэн.

kapalı II : теуе, дзыгыуэтеуэ.

kapalı : ягъэбыда.

kapamak : зытелүбэн, зыгъэбыдэн.

kaparo : сакъялэт.

kapatmak : гъэбыдэн, - **içeriye kapatmak** : щлэубыдэн, - **üstünü kapatmak** : щлэхъумэн, -
altını kapatmak : щлэуфэн, - **tekrar kapatmak** : лүбыжын.

kapı : бжэ, - **kapı kolu** : бжэкъяу, - **kapı kasası** : бжэблыпкъ, бжакъяуэ – бжэр зыхагъэуэ пхъэ
зэкларыбларащ, - **arka kapı** : шыгыуэгубжэ, - **kapıdan dışarıya kaçmak** : лужын, - **kapı ara-**
lamak : дамэдазэ щлын, - **kapı dışarı gitmek** : лүгъэдзэрэзыклын, - **kapı önü** : бжэлүпэ, - **ka-**
pı arkası : бжэкъяуагъ, - **kapı diplik** : жыхапхъэкъяутэ – бжэкъяуагыр увыплэу къязылъяыс
щлалэ, цыкълум хужалэ, - **kapı ortası** : нэкурыдзэ – бжэ щашклэ и кум ирадзэ, дахэу упса
пхъэбгъу плэщлэщ.

kapıcı : бжэлут, куэбжэлут – япэм цыху хуэщлахэм я куэбжэм лутурэ цыхухэр къязыгъэбла-
гъэ, езыгъэжъэжу щыта.

kapılanmak : лүэхум хыхъэн.

kapışmak : зэдэпхъуэн.

kapitalist : капиталист.

kapris : щхъэзыфлэфл.

kaprisli : гурей – гурмыкъягыэ, мывэгъэзэгъ, къяин, щхъэзыфлэфлагъэ

kapris yapmak : лъярыджыр къягъэзэн – губжын, зыгъэгусэн

kapkaççı : дыгыаклүэ.

kapkara : вындыржыч – зэфэзэщу флыцлэ дыдэ, клэнцыгъу – гъур дыдэ, лы зытемылъ.

kaplamak : теплэн, тебзэн, уфэбгъун.

kaplan zoo. : къяплъэн, - **erkek kaplan zoo.** : къяплъэныхъу, - **dişi kaplan zoo.** : къяплъэн-
ыбз, - **yavru kaplan zoo.** : къяплъэншыр.

kaplica : псыхуабэ.

kaplumbağa zoo. : шылъэгу, адэмыгу, адэщлэмылу.

kapmaca : къэпхъуэтэн, пылэээфлэхь.

kaptan : кхъухъыпщ, кхъухълъатэпщ.

kaptırmak : егъэпхъуэтэн.

kaput : щэкI лув.

kar I : уэс, - **karın erimeye başlamış hali** : сыхъэ, - **kar küreme aleti** : хушэ, - **kar suyu** : уэсэпс, - **erken yağan kar** : гъэм щинэжын – бжыхъэм пасэу уэс къесмэ жалэ.

kar II : хэхъуэ, гъэхъэржэн – ищэ-къищэхуу хэхъуэ игъуэтын.

kara I : щIы.

kara II : фыцIэ, вынд, - **kapkara** : фыцIабзэ.

kara atların çokluğu: къарэбэ – шы фыцIэ куэд.

karabuğday bot.: гъасэ, гъашэ, *triticum spelta* L. Гуэдзымрэ хъэмрэ яку дэт хъэцэпэцэщ, уэгъуми щымышынэ, бэвырыкIщ. Адыгэхэм ижъ лъандэрэ ягъэкIыу щытати илъэсищэ зауэжым ялэщигъэхуат, ауэ илъэсипщI хуэдизкIэ узэлэбэкIыжмэ ди щIэныгъэлI Хъэкъун Барисбий гъасэм и жылэ Дагыстан бгырыс къуажэ цыкIу гуэрым къыщигъуэтыжри, ди Хэгъэгум кърихъэжаш, зыщиубгъужаш. Мы гъавапхъэ хъарзынэр ямыщIэжу щытами, и цIэр зэрахъаш – хъэцэпэцэ пхыру гукIэ щэджим, хъэмым ирашалэ псоми гъасэкIэ еджэт, ар езы лъэпкъым и гъаващхъэ хъарзынэу щытауи ямыщIэжу.

karaağaç bot. : *ulmus* L., дыкъуэнагъ : зи лъэгъыр м 30 – 40-м, зи пкъым и гъумагъыр м 2-м нэс жыг баринэ лъэпкъыгъуэщ. Къафкъас Ищхъэрэм езыр-езыру мэзыжхъэм, къуакIэ-бгыкIэхэм къыщыкIыу ущрохъэлэ лIэужьыгъуитхум. И пхъэр быдэщ, псэуалъэ къыхащIыкI.

karaağaç ellip bot. : *ulmus elliptica* C. Koch., къэрмэн – дыкъуэнагъ лъэпкъым щыщ жыгщ лъагэу, м 40-м нэсу, баринэу къуокI. ЩIэныгъэлIхэм къызэралъытэмкIэ къэрмэныр Европэ къуэкIыплэмрэ Къафкъасым къыщыхъуауэ. И пхъэр быдэщи псэуалъэ къыхащIыкI.

karaağaç iri bot. : *ulmus laevis* Pall., дыкъуэнагъпэж : зи лъэгагъыр м 30 – 40 хъу жыг баринэ дахэщ. Мэзхэм къыщокI, къалэ хадэхэм къыщагъэкI. И пхъэм псэуалъэ зэмылIэужьыгъуэхэр къыхащIыкI.

karaağaç mantarlı bot. : *ulmus suberosa* moench., къэрэгъэш : зи лъэгагъыр м 20-м нэс жыг лIэужьыгъуэщ, дыкъуэнагъ лъэпкъыгъуэхэм ящыщ. Къэрэгъэшым и къэхъупIэу ялътэр Къафкасыр, Азие цыкIурщ. Езыр езыру щIыплэ зыкъомым къыщокI. И пхъэр зэрыбыдэм папщIэ псэуалъэхэр къыхащIыкIыр.

karaasma bot. : *Tamisc communis*, сабийгын : илъэс зыбжъанэкIэ псэу къэкIыгъэ лIэужьыгъуэщ. И лъабжъэхэр куэд щIауэ хущхъуэу зэрахъэ.

karabasan : жэщтеуэ – жэщым пщIыхъэпэ шынагъуэ уепщIыхьын, нэгум щIэкIын.

karabiber : *Piper nigrum* L., бурш, шыбжийфIыцIэ : уэшх куэд къыщешх хэку хуабэхэм къыщыкI къэкIыгъэ лIэужьыгъуэщ. Шыбжийи лъэпкъыгъуэм щыщ. Метр 12-м нэс мэкI. КъэкIыгъэр илъэс бжыгъэкIэ мэлпсэу. Шхыныгъуэхэм халъхъэр, къалмыкъшейм хадзэурэ ираф.

karabiberlik : буршылъэ.

karaborsa : бээрфIыцIэ.

karaböcek zoo. : цIыв.

karabuğday I bot. : *triticum spelta L.*, гъасэ, гъашэ : ижъ ижъыж лъандэрэ цыхухэм къагъэкӀ хьэцэпэцэ къэкӀыгъэщ. И пкъыр занщӀэу см 120-кӀэ докӀей. Адыгэм къагъэкӀыжкӀыым, къэз - гъэкӀыж къэралхэр закъуэтӀакъуэщ.

karabuğday II bot. : *fagopyrum sagittatum Gilib.*, тхъуий : цыхухэм куэд щӀауэ къагъэкӀ хадэхӀ къэкӀыгъэщ. Зы гъэкӀэ фӀэкӀа къэкӀыркӀыым. См 20 – 60-м нэс и кӀыхьагъщ. И гъагъэхэм бжъэм фо кӀыхах. Тхъуий гуам шхын гъэщӀэгъуэнхэр кӀыхащӀыкӀ.

karaca zoo. : мээбжэн.

karaci : лъэсыдзэ.

karaciğer anat. : тхъэмщӀыгъу.

karaçam bot. : *pinus sibirica (Rypr) Mayr.*, шыкӀуртӀымей : Сыбыр мээхэм кыщӀыкӀ жыг лӀэужьыгъуэщ, уэздыгъей лъэпкъхэм щыщ. И лъэгагъыр м 30 – 35-м нос. Жыгым къегъащӀэ илъэс 500-м нэс. ШыкӀуртӀым кӀыщитыр илъэс 25 – 50-м нэсмэщ. И пхъэр быдэщ.

Karadeniz : ХыфӀыцӀэ, Ахын, Хыдыдж – хэхэс адыгэхэм ХыфӀыцӀэм фӀаща цӀэщ.

karaelmas : фӀамыщӀ.

kara delik ast. : мащэ фӀыцӀэ – уэгунэм къэлъагъуэ мащэ фӀыцӀэ жыхуалэм сыт хуэдэ екӀуалӀэм еудрийри зэрыхъур щӀэныгъэлӀхэм нобзи я гущхъэ хущӀыхъэкӀыым.

karafatma zoo. : цӀыв.

karahindiba bot. : *taraxacum officinale Wigg.*, къэрабэ : илъэс зыбжанэкӀэ къэкӀ удз лӀэужьыгъуэщ, см 10 – 15 илъэгагъ мэхъу. Гъатхэм бжъэхэм фо кӀыхах. ХъупӀэхэм, джабэхэм, гъуэгъу гъунэхэм я гъунэгъуу, хадэхэм, жыг щӀыгъхэм кӀыщокӀ. КъэкӀыгъэм инулин хэлъщ, псом хуэмьдэу и лъабжъэм, медицинхэм хущхъуэ кӀыхах, адыгэм мы къэкӀыгъэр фӀыуэ ящӀэ.

karakiş : шылэ щӀымахуэ.

karakol : къэрэгъул, плъыр унэ.

kara kovan : жьажьэ – пасэрей адыгэ бжъэматэм (чиху щытам) и щхъэм фӀагъэтӀысхъэж, зи кӀапэ лъэныкъуэр быдэу пха бгъэн пхырым арат зэреджэр

karakter : щэн.

karalama : цӀалэ.

karalamak : цӀэлэн.

karaltı : фӀыцӀагъэ.

karaman zoo. : мэллӀэпкъ, и лыр лӀфӀыу, и щэ дагъэр и кӀапэм зэхуехъэсыр. Тыркум кӀуа адыгэхэм зэрахуэр.

karamuk bot. : *berberis L.*, банапцӀэ, еплъ, къэтхъэнсолыкъуейм.

karamürver bot. : *sambucus nigra L.*, бэрэжьей, пырамыжъ : зи лъэгагъыр м 4 – 8-м нэс жыгщ. Адыгэхэм унэ хадэхэм кӀыщагъэкӀ, хущхъуэ кӀыхах.

karanfil bot. : *eugenia aromatica Baill.*, къэрмэфил, лыхъулышхын, мэхъычпхъафэ : илъэс псом и кӀуэцӀкӀэ зи тхъэмпэхэр щхъуантӀэу езыхъэкӀ жыг лӀэужьыгъуэщ. И лъэгагъыр м 20 – 22-м нос. И къапщӀихэм зыкъамытӀэщӀ ипэ кӀыпач, ягъэгъури шхыныгъуэхэм халъхъэ, дагъэ кӀыщӀлаху. Адыгэхэм шхыными халъхъэр, хущхъуэуи зэрахъэ.

karanfil kırmızı bot. : *Eugenia aromatica Ball, Cinyophyllus aromatica L.*, мэхъычплъыжъ, еплъ къэрмэфил.

karanlık : кӀыфӀ.

karapazi bot. : *atriplex L.*, кхъуэудз, яжъащхъуэжъ : зы гъэкIэ фIэкI къэмыкI удз лIэужьы-
гъуэщ, лIэужьыгъуэ куэдугъуэщ. Абыхэм я лъэгъагъщ см 30 – 80-м нэс Iэщым яшх.

karar : унафэ, - **tek başına karar alamayan** : щхъэхуимыт, унафэ зымыщIыф.

karargah : дзэпщ хасэ, дзэ тIысыпIэ.

kararma : къэфIыцIэн.

kararsız : хъэрахъэ, таучэлмышI, гугъэндэгъэн, кIэдж – таучэлыншэ, Iэнкун зэпыт, гупщIэх,
гурэпкIырэ – цIыху хъахъэ, теубыдагъэншэ.

karartmak : гъэфIыцIэн.

karasaban : пхъэлэщэ.

karasinek zoo. : бадзэ.

karasori : дэрэбинэ.

karatahta : пхъэбгъуятх.

karatavuk zoo. : мээджэд, бзуупцIэ.

karatoprak : щIыфIыцIэ.

karavana I : уэщхъун.

karavana II : дзэлI шхыныгъуэ.

karayağiz : щIыпцIэ.

karayel : кхъухъэпIэжыбгъэ.

karayemiş bot. : *prunus spinosa L.*, пыжьей : зи лъэгъагъыр м 2 – 3-м нэс гъурцщ. Бжъэхэм
фо кхыхах. Пыжьейм и къежъапIэ хъуахэм халътэ Къафкъасыри.

karayılan zoo. : мэлъблэ.

karayolu : гъуэгъу.

karbon : щIэтхыкI.

karbondioksit : щхъэуэ – хъэкум илъ гъэсыным сын имыхуауэ къапIэжу абы кыищI гъуэз
уэур зэгъуэараш (имыгъалIэу къелмэ).

kardanadam : уэсылI.

kardelen bot. : *galanthus L.*, ажэгъуэмэ : лIэщIыгъуэ зыбжанэу гъуэша къэкIыгъэ лъэпкъы-
гъуэщ. ХъупIэ е мэкъупIэ, дыгъафIэ джабэхэм кыщокI. ЛIэужьыгъуэ изыныкхъуэхэр ады-
гэхэм яшх.

kardinal -din. : кристиян фIэщхъыныгъэм и щоджэн нэхъыщхъэ.

kardeş : кхъуэш, шыпхъу, - **ağabey** : кхъуэшнэхъыж, - **küçük kardeş** : кхъуэшнэхъыщIэ, - **kötü kardeş** : кхъуэшегъу, - **kötü kardeşten yeğdir, iyi arkadaşı** : кхъуэш егъу нэхърэ, ныбжъэ-
гъуфI, - **üvey kardeş** : кхъуэшнэпIэс, - **üvey kız kardeş** : шыпхъунэпIэс, - **kardeşlerin ayrıl-
ması** : бжэмышхырыгуашэ – щызэхэкIкIэ мылкъур шхэуэ унагъуэм ис псоми трагуашэт,
абы «бжэмышхырыгуэшкIэ» йоджэ, - **kardeşlerin yeme-içmesi** : зэш-зэхуефэ – хамэ
къахэмышхъуэ езы зэшхэм ящI ешхэ-ефэ.

kardeş olmak : кхъуэш зэрыщIын – фIы дыдэу зэрылгъагъу зэныбжъэгъухэр кхъуэш зэрыщIы-
ыр я хабзэу шытащ адыгэхэм. Ауэ абы Iуэху гъээщIапхъэ гуэрхэр пыщIат : щIалитым я
Iэпэхэр ирабзэти, ялхэр зэхагъэлъадэт : кхъуэш ищIым и анэм и бгъэм IупэкIэ еIусэт,
шэс тхъэрыIуэ зэдащIт. А тхъэрыIуэр псэхухэкIэ ягъэзащIэт

kare : плимэ.

karga zoo. : кхъуаргъ, - **ekin kargası zoo.** : вындыжъ.

karga küçük zoo. : кхъуалэ.

kargaşa : зэхэзэрыхъа.

kargaüzümü bot. : *paris L.*, инбыр, къуаргынэ. : **bak dört yapraklı tilki üzümü.**

karı : 1. фыз, 2. щхьэгъусэ, 3. унэгъуашэ, 4. щулэгъэ. - **karı koca** : зэл-зэфыз, - **karılık** : фызыгъэ.

karın : ныбэ, - **karınla ilgili kelimeler** – ныбэм ил пкъыгъуэхэр : ныбэ, клапцэ (цыхум ейращ клапцэр, псэущхьэхэм яйр – лъатэщ), клапцэм кыкълэкълуэ лэпалэ 12 клэтий цыкълур, хьэбзэгупэ, клэтий псыгъуэ, клэтий гъум, клэтий нэф, нэпцлэхапцлэ, тхьэмщыгъу (ижьымклэ), зэз, чэ (сэмэгурабгъумклэ), жьэжъей – тхым и бгъуитым жьэжъейхэр клэрылщ бынжэм хуэзанщлэу, - **karın ağrısı** : ныбэуэ, - **karın derisi** : ныбафэ, - **karın şişkinliği** : ныбэпщ, - **karında su toplama** : псыуэ.

karınca : хъумплэцлэдж, - **karıncaların çıkardığı toprak yığını** : къандзэгъу, - **karınca ordusu** : хъумплэджыдзэ.

kariş : бжыиз.

karişik : зэхэзэрыхьа.

karişma : хэзэрыхьа.

karişmak : хэзэрыхьын, - **işime karişma** : си лүэхум укьыхэмызэрыхь.

kariştirici : зэхэзгъэзэрыхь.

kariştirmek : укхъуэжын, уцэрэбын, зэхэзгъэзэрыхьын.

karma : зэхэт.

karpuz : нащэ, - **karpuz kabuğundan yapılan oyuncak** : хъарбызыфэгъу – хъарбызыфэм кьыхэщыкълэ щлалэцыкълэ джэгъуалъэ.

karpuz helvası : тэрхьэлыуэ – нащэ, фо, шатэ, хьэжыгъэжэуэ зэхэзгъэжъауэ ящл шхыныгъуэ.

karşı : адрьщл, гупэ щыт, кыпэщыт, зэпыдза – псыхъуэ зияку дэкл бгытлым шыпсэухэр. -

karşı koymak : пэувын, **karşı karşıya** : зэпэлут – уэрам е къуэ я зэхуаку зи куэбжэхэр зэхуэгъэза зэгъунэгъухэрщ.

karşılama : пыкълуэкл.

karşılamak : пыкълуэклын, пэгъуэклын – зыгуэрым хуэфэщэн.

karşılaşmak : лүцлэн, зэхуэзэн.

karşılık : пэгъуэкл, - **karşılık vermek** : пэгъуэкл етын, пэпсэлъэжын.

karşılıklı : зэпэкълуащлэ – зэпэщыт, зэпэщлэт.

karşısında olmak : пэщлнатлэ, пэщлнатлэ хуэхъун – хуэзанщлэ хъун.

karşılıklı sevgi : зэхухэтын – гурыщлэ, лъагъуныгъэ зэхуащлын.

kartal zoo. : бгъэ, - **koyun götüren kartal zoo.** : мэлыхьыбгъэ, - **kuzu götüren kartal -zoo.** :

щынэхьыбгъэ, -къякъ – бгъэшхуэ лъэпкъ, - **kartal yumurtası** : бгъэклэнклэ – бгъэ ллэужьыгъуэм къаклэцыращ, - **eğitilmiş kartal** : бгъэгъэса – ирищэкълуэн папцлэ ягъэса бгъэ - ращ. – **kartal yavrusu** : бгъэшыр – къуалэбзу инхэм я шырхэращ,

kartal gözlü : 1. Бгъанэ – нэжан зилэ, 2. Жыжъэу плъэ икли зылъагъуф.

kartanesi : уэсналъэ.

kartopu I : уэстоп.

kartopu II bot. : *viburnum lantana L.*, тобылэгъу, щлопщыкълуэ : зи лъэгагъыр м 3 – 4 хъу гъурц ллэужьыгъуэщ. Мэзхэм, гъуейхэм кыщыкълуэ урохьэллэ, адыгэхэм тобылэгъум баш, щлопщыкълуэ кыхащыкълуэ, и пхъафэр зэрытелъу. Ар щытрамыхыр зэрышабэр, щымахуэм зэрыхаабэращ, и пхъэри быдэщ.

karyola : гъуцлгъуэлъыплэ.

kas : лыпцлэ.

Kase Takım yıldızı ast. : Вакъуэсокъурэ

kasa : быдалъэ, гъущIпхъуантэ.

kasaba : жылагъуэбэ – хьэблэ куэд хъуауэ, къалэм нэхърэ цIыкIуу, къуажэм елъытауэ нэхъ ину.

kasap : лыщэ.

kasatura : фочпэбж.

kase : Iэгубжьэ – абджым, кэрамикым, ятIагъуэм кыхэщIыкIауэ хьэкъущыкъу кумбыгъэ.

kasık anat. : шахэ, гэ.

kasılmak : зыгъэкъын.

kasımayı : щакIуэгъуэ мазэ.

kasırğa : хьэжкурый.

kasis : хьэрийкурий – кумблъэмб.

kaskatı : быдабзэ.

kasnak kayışı : фабзэ – зэрыгъэкIэрахъуитIым ятель хьэфэ kIапсэ.

kasket : пыIэ.

kaş : набдзэ, - **yay kaşlı** : набдзэ къурашэ, - **kaş çatmak** : набдзэ зэхэукIэн, - **kaşgöz etmek** : накIэ - нащхьэ хуэщIын, - **kaş göz arasında** : наплэзыплэм, - **kaş yapayım derken göz çı-karmak** : накIэ сощI жилэу, нэр къищIыкIын, - **karakaş** : набдзэфIыцIэ, - **kaş üstü** : напщIэ.

kaşağı : щытхъунщI, - **gümüş kaşağı** : дыжбын шышытхъунщI.

kaşar : кхъуей плэужыгъуэ.

kaşe : тхыпкъэ, дамыгъэ.

kaşık : бжэмышх, - **tahta kaşık** : пхъэбжэмышх, - **Adıge komün sisteminde sanatkara kaşık payı adı altında verdikleri ürün adı** : бжэмышхIыхьэ, - **kaşık bıçağı** : тхъусэ – пхъэ шы-накъ, шынакъжьей, бжэмышх сыт щащIкIэ кызэратхъу сэ къэгъэша, лэныкъуитIымкIи жану.

kaşınma : шхэ, тIахъуэ.

kaşınmak : шхэн, тIэхъуэн.

kaşıntı : щIыфашхэ, фэшхэ, - **altından kaşınmak** : щIэтIэхъуэн, - **kaşıntı otu -bot.** : щIы-фашхэгын, - **kaşıntılı döküntü has.** : шэпсыпс – щIыфэ къилъэлъ, фашхэ.

kaşıntı hastalığı med. : тIэхъуфэхъу – щIыфэ бжьыбжь, щIыфашхэ уз, фафIэ, - **kaşıntının vücudun her tarafına yayılması** : фафIэ лыгъэ,

kaşif : къэхутакIуэ.

kaşkol : пщэдэлъ, - **ipek kaşkol**: даримоф – пщэдэлъ плащIэу ящI дарий щэкI плэужыгъуэ.

kat : 1. зэтет, 2. тай, - **iki kat** : зэтетит, таитI, – **kat kat** : тай тайуэ.

katar : зэкIэрыщIа.

katarakt : щIыху, лыбод – нэм удын игъуэтмэ трищIэ щIыхуращ.

katetmek : икIун.

kati : быдэ.

katır zoo. : шыдыш, къыдыр.

katırtırnağı bot.I : *genista patula Bieb*, гъуэжбытх : гъурц е гъурц дыдэу щымыт къэкIыгъуэ плэужыгъуэщ. И лъэгагъыр см 30 – 40-м нэс докIей. Адыгэхэр куэд лъандэрэ ироIэзэ, шейуэ ягхавэ.

katır tırnağı bot. II : *CytisusL.*, уэкъуло : плэужыгъуэ зыбжанэу гуэша гъурц лъэпкъыгъуэщ. См 30 – 150-м нэс я лъэгагъщ. Бжьэм фо кыхах.

katişık : зэхэлъ.
katiştirmek : зэхэлъхьэн.
kati : пыупщыгыуэ.
katil : цыху укл.
katip : секретар.
katlamak : зэтельхьэн, упплэщын, - **katlanmış** : хулла, упплэщла, - **altına katlayıp koymak** : щлэупщлэн.
katlanmak : щэчын, дэгъэфэн, гум дэгъэфэн – гум дэгъэхуэн, шэчын.
katletmek : уклын.
katmak : хэлъхьэн.
katolik : католик.
katre : ткlyэпс.
katsayı : хуэдитл.
kav : щтэ – щтаучым кыыхиху хъуасклэр зыхэнэ щтамылэрщ.
kavak bot. : *populus L.*, щиху, - **akkavak bot.** : *populus alba L.*, къэдабэщиху, - **karakavak bot.** : *populus nigra L.*, щихуфлыцлэ, - **titrek kavak bot.** : *populus tremula L.*, пхъэщабэ : лlэужьыгыуэ куэдэ зэщхьэщыкл жыг лъэпкыгыуэщ. Дунейм щиху лlэужьыгыуэ 110-рэ мэхъу. Щихухэр псынщlэу, лагэу мэкl, м 15 – 40 зи лъагъэхэр гъунэжщ. Щихупхъэр щабэщи псэуалъэ щашчlкlэ, мафlэдз ящlыну зэрахъэ.
kaval : къанцlу.
kavalcı : къанцlууапщэ.
kavalye : къэфэгъу.
kavanoz : абджым кыыхэщыкlа башрыбэ гъум. – **ухъу** : зи щхъэмкlэ нэхъ зэву, зи лъащlэр зэхуэдэу нэхъ быхъу хъуж пкыгыуэ.
kavga : зауэ, - **kavga ayıran** : lэжьэгъу.
kavgalı : бжыщхъэ зэрынэ – зэщыхъэпа, зэрыгъэгубжыпа.
kavi : быдэ.
kavim : лъэпкы.
kavisli : кыйикъ – шабзэкъум хуэдэу къэгъэша.
kavmantarı bot. : *polyporus formentarius Fr.*, щтамылэ – жьы хъуа, фын езыгъэжъа жыгхэм я пхъэм кыкlэрокlэ, и теплэкlэ хъурейщ. Адыгэхэм щтамылэ гъущу хъужам псынщlэу ма - фlэ зэрихидзэр къашчlауэ куэдрэ зэрахъащ.
kavrama : убыдын.
kavruk : лыгъуа.
kavrulmak : къэлыгыуэн.
kavşak : зэхэкlыплэ. (гъуэгъу).
kavun bot. : *cucumis melo L.*, фонащэ : зы гъэкlэ фlэкl къэмыкl хадэхэкl лlэужьыгыуэщ. Къэ-кыгъэ lэрысэхэм я нэхъыжъ дьдэхэм ящыщ. И къэхъукlэ къежъапlэр Азие Курытращ.
kavun cinsi : къэшхыхъ – фонащэ lэф дьдэ лъэпкыщ.
kavurga unu : къурт – гъавэ гъэплэнкlа хъэжыжам зэреджэ.
kavurmak : гъэлыгыуэн, гъэлыбжъэн, -**soğan kavurmak** : бжыын гъэлыгыуэн.
kavuşmak : зэрылъагъужын.
kay : ежэх.
kaya : джей, мывэшхуэ.

kaya balığı zoo. : хьэпашцӀэ бдзэжьей.

kaya tuzu : сас – мывэ шыгъу.

kayak : лэшанэ, лъэрыжэ, - **Çerkes kayağı** : лэшанэ – къу гъэша зэрыт адыгэ лъэрыжэ.

kaybetmek : гъэкӀуэдын.

kaybolan anıtı : хьэкъсын – хэкӀуэдам / хэкӀуэдахэм щхьэкӀэ гъуэгъу зэхэкӀыплэм цагъэуу сын.

kaybolmak : кӀуэдын, хэкӀуэдэн, - **o savaştа kayboldu** : ар зауэм хэкӀуэдащ.

kaydırmak : егъэжэхын, - **ağzına kaydırmak** : лурьгъэлъэдэн, - **ağzından kaydırmak** : лурьлъэфын.

kaydolmak : зыхегъэтхэн.

kaygı : дзыхэ.

kayık : кхъуафэжьей.

kayıkçı I : кхъуафэжьейищӀ, кхъуафэжьей езгъэс, кхъуафэжьейтет.

kayıkçı II : кхъуафэжеймкӀэ лӀуэху ищӀэу ар езыгъэс цӀыху.

kayık küreği : кхъухьбэлагъ – кхъуафэхэр, кхъуафэжейхэр зэрызэрагъакӀуэ хьэнцэ.

kayın bot. : *fagus orientalis lipsky*, бжей : зи лъэгагъыр м 40 – 50-м нэс жыг лӀэужьыгъуэщ.

Илъэс 500-м нэс къегъашцӀэ. И пхъэр быдэщ, дахэщ. Адыгэхэм псэуалъэ, шэрхъ н. къы-хашцӀыкӀ.

kayın : щыкъу.

kayın fistiği : пщӀий – бжейм къыпыкӀэ дэ щимэ цӀыкӀухэрщ

kayır : кӀуэда, - **birdenbire kaybolmak** : лукӀэрэхъуэкӀын, - **kayır mükafatı** : гъуэтыжыпщӀэ.

kayısı : хуэрэджэ.

kayısıağacı bot.. : *armeniaca vulgaris (L) Lam*, хуэрэджей – зи лъэгагъыр м. 5 – 10-м нэс пхъэщхьэмышцхьэ жыг лӀэужьыгъуэщ. И пхъэщхьэмышцхьэри и жылэ купщӀэри яшх, ягъэгъу, мэрзей ящӀ, фошыгъу хэлъуу ягъавэ, нэгъуошцӀ шхыныгъуэхэри къыхашцӀыкӀ, бжьэхэм фо къыхах.

kayısıkurusu : хуэрэджэгъур.

kayıt : итхэн.

kaymak I : ежэхын, цӀэнтхъуэн, - **altından kaymak** : щӀэцӀэфтын.

kaymak II : шатэ, -шатэпс, шашцхьэ – шатэ техуагъашцӀэ.- **kaymak bağlamak** : шатэ трищӀэн.

kaymaklı yumurta : джэдыкӀэхэс (джылахъстэней) – мыл пхъуантэ щымыла лъэхъэнэм гъэ-махуэм трахуа шатэр кхъуэщыным иракӀэт, ирагъэвыкӀауэ, и фэр траха джэыкӀэхэри зы-хуейм хуэдиз хагъэтӀысхьэжыурэ щӀылапэ ягъэувт. Мыр кхъуэщыныр из хъухукӀэ ягъэза-щӀэт. ИтӀанэ кхъуэщыным и щхьэр хьэфэкӀэ фӀапхыкӀти и щхьэр къыхэщыу гуэным щӀа-тӀэрт. ЩӀымахуэм сэкӀэ къыгуагъэжыурэ жьэпхъалъэкӀэ ягъэхуэбэжыурэ яшхт.

kaynak I : псынэ.

kaynak II : кӀэрыжьэн, **kaynaklamak** : кӀэрыгъэжьэн.

kaynamak : къэвэн.

kaynana : щыкъу анэ, гуащэ, -**kaynana yemeği**: гуащэ лэпс – нысэ къызыхуаша анэм жьа-гъэ иригъэукӀти, хьэблэ фызхэр игъэхьэщӀэжт, езыр гуащэ зэрыхъуам и щхьэусыгъуэкӀэ.

kaynar : къавэ.

kaynar su : псывэ.

kaynar suda erimek : хэупӀэн – псывэм хэхуэу хэвыхьын.

kaynata : щыкыу адэ, пщы.

kaynatmak : кьэгъэвэн, щлэгъэвэщлэн, - **kaynatılan yiyeceğin ilk üstü** : пэтеж– зыгуэр щыщлахуклэ ипэ кьытежыр: шатэ пэтеж, цирибон пэтеж.

kaynatılmış bal : фомыл – лув хьуху ягъэва фо.

kaynayır taşma : кьыкыуэцывыкын – къриву кьулеин.

kaypak : псалъэ епцлж.

kaytan : клапсэ.

kaz zoo. : кьаз, - **kaz gelen yerden tavuk esirgenmez** : кьаз кьыздиклынум джэдым шыс-хьыркьым, - **kaz civcivi zoo.** : кьазшыр, -**kaz civciv rengi** : кьазшырыфэ - **kaz tüyü** :

кьауц, - **kazları kışkırlama** : кьыщ – кьазхэр зэрагъаштэ псалъэ, - **yüksekten uçan kaz**

cinsi : фэджыкхъэ – кьаз лъэпкьхэм ящыщыу лъагэу зилэту лъэтэжхэрщ.

kaz tüyü : кьазыц – кьэбзийхэм кьынэмыщл, кьазым тет цы щабэхэращ.

kaza : жьыхэуэн, зэундэклын.

kaz göğüslü : кьазыбгъэ – щлалэ лэчлэч, бгъакьэм хужалэр.

kazak I : фыз дэубзэ.

Kazakh II : Къэзахъ. (тырку лъэпкъ).

kazak III : цыджанэ.

Kazak VI : урысым и телъхъэу, адыгэхэм кьезэуауэ, Къафкьасым кьырашауэ зы лъэпкъ.

kazan : лэгъуп.

kazanç : хэхъуэ.

kazandırmak : хухэгъэхъуэн, хегъэхъуэн.

kazanmak : хэгъэхъуэн.

Kazan tatarları : Къэзан – адыгэхэр кьэзан тэтэрхэм зэреджэ.

kazayağı bot. : *chenopodium L.*, яжъащхъуэ : ллэужьыгъуэ зыбжанэ хъу удз ллэужьыгъуэщ. лэщым флыуэ яшх.

kazayak : кьитхъ.

kazi : кьэтлын.

kazık : бжэгъу, бжэгъульэ, тур.

kazımak : кьитлыкын, - **üstten kazımak** : тетлыкын, - **alttan kazımak** : щлэтлыкын, - **alttan yontmak** : щлэнтхъунщылыкын.

kazma : хъэсун – щыбыдэр кьызэратл лэмэпсымэ.

kazma diş : дзэпкъей – зи дзапэхэрлэ гъэза цыху, псэущхъэ.

kazmak : тлын, - **kazma yeri** : тлынлэ, - **dipten kazma** : щлэттыхьын.

kazotu bot. : *potentilla anserina L.*, псымэраклуэ, мэраклуэнэпцл : илгъэс зыбжанэклэ кьэкл удз ллэужьыгъуэщ, см 15 – 40-м нэс я кыхъагъщ. Хушхъуэу зэрахъэ.

kebab : шашлык дзасэм флалыу, дэпклэ ягъэжъа лы лылу.

kebir : ин.

keçe : упщлэ.

keçe bezi : ший – упщлэ щагъапцлэклэ цы зытралъхъар зыкыуэцлашыхъращ.

keçeci : упщлэщл.

keçe giysi : гуэбэнэч – лэщыхъуэхэм зэрахъэу щыта, упщлэм кьыхэщлыкла щыгъын щылы-телът, лэгъуапэ пыту, «лэгъуапэ зыпыт щлаклуи» жалэт.

keçi zoo. : бжэн, - **keçi sakalı** : бжэн жьаклэ, - **iki yaşında erkek keçi zoo.** : тажъэ, дэджашэ, - **iki yaşında dişi keçi** : дэджабгъэ, - **iğdiş keçi** : дэджэхъу, - **keçi ağıllı** : бжэнэщ, - **yabani**

keçi postu : забжэ, - **dağ keçisi zoo.** : кьуршбжэн, - **yabani keçi** : бжэныху – мээ бжэным мыри и цлэщ.

keçi sakalı bot. : *galega orientalis Lam.*, бланэуэкьу, зи лъэгагыр зы метрым нэс, кьудамэ куэд зыщл, илъэс зыбжанэклэ кьэкл удз ллэужьыгьуэщ. Витамин зэрыхэлъым папщлэ мэ-кьум хэлъыу лэщым ират. Кьущхьэхьум кьыщокл, силосыфл мэхьу.

keçiboyunuz : чыцлыбжэ.

keçiboyunuz bot. : *phoenix dactulifera L.*, чыцлыбжэей – зи лъэгагыр м 30-м нэс, тропик-хэм, субтропикхэм цыхухэм кьыщагьэкл кьэклыгьэщ. Илъэс минибгьу лъанэдэрэ цыхухэм кьагьэкл. Нэхьыбэу зыгьэлъэлар шумерхэращ я хадэхэр ягьэдахэу, и пхьэщхьэ-мышхьэм процеэнт 70 лэфлу хэлъщ, иджыблагьэ кьагьавэу фо кьыщлаху, кьамгьавэу щылау яплыту кьыщлахуэ фор тхьэмбыл гьэкьэбзэнклэ, лупс бзаджэр кьыригьэутыпщын-клэ, алергие зилэхэр (амброзия-губгьуэжыхапхьэ) игьэхьужынклэ, натлэм ирищлэ шыныр кьыришынклэ, щылаэм кьыхэкл псчэныр игьэхьужынклэ н.кь. уасэ зимылэщ.

keçisağan kuşu zoo. : бжэнщлэф бзу.

keçilerin çıkardığı ses : чачэ, луйей – бжэнхэр зэрыджэ макь.

keçisöğüdü bot. : *salix caprea L.*, хьэч : жыг лъахьщэ цыклуш. И лъэгагыр м 6-м флэклыр - кьым. Кьафкьасым щыплэ лэджэми кьыщокл.

keçi tulumu: фэнд - бжэныфэр лъэпэду техэрэ гьэтэджыжауэ ящлу шыта хьэкьушыкьу, псы, гьэш иризэрахьэу, гьуэгу щытетклэ гьуцалъэуи кьагьэлэрыхуэу.

keder : гуауэ, - **kederli olmak** : лусэежын, лусэен.

kederlenmek : щэхыщэн.

kedi zoo. : джэду, - **erkek kedi zoo.** : джэдуухьу, - **dişi kedi zoo.** : джэдуубз,

kedibiyığı : джэду пащлэ.

kedi gözü : джэдунэ.

kedi yavrusu zoo. : джэдушыр.

keditotu bot. : *valeriana officinalis L. (s.l.)*, блэгын, джэдугьатхьэ, гьудэгын – илъэс бжыгьэклэ кьэкл удз хушхьуэ.

kefalet : тезыр уасэ, шэс, - **kefaletle bıraktırmak** : шэсклэ кьегьэутыпщыжын.

kefare : псэклүэд.

kefe : шэчалъэ лъэныкьуэ.

kefen : джэбын.

kefere : чафир, Тхьэмыдэ.

kefil : гугьэгьуэ, шэсакуэ, шэсыу увын.- **kefil olmak** : шэсклэ увын, шэсаклуэ, шэсыплэ – хабзэм и пащхьэм иувам дяпэклэ апхуэдэ зэримыщлэжынуи и шэсыу ув цыху, щхьэщыжьэгьу.

kehanet : тхьэгурымагьуэ.

kehribar : мэзышмывэ.

kek : пэлъхьо.

kekeme : жьэгьуагуэ, бзэгурэф – захуэу мыпсалъэф.

kekik bot. : *saturela laxiflora C. Koch*, губгьуэдждэгын, дахэлинэ, дадий, джэдгын – джатэмрэ джэдгынымрэ, мэ дахэ кьыхэзыгьэх, шхыныгьуэр лэф зыщл кьэклыгьэ.

keklik zoo. : ныбгьуэ, - **kinalikeklik zoo.** : шылэдждэ, - **çilkeklik zoo.** : щыгьытл, - **Perdix** - адэжынэ, адэжынэхужь, адэжынэцыклу, адэжынэшхуэ : турач, пшахьуэадэжынэ, кьурш-адэжынэ.

kel : кьуйи, фэкуэ, фэху – зи щхьэм цы темыт.

kelleşmek : иц кӀуэн, икӀын – и щхьэцыр икӀын, фэкӀу хӀун, - **kel kafa** : щхьэкӀуий, щхьэфэкӀу.
kelam : псалӀэ.
kelebek zoo. : хьэндырабгӀуэ, къангӀэпий, хьэмпӀыраш - мыхэр псори и цӀэш.
kelek : фонашэ ныкӀуэхӀу.
kelepçe : лэхӀу-лъэхӀу.
kelepir : пуд.
kelime : псалӀэ.
kelle : щхьэ, - **kelle yarısı** : щхьэлӀэныкӀуэ, - **kelle suyu** : лӀщым и щхьэм кӀыщӀэвыкӀа лӀпс, - **kelle paça** : щхьэ-лъакӀуэ.
kelleşmek : иц кӀуэн.
kem : лей, - **kemgöz** : нэ лей, – **kem sözlü** : щӀэбжӀэн.
kemal : балигӀ.
kement : шадз, (аркӀэн), - **kement sopası** – шадз кӀурыкӀу – бжӀгӀу кӀыхьым и кӀапэм шадз фӀэлӀыу шыхэр кӀызэраубыд.
kement atı : шадзыш, - **kısa kement** : шадзкӀэщӀ.
kementçi : шадзауэ, аркӀанауэ, шадзыр лӀрыхуэу зыдзыф шыхӀуэ
kemer : бгырыпх, - **kemer deliği** : бгыпхынэ, - **erkek kemer dar ucu** : пыдын – цӀыхухӀу бгырыпхым и быжым ирау бгӀузэ кӀапэрэщ, и пэм мывоупцӀэ пылӀыу, - **kemer aksesuarı** : адыгэ цӀыхухӀу бгырыпхым ехьэлӀа псори.
kemik : кӀупщхьэ.
kemik bıçak : кӀальэн – лӀщ дзӀэжӀналӀэм кӀыхэщӀыкӀа кӀупщхьэсэт, щӀэп щатхӀукӀэ зӀрахьэт.
kemik düğme : кӀуху, (кӀупщхьэ щӀыӀы).
kemik hastalığı med. : кӀупщхьэуэ.
kemik iliği : кӀупщхьэ куцӀ.
Kemirgüey : КӀэмыргӀуей. (адыгэ лӀэпкӀхэм яз).
kemirmek : егӀун.
kem söz : гурабжӀэ – гу щӀыхьэ псалӀэ дыдж, жылӀпхьаджэ – псалӀэ гуемыӀу, дыдж, жылӀэн-кӀэ игӀуэджэ.
kenar : гӀунэ, нэз, - **kenarını dikmek** : кӀэдыхьын, - **kenara çekilmek** : нэзымкӀэ лӀукӀуэтын, - **bezin kenar ipi** : джылӀуж – щӀкӀым и гӀунэ луданэрэщ.
kendi : езыр, - **kendi kendine** : езыр езыру, - **kendi malı** : щхьэӀу, - **kendi kendine yeterli** : щхьэхуэпӀ, - **kendisini düşünen** : щхьэхуэфӀ, - **kendini koruyan** : щхьэхӀумэ, - **kendini ele vermek** : зумысыжын, - **kendinden geçmek** : лӀрихын, - **kendini beğendirmeye çalışan** : тӀрӀфарэ, - **kendi gibisini arkadaş edinir** : щхьэж хуэфӀщӀэр и щауэгӀуш, - **kendi başına buyruk** : щхьэзыфӀэфӀ, - **kendini beğenmiş** : хьэфотэ.
kendir-kenevir bot. : *cannabis sativa L.*, щӀэп, шӀпыкӀэ : зы гӀэкӀэ кӀэкӀ кӀэкӀыгӀэ лӀэужьы-гӀуэщ. И лӀгагӀыр м 5-м нос. ДагӀэ кӀыщӀлаху, и фӀэмкӀэ кӀапсэ ягӀэщ, луданэ кӀыхащӀыкӀ.
– **kenevir demeti.** : уэрэджэ – щӀэп пхыр зӀупсеяхэм кӀагӀэщӀ бӀэжӀэ.
kene -zoo. : бамыщӀ, мӀлхьӀпӀатӀэ.
kenef : псыунэ.

keneotu bot. : *ricinus communis L.*, лабэджэш : куэд щлауэ цыхур зэлэжь къэкыгъэщ. XIX лэщыгъуэ лъандэрэ Къафкъас Ищхъэрэм лабэ джэшымы адыгэхэр йолэжь. Дагъэ къы-
щлахур медицинхэмкIэ лъаплэщ.

kenevir kabuğu : кIэмышщкый – щIэпыр ятхъа нэужь къанэ жэпкъ щэщараш

kenevirkuşu zoo. : бзухъэклэ.

kengel : банэжь.

kent : къалэ.

kep : пылэ.

kepaze : укытагъэ, хьейнапэ.

kepçe : лэгъуп - шынакъжъей.

kepek I : кхъаплэ.

kepek II : хуэнщIей.

kepenek : щIакIуэ, - цыщхъэ – щIакIуэм и щIыIум телъ цы бэлацэраш. Ар Iэпхъуамбэм щэ
кIекIуэкIыу щытыпхъэщ.

kerata : вакъэлъытIагъэ.

kere : дапцэрэ.

kereste : пхъэку.

kerevit zoo. : епыркъэш.

kereviz bot. : *apium graveolens L.*, щыгыныху-хэрку (адг) : гъитIкIэ къэкI удз лIэужьгъуэщ.
И лъэгагъыр см 30 – 80 мэхъу. Шыгыныхум и лъабжъэр, и тхъэмпэхэр шхыныгъуэхэм
халъхъэ. Ди щыплIэм фIыуэ щобагъуэ.

kerim : чэрим.

keriz : Iулэ.

kerpeten : Iэдэ.

kerpiç : чырбыш, - **kerpiç tezek kurutma şekli** : кIэплинэ - гуарцэ е чырбыш паупщIа
гъупщIар гъуцын папщIэ гъуанэ иIэурэ пирамидэм хуэдэу зэрызэтралхъэ щIыкIэ.

kertenkele zoo. I : шындырхъуо.

kertenkele kırmızı zoo. II : хъэмплъыжъ – шындырхъуо плъыжъыфэ.

kertik : дэбзыкI.

kertmek : дэбзыкIын.

kervan : чэруан, - **deve kervanı** : махъщэ чэруан, - **kervan yolu** : чэруан гъуэгу, - **kervan
yolcusu** : чэруанакIуэ, - **kervan koruma şekli** : губру – япэм адыгэ чырашэхэм бий къа-
теуэмэ, выхэр и кум ираубыдэт, гухэр хъурейуэ зэхэгъэлъэдауэ ягъэуvtи губру ящIт,
быдаплэ пэлъытэу абы къуэсхэу язауэт.

kesafet : Iувагъ.

kesat : Iуэхуншагъэ.

kese I : фэнжъей (чысэ) – япэм адыгэ цыхухъу бгырыпхым пыщIауэ ену зыхуеину цыкIу-
фэкIухэр илъу кърахъэкIыу щытащ фэ щабэ IэмпIэ цыкIу, фэнжъейкIэ еджэу : тутын ефэ-
ныр лъэпкъым къыщыхыхъэм ар тутынылъэ ящIыжат, фэ хэдыклами, щэкI лъаплэ тхып-
хъэкIэ гъэфэрыщIахэми къыхахыу, - **kese ipi** : фэнжъейпс.

kese II : нэхъ гъунэгъу.

kesecikliyonca bot. : *trifolium vesiculosum Savi.*, хьэзэрышх : зи лъэгагыр см 20- 40 хъу, тхэмпищ лъэпкыгыуэм щыщ удз ллэужыгыуэщ. Зы гъэклэ флэкл къэкыркъым. Бжъэм фо кыхах. Псыхъуэхэм, дыгъафлэ джабэхэм кыщокл, лэщым фыуэ яшх.

kesek : кырыкыуэ, шыкыыр, лэшклэ.

kesen : пызупщл.

kesekağidi : сэмб.

keser : фланэжъ.

kesici : пызупщл.

kesif : лув.

kesik : пыупщла, - **kesik kesik** : пыупщла пыупщлау, - **kesiksiz** : пымупщлауэ.

kesilmek : зэпыун.

kesin : нахуэ, убзыхуа, ухуа.

kesinti : паупщла.

kesir mat. : бжыгъэкьута.

kesişmek : шызэпиупщл.

keski : флэбз.

keskin : жан, - **keskin gözlü** : нэжан, - **keskin bıçak** : сэжан, - **keskinlik** : жаныгъэ.

kesmek : пыупщлын, бзыхын, флэбзын, флэгъэжын, - **alttan kesmek** : щлэгъэжын, - **kenarından kesmek** : лугъэжын.

kestane : щыдэгъэгъу, щхъуэмч.

kestaneat bot. : *aesculus hippocastanum L.*, жыгдэгъу : жыг дахэ инщ, и лъэгагыр м 20 – 25-рэ хъууэ. Къалэ уэрамхэм хадэхэм, гъугубгъухэм кыщагъэкл. Гъэгъахэм бжъэм фо кыхах. Къыпыклэр пшхы хъуркъым ауэ хушхъуэу зэрахъэ.

kestane rengi : гъуафэ.

kestaneağacı bot. : *castanea sativa Mill.*, щыдэгъэгъуей : зи лъэгагыр м 30 – 35-м нэс жыг ллэужыгыуэщ. Накыгъэ мазэм кьогъагъэ дэхэр 1 – 4 –уэ зэгъусэу дахэхъурейм, банэ куэд зытетхэм ярылщ. Цыхухэми псэущхъэхэми яфлэфыу яшх. Дэпклэ гъэжъауэ, гъэвауэ яшхыр, бжъэм фо кыхах, и пхъэр гъэщлэгъуэну, хужь дахэу бжэ-щхъэгубжэ кыхащыкл.

kestanekargası zoo. : мэкъанжэ, цликъ – къанжэм ещхъ мэз бзу.

kestirme : клэщл, - **kestirme yol** : гъуэгъу клэщл.

kestirmek : пегъэупщлын, флегъэжын, флегъэбзын.

keşfetmek : къэхутэныгъэ, къэгупсысын.

keşif : къэхутэн.

keşke : сыт ягъэклынт, сыт хъунт.

keşmekeş : зэхэзэрыхъа.

keten bot. : *linum usitatissimum L.*, джуныгу, чэтэн – ар зицлэ езы щэкыр кызыхах къэкыгъэраш. И пкъым кытрах фэм чэтэн щэкыр кыхащыкыр.

ketenkuşu zoo. : бзыхъэклэ.

ketum : жъэбыдэ, тласхъэмылатэ.

keven-bot. : *astragalus L.*, къаль : ллэужыгыуэ заулу зэщхъэщыкл къэкыгъэ лъэпкыгыуэщ. Илъэс зыбжъанэклэ къэкыу, цы тетщ. Гъэгъахэм бжъэм фо кыхах, лэщым щлагуэу яшх-кыым

keyif : чэф.

keyifsiz : гуейщлей – нэщхъей, гукъыдэмыж, -нэмызлумыз – нэщхъей, гукъыдэж зимылэ, хуейдеин - гу къыдэмыжу щытын.

kez : къэс, дапцэрэ.

keza : икли.

kezzap : чэзэп - мыващхъуэ – тхъуэбзащхъуэмрэ чызэмрэ я флэлухэр зэхэклауэ, дыщэ – дыжбынхэр ирагъэунэху.

kible : къаблэ.

kıç : пхэ, пхэщл,- **kıç üstü** : пхэщлыщхъэ, - **kıç deliği** : пхэ гъуанэ, - **kıç kemiği** : пхэ къупщхъэ, - **kıç kılı** : пхэц, - **kıç butu** : пхэщхъэл.

kidem : нэхъыжъ.

kıkırdak : хъыпцл, хъышт, кликын – къупщхъэ клапэ шабэ, зэрытыплэхэм ярылъ шабэрщ, - **kıkırdak eklemi** : -зэрытыплэ хъышт.

kıl : цы.

kıl dönmesi : джэдынэ – цлхум и щлыфэм цы къызхэклым деж ирищлэ шын.

kılavuz : 1). гъуазэ – ипэ ищыу гъуэгу зыгъэлыагъуэ е щыгъуазэ узыщл, 2) чыпхъэ – зыгуэр ирабзэмэ, иратхъэмэ къэзгъэлыагъуэ лэмэпсымэ.

kılcal damar : лъынтхуэкъуэпс – лъынтхуэхэм я нэхъ псыгъуэ дыдэ.

kılçık : хъэцыпэ.

kılıbık : и щхъэгъусэм шышынэ.

kılıç : джатэ, сэшхуэ, жанырыбз – джатэм апхуэдэуи еджэу щытащ,- **kılıç kını** : джатаплэ, - **uzun kılıç** : маисэшхуэ, - **kısa kılıç** : хуэшысэ, алхъас, - **keskin kılıç** : маисэшхъуэ, - **kılıç-çı** : джатэрыхахуэ, - **kılıç ağzı** : джатэдзэ, - **küçük kılıç** : джатэжъэй, - **kılıç lideri** : джатэ-пэрыжэ.

kılıçotu bot. : *hypericum elegans sterh.*, пщымахуэ и шей : зи лъэгагыр см 40 – 60 хъу, илъэс зыбжанэклэ къэкл удз ллэужыгъуэщ. Дыгъаплэхэм, джабэхэм къыщокл, адыгэхэм хущхъуэу зэрахъэ, шейуэ ягъавэри ираф.

kılıf : тебзэ, тепхъуэ, хъумплырэ.

kılık : зыхуэпэклэ.

kımıldamak : хъеин.

kımıldatmak : гъэхъеин.

kın : илхъэплэ, самплэ, - **bıçak kını** : самплэ, - **ağaç kın** : пхъаплэ, - **kama kını** : къэмаплэ.

kına : пкъынэ – дахэу гъагъэ, илэгъэ илэгъэплъыжыфэ къызыщлэкл удз.

kınaçiçeği bot. : *Impatiens balsamina L.*, пкъынэ - гуащэпкъынэ : зы гъэклэ флэкл къэмыкл удз ллэужыгъуэщ. Адыгэхэм куэд щлауэ къагъэкл, лэбжъанэхэр, лэпхъуамбэхэр, малыц хужь-ыр ахъшэдэщклэ плъыжъ дахэу пкъынэклэ иралэ.

kınamak : егыен, - **kınama tüfeği**: нэлат фоч – пасэм щыгъуэ ллы зимылэу бын зыгъуэта бзылхугъэр зыщыщ унагъуэм фоч щхъэпрагъэут, абыклэ зи бын зымыхъумэфам жылэ нэлат ирахыу.

kındırğa bot. : шэрэз.

kınnap : клапсэпсыгъуэ, хъэмэшыпхэ, псырылэ - щлэп тхъа гъэкъэбза, абы и луданэ лэбжыгу, -**уаджэ** : щхъэпсыпхъэ цыкылу яуа е ягъаша клапсэ цыкылу.

kıpırdamak : зыгъэхъеин.

kıpkırmızı : плъыжыбзэ.

kır I : губгъуэ, - **kır koşusu (kros)** : губгъуээздэжэ, лэчлэчхэм щымахуэм ящI зэдэжэ зэпеуэ.
kır II : тхъуа, - **kır saçlı** : ныкбъуэтхъу.
kır faresi : дзыгъуэпэцIыцI – щIыжъ дзыгъуэ
kıraat : еджэн.
kıracak : кбутахуэхэр.
kıraç : щIыплэмыбэв.
kıraçkarpuzu bot. : *citrullus vulgaris schrad*, былымнащэ – былымхъарбыз : лэшым ирагъэшхын папщIэ кбагъэкI нащэ лIэужьыгъуэщ.
kırağı : 1. сытхъу, 2. жэп.
kıral : хъэ.
kıran : зыкбутэ, - **kıran kırana** : гущIэгъуншэу.
kırat zoo. : пщIэгъуалэ.
kırbaç : щIопщ.
kırdırmak : егъэкбутэн, лугъэщIыкIын, - **önündekini kırdırmak** : лугъэудын.
kırgın : гухэщI.
Kırgız : Къыргъыз.
kırıcı : кбутэрей.
kırık : кбута, - **kırık, çikiği yumurta akıyla sarmak** : шхэн, - **kırık kemiğin iyileşmesi** : кIыжын, - **kırık dökük aletler** : зэхэкбута лэмэпсымэхэр.
kırıklık : щхъэжагъуэ.
kırılğan, kırılır : кбутэнщ, кбутэфынщ.
kırılğan eşya : махъэ лэгъупс - махэ дыдэу, ичыгъуафлэ – кбутагъафлэу щыт пкыгъуэхэм хужалэ.
kırılmak : кбутэн, - **üstünün kırılması** : щхъэшыкIын, - **ikinci defa kırılması** : щхъэшыкIыжын, - **altından kırılması** : щIэщIыкIын.
Kırım : Кърым.
kırıntı : шыкбъуей.
kırışık : зэлынцIа, зэлымплэ.
kırıştırmak : зэгъэлымплын.
kırk : плыщI, 40, - **kırkıncı** : плыщIрей, еплыщIрей, плыщIрэзырэ : 41, плыщIрэтIурэ : 42, плыщIрэщырэ : 43, плыщIрэплырэ : 44, плыщIрэтхурэ : 45, плыщIрэхырэ : 46, плыщIрэблырэ : 47, плыщIрэирэ : 48, плыщIрэбгъурэ : 49.
kırkayak zoo. : кIэдыкбъуакбъуэ.
kırk bayır med. : лъэсыгъуэ.
kırkma : щын, - **kırkma makinesi** : цыщ машинэ, - **kırkımcı kadehi** : мэлхэр кбэхыщхэм хузэрагъэпэща махъсымэ
kırmak : кбэщын, - **başını kırmak** : и щхъэр щын.
kırlangıç zoo. : пцIашхъуэ.
kırlangıçotu bot. : *chelidonium majus L.*, шейтIанIущхъэ : илъэс куэдкIэ кбэкI удз лIэужьыгъуэщ, и лъэагъкIэ см 60 – 100-м нос. Медицинхэм, цIыхухэр иролэзэ.
kırma : кбутэ.
kırmak : кбутэн, - **burnunu kırmak** : пыкбутыкIын, - **ağzını kırmak** : лукбутыкIын.
kırmızı : плъыжъ, дыхъэрэн.

kırmızı biber bot. : *capsicum annuum L.*, шыбжийплъыжъ : цыхухэм куэд щлауэ къагъэкӀ хадэхэкӀ лӀэужьыгъуэщ. И лъэгагъыр см 30 – 80-кӀэ докӀей. Езыр сыр пэтми цыхухэм къагъэкӀащ мысыру. Къафкъасым ис лъэпкъхэм хадэхэм къыщагъэкӀ.

kırmızı-mor karışımı : тхъэмбылыфэ – плъыжыфэрэ морафэрэ зэхэту.

kırmızımtrak : плъыжыфэ.

kırmızı pancar bot. : *beta vulgaris L.*, - щыплъ –жэгундэ плъыжъ яшхыр.

kırmızı sahtiyan : дыхьэрэн – лъахъстэн плъыжыбзэ, пщы-уэркъхэм вакъэрэ лъейрэ ялътӀагъэу къызыхашыкӀыу щытараш, апхуэдэ лъахъстэныр Къэжэрым и къэлащхъэ Тереран кӀрашти, дыхьэрэн псалъэр абы къытекӀыжаш.

kırmızı üzüm asması bot. : *vitis vinifera L.*, санэплъ : къэбэрдей, беслъэней лъакъуэхэм ящыщ адыгэхэр нэхъапэм санэху плъыжыым санэплъкӀэ еджэт.

kırmızıyabanmersini bot. : *vaccinium vitis-idaea L.*, шыгъулдыплъыжъ : гъэмахуи щымахуи щхъуантӀэу езыхъэкӀ, зи лъэгагъыр см 10 – 20 хъу гъурц цыкӀу лӀэужьыгъуэщ. И пхъэщхъэмышхъэ цыкӀлхэр цыхухэм къащыпыри яшх. Мэзхэм куэдэу къыщокӀ.

kırpık : къаща.

kırpılmak : укъащын.

kırpıntı : 1. къутахуэ, 2. бзахуэ, 3. бзыхъэхуэ.

kırpiştirmek : гъэплэрэплэн.

kırpamak : bak. **kırpiştirmek**, - **göz kırpamak** : нэр гъэплэрэплэн.

kırsal : губгъуэ.

kırsakal : жъакӀащхъуэ.

kırsakallı : жъакӀэху.

kirtasiye : чэхъумэхъу.

kirtasiyecilik : чэхъумэхъун.

kırzambağı bot. : *allium ruprechtii Boiss.*, губгъуэбжыныху : и лъэгагъыр см 15 – 20-м нос. Илъэс зыбжыанэкӀэ къокӀ. Бжыын-бжыынуху лъэпкъыгъуэхэм ящыщ. Губгъуэбжыныр пшхы мэхъу, мэ дахэ къыпех. Мэлыхъуэхэм шхыным халъхъэ.

kısa : кӀэщӀ, - **kısa kesmek** : кӀэщӀу пыупщӀын.

kısa boylu tıknaz : тӀыгур – цыху лъахъшэ зэхэщӀыхъа.

kısa kement : шадзкӀэщӀ : шыхъуэм езым игъэсжа шы лъэрыхъ, шадзкӀэ, къурыкъукӀэ гуар-тэм хэт дэтхэнэ шымы лъэщӀыхъэу кӀригъэубыдыфыу, шадзыр ирадза нэужь и лъакъуи-тӀыр хэтӀауэ къэувылэмэ, зырадза шыр имыгъэплэтӀауэу, тхыцӀэкӀэ къыщхъэпридзыфыу.

kısa kılıç : джатэжъей, алъхъас – джатэкӀэщӀ.

kısa zaman : тэлай, пӀалъэ кӀэщӀ.

kısık : ешэхъа, гъэмэщӀа, - **lamba kısıldı** : уэздыгъэр ешэхаш.

kısılmak : икӀын, - **kısık sesli** : макъ икӀа.

kısım : 1. Ӏыхъэ, 2. лъэныкъуэ.

kısıntı : гъэмэщӀэн.

kısır : бгъэ, лъхугъэншэ, - **kısır koyun** : мэлыбгъэ, - **kısır kadın** : фызмылхуэ, - **kısır hayvan** : лъхуадэншэ – щӀэжъей къызыщӀэмышхъуэ (зырымидзэ).

kıskanç : фыгъуэ, нэщӀащей – цыху фыгъуэнэд, лудыр, - **çok kıskanç** : фыгъуэнэдрей.

kıskançlık : фыгъуагъэ, щӀэфыгъуэн, -хъэгъуэфыгъуэ – цыху фыгъуэнэд.

kıskanmak : ефыгъуэн, - **sonradan kıskanmak** : щӀэфыгъуэжын.

kismak : bak. **kısıntı**.

kismen : мащлэу, тlэкlу.

kısarak : шыбз, - **iyi cins kısarak** : шыбзэ.

kistas : егъэпщэн.

kıstırmak : удагъэуфэрэзыхьын, удагъэзыхьын.

kıstırmak : дэгъэуфэрэзыхьын, дэгъэзыхьын.

kış : щlымахуэ, - **kışın en soğuk günleri** : щlымахуэ шылэ, гъуийсий – щlымахуэм и щlылэ дыдэ, – **kış sonu yağan iri kar** : уафэпхъэнкl – щlымахуэм икlэм пlастапхъэм ещхъу кърлпхъыхыж уэс пхъашэрщ.

kışbuğdayı bot. : *triticum L.*, гуэдзщlылэрысэ : бжьыхъэм трасэ гуэдзщ. Гуэдзщlылэрысэм Къафкъас Ищхъэрэм бэвагl ин кыщет. Ар кызыыхэкlыр къэкlыгъэм уэшх нэхъ зэригъуэтыр, гъемахуэ уэгъушыгъур кыхьэн ипэ кыхуэу хагъуэ зэрыхидзэр арщ.

kışarmutu : шыгунэкхъужь.

kışkabağı bot. : *cucurbita maxima duch*, кърымкъэб : къэб лlэужьыгъуэхэм ящыщщ. Адыгэхэм куэд щlауэ къагъэкl, шхыныгъуэ зэмылlэужьыгъуэхэр кыхащlыкl. Адыгэ къэбым хуэгъуэ мэбагъуэ.

kışkırtıcı : еуштакlуэ.

kışkırtma : зэхэлэзэхэпхъуэ –зэрыхъзэрий, хъэгъэпхъагъэ

kışkırtmak : еуштын.

kışla ask. : дзэунэ.

kışlık armut : шыгунэкхъужь – бжьыхъэм класэу хъу кхъужь лъэпкъ.

kışsarımsağı bot. : *allium sativum L.*, бжьыныху – хъэуэбжьыныху - бжьыныхущхъэхъурей : хадэхэкlщ. И лъэгагъыр см 25 – 35 мэхъу. Бжьыныху зэмылlэужьыгъуэхэр адыгэхэм ижъ – ижъыж лъандэрэ къагъэкl, шхыныгъуэхэм халъхъэ, хушхъуэу зэрахъэ.

kıt : мащlэ, мащlэдэдыдэ.

kıta (şiir) : едзыгъуэ, - **beş kıtalık şarkı** : едзыгъуитху хъууэ уэрэд.

kıtır : гъэлыгъуа.

kıtlık : гъаблэ, хъэдзэгъей, уэгъу, гъей – гъавэншэ – шхыныншагъэ.

kıtlık hastalığı (doyumsuzluk)ı : гъаблэгу (щтэн) – куэдрэ гъаблэм илыгъа цlыхум, псэу-щхъэм кыищтэ узыфэщ, ишхымкlэ зимгъэнщlыжыфыу

kıtlık yılı : гъей, гъаблэ – lэщым щlэжьей кымылъхуу, жыгми кыпымыкlэу илъэсыр ирахмэ.

kıvam : игъуэ.

kıvanç : гушхуэн.

kıvılcım : хъуэпскl.

kıvırcık : тlэрэза.

kıvırcık saçlı : щхъэц тlэрэза.

kıvırmak : lуэнтlэн, утlэрэзын, - **içeri doğru kıvırmak** : щlэгъэшэн, -**parmağı içeriye kıvırmak** : lэпхъуамбэр щlэгъэшэн, - **altına kıvırmak** : щlэупщlэн, щlэгъэшэн, - **yorganın ucunu kıvırmak** : шхылэн клепэр щlэупщlэн, - **altından kıvırmak** : щlэлуэнтlэн, - **altına eğmek** : щlэгъэшэн, - **kıvrılmış** : lуэнтlа, -**kıvrık** : утlэрэза.

kıvrınmak : зилуэнтlыхьын.

kıvrım : lуэнтlа.

kıyafet : фэилъхъэгъуэ, щыгъын, щытlэгъэн.

kıyamet : къутэжыгъуэ, - **kıyamet günü** : къутэжыгъуэ махуэ, дуней къутэжыгъуэ.

kiyas : егъэпщэн, зэгъэпщэн.

kiyasıya : зэрилъэкӀкӀэ.

kiyi : Ӏуфэ, ныджэ, адрыщӀ, - **karşı kiyiya çıkmak** : адрыщӀ Ӏуфэм техъэн.

kiyma : лыхъэжа.

kiymak : зыхэупщӀэтэн, укӀын.

kiyma makinası : лыхъэж машинэ.

kiymet : уасэ, - **kiymet biçmek** : уасэ пыупщӀын, - **kiymetini bilmek** : и уасэр щӀэн.

kiymik : пхъэласкӀэ.

kız : хъыджэбз, хъыдэз, мыныс, - **kız tarafının erkek tarafının yaşamına bakması** : унаплъэ, - **kızlık** : хъыджэбзыгъэ, - **yaşlı kız** : хъыджэбзыжъ, - **zorla kız kaçırma** : унэидзыхъэ, - **yeni yetme genç kız** : фэпс, - **kız bakmak** : хъыджэбзаплъэ, - **küçük kız** : хъыджэбз цӀыкӀу, - **kız isteme** : лъыхъу - **kızın erkek kardeşi** : дэлъху, - **kızkardeş** : шыпхъу, - **kız- kardeş yeğen** : шыпхъурылъху, - **kız evlat hakkı** : дыщырыкӀ – пхъур япэ дыщаса яшауэ и унагъуэ ща-шэжкӀэ ират мылӀку - махъэ (Ӏэщ-хъэпшып), - **evde kalmış kız** : щӀыбагъдэдзэ – зигъэпа-гэурэ къылытыхъухэр тригъэкӀуэтурэ жьы дэхъухъыжа хъыджэбзым хужалэ.

kız böceği : шэдщӀэж.

kızak : Ӏэжъэ, - **kızak ipi** : Ӏэжъэпс, - **kızak zamanı** : ӀэжъакӀуэ – ӀэжъэкӀэ узекӀуэ щыхъу лъэ-хъэнэ (уэс лъэгъу), - **kızığın karda çıkardığı ses** : Ӏэжъэлъакъуэфий – Ӏэжъэ лъэгъухэм уэсыр щагъэфий уае, - **kızak altı kasnağı** : Ӏэжъэлъэгъу къуапитӀыр ипэкӀэ зэзыпх, зыгъэ-быдэ пхъэ шыкъуращ.

kızamık med. : фэгъазэ, созырэщ – фэгъазэм и цӀапэр ирамыӀуэу адыгэхэр а узыфэм мырат зэреджэр, - **kızamık çıkarmak** : фэгъазэ къыхэгъэкӀын.

kızan : 1. щӀалэ, 2. жэж, - **hayvanların kızana gelmesi** : жэжын, - **kızan zamanı** : жэжыгъуэ.

kızarmak : 1. къызэщӀэплъэн, 2. къэплъыжбын.

kızarıklık : къэплъыжбын.

kızdırmak : къэгъэгубжбын, - **kızmış** : къэгубжъа, - **kızdırmaya çalışmak** : щӀэгъэхуабжъэн.

kızgın : губжъа, ябгэ.

kızgın kum : гъэлгъэжъ – пшахъуэм и жьы пщтыр, псори зылыгъуэ.

kızgınlık : ябгагъэ.

kız kulesi : хъыджэбз чэщанэ.

kızıl I : пщэплъ, цӀыплъ, дыхъэрэн.

kızıl med. II : фэгъазэ – нанухэм къайфыкӀ уз зэрыцӀалэщ.

kızıl ağaç bot. : *alnus L.*, еклэпцӀэ - еклэпцӀей : лӀэужьыгъуэ зыбжанэ хъу жыг лӀэужьыгъуэщ, и лъэгагъыр м 10 – 30-м нэс мэкӀ. ЕклэпцӀэр хыжъей Ӏуфэхэм, псыхъуэхэм, къуэхэм, мэхэм къыщокӀ. И пхъэм гъэсын, псэуалъэ къыхащӀыкӀ, ироӀэзэ.

kızıl ağaç boz bot. : *alnus incana (L.) Moench.* къущхъэхъучыпцӀэ : зи лъэгагъыр м 10-м нэс жыг лӀэужьыгъуэщ, еклэпцӀэхэм ящыщ. И пхъэм псэуалъэ къыхащӀыкӀ, шыкӀуртӀым кы-пыкӀэхэр медицинхэм хущхъуэ къыхащӀыкӀ.

kızıl ağaç sakallı bot. : *rhododendrom caucasicum Pall.*, къущхъэхъушей – аӀуейгъурц : гъэма - хуи щӀымахуи щхъуантӀэу езыхъэкӀ къэкӀыгъэщ. И пкъыр м 1 – 1,5-кӀэ докӀей. Хадэхэм кыщагъэкӀ, адыгэхэм къагъавэри шейуэ ираф.

kızların prensesi : джэгутет гуащэ – нэхъ пщӀэ зӀлэу джэгум гуащэу хаха пщащэ

kızılçık : зэ.

kızılçık ağacı bot. : *cornus mas L.*, зей : зи лъэгагыр м 4 – 6-м флэмык жыг лъэужыгыуэщ, гъэгъахэм бжъэм фо кыыхах, езыр езыру къок, хадэхэми кыыщэгъэк. И пхъэр зэрыбыдэм кыыхэкыу лэмэпсымэхэр кыыхащык, хушхъуэу зэрахъэ.

kızıl kanat – zoo. : кълэплъыжъ бдзэжъей.

kızıl kuyruk kuşu zoo. : бзуклэплъ.

kızıl sakal : жъаклагъуэ.

kızıştırmak : зэдэгъэгубжыын.

kızlık çağı : хъыджэбзыгыуэ, - **evde kalmış kız** : хъыджэбз кыдэнэжа.

kızmak : губжыын, лэлын, зэгуэпын, - **kendiliğinden kızmak** : щлэгубжъэн, - **daima kızan** : губжырей.

ki : и, - **yavaş konuş ki anlasın** : хуэму псалъи гурылуэнщ.

kibar : цыху плащлэ, щабэ.

kibir : пагэ.

kibirlenmek : зыгъэпэгэн.

kibrit : мафлэдз.

Kibritotu-kurt ayağı bot. : *lycopodium L.*, кхъуаклэщырыпщ – лъэужыгыуэ зыбжанэу гуэшыжа кхэкыгъэ лъэпкыгыуэщ. Илъэс зыбжанэклэ къок. Кхъуаклэщырыпщым и шэжыгъэр (спор) зэхуахъэсри, нану цынэхэм я лэ-илъэ зэфлэгъэщлаплэхэр лыцынэ щыхъу-клэ траудэ.

kifayet : ирикъун.

kikirik : хъэмцлүлэ.

kil : щыгыуэ, - **sarı kil** : ятлагъуэ.

kiler : гуэнэщ, шхынэщ – шхыныгыуэхэр зыщлэлъ псэуалъэ.

kiler bekçisi : гуэнтет – зыгуэр щхэклэ зырагъэпэща шхыныгыуэхэм и тет.

kiler duası : гуэнтеуэ – япэрей уафэгъагыуэр зэрызэхыху адыгэхэр я гуэнхэм, гъавэ хъумаплэхэм бзлагъклэ теулуэхэт, ахэр нэщл мыхъуну, гъавэ бэв ялэну Тхъэм елъэлүхэурэ. Бзылхугъэхэр удз цынэм псы кыщлаплытлыкити, ар псыклэ нэхъыбалуэу зэыхыжауэ гъэвалъэм траутхэт, нанухэм ираутхти, ахэм пщлэнтлэр, хадэхэр кырагъэжыхът.

kilim : лъэгущлэдз.

kilise : члисэ – чристэнхэм я тхъэлъэлүплэ унэ.

kilit : лункыбзэ, - **asma kilit** : лункыбзэкъэб, - **kapı kilidinin kilitlenmesi** : лууэн.

kilo : кило.

kim : хэт, - **kim o?** : ухэт, хэт ар? - **kimin?** : хэт ей?

kimi? : хэти?

kimse : хэтми, зырик, - **kimsem yok** : зырик силэккым.

kimsesiz : зеиншэ.

kimyon bot. : губгъэпхъ, бак. **Kafkas kimyonu.**

kin : гужгъэжъ, пежъ, - **kin gütmek** : гужгъэжъ хуилэн, хуэгунагыын – зыгуэрым лей уи гум хуилъын.

Kint : Чынт – Нартхэм я ныкъуэкъуэгъуу щыта лъэпкъ. Костатин Багряпородий IX-нэ ллэщыгыуэм тхылъ итхаш. «Империям и унафэ щыклэр», абы итщ – **Панина Кинт** – лъэпкъ бзаджэу, икли лъэщу, зэрыпхъуакуэу. Аращ нартхэм я ныкъуэкъуэгъур, Асямклэ псэуауэ щытат.

kinaye : ехъурджэуэн.

kinin med. : кинин, техъэгъуэгын.

kir : флей.

kira : бэджэнд – зыгуэр хъэхуу къэштэн (щыгу, псэуалъэ).

kiraz : шэдыгъуэ.

kirazağacı bot. : *cerasus vulgaris Mill.*, шэдыгъуей : цыхухэм куэд щлауэ къагъэкӀ жыг лӀэужьыгъуэш. И лъэгагъыр м 4 – 6 мэхъу. И гъагэхъэм бжъэм фо къыпах. И пхъэ-щхъэмышхъэм шхыныгъуэ зыкъом къыхах. Адыгэхэр ижъ-ижьыж лъандэрэ ипӀу къэзгъэкӀахэм хабжэр, лэрысэ ящлауэ.

kireç : ятӀэху, сэху, - **kireçocağı** : ятӀэху къыщӀӀэхыплӀэ, - **kireç taşı** : мывэсэху, - **kireçli toprak** : щӀыфэху, - **yanmış kireç** : сэху гъэса, -**kireç kumtaşı** : пшахъуэхумывэ.

kireç bağlama : мывэ джанэ – шыгъу куэд зыхэлъ псыр къыщагъэвэрейкӀэ лӀэгъупым, шей-нычым кӀэрищӀэ мывэращ.

kiremit : кхъуэщын хъэкхъуафэ, унащхъэкхъуэщын – хъэкхъуафэ щӀыкӀэу, унащхъэм трал - хъэ хъууэ гъэжъа кхъуэщын.

kiremit rengi : кхъуэщыныфэ – гъуэ-фӀыцӀафэ зыщӀӀӀадэ зи теплъэ морэ.

kiriş I : пкӀозэтэдза, тхынцӀакӀуэ, - унащхъэщӀӀэсэ, унэщыкӀу, - **ahşap giriş** : шыкӀуэтэн.

kiriş II anat. : хуэкӀэ, бжэкӀэ.

kirkit : щхъэкӀуэкӀ.

kirlenmek : уфӀейн.

kirletmek : гъуэфӀейн, - **çabuk kirlenen** : фӀейгъуафӀэ.

kirman : цыкӀуэкӀ – цы удар зерадж лӀмӀэпсымэ, - **kirman bırakma** : цыкӀуэкӀ гъэтӀылъыж – фызыр зерылӀэрэ илъӀэс щрикъум деж псапӀу зыгуэрхэр хуаугуэшт «**цыкӀуэкӀ гъэтӀы-лъыжкӀэ**» еджӀу, - **kirman topuzu** : цыкӀуэкӀыщхъэ.

kirpi zoo. : цыжъбанэ, пыжъбанэ.

kirpik : нэбжъыц, -**kirpik ucu** : нэбдзыпӀэ.

kirpidikeni -bot. : *echinops sphaerocephalus L.*, банехъурей : илъӀэс зыбжанэкӀэ къэкӀ удзщ. И лъэгагъыр см 80 – 100-м нос. И гъэгъахэм бжъэм фо къыхах.

Kislovodsk -coğ. : Нартсанэ.

kişi : нэрыбгэ, - **istenmeyen kişi** : узхуэмей нэрыбгэ.

kişlemek : лухун, дэхун.

kişnemek : шыш, шышын.

kişniş bot. : *coriandrum sativum L.*, къуэнгын : ижъ ижъыж лъандэрэ цыхум къагъэкӀ хадэ-хӀкӀщ. ИпкӀ къудамэ куэду зызыгуэшым и лъэгагъыр см 50 – 120-м нос. Дыху, сабын щащӀкӀэ халъхъэр. Зы гъэщ къызэрыкӀыр. Къафкъасым шхыныгъуэм халъхъэр.

kitabe : мывэтха.

kitabı : тхылъу.

kitap : тхылъ, - **Kitaba el basmak** : КъурӀӀӀаным лӀэ тӀуэн.

kitapevi : тхылъыщӀэ.

kitle : жылӀэ.

kitlemek : етын.

kitli : ета.

klasik : класик.

kleptoman : дыгъу сымэджагъэ зыхэлъ.

klişe : клише.

klor : клор.
klorod med. : фэншэуэ.
klorofil : клорофил.
kloroform : клороформ.
kloş : клэлош.
koalisyon : зэгухьэн.
kobalt min. : жырыщхъуэ.
kobra zoo. : шэджыблэ.
koca I : ил, шүлэгъэгъу, - **kocaya kaçmak** : лы дэклүэсэн, - **kocasının başının etini yiyen kadın** : хъурыгу – зил тешхыхъ зэпыт фыз кыгуэтхъ.
koca II : ин.
kocabaş : щхъэщхуэ, щхъэин, тымыхъыщхъэ.
kocakarı : фызыжъ, ныуэ.
koca kafa : щхъэумэ.
kocalı : дэкла, лы зилэ.
kocalık : шүлэгъэгъу.
kocamak : жбы хъун.
kocaman : инышхуэ.
kocasız : лыншэ.
kocunmak : жагъуэ.
koç zoo. : тлы, - **koçluk** : тлыпхъэ, - **koç katımı** : тлы утыпщыгъуэ, - **koç ayrımı** : тлы хэдзыгъуэ, - **burulmuş koç** : гъэлъэхъу, - **koç boynuzu** : тлыбжъэ, - **koç boynuzunun kıvrıklığı** : бжъэтхъэгъу - тыхэм ятет бжъэ щыхъахэм хужалэ, - **koçluk kuzu** : щынэт, - **koç kabanı** : тыхъуэфэдждыгу, - **koç çobanı** : тыхъуэ, - **besili koç** : гъэлъэхъу нэклүцлэ – пшэрыфлыу гъэшха гъэлъэхъу, - **koç derisinden yapılan giysi** : дыжъ, дыжъыфэ – ныбжъ зилэ тыхэр, гъэлъэхъухэр, ахэм кытраха фэ нэхъ быдэ икли нэхъ хъэлъэу ягъэтэджити, дыжъ джэдыгу, дыжъ гъуэншэдждж кыыхащлык, - **yaşlı koç** : зи ныбжъ хэклүэта тлы, дыжъ, - **koç boynuz arasındaki et** : тымыхъыщхъэ – тыхъым и бжъакъуэ зэхуакум дищлэ пшэр такъырыщ, - **koç katım ritüeli** : тлыутлыпщ хугутеудэ – дияпэ итахэм тыхэр мэлым щыхаутлыпщхэм деж (накыгъэм), мэлыхъуэ къэс хугу лэмышлэ зырыз къащтэти, зэбгырапхъыурэ мэлхэм хаудэт лэщыр яхуэбэгъуэну, щлэжъей нэхъыбэ Тхъэм къаритыну елъэлухэурэ, - **altı yaşındaki koç** : хыщлэ – илъэсихым ит тлы, гъэлъэхъу,
koçanı : жэпкъ, - **mısır koçanı** : нарыху жэпкъ.
kodaman : хуэщла.
kodes : лъэхъуэщ.
kodoş : фыз зыщэ.
kof : нэщл, нэд, - **kof insan** : купщлэншэ – цыху мыхъэнэншэ, цыху надэ.
koğuş : сымаджэщ, дзэлл щлэлыплэ, лъэхъуэщ щлэлыплэ, дзэлхэм зыдагъэпсэху шлыплэ.
kok -min. : фламышл.
kokain : кокаин.
kokarca zoo. : цыцэбамэ – гузэвэгъуэ хэхуэмэ бамэлейклэ мэцыфэри зыкырегъэлыр, -
 къэдэхъ – мыри и цлэщ.

kokarağaç bot. : *ailanthus altissima (mill.) Swingle.*, жыгщхьээ : лэщыгыуэ XVIII-нэм Китайм кырашауэ Къафкъасым кыщыкӀ жыг лӀэужьыгыуэщ. И лӀэагыр м 20 – 25-м нэсыу до -кӀей. МӀей кыкӀэрэх, шапсыгым щыкуэдщ.

koket kadın : фӀэрафӀэ – бзылхугъэ зызыгъэтӀатӀэ, зызыщӀ.

koklama : пэмын, - **eğilip içini koklamak** : хӀэпэмэн.

koklamak : епэмын, - **koklaşmak** : зӀэпэмын, - **koklatmak** : егъӀэпэмын, - **koklatmamak** : емгъӀэпэмын.

kokmak : мӀэ шыун, бамӀ кыкӀӀэрихын, мӀэ кыщтэн, - **sarimsak kokusu** : бжыныхумӀ.

kokmuş : фа.

koku : мӀэ, бамӀ.

kokulukabak bot. : *cucurbita moschata Duch.*, къӀэббӀэгъу : къӀэб лӀэужьыгыуэщ. Америкэм кыраша къӀэкӀыгъэ лӀэужьыгыуэщ. АдыгӀэхэр куэд щӀауэ къӀэббӀэгум йолӀжъ.

kokuluyonca bot. : *melilotus officinalis (L.) Deser*, фафӀӀэдӀжӀэ, къальгуль : мӀэкъу лӀӀӀпкы-гыуэм ящыщ, илӀӀэситӀкӀӀэ къӀӀӀ удз лӀэужьыгыуэщ, и лӀэагыр м 1 – 1,5-м нос. лӀщым фӀыуэ яшх, бжӀэм фо кыхах, адыгӀэхэм хушхьуэу зӀрахьӀ.

kokusuz papatya -bot. : *matricaria inodora*, удзщхьӀэхужь.

kokuşmak : зыхӀэфыхьын.

kokutmak : бамӀ щыгъӀун.

kokunun yayılması : еун – мӀэр кыщӀӀихьӀэн, мӀэр нэсын.

kol : 1. блӀ, 2. блӀгу, 3. къуӀпс, 4. лӀблӀ, 5. лӀдий, - **kol kola** : лӀблӀ зӀрыдзауэ, – **koltuk altı** : лӀблӀгу, блыгу, - **koltuk altı tüyü** : блӀгушӀӀӀӀӀ, - **kol-arış ön** : блыпкӀ, - **koltuk önü** : блӀгъу-пӀ, - **kol kasi** : блӀгъукӀӀ, - **kol kemiği** : лӀдий къупшхьӀ, - **kol yaması** : яущӀӀджий – шаб-зӀм и бзӀм лӀщхьӀэр имыгъӀӀӀжӀӀӀну тралхьӀу щытараш.

kol saati : лӀпщӀӀхьӀӀрыкӀуӀ.

kola : кола.

kolaçan : зӀпыплхьыын.

kolan : шыныбӀпх.

kolay : тынш, - **kolayını bulmak** : и тыншыгыуэр къӀӀгъуӀтын, - **kolayca** : тыншу, - **kolayla-mak** : гъӀтыншын, - **kolaylıkla** : тыншдыдӀу.

kolcu : плӀыр, - **orman kolcusu** : мӀӀплӀыр, - **ekenek kolcusu** : мӀшплӀыр, хьӀсӀ плӀыр, хьӀсӀпӀ хьумӀ.

kolçak : лӀбыж – хьӀӀӀӀӀӀӀӀ гъубжӀӀӀӀӀӀӀ я лӀщхьӀэхэр кыхьумӀӀну лей теплӀӀу щӀа фӀалхьӀӀӀ, аращ лӀбыжыр.

kolej : колеж.

kolektif : зӀгухьӀуӀ.

kolera med. : талу, тало – цӀыхури лӀщри зӀщӀӀзылӀӀӀӀӀӀ уз зӀрыцӀалӀ бзаджӀ.

kollamak : гужхуилӀ, - **fırsat kollamak** : игъуӀ лӀыхьӀуӀн.

kolon : пкӀо.

koloni : колони.

kolonya : епӀрыпс – мӀэ дахӀ кызыкӀӀрых ткӀуаткӀуӀ.

kolordu : дзӀшхуӀ.

kolpodyum otu bot. : *colpodium trin.*, жьгырудз-лӀэужьыгыуӀ заулу гуӀшыжа удз лӀӀӀпкы-гыуӀӀ. Я лӀэагыр см 7-20-м фӀӀкыркыым. КъущхьӀхьӀу хьупӀӀхэм, мывалӀӀ щӀыпӀӀхэм кыщцӀкӀ, мӀл-бжӀӀным фӀыуӀ яшх.

kolt : колт.
koltuk altı : блэгу щлагъ.
koltuk altı dibi : блэгущлэ.
koltuk I : шэнтиуэ.
koltuk II : блэгу, - **koltuk değneği** : блэгу баш, щлакьюэ баш.
kolye : шыгъэ, бгъэилъхъэ.
kolza bot. : *Sinapis arvensis L.*, хъэкъырш : зы гъэклэ къэкл, зи лъэгагъыр см 40 -100-м нэс удз лэужыгъуэщ. Къэмыгъагъэ щыклэ лэщым яшх.
koma : теллыкIа – лами псэуми щымышу жей кIыхъым хэт.
Koma Berenicus yıl. Ast. : Вагъуэбаш.
komandit : зэгухъа.
komando : командо, лыхъужьыдзэ.
komedi : гушылэ теплъэ, дыхъэкъ.
komi : щхъэгъэрыт Iэпыдзлъэпыдз.
komik : дыхъэшхэн, дыхылэ.
komiser : комисэр.
komisyon : Iыхъэ.
komisyoncu : Iыхъэ хэзых.
kompartman : мафIэгулэгъунэ.
kompetan : хуэлэзэ.
komple : псори.
kompleks : хабзэ мыхъумыщлэ.
komposto : пхъэщхъэмыщхъэпс.
komputer : щIэныгъэпс.
komşu : гъунэгъу, - **komşu köyler** : къуажэ гъунэгъухэр, - **kötü komşu** : гъунэгъуей.
komunist : кIэминист.
komut : дзэпщ унафэ.
komuta : дзэпщ унафэщлэт.
komutan : дзэпш.
konak I : зыгъэпсэхуплэ.
konak II : унэзытетышхуэ.
kondurmak : тегъэтысхъэн.
kondüktör : мафэгуху.
konfederasyon : зэгухъахэр, зэгухъа хасэхэр, зэгухъа хэгъэгухэр.
konferans : яхуэпсэлъэн, яхэпсэлъыхъын.
konferansçı : псэлъакIуэ.
konferans şefi : хъэтий – коференцым къэпсэлъэгнухэм и унафэ зыщI цIыху.
konfeti : кIэнфет, фошыгъу кIанэ.
konfor : тынш, - **konforlu yaşamak** : тыншу псэун.
kongre : хасэ зэлущлэ, унафэ къэштэн, зэлущлэ.
koni : мыгъэжалъэ.
konkurhipik : шыгъэсаплэ.
konmak : тетыхъэн, пытысхъэн.
konser : копцерт.

konserve : копсерв.
konsey : хасэ.
konsoles : хэгъэгү лыкӀуэ.
kontrat : зэгүрыӀуэ тхыгъэ.
kontrol : зэпыплъыхьын, хэплъэжын.
konuk : хьэщӀэ.
konukevi : хьэщӀэщ.
konukomşu : гъунэгъухэр.
konum : шытыкӀэ.
konuş : къэпсалъэ.
konuşkan : цӀэцӀалэ - псалъэрей, хьэуэжьиуэ, жьакӀуэ, жьэрыӀуэбз, къэвэбжэ, къавэбжэр зӀухын – псалъэреин.
konuşma : псалъэ.
konuşma yeri : псалъаплэ.
konuşmak : псалъэн, - **rastgele konuşmak** : щӀэбжьэхъуэн, - **langır lungur konuşmak** : щӀэвыкӀын, - **konuşma güc̈lüğü çeken** : жьагъуэ.
konuşmamak : мыпсалъэн.
konuşması anlaşılmayan : гъымшым – мыгурыӀуэгъуэу, пэгъыму псалъэ цӀыху.
konuştuğu konuyu unutmak : хабзэуэжын – зытепсалъыхьыр лэщӀэхун, цыгъупщэжын.
konuşturmak : гъэпсалъэн.
konvoy : зэкӀэлъхьэужьу.
konyak : коняк.
kooperatif : кооператив.
koparma : пычын.
koparmak : кыпычын, - **üstünden koparmak** : течын, - **altından koparmak** : щӀэчын, - **ağzından koparmak** : Ӏурычын, - **önünden koparmak** : Ӏучын.
korça : щӀыӀуээфӀэдзэ – шэпраз щӀыӀунэри щӀыӀущхьэри чыданэм кыыхэщӀыкӀауэ.
kormuş : Ӏуча.
kopuk : пычагъэ.
kopya : техын, тетхыкӀын.
kor : дэп.
koridor : бэдолэ.
korkak : къэрабгъэ, хьэгъапхъэ, гуджэ, бадзэпсэ – псэмахэ, хьыбий, гуншэ, лыгъэншэ. - **korkak insan** : Ӏуми – цӀыхумыщӀ, адэмыгу, - **kuş yürekli** : бзуухъугу – къэрабгъэм хужалэр,
korkarak geri çekilmek : хьэкӀуэн – гузавэ, тхьытхьыу кыкӀуэтын
korkak gömleği : къэрабгъэ джанэ – къэрабгъэу зыкъэзыгъэлъэгъуам щатӀагъэу щыта джанэт, жьжьэу къаплъэм кызызрацӀыхуным хуэдэу къуэлэнэу дауэ.
korkak şarkası : бзыхьэхуэхэм кыыхэха, махуэ къэс ящхьэрыгъ бзылхугъэ пыӀэ цӀыкӀут. Зауэм е зекӀуэм къэрэбгъагъэ къэзыгъэлъэгъуа щӀалэм щхьэратӀагъэти, езым зыщхьэрихыжыну хуиттэкъым, лыгъэ гуэр зэрихьэу бзылхугъэхэм щхьэрахыжыху.
korkmak : шынэн, хыщӀэн, штэн, гуджэн, гулэгущтэ – зыгуэрым шышынэн, плейтеин.
korkmuş : шта, шына, гуджа.
korku : шынэ.

korkudan donup kalmak : хьэкъсыкъ – къаштэу зэфлэжыхьа, зызмыгъэхъеижыф, -
korkudan sıçramak : гуштэ.
korkuluk : нэгъышыналъэ, пыпхэ.
korkunç : шынагъуэ.
korkutan : псэлуху, зыгъэшынэ.
korkutmak : гъэшынэн, щлэгъэлэн, -шыналъэ – зэрагъэшынэ, зэрагъэдалуэ лэмал.
korkusuz : емынэ – шынагъуэ зымыщлэ, щэджащэ гуэр, къаруушхуэ зилэ.
korna : бжъамий фий.
kornea – anat : нэджыдж.
korner : къуапэ.
koro : уэрэд жылаклуэ гуп.
korsan : хьэпий, хы хъунщлаклуэ, хы абрэдж.
korse : куэншыбэ – хъыджэбзым и пкъыр дахэу щытын папщлэ, и ныбжбыр илтэс 12 ири-
 кьумэ щатлагъэу щыта, бгъэри бгыри зыкьуэ щыгъынт.- **Куэншыбэ бгъэщлэсэ (бгъэщлэсэ)** – куэншыбэм хэлъу щыта пхъэ плащлэ цыкьлутит. Бгъэр кьимыгъэкьыу, бгыр иузэхуу.
koru : жыгылъэ, мэзылъэ, гъуей.
korucu : мээ плъыр, хьэсэпэхъумэ.
korugan : щлът.
koruk : мыхъуа.
koruluk : мээкьуэды – яхъумэу зэрахъэ мээ.
koruluk adaçayı bot. : *salvia nemorosa L.*, кхъуэныжьпапщлэ : зи лъэгагъыр см 30 – 50 хъу,
 илтэс зыбжанэклэ къэкӀ удз лӀэужыгъуэщ. Хъуплэ, мэкьуплэхэм кьыщокӀ. Адыгэхэр иро-
 лээ, бжъэм фо кьыхах, лӀщым флӀуэ яшх.
koruma : хъумэ.
korumak : хъумэн.
koruyamama : кьыкьуэщын – хуэмыгъэпщкӀун, хуэмыхъумэн – пасэм щыгъуэ пщыр кьы -
 щхъэщыжыну кьелъэлуу хамэ гуэр кьекӀуэллэмэ (зыгуэр лӀщлӀщлӀыхъауэ), езы пщым абы и
 лӀэхур хуээзблэмыхынуэм : **«Сэ укъыскьуэщынщ, уэ узкьуэзагъэнур мыпхуэдэращ»**
 жилӀэти, абы хуигъакӀуэт.
koruyucu : зыгуэрым нӀлэ тезыгъэт, цыхугъэ зезыхъэ.
koskoca : инышхуэ.
kostüm : шыгъын.
koşma : жэ.
koşmak I : жэн, - **hızlı koşmak** : щлӀцӀывэн, - **üstünden koşarak geçmek** : щхъэшыжын, -
üstünden uçarak aşmak : щхъэпырылъэтын, - **üstünden yürüyerek aşmak** : щхъэпыры-
 клын.
koşmak II : щлӀщлӀэн.
koşu : зэдэжэ, - **koşu atı** : шыгъэжэш, - **yaya koşusu** : лъэсыжэ.
koşucu : кӀэжакӀуэ.
koşul : пӀубыд.
koşulan : щлӀщлӀа.
koşulu : паубыда, щлащлӀа, - **atları koşmak** : шыхэр щлӀщлӀэн, - **koşum zamanı** : щлӀщлӀэгъуэ, -
yeniden koşmak : щлӀщлӀэжын.
koşuşmak : адӀклэ мыдӀклэ жэн.

kova : пэгун.

kovalamak : ехужэн.

kovan I : матэ. (бжьэ), - **kovan altlığı** : щлэшхэ – чыматэм и лъащлэм щлэль чий хъурейрац.

kovan II : платірон. (фоч).

kovan ağzi : хьэлупэ.

kovboy : лэхъуэ.

kovmak : щлэхун, хэзын – хэхун, хэщлын. - **önünden kovmak** : лухун, - **dışarı kovmak** : щлэхун, - **kovulmak** : укьыщлахун.

kovulan : лухуа.

kovuşturma : щлэупщлэн.

koy coğ. : 1. псыдэуэ, 2. хыблыгу – псы дэлъэдаплэ мыин.

koymak : гьэтлхьын, - **üstüne koymak** : телхьэн, - **arasına koymak** : дэлхьэн, - **altına**

koymak : щлэлхьэн, - **köşesine koymak** : кьуэлхьэн, - **içine koymak** : илхьэн, - **ortaya**

koymak : кьилхьэн, - **kenarına koymak** : гуэлхьэн, - **üstüne ilave koydurmak** : щхьэще

- гьэлхьэн, - **üstüne ilave koymak** : щхьэщылхьэн, - **lamba şişesini lambaya koymak** :

уэздыгъащхьэр щылхьэн, - **dışarı koymak** : щлэгъувыкын, - **içeri koymak** : щлэлхьэн,

- **önüne koyulmuş** : лулхьа, - **önüne koymak** : лулхьэн, - **ağızına koymak** : лурылхьэн, -

önüne koydurmak : лугьэлхьэн.

koyu : флыцлагъэ, - **koyu gri** : гьуабжьэ - флыцлафэ, - **koyu sarı** : гьуэтафэ, - **koyu yeşil** :

щхьуантлэ флыцлафэ, - **koyu kırmızı** : плъыжь флыцлафэ, - **koyu mavi** : щлыху сырыхуфэ.

koyun I zoo. : мэл, - **koyun eti** : мэлыл, - **kısır koyun zoo.** : мэлыбгъэ, - **dişi koyun zoo.** : мэ-

лыбз, - **damızlık koyun zoo.** : мэлыпхъэ, - **deli koyun zoo.** : мэлщхьэзэ, - **koyun tırnağın-**

daki kemik : хьэрэклитлэ, - **koyun başının yarısı** : мэл щхьэлъэныкьуэ, - **kurbanlık veya**

hediyelik koyun : мэлжъагъэ, - **koyunun göbek derisi** : банифэ – мэлыфэм и плэщлаплэ

(ныбэщлагъым, шахэфэм) кьугуагъэж фэ бзыхьэхуэрац. Банифэклэ щлакьуэ нэзхэр кьра-

дэкл, лудэ ящл, щлалэцлыкьухэм я чын щлопщ цлыкьухэм хуфлалхьэ, - **kırkımcılara kesilen**

koyun : бацэщлагъыл – ямыц щлыкьэ яукла мэлым илрац, - **koyun derisinden yorgan** :

бгъус – мэлыфэ гьэтэджа тлууащлэм (лэхэмклэ зэхуэгъэзауэ) кьыхэщлыкьла шхылэн, - **ko-**

yunlarda tırnak hastalığı : лъакьуэдзыгъуэ – мэлхэм я лъэбжьанэ зэхуакум дищлэ, цыи

зытет флыцлэ цыкьлурщ, - **koyunlarda göz baloncucuğu** : мэлыхъуэнэпс – мэл нэпщлэхап-

щлэм щыщ шырыб цыкьлү ткьлаткьлүэ иту, - **koyun - keçilerde kalın barsak** : ныху – мэл-

бжэнхэм я клэтий гьумырщ, - **misafire kesilen kuzu** : ныш – иджыри зэи кьамыща щынэ,

апхуэдэ щынэхъу зэфэзэшхыу хьэщлэм хуаукт (**хьэщлэ ныш**), - **toplama koyun sürüsü** :

хьудз – хьущэм кьыхагъэхьауэ хамэм хуагъэхъу лэщ, - **koyun hastalığı** : щэнауэ – мэл-

хэр ипэкли иклэкли иригъащлэу кьайфыкл уз, - **koyunu kuzuya alıştırma bölümü** : тедзэщ –

зи щынэм теуа зи щыпэлхуэ мэлыр зырадзэ тегурэч зэв.

koyun II : гуфлакьэ, - **yüzükoyun** : луба, хэлуба.

koyunotu bot. : *festuca ovina L.*, мэлудз, удзцабэ : илъэс зыбжанэклэ кьэкл удз плэужьы-

гъуэщ, и лъэгагъыр см 15 – 25-м нэсу. лэщым флыуэ яшх.

koyun yılanı zoo. : мэлыблэ – мэлхэм кьаубыду яшх блэ мыуэ цыкьлү.

koyuvermek : утыпщын.

koza : шылащхьэ – шылэ хьэплацлэм зэришэкьыж унэ хъурейрац.

kozalak : щыкьлуртым, - **kaynamış kozalak ye** : шыкьлуртым гьэва ушх.

kozmetik : сэхусэплэ.

köhne : унэжь, хъыбий.

kök bot I : лъапсэ, лъабжьэ, дакъэ, - **ana kök** : лъабжьэжь, -**bitkinin tüm kökü** : лъэхъц.

kök II : лъэужь.

köken : лъэпкъ, - **kafkas kökenli** : къафкъас лъэпкъ.

köle : пщыл.

kölelik : пщылыгыэ, щхъэхуимытыныгыэ – дуней хъурейм щыяпэ дыдэу а цыхум иклагъэ езых псэуклэр зыгыэклуэдауэ щытар Щамымрэ Мысырымрэ я деж пащтыхыгыгэр щызылыгыа адыгэ мамлюкхэраш. Ар къыщыхуар 1411 гъэрщ. Султан Беркъыу и къуэ Насир ал-дин Фэрэджди пащтыхыгыгуэм.

kömür : фламышц, - **kömür satıcısı** : фламышцыщэ, - **kömür ocağı** : фламышц къыщцыхыплэ, - **taş kömürü** : фламышц мывэ, - **meşe kömürü** : пхъэ фламышц, - **kömür gazından zehirlenme** : щхъэуэ.

köpek zoo. : хъэ, - **köpek yal teknesi** : шлыбхъэкхуафэ, - **köpek yavrusu zoo.** : хъэшыр, - **yeni doğmuş köpek zoo.** : хъэв, - **melez köpek zoo.** : хъэтымэ, - **köpek dişi** : хъэдзэ, - **dişi köpek zoo.** : хъэбз, - **erkek köpek zoo.** : хъэху, - **köpek ayağı** : хъэлъакхуэ, - **köpek meraklısı** : хъэудз, - **çoban köpeği zoo.** : малыхуэухъэ, - **av köpeği zoo.** : щаклуэхъэ, - **tazı** : хъэджафэ, - **fino köpeği zoo.** : хъэпарий, - **köpek derisi** : хъэфэ, - **köpek ahır** : хъэщ, - **kapı kapı dolaşan köpek zoo.** : хъэхэбасэ, - **köpek besleyen** : хъэзешэ, хъэзехуэ, - **yaşlı köpek** : хъэжь, - **kör köpek** : хъэнэф.

köpek balığı zoo. : хъэбдзэжъей – езым нэхъ цыкхуэр зышх бдзэжъей.

köpek dilli : хъэбзэгупэ – хуабэу емыфэф, емышхэфым папщцэ хужалэ.

köpek dilotu bot. : *cynoglossum officinata L.*, гынплъыжь, дахэкупсэ – илъэситкккэ къэкк удз хушхуэ, и лъабжьэр маитхуеккэ ягъавзурэ улэгъэхэм, мафкэ сыгъэхэм адыгэхэр куэд щлауэ иролзэ.

köprü : лъэмыж, - **ağaç köprü** : пхъэлъэмыж, - **demir köprü** : гъущлъэмыж, - **köprü kurmak** : лъэмыж телъхъэн, - **köprü başı** : лъэмыжышхъэ, - **yaya köprüsü** : лъэслъэмыж, - **köprüden geçinceye kadar, ayıya dayı derler** : лъэмыжым иккыхуеккэ мыщэм анэш жыралэр.

köprücük anat. : пщэкукху, - **köprücük kemiği** : шхулъэ.

köpük : тхъурымбэ, шэрыб, - **sabun köpüğü** : сабын тхъурымбэ.

köpürmek : къэтхъурымбэн, - **köpürtmek** : гъэтхъурымбэн.

kör : 1. нэф, 2. хъэфиз, - **kör kursun** : шэнэф, - **kör olasıca** : нэф хъупхъэ, - **kör şeytan** : шейтан нэф, - **önünü körletmek** : лъегъэгун, - **körün taşı denkgeldi** : нэфым и мывэр хуэзаш, - **gittiğin köy, kör ise, bir gözünü yumda gez** : уздэккхуа къуажэр нэфмэ, уизынэр уффынццккэ кккху.

körbarsak anat. : ккктийнэф, наккыщцэ.

körbarsak hastalıkları : ккктийнэф уз, ныбэлъащцэ уз.

körebe : гъуэрыгъащккхуэ.

körfez coğ. : хыжъэ – хым и псы дэлъэдаплэ.

körpe : 1. ныбжыщцэ, 2. ккккыгъащцэ.

körsinek - zoo. : бадзапцэ.

körükörüne : нэф нэфу, - **körün ayı ısıtmaz, kısır kadının bebeği ağlamaz** : нэфым мазэр игъэунэхуккым, фыз мылхуэм и нанур гъырккым.

körük : шыдыбжъэ, - **yangına körükle gitmek** : мафлае гъууффынккыным шыдыбжъэккэ кккэн.

kös : фэндышхуэ.

köse : жьаклэмышъу.

kösele : фэ лув, - **kösele suratlı** : фэ напэ, напэ лув.

köskötürüm : и щхьэр зезмышьэжыф.

köstebek zoo. : щлылубэнэф.

köstek : лъахъэ, лъэхъу.

kösteklemek : лъахъэн.

köşe : дурэш, къуапэ, шындэбзий, - **bir köşeye çekilmek** : зы къуапэм тIысын, - **köşe kapmaca** : къуапэ убыдыклэ.

köşelisaplıot bot. : псыхъуэудэ, *bak. saz IV.*

köşk : сэрей.

kötek : удын.

kötü : е, лей, гьей, ерей – мыхъумыщлэ, - **kötü eşya** : хьэпшып лей, - **kötü kadın** : фыз лей, - **kötü kötü bakmak** : ней нейуэ плъэн, - **kötü niyetli** : гугъэ лей, - **kötü gün** : махуае, - **kötü yıl** : гьей, гъае, - **kötü yol** : гъуэгъу лей.

kötü alışkanlık : хабзей - хабзэ ткий, мыхъумыщлэ, хьэлъэ.

kötü amaçla gözetleme : хьэкъул – флы зигу имылъу лъэныкъуэкIэ къыкъуэплъ нэлус - нэплъыс

kötüce : лейуэ.

kötü kalpli : гынбжбын – цыху дыдж, бзаджэ, зэлурыдзэсыкл.

kötüleyici : убаклуэ, еяклуэ, лейзехъэ.

kötülük : леягъэ.

kötülük yapan : ехуэфI – ер зылэжъ цыху лей.

kötürüm : лушэбышэ.

kötü sözlü : жьэпхъаджэ – жьэ бзаджэ зылут цыху.

köy : къуажэ.

köy acısı : унащхьэпыхъэ – гуIэм зэщищта къуажэ, къуажэ лажъэ.

köy sopası : къуажэ баш, къэрэгъул баш – жэщым къуажэм хуэплъырыну зи чэзум и унэ клэрагъэуэу щыта баш, плъырыфын цIхухъу зэрымыс унэм апхуэдэ баш клэрагъэуэу - тэкъым.

köyde dolaştırma : къуажэкъехуэкI – япэм къуажэм щыщым и къуажэгъу и мылкъу е и Iэщ къидыгъуамэ, хеящIэмрэ зей идыгъуамрэ я дэныгъэкIэ дыгъуаклуэм къидыгъуар иIыгъыу е япэм иту къуажэм къыщырахуэкIт, уэрам къэс ищIахэр жрагъэлэурэ.

köyden kovma : къуажэ дэху – япэм къуажэм дыгъуаклуэу, къуажэм и напэр тезых мыда-луэу щытыр къуажэ зэхуэсым и унафэкIэ къуажэм къигъэзэжын хуимыту дахуу щытащ.

köy misafiri : къуным – адыгэ къуажэхэм унагъуэ къэс ятехуэу нэгъэцIу бжыгъэ гуэррэ шхыныгъуэхэр ягъэтIылт, къуажэм къахуэклуэу хамэ хьэщIэшхуэхэр ирагъэхьэщIэну. Апхуэдэ мылкъурат **къунымкIэ** зэджэр.

köyevi : тэхъуанэ, - **küçük köyevi** : тэхъуанэжьей.

köylü : къуажэдэс, - **köy ağası** : къуажэпщ.

köz : дэп.

közlemek : дэным щыгъэжъэн.

köz gibi kırmızı : дэным хуэду плъыжъу.

közlük : дэнылъэ – махуитIкIэ дэпыр щажъумэ Iэмэпсымэ, упщIэ лув зытебза кхъуэщын хьурей.

kral : пщышхуэ, хьэ.
kraliçe : гуашэнэ, хьэгуашэ.
kramp med. : хуэш, уз хэуэ.
kravat : пщэдэлъ, - **ipek kravat** : дариймоф – пщэдэлъ пашцэу ящ! дарий щэк! лэужьыгъуэ.
kredi : дзыхь лэпэщлэгъэж, - **kredi mektubu** : дзыхь тхыгъэ.
krem : щыхуэ – лэм и фэр, щыфэр игъэщабэну щахуэращ.
kremrengi : къазшырыфэ.
krepisotu bot. : *crepis L.*, къэрабэшэху : лэужьыгъуэ зыбжанэу зэщхьэшык! къэклыгъэ лъэпкыгъуэщ. Мэкъуплэхэм, хьуплэхэм, пшахьуалъэ щыплэхэм гьурцхэм яхэту урохьэлэ.
kreş : нану плъырыплэ.
kriko : хьэлъэ зылэт, - **шызэхуоуэ** – шэрхьыр цлэщык!амэ е гупэлунэр пыудамэ, гур темыуэу зэралыгъ бжьэгъу.
kristal : кристал.
kritik : тепсэлъыхьын.
kriz : гууз, зэхэзэрыхьын.
krom min. : кром.
kronik hastalık : узкыхь - гурыгъууз
kros : губгъэрыжэ.
kroşe : лэштлымыуэ.
kuaför : щхьэцыщ!
Kuban - coğ. : Псыжъ.
kucak : лэплэ, - **kucak dolduran** : лэпллак!уэ, - **kucak dolusu** : лэпллэшыз.
kucaklaşmak : лэплэ зэшэк!ын.
kudret : гуашцлэ.
kudretsiz : гуашцлэншэ.
kudurgan : удэфа.
kudurtmak : гъэудэфэн.
kuduz : хьэщхьэрык!уэ, щхьэрык!уэ – цыхуми псэущхьэ псоми къайфык! уз зэрыцлалэ шынагъуэщ. Пасэм щыгъуэ хьэккыплэк!э хущхьуэ илаккым узыр зэуэр щхьэк!уц!ращи, ар кызэузын щидзам къел иэккым, и щхьэкуц!ыр лэжъэжккым, и щхьэр зыдигъазэмк!э мак!уэр, - **kuduz olmak** : хьэщхьэрык!уэ хьун.
kuduzböceği zoo. : хьэщхьэрык!уэц!ыв.
kuduzotu bot. : *limonium Mill.*; жьыху : илъэс куэдк!э къэк! къэклыгъуэ лъэпкыгъуэщ, лэужьыгъуэ зыбжанэу зэщхьэщык!уэ. Нэхъыбэм къыщок! шыгъульэ щыплэхэм, хылуфэхэм н. щыплэхэм. лэщым яшхырккым къэклыгъэ дахэу адыгэхэм къагъэк!.
kuğu zoo. : кьру.
kukumav zoo. : жынду, клурк!унау.
kukuriku : lylurilyu. (лэдакъэ lueklэ).
kul : цыху, - **kul yapısı** : цыху лэцлагъэ.
kula : шытхьуэ.
kulaç : лэпллагъуэ - **üç kulaç kalınlığında ağaç** : лэпллагъуищ и гъумагъ жыг.
kulak : тхьэк!умэ, - **kulakardı etmek** : тхьэк!умэм дэлун, - **kulak asmak** : едэлун, - **kulak asmamak** : емыдэлун, - **kulak vermek** : тхьэк!умэ хуэшиин, - **kulağı delik** : тхьэк!умэ жан, - **orta kulak anat.** : тхьэк!умэк!у, - **iç kulak anat.** : тхьэк!умэк!уэц!, - **kulak zarı anat.** :

тхьэклымэлупс – макъыр зэхозыгъэхыр, - **kulak kiri** : тхьэклымэвей, - **kulak çıkıntıları** : нэщапкъалъэ, - **kulak bitimi** : тхьэклымаклэ, - **kulak başı** : тхьэклымәпә, тхьэклымәщхьэ, - **kulak deliği** : тхьэклымәгъуанә - **kulak kökü** : тхьэклымә дакъэ, - **kulak memesi** : тхьэклымәжъаклэ, - **kulak tüyü** : тхьэклымәц, - **kulağı kesik hayvan** : дагуэ – зи тхьэклымә лъэныкьуэр пыупщлэ е тлури клэщл лэщым хужалэ, - **kulakla alın arası** : натлэзэрыхьэ – тхьэклымәмрә натлэмрә я зэхуаку щхьэбгъу, - **kulak dış çukuru** : блэтхьэклымә, - **kulak ağrısı** : тхьэклымә уз, - **kulak çınlaması** : тхьэклымәр зуун.

kulak salyangozu zoo. : цыргъым, нэуэжыщхьэ.

kule : чэщанә.

kullandırmak : зэрегъэхьән.

kullanılmak : узырахьән, - **kullanılmış** : зэрахьа.

kullanım-kullanış : зехьәклэ.

kullanmak : зехьән.

kulluk : пщыллыгъэ.

kulp : убыдыплэ.

kulp takmak : убыдыплэ флэлъхьән.

kulplu : убыдыплэ зилэ.

kuluçka : джэдкьурт, - **kuluçkaya yatırmak** : кьурт гъэтлысын, кьурту игъэгъуэлъхьән

kulübe : чыл – пщылэ ллэужьыгъуэ.

kum : пшахьуэ, - **kum fırtınası** : пшахьуэ уей, - **kum torbası** : пшахьуэ кьэлътмакъ, - **kızıl**

kum : пшахьуэплъ, - **beyaz kum** : пшахьуэху, - **kum öbeği** : пшахьуавэ, - **kumlu taş** : пшахьуэ мывэ, - **gri kumtaşı** : пшахьуашхьэ.

kumanda : унафэщл.

kumandan : дзэпщ.

kumanya : гъуэмылэ.

kumar : куэзыр ещән.

kumarmaz : куэзыр ещаклуэ.

kumbara : нэгъэцлу дэдзылъэ.

kumaş : щәкл, - **yünü az olan kumaş** : цыджэ, - **yumuşak kumaş** : щәклшәбәклэ, - **kumaş dokuma tarağı** : щәнджәтә- зәлушәм дауа луданәхәр зэрагъэтлыс кьупщхьэ мажъәшхуэ, - **kumaş topu** : щәклыщхьэ, - **kumaş deseni** : курыжэ – езы щәклыми мыфэгъу кусэ цыклу, - **kumaşın alt yüzü** : лэрыдж – щәклым и леиплэ, - **kırmızı kumaş** : хьурбыщ – щәкл плъы – жьыбзэ, - **kumaş cinsi** : щабәклэ – щәклхәкл ллэужьыгъуэ, - **kumaş deseni** : кхьуаклэ – ләлъәщл, тепхьуэ сытхәм кьалуләл луданә утлыпшахәр. - **kumaşın baş tarafı** : щәклтай – щәклыщхьәм и цлэщ, - **kumaş ipliği** : луж – щәклым щыщ луданә налъэ, - **kumaş ipliği** : лущэ – хьуным луащэ луданәхәраш.

kumaş kenarı : сәнызэ – щәклым и нэз.

kumaş üst yüzü : щәклекләплэ – щәклым и флыплэ, и щылу.

kumral : сырыху.

kumru zoo. : мзәтхьэрыкьуэ, губгъуэтхьэрыкьуэ, тхьэрыкьуэ пщәху, кьыдырыгу – жыгым гъуэ пызыщлыхь тхьэрыкьуэ цыклу.

kumpas : кьаблэмә

kumsal : пшәхьуалъэ, хылуфә.

kundak : 1. гущәплэ 2. хуартэ, - **tüfek kundağı** : фоч хуартэ.

kundura : вакъэ, - **kundura tabanı** : вакъэлъэгу.
kunduracı : вакъэщI, - **kundura satıcısı** : вакъашцэ.
kunduz zoo. : тен, псыбланэ.
kupa : трамэ. (куэзыр).
kupkuru : гъущабзэ, гъуза – гъуща, гъур дыдэ хъуа (лы, фэ н.), кхъущ – псылэгъэ гуэри зыщIэмыту гъуща.
kur : еубзэн.
Kur'an : КъурIэн, Зэрыб, - **Kur'an okuyan** : КъурIэным еджэр, - **küçük Kur'an** : Зэрыб жьгъей.
kura : пхъэидзэ.
kurabiye : тхъурымбей.
kurak : уэгъу.
kuraklık : гъаблэ, гъуркI.
kural : хабзэ.
kurbağa zoo. : хъэндыркъуакъуэ, бэкъэкъ – Мэздэгъу адыгэхэм я жылэкIэщ.
kurbağalık : хъэндыркъуэхъуалъэ – хъэндыркъуакъуэр куэдэ зыхэс псы.
kurban : ныш, жьагъэ, тыхъ, - **Kurban Bayramı** : Ныш Iутыж, - **kurban kesmek** : ныш укIын.
kurbanlık : нышыпхъэ, жьагъэ, тыхъыпхъэ, пшэр хуагъэшха.
kurcalamak : зэIыщIэн.
kurdale : щхъэц пыщIэ.
kuriye : тIасхъэ зехъэ.
kurmak : ухуэн, - **dernek kurmak** : хасэ ухуэн.
kurna : псынэ бжьамий.
kurnaz : губзыгъэ.
kurşun min. : бдзапцIэ, шэ,
kursak : хулъэ. - **kurşun gibi ağır** : шэм хуэдэу хъэлъэщ.
kurşuni koyu : гъуабжьэфIыцIафэ.
kurt zoo. : дыгъужь, мэзыхъэ, - **kurt gibi aç** : дыгъужьым хуэдэу нэщIщ, - **aç kurt gibi yemek** : дыгъужь нэщIым хуэдэу щхэн, - **kurta sormuşlar, ensen neden kalın? diye. Kendi işimi, kendim yaparım demiş** : дыгъужьым еупщIахэщ, уипщэр сыт щхъэкIэ щIэгъумыр? жалэ-ри. Си Iуэхур сэ согъээщIэжри арщ къажриIар, - **aç kurtların köpeklerle saldırmaları** : хъэ-уцыдз, - **dua ile kurdun ağzını bağlamak** : хъэпэшыпхэ.
kurt çiçeği med. : дыгъужь фэрэкл – цыхум псыпс хужь цIыкIуу къытокIэри, фэрэклIпэ къе-гъанэ, уз зэрыцIалэщ.
kurtarıcı : псэ къегъэлакIуэ.
kurtarılmak : укъырагъэлын.
kurtarma : къегъэлын.
kurtayağı bot. : *Lycopodium L.*, кхъуакIэщIырыпщ : лIэужьыгъуэ зыбжанэу гуэшыжа къэ-кIыгъэ лъэпкъыгъуэщ. И лъэгагъыр см 5 – 25-рэ мэхъу, илъэс зыбжанэкIэ къокI. Ады-гэхэм хущхъуэу зэрахъэ.
kurtbağrı bot. : *ligustrum vulgare L.*, лэнкI, лэнцI, хъэмгурзей. : зи лъэгагъыр м 4 – 6-м нос гъурц лэпкъщ. Адыгэхэм гуэзэнэч, чий лъэрыкIуэ щаухуэкIэ бжьэгъу ящI. И пхъэщхъэ-мышхъэм иIэгъэ къыхащIыкI.
kurtlanmak : хъэпIацIэ ирищIэн.

kurtlu : хьэплацлэ уахуэ.

kurtotu bot. : *tanacetum vulgare L.*, губгъуэудзщхьэгъуэжъ : илъэс зыбжанэкӀэ къэкӀ удз лӀэужьыгъуэщ. И лъэгагъыр м 1 – 1,5-м нос. Хущхьуэ зыхэлӀ къэкӀыгъэщ, адыгэхэр иролӀзэ.

kurtpençesi bot. : *potentilla erecta (L.) Rausch.*, къэлгъэн : илъэс зыбжанэкӀэ къэкӀ удз лӀэужьыгъуэщ. И лъэгагъыр см 20 – 30 мэхуэ. МэкъуплӀхэм, хъуплӀхэм, мэз лъапӀхэм къыщокӀ. Адыгэхэр удз лъабжъэм иролӀзэ, медицинхэм хущхьуэ къыхах.

kurtpençesiotu bot. : *polygonatum adans.*, мэзпкъынэ : илъэс зыбжанэкӀэ къэкӀ, лӀэужьыгъуэ зыбжанэкӀэ гуэша удз лъэпкъыгъуэщ. Къафкъасым ущрохьэлӀэ мэзпкъынэ лӀэужьыгъуи-хым. Мэзхэм, гъурцхэм къыщокӀ, хущхьуэ къызхахи яхэтщ

kurtulmak : къелын, ялӀщӀэкӀын, къэнэлужын.

kuru : гъущэ, гъур, - **kuru ekmek** : щӀакхьуэ гъур, - **kuru kafa** : щхьэгъур, - **kuru kuruya** : гъущэ гъущэу.

kurucu : ухуакӀуэ.

kurul : ухуакӀуэ гуп.

kurulmak : уаухуэн.

kurulu : ухуа.

kuruluş : яухуа.

kurum I : клӀгъуасэ.

kurum II : лӀжъапӀэ.

kurum III : пагагъэ.

kurumak : гъущэн, гъущыжын, - **önünde kurumak** : лугъущыкӀын, - **üstünde kurumak** : фӀлӀгъуэн, - **altında kurumak** : щӀлӀгъущхьэн.

kuruş : хьурыщэ.

kurutmak : гъэгъущын, гъэжӀпхьын.

kurutma kağıdı : тхӀпс гъэгъущ.

kuruması için demetleme : хьэцӀпацӀ пхырхэр ягъэгъуну хафэм щызӀраупсеймэ, апхуэдэу йоджэ

kurutucu : гъэгъущакӀуэ.

kurye : тӀасхьэ зехьэ – бийм и щӀхухэр и къӀралыгъуэм зыхь цӀыху.

kusmak : къӀжъын, - **kan kusmak** : лъы къӀжъын.

kusturmak : къӀгъӀжъын.

kusur : щагъуэ, дзы, губгъэн, - **kusura bakma** : губгъэн къысхуомыщӀ.

kusurlu vücut : лажьэ, дагъуэ.

kusursuz insan : нӀлурыдзэ – чӀм имылӀу цӀыхухэм я нӀгум щӀӀт зӀпыт цӀыху.

kuş : бзу, - **kuşa benzetmek** : бзум егъӀщхьын, - **kuş dili** : щӀагъыбзэ, - **kuş uçurtmamak** : бзу мыгъӀлӀӀтӀэн, - **kuş uçurtmak** - бзу гъӀлӀӀтӀэн, - **kuşkapanı** : джӀдыкӀу - шылӀӀдӀжӀд сыт хуэдэ къызӀраубыд, - **kuş sürüsünün havalanması** : ибыбыкӀын – илъӀтын, бзухэм зӀдӀхьуу зӀӀтын, - **kuş yuvası** : абгъуэ, - **yavru kuşların uçuşması** : абгъуауэ хьун-хьӀлӀлӀщӀ къуалӀбзухэм я абгъуэм къилъӀтыжыным хуӀузӀдын, - абгъуауэ : хьӀлӀлӀщӀ къуалӀбзухэм я шырхэм абгъуэм зӀрызыщаужь пӀалъӀращ, - **kuşların yuva yapmaları** : абгъуэ щыгъуэ – къуалӀбзухэм я шырхэм зӀрызаужьым елъытауэ абгъуэ щыным щы-щӀидзэ лъӀхьӀнӀ, - **абгъуэ фащэ** : клӀнклӀм къипща нӀужь шырхэм къатекӀэ ипӀрей цы пхьашӀхэр, - **yuva tüyü** : абгъуэц – къуртыбгъэ зымышӀхэм клӀцӀыгъуэм цы щабӀ клыхь

кяхэклараш, - **kuş yuvasının civarı** : абгъуэ лэгъуэблагъэ – абгъуэм и хъуреягъ къуалэбзухэм лус кыыздагъуэтыр, - **kuşların üre çıkış yeri** : вейиклыплэ – къуалэбзухэм и кӀуэцӀым имыгъэтӀкӀуар, гъутхэпсыр кызызрыкӀыр, - **kuşların boyunlarında oluşan sırt tüyler** : дамэжьей – къуалэбзухэм я дамахъэкӀэм щхьэхуэу кыгуэкӀ пхъашэ лэрамэ цыкӀыр, - **kuşlarda kanat telekleri** : дамэ къэбзийхэр – къуалэбзыхэм я дамэм кытекӀэ къэбзий пхъашэхэр, - **kuşlarda çiftleşme** : зэхъузэбз – къуалэбзухэм кърашын папцӀэ хъур зэрышыбзэраш, - **kuşlarda kuyruk telekleri** : кӀэкъэбзийхэр – къуалэбзум зыдигъэзэнымкӀэ уафэм зыщылыгъынкӀэ и дэлэпыкӀуэгъу икӀэ къэбзийхэраш, - **kuşların gerisinde oluşan yağ** : кӀэпкӀ лъынэ – къуалэбзухэм я кӀэпкыфэм щыцӀ лъынэ щхьэхуэр, - **kuyruk soku-mu** : кӀэпкӀ – пкӀым щыщ лыхьэу лъакӀуэхэр зэбгъэдэлъыраш, - **kuşlarda yumurtlama zamanı** : кӀэцӀыгъуэ – кышыгъуэ : къуалэбзухэр шыкӀэцӀ, цыгъуэлъхьэж, кышраш пла-лъэр, - **kuşlarda yumurtadan çıkma zamanı** : кышыгъуэ - шырхэр кӀэнкӀапӀэм кыщипцӀ пӀальэр, - **yüzen kuşlar** : зи гъащӀэр псым епха къуалэбзухэраш, - **kuş şarkısı** : къуалэбзу уэрэд – хъыбар зэрызгурылэу яцӀ макъраш, - **kuşların tüylenmesi** : къуалэбзу фащэ – къуалэбзум, цы ипхъыжыу кыщӀа теплъэраш, - **kuş yuvasını tüyleriyle yapması** : къур - тыбгъэ – къуалэбзур кӀэнкӀэм щытегъуальхьэм и кӀэнкӀэр игъэхуэбэну и бгъэ щӀагъым цыр кыздикӀ щыплэр, - **kuş yavrusunun ağız kenar kırmızılığı** : хьэлүлэ – бзу щхьэ - хуэхэм я шыр кыщагъащӀэм я жьэ гъунэм плъыжъ – гъуэжыфэу луищӀэраш,

yabani kuşlar – Губгъуэ бзухэр : - **банэцӀэж**, *Troglodytidae*, - **бгыкъэщ**, *Acanthis flammea L.*, - **бгъащхьуэ**, *Aguilachrysaetus*, - **бгъащхьужьей**, *Aquila pomarina*, - **бгъащхьуэ-кӀэху**, *Haliaeetus albicilla L.*, - **бгъащхьуэлъэбыцэ**, *Buteo Lagopus P.*, - **бгъэжъакӀэ**, *barbatus aurens Gypaetus Hablizi*, - **бгъэжьей**, *Hieraetus pennatus Gm.*, - **бгъэгуплъ**, *botaurus stellaris L.*, Къафкъасым мылъэтэжыу я абгъуэхэр къамыл, бгъэн, лутланэ лувхэм щацӀ, **бгъэ-кӀэхьцӀыкӀы**, *Ixobrychus minutus L.*, - **нэхъыбэу** здэпсэур екӀапцэ, къамыл, дзэлу куэду кыдыщыкӀ псы лүфэхэраш, бжыыхьэм мэлъэтэжхэр, - **бгъэмопэ**, *erithacus rubecula L.*, Къафкъасым мылъэтэжу, нэхъыбэм мэхэм мэпсэу, - **пцэплъхуэусэ**, *Erithacus rubecula caucasicus But.*, къуэкӀыплэ жыжъэмрэ японымрэ шопсэу, - **бгъэнбзунабдзэху**, *luscini ola melanopogon Temm.*, - **бгъэнбзу**, *acrocephalus naum*, - **бгъэнджэд**, *porzana porzana L.*, мэкӀупӀэдждэ лъэпкыщ. Къафкъасым ущыпэщӀохуэ, - **бгъэнджэдасмыж**, *Porzana pusilla Pall*, Къафкъасым ищхьэрэ лъэныкӀуэм уащыхозэ, - **бгъэнджэдышхуэ**, *Limnoba-ema raykulli Ljungh.*, мэкӀупӀэ джэд лъэпкыщ, ди къэралым шопсэу, - **бжэндэхьуцӀыкӀы**, мэкӀупӀэдждэхэм халътэр, Къафкъасым ущыпэщӀэхуэнуш, - **бжэнщэху**, *Gyps fulvus Habl.*, бгъэплащэ гупым щыщщ. Къафкъасым шопсэу, - **бгъэшхуэ**, *Aquila clanga Pall.*, къэшыргъэ лъэпкыым щыщщ. Къафкъасым къуолъэтэжхэр гъатхӀэм икӀухэм, - **бжэндэхьу**, *Sturnus vulgaris L.*, мэлъэтэжхэр ауэ щӀымахуэр Къафкъасым изыххэри щылэщ, - **бжэндэхьу**, *sturnus vulgaris caucasicus Lor.*, куэду шопсэу ди къурш, бгы лъапэ, тафэхэм, шогъуальхьэр, мэлъэтэжхэр, - **бжэндэхьугъуэжъ**, *Oriolus oriolus L.*, ди хэгъэгум шыпсэхуэм щӀымахуэр Африкэм щырах, и флагъэшхуэ мэхьу – мэзым зиягъэ екӀ хьэпшхупшхэр яшх, - **бжэндэхьумацӀэ**, *Pastor roseus L.*, Къафкъасым Нэгъуой губгъуэхэм кыщолъатэхэр, - **бжэндэхьуцӀыкӀы**, *Sturnia sturnina Pall*. Бжэндэхьу лъэпкыым щыщу бзу щӀэращӀэщ, - **бжэнщӀэф**, *Caprimulgus europaeus L.*, и цӀэдждэгъу лъэпкыым щыщщ, Къафкъасыми шопсэу, - **бжъэшх**, *Merops apiaster L.*, бжъэхэм хуэлӀэщ, къафкъас бжъэш - ххэр мэлъэтэж, - **бжыыхьэ джэд**, *gallinago media Lath.*, ди щыплэм гъатхэм е бжыыхьэм щыболъагъу, - **бзубгъэгуфӀыцӀэ**, *passer hispaniolensis Temm.*, нэхь узыпэщӀэхуэ-

нур Къафкъасымрэ Курыт Аземрэщ, мэлъэтэжхэр, - **бзудамэху**, *Melanocorypha leucor-
tera Pall.*, щымахуэм Къафкъасым щыплъагъунуш жыг хадэхэм, мээ лъапэхэм, вэнвейщлэ
зыхалъхам, - **бзугъуабжэгъуэщ**, *Bombycilla garrulus L.*, - **бзужэр лъэпкъыгъуэр**, Ищ-
хъэрэ Къафкъасым уащыпэщлэхуэнуш, - **бзукусэ**, *Sylvia nisoria Bechst.*, - ди хэгъэгум
куэдрэ уапэщлэхуэкъым, - **бзуклэзэгъуэх**, *Oenanthe oenanthe L.*, щымахуэм Къафкъасым
щыплъагъунуш, - **бзуклэплъ**, *Phoenicurus phoenicurus L.*, бзугъуабжэ лъэпкъщ, Къаф-
къас бзуклэплъхэр мэлъэтэж. Гъэм тло къраш, - **бзулъэкыхь**, *Himantopus himantopus*,
Темэнбзу лъэпкъщ, Терч псыхъуэр хым щыхэлъадэ щыплэм мэлъэу, - **бзупагуэ**, *Pyrrhu-
la pyrrhula L.*, бзупагуэ лъэпкъщ. Къафкъасымы щопсэу, щымахуэм жыжъэ мэлэпхъуэ, -
бзупэгъумхэр, *Fringillidea.*, унэбзу хэкыхъэ лъэпкъщ. Ди къэралым ллэужыгъуэ 33-рэ
щогъуалъхъэ, - **бзуплъыфэ**, *Carpodacus rubicilla Guld.*: бзупэгъум лъэпкъщ. Мылъэтэ-
жыу щопсэу Къафкъасым, - **бзупэцэху**, *Ficedulla albicollis Temm*, жыкъан лъэпкъым
щыщщ, Къафкъасым щыплэ куэдым щопсэу, - **бзуудзыфэ**, *Chloris chloris L.*, Къафкъа-
сым гъунэжу щылэщ, - **бзуудзыфэцлык**, *Chloris bilkewitschi Sar.*, ди хэгъэгум щыбэ-
гъуащ, - **бзуупцлэ**, *Turdus merula L.*, бзугъуабжэ лъэпкъщ, Къафкъасым щыбэгъуащ, -
бзуупцлэбгъэгъуху, *Turdus torquatus L.*, бзуупцлэ лъэпкъщ. Ллэужыгъуэ куэду ущрохъэлэ
Къафкъасым, - **бзуупцлэкъуэлэн**, *Turdus viscivorus L.*, бзуупцлэ лъэпкъщ, щогъуалъхъэ
Къафкъасым, - **бзуушхъуэ**, *Turdus ericetorum Turton.*, бзуупцлэ лъэпкъщ, щогъуалъхъэр
Къафкъасым.

kuş dili : къуалэбзуубзэ – къуалэбзу дэтхэнэми зыхуейр адрейм зэрыгуригъалуэ щыклэ,
лэмал зэхуэмыдэхэраш.

kuş gübresi : къуалэбзувей – лусым щыщу и клуэцым хуэмыгъэткыуэ къыдэхыжыраш.

kuşların yemlenmesi : къуалэбзу куэш – къуалэбзухэр я абгъуэм гъунэгъуу лус лъыхъуэн.

kuşak : бгыщлэпхэ, хъыданым къыхэщыкыкы бгыпх.

kuşanmak : зыхуэпэн.

kuşatılmak : укъауфэрэзыхьын, укъахухьын, укъатлысыхьын.

kuşatma : къаувыхьын, къауфэрэзыхьын, къэхухьын, къэтлысыхьын.

kuşatma kulesi : шэпхъуэт – быдаплэхэр къыщатлысыхьыкыкы зэрашэу щыта мэлут, шэрхъ
щлэту ягъэкылатэу.

kuşburnu bot. : *rosa L.*, хъэцыбанэ : ллэужыгъуэ куэду гуэша гъурц лъэпкъыгъуэщ. И лъэ-
гагъыр м 05 – 3-м нос. И къудамэхэм банэ куэду ятетщ. Гъатхэккэм пшэплъыфэ дахэу,
хужьу мэгъагъэ. Пхъэщхъэмыщхъэ къыпыкыкы хъуа нэужь плъыжыщ. Хушхъуэ къыз-
хахи яхэтщ, цыхум куэд щлауэ къагъэккы, и къапщийхэм уасэшхуэ ещл, дагъэ къыщлэху,
мэрзейуэ яшх, и къудамэхэмкыкы шей ящл, и лъабжъэр хушхъуэу зэрахъэ.

kuşigdesi bot. : *elaеagnus angustifolia L.*; къазмакънэпцл, къанцол : зи лъэагагъыр м 3 – 8-м
нэс жыг цыкыуш. Пхъэщхъэмыщхъэ къыпыкыкы хъурей – кыхыщ. Хадэхэм, губгъуэхэм
къыщоккы. Къазмакънэпцым и къежъаплэм Къафкъасыри халъытэр.

kuşkirazi I bot. : *allium viktoralis L.*, къэлэр, **bak. yabani sarmaşık.**

kuşkirazi II bot. : *radus Mill.*, чыпцлэпщхъэпэ- ллэужыгъуэ зыбжанэу гуэша жыг лъахъшэ
лъэпкъыгъуэщ. М 6-м щегъэжъауэ м 18-м нэс доклей. Къушхъэхъу мээхэм къыщоккы.

kuşkonmaz bot. : *asparagus officinalis L.*, губгъуэжъауэ –илъэс зыбжанэккы кэккы удз ллэужы-
гъуэщ, и лъэагагъыр м 1-1.5-рэ хъууэ. Мэкъуплэхэм, хъуплэхэм, мээ лъапэхэм къыщоккы.

kuşku : шэч, - **kuşku duymak** : щэч къэхьын, щэч щып.

kuşkucu : шэч зилэ.

kuşkusuz : шэч зыхэмылэ.

kuşların kuyruk sonu : къанжэуаплэ – тхы лупщлэхэм я иклэ дьдэ клэмыштыкъым еклялэр.

kuşların yayılması : щэкьюэн – бзу хэклхэр шхын лъыхьюэн, мэщаклюэ, мэщыпэ.

kuşluk : къульшыкью – пщэдджыжымрэ щэджагьюэмрэ яку сыхьэтыр

kuşüzümü bot. : *ribes L.*, саней- лэужьыгьюэ зыбжанэу эщхьэшыкл гьурц лъэпкыгьюэщ.

Абыхэм я лъэагьюр см 50-150-м нос. Мэзхэм, гьурцейхэм, къущхьэхум къыщокл. Ады- гэхэм санейхэр куэд щлауэ къагьэкл пхьэщхьэмыщхьэфл къыпыклэм щхьэклэ.

kuşüzümü : санэ.

kuşüzümü kırmızı bot. : *ribes vulgare Lam.*, санейплъыжь- и лъэагьюр м 1-1.5-рэ мэху, саней лъэпкыгьюэм хыхьэ гьурц лэужьыгьюэщ. Ди щыплэм куэду къыщагьэкл.

kuşüzümü siyah bot. : *ribes nigrum L.*, санейфлыцлэ- зи лъэагьюр м 1-1.5 хью лъэпкы- гьюэм ящыщ гьурц лэужьыгьюэщ. Бжэм фо къыхах, санейфлыцлэр езыр езыру къущ- хьэхью щыплэхэм къыщокл. И къэхьуклэ-къежыаплэхэм ящыщу къалытэ Къафкъасыр.

kutlama : ехьуэхьун.

kutsal : лъаплэ, мэхьа.

kutsallık : лъэплагьэ, мэхьагьэ.

kutsama : мэхьагын мэхьын.

kutu : пхьуантэцлыкю.

Kutupyıldızı ast. : Вагьюэгьуазэ, Ищхьэрэвагьюэ.

kutur : хьуреягь.

kuvvars : мывээщхьуэху

kuvvet : гуащлэ, лэпщэ, лъэщ, - **kuvvet kullanmak** : гуащлэ хэлъхьэн, - **kuvvetten düşmek** : дэхуэхын, и гуащлэр щлэкын, къарууншэ хьун, жэщын.

kuvvetli : уардэ, уэр, лъэщ, гуащлафлэ, гуащлэ, емынэ.

kuvvetlilik : гуащлагьэ.

kuvvetli insan : цлэпсаклюэ – цыху хьыбий, къаруущхуэ зыхэлъ.

kuvvetlinin yenmesi : щхьэгутлрыгьасэ, щхьэгутлрыгьасэ егьэуэн – нэхъ лъэщыр къытеклюэн, и щхьэр и щагь хуищлэн.

kuvvetsiz : гуащлэншэ.

kuyruk : клэ, - **kuyruğuna basmak** : и клэм теувэн, - **kuyruğuna teneke bağlamak** : иклэм къэнжал клэрыщлэн.

kuyruksuz : клэншэ, клапэншэ.

Kuyruklu yıldız ast. : вагьюэклэху.

kuyruk sokumu anat. : клэмыштыкъ, клэпкъ, клэнтлы – тхым и клэ дьдэм пыс лупщлэ цлыкюращ,

kuyruk sokumu kemiği anat. : клэмыштыкъ, тхылунэ.

kuyruk yağı meramıse : щэгурьюэ – щэ гьэщэща зыхэлъ мэрамысэ

kuyu : мащэ, къуйй, - **kuyu açmak** : мащэ къэтлын, - **kazdığı kuyuya düşmek** : къитла мащэм ихуэн.

kuyumcu : дыщащэ, дыщэкл.

kuzen : къуэрылху, пхьурылху, - **kız tarafından** : пхьурылхуэгью, - **erkek tarafından** : къуэрылхуэгью.

kuzey : дыгьэмышьюэ, ищхьэрэ,

kuzeybatı : ищхьэрэ - къухьэплэ.

kuzeydoğu : ищхээрэ - кьуэклыплэ.

kuzgun zoo. : вынд.

kuzgunkılıcı bot. : *gladiolus L.*, гуащэщхьэц, удзбжьамий – я бзийхэм я кыхьагыр см 20-25 – рэ, унэхэм удз дахэу кьагьэкл, хушхьуэуи зэрахьэр.

kuzine : хьэкушхуэ.

kuzu zoo. : щынэ, - **erkek kuzu zoo.** : щынэхъу, - **dişi kuzu zoo.** : щынэбз, - **süt kuzusu zoo.** : щынэбыдзафэ, - **kuzu derisi** : щынафэ, - **kuzu dişi** : щынэдзэ, - **yaşı yetmeden doğuran kuzu zoo.** : щыналъхуэ, - **kuzu ayırma** : мэлзэтегъуэ, - **tatlı dilli kuzu, iki koyunun sütünü emer** : зи бзэ лэфл щынэр, мэлитлым щлоф, - **kuzuya alıştırma bölümü** : тедзэщ – зи щынэм теуа зи щыпэлъхуэ мэлыр зырадзэ тегурэщ зэв.

kuzudili bot. : *plantago major L.*, фларийтхьэпэ, хьэбзэгу-ильэс зыбжанэклэ псэу удзщ, фларий лъэпкьыгъуэм щыщщ. Витамин лэужьыгъуэхэр хэлъщ. Адыгэхэм куэд щлауэ хушхьуэу зэрахьэ. Куэду кьыщокл гъуэгубгъухэм, жыг щлагхэм, псэуплэхэм и гъунэгъуу.

kuzudili ortaboy bot. : *plantago media L.*, жэмбзэгу- зи лъэгагыр см 25-40-м нэс, фарий лъэпкьыгъуэм хыхьэ кьэклыгъэ лэужьыгъуэщ. Илъэс зыбжанэклэ кьэкл удзщ. Губгъуэхэм, мэкьуплэхэм лэрамэ псыгъуэ кыхьыу зэхэту кьыпедзэ. Адыгэхэр иролэзэ.

kuzu dişi-anat. : щынэдзэ.

kuzufindığı bot. : *corylus avellana L.*, дейцлыкы, **bak.fındık.**

kuzu kaldıran kartal zoo. : гьакь (щынэхъ) – бгъэшхуэ лъэпкь.

kuzukulağı bot. : *rumex acetosa L.*, шэгъэфлэлэу- илъэс зыбжанэклэ кьэкл удз лэужьыгъуэщ, и лъэгагыр см 60-120 мэхъу. Шэгъэфлэлэур яшх, и тхьэмпэхэм шхыныгъуэ кьыхащлык, хадэхэм кьыщагьэкл.

küçükük : цыкыунитлэ.

küçük : цыкы, клэщхъ, жьэй.

küçük adımla yürümek : цымэмэн – лъэбакъуэ цыкыклэ, щлаушыхьу зеклуэн.

küçük ağızlı testi : кьыркьыр – кхьуэщын щхьэ зэв, абы псы кьыщырагъэжклэ ищл макьым кьытеклаш и цлэри.

küçük insan : испы – нартхэм я гъунэгъуу псэуа лъэпкь, я инагьклэ цыкыхуэ.

Küçükayı yıldızı ast. : Мыщэцыкыуагъуэ.

küçük ısırgan bot. : *urtica urens L.*, шыпсыранэцыкы- зы гьэклэ е нэхьыбэклэ кьэкл шыпсыранэ лэужьыгъуэщ. Папжэхэм, псэуплэхэм я гъунэгъуу куэду кьыщокл. Щыфэр кьес.

küçük kapı : щлэхьэгъуэ – унэ куутлым хэлъу щыта бжэ лъахьшэ цыкы.

küçük kuzukulağı bot. : *rumex acetosella L.*, шэгъэфлэлэуцыкы- илъэс зыбжанэклэ кьэкл, зи лъэгагыр см 30-50-м нэс удз лэужьыгъуэщ. Шэгъэфлэлум и лъэпкьэгъуэщ. И тхьэмпэхэм гуэщлагъэ щхьуэ хэлъщ. Бгышхьэ мэкьуплэхэм, хьуплэхэм кьыщокл.

küçük köpek cinsi zoo. : хьэпарий – унэм щадыгъ хьэ цыкы лъэпкь.

küçük mutfak : шхынщлэщ – гьэмахуэ пщэфлаплэ цыкыу.

küçük yar : гуэфылъэ – кьуэ мыкуу, уэх.

küçümsemek : зэфлэмгъэщын.

küf : гьуатэ, - **küf bağlamak** : гьуэтэн, - **küflenmiş** : гьуэта, - **küf kokusu** : гьуэтэрымэ.

küfe : матэшхуэ.

küfretmek : ехьуэнын.

küfür : хьуанэ.

küfürbaz : хьуанэрей, мэхьаджэ.

küheylan zoo. : хъэрыпыш.

kükremek : гъахъуэн.

kükürt : тхъуэбзащхъуэ.

kül I : яжьэ,- **kül rengi** : щхъуэжь, яжьафэ, - **kül döken** : бзылхугъэ, фыз, - **kül falı**: жьэгумыгу, яжьэмыгу – япэм гушылэурэ хъыджэбзхэм жьэгу яжьэр иракъухъти, ар баш цыкыкыкэ къратхъэурэ зышэну щлалэхэм яхуиплът, - **ince kül** : хъуаскыуэ – сахуэ щабэ къанэр (тутын, тхылъымплэ щисклэ).

kül dökme yeri : яжьалтэ, яжьэ икытыплэ.

kül II : псори, зэхуэхъэса.

külçe : хъэлтэ.

külfet : мытынщ, лүэху лей.

külhanbeyi : хъыжьэ.

küllük I : яжьалтэ.

küllük II : сэхуалтэ.

külot : гъуэншэдждж щлагъщлэлт.

külte : мывэшхуэ.

kültür : щлэнхабзэ. – **kültür mirası** : щлэнхабзэ щлеин, адэшхуэхэм къахута хабзэхэр, адыгагъэр, цыхугъэр н. къ.

kültürel : гэсэныгъэ, щлэнхабзагъэ.

külüstür : жьы. (лэмэпсымэ).

kümbet : унащхъэ хъурей.

küme : лэтэ, - **küme küme** : лэтэ лэтэу.

kümeç ağacı bot. : *gleditschia triacanthos L.*, банэжыг- зи лъэгагъыр м 25-30-м нэс, жьауэ мащлэ зыщл жыгщ. И пхъэр быдэщ, лъагэщ.

kümeç diken bot. : *xanthium strumarium L.*, банэдэгуг- зы гъэклэ флэкл къэмыкл удзыжщ. И пкъыр см 50-70-клэ доклей.

kümes : джэдэщ.

kümes hayvanları : джэдкъаз, унэлыг псэушхъэ. (джэд, къаз, гуэгуш, бабыщ н.).

kümes kapısı : джэдэщыбжэ.

künk : кхъуэщын бжъамий, - **künk döşemek** : кхъуэщын бжъамий щлэлтхъэн.

küp : кхъуэщын чей.

küpe : тхъэгъу.

küpe çiçeği bot. : *Trapa L.* псыпцлэщыдэ, аштрам- ллэужьыгъуэ зыбжанэу гуэшыжа псыхэкыкл къэкыгъэ лъэпкъыгъуэщ.

küpeşte dnz. : кхъухъ гущылы.

kürdan : дзэдэлэбэ.

küre : хъэфэ хъурей.

kürek : хъэнцэ, хъэнш, бэлагъ - **kürekçi** : хъэнцлэщл, - **ağaç kürek** : пхъэ хъэнцэ, - **kürek sapı** : хъэнцэкъу, - **kayık küreği** : кхъуафэжьей бэлагъ.

kürek kemiği anat. : блэгъу, блэгъуклэ къупщхъэ.

küremek : тхъун, - **kazıyarak dışarı küremek** : щлэтхъунщыкылын, - **dışarı küremek** : щлэтхъун, - **üzerinden küremek** : щхъэпырытхъун, - **içeriye küremek** : щлэтхъуэн.

kürk : джэдыгу, - **kürk kaplamak** : джэдыгу тебзэн, - **elişi kürk** : цыхэу – хъурыфэ лэрыщл.

kürkçü : фэгъэтэджд.

kürsel başlı mavi dünya -bot. : банэхъурей, **bak. eşek dikenі.**

kürt : курд.

kürtaj : нану кърегъэхын.

kürün : щыбхъэкхъуафэ.

küs : гусэ.

küskü : лом.

küskün : гуса.

küskünlük : зэдэгусэн.

küstürmek : гъэгусэн.

küsküt bot. : *cuscuta L.*, алмэстыщхъэц- лъэужьыгъуэ зыбжанэу гуэша къэкыгъэ лъэп-
къыгъуэщ. Зы гъэкIэ къокI. Адрей къэкыгъэфIхэм и ягъэ йокIыр.

küsmek : гусэн, - **birbirine küsmek** : зыхуэгусэн.

küspe : жьэгундэфэ.

küstah : мыкхъэмывэ.

küsür : 1. къела, лей, 2. ипэ, - **elli sene önce doğdu** : илъэс тхущI ипэ къалъхуащ.

küt : 1. мыбзэж, 2. къеуэн.

kütle : мывэшхуэ.

kütük : ентIыр.

kütüphane : тхыль хъумапIэ, еджэщ.

L, l : Л, л.

la müz. : ла.

labada bot. : *Rumex crispus L.*, блэшэгъэфлэу – зи лъэгагыр см 60 – 100 хъу, илъэс зыбжанэкӀэ къэкӀ удзщ. Псыхъуэхэм, мэз лъапэхэм, губгъуэхэм, мэкъуплэхэм н. къыщокӀ. И лъабжьэм хушхъуэ къыхах, адыгэхэм удзыпкыыр дыгъэ темыпсэу ягъэгъури шейуэ ягъавэ.

labirent : шытӀгъуэгу.

lacivert : морэ, щӀыху.

laciverttaşı : уэгуплъ мывэ.

laçka : ишхыхъа, жьы хъуа, - **laçkalaşmak** : ишхыхъын (Ӏэмэпсымэ).

laden (ladin) bot. : *abies mill*, псей, **bak. mavi göknar.**

laden (ladin) mavi bot. : *picea dietr.*, псейкъашхъуэ, **bak mavi göknar.**

lades : къандес – джэд-къазхэм я пкыгыуэ, - **lades kemiği** : къандес къупщхъэ, - **lades tutuşmak** : къандес зэпихъэн, - **lades oyunu** : къандес джэгу.

laf : псалъэ, - **lafı ağzında kalmak** : и псалъэр и жьэм къыжыдэнэн, - **laf dinlemek** : псалъэ едэлэун, - **lafa dalmak** : псалъэм дихъэхын, - **lafı peynir gemisi yürümez** : псалъэкӀэ кхъуей зезыщэ кхъу-хыыр есынкъым, - **laf atmak** : ехъурджэун, - **laf anlamaz** : псалъэ зыгурымылуэ, - **laf değil** : псалъэкӀэкым, - **laf ebesi** : псалъэрей, - **lafa atılmak** : и псалъэр зэпыгъэун, - **lafa boğmak** : мыгъэ-псалъэн, - **lafını ağzına tıkmak** : и псалъэр и жьэм жьэдэкуэн, - **lafınızı balla kestim** : уи псалъэр фокӀэ зэпызудащ, уи псалъэр фыкӀэ улыгъ.

laf ebesi : псалъакӀуэ.

lafazan : псалъэрей.

lafazanlık : псалъэрейгъэ.

lafçı : куэдрэ псалъэ.

laflamak : зэдэуэршэрын.

lagar : уэд.

lağım : лагым, псы флей бжъамий.

lağım faresi zoo. : фей.

lahana bot. : *brassica oleracea L.*, къэбыстэ- ижъ-ижъыж лъандэрэ цӀыхухэм къагъэкӀ хадэхэкӀ къэ-кыгъэщ. ӀӀэужыгыуэ зыкъому зэщхъэщокӀ. ИлъэситӀкӀэ къокыр. Витамин зэмылӀэужыгыуэхэр, каротин хэлщ.

lahana böceği-zoo. : къазцыкӀухъэпӀацӀэ, къэбыстэшх – зи щыгыныхъхэм къэбыстэ яшх хъэндырабгъуэ хужь цӀыкӀу.

lahavle : сыкъотэмакӀэщӀыр.

lahit : мывэкхъэ, мывэ пхъэмбей.

lahza : напӀэзыпӀэ.

lahzada : а напӀэзыпӀэм.

laik : динымрэ хэгъэгу Ӏуэхумрэ зэхэмызэрыху.

lakap : цӀэлей, - **lakap takmak** : цӀэлей фӀэщын.

lakaplı : цӀэлей зилэ.

lakaydi : зэфӀэзмыгъэщӀ.

lakayt : зэфӀимгъэщӀу.

lakaytlik : зэфӀэзмыгъэщӀыныгъэ.

lakırdı : псалъэ, - **bu nasıl lakırdı böyle?** : мыр сыт хуэдэ псалъэкӀэ?, - **lakırdı etmek** : псалъэн.

lakırdıcı : 1. псалъэрей, 2. псалъэ къезыхъэкӀ.

lakin : 1. ауэ, 2. щхъэкӀэ.

laklak : кыикл шымылэ псалтэ.

lal I : мывэ плтыжэ лъаплэ.

lal II : бзэгурафэ.

lala : щлалэ плакыэ, егъэджаклэ, быфыкыуэ адэ.

lale bot. : *Anemone L.*, пащлэдахэ, къэлэрдэдий, тхьэклымэкыхьпащлэ, **bak. Manisa lalesi.**

lalettayin : 1. зыхамыдзу, 2. кыызэрекы.

lama zoo. I : лам – Тибет кыуршхэм езэгыу, пщэкыхь хъужауэ мэл лъэпкы.

lama II : тибэт диныл.

lamba : уэздыгъэ, - **lamba işığı** : уэздыгъэ нэху, - **lamba karpuzu** : уэздыгъэ абдж, - **lambayı yakmak** : уэздыгъэр щлэгъэнэн, - **gaz lambasını açmak** : уэздыгъэр дэщеин, - **gaz lambasını kısmek** : уэздыгъэр ешэхын.

lambalamak : уэздыгъэ нэхуклэ хэплъэн.

lambalık : уэздыгъэ тегъэуваплэ.

lambasız : уэздыгъэншэ.

lanet : бгэ, - **lanet etmek** : кыуэбгын, ебгын.

lapa : хъудыр, - **lapa gibi** : хъудырым хуэдэу, - **lapa lapa kar yağıyor** : уэсыр луу кыуосыр.

Laponya : Лапония.

lappulaotu bot : *Lapulla Moench*, хьэклэзэрыхтэ.

larva : хьэплацлэхупс.

lastik : хьэфэ, - **lastik gibi** : хьэфэм хуэдэу.

lastikağacı bot. : хьэфэжыг.

lata : пхьэбгы.

latif : дахэ.

latife : гушылэ, - **latife etmek** : гушылэн.

latifeci : гушылэрей.

Latin : Латин.

latince : латиныбзэ.

lav : мафлэпс – къэбэкыауэм кыриху зэхэткыухьарщ

lavabo : лэтхэщыплэ.

lavaş : къэлэтамэ – зэпцзэгъэжыа щлакхыуэ плащлэ.

lavantaotu bot. : *Originum vulgare L.*, дадий, **bak.güveyi otu.**

lavatera bot. : *lavatera thuringiaca L.*, губгыуэматэкхыуей, чэрдэщл- илъэс зыбжанэклэ къэкл удз плэужыгыуэщ и пкыыр м 2-м нэс доклея. Мэкыуплэхэм, хьуплэхэм я гыунэгыу у кыыщокл, бжыэм фо кыы- хах, адыгэхэр иролзэ.

layık : хуэфашэ, - **layık değil** : хэфашэкым, - **layık görmek** : хуэгъэфэщэн, - **layık olmak** : хуэфэщэн.

Laz : Мохъти – мэнгрэл.

lazca : мохътибзэ – мэнгрэлыбзэ.

lazer : лазер.

lazım : хуей.

leblebi : лэблэб – кыакый джэшыр псыклэ ягъэщытэри ягъэлыгыуэри яшх.

leğen : тас.

leğen-ibrik : тас-кыубгъан.

leğen-anat : щхужь, - **leğen kemiği** : шхужь бэлагь, шхужь кыупщхьэ, - **leğen kemik deliği** : шхужь гыуанэ, - **leğen köşesi** : шхужь кыуапэ, - **leğen eklemi** : шхужь зэрытыплэ, -кыуэбзэпс – шхужь кыуапэм кыыщыщлэдауэ бэкыум хуэзэ щыфэ, кыэмрэ шхужьымрэ зэзыпх псыхэрщ.

leh : флагъэ.

Lehçe I : полшэбзэ.

lehçe II : псалъэкӀэ.

lehim : гъуху.

lehimlemek : кӀэрыгъэжъэн.

Lehistan : Полше.

lejyoner : зауэлӀ.

leke : бжыгъэ, - **leke çıkarmak** : бжыгъэр хэгъэкӀын.

lenger : тасышхуэ.

lens : ленс.

leopar zoo. : хэплӀащэ, махъшэдждэу.

leş : псэхэлӀэ – фӀэщхъуныгъэм и хабзэм ипкъ иту фӀамгъэжа псэущхъэ, пшхы мыхъуну.

letafet : дахагъэ.

levent dnz. : хыдзэлӀ.

levrek zoo. : тхыкъэц бдзэжъей.

levye : аруан – шэрхъым и пхъэкъуаншэм уэрдыхъур зэрытрагъэубыдэ гъущӀ пӀащӀэ гъэша, гъущӀ лъэдий пхырыкӀыу.

leylakotu bot. : *Syringa L.*, мэджытжыг- дахэ дыдэу къэгъагъэ гъурц лъэпкъыгъуэщ, лӀэужыгъуэ 30-уэ гуэшыжащ. ЦӀыхухэм фӀыуэ зэралъагъум папщӀэ къагъэкӀ.

leylek zoo. *Ciconia ciconia L.*, псыхуэущӀыбыпцӀэ.

leyli : ущӀэлъу, - **leyliokul** : ущӀэлъу еджапӀэ.

leziz : шхын лӀэфӀ.

lezzet : шхыныфӀ.

libas : шыгъын.

liberal : либерал.

Libya : Либе.

lider : пэрыт, пашэ.

lider atli : хэшэпэхэт – шыу пашэ зэпыт, зекӀуэ кӀуэрей.

lif : пкъынэпс.

lift : хьэлъэлэт.

liken med. : дзэмышэ – бэгу зэфзэзщ щӀыфэм къыщищтэрщ.

likör : ликор.

liman dnz. : кхъухътедзапӀэ, кхъухъесылӀыпӀэ.

limanreisi dnz. : кхъухътедзапӀэ тхъэмадэ.

lime : бзыгъэ.

lime lime : бзыгъэ бзыгъэу.

limit : мардэ, нэхъыбэ.

limited : лимитед.

limon : тӀамыгъуэ- гуащӀэкӀэ (turunç) жыг лъэпкъыгъуэм къытрагъэхъукӀащ.

limonağacı bot. : тӀамыгъуей- гуащӀэкӀэ (turunç) жыг лъэпкъым къытрагъэхъукӀащ, витаминкӀэ хуэщӀащ, хылуфэ хуэбапӀэхэм къыщагъэкӀыр.

limontuzu : ахшэдэщ.
linç : гупым яуклын.
linotip : линотип.
linyit min. : фламышцыщхъуэ, фламышцIгуарцэ.
lir müz. : лир.
lira : лирэ. (тырку IэпэщIэгъэж, нэгъэцIу).
liret : лирет. (италаян IэпэщIэгъэжт, нэгъэцIу).
lisan : бзэ.
lisans : лицанс.
lise : курыт еджапIэ.
liste : табел.
literatür : литературэ.
litre : литрэ.
lityum min. : литйум.
liyakat : лъэплагъэ.
lodos : жыбгъэ.
loğusa : лъхуагъащIэ.
lojman : лэжъакIуэ унэ.
lokal : клуб, зэхэсыпIэ.
lokanta : шхапIэ.
lokantacı : гъэщхакIуэ, шхапIэ тес.
lokavt : Iуэхур шыгъэтыжын.
lokma : дзакъуэгъуэ, - **lokma lokma** : дзакъэгъуэ дзакъэгъуэу.
lokmanruhu : эфир.
lokomotif : мафIэгy.
lokum : локум. (тырку IэфIыкIэ).
Londra : Лондын.
lor : лыпIцIэ.
lor : кхъуейлъалъэ.
losyon : дыху.
loş : ныкъуэнэху.
Lübnan : Ливан.
lüferotu bot. : *Lotus L.*, джырмэпэж- мэкъупIэхэм, хъупIэхэм, джабэхэм, бгыщхъэхэм, кыщокI.
Бжэм фо кыяхах, IэщымкIэ мэкъуфI мэхъу.
lügat : псэлъалъэ.
lüks : 1. нэху, 2. нэхъыфI.
lüle : лулэ.
lütfen : кхъылэ.
Lütgölü -coğ. : Хыпсэншэ хыжьей.

lütuf : флыгъэ.

lüzum : хуэныкъуэ, - **lüzumu kadar** : зыхуэныкъуэм хуэдиз.

lüzumsuz : хуэмыныкъуэ.

lüzumsuz iş : ухъэутI – мыщIагъуэ, Iуэху мыфэмыц.

lüzumsuzluk : хуэмыныкъуэныгъэ.

M, m : М, м.

maada : нэмышц, кынынмышц.

maalesef : 1. хузфлэмыкла, 2. кысхуэгыгъу.

maaş : мэзапщлэ.

maaşlı : мэзапщлэрылажэ.

mabed : Тхэ ельэуплэ, тхэльэуплэ.

mabud : Тхэ, укэзгыгъцлэ, - **vermemiş Mabut, neylesin Mahmut** : Тхэм кырымэтамэ сыт ищлэн Махьмуд.

mabude : гуащэтхэ.

Macar : Хьун.

macarca : хьуныбзэ.

macera : зеклуэ.

macun : тлатий.

macunlamak : тлатий шыхуэн.

maç : зэпеуэ.

maça : кьарэж, - **maça beyi** : кьарэж зынэ, - **maça kızı** : кьарэж хьыджэбз.

madalya : бгыэхэлу саугэт.

madalyon : пщэрыдзэ.

madam : бзылхугэ.

madan, meden : мы, - **onu kırmadan yıka** : ар умыкьутэу тхэщл.

madara olmak : дэун (доу) –зыщлплэ пэд дэхьухьын, и напэр теклын.

madde : пыбзыгэ, - **ilk madde** : пыбзыгэпэ, - **son madde** : пыбзыгэклэ.

madem-ki : араме.

maden : гьу (ы)

maden cevheri, filiz : гьущлывэ.

maden ocağı : гьу кьыщлэхплэ.

madımak bot. : *trifolium repens L.*, кьазудз, хужьбаринэ- ильэс зыбжанэклэ кьэкл удз ллэужьыгъуэщ, тхэмпищхэм ящыщ. Цлхум мэку папщлэ кьегэкл.

madik : гьэпцлэн, егьэлээн.

madrabaz : гьэпцлэрей.

madusorientalis : мэзмы.

madusorientalis ağacı bot. : *Malus orientalis Ugl.*, Мэзмей : Кьафкьас Ищхэрэм щылэ мэхэм куэду кьыщыл жыг ллэужыгъуэщ. И лэагагыр м 10 – 12-м нэс, баринэ дахэу мэкл. Пхэщхэмышхэ кьы- пыклэхэр бжыхьэм мэху. Мей тхэмпахэм жэп темыхэ щыклэ, адыгэхэм кьащып, кьыпач, дыгэа темыпсэу ягьэгу, шейуэ ягьавэ. Мейм и пхэм лэмэпсымэхэр кьыхащыл. И кьэхуулуэ Кьафкьа- сыри халытэ.

mafiş arg. : шылэжкьым, кьэнэжакьым.

mafsal anat. : зэрытыплэ.

mafya : мафе.

magazin : тукан.

mağara : щыунэ, гъуэмбырэщ, хъэмдэч – щытI, бгы е щы гъуэмб щыхъэплэ, псэупIэ хъуну, - **mağara rada büyütülen** : щыунэрыпI, - **mağara bilimi** : щыунэщIэныгъэ.

mağaza : тыкуэнышхуэ.

mağdur : лей зылъыса.

mağduriyet : леигъэ зылъыса.

mağfiret : тхъэгущIэгъу.

mağlubiye : кыптекIуэн, - **mağlup etmek** : текIуэн.

mağrip : къухъэплэ.

mağrur : пагэ.

mahal : 1. щыпIэ, 2. Iэмал, - **mahal vermemek** : Iэмал емытын.

mahallinde : и щыпIэм.

mahalle : хъэблэ, кIэтыгу (беслъэней) – хъэблэ, уэрам дэгъу.

maharet : Iэпэлэсэ.

maharetli : Iэпэлэсагъэ.

mahcubiyet : укытагъэ, - **mahcup etmek** : гъэукытэн, - **mahcup olmak** : укытэн, напэр сын.

mahcur : зиныбж иримыкъуа.

mahdum : къуэ.

mahdut : мащIэ.

mahfaza : ягъэтIыла, яхъума.

mahir : Iэзэ, Iэпэлэсэ, Iэрсэр – IэщIагъэм хуэлэсэ.

mahiyet : итхэр, илхэр, дэтхэр.

mahkeme : хей, - **mahkeme kararı** : хейм и унафэ.

mahkum : ягъэтIыса, - **mahkum etmek** : гъэтIысын, - **mahkum olmak** : уагъэтIысын, - **beş yıl hapse**

mahkum oldu : илъэсытхукIэ ягъэтIысащ.

mahlas : цIэлей.

mahluk : хъэкIэкхъуакIэ псэущхъэ.

mahlukat : хъэкIэкхъуакIэхэр.

mahmur : жейбашхъуэ.

mahmurluk : жейбашхъуагъэ.

mahmuz : шыгъэцIыв – шырыкъу лъэдакъэхэм фIалтхъэ шыхэкъузэ, адыгэм зэи зырахъакъым, а напэншагъэр Тхъэм и фIыщIэкIэ нобэи зэрахъакъым.

mahmuzlamak : шым елъэкъуэуэн.

mahpus : ягъэтIыса.

mahpushane : лъэхъуэщ.

mahrek : вагъуэ гъуэгъу.

mahrem : щэху.

mahremiyet : щэхугъэ.

mahrukat : гъэсын.

mahrum : хэнын.

mahrum etmek : хэгъэнын.

mahsul : гъавэ.

mahsul almak : гъавэ кыитехын, - **fazla mahsul almak** : гъавэ бэв кыитехын.

mahsup : хэгъэкI, - **mahsuben** : хэгъэкIауэ, - **mahsup etmek** : хэгъэкIын.

mahsur : кыина, кыыхэмыкIыжыф.

mahsus : хухэха.

mahşer : дуней кыэкыутэжыгъуэ.

mahvetmek : гъэунэхъун.

mahvolmak : унэхъун.

mahzen : щIыунэ.

mahzun : гуауэ, нэщхъей.

mahzunluk : гуауагъуэ, нещхъеагъуэ.

mahzur : хъункъым.

mahzurlu : емыкIун.

mail : гу хуабагъэ, гу хуэжэ, гурыхъ.

maişet : унэ шхыныгъуэхэр.

maiyet : кыыкыуэтхэр.

majeste : кыэрал, хъэ.

majiskül : тхыпкыэшхуэ бгъундж.

majör müz. : мажор.

makabil : блэкIа лъэхъэнэри хэзыубыдэ хабзэ.

makale : газет тхыгъэ кIэщI.

makam I : тIысыпIэ, бжыыгъуэ – тетыгъуэ, татуугъуэ, - **makamında** : и тIысыпIэм, - **makamına yakışmayan adam** : и тIысыпIэм хуэмыфащэ цIыху.

makam II müz. : уэрэдыбкъ.

makara : пхъэшкы, шэцыкIуэ, пхъэтет, - **makara iplik çentiği** : щIэгъэж – зэлущIэм и пкыыгъуэ, Iуданэ тешыхъар зэрыдаурщ, - **makara ipliği** : чэлэп – цеящэм деж цы Iуданэр зытешыхъа шэрхъ дыкыуа - кыуэу джэрэзращ,

makara kulağı : цыикыуэ – цы Iуданэ хъурейм зытрашыхъам и кIапэр езым зэрыхалуж пхъэ хъурей кIэщI цIыкIу.

makarna : хъэнкIал.

makas : лэныстэ, - **makas payı** : лэныстэ Iыхъэ, - **makasdar** : бзакIуэ, - **tel makas** : гъущI лэныстэ, - **terzi makası** : дэрбзэр лэныстэ, - **küçük makas** : лэныстэ цIыкIу, - **çelik makas** : жыр лэныстэ.

makat anat. : пхэ, гъуанэ.

makber : кхъэ.

makbul : игъуэ, фIы, гуапэ, - **makbule geçti** : фIы хъуащ, - **toplantıya gelmen makbule geçti** : зэлу-щIэм укыызэрыкIуар игъуэ хъуащ.

Makedonya : Македоня.

makhsıme çökeltisi : щIэлъ – махъсымэм джэгун иуха нэужь щIэтIысыкIыжращ.

makhsıme mayası : ХъэкIытэ – хъэ кыикIыкIар ягъэгъу, яхъэжыжри, ар тэджыпсу хузэхалъхъэ махъсымэ ящIыунум.

maki bot. : кыуацэчыцэ, куандэ.

makine : машинэ.
makinist : мафлэгүзехуэ.
makro : ин.
maksadıyla : гугъэкӀэ.
maksat : гугъэ.
maksatlı : гугъэ иӀэуэ.
maksatsız : гугъэншэ.
maksut : гурылъ.
maktu : пухыкла.
maktül : цӀыху яукӀа.
makul : игъуэуэ, **-makul görmek** : игъуэуэ лъагъун.
makule : лӀэужыгъуэ.
makyaj : лэн, - **makyaj malzemesi** : сэхусэплъ, - **makyaj yapmak** : сэхусэплъ зыщыхуэн.
mal I : мылъку, махъэ, хьэпшып.
mal II : былым.
mal tanrısı -mit. : ахын.
mal ahırı : бэжхъ.
malak zoo. : хывышкӀэ, хьэрэшкӀэ.
malakit min. : мывэщхъуапцӀэ
malarya med. : техъэгъуэ – техъэгъуэзешэ аргъуейхэм лъым хилъхъэ узкъашэм къыхэкӀ уз
 зэрыцӀалэ хьэлъэ.
mali : лӀпэщӀэгъэжым теухуа.
malik : зейр.
malikane : унэшхуэ.
maliye : хэгъэгум и хьэкътыныр зезгъакӀуэр.
maliyet : хэхъуэр зытрамылъхъа хьэпшып, лӀпэщӀэгъэжащхъэ.
malt : хьэкӀытэ.
Malta -coğ. : Малта.
malta eriği : къыпцӀэ.
maltaerik ağacı-bot : *Prunus domestica*, къыпцӀей : куэд щӀауэ цӀыхухэм къагъэкӀ жыг лӀэужыгъуэщ. И лъэгагъыр м 4 – 15-м нос. ЩӀэныгъэлӀхэм къызэралъытэмкӀэ, къыпцӀейр езыр-езыру къэкӀыу щытакъым, ар пыжымырэ, пхъэгулъымырэ къатехъукӀащ. И къежбӀлэр зэры Къафкъас Ищхъэрэу зэрыхъуам шэч хэлъкъым. Дунейм минитӀым щӀигъу къыпцӀей лӀэужыгъуэ щылэщ.
maltız : мафӀэ ищӀаплэ.
malül : уӀэгъэ, - **harp malulü** : зауэм уӀэгъэу е ныкъуэдыкъуэу къела цӀыху.
malüm : зэрэщӀэщи, - **sizcede malüm** : уэри зэрыпщӀэщи.
malümat : зэгъэщӀэн.
malümatlı : ещӀлэр.
malzeme : лӀмэпсымэхэр.
mama : нану шхын.
mamafih : ари хэту.

mamul : лэщлагъэ.
mamur : псэуныгъэфI, псэуныгъэклафIэ.
mamut zoo. : мамут.
mana : къикI, мыхъэнэ.
manastir : къульшырыф.
manav : хадэхэкIыщэ.
manda I zoo. : хыв, хьэрэ, - **erkek manda zoo.** : хьэрэгуу, - **manda sütü** : хывышэ, - **manda deri ipi** : забзэ – хывыфэм и лувыплэм къыхэха клапсэ, пхъэлэщэм ирахьэллэу щытащ.
manda II : мандат, лъэпкъым и щхьэр имыпIыжыфмэ, нэгъуошI къэралым зэрагъэпIым аращ зэреджэр.
mandal : бжэбз.
mandalina : тIамыплъ.
mandalina ağacı bot. : тIамыплъей.
mandallamak : бжэбзыр етын.
mandira : шэеуапIэ, шатэ техыпIэ.
mandolin müz. : мандолин.
manej : шы зехуапIэ.
manen : гурыфлагъ.
manevi : гурыфIыгуэ.
manga : дзэ гуп.
manga komutanı : лыхэх – дзэзешэу, гуп унафэщIу хаха лIы.
mangal : гъушIдакъэ, пхъэфIамышI гъэсыпIэ.
manganez min. : дыщэе.
mangır : IэпэщIэгъэж.
mangiz arg. : IэпэщIэгъэж, нэгъэщIу.
mani I : пэрыуапIэ.
mani II : усэщIыкIу. (зы едзыгъуэ хъууэ.)
mania : узэпкIэн.
manifatura : шэкIхэр.
manifaturacı : шэкIыщэ.
Manisa : Магънысэ - хьэти къэралыгъуэхэм фIаща цIэр, тыркухэм Манисэ цIэкIэ яхъуэжауэ аращ.
manisalesi bot. : *Anemone L.*, пащIэдахэ - тхьэкIумэкIыхьпащIэ : лIэужьыгъуэ зыбжанэу зэщхьэщыкI удз лъэпкъыгъуэщ, илъэс зыбжанэу къокI. И гъагъэхэм бжъэм фо къыхах.
manivela : енцI.
mankafa : щхьэлув, Iулэ.
manken : манкен.
manşet : газет тхыгъэщхьэ.
mantar bot. : *euphorbia L.*, Iэгъэбэгу : мэз лъабжьэхэм куэдэу къыщыкI къэкIыгъэщ, лIэужьыгъуэ куэдэу гуэщащ. Щхьуэ зыхэмылхэр цIыхухэм яшх, икIи къагъэкI.
mantar hastalığı : дзэмышэ, щIэпыпс.
mantarmeşesi bot. : *Quercus suber L.*, пхъэмыфей, шкIампыл : зи лъэгагъыр м 20 – 22-рэ хъу жыгщ. Жыгей лъэпкъыгъуэхэм щыщ. И пхъафэр Iувщ, илъэс 20 – 30 нэужь пхъэмыф ящIын папщIэ къытралъэфыр. Ди Хэкуми къыщагъэкI.

manti : хъынклал.

mantik : гупсысэ, - **mantığa aykırı** : гупсысэм къемыкly, - **mantıksız** : хъэвэхъэжъэ.

manto : упщIэдждыгу.

manyak : щхъэныкъуэ, щхъэlyэнтla.

manzara : теплъэ.

manzum : усэ.

manzume : усэуэ.

marangoz : пхъащIэ, пхъэлэпхъабжъэ, - **marangoz tutkalı** : пхъащIэ бдзантихъэ, - **marangoz aleti** : фланэжъ – пасэрей пхъащIэхэм Iэжъэ, гу сыт шашIкIэ къагъэлэрыхуэу шыта пхъэ-упс Iэмэпсымэ.

Marangozların alet –edevatları – ПхъащIэ Iэмэпсымэхъэр : пхъэщIапIэ, пхъэупсапIэ, кIысапIэ, кIысапIэ лъэрыгу, лъэрыгу лъэщ, кхъуэдз, джэп – пхъэкъуаншэ (гулъэгу) зэрагъэш Iэмэпсымэ, гудзэхуэшэ – гупхъэtlэкIум хэукIагъэххэ гудзэхэр гулъэгум илэ гъуанэхэм зэрыхуашэ, шэрхъ - упIапIэ, Iэмэпсымэхэр, гутхъу – гупхъэtlэкIур зэраугъуэн жэгует- бру, джыдэ зэмылIэужыгъуэхэр, джынасу, пых, бру зэщымыщхэр, тэрэз, тхъусэ, лъэрымы-вэ лъэпсым хэту, IэдэлуантIэ, пхъэпс джэрэз, пхъэпс бгъунж – пхъэм ибгъухэр зэрытрах, зэрагъэдахэ, пхъэпс кIыхъ, пхъэпсуэщ, пхъэфыщI пхъэпс, бжаблэдэч пхъэпс –бжэ, щхъэ - гъубжэ щащIкIэ лэдэх зэрыдач пхъэпс, пхъэх хъурей, пхъэхзэтешIэ, пхъэхыбзэ, Iэлъэ-ныкъуэ пхъэххэр, пхъэхышхуэ, пхъахъуэ, пхъэшахъуэ, хъэлъэбжъанэ, фIэгъанэ, къуапэ занщIэ, шапхъэ зэмылIэужыгъуэхэр, шалъэ ткий, лантIэ.

maraton : маратон, 42.195 метр хъу атлетизмэ – Iэчлъэч зэпеуэм нэхъ жыжъэ къэжэкIэращ.

maraz : е, - **marazlı** : е зэфыкI.

maraza : фыщIэ, зауэбанэ, Iэуэлъауэ.

marşal ask. : маршал.

margarin : маргарин.

margindak : щкIэпцэхъу.

marifet : IэщIагъэ.

marifetli : IэщIагъэ зилэ.

mariz I : сымаджагъэ.

mariz II arg. : хъуэн, шхыдэ.

marka : нагъыщэ.

markaj : гъуэгу емытын, дэубыдэн.

Mars -ast. : Психъэщхъэ вагъуэ.

marş : марш.

marşandiz : мафэгу хъэлъээшэ.

mart ayı : гъатхапэ мазэ.

martaval : пцIы.

martavalcı : пцIыупс.

martı zoo. : хытхъэрыкъуэ.

maruf : яцIыхуу.

marulcuk bot. : *Veratrum lobelianum Bernh.*, блэудз, шэдждз : илъэс зыбжанэкIэ къэкI удз лIэужыгъуэщ. Бжъэм фо кыхах, мэххэм кыщокI, и пхъэм Iэмэпсымэ цIыкIухэр кыха-щыкI.

maruz : упыщIэхуэн.

maruzat : тхьэусыхэ.

masa : лэнэ, - **masa örtüsü** : лэнэтепхьуэ, - **masa tenisi** : лэнэтоп, - **yuvarlak masa** : лэнэхъу-рей, - **masa arkadaşı** : лэнэгъу – куэдрэ зэрихьэллэ, зэдэшхэ, зэдэлажьэ ныбжьэгъухэр.

masaj : щытлэн.

masal : псысэ, шыпсэ, - **peri masalı** : тхьэлухуд псысэ, - **masal okumak** : псысэ кьеджэн, - **masal öcüsü** : мэсклэтилэ (кьоклүэ) цыклүхэр зэрагъэшынэ, зэрагъэдалуэ псысэ псэу-щхьэ, - **masal cadısı** : нэжыгъущыдзэ – нэуэжы гъущыдзэ, таурыхьэхэм шыпсэхэм хэт бзэджащлэщ.

masarif : теклүадэр.

masif : ин, хьэлъэ.

mask : жьэлпхьуэ.

maskara : ажэгафэ – ажэкафэ – ажэм ещхьыу хуэпауэ нэщхьыфлагъэ джэгухэм щысэ-мэркьо цыху.

maske : пэлупхьуэ, нэгүлупхьуэ.

masraf : bak. **masarif**.

masat : лъэпланклэ (пхьэсэмпар) – шэмэджыр зырагъэжану щыта пхьэ кьамэ теплэ илэу, пшахьуэпс (лъэпс) зэхэщлам хагъауэурэ.

masum : лажьэншэ.

masumiyet : лажьэншагъэ.

masura : шэцыкуэ.

maşa : пырлэмбэ, - **ateş maşası** : мафлэпырлэмбэ.

maşallah : мэшэлэхь.

maşrapa : псыфалъэ.

mat : мат, - **mat etmek** : шахьмат щлын.

matbaa : тхылътедзaplэ.

matara : кьыркьыр – зеклүэлл псылъэ.

matbu : тхылътедза.

matem : щыгъуэ, - **matem tutmak** : щыгъуэн, - **matem elbisesi** : щыгъуэ джанэ, щыгъуэ фащэ.

matematik : математике.

matkap : бру, пхых, - **matkap noktası** : пхыуд, плэигъэщ – брукъэтхьыхь: яугъуэнынум и кум зэрыхуагъазэ лэмэпсымэ.

matrak : гушылэ зыхэлъ.

mavi : щхьуантлэ, - **mavilik** : щхьуантлагъэ, - **mavimsi** - **mavimtırak** : щхьуантлафэ, - **maviş** : нэщхьуантлэ, - **mavi koyu** : щыхусырыхуфэ, - **mavi parlak** : щыхубзэ, - **mavi açık** : кьа-щхьуэ.

mavi gök : тхьэрыкьуафэ – уафэм и теплээр зи фэ, кьашхьуэ.

mavzer : маузер фоч.

maya : лъэтэрыпс, - **mayalı hamur** : хупцынэ, - **mayalı** : гъэпцла, - **mayasız** : мыгъэпцла, зэ-мыгъэпцла, - **maya kabı** : гъэпцлалъэ – шху зэрагъэпцлэ хьэкъущыкьу.

mayasilotu bot. : *Ajuga L.*, сэху : илъэс зыбжанэклэ кьэкл удз ллэпкыгъуэщ. Я лъэгагъыр см 10 – 50-м нэс мэклхэр, бжьэм фо кьыхах.

maydonoz bot. : *Petroselinum sativu L.*, кьуэн – гьитклэ кьэкл хадэхэкл кьэкыгъэщ. Адыгэхэм ижы ижыж лъандэрэ хадэхэм кьагъэкл, яшх.

mayhoş : гуащлэмэ, гуащлагъэ.

mayın ask. : минэ, лагъым.

mayıs ayı : накъыгъэ-вэныгъуэ мазэ, арму мазэ – накъыгъэ мазэм адыгэхэр апхуэдэуи еджэт, вэн-сэныр яухауэ, мэл лъхуэнри цыщри зэфлэклауэ, хадэ пщлэгъуи, мэкъуауэгъуи мыхъуауэ tlэкly мэкъумэшыщлэм зыщагъэпсэху мазэт.

mayıs böceği zoo. : цыв, хьэндридзэл, хьындырдызэл, къандырдызэл, хьэщхьэрылуэ гын – мэллхуэгъуэм иклэхэм къежъэ цыв плащэ гъуэжыжхэраш, - **mayıs böceğinin deride bıraktığı yara izi** : цывыплэ – цыв хьэплащлэм (хьэкуфым) иугъуэна лэщышхуэ тхыцлафэ.

mayıs çiçeği bot. : *Convallaria majalis* L., къэлэрдэгъу – илъэс куэдклэ мээ лъапэхэм къыщыкл удз лэужыгъуэщ. И лъэгагъыр см 10 – 35 мэхъу.

mayıspapatyası -bot. : *Matricaria*, техьэгъуэудз.

mayi : тlyатlкlyэ

maymun zoo. : нумин.

mayo : есыклэ фащэ.

mazeret : щхьэусыгъуэ.

mazeretli : щхьэусыгъуэ зилэ.

mazeretsiz : щхьэусыгъуэншэ.

mazi : гулъэмыж.

mazi : гъащлэблэкla, лъэхэнэ блэкla.

mazlum : лажьэншэ.

mazot : хуэдагъэ, мазот, щыдагъэклэ.

mazur : щхьэусыгъуэр дэн.

meal : къиклыр.

meblağ : и уасэр.

mebus : жылэллыкlyэ.

mecal : гуащлэ, къару, - **mecali kalmamak** : гуащлэ къыхуэмынэжын,

mecalsiz : къарууншэ.

mecazi : щлагъыбзэ.

mecbur : лэмалыншэ.

meccanen : уасэншэ.

meclis : жылэллыкlyэ хасэ, хасэшхуэ.

mecmua : журнал.

mecnun : щхьэзэ.

mecra : псыежэхыплэ.

meczup : щхьэзэ.

meçhul : ямыщлэ, ямыцыху.

medeni : цыху гъэса, гъэсэныгъэ зилэ, зыхэль.

medeni insan : лурщыр – цыху гъэса, щэн дахэ зилэ, гъэсэныгъэ зыхэль.

medet : уэхьэхьей.

medrese : мыдрисэ.

medüz zoo. : хылэнэ, псытхьуб - псы щыугъэм яхэс псэущхьэ къупщхьэншэ tlатlэ.

mefhum : узэгупсысыф.

mehtap ast. : мэзагъуэ.

mekan : щыплэ, хэщлэплэ.

mekanik : механик.

mekanizma : бээ.

Mekhoş : Мэхъуэш. (адыгэ лъэпкъ), илътэсищэ зауэшхуэм хэкӀуэдащ. Тыркум зы къуажэ цӀыку къэнауэ щӀыӀэщ, Коня къалэм къедзауэ, ихъсание и цӀэу.

mekik : пхъэщӀэжыгу, шэцыкуэ.

Mekke : Меччэ.

mekruh : флей.

mekter : еджаплэ, еджэщ.

mekup : тхыгъэ, - **mekup zarfi** : тхыгъальэ.

mekuplaşmak : зэхуэтхэн.

melaik, melek : мэлэлич, тхъэбзащӀэ.

melas : фошыгъу кхъулэ.

meleke : лэпэлэсэ.

meleme : чэчэн, - **o meliyor** : ар мэчачэр, - **melemek** : гъуэн.

melez : тумэ – лъы зэхэдзэ, зы лъэпкъым къыхэмыкла.

melhem : хущхъуэ, щыхуэ, - **melhem olmak** : хущхъуэ хуэхъун, - **melhem sürmek** : хущхъуэ щыхуэн.

melik : хъэ.

melike : хъэгущэ.

melodi müz. : мэкъамэ.

melodram müz. : мэкъамэгуауэ.

melon : пылэхъурей.

meltem : акъужь .

melun : нагълэт.

melül : гуауэ, жагъуэ.

memat : лӀэн, - **hayat memat meselesi** : лӀэн къэнэн гузэвэгъуэ.

memba : псынэ.

memba suyu : псынэпс.

meme anat. : бгъэ, быдз, - **memeden kesmek** : быдзым щӀэчын.

memeliler : шэрыпл.

memişhane arg. : псыунэ.

memleket : жылэ, щыналъэ.

memleketlim : си жылэгъу.

memnu : хъункъым.

memnun : гуапэ, - **memnun etmek** : и гуапэ щӀын, - **memnun olmak** : и гуапэ хъун.

memur : къэралым и лэжъакӀуэ.

menderes : псыкъэзыкӀухъ.

mendil : лӀлътӀыкӀу, лӀрылыгъ – пӀлътӀыкӀ.

mendirek dnz. : хылупэ – хы толъкъунхэм, щыр гуамыхын папщӀэ лӀуащыхъ гъэбыдэныгъэ.

menekşe bot. : *Viola L.*, епэр : лӀэужыгъуэ зыбжанэу гуэша удз лӀэпкъыгъуэщ. И лъэагъыр см 5, 10, 20 хъу епэр лӀэужыгъуэхэр яхэтщ. Мэ дахэ къапех, бжъэм фо къыхах.

menfaat : флагъэ, хэхъуэ, пэрмэн.

menfaatsiz : пэрмэныншэ.

menfi : мыхъу.

mengene : лэдэуантлэ – зыгуэр зыдебгъэубыдэ хъу лэдэ.
meni : шэкуэт.
menkul : уасэ зилэ тхылъымплэ, хъэпшып.
mensucat : шэкл, бгъунжырыщэ, бгъунжырыкӀуэ .
mensup : шыщ.
menşe : и лъэпкъыр, къызыхэкӀар, зышыщ, и къежаплэр.
mentese : гъущӀлъэдий – пкъыгъуэхэр зэрызэрагъэубыд гъущӀ яе.
menzil : зыдынэс, - **uzun menzilli top** : жыжэм къышыуэф лэщэ.
mera : хъуплэ.
merak : гуныкъуэ, - **merak etmek** : гуныкъуэн, скӀэтэн, гузэвэн.
meraklı : гуныкъуэрей.
meraksiz : гуныкъуэншэ.
meram : гурылъ, - **meramını anlatmak** : и гурылъыр лӀэтэн.
meramise iç yağı : цормэ – щэ дагъэ хэлъыу мэлыхъуэхэм ящӀ мэрамысэ лъэужьыгъуэ.
merasim : церэмоние.
mercan kırmızı : мэджаныплъ.
mercek : нэрыплъэ абдж.
mercimek bot. : *Lens culinaris Medic*, губгъуэджэш : зы гъэкӀэ къэкӀ къэкӀыгэщ. И лъэгагъыр см 40 – 70-м нос. И жылэм шхын къыхащӀыкӀ, и пкъыр лэщым фӀыуэ яшх.
merdane : хупхъэ.
merdanelemek : хун.
merdiven : пкӀэлъей, - **merdiven basamağı** : пкӀэлъей теуваплэ, - **merdiven izgarası** : гуфэм (пкӀэлъейм) дахухъ чы щабэ, - **merdiven korumalığı** : гупэщӀэсэ – гупкӀэлъейр шэрхъым щихъумэн папщӀэ губжъэмрэ пкӀэлъеймрэ зубыд щӀэгъэкъуэнращ.
merhaba : махуэфӀ.
merhale : зэхуаку делъ.
merhamet : гущӀэгъу.
merhametli : гущӀэгъу зилэ.
merhametsiz : гущӀэгъуншэ.
merhem : bak. **melhem**.
merhum : дунем ехыжа хъульхугъэ.
merhume : дунем ехыжа бзылъхугъэ.
Merih ast. : Вагъуэплъ.
Merinos zoo. : шухъэ, напэху – цы щабэ зытет мэл лъэпкъ, - **merinos koyunu zoo.** : шу-хъэмэл.
merkep zoo. : шыд.
merkepulağı bot. : *Symphytum officinale L.*, блэщӀэф : зи лъэгагъыр см 60 – 80 хъу удз лӀэужьыгъуэщ, щхъуэ хэлъщ, хущхъуэ къыхах, бжъэхэр гъагъэм тотӀысхъэ.
merkez : утыку.
Merkür ast. : Меркур.
Mermeriye-bot. : *salvia*, удзхущхъуэ.
mermer : скъар мывэ.– **mermer ocağı** : скар къыщӀэхыплэ.
mermi : шэ, - **tabanca mermisi** : кӀэрахъуэшэ, - **mermilik** : шалъэ, - **mermilik düğmesi** : шалъэ щӀыӀу.

merserize : мерсеризэ.
mersin zoo. : бдзэ бдзэжьей, бдзэжьей лъаплэхэм ящыщ.
Mersin : Мерсин.
mert : плэзэрыт, и псалъэр зыгъэпэж.
mertebe : зэрилэкIэ, - **mümkün mertebe** : Iэмал зэрилэкIэ.
mertek : пкъо.
Meryem : Мэрем. (Хьисэ и анэ).
merzengiş bot. : *origanum vulgare L.*, губгъуэдадий-дадий: илъэс зыбжанэкIэ къэкI удз
 плэужьыгъуэщ. И лъэагъыр см 60-70-м нос. Удзым мэ дахэ кыкIэрэх, шейуэ ираф,
 хушхъуэ кыыхах.
mesafe : яку, зэхуаку.
mesaha : еплъын.
mesai : лейлэжьыгъэ.
mesaj : егъэщIэн.
mesane anat. : гъутхъэпсылъэ.
mesane iltihabı med. : гъутхъэпс уз.
mescit : мэджыт.
mesel : псалъэжь.
mesela : псалъэм папщIэ.
mesele : Iуэху зэхэзэрыхъа, - **meseleyi çözmek** : Iуэхур зэхэхыжын.
meseret : гуфIагъэ.
meshetmek : мэсхъ.
Mesih : Хьисэ, - **İsa'dan önce** : Хьисэ ипэ, - **İsa'dan sonra** : Хьисэ нэужь.
mesina anat. : гъутхъэпсгъуэгу.
mesire : губгъуэ тIысыплэ, къэкIухьыплэ.
mesken : унэ, псэуалъэ.
meskün : тIыса, дэс, цыху зыдэс.
meslek : IэщIагъэ.
mesleksiz : IэщIагъэншэ.
meslektaş : дзеегъу – Iуэху зэдэзыщIэхэм ящыщ зы.
mest I : гуапэ.
mest II : фэвакъэ, лэгъунвакъэ.
mesul : зипщэрылъ.
mesut : тхъэн.
meşakkat : гугъу.
meşale : пхъэуэздэгъэ, пхъакъуэ.
meşe bot. : жыгей.bak. **palamut ağacı.**
meşe kömürü : фIамыщIгъэса, пхъэныкъуэс.
meşe kömürü imalatçısı : фIамыщIгъэс зилэщIагъэ.
meşemantarı bot. : *quercus suberL.*, пхъэмыфей – зи лъэагъыр м 20-22-рэ хъу жыгщ.
 Жыгей лъэпкъыгъуэм ящыщ. И пхъафэр зэрыIувым папщIэ пхъэмыф кыыхащIыкIыр.
 ПлэужьыгъуитIыр шапсыгъымрэ Сочирэ кыышагъэкIыр.
meşeormanı : жыгей мээ.
meşepalamudu : мышхумплэ.

meşepalamudu ağacı bot. : *Corbus L.* мыщхумплей.
meşgul : хьэулей, - **meşgul etmek** : гъэхьэулейн.
meşhur : цлэрылуэ, - **meşhur olmak** : цлэрылуэн, - **meşhur yalancı** : цлейнэпей, цлейнэпейуэ
 гъэлун.
meşhut : лъагъун, - **cürmü meşhut** : и мыхъумыщлагъэр ялъагъуауэ.
meşin : лъахъстэн.
meşk müz. : уэрэд, пшынэм зегъэсэн.
meşrep : хьэл-щэн.
meşru : хабзэм идэ, хабзэм къеклу, - **meşru müdafaa** : псэр хъумэжын.
meşrubat : пхъэщхъэмыщхъэпс.
meşruten : паубыда.
meşruti : хэгъэгу луэхуклэ.
meşum : мыгъуэ.
met : къэтэджа. (тхъэв).
meta : ящэ хьэпшып.
metan : метан.
metanet : зышылэн.
metanetsiz : зызмышылэф.
metazori : лыгъэклэ, хуэмыхъуу.
metelik : парипщл, лэпэщлэгъэжеипщл.
Meteor ast. : Вагъуэиж.
meteortası, meteorit-ast. : мывэкъащхъуэ.
methal : щлыхъэплэ.
methetmek : шытхъун.
methiye : шытхъу усэ.
metin I : зы тхъэмпэ тхыгъэ.
metin II : зызышылэж.
metot : зегъэклуэклэ щыклэ.
metre : метрэ.
metres : щласэ, - **metres tutmak** : щласэ зешэн.
metris : датыкла, дабзыкла.
metro : щлыщлагъ мафлэгу.
metruk : бгына.
mev'ut : узэрагъэгъугъа, - **mev'ut ülke** : узэрагъэгъугъа хэгъэгу.
mevcudiyet : шылэныгъэ.
mevcut : шылэ, - **mevcut olmak** : ушылэн.
mevduat : дальхъа, дэль.
mevhibe : Тхъэм кърита.
mevhum : мыщлэм егупсысын.
mevki : щыплэ, лъэныкъуэ.
mevkuf : яубыда.
Mevla : Тхъэ, - **mevlasını bulmak** : мыгъуэр игъуэтын.
mevli : мэулид. (Мухъэмэд бегъымбарыр къышалъхуа жэщым теухуа усэ клыхъ).
mevsim : илгъэспкъыгъуэ.

mevsimler : илъяэспкыыгыуэхэр.

mevta : лла.

mevzi : щыплэ, - **mevzi almak** : щыплэ убыдын, кыуэнаплэ тлысын.

mevzu : зытепсэлъыхыыр.

mey : шагъыр.

meydan : ут, гуэрэныгу, - **meydana çıkarmak** : умысын, - **meydana atılmak** : утыкум илъяэн, - **meydana atmak** : утыкум идзэн, - **meydana çıkmak** : утыкум кыихъян, - **meydana gelmek** : утыкум кыэклуэн, - **meydana getirmek** : утыкум кыэхъын, - **meydana vurmak** : утыкум еуэн, - **meydanda** : утыкум, - **meydanda bırakmak** : утыкум кыинэн, - **meydanı boş bulmak** : утыкур нэщлу кыэгуэтын, - **meydan vermek** : утыку етын, - **meydan vermemek** : утыку емытын, - **meydan korkusu** : утыку шынагуэ, - **meydan savaşı** : утыку зауэ.

meyhane : ефаплэ.

meyhaneci : ефаплэтес.

meyil : егыэзыхыгуэ, - **meyil vermek** : егыэзыхын, - **meyilli** : егыэзыха.

meyletmek : 1. гухуэклуэ, гухуэбагуэ хуилэн, 2. ебэн.

meymenet : напэ.

meymenetsiz : напэлей, нэщхэ зэхэукла.

meyus : гупсысэм хэт.

meyve : пхъэщхъэмыщхъэ, - **meyve bahçesi** : пхъэщхъэмыщхъэ хадэ, - **meyve posası** : кхъулэ.

meyvecilik : хадэщлагъэ.

meyyal : гухуэклуэ.

mezalim : лейзехъэ.

mezar : кхъэ, - **mezar kitabesi** : кхъэсын, кхъашхъэдэсэ, - **mezar çukuru** : кхъэмащэ, - **mezar başından alınan anı** : кхъашхъэдэсэ ласклэ – пщлэрэ лыгыэшхуэрэ зилэу хэклуэда пщышхуэхэм, дзэзешэхэ цлэрылуэхэм я кхъашхъэдэсэм кыгуача ласклэр я фэнжъейм дэлъу кырахъэкт, абы гушхуагуэ кыариту, узыншагуэм и флагуэ екыу ялътэтэт, - **mezarı bekleme** : адыгэхэм муслъымэн флэщхъуныгуэр кыщыхамыхъам зилэ щлалъхъа фызыр кхъэм клуэурэ и лым и кхъашхъэм махуэ 40-клэ бгыэдэст, - **mezar anıtı** : кхъэлэгъунэ – кхъэ кыэхухъам тращыхъ унэ цыклу.

mezarlık : кхъэлъахэ – ллахэр зыщлалъхъэж щыплэ кыэхухъа.

mezarın berkitilmesi : кхъэсей – адыгэхэм кхъэр хыэклэкхъуаклэхэм кыамытлэщыфын папщлэ кхъашхъэр щытыращлэклэ мывэ халъхъэурэ ягыэбидэт. Арат «кхъэсейклэ» зэдджер. Ар зыгыэбыдахэр щхъэхуэу ягыашхэт «кхъэсей хыэдэлу» жалэти.

mezarlık bekçisi : кхъэхалъэхъумэ.

mezbaha : былым флэгыэжыплэ.

mezbele : флеялэ.

Mezdegu adige dansı : шэбэз – Мэздэгу адыгэхэм я хыджэбз щашэклэ, адэ – анэм кыбгыэдашын ипэклэ зэ кыагыэфэж я лыхылы щлалэ кыидэфэу, а кыафэм деж хыджэбзым нэгъэцлу зэхэдзэ хуащл кыеклуэллахэи, нэгъэцлур кыыхэздыр хыджэбзыр кыщлэзышхэм ящыщ фыщ. Апхуэдэу кыыхадза нэгъэцлум «шэбэз» клэ йоджэхэ.

meze : щхын щыплэ.

meziyet : лэщлагъэ.

meziyetli : лэщлагъэ зилэ.

mezra : мэшыплэ, губгъуэ, къущхьэхъу.

mezun : ухын, - **ortaokuldan mezun oldu** : курыт еджаплэр къиухаш.

mıcır : мывэшыкъуей.

mih : гъуцл лунэшхуэ, - **mih çakmak** : лунэ хэуклэн.

miknatis : малъхъэдис, - **miknatis iğnesi** : малъхъэдис мастэ.

minciklamak : еплэсклун.

mintika : лэгъуэблагъуэ.

mırıldanmak : щхьэхуэпсалъэ.

mırırkırın : зэмыпэсын.

mırnav zoo. : джэду.

Mısır : Мысыр.

mısır bot. : *Zea mays L.*, нартыху – бэвагъ ин къэзыт нартыхур цыхум ижь ижыж лъандэ-
рэ къагъэкл. Нартыхум и къэхъугъэ – къежаплэр Америкэрац. Адыгэхэм абы пластэ, мэ-
рамысэ, мэжаджэ, хъэтыкъ н. къыхашыкыр. – **tatlı mısır bot.** : нартыхуфо, - **erken mısır
bot.** : нартыхухъэцыбанэ, - **kırmızı mısır bot.** : нартыхуплыжъ, - **adige beyaz mısırı bot.** :
адыгэнартыхухужь, - **adige sarı mısırı bot.** : адыгэнартыхугъуэжъ, - **mısır patlatmak** : нар-
-тыху гъэплэнкын, - **mısırünü** : нартыхухъэжыгъэ, - **mısır yağı** : нартыхудагъэ, - **mısır da-
rısı -bot.** : нартыхухъэцыбанэ, - **mısır hamuruyla yapılan yemek** : клупинэ - нартыху ху -
пцынэм хэгъэва джэдыклэ, - **mısırın süt hali** : щэлампырэ – щэ зыдэлъ нартыху хьэлла-
мэ, - **mısır hamurunda közlenmiş yumurta** : купинэ – нартыху хупцынэм клуэцылбыу
гъэва джэдыклэ,

mısır pamuğu bot. : мысырбжыэхуц. Вак – **pamuk.**

misra : усэ аргъынэ.

mışmıř : пхъэшхъэмыщхъэ гъэгъуа.

mızika müz. : пшынэ, - **Adige mızıkası** : Адыгэ пшынэ, - **mızıkacı** : пшынауэ, - **ağız mızı -
kası** : жьэпшынэ, - **mızıkayı ağılatmak** : гъэлъхъутын – пшынэр гъагъын, гум дыхъэу
еуэн, - **hediye edilen mızika şöleni** : пшынэ еуэклэ зэзыгъэцлэ пщацэм зэныбжъэ гъухэм
нэгъэцлэ хузэхадзэти пшынэ къыхуащэхут. Абы и флыцлэклэ пщацэм ешхэ-ефэ цлалэхэм
яхуищт, - **mızıkada tek ses veren tuş** : фэрфлут – пшынэбзэхэм ящыщыу зы макъ къы-
зэрылыкым арац и цлэр.

mızrak : бжы, - **mızrak atmak** : бжы дзын, - **mızrak ucu** : бжыщхъэ, - **mızrakçı** : лэцакъуэ –
бжыр зи лэцэу щыта, абы хуэфл зауэлл.

miat : ирикъуа, - **miadını doldurdu** : и плалъэр ирикъуаш.

mibzer : жыласэ, жылэпхъ, хъэсэхэм сыт хуэдэ жылэр зэрытрасэ лэмэпсымэ.

miço dnz. : кхъухъ лэпыдзлэпыдз.

mide anat. : шхалъэ, клапцлэ – цыхум ишхыр япэу зэрыхъэрац, - **mide bileşkesi**: шхалъэ
зэтедзаплэ,

mideborusu anat. : къурмакьей.

mide bulantısı : джэшщхъэбж, джийщхъэбж, – **mide ekşimesi** : къыдрисей.

mide hastalıkları : клапцлэ узхэр – клапцлэм къеуз узыфэхэр.

midi : курыт.

midilli zoo. : шы лъэпкъ цыкы.

midye-zoo. : хьэмлашкыуэ.

migren med. : щхьэлъэныкъуэ уз.

miğfer ask. : жырпылэ.

mihenk : пэжыплэ.

mihmandar : гъуазэ.

mihmandarlık : гъуазагъэ.

mihmandarlık ücreti : гъуазэпцлэ – шыудзэм е зеклүэ ежъа шыу гупым я шыупашэм езыр гъуазэу щымытыфынумэ, вагъуэхэр, гъуэгухэр, дунейм и щэхухэр флыуэ зыщлэ шыуитлэ здиштэт, апхуэдэ шыум гъуазэпцлэ лыхъэу щхъэхуэу хухахт

mihrab : мухъэрэб.

mihrak : ику.

mika : мывэху.

mikro : цыкълунитлэ.

mikrofon : микрофон.

mikron : микрон.

mikrop med. : хагъуэ – тхъэмбылым хидзэ флыцлагъэ.

mikroskop : микроскоп.

mikser : удэ лэмэпсымэ, зэхэзгъэзэрыхъ.

miktar : тлэкълу, хуэдиз, - **bir miktar** : зытлэкълу.

mikyas : щэчын.

mil : мил.

mil - mek. : джэлэс, - **mil takacağı** : хъэштлымац – ужьгъэ нэлусыр зыфлэс джэлэсращ,

miladi : Хысэ кыщалъхуа гъэ, - **milattan önce** : Хысэ ипэ, - **milattan sonra** : Хисэ нэужь.

milis : дзэм хэмыт зауэлл.

millet : жылэ.

milletlerarası : хэгъэгухэр, къралыгъуэхэр.

milletvekili : жылэллыкълуэ.

milli : лъэпкъым ей.

milyon : мелуан.

milyar : мелярд.

milyarder : мелярдэр.

minare : минарэт, азэн джаплэ.

minber : уаз тыплэ.

minder : щхъэнтэ, пхэщлэдзэ.

mine : 1. дзэщлыл, 2. минералхэм трабзэр.

mineçiçeği bot. : щоджэнгъэхъу.

mineral : пкъыщжа, гъуы псори.

Çerkesce mineral isimleri – Адыгэбзэклэ цлэ зилэ гъущлхэкхэр : **alman gümüşü** : аршав, -

aliminyum : бдзэху, - **metal** : гъуы, **bakır** : гъуаплъэ, ? : гъуаплъэху, - **nikel** : гъуиху, -

kalay : гъуху, - **demir** : гъуцл, - **maden cevheri** : гъуцлмывэ, - **tombak** : домбеякъ, - **altın** :

дыщэ, - **gümüş** : дыжбын, - **arsenik** : дыщэплъ –мей, - **manganez** : джыщляе, - **kalay** :

дзэху, - **çinko** : дзырхъ, - **beyaz çinko** : дзырхъ илэгъэ, - **bronz** : жэз, - **çelik** : жыр, ? :

жыр масил, - **kobalt** : жырыщхъуэ, - **iyot** : лъхъумб, ? : лъыстыткълу, ? :

лъытиткълу къуанлъэ, - **stronsiyum** : мафлэпхъ, - **osmiyum** : пцлэхужа, **antimon** :

сырымэ, **tombak** : тломплакъ, - **pik** : шыгун.

mineralli su : псыфлэлэу – гъуэз хэту щлым кыщлэж псы, нартсанэхэрщ.

mini : цыкly, клэщl.

minibüs : автобасцыкly.

minicik : цыкlyунитl.

minik : цыкly.

minimini : цыкlyцыкlyу.

minimum : мащlэдыдэ.

mink : минк.

minnacik : цыкlyудыдэ.

minnet : флыгьэлъагьу.

minval : мыпхуэду.

miraç : мирач.

miras : щlэин, **ailede erkek kalmayınca mülkün cemaat tarafında paylaşılması** : чэрэчэ – унагьуэм цыхухьу кьимынэжауэ мылтькур жэмышьэтым щигуэшыжырщ, - **muris** : щlэин кьэзгьэна, - **mirasyedi** : щlэин зышхыж.

mirasçı : щlэин кьызхуэна.

mirassız : щlэиныншэ.

mis : мэдахэ, епэрымэ.

misafir : хьэщlэ, - **misafir yemeğini yerse kapıya bakar** : хьэщlэр шхамэ бжэм маплъэр, - **misafir ağırlamak** : гьэхьэщlэн, - **misafirhane** : хьэщlэщ, - **misafirliğe gitmek** : хьэщlагьэ клуэн, - **misafir sahibi** : бысым, - **misafir sahibesi** : бысымгуащэ, - **misafirin ev sahibini değiştirmesi** : бысым хьуэж, - **misafir geçirmek** : хьэщlэр гьэклуэтэн, - **misafiri buyur etmek** : хьэщlэр кьегьэблэгьэн, - **misafir için kesilen hayvan** : хьэщlэныш, - **misafir etmek** : гьэхьэщlэн, - **misafirliğe gitmek** : унэгьуаклуэ – хьэщlаплэ - шысаклуэ клуэн,

misafir ve diğerleri : хьэщlэ – гьуащlэ – хьэщlэхэри нэгьуэщlэхэри

misafire eşlik etme : гьуэгудэгьазэ – 1) адыгэ гьэхьэщlагьэм епха хабзэщ. Я кьуажэм дэ-кlyу гьуэгу техьам хьэшlэ кьаклуэу илэгьуамэ, абы пщlэ зэрыхуищlым и шэсу и сэмэгу-рабгьумкlэ кьэувти кьуажэм кьыдишэт. Хьэщlэр кьуажэм щыгьуазэмэ, флыщlэ кьыхуищl - ти, и гьуэгу хигьэщlыну иутlыпщыжт. 2) пасэм щыгьуэ гьуэгу техьа шыур пщы е уэр-кьышхуэ гуп и гьусэу кьыхуэклуэу хуэзамэ, ахэм ядигьазэу клуэн хуейт, хуит кьамыщlыж-мэ – здэклуэм нэс .

misafirliğe gitmek : хьэщlэгьуакlэ – былым тыгьэ зэхуащlу пасэм щыгьуэ лъагьунлъагьу зэрызэхуэклуэу щыта хабзэ.

misafir sopası : хьэщlэщ баш – пасэм щыгьуэ пщы – уэркьхэм хьэщlэ кьахуэклуэмэ, ешхэ – ефэр махуэ псокlэ, жэщри падзэжу щызэхэс хьурт. А гуп зэхэсыр зыхуей псори хуащlэу, тlысыни шхэни, захьуэжыни хуимытхэу пщылl щlалэхэр жэхэфэгум тетын хуейт. Щlалэ-хэр щымытыжыфу езэшамэ, зытрагьэщlэну башышхуэ зыщыплl хьэщlэщ бжэкьуагьым кьуэт хабзэт. Мис а башхэрат «**хьэщlэщ баш**» жыхуалэр.

misal : псалъэм папщlэ.

misil : хуэдиз, -**iki misli** : хуэдитl.

misina : кьунжэпс.

misk zoo. : миск дзыгьуэ.

misket : гьущlхьурей, абдж хьурей, щlалэцlыкlyхэр ироджэгур.

miskin : хуэмышу.

miskotu bot. : *saturelaxiflora*, джэдгын, **bak. kekik otu.**

mitoloji : лүэрылуатэ щлэныгъэ.
mitolojik at : джынджиху – адыгэ таурыхъхэм хэт шы лъэпкъ.
mitralyoz : машине фоч.
miyav : гъурнау – джэдур мэгъурнау, джэдум и пырхъ щабэм и макъ.
miyop med. : набгъэ.
mizaç : щэн.
mizah : гушылэ, ауан, - **mizah dergisi** : гушылэ, ауан журнал.
mizan : зэхуэдэн.
mobilya : 1. пхъэхэкI хъэпшып, 2. унэлъащIэ.
moda : модэ.
model : модел, щапхъэ.
modern : щIэ.
Moğol : Монгол.
mola : зыгъэпсэхугъуэ.
mola yeri : мэчанэ – къэувылэплэ, зыгъэпсэхуплэ.
molibden min. : молибден.
molla : молэ.
moloz : унэщIынахуэ.
monitör : монитор.
montaj : зэфIэлъхъэн.
montajcı : зэфIэзылъхъэ, - **monte edilmiş** : зэфIалъхъа.
moral : гурыфыгъуэ, - **morali bozulmak** : гукIуэд.
moralsiz : хуейдей – гукъыдэмыж.
morfin : морфин.
morfoloji : морфологи.
morg : хъэдэщ.
morina zoo. : морина.
morötesi : ултравиолэ.
mors I zoo. : хыкхъуэ.
mors II : морс, - **mors alfabeti** : морс алфавит.
mort arg. : лIэн.
moruk arg. : лIыжъ, кхъахэ хъуа лIыжъ.
moskof : москоф.
Moskova : Мэзку.
mosmor : фэпыкIа, - **altında mosmor olmak** : щIэуфIыцIыкIын.
motel : хъэщIэщ.
motif : тхыпхъэ, тхыпхъэ-щыпхъэ, гухъэр – Iэклэ ящI арджэн, цызэрыхъэ, упщIэ сытхэм хашIыхъ тхыпхъэщIыпхъэ. –**kemik bıçak** : щхъэкъуэсэ – уагъэ щаукIэ зэрыдэуэ къуп - щхъэсэ, - **demire, ağaca işlenmiş motif** : хъарпщIэр.
motor : мотор.
motosiklet : мотоцикл.
mozaik : мозаик.
mozole : кхъэлэгъунэшхуэ.
möble : унэхъэпшып, унэлъащIэ.

mönü : шхыныцлэ зэрыт тхылъымплэ.
muadele : хъуэжын.
muaf : хэмыт.
muahede : зэгурылуэн, - **muahede akdetmek** : зэгурылуэныгээр тхын.
muallim : егъэджаклуэ. (хъульхугъуэ).
muallime : егъэджаклуэ. (бзылъхугъуэ).
muamelat : тхыгъэхэр зэрылэпах.
muamele : хуащл.
muamma : ямыщлэ.
muasir : ди лъэхъэнэ.
muaseret : хабзэ.
muavin : къуэдзэ.
muayene : еплъын.
muayyen : зэзэмызэ.
muazzam : инышхуэ.
mubadele : хъуэжын.
mubah : хабзэу.
mubalağa : егъэлеин.
mubarek : лъаплэ, зи щлыхьыр лъагэ (дынклэ).
mubaşir : хеящлэ гъо.
mubayaa : къэщэхун.
mucit : къэхутаклуэ.
mucize : гъэшлэгъуэн, - **mucizeler göstermek** : гъэщлэгъуэнхэр къэгъэльэгъуэн.
mucur : унащлэм къелахэр, пхъэнклыйхэр.
muço : bak. **miço**.
mudi : банкым зи лэпэщлэгъэж дэлъ.
muhabbet : 1. гухуэжэ, 2. уэршэр, 3. лъагъуныгъэ, - **muhabbet beslemek** : лъагъуныгъэ хуилэн, - **muhabbet etmek** : зэдэуэршэрын.
muhaberat : зыхуэтхэн.
muhabir : гуэужытх, журналист.
muhaceret : лэпхъуэн.
muhacir : лэпхъуа, - **muhacir kuşlar** : бзу лэпхъуэжхэр.
muhafaza : хъумэн, - **altında muhafaza etmek** : щлэхъумэн.
muhafız ask. : хъумакулэ.
muhakeme : тегупсысыхьын.
muhakkak : мыхъуплэншэу.
muhalefet : пэрыуэн, мыдэн.
muhalif : зымыдэ, пэрыуэ.
muhammen : хуагъэфэща, - **muhammen bedeli** : хуагъэфэща уасэр.
Muhammet : Мухъэмэд. (Тхъэм и лыклэуэ).
muharebe ask. : зауэ, - **muharebe meydanı ask.** : зэуаплэ, зауэ ут.
muharip ask. : зауэпл.
muharrer : и цлэклэ.
muharrir : тхаклуэ.

mahasara : къэуфэрэзыхын.
muhasebe : хэхъуэ-хэщI, - **muhasebe kontrolü** : хэхъуэ-хэщIым хэплъэжын, къэпщытэжын.
mahasım : жэгъуэгъу, бий.
muhatap : узэпсалъэр.
muhavere : зэпсэлъэн.
muhayyer : уигу ирихъмэ.
muhayyile : гупсысэ.
muhbir : тIасхъэщIэх.
muhib : ныбжьэгъу.
muhit : хьэблэ, щыплэ, Iуфэлъафэ, Iэгъуэблагъуэ.
muhkem : быдаплэ.
muhrip ask. : зауэкхъухъ.
muhtaç : дэхуэха, хуэныкъуэ, тхьэмыщкIэ.
muhtar : къуажэ - хьэблэ тхьэмадэ.
muhtelif : зэмыщхъ.
muhtelit : зэгухъахэр.
muhtemel : хъуфынщ.
muhterem : лъаплэ.
muhteşem : ин, гъэщIэгъуэн.
muhteva : итхэр, дэтхэр.
mujik : мыжыкъ.
mukabil : пэщIэтыр.
mukadder : насып, натIэ хъунур.
mukadderat : натIэ хъуар.
mukaddes : лъаплэ.
mukaddesat : ягъэлъаплэр.
mukallit : гушыIэрей, Iуэрбжэр.
mukallitlik : Iуэрбжэреигъэ.
mukavele : зэгурьIуэн, - **mukavele yapmak** : зэгурьIуэныр тхыжын.
mukavemet : къыпэув, пэщIэув, - **düşmana mukavemet etmek** : бийм пэщIэувын.
mukavemetsiz : дзэмыхэ.
mukavim : быдэ.
mukavva : тхылъымплэ Iув.
mukayese : зыхуэгъэдэн.
mukayeseli : зыхуагъэда.
mukayyet : мыбэлэрыгъын, нэлэ тегъэтын, - **mukayyet olmak** : хуэмыбэлэрыгъын.
muktedir : зыщIэф, зылъэкI, - **muktedir olmak** : зыхуэфIэкIыф, зылъэкIыф.
mum I : щэху.
mum II : шэхууэздыгъэ, кIэртIофуэздыгъэ, - **muma çevirmek** : гъэлэсэн, - **mumlu kağıt** : шэхудэ тхылъымплэ, - **mühür mumu** : цIыргъуш, - **mumlu bez** : шэхудэ –псы пхымыкIын пап - щIэ шэху егъэфа щэкI.
mumya : хьэдэмыф – хьэдэ гъуа, - **mumya ilacı** : хьэдэ щхъухъ.
mundar : псэхэлIэ.
munakaşa etmek: зэрыгъэдаурыкъын – зэдэуэн, зэныкъуэкъун.

munis : мамыр, шабэ, гузэрыхъэ –гу шабэ, тынш.
muntazam : зэгъэпэща, зэгъэзэхуа.
murabba geo. : пллимэ.
murakabe : хэплъэн.
murat : гугъэ, гурацэ, - **muradina ermek** : игугъэр къехъулэн, - **murat etmek** : гугъэщл.
murdar : bak. **mundar**.
Musa : Мусэ (Тхъэм и лыкӀуэ).
musalla : хъэдэ телъхъэплэ.
musallat : клэрыхъыжъэн, - **musallat etmek** : клэрыгъэхъыжъэн.
Musevi : Журт.
Mushaf : Къурилэн.
musibet : бэлыхъ.
musiki : пшыналъэ.
muska : щызтхылъ, дыуэ къиикъ – дыуэ щимэ, -**хъэмел** : зезыхъэр къыхъумэн гугъэкӀэ шэхудэм кӀуэцӀалъхъэ дыуэ.
musluk : псынэ Iунклыбзэ, - **musluk taşı** : псынэ кхъуафэ.
muson : мусон.
mustarip : гуауэуэ.
muşamba : шэхудэ, - **muşamba döşemek** : шэхудэ илъхъэн.
muşmula : къущхъэмышхэ.
muşmulaağacı bot. : *mespilus germanica L.*, къущхъэмышхей : зи лъэгагыр м 4 – 6-м нэс гъурц е жыг лӀэужьыгуэщ. И пхъэщхъэмышхъэр яшх, къалэ хадэхэм къыщагъэкӀ.
muştı : гуфӀэгъуэ, гъафӀэ.
muştuluk : гуфӀапщӀэ, гъэфӀапщӀэ.
mut : тхъэн.
mutaassıp : лъэхъэнэм емыкӀуф.
mutabakat : зэгурылуэн.
mutabık : зэгурылуа.
mutedil : шабэ, ику ит.
mutemet : лӀпэщӀлэгъэж зыхъумэ.
mutena : хэха.
mutfak : лэгъунэлей, лэгъунлей, пщэфӀапӀэ, - **mutfak takımı** : хъэкъущыкӀу.
muti : IурыщӀэ.
mutlak-a : мыхъупӀэ имылэн.
mutlu : тхъэн.
mutluluk : тхъэгъуэ.
mutsub : мытхъэн.
muvafakat : дэн, хуэдэн.
muvaffak : текӀуэн, къэгъэхъэн.
muvafık : игъуэ.
muvakkat : иджыркӀэ.
muvazaa : зэгурымылуэн.
muvazene : зэхуэдэн.
muvazzaf ask. : дзэлӀ.

muz : лэпэхэгүэт.

muz ağacı bot. : *Musa L.*, лэпэхэгүэтей – хуабалэхэм кыщык пхъэшхъэмыщхъэ.

Ллэужыгъуэ куэд хъууэ и лъэагъыр м 15-м нэсыу щхъэудзщ. Шхын у япщлэф, цынгэу яшх, витамин лэджи хэлъщ.

muzaffer : теклуа.

muzip : ауаныщ, гушылэрыщ.

mücadele : ебэнын, пэщлэувэн, пэщлэн – еныкыуэкун.

mücahit : абрэдж.

mücavir : кыалэщ, кыалэм ищ, кыалэм и щым хиубыдэ щыналъэ.

mücellit : тхылъыфэбзаклэу.

mücevher : налкыутналмэс, - **mücevher oturtulan yer** : нэрылъ - мывэ лъаплэхэр зрагъэтхысхэрщ.

mücrim : лей зылэжъа.

müdafa : хъумэн.

müdafaasız : ямышхъумэф.

müdahale : хэзэрыхын.

müdahil : лъэныкыуэ, кыпэува, кыпэшыт.

müdavim : еса.

müddet : плалъэ, - **kısa müddet** : плалъэ клэщ.

müddetsiz : плалъэншэ.

müderis : еджаклэуэхуэ, щлэныгъэл.

müdür : лэжыаплэ нэхыщхъэ.

müdüre : лэжыаплэ нэхыщхъэ. (бзылхугъуэ).

müebbet : ллэжыхуклэ, - **müebbet hapis** : ллэжыхуклэ лъэхъуэщ.

müellif : тхаклэу.

müessif : гуауэ.

müessir : жагъуэ, - **müessir olmak** : жагъуэ хъун.

müezzin : лэзэн джаклэу.

müfettiş : кыпщытаклэу.

müflis : унэхъуа.

müfredat : джын щыклэ, - **müfredat programı** : ядж щыклэр.

müfreze ask. : дзэл гуп.

müfrit : езгъэлей.

müftü : муфти.

mühendis : инженер, - **elektrik mühendisi** : дыщэуэздыгъэ инжэенер, - **gemi mühendisi** : кхъухъ инженер, - **inşaat mühendisi** : унэ инженер, - **orman mühendisi** : мээ инженер, - **ziraat mühendisi** : мэш инженер.

mühimmat ask. : лэцэ фащэ.

mühlet : плалъэ, - **mühlet istemek** : плалъэ кыелыхын.

mühür : тхыпкъэ,

mühür mumu : цыргъуш.

müjde : гуфлапщлэ, гъэфлапщлэ.

müjdelemek : гуфлапщлэ желэн.

mükafat : саугъэт, - **mükafat vermek** : саугъэт тын.

mükellef : хатха, пыщла.
mükemmel : фыдыдэ.
mükerrer : етланэу.
mülakat : еупщлын, епсалъэн.
mülayim : щабэ, - **mülayim hava** : уэм.
mülk : мылъку.
mülteci : нэгъуэщл хэгъэгум хэхъэжа, хэхэс.
mümessil : хэдза, епха.
mümeyyiz : упщлэ плъыр.
mümin : Тхьэр зифлэщ.
mümkün : хъуфынщ, - **mümkün olduğunca** : зэрыхъуклэ, зэрыхъуфклэ.
mümtaz : хэха.
münafik : напэншэ.
münakaşa : зэщыхъэ, зэдауэ, зэрыуэзэрыбг – зэрызехъэ, хъырзэ - зэрыхъээрй, -
münakaşa etmek : зэщыхъэн.
münasebet : зэхушытыклэ.
münasebetsiz : хъэвэхъэжъэ.
münasip : игъуэ, - **münasip görmek** : игъуэу лъытэн.
münavebe : чэзууэ, - **münavebe ile** : чэзурэ, чэзуклэ.
münazaa : зэгурымылуэн, зэхъурджэуэн.
münazara : зэныкъуэкъун.
münbit : щлы бэв, щлыпшэр, щлыгуфл, щлыгуль.
münderecat : итхэр, дэтхэр, узгъэгъуазэ.
müneccim : къэхъукъэщлыр зыщлэ - тхъэгурым.
münevver : гъэсэныгъэ зыхэлъ.
münferit : щхъэхуэ, изакъуэ.
münhal : нэщл.
münkir : Тхъэгъэпцл.
müptela : еса.
müracaat : чэнджэщ.
mürdüm eriği : къыцэ.
mürdüm erik ağacı -bot. : *vulgaris Mill., persica*, къыцэ : ижъ ижыж лъандэрэ цыхухэм
 къагъэкл пхъэщхъэмыщхъэ жыг ллэужыгъуэщ. И лъэгагъклэ м 8 – 12 -м нос. Ди хэкум
 куэду къыщокл.
mürebbiye : нану плъыр.
müreffeh : дахэ, псэуныгъэ дахэ, псэуныгъэклафлэ, тощмыщ.
mürekkep I : тхэпс, шакъэ, - **mürekkep hokkası** : тхэпсылъэ, шакъалъэ.
mürekkep II : псори.
mürettip : тхыпкъэщып.
mürüt : къыкъуэт, - **Şeyh Şamil 'in müritleri** : Щэмыл къыкъуэтхэр.
mürşit : гъуэгу захуэ.
mürür : ллалъэ, -**mürürü zaman** : ллалъэ флэкла.
mürüvvet : бын хъэгъуэллыгъуэ.
mürver bot. : *sambucus nigra L.*, пырамыжъ. **Bak – karamürver.**

müsaade : хуит, - **müsaade vermek** : хуит щлын.
müsabaka : зэпеуэ.
müsademe : зауэ.
müsadere : убыдын.
müsait : хуит, игъуэ.
müsavi : зэхуэдэ.
müsebbit : лажьэр зейр.
müsekkın : хушхъуэ.
müslım, müslüman : мусльымэн.
müspet : хъунщ.
müsrif : леуэ зыгъэкӀуэд.
müstahdem : гуащӀэрыпсэу.
müstahkem : быдаплэ.
müstahsil : къуажэдэс, къэзгъэкӀ.
müstakil : изакъуэ.
müstamel : зепхъэфын.
müstebit : гушӀэгъуншэ.
müstecir : бэджэнд.
müstehak : хуэфашэ, - **Allah müstehakını versin** : Тхъэм пхуэфашэр къуит.
müstehcen : укӀытэ зыхэлъ.
müstehlik : зышӀэху.
müstemleke : колони.
müsterih : гутынш.
müstesna : гъуэтыгъуей.
müsteşar : чэнджэщакӀуэ.
müsvette : ипэрытх.
müşavere : зэчэнджэщ.
müşavir : чэнджэщакӀуэ.
müşfik : фылыагъу.
müşir ask. : маршал.
müşkül : гугъу, - **müşkül iş** : Ӏуэху гугъу.
müşrik : Тхъэм пэзубыд.
müştemilat : мывэ хъунэ.
müşterek : зэхуэдэ.
Müşteri ast. : Жупитер.
mütalaa : гупсысэ, - **mütalaa etmek** : егупсысын.
müteaddit : зыкъом.
müteahhit : Ӏуэхур зыгъэзэщӀэныр.
müteakip : клэлъыкӀуэ.
mütebessim : пыгуфыкӀ.
mütecaviz : теуар, еуар, лажьэ зилэр.
müteessir : жагъуэ.
mütefekkir : гупсысакӀуэ.
müteferrik : щхъэхуэ щхъэхуэу.

mütehassis : гуапэ, - **mütehassis olmak** : и гуапэ хъун.
mütekait : пенсэм кIуа, мылажьэжъ.
mütekamil : кыыхуэт шымылэж.
mütemadi : зэпымыуэ.
mütemayil : гухуэклуэ.
mütercim : тэрмэш.
mütereddit : гурэпкырэ.
müteşebbis : луэху хэхъэрей.
mütevazi : зыщымытхъужъ.
müteveffa : дунейм ехыжа. (бзылхугъэ).
müttefik : кыыгухъа, зэгухъа.
müvezzi : гуэщаклуэ.
müzakere : тепсэлтыхъ, - **müzakere etmek** : тепсэлтыхын.
müzayede : щэхун зэпеуэ.
müzekkere : паупщIа.
müzik : пшыналтэ.
müzik aletleri: макъ ушэ Iэмэпсымэхэр – мэкъамэ кыызэрыкI Iэмэпсымэхэр.
müzik tanrısı -mit. : Ашэмэз.
müzmin : мыхъуж,
müzmin bekar: фыз къэзмышэ.
müzmin hastalık : мыхъужын сымажагъэ.

N, n : Н, н.

na, nah : мис.

naaş : хьэдэ.

nabız : лъынтхуэ кьеуэ.

nacak : уэщ.

naçar : лэмалыншэ.

naçiz : тхьэмышкӀэ.

nadas : ямывэу къагъэна хьэсэ.

nadasa bırakma: пхьэлэщэпхэ – зигъэпсэхуну яутыпща хьэсэ, губгъуэ.

nadas bitim töreni : вакӀуэихьэж – гъатхэм вэныр яухауэ вакӀуэхэр кыщыдыхьэжкӀэ абы иращӀэкӀыу щыта махуэшхуэ джэгут.

nadas töreni : вакӀуэдэкӀ – вакӀуэ гупхэр вэну губгъуэм щихьэ пӀалъэ, ягъэмахуэшхуэт, лэнэ кыыхуалэтт, джэгут иращӀэкӀт.

nadide : лъаплэ, гъуэтыгъуей.

nadim : щӀегъуэжа.

nadir : bak. **nadide**.

nadiren : зэзэмызэ.

nafaka : щӀакхъуэлыхьэ.

nafile : нэщӀ, лей.

nafile iş : чын хьэгугуэ зехуэн – зыри кыизэрымыкӀыну лӀуэху пылӀын.

nafiz : 1. гурыхуэ, 2. папцӀэ, 3. икӀуэцӀым хыхьэ.

naftalin bot. : artemisia, хъунгъалӀэ- лӀэужьыгъуэ куэду гуэша удз лъэккыгъуэщ. Мэ лей кызыкӀлӀрих хъунгъалӀэ лӀэужьыгъуэмкӀэ адыгэхэм хъунхэр, нэгъощӀ хьэпщхупшхэр ягъаштэ. Хушхъуэ кыызхахри щыӀэщ.

nağme müz. : макъамэ.

nahak : нэщӀ, пщӀэншэ.

nahış : лей, хуэмыфащэ, емыкӀу, емызэгъ.

nail : лъэлэс, - **nail olmak** : лъэлэсын.

nakarat müz. : дэжью, щӀэжьюуэ, ежью – кыитригъэзэжьюрэ уэрэдым щӀыгъуэ едзыгъуэрщ.

nakavt : накаут.

nakden : лэрылхьэу.

nakış : хэдыкӀ, хьагъэ, дэдэн, - **nakış iğnesi** : хэдык мастэ.

nakletmek : шэн, гъэлэпхъуэн, лӀушын.

nakliye : хьэлъэзешэ, - **nakil ücreti** : шапцӀэ, - **nakliyeci** : хьэлъэзезышэ.

nal : нал, - **nal şeklinde** : нал теплъэуэ.

nalbur : лэмэпсымащэ.

nalın : башмакъ, - **yüksek ökçeli nalın** : пхьэвакъэ лъагэ.

nallamak : нал щӀӀэукӀэн, щӀӀэлхьэн.

nam : цӀэ, цӀэрыӀуэ.

namaz : нэмэз, - **sabah namazı** : пщӀэдджыж нэмэз, - **öğle namazı** : шэджагъуэ нэмэз, -

ikindi namazı : ичынды нэмэз, - **akşam namazı** : пщыхьэщхьэ нэмэз, - **yatsı namazı** : жасы нэмэз, - **namaz tespahi** : нэмэзщыгъэ.

namazlık : нэмээзлыкь.

name : тхыгьэ.

namert : лыгьэншэ.

namli : цлэрылуэ хьуа.

namlu : шэ иклыплэ.

namus : клухьэн, щыхь.

namussuz : клухьэншэ, щыхьыншэ.

namzet : хуэфащэ.

nanay arg. : шылэжкьым.

nane bot. : *Mentha longitolia*, дыгьумэ, адыгэкълэлэн, гуащэлэпэ, бэрэтинэ – мэ дахэ кьызэкълых удз, шхынхэм, салатым, шейм халъхьэр.

nanesarı -bot. : *Mentha arvensis L.* бэрэтинагьуэ : ильэс куэдкълэ кьэкъл удз ллэужьыгьуэщ, бэрэтинэ лъэпкьыгьуэм щыщщ. Кьэкълыгьэм хэлъ дагьэр, эфирыр медицинхэм парфюмериём зэрахьэ, адыгэхэр иролээ.

nanecımsı -bot. : *Tentha piperita L.* Сэрымэ – ильэс зыбжанэкълэ кьэкъл удз ллэужьыгьуэщ. Бжьэм фо кьыхах, дагьэ щлэтым ментол кьыхах, хьыджэбзэм цлэуэ флэщ.

nankör : фыгьэм хэзмыщлыкъл.

nar : нары.

nara : гуэу.

narağacı bot. : *punica granatum L.*, нарей : зи лъэгагьыр м 5-м флэмыкъл жыг лъахщэ цыкълуш е гьурцщ. Езыр езыру кьокъл, хадэхэм кьыщагьэкъл. Витаминкълэ лъэщ.

narenciye : хадэхэкължыг кьэкълыгьэхэр.

narh : уасэ гьэбыда.

narın : псыгьуэ, щабэ.

narkotik : наркотик.

narkoz : наркоз.

Nart : Нарт – адыгэ лъэпкьыр зэрыгушхуэ Нарт луэрылатэхэр, - **nart efsaneleri** : нарт луэрылатэхэр, - **nart savaşları** : нарт зауэхэр, - **nart içkisi** : нартыбжьэ, - **nartların 12 at koşulan arabaları**: пхьуэтэр – нартхэм я лъэхьэнэм щыла гу ллэужьыгьуэ, шы 12 щлэщлэу, - **nartların silahı** : тлэхэежьэ – нартхэм я лэщэ ллэужьыгьуэт.

nas : цыху.

nasıl : дауэ, ел, дауэрэ.

nasır : лэрыгьу – цыхум и лэжьыгьэм елътатауэ и лэ, и лъакьуэхэм трищлэ фэ лей.

nasihat : шиен, **nasihat etmek**: еушиен.

nasip : кьуохьуллэр - **nasip olmak** : кьехьуллэн, - **onu tekrar görmek bana nasip olmadı** : ар слъагьужыну кьызэхьуллакьым.

naşı : абы щхьэкълэ.

natamam : зыфлэклакьым.

naylon : найлон.

naz : зыхуэщын, зыфлэщын.

nazar I : нэтехуэ, - **nazar değmek** : нэ техуэн, - **nazar değmesin** : нэ тремыхуэ, - **nazar boncuğu** : нэ темыхуэ щыгьэ, - **nazar duası** : щызтхылъ – нэтемыгьахуэ дыуэ пллимэ.

nazar II : плъэкълэ.

nazar III : елътата.

nazım : усэ.
nazır : хуэгъэза.
nazik : щэныфлэ.
nazikçe щэныфлэу :
nazire : гукъеуэ хуилэн.
nazlanmak : зыхуэщлын, зилъэфыхын.
ne? : сыт?, - **bana ne?** : сыт силуэху хэлъ? - **ne alemdesiniz?** : сыт фыхуэдэхэ ? - **ne çıkar?** : сыт кыиклын? - **ne dedinde sözünü dinlemedim?** : сыт жыплэри уипсалъэм семыдэла? - **ne fayda** : сыт и флагэ? - **ne güzel!** : сыту дахэ! - **ne için?** : сыт щхъэклэ? - **ne istersem ya** - **parım** : сыт сыхуэйми сщлэнщ, - **ne kadar?** : сыт хуэдиз?
nebat : къэклыгъэ.
nebi I : Тхъэм и ллыклуэ.
Nebi II : жбы, -puh nebiden kalma : Нухъ и лъэхъэнэм кыыщлэна.
nebze : тлэклу, - **bir nebze** : зытлэклу.
nece : сытыбзэ.
neceftaşı : кристал мывэ.
neci : хэт, - **o adam neci?** : а лыр хэт?
necip : лъэпкъыфл.
nedamet : щлэгъуэжын, - **nedamet duymak** : щлэгъуэжа.
neden : сыт щхъэклэ, - **bu nedenle** : мыбы щхъэклэ.
nedense : сыт щхъэклэми, даурэми.
nedensiz : щхъэусыгъуэншэ.
nedret : гъуэтыгъуей.
nefaset : мэдахэ.
nefer ask. : дзэл.
nefes : бауэ, лубахъэ – бауэгъуэ, - **nefes aldirmamak** : мыгъэбзэуэн, - **nefesi kesilmek** : бауэклэщл хъун.
nefesdarlığı med. : хъэлъэрыбауэ.
nefret : гушыкл.
nefrit med. : жъэжъейуэ.
neft min. : щыдагъэ.
negatif : негатиф.
nehir : псыхъуэ.
nehir balığı zoo. : псыхъуэ бдзэжъей, и клэмажъэм банэ тету.
Nehir tanrıçası -mit. : Псыхъуэгуашэ – мажусий флэщхъуныгъэмклэ псы ежэххэм я тхъэпэлъытэу щытараш.
nekahat : хъужагъащлэ, сымаджэ ужыпкъэ – уз щлэуж, къарууншагъэ.
nektar : гъагъэпс – удз гъэгъахэм бжъэхэм кърэх фоупс.
nem : псы зыщлэт, псылэ.
nemli : псылэ, цлынэ.
nemli ortam : уэтл-псылт – псылэлъэ.
nemlenmiş : упсэпса.
nema : хэхъуэ.
nemalandırmak : хэгъэхъуэн.
nemlilik : псылагъэ.
neon : неон.
neoldum delisi : дыгъэмыхъуэм дыгъэ щыгъэлын – зэрыщымыту кызыфлэгъэщлын, къафлэгъэщлын.

Neptün ast. : Нэптун.

nerde, nerede : дэнэ, - **nerede kaldı?** : дэнэ къэна? - **nerelisiniz?** : дэнэ фыщыщ?

nesep : къезгъэлъхуар.

nesil : щлэблэ, - **yeni nesil** : щлэблэщлэ, - **eski nesil** : щлэблэжъ.

nesne : хъэпшып.

neşe : гуфлэн.

neşeli : хъэуэжъыуэ.

neşelilik : хъэуэжъыуагъэ.

neşir : тхыль тедзэн.

neşter : сэжан.

net : нахуэ.

netice : иклэ, нэса.

neticelendirmek : нэгъэсын.

nevale : гъуэмылэ.

nevi : ллэужъыгъуэ.

nevruz : наурыз.

ney müz. : ней, бжъамий.

nezaket : щэныфлагъэ.

ne zaman? : дапщэщ? сыт щыгъуэ?

nezaret : клэлъыплъын.

nezih : къабзэ.

nezir : тхъэлъэлу.

nezretmek : тхъэлъэлу щлын.

nezle : пыхусыху, - **nezle olmak** : пыхусыху хъун.

nişadır : дзэхушыгъу, мыстухъу.

nice : дапщэщ.

niçin : сыт щхъэклэ, сыт папщлэ, лло, сложъ.

nifak : зэгъэбиин, - **nifak sokmak** : зэхуэгъэбиин.

nihai : иклэ, ухыплэ.

nihayet : иклэжым, ухыгъэм.

nihayetsiz : клэншэ, ухыгъэншэ.

nikah : нэчыхъ, - **nikah kıymak** : нэчыхъ тхын,— **nikahlı baba evinde oturan** : дыщырыс — пасэм щыгъуэ, нэчыхъыр ятха нэужь нысэр иджыри илъэсым нэсклэ и дыщым исыжт, зышэну унагъуэм уасэр зэригъэлэщыху

nikahsız : нэчыхъыншэ.

nikel min. : гъуиху.

nikotin : никотин.

Nil coğ. : Нил псыхъуэ.

nilüfer bot. : псыгъагъэ.

nim : ныкбүэ.

nimet : шхыныгбүэ.

nine : нанэжб, анэшхуэ.

ninni : гушбэуэрэд.

nirengi : гбүазэ.

nisan ayı : мэллбхуэгбүэ мазэ.

nisbet : зэрыхушйт.

nişan I : нэщанэ, тегбэпсыхбын, гбүазэ псагбэ.

nişan II : ягбэунэхуа.

nişancı : шэрыуэ, шэдз – шабзауэ, фочауэ, - **keskin nişancılık** : шэрыуагб, -**tüfek nişancısı** : фоч шэрыуэ, фочауэ, - **hedefe ateş etmek**: псагбэуэ, – **кбэбакб** – вакбуэихбэж тхбэлбэлум хэт лыхбэ, гум ит кбүэрагбым флбщлыхб псбущбб, лэмэпсымэ теплбэ зилэхэм гур зэрыкбуэрэ нэшанэ еуэхбу (шаб-зэкли фочки), палбхэм кббпиудыр кббпызудам кбрату.

nişangah : фоч гбүазэ.

nitrat : гыншыгбү, гыныху.

nitrik asit : чызэм и флблы.

niyaz : лбблы.

niye? : сыт щхбэклб?

niyet : гугбэ, - **niyet etmek** : гугбэ щлын.

niyetli : гугбэ зыщла.

niza : зэгурымылуэ, зыфлэнэн.

nizam : гбэпса, - **nizama koymak** : гбэпсын.

Noel : кристиянхэм илбэс кбэс дыгбэгбазэ мазэм и 25-м Хыисэ кббщальхуа махуэр шагбэлблб лутыжращ, – **noelde çam ağacına bağlanan cıncık – boncuklar** : щхбэгбэплбтл – илбэсыщлбм унагбүэ цыкбухэм щхбэклб псейм клбращлб абдж щыгбэхэрщ.

Nogay : Нэгбүей, нэзэв, нэплагу, - **nogay suratlı** : нэгбүей напэ.

nohut bot. : *Cicer arietinum L.*, кбакбий : цлыхур ижб-ижбж лбандэрэ зэлэжб кбэклыгбэщ. Зыгбэклб флбкл кбэклыркбым, и лбэгагбыр см 50 – 80-м нос. Шхыныгбүэ кббхашцлык.

noksan : ныкбүэ, чэм, дагбүэ.

noksansız : ныкбүэншэ, шыщлагбэншэ, дагбүэншэ.

noksanlık : ныкбүагбэ, дзы, шыщлагбэ.

nokta : пхыуд, тклуанэ, налбэ,

noktalı virgül : пхыудкбүрашэ, налбэкбүрашэ.

nonoş : мыхбумыбз.

normal : захуэ, хбун, зэгуш.

Norveç coğ. : Норвегие.

not : тхыгбэклбэщ.

nota I müz. : нота, пшыналбббзэ.

nota II : нота.

noter : нотариус.

Novorosisk coğ. : Цлэмзэ.

nöbet I ask. : плъыр, - **nöbet beklemek** : плъырын.

nöbet II med. : мэхуз.

Nuh : Нухъ. (Тхъэм и лыкӀуэр).

numara I : нумеро.

numara II arg. : гъэпцӀэн.

numune : щапхъэ.

numunelik : щапхъэу.

nur : нэху, - **nurlu dede** : дотэнэху.

nutuk : яхэпсэлъыхъын.

nüfus : хэкуцӀыхухэр.

nüfus sayımı : щхъэрытх.

nüfuz : псалъэ пхыкӀ.

nüsha : тетхыкӀыжа, щӀэтхыкӀыжа.

nüve : жылэ.

O, o : O, o.

o : алоуэхь, лэу, а.

o an : а нанлэзыплэм.

o çocuklar : а щлалэхэр, а цыклухэр.

oba : уэтэрыплэ.

obez med. : зэгуэкыла – икьуклэ пщэрышэ хьуа цыху.

obur : шхэрей, ныбэрицлэ, ныбэхьу, -изырышхэ – ныбэхуэфл, лей зышх, ныбэхуещэ,

oburca : зызмыгъэнщыж.

oburluk : ныбэрицлагъэ, шхэкьуэныгъэ.

obsidyen min. : жэмбыдзгъэгъу.

ocak I : жьэгү, - **ocağı tütmek** : и жьэгүр мыуфынклын, - **baba ocağı** : адэ унэжь, - **ocakta et-peynir kurutma yeri** : клафэчий – адыгэ уэнжакъхэм щызэрыпрэбжэгъухэм кьытель яий шабэ кхъуей - плъыжьхэр, матэкхъуейхэр, лы уплахэр шагъэгъуу.

ocak ayı II : шылэ мазэ.

ocak başı : мафлащхьэ, жьэгү пашхьэ.

ocak başındaki oturma : дакъэхэклэ – жьэгүм бжэ лъэныкьуэмклэ щылэу хащыхь тетлхьхэплэт и пщлэр нэхь лъахьшэу.

ocak çekirgesi zoo. : цыр-цыр – пклауэхэм ящыщ, нэхьыбэу унэхэм щопсэу.

ocak rafı : жьэгүгъуанэ – пасэм жьэгүм и бгъуитлым хащыхьыу щыта кумбхэт, хьэкьуцыкьу сытхэр ирагъэувану.

ocakçı : мафлэщл.

ocakta pişirilen aş : губорж – жьэгүперыдзэу гъэжъа хьэтыкь, кьылыш.

od : мафлэ, - **od yok, ocak yok** : мафли, жьэгүи шылэкьым.

oda : лэгъунэ, пэш, - **misafir odası** : хьэщлэщ.

odak : ику.

odsuz : мафлэншэ.

odsuz, ocaksız : тхьэмыщкледыдэ.

odun : пхъэ, пхъэгъэсын, - **odun kırmak** : пхъэ кьутэн, - **odun yarmak** : пхъэ зыгуэудын, - **odun kömürü** : пхъэфламыщл, - **dikenli odun** : пхъэдзакъэ, - **şekil verilemeyen budaklı odun** : пхъэлъэл, - **ince kıyılan odun** : ласклэ, - **odunluk** : пхъэхьэщ, - **sırtta taşınabilir odun** : пхъэхьэнж – зы ллым щлыбклэ кыхьыф пхъэ пхыр.

of I : лыхь.

of II : щэлү, уэху.

ofis : лэжъаплэ.

oflamak : щэлун.

offset : офсет.

oğalamak : щытлэн.

oğdurmak : егъэщытлэн.

oğlak zoo. : чыцл, - **erkek oğlak zoo.** : чыцыхьу, - **dişi oğlak zoo.** : чыцлыбз.

oğul I : кьуэ, - **iki oğullu** : тлакьуэ, - **iki oğul bir, bir oğul yok sayılır** : тлакьуэр закьуэ пальэщи,

закъуэр ла пэлытэщ, - **oğlu olmak** : къуэ кыхуэхъун.

oğul (arı) ll : къэпцла, бжэкъепцл.

oğuşturmak : щыхъуэн, - **ellerini oğuşturmak** : и лэхэр зэщыхъуэн.

oje: лэпэлэ – бзылхугъэхэм я лэбжанэ – лэбжанэхэр зэралэ илэгъэ.

ok : шабзэшэ, - **tüylü ok** : нэбэжэклэшэ – нэбэжэ+клэ+шэ – нэбэжэм и къабзий зыдэлъу пщыхэм, уэркъхэм ящлү щыта шабзэшэщ, апхуэдэр куэдым яхуэщлэкъым, а бзу бзаджэр къазэрылэрыхэр мащлэ дыдэти. - **ok ucu** : шабзий – шабзэшэм и пэм флэлъ шэ дydэрщ, - **okun ağaç kısmı** : шапсыхь-ыкл – шабзэшэм и клым апхуэдэу йоджэ, - **ok tüyü** : шэбий – шабзэшэм далъхэ къабзий, - **yay ipi** : шэдз – шабзэпэм и бзэм апхуэдэу йоджэ, - **iyi yapılmış ok ucu** : шэпсыхьыкыгъэ – егугъыпэу япсы-ха шабзэшашхэ папцлэ дydэ.

okaliptüs bot. : псылъ-псылъэ жыг.

ok başı : бжырыбжыщхэ, шабзэшэпэ.

okçu : шабзауэ.

okipi : шабзэпс.

ok kertiği : шэклэ.

oklava : хупхэ, - **oklava yutmuş gibi** : хупхэ иудрия хуэдэу.

oklukirpi zoo. : пыжьбанэ, пыжькъэц, цыжьбанэ.

oksijen : флэлурышэ.

oksit : улъей.

oksitlenme : улъейин.

okşama : лэдэлъэ.

okşamak : лэдэлъэн.

oktüyü : шабзий.

okul : еджаплэ, - **ilkokul** : пэрыт еджаплэ, - **ortaokul** : курыт еджаплэ.

okuma : джын.

okumak : еджэн.

okunaklı : еджэгъуафлэ.

okunaksız : еджэгъуей.

okur : еджаклүэ.

okutmak : егъэджен.

okutman : егъэджаклүэ.

okuyucu : къеджаклүэ.

okuyup çalışan : еджэрылажэ (лажэрыеджэ) – еджэнри лэжьэнри зэдэзыхь.

okur yazar : тхэф еджэф.

olabilir : хъуфынщ.

olacak : хъунуш, - **olacak iş değil** : хъуну лүэхукъым.

olağan : къохъу.

olamaz : хъуфынкъым.

olan biten: къэхъукъащлэ.

olanak : лъэкл, -**olanak vermek** : гъэлъэклын.

olanaklı : лъэкI зилэ.
olanaksız : лъэкIыншэ.
olanaksızlık : лъэкIыныншагъэ.
olan biten : къэхъукъащIэ.
olanca : лъэкIкIэ, - **olanca gücüyle** : зэрылъэкIкIэ.
olay : къэхъукъащIа, - **olaya bakmak** : къэхъуам хэплъэн, - **bu zor bir olaydır** : мы Iуэхур хэплъэгъуейщ, - **olaya tekrar bakmak** : Iуэхум хэплъэжын, - **olmuş olaylar** : хъуагъэщагъэ, къэхъуа – къэщIа Iуэхугъэхэр.
oldu : хъуащ.
oldu bitti : хъури зэфIэкIащ.
oldukça : нэхъыфI.
oldurmak : гъэхъун.
olgun : хъуа, - **iyice olgunlaşmış** : хъуащ, тIыгъуа - **iyice olgunlaşmak** : хъуащэн, - **elmalar olgunlaştı** : мыхэр хъуащ.
olgunlaşmak : тIыгъуэн, - **olgunlaşmasını beklemek** : гъэтIыгъуэн, тIыгъуэным пэплъэн.
olgunlaşmış ürün : шэжыпкъ – зи шэр игъуэжын щIэзыдза гъавэ хъэдзэ.
olgunlaşmamış : гъуаблэ – иджыри мыхъуа.
olimpiyat : олимпиадэ.
olmak : хъун, мэхъу, шылэн, - **cesur olmak** : лIыхъужын, - **acayip şeyler oluyor** : гъэщIэгъуэнхэр къохъу, - **öleli iki yıl oldu** : зэрылIэрэ илъэситI хъуащ, - **öyle olduğu da oluyor** : апхуэдэу къышыхъуи шылэщ.
olmamış : мыхъуа, игъуэ нэмыса.
olmayacak : хъунукъым.
olmayanın oluşması : щэхъун –щымылэ гуэр къэхъун, хъэжкурI къэхъун.
olmaz : хъункъым.
olmuş : хъуащ.
olta : къунтх, - **olta ile balık tutmak** : къунтхкIэ бдзэжьей ещэн, - **olta mantarı** : къекIауэ – бдзэкъутхым фIэлъ пхъэмыф.
oluk : кхъуафэ.
olumlu : хъуныфэщ.
olumsuz : хъуныфэкъым.
oluş : зэрыхъу.
omlet : джэдыкIэжъапхъэ
omurga anat. : тхыбзий, тхы IупщIэ.
omurilik anat. : тхыбзийкуцI, тхыкуцI, - **omurilik boğumu** : тхы зэрытыпIэ, -**omur iliği** : тхы куцI, - **omurilik birleşkesi** : тхыIупщIэ зэрытыпIэ.
omuz : дамэ, - **omuz vurmak** : едамэуэн, - **omuzda taşımak** : дамэкIэ къехъэкIын, - **omuz vermek** : дамэ етын, зыхущIэгъэкъуэн, – **omuz kökü** : дамэпкъ, – **omuz kanatı** : джабэ, - **omuzbaşı** : дамащхъэ, – **omuz eğriliği** : дамэгу – дамэ Iушэ.
on : пщIы, 10, - **onuncu** : епщIанэрэй, - **onbir** : пщIыкIуэ, 11, - **on iki** : пщIыкIутI, 12, - **on üç** : пщIыкIуш, 13, - **on dört** : пщIыкIуплI, 14, - **on beş** : пщIыуIутху, 15, - **on altı** : пщIыкIуих, 16, - **on yedi** : пщIыкIубл, 17, - **on sekiz** : пщIыкIуий, 18, - **on dokuz** : пщIыкIубгъу, 19.
ona : абы.
onamak : игъуэу IэщIэдзэн.

onarım : щыж.
onarımcı : щыжаклы.
onarmak : щыжын.
onbaşı ask. : пщышхъэ.
ondan : и дежклэ.
onlar : ахэр.
onların : яй.
onlu : нипщл (куэзыр).
onsuz : арыншу.
onu : ар, и.
onun : ей.
onur : лъытэ.
onur ceviz süsleri : дафэ – дэм кыыхэщыкыла зэфлэблэ: дэжыг, дэпылэ, дэщлопщ, дэ нып.
operatör : машинэ лэзэ.
opera : опера.
ora : абы.
oradan : абыклэ.
orak : гъубжэ.
orakçı : хаклы.
oralı : абы щыщ.
oran : зэхуэгъадэ.
oranti : зэхуэгъэдэн.
ordu ask. : дзэ, - **atlı ordu ask.** : шыудзэ, - **yaya ordusu** : лъэсыдзэ, - **orduya katılmak ask.** : дзэм хыхъэн, - **ordu komutanı** : дзэешэ, дзэпщ, – **büyük ordu** : дзэкъэб-къэбкытхъу – дзэшхуэ зилэ.
ordu artçısı : дзэклэ - дзэм и клэ дыдэр.
ordugah ask. : дзэ тлысыплэ.
ordu komutanı : дзаклы – дзашэ – дзэпщ - дзэешэм апхуэдэуи еджэт.
ordunun ön safındakiler : дзапщэ – дзэм ипэрытхэр.
orduyu panikleyen haber : дзэукъуэ – дзэр хъэежэ зыщл хъыбар е цыху.
organizatör: тепщыхыф – къэзыгъэдэлуэф, зыгъэлурыщлэф.
organın kuruması : гъуа.
organ zarı : клэмпырафэ – лыпцлэхэр, псэущхъэхэм и клуэцлым илэ пкыыгъуэхэр ихъумэу къэзыгъэтылтыхъ цыншэ фэ плащлэ быдэращ.
orkide bot. : *Orchis L.*, лэдэм и лэ, мылхуэгын, фызмыгъалхуэ : ллэужыгъуэ заулу гуэща удз ллэпкыыгъуэщ, илэс бжыглэклэ мэлсэу. Адыгэхэр куэд щлауэ и лъабжъэм иролэзэ, ме - дицинхэм хушхуэ кыыхах, гъагъэ дахэщи унэхэм щалыгъ..
orlon : орлон.
orman : мээ, - **avlanma, baltalaması yasak orman** : мээкыуэды, - **orman adamı** : мээылл, - **gür orman** : бжымыкыуэ – узыпхымыкыф мээ лув дыдэ.
ormancık : мээцлыкы.
ormanda iz bırakma : пхъэупщлэгъуабэ (пхъэфэкъу) – мээышхуэм щыщлэклэ мыгъуэщэн папщлэ зыблэклэ жыгхэм пхъафэ тлэкы кыытрахт кыращлэжыну.
ormanlaştırma : гъэмэзын.

orman çileği bot. : кыинскіэ- мээ мэраклуэхэм ящыщщ.
ormanhorozu zoo. : бзудэгу.
orman keçisi zoo. : цлакхуэ – мээ бжэнхэм ящыщ, и бжэа клапэхэр гъэшауэ.
ormanlar kralı : мэзыхьэ.
ormanlık : мэзылэ, - **sık orman** : мэзлыв, - **yeni orman** : мэзыщлэ.
ormansöğüdü bot. : *Salix viminalis L.*, мээдзэл : зи лъэагагыр м 5 – 10-м нэс жыг е гъурцщ, дзэл лэужыгыгуэщ. Адыгэхэм матэ кыыхащык.
ormansardunyası -bot. : *geraneum silvaticum L.*, джэдылэ. **Bak. itir çiçeği.**
ormansız düzlük : фэху – мээ зытемыт губгуэ захуэ.
orman tanrısı : мэзытхьэ.
orospu : псэжь.
orta : ку.
orta boy iğne : мастэтумэ – ику ит инагъ зилэ мастэ.
orta halli yaşam : зэхуун-зэлуэщ – ику иту псэун.
ortası : ику.
ortaçağ : курыт лъэхьэнэ.
ortaokul : курыт еджаплэ.
ortada : икум, - **ortada bırakmak** : утыкум кыинэн, - **ortadan kaldırmak** : утыкум ихын, - **ortaya saçmak** : утыкум ипхьэн, - **ikisinin ortası** : тлум яку, - **orta direk** : пкьоуку.
ortak : дарэ, лыхьэгъу, дарэгъу – лэжьэгъу, ныбжьэгъу-жьэрэгъу.
ortak yaşama : зэдэпсэун.
ortalama : ику иту.
ortalık : утыку.
ortanca : курыт.
ortası : куплэ – зи кур плъыжыфэ, (хьэрбыз куплэ).
ortodoks : ортодокс.
ortopedi med. : кьупщхьэ лэзагъэ.
ortopedist : кьупщхьэ лэзэ.
oruç : нэщл, лугъэгъу, - **oruç tutmak** : нэщлын, - **oruç açmak** : хэщхьэжын.
osurmak : кьэцыфын.
osmium min. : пцлэхужа
osurgan : кьэцыфырей.
ot : мэкьу, - **ot kırıntısı** : мэкьущлэш, - **kurumuş kalın ot** : кьэрэкьурэ, - **kısa ot** : лъагуэ, - **uzun ot** : лъаджэ, - **ot biçip kaldırma** : мэкьу лэнаштэ, - **ot toplama** : мэкьу лэнэ, - **yabani ot** : ежьужь, - **ot korumalığı** : гупклэ бэкьудэдз - мэкьушэ щыкьуэклэ мэкьур гупклэмклэ имы-кын папщлэ гум щлагьэлъадэ бжээгъу лъэщращ, - **ot bağlama ipi** : гупклэкьуз – пхьэкьы-хьыр кьызэракьузыж клапсэ, - **oy uyiını** : хьуалэ – мэкьу лэтищыр зы лэтэшхуэу зэтэль-хьамэ.
otağ : шэтыр.
otel : хьэщлэш.
otlak : хьуплэ.
otlamak : хьуакьуэн.
otlatmak : гьэхьуэкьуэн.
otluk : мэкьуэщ.

oto : хьэгү.
otostop : автостоп.
otoyol : гу гьуэгү.
otoban : гу гьуэгүшхуэ.
otobüs : автобас.
otomobil : хьэгү.
otu bol orman : мэщлэхьу – лэщыр зыщыхьуаклүэф, удз зыщлэт мээ плащлэ.
oturacak : тлысыплэ.
oturak : шэнтщхьэгүэ.
oturaklı : гьэтлысау.
oturma : тлысын, - **oturma odası** : шысыплэ, зэхэсыплэ лэгьунэ, хьэщлэщ.
oturmak : шысын, тлысын, - **bir arada oturmak** : зэдэшысын, зэхэсын, - **dik oturmak** : задэу шысын, - **üstüne oturmak** : тетлысхьэн, - **altına oturmak** : щлэтлысхьэн, - **arasına oturmak** : дэтлысхьэн, - **yanına oturmak** : бгьурытлысхьэн, - **aşağıya oturmak** : етлысэхын, - **başucunda oturmak** : щхьэшын, - **içeride kalkmadan oturmak** : щлэтлэсэн, - **içeride oturmak** : щлэтлысхьэн, - **dibe oturmak** : щлэтлысэклын, - **önünde oturmak** : лусын, - **önünde oturtmak** : лугьэтлысхьэн.
oturtmak : тегьэтлысхьэн, гьэтлысын, - **kuluçkaya oturtmak** : джэдкьурт гьэтлысын.
oturuş : шысыклэ, тлысыклэ.
otuz : щэщл : 30, - **otuzuncu** : щэщланэ (рей), щэщлрэзырэ : 31, щэщлрэтлүрэ : 32, щэщлрэщырэ : 33, щэщлрэпллүрэ : 34, щэщлрэтхурэ : 35, щэщлрэхырэ : 36, щэщлрэблүрэ : 37, щэщлрэирэ : 38, щэщлрэбгьурэ : 39.
ova : уэх, сэтей, фэху.
ovaakçağacı bot. : *acer laetum C.A. mey.*, блапцлэ- зи лъэгагьыр м 20-23-м нэс жыг ллэужьыгьуэщ. Адыгэхэм и пхъэм псэуалъэ кьыхащлык, кьалэ хадэхэм кьыщагьэкл.
oval : тхьыхь – уэрдыхьу плытла.
ovalamak : щытлэн.
ovdurmak : егьэщытлэн.
ovmak : щытлэ.
ovulmak : уащытлэн.
oy : пхъэидзэ.
oy hakkı : пхъэидзэ лыхьэ.
oya : хьагьэ, хэдыкл.
oyalı : хэдыкла, - **oya ile süslemek** : хьагьэклэ гьэщлэрэщлэн.
oyalamak : гьэхьэулеин.
oyalanmak : зыгьэхьэулеин.
oybirliği : зыдадэу.
oybirliğiyle : зыдадауэ.
oyma : кьитхьыхь.
oymacılık : хьэжмэсыдж – пхъэ тхыпхьэ, щхьэгьубжэ сытхэр ирагьэдахэу лэдэх хуащлүрэ зэрагьэщлэращлэ.
oymak : кьитлыкын, кьигьэпкын, кьищлыкын.
oynak : зэрытыплэ, джэгурей.
oynamak : кьафэн, джэгун, куэзыр ещэн, - **iskambil oynamak** : куэзыр джэгун, ещэн.

oynatılmak : укъягъэфэн, уагъэджэгун.

oynatmak : гъэджэгун, къэгъэфэн, - **at oynatmak** : шы къэгъэфэн.

oysa-oysaki : ауэ.

oyuk : лэдэх.

oyun : джэгу, - **oyunu bozmak** : джэгур къутэжын, - **oyun etmek** : дэджэгун, - **oyun molası** : хъэкыбзэ! – арыхъ джэгур щыблэуклэ жилэ псалъэ.

oyunbaz : джэгурей.

oyunbozan : джэгу зыкътэ.

oyuncak : джэгуальэ, цыкӀухэр зэрыджэгу хъэпшыпхэр, - **oyuncak edilen kimse** : щӀэнэкӀальэ, джэгуальэ – ауан ящӀ зэпыт, тelyщӀыкӀыплӀэ.

oyuncu : джэгуакӀуэ, къэфакӀуэ.

oyunda isabet : ефӀэн – арыхъ е кӀэн щыджэгукӀэ трагъэсам еуэн.

oyun sopası : кӀэнцыкъ – пхъэ хъурей цыкӀухэм щриджэгукӀэ, ахэр гъуэм зэрыраху башхэр.

ozan : усакӀуэ.

ozon : озон

Ö,ö : адыгэбзэм мы тхыпкъэр хэткъым.

öbek : хъэвэ, лэмбатэ, къэндзэгу, - **öbek öbek** : хъэвэ хъэвэу.

öbür : адреи, - **öbür gün** : пщэдеймыщкIэ.

öbürleri : адреихэр.

öç : лъыщIэж, - **öç almak** : лъыщIэжын.

öd : зэз.

öd-anat : зэзылъэ.

ödeme-k : пщынын, - **borcunu ödemek** : и щIыхуэр пщыныжын.

ödenebilir : упщыныфын.

ödenmeme : ямыпщына.

ödenti : пщыныпхъэ.

ödeşmek : зэпэкIуэжын.

ödetmek : егъэпщынын.

ödev : унэлэжыгыгъэ.

ödlek : къэрабгъэ.

ödül : саугъэт.

ödünç : щIыхуэ, - **ödünç almak** : щIыхуэ къэштэн, - **ödünç veren** : щIыхуэ езыт.

öfke : губжъ.

öfkelenmek : къэгубжбын.

öfkелendirme : къэгъэгубжбын.

öfkeli : губжъа, ябгэ, - **öfke nöbeti** : губжъплъыр.

öfkелilik : ябгагъэ.

öğle : шэджагъуэ, - **öğleden önce** : шэджагъуапэ, - **öğleden sonra** : шэджагъуэужь, -

öğleyin : шэджагъуэм, - **öğle yarı** : махуэбг.

öğmek : щытхъун.

öğrenci : еджакIуэ.

öğrencilik : еджакIуагъэ.

öğrenilmek : укъащIэн, узрагъэщIэн.

öğrenim : щIэныгъэ, еджэн.

öğrenmek : зэгъэщIэн.

öğretici : егъэщIакIуэ.

öğretmek : егъэщIэн.

öğretmen : егъэджакIуэ, - **dans öğretmeni** : къафэ гъэсакIуэ, - **öğretmen okulu** :

егъэджакIуэ еджаплэ.

öğretmenlik : егъэджакIуэн.

öğün : шхэгъуэ, - **günde üç öğün yemek** : махуэм шхэгъуищ, махуэм шэнейрэ шхэн.

öğünmek : зышитхъун.

öğüt : шиен, - **öğüt vermek** : еушиен, - **öğüt dinlemek** : ушием едэлъуэн.

öğütme : хъэжэн, гуэдзыр, нарыхур хъэжын.

ökçe : лъэдакъэ, - **yüksek ökçeli** : лъэдакъэ лъагэ, - **ökçeye basmak** : лъэмбылуу лъытIэгъэн.

ökçesiz : лъэдакъэншэ.

ökçesiz ayakkabı : лъапэрыт – лъэдакъэ иуваплэ зимылэ вакъэ.

ökçeyle yürüyen : лъапэрыфэ – зи лъэдакхэ лъэныкхуэр щымы нэмысыу лъапэкхэ кхэзыкхуэ цыху.

ökseotu bot. : *viscum album L.*, лэгъу, гъуэ, кугъу : илхэс зыбжанэкхэ кхэкхэ кхэкхыгъэщ, и лъэгагхэкхэ см 20 – 50 – 100 хъууэ. Андрей жыгхэм лэфри псыри кхыщифыкхыу мэкхэу. Хушхуэ кхыхах.

öksürtmek : гхэпсчэн.

öksürük : псчэ.

öksürük med. : псчэуэ,

öksürükotu bot. : *Petasites Caertn*, ххэндэрэхуашэ- лхэужьыгъуэ зыбжанэу гуэша, илхэс бжыгхэкхэ кхэкхэ удз лхэпкхыгъуэщ. Бжхэм фо кхыхах, щыплэ псылхэм, кхуэ дурэххэм, псы зыдэххылэ щыплхэхэм кхыщокхэ.

öksüz : зеиншэ, ибэ, - **öksüz bırakmak** : зеиншэу кхэгхэнэн, - **öksüz kalmak** : зеиншэу кхэнэн, - **öksüz imcesi** : витхэ мэххэсэ – вы зырыз фхэкхэ кхызыхуэмынэжа унагъуэхэм зэхдзей зашхти, мэх зытрэхэну я ххэсэхэр явэт витхэ кхудейм кхайххэлхэкхыпхэрэ, куэди яхуэвэтэххыми араш апхуэдэу щыжалэр, - **öksüz kaburga fumesi** : выгъуэ – вым и дзэжэ гхэгъуа.

öksüzlük : зеиншагъэ, ибагъэ.

öküsürük : псчэ.

öksüz zoo. : 1. вы, 2. цлоб, - **kasaplık ökü** : вы гхэшха, - **öksüz arabası** : выгу, - **kağnı ökü** - **lerinin başına geçirilen ip** : вытхыщхэ – витхэ зэхэххэххэхэм я бжхэхэм илхэ кхэпсэрэх, - **sekiz öküzle nadas yapılırken ikinci öküzün arasına oturan çocuk** : вышххэтес – вэрэвийм я пашхтым кхэкхэлхыкхытхым ятелх бжхым тетхысххэххэ хуашхти, вы пашэхэм дра- гхэмыгхэшхыну абы щхлэхэ цыхы трагхэтхысххэт выуэх илхыгу, - **yeni yetme öküz zoo.** : вышхэ, - **öksüzlerin gece otlatılması** : выхэхш – жэххххэрэ выхэр гхэххун, - **öndeki iki ökü - zü süren** : пашэвауэ – вы плхэкхым деж ипэ ит витхы зыхурш, - **öksüzleri yürütme komu -tu** : ххуэш! – выхэр зэрагхыкхуэу щыта псалхэхш, - **öksüz rengi** : цыгъуэплхэ – шым щххэ - кхэ пххэгъуэплхэ жалэ, вым щххэкхэ цыгъуэплхэ жалэ, - **öksüz harmanı** : щххэхуэ – ххэмым ххэса джэлэхым епхуэ кхыкхуххурэ вы лхэбжханэхэм гхавэр ирагхыуэт. Апхуэдэ щыкхэм щххэхуэкхэ еджхрт.

öksüz çobanı : выххуэ – выхэм якхэлхыплхэ, зыгхашхэ, зыгхэхху цыху.

öksüzlere verilen komut : гхуэш – выхэр зэрагхыкхуэу щыта псалхэхш.

ölçek : щапххэ.

ölçmek : пщын, - **ölçüsü olmayan** : щапххэхджэ, - **ölçü için** : щапххэ папххэ, - **yer ölçümü** : щыкхэхш, - **ölçü almak** : щапххэ кхытехын.

ölçü : пщы, щапххэ.

ölçüsüz : щапххэншэ.

ölçüsüzlük : щапххэншагъэ.

öldüresiye : гхэлхэхуэкхэ.

öldürmek : гхэлхэн, укхын, - **hepsini öldürmek** : ххэдэ лхэмыж зэхтххэн, - **kendini öldürmek** : зыкхыжын.

öldürücü : узукхэ.

öldürülme : уаукхын.

ölene ağlamayan : дэхэххэн – мыгхыу зышххэн, щэхуу мыххуу макхэкхэ лхэм хуэмыгхын,

- **ölenin eşyalarının dağılması** : шэнтым палъэж – лIам и щыгъын щIахыжынухэр зэ - гъэзэхуауэ шэнтым тралъхъэж, палъэж.

ölesiye : уаукIыхукIэ.

ölgün : хъэдафэ.

ölmek : лIэн, узджынтын – дунейм ехыжын, - **açlıktan ölmek** : ныбэ хуэлIэ, - **genç ölmek** : щIалэу лъэн, - **ölmek var, dönmek yok** : е дылIэнщ, е дылIынщ.

ölmeyesice : уей мыгъуэ.

ölmez : лIэнкъым.

ölmezotu bot. : *Helichrysi Flos*, **хъэдэудз** – метр мин е нэхъ лъэгаплэхэм къышыкI удз лъэп-къыгъуэщ, зыгъэкIэ е нэхъыбэкIэ къокIыр. Гъатхэи и лъабжьэмкIэ къудамэ заулу кы – доклеири, метр ныкъуэ лъэгагъ егъуэтыр. Къэгагъэхэр щхъуантIэу кыпедзэри гъэ - махуэм гъуэжъ дахэ мэхъуж. Хъэдэр щхъэусыгъуэкIэ зы махуэ е нэхъыбэ пагъэплъэн хуей хъумэ мы удзыр хъэдэм и гъунэмрэ и ныбэмрэ тралъхъэри мэ кыыригъащтэкъым, аращ **хъэдэудз** псалъэр кыызтехъукIари. И лъабжьэм щIищIэ клэртлоф цIыкIухэр ягъэгъу, яхъэжри хущхъуэ кыыхах.

ölmüş : лIащ, псэхэлIэ хъуащ, узджынтылащ, - **ölmüş gibi yapmak** : лIафэ зэтегъуээн.

ölü : лIа, - **ölü çokluğu** : хъэдэлъэмыж, - **ölüyü hayırla anmak** : лIам и фIы цIэр илуэн, - **ne ölü – ne canlı** : ныкъуэлIэ,

ölüm : лIэныгъэ, - **ölüm Allahın emri** : лIэныгъэр Тхъэм и унафэщ, - **ölüm-kalım meselesi** : лIэн-къэнэн луэху, псэ зэпылтыхъэлIэ.

ölümcül hastalık : ажалзехъэ – цIыхури лэщыри къезмыл уз, - **ölümcül sonuç** : кIуэдыкIэ, - псэхэнэ – и лэпкълэпкыкIэ зыри лъэмыкIыжу, псэкIэ хъуапсэ къудейуэ къэна сымаджэ.

ölümsüz : дунейм трая - мылIэж, икIыхъагъэкIэ дунейм тетыну.

ölüm cezası : лIэныгъэ тезыр.

ölümcül : лIэныгъэ зыхэлъ уз.

ölümsüz : лIэныгъэншэ.

ölüm zamanı : лIэгъуэ, лIэщыгъуэ.

ömür : гъащIэ, - **ömürüm oldukça** : гъащIэ силэхукIэ, - **Allah uzun ömürler versin** : Тхэм гъащIэ кIыхъ къуит, - **kısa ömürlü** : гъащIэ клэщI.

ömürsüz : гъащIэншэ, зи гъащIэр клэщI хъуам папщIэ хужалэр.

ön : пэ, лупэ, - **önayak olmak** : ипэ иувэн, пэрыт хъун.

önayak : ипэфIалъэ.

önalım : ипэ щэхугъуэ.

önce : япэ, ипэ, - **beş yıl önce** : илъэситху ипэ, - **ilkönce** : япэ щIыкIэ.

önce gelen : япэ къакIуэр.

öncelik : нэхъэпагъэ.

öncelikle : япэдыдэ.

öncü : гъуазэ, пашэ, - **öncülük etmek** : гъуазэ хъун, гъуэзэн, - **öncü kuvvet** : дзакIуэпашэ – дзэм ипэ ит пакIэ.

önçalışma : ипэ лэжыгъэ.

önder : пэрыт, пашэ, тхъэмадэ.

öndeyiş : хэзыгъэгъуазэ, зытепсэлтыхъыным теухуауэ щыгъуазэ зэращI жылэкIэ.

öndiş : дзапэ.

öndüre : выуэч – зыгуэрым щIэщIа выхэр кыызэрагъазэ чы.

önem : гъэлъаплэ, - **önem vermek** : гъэлъэплэн.

önemsemek : уеим, - **kendisi için önemli** : уеим зыщыщын.

önermek : гъуэгугъэлъагъун.

önlem : пэувэн.

önlemek : гъэувылэн.

önlük : клэпхын, гупэлүл – адыгэ бзылхугъэ бэхуцейм и бгырыпх пхалэм щегъэжьауэ и гупэмклэ елэлэх ыхьитл хэдыкIрац.

önsezi : гукъэкI, къэхъунур къэщлэныр зыхэщлэн, и гум къридзэн.

önsoruşturma : ипэ упщлэ.

önsöz : хэзыгъэгъуазэ.

öpmek : ебэун.

öpücük : ба.

ördek zoo. : бабыщ, - **yabani ördek zoo.** : губгъуэбабыщ, - **ördek yavurusu zoo.** : бабыщ шыр, - **erkek ördek** : бабыщыхъу, - **ördek çobanı** : бабыщыхъуэ, - **ördek yavrularına seslenme** : шырэ – шырэ – бабыщ шырхэр къызэрыраджэж джэкIэ, - **ördek kafası** : бабыщыхъуэ – зыхэтым яхэмыгъуащхъэм бабыщыхъуэ къыфIокIэ жалэр.

ördek cinsleri – Бабыщ лъэпкъхэр : - **бабыщгъуабжэ**, *Anas strepera L.* –мэлъэтэжхэр, Къафкъасым щымахуэм губгъуэ псынэхэм уащыхуозэ, - **бабыщжэгулпэ**, *Rufibrenta ruficollis pall.* – Къафкъасым хыжбей Iуфэхэм щыплъагъунуц гупышхуэу зэгъусэу, - **бабыщкIэпсыгъуэ**, *Anas acunta L.*, – гъэмахуэм Псыж, Инджыджышхуэ, Инджыдж цыкIу, Терч, Бахъсэн и Iуфэхэм щыплъагъунуц, -**бабыщпэлпэ**, *Netta rufina (Pall.)*, бабыщ теплэа къуэдзэм щыщ. Къафкъасым щыплъагъунур зэзэмыщ. Нэхъыбэм Хы фыцIэмрэ Хъазарым и Iуфэхэрац щыплъагъур, - **бабыщыпцIэ**, *rodices rufficollis Pall.* – бахъсэн, Терч псыхъуэхэм, Шыд – Къурей хыжбейм гъэмахуэм, бжыыхъэм ялэагъуащ, - **бабыщыпцIэкъуэлэн**, *rodiceps critatus*. Ищхэрэ Къафкъасым щогъуалъхъэ къамылылэа псыхуэмхэм, - **бабыщыпцIэныбэху**, *Podiceps caspicus*, – ди къэралым ипцэ лъэны - къуэмклэ упэщIохуэр.

öreke: цыкIуэкI – цы Iуданэ зэращI Iэмэпсымэ, - **örekede ipin geçtiği kertik** : нэрыбз – цыкIуэкIым и къум и щхъэм деж цы Iуданэр зыфIагъанэу илэ дэбзыкIарац.

ören : псэуалъэж, иуэжауэ икли зыхэкъутауэ пасэ лъэхъэнэм къыщIэна.

örf : хабзэ, – **örf - adet takipçisi** : хабзэщIэкъу, - **kötü huy asaleti yok eder, asil olmayanı iyi huy yok eder** : лъэпкъыфIагъэр щэнынщагъэм егъэкIуэд, лъэпкъынщагъэр щIэныфIагъэм егъэкIуэд.

örgü : зэрыхъэ, уэн – шагъэ уэн, Iэпэхъ – IэкIэ щIа цыззэрыхъэ псоми апхуэдэу йоджэ.

örgülü çarık : лъапэкIэрэхъ – выфэм къыхэщIыкIа вакъэ хъар.

örme : захъэн, ухуэн.

örme göğüslük : хъырымычэ – бгъэлүл хэдыкIа.

örmek : зэрыхъэн, ухуэнын.

örnek : шапхъэ, - **örnek göstermek** : шапхъэ егъэлъагъун, -**örneksiz** : мардэншэ, шапхъэншэ.

örs : сыдж.

örtbas : теуфэн, щIэуфэн, щIэхъумэн, техъумэн.

örtmek : хуэщIын, гъэбыдэн, щIэуфэн, - **üstü örtülmüş** : щIэуфа, - **kapıyı örtmek** : бжэр хуэщIын.

örtü : тепхъуэ, - **masa örtüsü** : Iэнэтепхъуэ.

örtüsüz : тепхъуэншэ.
örtünmek : зэтепхъуэн.
örülmüş : ухуэна, - **önüne ördürmek** : лугъэщыхьын, - **önüne örmek** : лущыхьын.
örümcek : бэдж, - **örümcek ağı** : бэджыхъ, - **örümcek bağlamak** : бэджыхъ кIэрищIэн, -
örümcek ağı döküntüsü : фэджыхъ – бэдж шырхэр зэрысу бжыхьэм жьым зэбгырих
бэджыхъ клапэхэми апхуэдэу йоджэ
öte : адрьщI, адэклэ, адрей, - **nehirin öte yakası** : псыхъуэм адрьщI, - **öteye-beriye** : адэклэ
мыдэклэ, - **öte yanda** : адрей лъэныкъуэмклэ.
öteberi : хъэпшып, хъэрткьурт.
öteki : адрейр.
ötmek : луэн, клаклэн, - **horoz ötüyor** : адакхэр малуэр.
öttürmek : гъэлуэн.
ötücü : лүэрей, - **ötücü kuş** : бзуулуэ.
öveç zoo. : тIышIэ.
överek tavlamak : лурьюткIэщIын – еубзэн , кыдэхъэхын.
övgü : щытхъу.
övgücü : щытхъуаклуэ, - **övgüye değer** : щытхъу зыхуэфашэ.
övmek : щытхъун.
övülmek : кыпщытхъун, - **kendini öven** : щхъэщытхъуж, - **üç adamın övgüsü, yüz övgüye bedel** : цIыхуищ зыщытхъуар, щэ и уасэщ.
övünme : зэщытхъу.
övünmek : зэщытхъун.
övüş : щытхъуэклэ.
övütmek : хъэжын.
öykü : таурыхъ.
öykücü : таурыхъ лүэтаклуэ.
öyle : апхуэдэ, апхуэдэщ.
öz I : икIуцI, купщIэ.
öz II : адэ-анэр зы.
öz III : мащIэ, къабзэ, - **öz ama az konuşmak** : мащIэу ауэ къабзэу псэлъэн.
özden : уэрк, – **özden-werk adeti dik yokuştur, tırmanması güçtür** : уэркъ хабзэр,
дэклуеипIэ задэщ.
özdenetim : хэплъэхьыжын.
özgünlük : акълыкъ – цIыхум и хъэл-щэн.
özek : гурыгъ, - **çeki demiri** : гъущI гурыгъ.
özel : хэха, хухаха, щхъэхуэ, - **özel olarak ayrıldı** : щхъэхуэу хухахаш.
özeleştir : мыщIагъэр къэхутэжын.
özellikle söylemek : гие, хэкъузауэ цIыхум зыгуэр желэн, гурыгъэлуэн.
özen : егугъун.
özensiz : емыгугъа.
özensiz yapılan iş : шэмцIихъар – емыгугъуу щIа ухуэныгъэ, лүэху ухъыда.
özenti : хъуапсэн.
özerk : хутыныгъэ ныкъуэ.
özet : гъэклэщIа – тхыгъэ гуэрым гэкIэщIауэ итыр тхын.

özetlemek : гъэк|эщ|ын.
özgeçmiş : гъащ|э к|эщ|.
özgü : елъыта.
özgür : хуит.
özgürce : хуиту.
özgürlük : хуитыныгъэ.
özgüven : зэщыгугъын.
özlem : гукъэк|, пабгъэ.
özlemek : гукъэк|ын, пабгъэн.
özlenmek : ягу укъэк|ын.
özsü : купс.
özür : гъэгъу, - **özür dilerim** : къысхуэгъэгъу.
özveri : зыщымысхъ.
özverili : зыщымысхъыж.

P, p : П, п.

paça I : лъапэ.

paça II : лэшлъакъуэ.

paçavra : хъыдан.

padişah : паштыхь.

pafta : унэпӀапхъэхэр.

paha : уасэ, - **paha biçmek** : уасэ пухыкӀын.

pahalı : лъапӀэ, лъапсей – уасэшхуэ зытелъ, лъапӀэ дыдэ.

pahalıcı : лъапӀэрыщэ, къэзэр.

panjur : къэбакъ – щхъэгъубжэ lypӀэ (щӀыбымкӀэ).

pak: къабзэ.

paket : зэкӀуэцӀыпха, зэкӀуэцӀышыхъа.

Pakistan : Пакистан.

pakistanlı : пакистан лъэпкъ.

paklamak : гъэкъэбзэн.

paklık : къэбзагъэ.

pakt : зэгурьӀуэ.

pala : уэщ.

palamar dnz. : кхъухькӀапсэ.

palamut : мышхумпӀэ.

palamut ağacı bot. : *Quercus L.*, мышхумпӀей – жыгей – лӀэужьыгъуэ 600-м нэсу зыщхъэ-щыкӀ жыг лъэпкъщ, метр 40 кӀэ докӀуей. И пхъэр быдэщи псэуалъэ къыхащӀыкӀ.

palan : шыдупщӀэ.

palanya : пхъэпскӀыхь.

palas : хъэщӀэщ.

palaska : дзэлӀ бгырыпх.

palavra : пцӀы, - **palavra atmak** : пцӀы упсын.

palaz I : щӀэжьей.

palaz II : пшэр.

palazlanmış : пшэр хъуа.

paldır-küldür : баргъэ-сыргъэ.

palmiye bot. : палм.

palto : цакуэ.

palyaço : ажэгъафэ, - **palyaço elbisesi** : ажэгъафэ фащэ.

pamuk : *Gossypium L.*, бжъэхуц - щӀыпӀэ хуабэхэм къыщагъэкӀ къэкӀыгъэ лъэпкъыгъуэщ, зы гъэкӀэ мӀэпсэу, и жылэм дагъэ къыщӀаху, езы бжъэгуцымкӀэ лӀджи къыхащӀык. - **pamuk ip-liği** : бжъэхуц луданэ, - **pamuk bezi** : бжъэхуц щэкӀ, - **pamuk yağı** : бжъэхуц дагъэ, - **pamuk ve kağıt karışımı ince kumaş** : чэсыргъей – бжъэхуцымрэ тхылъымпӀэмрэ къыхаха щӀэкӀ пӀащӀэ, зэмыфэгъуу иралэу.

pamuklu : хужьбыргъу – бжъэхуыим къыхащӀыкӀа псоми апхуэдэу йоджэ.

Panama : Панама.

panayır : бэзэрышхуэ.

pancar bot. : *Beta vulgaris L.*, жэгүндэ : цыхухэм куэд шлауэ къагэкл къэкыгъэщ. Илэситіклэ къэкл хадэхэклщ. Фэшыгъу кыыхах, шхыныгъуэм халтхъэ, лэщым ирагъэшх.

pancarbeyaz bot. : *Beta vulgaris L.*, жэгүндэху : лэщым ирагъэшх жэгүндэ лэужьыгъуэщ. И тхэмпэхэри и лъабжьэри лэщым фыгуэ яшх.

pancar kırmızı bot. : *Beta vulgaris L.*, жэгүндэплъ : хадэхэклщ, и лъабжьэр япщэфл, хушхъуэу зэрахъэ.

pancar pekmezi : фо жэгүндэ .

pancar şekeri : жэгүндэ фошыгъу.

pandomim: нащхьэлущхъэ - лэбэрабэрэ зыгъэшрэклэ жилэпхъэр къэзыгъэлыагъуэ.

panik : хьэрпхъэр, шхьэхьпсэхь, гужьейгъуэ, - **panik veren** : хьэгъапхъэ, - **paniğe kapılmak** : хьэрпхъэр хьун, гужьейн, - **paniklemek** : хьэрпхъэрын, - **çabuk panikleyen** : къэштэ - гъуафлэ,

panikleme : хьэдэ теж – хьэгъапхъэ.

panikçi : гужьейх – гужьейгъуафлэ, хьэгъапхъэ.

pansiyon : пансион.

pansuman : үлэгъэм елэзэн.

pantol, pantolon : гъуэншэджщылутель.

pantolonluk I : гъуэншэджыпхъэ.

pantolonluk II : гъуэншэджыпхъэ – хьунщылакуэм кыихьунщыла кыщылыхым апхуэдэу еджэт, щылацыкы куадыгъумэ хы луфэм зыхьу зыщэу шыта дыгъуракъуэхэм щылацыкы ящам кыщылахам апхуэдэу еджэт.

parağan zoo. : бзупсалтэ, дыдыкыуш

parağan yemi bot. : *Carthamus tinctorius L.*, зэхьфиран : цыхухэм куэд шлауэ къагэкл хадэхэклщ. Адыгэхэм зэхьфираныр ижъ лъандэрэ хасэ, и гъэгъахэм илэгъэ кыыхах.

parak : цыпылэ.

paratya bot. : *Matricaria L.*, шынэшынэ, шхьэхужь : лэужьыгъуэ зыбжанэу гуэша удз лъэпкыгъуэщ. Хушхъуэ кызыхахыри яхэтщ.

paratyakafkas -bot. : *Matricaria chamomilla L.*, къанзидзэ – **bak. eczalı paratya**.

paratyakokusuz -bot. : *Matricaria inodora*, удзщхьэхужь.

papaz I : щоджэн, - **papaza kızıp oruç bozmak** : щоджэным хуэгубжу нэщыр къутэн.

papaz II : щоджэн. (куэзыр).

papazakülahlı bot. : *Evonymus L.*, чыщыпей : пхъэзэз, **bak. iğ bitkisi**.

papel arg. : лэпэщлэгъэж.

papirus : папирус.

paruç : вакъэ.

paruçsuz : вакъэншэ.

para : лэпэщлэгъэж, нэгъэцлы, - **para basmak** : лэпэщлэгъэж кыдэгъэклын, - **para biriktirmek** : лэпэщлэгъэж дэдзыхын, - **para dökmek** : лэпэщлэгъэж тегъэклуэдэн, теклутэн, - **para kazanmak** : лэпэщлэгъэж къэлэжын, - **para saymak** : лэпэщлэгъэж бжын, - **parayı tedavülden çekmek** : лэпэщлэгъэжыр лэтыжын, - **bozuk para** : лэпэщлэгъэж жьыгъей, - **kalp para** : лэпэщлэгъэж нэпцл, - **para cezasını tahsil etmek** : тхьэкьун – къуэды тралхьам и уасэ мылкъу кыытехын.

paraf : лэщлэдзэ, лэпэщлэдзэ клэщл.

paragöz : лэпэщлэгъэжынэ.

paralamak : зэф|этхъын, зыхэкъутэн.
paralanmak I : лэпэщ|эгъэж зигъэлэн, зэгъэу|ун.
paralanmak II : зэчэтхъэжын.
paralel : зэбгъурылът|хъа.
paralı : лэпэщ|эгъэж зилэ.
paralık : и уасэ, - **kaç paraya?** : и уасэр дапщэ?, сыт и уасэр?
paramparça : гъэщэща, зэхэфыщ|а.
parasal : лэпэщ|эгъэжым теухуа.
parasız : лэпэщ|эгъэжыншэ, уасэншэ.
paraşüt : парашут, - **paraşütle inmek** : парашутклэ къехын.
paratoner : шыблэл|уш.
paravan : гъэпщк|у|лэ.
parazit med.: хагъуэ.
parça : ц|ык|у, бзыхъэхуэ, тыкъыр, лэшклэ, - **parça parça** : ц|ык|у ц|ыкуу.
parçalamak : зэхэгъэщэщэн.
parçalanma : щэщэн.
parçalanmak : 1. зэчэтхъэн, 2. зэхэщэщэн, 3. хъэбэсабэ – хъэбэсабэу щэщэн.
pardon : къысхуэгъэгъу, п|ырегу – хэткъым, жыхуилэщ, джэгугъуэхэм щыжалэ.
pardösü : цакуэ п|ащэ.
parfüm : епэрымэ.
parfümerici : епэрымэщэ.
parıl parıl : ц|у ц|уу.
parıldamak : ц|уун.
park : гуэщ.
parkinson med. : лэпэсыс сымаджагъэ, лэпэлъапэ сыс.
parlak : лыд.
parlak kumaş : джырынджыху – щэк| лыд лъэужьыгъуэ.
parlamak : къэлыдын, - **her parlayan altın değerlidir** : ц|у псори дыщэкъым.
parlamentar : жылэл|ык|уэ.
Parlamento : Л|ык|уэ унэ.
parlatmak : гъэц|уун, гъэлыдын.
parmak : лэпхъуамбэ, - **dört parmak** : пл|алэ, - **baş parmak** : лэпхъуамбэшхуэ, - **işaret parmağı** : лэп - хъуамбапщэ, - **orta parmak** : лэпхъуамбэкурыт, - **yüzük parmağı** : лэпхъуамбэц|эншэ, - **serçe parmağı** : лэпхъуамбэц|ык|у, - **parmak büküm yeri** : лэпкъынэ, - **parmak ucu** : лэпэпц|ий, - **parmak izi** : лэпалэ, - **parmak boğumu** : лэпэджэдыклэ, - **parmak eklemi** : лэпэзэрытыплэ, - **parmağı sıkışmak** : и лэпхъуамбэр дэп|ыт|эн, - **parmakla saymak** : лэпхъуамбэк|э бжын, - **parmak derisi**: лэпафэ, лэпхъуамбафэ,
-parmak ucu : лэпэ, - **parmak eklemi** : лэпэ зэрытыплэ, - **parmak kemiği** : лэпэ къупщхъэ, - **parmak ucu** : лэпэпц|ий, - **parmak kılı** : лэпэц, - **parmak üstü** : лэпэ щ|ыб, - **parmağının ucunu göremeyen** : лъапэнэф – зи лъапэм нэхъ жыхъагъ зымылъягъуж ц|ыху набгъэ,
parmaklık : хъэмдэч
parola : хъуэрыбзэ.
pars zoo. : щомыщ, пытхъэр.
parsa : хэдзын, - **parsa toplamak** : лэпэщ|эгъэж хэдзын.
parsel : унаплэ.

partal I : щыгыныжъ.
partal II arg. : пцѣы, - **partal atmak arg.** : пцѣы упсын.
parti : парт.
partizan : абрѣдж.
parttaym : пѣальѣкѣ.
parya : пщылѣ.
pas I : хуѣдзын.
pas II : улѣя.
pas III : блѣкѣ. (куѣзырым).
pasaj : тучанщѣт.
pasak : фѣй.
pasaklı : фѣижъ, фаджыкхъѣ – фѣйцей дыдѣ.
pasaport : щхъѣтхылъ, пашапорт.
paskalya : чыристіян ѣутыж.
paslandırmak : гъѣулыин.
paspas : лъѣгулъѣщѣ.
paspaslamak : къѣлъѣэсын,
pasrengi : улѣяфѣ.
pastırma : пастырма.
pastırma yazı : гъѣмахуѣ цѣыкѣ.
pastil : пастил.
pastörize : шѣкъѣгъѣва.
paşa : дзѣпщ.
pat : тѣампл.
pata : зѣтемыкѣуѣфын.
patak : удын.
pataklamak : убѣрѣжыин, енѣпѣфѣуѣн, - **унѣдѣжын** – нѣджѣлуджѣ, фѣйцей щѣын.
patates bot. : *Solanum tuberosum L.*, кѣртѣоф, кхъѣуѣщѣыдѣ (пѣрыхъумѣ) : хадѣхѣкѣ къѣкѣыгъѣщ. Дѣ
Хѣкум куѣду къыщагъѣкѣ, шхыныгъѣуѣ зѣмылѣѣужыгъѣуѣхѣр къыхѣщѣыкѣ.
patates tatlı bot. : *Iroмеа batatas (L) Lam.*, кѣртѣоффо : куѣд щѣѣуѣ цѣыхур зѣлѣжъ хадѣхѣкѣщ. И
къѣжѣапѣр Америкѣращ, шхыныгъѣуѣ ѣджи къыхѣщѣыкѣ.
patavatsız : жѣѣрѣлурѣ, - **patavatsız konuşmak** : щѣѣвѣщѣѣн.
paten : мыллѣѣрыжѣ.
patent : къѣзыхутар.
patırdamak : ѣѣуѣлъѣуѣ щѣын.
patırtı : ѣѣуѣлъѣуѣ, дым-сым, плѣрѣ-плѣрѣ, - **patırtıya papuç bırakmamak** : дым сымым шымышынѣн.
patik : нану цывакъѣ.
patika : лъѣгъѣуѣ.
patinaj : шѣрхъѣѣантхъѣуѣ.
patiska : чѣсей.
patlak : уѣ, ѣуѣха, ѣпщѣха, - **patlak göz** : нѣмытѣ – зи нѣр къѣбыргъѣукѣ цѣыху.
patlamak : уѣн, зѣгуѣудын, плѣнкѣын, цѣычын, - **lastiği patlamak** : и хъѣфѣ шѣрхъѣыр уѣн, - **sıkıntısından patlamak** : зѣшыным зѣгуи гъѣудын.
patlatmak : гъѣуѣн, зѣгуѣгъѣудын, гъѣплѣнкѣын, гъѣцѣычын, - **mısır patlatmak** : нартыху гъѣплѣнкѣын.
patlayıcı : къѣуѣрей.
patlican yabani-bot. : *Xanthium strumarium L.*, банѣдѣгу- зы гъѣкѣ фѣлѣкѣ къѣмыкѣ удзыжыщ, хущхъѣуѣ
къыхах.

patlican ağulu-bot. : *Xantium strumarium L.*, кхъуэбанэ- зы гъэкӀэ фӀэкӀ къэмыкӀ удзыжыщ. Іэщым яшхыркъым.

patron : лэжьэпщ.

pavyon : ефаплэ, къэфаплэ.

pay mat I. : ягуэшбжыгъэ.

pay II : Іыхъэ, - **pay almak** : Іыхъэ хэхын, - **pay alamamak** : Іыхъэм хэнын, - **fazla pay** : Іыхъэлей, - **dağıtılmamış pay** : Іыхъэмыгуэща, - **pay edilmiş** : Іыхъэ Іыхъэу.

pay III : шхыдэ.

payda mat. : зыхуагуэшыр.

paydaş : Іыхъэгъу.

paydos : Іуэху ухыгъуэ, шыгъэтыжыгъуэ.

paye : лъытэ.

payidar : куэдрэ.

payitaht : къэлащхъэ.

paylaşmak : зэдэгуэшэн.

paytak : бабыщ зеклуэкӀэ.

payton : гушхъэтет.

pazar I : бэзэр, - **pazara gitmek** : бэзэрым клуэн, - **pazar kurmak** : бэзэр гъэувын, - **pazar yeri** : бэзэрыплэ.

pazar II : тхъэмахуэ. (тхъэм и махуэ).

pazarcı : бэзэркъан, бэзэр щауэ – бэзэрым къытемыкӀ.

pazarlık : узэрыгурылуэ.

pazartesi : блыщхъэ.

pazar yer bedeli : бэзэрынэ – бэзэрым щаплэм щӀат уасэ.

pazi I : Іэблэ, хупцынэшкӀэ.

pazi II bot. : *Atriplex L.*, яжъащхъуэжъ- зы гъэкӀэ фӀэкӀ къэмыкӀ удзыжыщ. Хадэхэм губгъуэхэм ягъэ екӀыу, Іэщым яшхыр.

peçe : напэлупхъуэ, нэлурыпхъуэ.

peçete : ІэлъэщӀ, ІэрылъэщӀ.

pedagog : щӀэнгъасэ.

peder : адэ.

pedicularis bot : *Pedicularis L.*, хъэплацӀэудз.

pehlivan : бэнаклуэ.

pejmürde : фейцей.

pek : быдэ.

pek med. : зэкӀуэцӀына – псэущхъэхэм къадэмыкӀыф хъууэ зэкӀуэцӀынамэщ.

peki : хъунщ.

pekiyi : фӀыдыдэщ, хъарзынэщ.

pekmez : къэкӀыгъэ фо, - **üzüm pekmezi** : санэ фо, - **kamış pekmezi** : къэмыл фо, - **harnup pekmezi** : чыцӀыбжъэ фо.

pelerin : шэклщлакlyэ.

pelin bot. : *Artemisia L.*, хъунгъаллэ, удздыджыбз, бапхъэ : лlэужьыгъуэ куэдэ гуэша удз лъэпкыгъуэщ. Мэ лей кызыклэрих хъунгъаллэ лlэужьыгъуэмклэ адыгэхэм хъунхэр, нэгъощl хъэпщхупщхэр ягъащтэ, хущхъуэ кыызхахри яхэтщ.

pelte : хъудыр.

pelür : тхылъымплэпс.

pembe : тхъэмбылыфэ.

penc : тху.

pencere : щхъэгъубжэ, - **pencere kasası** : щхъэгъубжэблыпкь, - **pencere imalatçısı** : щхъэгъубжэщl, - **pencere kanadı** : щхъэгъубжэлупlэ, - **arka pencere** : шыгъуэгу щхъэгъубжэ.

pençe : лъэгу, лъабжэ.

pençeçalısı bot. : *Potentilla erecta L., Rauusch*, кългъэн- илъэс зыбжанэкlэ кълкl удз лlэужьыгъуэщ. Мэкълуплэхэм, хълуплэхэм мз лъапэхэм кыщокl. Удз лъабжэм адыгэхэр urolэзэ, медицинхэм ху- щхъуэ кыхах.

penicillum bot. : *Penicillium*, гъуэта : куэдрэ щылъа шхынхэм щхъуантlэ фlыцlафэ кыщlэлъадэу цы трещlэ. Абы адыгэхэр зэреджэр гъуэтащ. Медицинхэм хущхъуэ гъэщlэгъуэн кыхах.

pengüen zoo. : вымплy.

penis anat. : фты.

penisilin med. : пенисилин.

pens : lэдэ.

pentatlon : пентатлон, 1 – ипэрей алыдж лъэхъэнэм зэдэжэн, зэделъэн, бжы зэдэдзын, диск зэдэдзынрэ зэбэнынкlэ ящlу щыта зэпеуэращ, 2 – ди нобэм зэделъэн, бжы зэдэдзын, дискl зэдэдзын, lэдакъэмывэ зэпеуэ, лъэн, метр 200 -рэ 1.500-рэ зэдэжэну ящl lэчлъэч зэпеуэщ.

perakende : тучануасэ.

perçem : жьаклэцэ.

perçin : lунэ.

perde : lупхъуэ.

perdelik : lупхъапхъэ, - **perde asmak** : lупхъуэ lупхъуэн, пылъэн.

perende : зыщхъэпырыдзын.

pergel : тхыхь, тхъыхь.

perhiz : мыхъэмышх, lупей – мыхъэмышх зилэ, шхын хэплъыхь зыщl, цlыхуми lэщми хужалэ.

perhizli : мыхъэмышх зилэ.

peri : тхъэлухуд, - **peri gibi** : тхъэлухудым хуэдэу, - **pericik** : тхъэлухуд цлыкly.

perili : тхъэлухуд зыщlэс унэ.

periskop : нэрыплъэшхуэ.

perişan : хъэлэч, - **perişan etmek** : хъэлэч щlын, - **perişan olmak** : хъэлэч хъун.

perişanlık : хъэлэчыгъэ.

peron : мафlэгy пырхъуэ.

Pers : Къэжэр – адыгэхэр персхэм зэреджэращ.

personel : лэжъакlyэхэр.

perşembe : махуэкly, (махуиблым яку).

perva : ф|эщ|, - **pervası olmamak** : зэф|имгъэщ|ын.

pervasız : зэф|эзмыгъэщ|.

pervane : жьыху.

pes : зытын.

pestil : мэрзей – |у|ву зэхэп|ыта пхъэщхъэмыщхъэпсыр гъужауэ ик|и шыхауэ.

peş : иужь.

peşpeşe: зэк|эльхъэужь (шыу лъэрышэ)

peşimde : сияужь.

peşinde : иужь, - **peşine düşmek** : иужь иувэн.

peşkir : напэ|элъэщ|.

petek : хъэк|уэ.

petek gözü: нэрынэ.

petekten akan bal : фощ|эж – хъэк|уэм кыщ|эж фо.

petrol : щ|ыдагъэ, - **petrol kuyusu** : щ|ыдагъэ кыщ|эшын|э.

petrolyeşili : щ|ыдагъафэ.

pey : сакъылэт.

peyda : къэгъэщ|эн.

peyderpey : мащ|э мащ|эу.

Peygamber : Тхъэл|ык|уэ, ц|ыхухэм Тхъэм и унафэхэр жезылэж, гъуэгу захуэр езгъэ|агъуэ ц|ыху.

peygamber çiçeği beyaz yapraklı bot. : *Centaurea L.*, бжэнтхъэпэху – бжэндэхъу : л|эужьы-гъуэ куэдугуэша удз лъэпкыгъуэщ. Мэкъуп|эхэм, хъуп|эхэм, мэз лъапэхэм кыщок|, бжьэхэм фо кыхах.

peygamber çiçeği bot : *Centaurea L.*, бжэндэхъу, хъурмыдж, к|эрынэ : л|эужьыгъуэ куэдугуэшыжа удз л|эужьыгъуэщ. Бжэндэхъур хъуп|эхэм, мэкъуп|эхэм, дыгъаф|э джабэхэм, мэз лъапэхэм, гъурц-хэм яхэту кьюок|, бжьэхэм фо кыхах.

peygamber devesi zoo. : хъэжц|ырц|ыр – пк|ауэ лъэпкы и теплэк|э Тхъэ елъэлум ещхьы

peyke : пхъэт|ысып|э.

peynir : кхъуей, - **Adıge peyniri** : Адыгэ кхъуей, кхъуейплъыж, матэкхъуей, - **Abaza peyniri** : Абазэ кхъуей, - **lor** : кхъуейлъялэ, - **bir cins peynir** : кьурт – шэджыпс гъэпштам кытрахыжыу яхуз кхъуей л|эужьыгъуэ, – **peynir suyu** : кхъуейпс – лъатэ кхъуейр хэлъу здызэрахъэ шэжыпс шыугъэ, - **tuzlu sudaki peynir** : шыпсылъэкхъуей – шэжыпс шыугъэм хэлъ лъатэкхъуей,

peyzaj: теплъя.

pezevenk : псэжъ зыщэ, къэхьпагъэ |уэхур зи |эщ|агъэ ц|ыху.

pıhtı : дия, - **kan pıhtısı** : лъыдия.

pilipirtı : шэк|бжэк|.

pınar : псынэ.

pınarbaşı : псынащхьэ.

pır : пыр (бзур щылъатэм ищI макъ).

pirasa bot. : *allium L.*, губгъуэбжбын- илъэситIкIэ е нэхъыбэкIэ къэкI, зи лъэгагыр см 100 нэс удэ лIэужьыгъуэщ. Куэдэ кыщокI бгыщхьэхэм щылэ мэкъупIэхэм.

piril piril : лыд лыду.

pirildamak : лыдын.

pirlanta : налкъут.

pirtı : шэкI.

pısırık : хуэмышу.

pısmak : иплэ ипщхьэжын.

pitrak bot. : щхъубанэ, щхъу (банэ)- банэ цыкIукIэ хуэщIауэ, зыкIэрыпщIэм кыхомыхыжыфыу зы къэкIыгъэщ.

pitrakdikenі bot. : *xanthium spinosum L.*, банэху, матушкIэбанэ- зи лъэгагыр см 30-50 хъу удзыжь лIэужьыгъуэщ. Банэ куэд кытоклэр. и лъабжъэм хушхъуэ кыхах.

piç : нэчыхьыншэу къалъхуа, тумэ, мылхуэс.

pide : щIакхъуэпIащIэ.

pijama : жэщджанэ.

pik-min. : шыгун.

pike : къелъэтэхын.

piknik : жауэтIысылэ.

piknik çatması: ашэмыкъу : губгъуэм лэгъуп зыпалъэ лъакъуищ зэпха Iэмэпсымэ.

pil : батарей.

pili : зэтэдза.

pilaj : хыIуфэ.

pilaki : джэш шхыныгъуэ.

pilav : пхъапхъэ, пылауэ.

piliç zoo.: джэдыщIэ.

pilot : кхъухьлътэтет.

pineklemek : Iуэхудэлъыншэ.

ping-pong : Iэнэтоп.

pinti : кыпкъыс, Iэбыдэ, хъайнатIэ.

pipo : лулэ, - **pipo içmek** : лулэ ефэн.

piramit : кIэплинэ.

pire zoo. : бжыдзэ, - **pireyi deve yapmak** : бжыдзэр махъшэ щIын, -- **pire için yorgan yakmak** : бжыдзэ папщIэ щхылэн гъэсын (къэлэлын, къэгубжбын).

pirelendirmek : къэгъэбырсеин.

pirelenmek : бжыдзэ кыпхэхьэн, гурышхъуэ щIын.

piring I : пурундж.

piring II min. : жэз.

pis : флей, - **pis ağızlı** : жъэ флей, - **pis lakırdı** : псалъэ Iей.

pisboğaz : ныбэрицлэ.
pisi zoo. : джэду.
pis koku : бамей.
piskopos : щихънагъ.
pislemek : гъэуфлеин.
pislik : флеягъэ.
pissu : псыфлей, - **pissu borusu** : псыфлей бжъамий.
pist I : тыхъ. (джэдум папщлэ).
pist II : къэфаплэ.
pist III : къэжаплэ.
piston : чыпсыч.
pişik : ибжъа, иса.
pişiriliş : гъэвэклэ.
pişirmek : гъэвэн.
pişkin : ва.
pişman : щлегуэжа, - **pişman etmek** : щлегуэгуэжын, - **pişman olmak** : ешхэблэжын – ехъуэпсэжын, хущлегуэжын, пэгъуджэжын – зыгуэрым хущлегуэжын, игу къеуэжын.
pişmanlık : щлегуэжыныгъэ.
pişmanlık ünlemi : Ат! А! – зыгуэрым эрыхущлегуэжар къэзыгъэлягуэ псалъэ.
pişmek : вэн.
piştov : клэрахъуэ.
piton zoo. : цлахуэ – блэшхуэ лъэпкъ.
piyade ask. : лъэсыдзэ.
piyango : тхъэета билэт.
piyano müz. : пиано.
piyasa : бэзэр.
plak : пластинка.
plaka : къэнжал.
plan : план.
planör : планер- цыху имысыу ягъэлятэ кхъухълятэ цыкълу.
plastik : пластик.
platin min. : платин – дыщэм хуэдэу лъаплэу минерал ллэужьыгуэ.
plato : щыгу, тафэ.
plebisit : лъэпкъ чэнджэш.
podust zoo. : подуст – бдзэжьей лъэпкъ.
poker : покэр.
polen : лъакъуэхъ – бжъэхэм я лъакъуэм флэлъыу къахъ, езыхэм я лус ллэужьыгуэ асуушхуэ илэу, гъэгъа сабэ.
poliklinik : сымаджэщцыкълу.

polis : полицэ, - **polis köpeği zoo.** : хьэсамыр.

politik : политик, щлагьыбзэ.

polo sopası : лакъ (хьэкъаш) – топ щыджэгуклэ къагъэлэрыхуэ, зи клапэ лъэныкъуэр къэгъэша баш.

polonez : лехъ.

Polonya : Поляк.

pomak : помак.

ponza taşı : мывэ бауэ.

porselen : фарфор.

porsuk zoo. : уашхэ.

porsukağacı bot. : *Taksus baccata L.*, нартей, псейщэху, пхъэмыф –къырхэм кыитеклэ гурц е жыг лъэпкъщ. Ар илъэс мин 3 – 4-клэ мэпсэу. Метр 10 – 25-рэ зи лъэгагъ жыг дахэщ. Адыгэхэм псэуалъэ лэмэпсымэхэр кыхащыкыр.

porsuk ağacı çürümeyen bot. : *Quercus suber L.*, пхъэмыфей – зи лъэгагъыр м. 20 – 22 –рэ хъу жыгей лъэпкъыгъуэщ.

porsumak : лэнцлэн, ипсыр щлэклын.

portakal : тламы.

portakalağacı bot. : *Citrus sinensis L.*, тламыей : зи лъэгагъыр м 7 – 12-м нэс, гъэмахуи щымахуи щхъуантлэ езыхъэкл жыг ллэужьыгъуэщ. Ди Хэкум нэхъыбэу шапсыгъым, убыхым, апхъазым куэдэ кыыцагъэкл. Витамин ллэужьыгъуэхэр хэльщ.

portatif : зэгухъэ зэгукл.

Portekiz : Португалие.

portmanto : щыгъынылъэ.

portlift : хьэлэлэт.

portre : сурэт.

posbıyık : пащлэбгъуэ.

post : фэ, хьэжэбажафэ,

posta : пошт.

postal : дзэлл вакъэ.

postun traşlanması : цыфэрыщ - фэм цыр ирамыгъэклэ тращыкл къудеймэ.

potin : шырыкъу.

poz : увыклэ.

pozisyon : шытлыклэ.

pozitif : тэрэз.

pörsük : зэлынцла.

pranga : лъэхъу, лъахъэ, лъэпщэхъу.

prangalamak : лъахъэн, лъэхъуэн.

prens : жан.

presses : жангуащэ.

prepolis : тлатий – бжъэхэм я шхэпс, бжъэматэм и жьыдэхуплэхэр ирашхэ, дзыгъуэ дыхъамэ якури шхэпсклэ яцлэлэж, фыуэ бамэ имыщлын папщлэ, цыхум хуцхъуэу зэрахъэр.

pres : дэкьузэ, дэплытлэ лэмэпсымэ.

prim : мэзапцлэ лей.

primat : шэрып.

problem : зэхэзэрыхьа.

profesör : щлэныгьэл.

profesyonel : хахуэ.

profil : гупэ.

profilden : гупэклэ.

program : гьэпс, - **program yapmak** : гьэпсын.

proje : пэхуэщлэ.

prostat anat. : гьутхьэпсылъэ.

prostat-med. : гьутхьэпцл сымаджагьэ – лыжь уз.

protesto : мыдэн.

protez : иплэ иувэ.

protokol : шэс тхылъ – зэгурыла нэужь ятхьжращ.

provizyon : провизйон – банк чеки иратха нэгьэцлур а банкым зэрыдэлъымклэ шэс зэрыхьур.

prunella bot. : *Prunella vulgaris L.*, щхьуэс : зи лъэагьыр см 10 – 30 хьу, илъэс зы бжанэклэ кьэкл удз лэужьыгьуэщ. И гьагьэхэм бжьэм фо кьыхах.

psikoloji : псэбзэ, псэщлэныгьэ.

pşi habercisi : пщыджаклуэ – жылагьуэ лүэхушхуэ гуэрым унафэ тещыхьын хуей шыхьуклэ пщым шыухэр жылэхэм зэбгыригьэклти, и уэркьхэр зэхуишэст. Апхуэдэу ягьэклау шыум **пщыджаклуэклэ** еджэт

pşinin masa arkadaşları : пщыдэшхэ – пщым и лэнэм дэтлысыну хуитыр нэгьуэщыппшт. Ауэ апхуэдэ хуитыныгьэ илэт пщым и пхьумрэ уэркьымрэ кьалъхуа щлалэми. Апхуэдэхэм **пщыдэшхэклэ** еджэт.

pşinin yandaşları : пщым и пыхьуэпышэ.

pşinin yoldaşı : пщыклэу – уэркьми пщылми щымышц пщы гьусэ.

pşi-werk toplantısı : пщызэхуэс – лэжьаклуэбэм я лүэху хэмылъу езы пщыхэмрэ уэркьхэмрэ зыгуэрым унафэ тращыхьын хуеймэ, пщы лъэпкьхэмрэ уэркь лъэпкьхэмрэ я нэхьыжхэр зэхуэсти я лүху тепсэлъыхьхэт.

puan : бжыгьэ.

pudra : сэхусэплъ.

puhukuşu zoo. : жынду, дыгьурыгьу – жындухэм я нэхь ин дьдэращ.

pul : марк.

pulsatillaotu bot. : **pulsatilla adans.**, набдзэилэ- лэужьыгьуэ зыбжанэу гуэша удз лъэпкьыгьуэщ. Щхьуэ гуащлэ хэлъщ, хуцхьуэ кьыхах.

pulluk : пхьэлэщэ, -лурьуэ – пхьэлэщэм и флэбзым апхуэдэуи йоджэ, - **pulluk bıçağı** : вабдзэ, - **pulluğun tarlada gittiği yol** : хьэсэбэкьу, - **pulluk izi** : вагьэбдзумэ, - **saban tabanı** : гьуы – пхьэлэщэр муфэрэклиу щым зэрытеувэ лъэгу, - **pulluğun kenar tekerleği** : куэтэн шэрхь – пхьэлэщэм и нэхь шэрхь цыкы, хьэсэбэкьуэм дэмыту клуэращ, - **pulluk ayar kolu** : клэнтлырашэ – вагьэбдзумэм и инагьыр зэрагьэпс пхьэлэщэ пкьыгьуэ, - **pulluk çizgi çizeri** : флэбз – пхьэлэщэм и пэмклэ флэлъу нэхьапэ щыр изыбзэращ, - **pulluk büyük tekeri** : шауэршэрхь – пхьэлэщэм гуих зэужьым дэт шэрхь нэхь иным и цлэщ, - **saban altı** : пхьэлэщэ вабдзэм и лъэгу, - **saban yüzü** : пхьэлэщэм щыщу бдзумэр зэзыгьэ-дзэклирщ.

Çerkes pulluğunun aksamları – Адыгэ пхъэлэщэм и пкыгыгуэхэр : - **pulluk oku** : пэгъу, - **pulluk kolu** : пхъэлэщэкI, - **saban** – вадзэ, щынчэт, щIэбз, щIыдэбз, Iууэ.

puma zoo. : мэкъатыхъу.

p'ur : адыгэпщхэм, уэркъышхуэхэм я бынхэр хабзэфIрэ гъэсэныгъэрэ зэрылъ уэркъ унагъуэм иратурэ ин хъуху ирагъэпIт, апхуэдэу ирата нанум **plyrkIэ – быфэкъуэкIэ** еджэт (тэтэрыбзэкIэ-къан).

puro : пуро.

pus : пщагъуэ.

pusu : пэтIысын.

pusula : къаблэмэ.

put : тхъэпэлъытэ.

pürüz : фIэна.

püskül : къуакIэ.

püsküllü çayırotu bot. : *Brumus L.*, жакIэ : удз лъэпкъыгуэщ. ЛIэужьыгуэ зыбжанэу гуэщаш. ЩIыпIэ Iэджэми къыщокI, Iэщхэми фIыуэ яшхыр.

püskürme : еутхэн,

püskürtmek : еутхын, пырхъэн, **içine püskürtmek** : хэпырхъэн.

R, r : P, p.

Rab : Тхъэ, - **Rabbim** : си Тхъэ.

rabita : зэпыщ|эн.

rabitalı : зэпыщ|а.

rabitasız : зэпымыщ|а.

radar : радар.

radde : и гъунэгъу, деж, - **saat sekiz raddelerinde** : щхъэрык|уэр ихэм деж.

radyasyon : радясйон.

radyatör : псызыгъэущ|ыу| жыху.

radio : щхъэры|уэ, радйо.

radioaktif : радйоактив.

raf : бжыкъу, дапхъэ, -к|умыл – дэлъхъэп|э л|эужьыгъуэ, - **rafa koymak** : бжыкъум телъхэн.

rafadan : пхъампэ.

rafine : гъэкъэбзэн, гъэжэбзэн.

rafineri : гъэкъэбзап|э, гъэжэбзап|э.

rağbet : гурыхь.

rağbetsiz : мыгурыхь.

rağmen : ауэ сытми, апхуэдэми, пэтми.

rahat : тынш, пы|эгъуэ, - **rahat yeri buldurmak** : гъэт|ысхъэн, - **rahatına bakmak** : зыгъэтыншын, - **rahat durmak** : тыншу шытын.

rahatlamak : тыншыжын, псэхун, - **rahat yaşamak** : матэщ|эдзауэ – матэщ|эдзауэ псэун – тхъэжу псэун, - **içi rahatlamak** : игу псэхужын.

Rahatlık : пы|эгъуэ – зэгъэгъуэ, тыншыгъуэ, -тощэ-мэщэ – тыншыгъуэ, гупсэхугъуэ.

rahatlatmak : гъэтыншын.

rahatlık vermemek : дзэхэнап|э – нэрыгъ щ|ын, зыгуэр мыгъэпсэун

rahatsız : пы|эгъуей, мытынш.

rahatsızlık : быкъшыкъ – мыузыншэ, сымаджэрилэ, емыз – |умыз,

rahibe : щоджэн бзылхугъуэ.

rahim I anat. : лъхуалъэ, джэдык|алъэ.

Rahim II : Гущ|эгъуэ зилэ (Тхъэ).

rahle : |энэц|ык|у.

Rahman : Тхъэ.

rahmet I : мыгъуэ, хуэгъэгъуэ, - **Allah rahmet eylesin** : Тхэм гущ|эгъуэ кыыхуищ|.

rahmet II : уэшх, - **rahmet yağıyor** : уэшх кьошх.

rahmetlik : тхъэмышк|э, мыгъуэ, дунейм еыхжа.

rahvan : к|уэр - шы к|уэк|э, -хъэк|ыт|э – хъэмк|э.

rakam : бжыгъэ.
raket : ракет.
rakı : аркъы.
rakım : лъэгагъ.
rakip : хьэрхуэрэгъу, пещлэгъу – ныкъуэкъуэгъу, -табышэгъу – ныкъуэкъуэгъу, жэгъуэгъу.
rakkas : къэфаклүэ (хьулъхугъуэ).
rakkase : къэфаклүэ, (бзылхугъуэ).
raks : къафэ.
raksetmek : къэфэн.
ralli : хьэгүзэдэгъэжа.
ramak : мащлэ, тіәклү, джэдууклэ, - **düşmesine ramak kaldı** : ехуэхыным джэдууклэ кыыхуэнэщ, - **ezilmesine ramak kaldı** : яплытыным мащлэ кыыхуэнэжат.
ramazan : нэщлмазэ.
ramazanlık : нэщмазэ шхыныгъуэхэр.
rampa : дэгъэзеигъуэ.
randevu : зэлүщлэ, - **randevusuna gitmek** : и плалъэм еклүэлэн.
randıman : хэхъуэ, флы.
rantiye : лэпэщлэгъэжыр гъэбэн.
ranza : гъуэлъыплэ зэтет.
rapor : рапорт.
raptetmek : егъэубыдын.
rasat- ast. : уэгум иплъэн.
rast : хуэзэ, - **rastgetirmek** : хуэгъэзэн.
rastık: нэлэ.
rastgele : ухуэзэ.
rastgelmek : зэхуэзэн, хуэзэн.
rastikotu bot. : щхьэлъащлэфлей : гъавэхэклым хэту къоклри мэшым и ягъэ йокл. Ахэр зыклэрыщла къэкыгъэм жылэ ищлжыркъым. Щлэныгъэллхэм мы удз мышхьэпэр зэрагъэклүэдынымклэ ефлэ-клүэгъэ зэрагъэгъуэтащ.
rastlamak : хуэзэн, лүщлэн, - **hergün rastlanmaz** : махуэ къэс лүщлэкъым, ухуэзэкъым.
rastlantı : зэлүщлэн.
ray : гъущлгъуэгү, - **raydan çıkmak** : гъущлгъуэгүм теклын.
rayıç : и уасэр.
rayiha : епэрымэ.
razı : дэн, зэгъын, - **razı edilmesi zor** : егъэдэныр гугъущ, - **birbirinden razı olmak** : зэрызэгъын.
razı olma: гужакъуэ икын – зыгъэнщлын, и дэныгъэ хэлъын.
reaktör : реактор.
realist : реалист, пэж.
reçel : мэрзей.
reçete : рецент.

reçine : мэзыш – жыххэм дыркъуэ щагъуэткIэ кызыпхав псы Iувырщ, -пэкъуу – уэздыгъей- псейхэм кызыпхав шхэпс.

red : хъэуэ, мыдэн, мыхъун.

refah : псэуныгъэфI, псэуныгъэклафIэ.

refakat : щIыгъу, гъусэ, - **refakat etmek** : дэщIыгъун.

referandum : жылэ цэнджэш.

referans : шытхъу.

refetmek : гъэлыагэн.

refik : ныбжьэгъу, лIы.

refika : фыз.

refleks : рефлекс.

reform : реформ.

rehavet : хуэмышугъуэ.

rehber : гъуазэ.

rehberlik : гъуэзагъэ, гъуэзэн.

rehin : гъэр, шэсыгъу (хъульхугъуэ), - **rehin olarak tutmak** : гъэру убыдын.

rehine : гъэр, (бзыльхугъуэ).

reis : пашэ.

rejim I : режим. (хэгъэгъу псэукIэ).

rejim II : зыгъэфэгъуэн.

rejisör : режисор.

rekabet : ныкъуэкъуэн, зэпеуэн, хъэрхуэрэгъу.

reklam : реклама.

rekolte : маш къехъэлIар.

rekor : рекорд.

rektom anat. : куэтэн.

rektör : университет тхъэмадэ.

remi : куэзыр джэгукIэ.

remil : джэш идзэ.

rencide : жагъуэ, - **rencide etmek** : и жагъуэ щIын.

rençber : мекъумэшыщIэ.

rende : пхъэпс.

rendelemek : тетхъунщIыкIын.

rengarenk : плъыфэ зыхэт, къуэлэн-пщIэлэн.

rengeyiği zoo. : щыхъ.

rende : бжаблэдэч, пхъэпс – бжэ, щхъэгъубжэ щащIкIэ лэдэх зэращI пхъэпс.

rende bıçağı : пхъэпс уэщ (пхъэпсэущ) – пхъэпсым зэриупс и сэрщ.

rende deliği : пхъэпсынэ – пхъэпсым иупсахэр кыздикI гъуанэрщ.

renk : плъыфэ, - **rengi atmak** : и плъыфэр текIын, - **renk körü** : плъыфэнэф.

renkli : щхъуэкӀэлплъ, плъыфэ къуэлэн.
renkli kumaş : кусабэ - кусэ куэд зыхэлъ (щэкӀ)
renksiz : фае, плъыфэншэ, мыкъуэлэн.
res'en : занщӀэу.
resim : сурэт, теплъэ - **resim çekmek** : теплъэр техын, **resim yapmak** : теплъэр щӀын.
resmi : къэрал Ӏуэху, - **resmi belgeler** : къэрал тхыгъэхэр, - **resmi elbise** : къэрал фащэ, - **resmi makam** : къэрал лэжъапӀэ.
ressam : сурэтыщӀ, теплъащӀэ.
rest : псори.
restoran : шхапӀэ.
restorasyon : щӀыжын, гъэщӀэрэшӀэжын.
resul : Тхъэм и лӀыкӀуэ.
reşit : зи ныбжъ ирикъуа, - **reşit olmak** : и ныбжъыр ирикъун.
reva : хуэфаше, - **reva görmek** : хуэгъэфэщэн.
revaç : псэури зыхуей.
revan : теувэн, - **revan olmak** : гъуэгум теувэжын.
revani : Ӏэфыгъэ.
revanş : лъыщӀэж.
revir : сымаджэщ цӀыкӀу.
revizyon : хэплъэжын: зэгъэзэхуэжын, егъэфӀэкӀуэжын.
revolver : кӀэрахъуэ.
revü : реву.
rey : Ӏэлэт, хэдз, пхъэидзэ, - **rey vermek** : Ӏэ Ӏэтын, пхъэидзэн.
reyon : хъэпшып щапӀэ.
rezalet : хъейнапэ.
rezerv : минерал щӀэлъыр.
rezervasyon : хухэхын.
rezil : хъейнапэ зылэжъа, хъэдыгъуэдахэ, - **rezil etmek** : гъэукӀытэн, - **rezil olmak** : укӀытэн.
rezillik : укӀытагъэ.
rihtim dnz. : кхъухъ еувэлӀапӀэ.
rıza : дэн, езэгъ, - **rıza göstermek** : хуэдэн, - **rızasını almak** : егъэдэн.
rızk : щӀакхъуэӀыхъэ, - **rızkını çıkarmak** : и щӀакхъуэ Ӏыхъэр къылэжын.
riayet : дегъэштэн, зегъэкӀун, едӀуэн.
riayetkar : дӀуэррей.
riayetsiz : мыдалуэррей.
rica : кхъылэ, лъӀуэ, - **rica etmek** : елъӀуэн, - **rica ediyorum** : кхъылэ, - **sizden bir ricada bulunacağım** : зы лъӀуэ пхузилэщ, - **bir şey için rica etmek** : щӀэлъӀуэн.
ricacı : лӀыкӀуэ.
ricat : щӀӀпхъуэж, - **ricat etmek** : щӀӀпхъуэжын.

ring : лэрзэуаплэ.

risale : тхыль цыкly.

risk : риск.

ritim : дэуш.

ritim aleti müz. : пхъэбгъу (пхъэцыв) – пхъэцыв макъ дахэ зыщI пхъэбгъур е пхъэцывыр дэлъхъэплэм дэлъхъауэ абы баш цыкlyуитIклэ еуэмэщ.

rivayet : луэрылатэ, - **rivayet etmek** : луэтэжын, - **rivayete göre** : зэралуэтэжымклэ.

riya : пцлы.

riyakar : пцлыупс.

riyal : риял, (Хъэрып къэралыгъуэхэм я нэгъэцлум и цлэращ).

riyasız : пцлы хэмылъу, пцлынщэу, пэжыу.

riyaziye mat. : математика.

riziko : ризико.

robot : робот.

Rodos coğ. : Родос (хытлыгу).

roket : рокета.

rol : зыщIын, - **rol yapan** : и ролыр зыгъэзащIэр.

rolanti : лэжъэклэ хуом. (мотор).

rolyef : абдж гъэщIэрэщIа – къуэлэн куэдэ зэхэлъу щхъэгъубжэ абдж.

rom : ром (фадэ).

Roma : Рома, Италя къэралыгъуэм и къэлащхъэращ.

roman : роман, - **roman yazarı** : роман тхакlyэ.

romantik : романтик.

Romanya : Романы.

romatizma med. : махъэ уз.

rop : бохуцей.

roripaotu bot. : *Roripa Scop*, хъэкъыршдэгy- лIэужьыгъуэ зыбжанэу гуэша удз лъэпкъыгъуэщ, къушхъэхъу хъуплэхэм, псылэ щыплэхэм къыщокI.

rosto : лы шхыныгъуэ.

rot : рот.

rota : гъуэгy хэха.

rotasyon : зэхъуэклын.

rozet : бгъэхэлy.

römork : хъэлъэгy.

röntgen : гъуджэ.

röportaj : еуэршылэн.

rötar : гувэн.

rötarlı : гува.

rötuş : телэзэщIыхъын.

rubai : усэ.
ruble : сом, |эпэщ|эгъэж, нэгъэц|у, (урыс).
ruf balığı zoo. : тхыкъей бдзэжъей.
rugan : лъахъстэнлыд, - **rugan ayakkabi** : лъахъстэнлътъд вакъэ.
ruh : псэ, - **ruhu bile duymaz** : и псэм ищ|энкъым, и псэм зэхищ|энкъым.
ruhban : дин лэжъыгъэ, - **ruhban okulu** : дин еджаплэ.
ruhbilim : псэщ|эныгъэ, психологие.
ruhsat : хуит, - **ruhsat kağıdı** : хуит тхылъымплэ.
rukü : зылубэн.
ruj : |упэлэ, |упэщыхуэ.
rulo : зэк|уэц|ышыхъа.
Rum : Алыдж, Грек.
Rumeli : Румин.
rumi : Хъисэ кыщчалъхуа гъэр.
rus : урыс, лъэпкъышхуэ, - **rus köylüsü** : мыжъыкъ, - **rus tütünü** : джырышкый.
rusça : урысыбзэ.
Rusya : Урысей.
rutubet : уэтэпс, уэт|псыт|.
rüşet : ныбжъ ирикъуа.
rüştiye : курыт еджаплэ.
rüşvet : |улъхъэ, - **rüşvet alan** : |улъхъэ |ызых, - **rüşvet veren** : |улъхъэ езыт.
rütbe : |этыныгъэ, дамэтель.
rüya : пщ|ыхъ, пщ|ыхъэплэ, - **rüya görmek** : епщ|ыхъын, - **rüya tabircisi** : блэгуаплъэ.
rüzgar : жъы, жъыбгъэ.
rüzgar gülü : хъэнджэрэзу.
rüzgarın suyu hafif dalgalandırması : псылырыгъ – жъы мащ|эм псы щхъэфэр щигъэхъейрщ.

S, s : С, с.

saadet : тхъэн.

saat : щхъэрыкӀуэ, сыхъэт, - **altın saat** : дыщэ щхъэрыкӀуэ, - **gümüş saat** : дыжбын щхъэрыкӀуэ, - **saati ayar etmek** : щхъэрыкӀуэр теухуэн, - **saati kurmak** : щхъэрыкӀуэр ухуэн, - **kol saati** : лэпщэ щхъэрыкӀуэ, - **duvar saati** : блын щхъэрыкӀуэ, - **saat kösteği** : лэрыпс, - **saat akrebi** : щхъэрыкӀуэбж.

sabah : пщэдджыжь, - **sabaha doğru** : пщэдджыжь хуэкӀуэ, - **sabahın köründe** : пщэдджыжь нэфым, - **sabahleyin** : пщэдджыжьым, - **her sabah** : пщэдджыжь къэс, - **dün sabah** : дыгъуасэ пщэдджыжь.

Sabah yıldızı ast. : Нэхуш вагъуэ.

sabahlamak : жэщырыпщ, жэщырыпщ ихын – зы щӀыпӀэ нэху къыщекӀын

sabahlık : пщэдджыжьджанэ.

saban : пхъэлэщэ, - **saban sapı** : пхъэлэщэкӀ, - **saban çizeri** : вабдзэпъэгу – вабдзэм ипэ иту щӀыр изыбзырщ, - **sürülmesi unutulmuş parça** : вагъэдэнэ – вэщхъуа, ямывэуэ ялэщӀэкӀа, - **saban demirini temizleme küreği** : кхъуэхъэнцэ – вэгъуэм деж вабдзэм къыкӀэрыпщӀэ ятӀэхэр зэрагъэкъабзэ гъушӀ хъэнцэ цыкӀу пхъэкӀ фӀэлъыу, - **saban küreği** : пхъэлэщэм къыгуищ щӀыр бдзумэу зэзыгъзэцӀ,

sabankıranotu bot. : *ononis arvensis L.* дадийгуль – илъэс бжыгъэкӀэ къэкӀ удзщ, и лъэгагъыр см 50 – 70 хъууэ. Псыхъуэхэм, бгыщхъэм шыӀэ мэкъупӀэхэм къышщокӀ.

sabık : жьы, ипэрейр.

sabıka : лажьэ.

sabıkali : лажьэ зылэжьа.

sabır : зышыӀэн, шыӀэн, тепыӀэн.

sabırlı : зызышыӀэф, тепыӀэф.

sabırsız : зызышыӀэф, шыӀэныгъэншэ, темпыӀэжыф, - **sabredenin şansı vardır** : шыӀэ зӀлэм, тхъэета илэщ.

sabit : мыхъей, мыхъуэж.

sabotaj : саботаж.

sabretmek : зышыӀэн, шыӀэн.

sabun : сабын.

sabunluk : сабынылъэ

sabunlu su : сабыншыку – сабыныпс зэхэщӀа.

sac : къэнжал.

sacayağı : шыуанщӀэт.

saç : щхъэц, - **boyun saçı** : пщацэ, - **saçbaşı ağarmak** : и щхъэр тхъун, - **örgülü saç** : щхъэц ухуэна, - **karışık saçlı** : щхъэц бапхъэ, - **sarı saçlı** : щхъэцыгъуэ, - **siyah saçlı** : щхъэц фӀы - цӀэ, - **kız saçlı** : пщацэ пщэдыкъыцэ, - **saç teli** : щхъэц налъэ, - **saç ucu** : щхъэцыпэ, - **saçın diklenmesi** : къэцыджын – щхъэцым, цым зӀлэтын, - **yaşlı insan saçı** : хъэдэгъуэц.

saçak : бжыхъэкӀапэ, кхъуакӀэ, докъудас, къудас, унэдыбз, унащхъэ шындэбзий, - **süslü saçak dekorasyonu** : мелуан баш –унэ шындэбзийщхъэм иралулэ пхъэбгъу гъэщӀлэрэщӀа цыкӀуэхэрщ.

saçak altı koridoru : пырхъуэ – адыгэ унэм и гупэм ещӀэкӀа унащхъэ къыпыщырщ.

saçık : ипхъа, - **açık saçık** : луха нылуха.

saçılmak : зипхъэн, урапхъэн.

saçıntı : ирапхъа.

saçkıran : щлэпсыпс – фашхэ ллэужьыгъуэ цыри ирыхыу.

saçma I : шэпхъ.

saçma II : мыхъумыщлэ, - **saçmasapan konuşan** : лүэрвэр, лүэрбжэр, - **saçmasapan konuşmak** : мыхъумыщлэу псэлъэн, лүэрвэрын.

saçma III : ипкъыхъ.

saçmak : ипкъыхъын.

saçmalamak : хэвыхъын, лүэрвэрын.

sadak : шабзальэ, шальэ, сагъындакъ, детч.

sadaka : щхъэузыхъ, - **o senin sadakan** : ар уи щхъэузыхъщ.

sadakat : емыпцлын.

sade : къабзэ, зыри зыхэмылъ.

sadedil : бзэ къабзэ.

sadık : щыпкъэ, пэж.

sadıklık : щыпкъагъэ.

sadrazam : пащтыхьыгъуэм и къуэдзэ.

saf I : зэгүэувэ, зэдэувэ, - **saf bağlamak** : зэгүэувэн, зэдэувын.

saf II : къабзэ, - **saf su** : псы къабзэ, - **saf altın** : дыщэ къабзэ, - **saf adam** : хьэлэболэ, - **saf adamın kısmeti bol olur** : хьэлэболэ былым гүэщщ.

safa : флы, - **safa geldiniz** : флэхъус, - **safa sürmek** : тхъэжу псэун.

safahat : тхъэгъуэ.

safha : фае.

safir : налкъут щлыху.

safiyet : лажьэншэ, къабзэ.

safkan : лъы къабзэ, лъэпкъыфл.

saflik : 1. лулагъэ, 2. къабзагъэ.

safra med. : сэхуран.

safrakesesi anat. : зэз.

safran bot. : *Crocus L.*, шэфран- ллэужьыгъуэ зыбжанэу гүэша удз лъэпкъыгъуэщ, илъэс зыбжанэклэ мэпсэу. Адыгэхэм хушхъуэу зэрахъэ.

sağ I : ижъ, - **sağ el** : лэ ижъ, - **sağa bak** : ижъымклэ плъэ, - **sağı, solu belli olmaz** : ижъ, сэмэ-гу илэкъым, - **sağımda** : си ижъырабгъумклэ, - **sağdan geri** : си ижъырабгъумклэ къэгъазэ.

sağ II : псэу, - **sağ kalmak** : псэуу къэнэн, - **sağ kurtulmak** : псэуу къелын, - **sağol** : упсэу, - **başınız sağ olsun** : фыкылтъыпсэуж.

sağdıç : щауэкъуэт, мэкъарэ (мэздэгү), - **sağdıç evi** : щауэ тлысыплэ, - **sağdıç yardımcısı** : мэкъарэкъуэт – щауэдэклэуэм и къуэтэгъу щлалэ.

sağım : къэшын, - **inek sağmak** : жэм къэшын, - **sağım zamanı** : жэм къэшыгъуэ.

sağır : дэгү, жъажъэ, - **sağır ve dilsiz** : дэгүщ икли бзэгүрафэщ.

sağlam : быдэ, мыкът – быдэу зэрылыгъ, мыкътэ.

sağlamlık : быдагъэ, - **sağlam bağlamak** : быдэу епхын.

sağlama : пэжыплэр зэгъэщлэн.

sağlık : узыншагъэ, - **sağlığına kavuşmak** : лүэтэжын.

sağlıklı : узыншэ, псэлув, псэ быдэ.

sağlıklı görünmek : нэбдзыфлэ – узыншафэ зытет, теплэфлэ зилэ, шэфэл – ныбжыщлэ узыншэм и теплэ.

sağmak : шын, кьэшын.

sağmal : кьашыр, - **sağmal inek** : мамыщ, жэм кьашыр.

sağnak : кьебзэбзэх.

sağrı : цагъэ.

sahaf : тхылъыжыщэ.

sahan : тепщэчыхуэ.

sahi : пэж.

sahiden : пэжу.

sahil : хылуфэ.

sahileşmek : пэж хъун, пэжу кьыщлэдзыжын.

sahip : зей.

sahipsiz : зеиншэ.

sahne : кьэфаплэ, джэгуплэ, - **sahnedeynlemek** : кьэфаплэм кьыщыфэн.

sahte : нэпцл, - **sahte para** : лэпэщлэгъэж нэпцл, нэгъэцлу нэпцл, - **sahte şüphe** – гурыщхуэ нэпцл.

sahtekar : гъэпцлаклуэ.

sahtiyen : лъахъстэн, - **kırmızı sahtiyen** : кьубас, дыхъэрэн – лъэгущлэхьыпхъуэ, уанэм и джабэщлэлъыу лэфэ гъэтэджа, - **iyi cins sahtiyen: cayp** – лъахъстэныфл лэужьыгъуэ.

sahur : щэращ.

saka : псыхъэ.

sakadikeni bot. : *Carduus L.*, ежъужудз : лэужьыгъуэ зыбжанэу гуэша, гытлклэ е нэхъы-бэклэ кьэклэ удз лэужьыгъуэщ. Губгъуэхэм, щыжъхэм, мээ лъапэхэм кьыщокл. Банэ кьы-зэрытеклэм папщлэ лэщым яхуэшхыркъыым ауэ махъшэм, шыдым, кьыдырым яшхыр.

sakakuşu zoo. : жэнэтбзу.

sakal : жьаклэ, - **sakal bırakmak** : жьаклэ гъэклын, - **kabasakal** : жьаклацэ, - **sakalı bıyığı biten** : цыкьуэфакъуэ – зи жьаклэ – пащлэ кьэклэм щхъэклэ «цыкьуэфакъуэ хъуаш» жалэ, - **sık sakallı** : цыфэкъалэ – пащлэ – жьаклэр луу зытет цыхум хужалэ.

sakar : лэшмыгу.

sakarlık : лэшмыгугъэ.

sakat : ныкьуэдыкьуэ, ажьмыжъ.

sakat insan : лъэлужъэ – цыху лэгуэ - лъагуэ, лъахъшэ, фэншэ, ныкьуэдыкьуэ.

sakatat : клуэцлфэцл, екхъу.

sakatat salamurası : щхъэфлэлу – бжыхъэ укыпхъуэ якул мэл – бжэнхэм я щхъэ – лъакъуэ гъэлыгъуахэр ныкьуэвэ ящлти, чейм ирагъэфлэлухът. Щымахуэ псом щытт, ар апхуэдизу флы хъути, ныш пэлъытэу хъэщлэ ирагъэхъэщлэ хъурт, джэд кьазхэр, лы гъэгъуар щыра-дзылэлэ.

sakatlanma : фэбжъ гъуэтын.

sakingan : мыбэлэрыгъ, хущлэкъу.

sakinma : мыбэлэрыгъ.

sakinmak : мыбэлэрыгъын.

sakirga zoo. : мэлхъэплатлэ.

sakız : сагъыз, - **sakız çiğnemek** : сагъыз гъэныщклун.

sakızkabağı bot. : *Cucurbita pepo L.*, кэбгъуэжъ- зы илъэсклэ кэкI хадэхэкIщ. Америкэм кырахаш, жылэ куэд ещI, адыгэхэр куэд щIауэ кыагъэкI, яшх, шхыныгъуэ Iэджи кы- хашIыкI.

saki : щхъэгъэрыт, бгъуэщIэс.

sakin : мамыр, пылэн, шылэн, - **sakin yer** : щIыкыуэ – щIыплэ дэгү, щIыплэ дауншэ, щIыплэ бгына жыжкэ, кIуэдыплэ (Мэздэгү).

sakinleşmek : мамырыжын, шылэжын, пылэжын

sakinleştirmek : гъэмамырын, гъэшылэн, гъэпылэн.

saklamak : гъэпщIкIун, гъэнэгъуэджэн, - **adını saklamak** : и цIэр гъэпщIкIун, -**нэгъуэджэ** : куэдым кыамылъагъуу лъэныкыуэ егъэзын, гъэпщIкIун.

saklambaç : гъуэрыгъуапщIкIуэ, - **saklambaç oynamak** : гъуэрыгъуапщIкIуэ джэгун, - **saklambaç ebesinin yeri** : гъуашхъэ.

saklanmak : зыгъэпщIкIун.

saksağan zoo. : *Pica Pica L.*, кыанжэ, кыуанщIэ клэкI – кыанжэм апхуэдэуи йоджэ, - **kurtlar boğuşuyor, saksağan arada yiyor** : дыгъужьхэр зэррошх, кыанжэр дошхыхъ, - **saksağan yumurtası** : кыанжэ клэнкIэ, - **saksağan yavrusu** : кыанжэ шыр.

saksı : гъэгъалъэ.

sal : брам – псышхуэхэм цIыху, гу, хъэгү сытхэр зэрызэпраш лъэмыж ес, пхъэлъакъуэлъэ- мыж, пхъэзакъуэлъэмыж, пхъэзэфIэдзэ.

salak : Iулэ, бэлэмбэшэм.

salaklık : Iулагъэ.

salam : жэрумэ.

salata : салат, хадэхэкI зыхэупщIэтэ.

salatalık : салатым халъхъэхэр.

saldırgan : теуэрей.

saldırı : теуэ, екIуэ – ебгъэрыкIуэ , тебана.

saldırmak : теуэн, ебгъэрыкIуэн.

saldırmazlık : зэмызэуэныгъэ, зэтемыуэжын.

salepotu bot. : *Orchis L.*, мылъхуэгын, фызмыгъалъхуэ, **bak. orkide.**

salgın : уз цIалэ.

salı : гъубжъ, - **aramızda Sasık varsa her gün salıdır** : Сасыкъ тхэтмэ махуэ кыэс гъубжъщ.

salık : еущиен.

salıncak : хъыринэ, гуцэ, - **salıncak kurmak** : хъыринэ ищIэн, - **salıncağa binmek** : хъыри- нэм итIысхъэн, - **salıncak döşegi** : гуцэ уэншэку, - **salıncak yorganı** : гуцэ шхылэн, - **salıncak yastığı** : гуцэ щхъэнтэ.

salınmak : зыгъэсысын, хъэгугуэн.

salıvermek : утIыпщын.

salim : псэу.

salkım : Iэрамэ.

salkimotu bot. : *Molinia Schrank*, сэрсэлам : удз лъэпкыгъуэщ. Илъэс куэдкIэ мэпсэу, и бзийхэм см 20 – 40 я кыыхагъщ, и лъэгагъыр см 60 – 150-рэ мэкI. И мэкъур Iэщым фIыуэ яшхыр.

salkımsöğüt bot. : *Salix Calba L.* дзэлкъэдабэ- зи лъэгагъыр м 10-15-м нэс жыг лIэужьы- гъуэщ, дзэл лъэпкыгуэм щыщ. Хадэхэм, бжэлупэхэм хашIэ, бжэм фо кыыхах.

sallamak : гъэсысын, - **baş sallamak** : щхьэ гъэсысын, - **el sallamak** : лэ гъэсысын, - **beşik sallamak** : гушэ щлэусклэн, гъэсысын.
sallanan : зызгъэсыс.
sallanmak : зыгъэсысын, умэмэн, щэнэуэн, - **aşağıya sallanan** : щлэблэблын.
salmak : утыпщын.
salon : пэш, хьэщлэщ, - **büyük salon** : пэшышхуэ, - **salon şöminesi** : пэшхьэку, хьэщлэщ хьэку.
salvo ask. : гъэуэгъуэ. (топ).
salya : лупслюрытлэтл.
salyangoz zoo. : нэщлэпклэ.
Samğur : - Самгъур : адыгэ луэрылуатэм лущыгъэм и шапхьэу кьыхэщ бгъэшхуэ.
saman : хьэуазэ.
samani : хьэуазафэ.
samanlık : хьэуэзалъэ, хьэщпакъ –зи щхьэр пкъо лагэхэмклэ лэта мэкъумылэ щлэпыплэ, - **saman kırıntısı** : хьэуазэщлэщ.
Samanyolu ast. : Шыхульагъуэ.
samyeli : жьыбгъэ хуабэ.
san : гъэлъэплэн.
sana : уэ.
sanat : лэщлагъэ, лэдакъэщлэкл.
sanatorium : тхьэмбыл сымаджэщ.
sanayi : фабрикэхэм кыщлагъэклхэр.
sancak ask. : дзэнып.
sancı : кыхэлъадэ, кыхэузыкл.
sandal I dnz. : кхьуафэжьей, - **büyük sandal dnz.** : шыбжь.
sandal II : вакъэ.
sandalye : шэнт, - **sandalye dansı** : шэнт тет къафэ.
sandık : пхьуантэ.
sandıkçı : пхьуантэрыщлэ, пхьуантэрыщэ.
sandıklama : пхьуантэм дэлъхьэн.
sanduka : пхьэмбей.
sani : кыщыхьун.
sanık : лажьэ зылэжьа.
saniye : наплэзыплэ, нэлэрыку – нэрэ лэрэ яку- наплэзыплэ.
saniyede : наплэзыплэм.
sanki : хуэдэу.
sansar - zoo. : дэбыкъу, хьэин, псыхьэ – Африкэм шыпсэу хьэклэкхьуаклэ.
santigram : антиграм.
santigrat : антиграт.
santim : сантимет.
santimetre : сантиметр.
santrafor : гъуашхьэуэ – топыр гъуашхьэм дэгъэклыныр нэхъ зипщэ илэ топауэ
sap I: убыдыплэ.

sap II: уарзэ – хьэцэпэцэхэм я щхьэмыжыр кызыпыклэ пкыырщ. Зыщыщ гъавэм и цлэр пагъэувэжри, хьэуарзэ, гуэдзуарзэ, зэнтхьуарзэ жалэр. Мэш уарзэм зэреджэр бгъущщ.

sapa : лудза, пылудза.

sapak : къэгъэзаплэ, къэгъэшылэ.

sapan : хьэфэ мывэдз, мывэупцл, мывэдз.

sapankaya : мывэдз.

sapasağlam : узыншэдыдэ, лажьэншэ.

sapçık : убыдыплэцлыкы.

sapıtmak : хэвыхьын.

saplamak : хэлун, хэхуэн, епыджын.

saplanmak : хэнэн, - **çamura saplanmak :** шэтлэтлым хэнэн.

saplı : кы зилэ, убыдыплэ зилэ, кыу зилэ.

sapmak : къэгъэзэн, къэгъэшын.

sapsarı : гъуэжьдыдэ, гъуэжьыбзэ.

sapsız : кыыншэ, убыдыплэншэ, кыунщэ.

sapsız orak : ереч (лэрэч) – гъубжэм ещхьу, ауэ дзэ жан лумыту, кыи флэмылгыу щла гъущлэмэпсымэ.

saraç : фащлэ.

sararmak : гъуэжьын, хулэжын.

sararmış : хулла.

saray : хьунэ, - **taş saray :** мывэхьунэ.

sardirmak : егъэпхэн, егъэшхэн.

sardunyaçayırı bot. : *geranium pratense L.*, губгъуэшейтланщхьэл – илъэс зыбжанэклэ къэклудз ллэужьыгъуэш. И лъэгагыр см. 50 – 80-м нос. Мэкьуплэхэм, хьуплэхэм, мэз лъапэхэм кыщокл.

sarf : текладэр.

sargı bezi : улэгъэпх хьыдан цырхъ.

sarhoş : чэф, луриха, - **zilzurna sarhoş :** хьэнэу къэчэфын, лурихын.

sarhoş gurubu : лъэрылльэф – щхьээ ефэклэу, замыщлэжыху гупыр зэрегъэфамэ хужалэ: «лъэрылльэфыу гупыр ефащ» жэуэ.

sarhoşüzümü bot. : *Vaccinium uliginosum*, шыгъулдыкьащхьуэ : зи лъэгагыр см 20 – 40 хьу гурц цыклэ ллэужьыгъуэш. Пхьэщхьэмыщхьэ кыпыклэхэр цыхум кьащып, яшх.

sarhoş yürümesi : тьыбжьэ ещл – чэф зилэм и зеклуэклэм хужалэ.

sarı : гъуэжь.

sariasmakuşu zoo. : *Oriolus oriolus L.*, бжэндэхьугъуэжь, бжэндэхьужь – бжэндэхьум ещхьбзу.

sarıiha : сарыхыхьэ – щлалэщлэр лэнэщлы ваклуэ пщылэм техьамэ, пхьэлэщэ шэрхьым ирапхьу, зейм шхыныгъуэ фадэклэ щыратыжым **«Сарыхьэ гъуэмылэ»** - клэ еджэрт.

sarihanimeli bot. : *Lonicera L.*, тэрджэм : ллэужьыгъуэ зыбжанэу зэщхьэщыкл гурц лъэпкыгъуэш. И лъэгагыр м 2 – 4 хуэдизщ.

sarı mayıs böceği zoo. : хьындырдзэл – накъыгъэм кыдежьэ цыв гъуэжьыжхэрщ.

sarik : сарыкь.

sarikantaron bot. : *Hypericum perforatum L.*, гъуэжъудз : удз лӕужьыгъуэщ, илъэс бжыгъэкӕ къуокӕ. Занщӕу дӕкӕй см 40 – 60-м нӕс щильэгагъ къохъу. Адыгӕхӕри нӕгъуощӕ лъӕпкъ - хӕри ироӕзӕ, шей щашӕкӕ хадзӕр.

sarılık : гъуэжъуз – цӕыху тхьэмщӕыгъум хьӕлӕу къефыкӕ уз зӕрыцӕлӕщ.

sarılmak : зешӕкӕын, - **boğazına sarılmak** : и пщӕр къузын, - **denize düşen yılanı sarılır** : хым хӕхуар, блӕм зӕрешӕкӕ.

sarımşak : *Allium sativum L.*, бжыныху : хадӕхӕкӕщ. И лъӕгагъыр см 15 – 20 я кӕыхагъщ. Бжыныху лӕужьыгъуӕхӕр адыгӕхӕм ижъ ижъыж лъандӕрӕ къагъӕкӕ, шхыныгъуӕхӕм халъхьӕ. Витамин лӕужьыгъуӕкӕ зӕрыхуӕщӕм папщӕ медицнхӕми, цӕыхухӕми сымаджӕхӕр ягъӕхъуж.

Sarımşak yabani bot. : *Allium moschatum L.*, хьӕбжыныху, губгъуӕбжыныху : и лъӕгагъыр см 10 – 25 хъу, илъэс зыбанӕкӕ кӕкӕ кӕкӕыгъӕ лӕужьыгъуӕщ. Бжын-бжыныху губгъуӕ - рыкӕхӕм ящыщӕ. Лъабжӕр бжыныщхьӕм ещхьщ, бжыныхумӕ цоу.

sarımşı-sarımtrak : гъуэжъафӕ.

sarinilüfer bot. : *Nuphar luteum (L) Sim.*, пӕырыпӕнӕпцӕ : илъэс зыбжанӕкӕ псы инахӕм, псы пцӕхӕм, псы цӕкӕхӕм хӕту кӕкӕ удз лӕужьыгъуӕщ. Ищӕгӕкӕ цӕт тхьӕмпӕхӕр псым хӕлӕщ, и щхьӕмкӕ щылӕ тхьӕмпӕ хъурей инхӕр псы щылум телӕщ. Гъӕмахуӕм удз щхьӕкӕм зы гъагъӕ ин, фӕкӕ шхъуӕплъафӕу къыпедзӕ. Адыгӕхӕр ирилӕзӕу цытащ. Удз лъабжъӕжъым хӕлӕ нуфариныр медицинхӕм хуцхъуӕ къыхах.

sarıormangülü bot. : *Azalea pontica (L.)*, алей, хьӕлей, **bak. açelya.**

sarısiğircık zoo. : **bak. sarıasmakuşu.**

sarışın : сырыху, -фӕху – зи теплӕр сырыхуфӕ.

sarı saçlı : зӕцӕутӕрӕза – щхьӕц баринӕ, щхьӕц джӕхьӕн

sarışınlık : сырыхугъуӕ.

sarıyonca bot. : *Melilotus L.*, уӕкъу : илъэс зытӕуцӕкӕ кӕкӕ удз лъӕпкӕыгъуӕщ. Къафкӕасым уӕкъу лӕужьыгъуӕу 8 къыщокӕ, и лъӕгагъыр м 1 – 1,5-м нӕс я кӕыхагъщ. Адыгӕхӕм уӕкъу хӕм хуцхъуӕ къыхах, бжъӕми фӕ къыхах.

sarıyulaf bot : зӕнтхъгъуӕжъ – шылус гъӕцӕгъуӕн мӕхъу.

sarı I : къыпкӕӕрыхъыжъа сымаджагъӕ.

sarı II : хиубыдӕн, - **yıllara sarı iş** : илъэс бжыгъӕ лӕуху.

sarıh : нахуӕу, нахуӕн.

sarkık : кӕелӕлӕха, - **sarkık etek** : кӕлӕлӕ.

sarkıntılık : кӕрыпцӕн.

sarkıtmak : егӕлӕлӕхын.

sarkmak : лӕлӕлын, елӕлӕхын, - **aşağıdan sarkmak** : щӕблӕблӕу зегъӕзыхын, - **ağızdan sarkmak** : гупӕмкӕ лӕрылӕлын.

sarmak : шыхьын, - **başına sarmak** : и щхьӕм фӕшыхьын, - **kağıda sarmak** : тхылъымпӕм кӕуӕцӕшыхьын.

sarman zoo. : джӕду.

sarmaşdolaş : зӕшӕкӕ.

sarmaşık bot : щӕмий, жыгдӕжей- зыришӕкӕын игъуӕтмӕ докӕй.

sarmaşık hanımeli bot : *Lonicera xylosteum L.*, антӕрӕ : къафкӕас мӕзхӕм куӕду къыщыкӕ гъурц лӕужьыгъуӕщ. И лъӕгагъыр м 3 – 4 нос. Къалӕ хадӕхӕм къыщагъӕкӕ. И пхӕр зӕрыбыдӕм папщӕ лӕмӕ - псымӕ къыхащыкӕ.

sarımsak dişi : бжыныхудзэ.

sarımsak erken bot. : *Allium sativum* L., бжыныхуцхьэхъурей- бжыныху лэужьыгъуэщ. Мы бжыныху лэужьыгъуэм и щхьэр дзэ цыкы зыбжанэу зэкӀэщӀэскъым адреихэм хуэдэу, дауи арац апхуэдэ цӀэ щигъуэтари.

sarp : дэкыгъуей, дэкыплэ задэ.

sarpa : зэхэзэрыхьын.

sarra : дыщацэ, дыщэкыныр зилэщӀагъэ.

sarsıcı : зыгъэсыс.

sarsılış : сысыклэ.

sarsılmak : сысын, - **sarsıla sarsıla gitmek** : сысу кӀуэн.

sarsıntı : сыс.

sarsıntılı : мэсыс.

sarsıntısız : мысыс.

sarsmak : гъэсысын.

sataşkan : щыхьэрей, зауэрей.

sataşmak : щыхьэн.

sathi : чэндж.

satıcı : щакӀуэ.

saticılık : щакӀуэн.

satılık : ящэр, - **satılık ev** : унэр ящэ.

satılmak : уащэн.

satılmış : ящаш.

satım : щэн.

satınalıcı : щэхуакӀуэ.

satınalmak : къэщэхун.

satır I : тхыпкъэрыкӀуэ, аргъынэ.

satır II : джыдэцӀыкӀуэ.

satırbaşı : тхыпкъэрыкӀуашхьэ, аргъынащхьэ.

satırsonu : аргъынэклэ.

satış : 1. щэн, 2. зызыфӀэщӀыж.

satranç : шахъмат, сэтырэщ, -сэтрэш – аргъынэу, трагъэтӀысхьэу зэрыджэгъу.

sattırmak : егъэщэн.

Satürn ast. : Сатурн.

sauna : бахъэщ, сауна.

savaş : зауэ, - **savaş yeri** : зауаплэ, - **savaş andı**: зауэ тхьэрылуэ

savaş baltası : майдэ – зи жаныплэр хьэлывэ нэзу къэгъэжыхьэ зэрызауэ джыдэ, -сэкъауэ – зэрызауэ джыдэ лэужьыгъуэ.

savaşçı : зэуакӀуэ.

savaşçının silahları : дэщӀ – пасэрей зауэлым кӀэрылӀуэ щыта лэщэ псори зэулуу.

savaşmak : зауэн.

savaş meydanı : зауаплэ, зауаплэ ут.

savaşçının şapkasına dikilen arma : шыкӀуэ – зауэм лыгъэ щызезыхьам и пылэм хадэу щыта даиыгъэ гъэфэрыщӀа.

savaşta pehlivan düellosu : хьэпсэ – пасэм щыгъуэ зауэклэу щыта лэужьыгъуэщ: зэзэуэну зэлэуа дзитӀым бэнакӀуэ зырыз къыхашти зэрагъэбэнт. Зи бэнакӀуэ текӀуам зауэм и тенкӀуэныгъэри къи- хьауэ ялътэтти, зытекӀуахэм абы гъэр зыхуашӀт. А зэбэныплэу къыхахыр пхьэкӀуэлкӀэ хьуреиуэ къа- хухът (апхуэдэм **гуэрэныгукӀэ** еджэт), нэгъуэщӀуи – мащэ хьуреишхуэ къратыкӀти, абы и кӀуэцӀым щызэрагъэбэнт. Апхуэдэ мащэ къэтӀыкӀам **хьэпсэкӀэ** еджэт.

Savaş tanrısı -mit. : Аушydжэр – адыгэхэм я флэщхуныгъэмклэ зи хэкур зыхъумэж, зауэлхэмрэ мэкъумэшылэхэмрэ я телъхъэу щыта тхьэпэлъытэт.

savaştan kaçan : штапхъэщлэкл – зауэм, мафлэсым, псыдзэм, щы хъеиныгъэм ирихужьахэрщ.

savcı : хейжъэ –къуэншагъэ зыкъуэлъ, зи хей ящлэну ежъэ.

savmak : щхъэщыгъэклын, - **baştan savma** : лэпэдэгъэлэл, - **başından savmak** : зыщхъэщыгъэклын.

savruk : зыгъэклуэд.

savrulmak : yлyадзын.

savsaklamak : чэхъумэху, емылэллэн, лэпэдэгъэлэл, лэхъуэтегъэкл.

savulmak : зэлъылуکلын.

savulun : физлъылуکل.

savunma : зыхъумэн.

savunmak : хъумэн.

savunmasız : зызмыхъумэжыф.

savunulmak : укъахъумэн.

savurgan : гъэклуэдырей.

savurmak : пхъын, дзын, уэн, щлэгъэпщын, - **külünü savurmak** : и яжъэр дэпхъеин, - **tekme**

savurmak : ефтырын, - **buğdayı savurmak** : мэшыр клыштэн.

savuşmak : бзэхын.

savuşturmak : лугъэбзэхын.

savut : саут – дыщэ-дыжъыным чэзэпклэ халъхъэ тхыпхъэ флыцлэ.

saya : вакъэщл.

sayaç : зыпщ, - **elektrik sayacı** : дыщэуэздыгъэпщ.

saydam : узыклуэцлпыллыф.

saydırmak : 1. егъэбжын, 2. егъэлъытэн, - **kendini saydırmak** : зегъэлъытэн, щыхъ зыхуебгъэщлын.

saye : флагъэ, флыгъэ, флыгъуэ.

sayesinde : и флагъэклэ, и флыгъэклэ, и флыгъуэклэ.

sayfa : напэклуэцл.

sayfiye : зыгъэпсэхуплэ.

saygı : лъытэ, щыхъ, пщлэ, луыдж, луэныхъ – пщлэ, флэллыкыныгъэ, щыхъ, - **saygısı olmak** : луыдж илэн, пщлэ илэн, - **yüksek saygı** : пщлэшхуэ, щыыхыщхуэ, - **saygı duymak** : пщлэ хуилэн, щыхъ хуилэн.

saygin : ялътэр, щыхъ - пщлэ зыхуащыр.

saygisız : екуэкуншэ – зыми пщлэ хуэзымышл, укытэ зимылэ цлыху.

sayı mat. : зэхэлъхъэгъуэ.

sayı : бжыгъэ, - **sayı saymak** : бжын, - **sayılı** : ябжа, - **sayılı gün** : махуэ бжыгъэ, - **sayıda eşitlik** : пэбж.

sayıboncuğu : щыгъэбж.

sayıklama : луэщхъу.

sayıklamak : луэщхъун, - **uykuda konuşan** : луэщхъурей.

sayılama : гъэбжыгъэн.

sayılmak : уабжын.

sayılmış : лъытагъэ – нэгъэцлѳ бжа.

sayım : цлѳхубэр бжын, бжэгъуэ, зыгуэр бжын.

sayım memuru : лъытаклѳэ – зыгуэр зыбжыну зи пщэ иралъхъарщ.

sayın : цлѳху лъаплэ, дотэнэху.

sayısız : бэдыдэ, умыбжыф, куэдыклѳй.

sayışmak : зэпэклѳэжын.

sayma : бжын, бжэн.

saymak : щлѳхъ хуэщлѳын, лъытэн, - **sayıp dökmek** : тебжэн, - **hiçe saymak** : щлѳхъ хуэмышлѳын, - **hatırını saymak** : щлѳхъ хуэщлѳын.

sayman : бжаклѳэ, лъытаклѳэ.

saz I müz. : лэпэпшынэ, пшынэ.

saz II bot. : арджэнудз, къамыл, лутланэ – бгъэн лъэпкъ , арджэн, матэ сытхэр къызыхашлѳклѳ къэклѳгъэ.

saz III bot. : *Phragmites communis (L) Trin.*, бгъэн : илъэс зыбжанэклэ къэклѳ удзщ. И лъэагъыр м 2 – 4-м нос, лъабжэжъ гъум клѳхъ ещлѳ. Адыгэхэм псэуалъэ унащхъэхэр траплѳну зэрахъэ.

saz IV bot. : *Carex L.*, псыхъуэудз : илъэс зыбжанэклэ къэклѳ удз лѳэужьыгъуэщ. Щлѳплэ гъуэщэхэм къыщылхэр лэщым флѳуэ яшх.

saz V bot. : *juncus L.*, сэрэш : лѳэужьыгъуэ зыкъому зэщхъэщыхужа къэклѳгъэ лѳэужьыгъуэщ. Псып-цлѳхэм къыщоклѳ, лэщым яшхыркъым.

sazan zoo. : шубакъ, пагуэ.

sebat : къимыклѳэт, теубыдэ.

sebep : папщлэ, щхъэусыгъуэ.

sebeplenmek : флагъэ, флѳ къыхэхын, флѳ зэгъэхъулѳн.

sebil : уасэншэ, псапэ папщлэ, псапэ псынэ.

sebze : хадэхэклѳ.

seccade : нэмэзлыкъ, лъэгущлѳдз.

secde : Тхъэм и пащхъэ лубэн.

seciye : дзыхъ.

seciyeli : дзыхъ зыхуэпщлѳ.

seciyesiz : дзыхъ зыхомыщлѳ.

seçenek : хэдэн.

seçici : хэзыхъ.

seçik : нахуэ.

seçilme : хахын.

seçilmek : ухахын.

seçim : хэхыгъуэ, хэдзыгъуэ, пхъэидзэгъуэ.

seçkin : лъаплэ, - **seçkin insan** : лухъын – щлѳхъ, цлѳхум гъэсэныгъэрэ дуней тетылэ дахэу хэлъын хуей псори къызэщлѳзыубыдэ гурылѳгъуэ.

seçmece : хэщыпыхъын, хэщыпыклѳын.

seçmeci : хэзыхыр, хэщыпыхъыр.

seçmek : хэхын, -хьэкъушыхьын –хэщыпыхьын, - **aralarından seçmek** : хэдзын.

seçmen : лыкӀуэ хэха кӀуэ-хэдзакӀуэ, пхъэизыдзэр.

seçtirmek : хегъэхын.

seda : макъ.

sedef med. : напэху, жэмджугу, - **sedef hastalığı med.** : напэхууэ, жэмджугууэ.

sedir : гъуэлъыплэ – лъэрыгукӀэ щӀа пхъэ гъуэлъыплэ.

sedye : 1. бэкъулауш, 2. шызэрыхъэ, 3. кхъаблэ, 4. щӀэщӀ.

sedyeci : кхъаблэхъ, бэкъулаушыхъ.

sefahat : тхъэгъуэ.

sefalet : тхъэмышкӀагъэ, дэхуэхыныгъэ, - **sefalet çekmek** : тхъэмышкӀагъэ шэчын, - **sefaletе düşmek** : дэхуэхын.

sefaret : хэгъэгу лыкӀуэщ.

sefarethane : хэгъэгу лыкӀуэ унэ.

sefer : кӀуэгъуэ.

seferber : къоджэн.

seferberlik : дзэм къоджэн, ираджен.

seferi : нэщӀмазэ гъуэгурыкӀуэ.

seferlik : зэкӀуэгъуэ.

sefertasi : шхынылъэ.

sefil : 1. дэхуэха, 2. тхъэмышкӀэ, 3. фейцей.

sefillik : тхъэмышкӀагъэ.

sefine : кхъухъ, **Nuh’un sefinesi** : Нухъ и кхъухъыр.

sefir : хэгъэгу лыкӀуэ.

sefire : хэгъэгу лыкӀуэ. (бзылхугъуэ).

seğirme : плъыз.

seğirmek : плъызын, - **sağ gözüm seğiriyor** : си нэ ижъыр мэплъызыр.

seğirtme : кӀэлъыщӀэпхъуэ.

seğirtmek : кӀэлъыщӀэпхъуэн.

seher : нэхущ.

sehiv : пхэнж.

sehpa : лэнэцӀыкӀу лъахъшэ, - **üç ayaklı sehpa** : хъэнтхъупсщыгъэкӀ – лъакъуищ зыщӀэт пхъэ къэрэкъэш, пластэм хъэнтхъупс къыщыщхъэщакӀэ лэгъупыр муфэрэкӀын папщӀэ зэрахъэр.

sehven : пхэнжыгъэкӀэ.

sek : 1. гъущэ, 2. гуащӀэ, 3. псыншэ, 4. къабзэ.

seki I : пырхъуэ, луж.

seki II : натӀэху, лъакъуэху, - **alnı sekili at** : натӀэху зилэ шы, шы натӀэху.

sekiz : и, 8, - **sekiz misli** : хуэдий.

sekizer : ирий, - **sekizinci** : еянэрей, - **sekizyüzlü** : напий, - **sekizgen** : имэ.

sekizyüz : щий : 800.

sekme : пкIэ.

sekmek : пкIэн.

sekreter : дэлэпыкьюэгу.

seks : лыгъэ-фызыгъэ, зэрыштэжын, плын-сэн.

seksek : пкIэурэ.

seksen : ищI, пщIей : 80, ищIрэзырэ : 81, ищIрэтIурэ : 82, ищIрэщырэ : 83, ищIрэплIырэ : 84, ищIрэтхурэ : 85, ищIрэхырэ : 86, ищIрэблырэ : 87, ищIрэирэ : 88, ищIрэбгъурэ : 89.

seksi : удэзыхъэх, дахэкIей.

seksiyon : и зы лъэныкьюэ.

sekte : ягъэ, - **sekte vurmak** : ягъэ егъэкIын.

sektirme : гъэлъей.

sektirmek : гъэлъейн.

sektör : лэжьапIэ, - **kamu sektörü** : къэрал лэжьапIэ, - **özel sektör** : фирмэхэм я лэжьапIэ, щхъэхуит Iуэху.

sel : псыдзэ, псыхъэлыгъуэ, - **sel gibi** : псыдзэм хуэдэу, - **sel basmak** : псыдзэр теуэн, - **selin orta-sında kalmak** : псыдзэм къыхэнэн, - **sel köprüyü götürdü** : псыдзэм лъэмыжыр ирихъэхащ.

selam : фIэхъус, - **selam sunmak** : фIэхъус ехын, - **yolcu selamı** : гъуэгужъ апщий, дызэдижэ а пщий! (шыум папщIэ).

selamet : гъуэгуфI.

selametle : гъуэгу махуэ.

selamlamak : фIэхъус ехын.

selamlaşmak : фIэхъус зэхын.

sele : лъэгурыжэ тетIысхъэпIэ.

selef : лэжьакIуэщIэ.

selektör I : мэш зэпызыдз машиныэ.

selektör II : хъэгу уэздыгъэ.

selfservis : щхъэгъэрытыншэ шхапIэ, хэплъэхэдэ шхапIэ.

selim : дзыхъ, - **aklı selim** : дзыхъ зыхуэпщI гупсысэ.

sema I : уафэ.

sema II : жэнэт.

semaver : сэмэуар.

semavi I : уэгум теухуа.

semavi II : жэнэтыгъэм теухуа.

sembol : нагъыщэ

semender zoo. : сэмэндэр – шындырхъо лъэпкъым ящыщ Iлэужьыгъуэ.

semer : шыд уанэ.

semere : ужь, иужь.

semerlemek : шыдым уанэ телъхъэн.

seminer : семинар, еджэгъуэ Iыхъэ.

semirmek : пшэрын.

semirtmek : гъэпшэрын.

semiz : пшэр.

semizlik : пшэрыгъэ.

semizot-bot. : *Portulaca oleracea L.*, пкыуэгын – зы гъэклэ къэкл удз лӕужьыгъуэщ, хушхъуэ къыхах, яшх.

sempatik : лъагъугъафлэ.

semt : хъэблэ.

sen : уэ, - **sen bilirsin** : уэ пщӀэнщ, уэ зэрыпщӀэщ.

senaryo : сенарйо, зи гупсысэр зыхэлъ.

sence : уэрклэ.

sendelemek : лъэпэрэпэн.

sendika : гуащӀэрыпсэу хасэ.

sene : гъэ, илъэс.

seni : уэри, - **seni gidi seni** : уэри уэ.

senin : уей.

senli benli : уэр-сэру.

sentetik : синтетик.

sentez : пэжыплэр.

senyör : пщы, зиусхъэн (зи уз къэсхъын).

sepet : матэ.

sepetçi : матэщӀ, - **sepet kafalı** : щхъэматэ.

sepi : фэ лӕху.

sepici : фэ лӕщӀагъэ.

sepicilik : фэ зи лӕщӀагъэ, фэхэкл зи лӕщӀагъэ.

ser : щхъэ, - **ser verip, sır vermemek** : щхъэр ириту, тӀасхъэр емытын, мыхэшэн, - **ser tabip** : лӕзгъащхъэ, лӕзепщ.

sera : цера, хадэ къэкӀыгъальэ.

seramik : кхъуэщынцӀу.

serap : нэфӀэхъ – нэм кыфӀлэщӀ, укъэзыгъапцӀэ, нэхъыбэм пшахъуэщӀым хуабзэвэхым къащохъу.

serasker ask. : дзепщ.

seratullaotu bot. : *Cernuha – Serratula L.*, бланэудз- лӕужьыгъуэ зыбжанэу гуэша, илъэс бжыгъэклэ къэкл удз лӕпкыгъуэщ. Гъэгъахэм бжъэм фо къыхах.

serazat : щхъэхуит хъуа-хъужа.

serbest : хуит, - **serbest bırakmak** : хуит щӀын, - **serbest bölge** : щӀыплэ хуит, - **serbest fikirli** : гупсысэ хуит зилэ, - **serbest liman** : кхъухъ хуит тэдзaplэ, хъэкътын ямыту.

serbestçe : хуиту.

serçe I : цӀыкӀу.

serçe II zoo. : къуалэбзу, - **serçeden korkan dari ekmez** : къуалэбзум щышынэм ху трисэкъым.

serçeotu -bot. : *Stellaria L.*, удзкъэс- лӕужьыгъуэ зыбжанэ хъу удз лӕпкыгъуэщ. МэкӀупӀэхэм, хъупӀэхэм н. кыщокӀ. Къафкъас Ищхъэрэм удзкъэс лӕужьыгъуэу 7 кыщокӀыр.

serdar : дзэпщ, пашэ.
serdümen dñz. : епланэрей кхъухъзехуаклүэ.
sergen : бжыкху.
sergi : лэщлагъэ гъэлъэгъуаплэ.
serhat : гъунаплэ.
seri : зэкӀэлъхъэужьу, зэпымыуэ.
serili : убгъуа.
serilmek : зыубгъун, гъуэлъын, - **yere serilmek** : щӀым тегъуэлъхъэн.
serin : щӀылэтылэ, салъкъын – псэ жьыдэху.
serince : щӀылэтылэу.
serinlemek : зыгъэщӀылэтылэн.
serinletmek : гъэщӀылэтылэн.
serkeş : ефэрей.
sermaye : лүэхуублэ лэпэщӀэгъэж, ахъшашхъэ, нэгъэцӀуущхъэ.
sermek : теубгъуэн, убгъуэн, - **yere sermek** : щӀым теубгъуэн, - **içeriye sermek** : щӀэубгъуэн.
sermest : чэф.
serpelemek : къепсэпсэуэн, - **yağmur serpeiyor** : уэшхыр къопсэпсауэр.
serpilmek : 1. зилэтын, 2. теутхэн.
serpinti : къыпхидзын.
serpiştirmek : хэпхъыхъын.
serpme-k : 1. икӀутын, 2. текӀутэн, 3. еутхын, - **altına serpmek** : щӀэутхэн, - **dışarıya serpmek** : щӀэ-
 утхыкӀын, - **içeriye serpmek** : иутхэн, - **üstüne serpmek** : теутхэн, - **yukarı serpmek** : дэутхеин, - **yu-
 kari serptirmek** : дрегъэутхеин, - **kenarına serpmek** : къуэутхэн.
serpuş : пылэ.
sersem : ундэрэщхъуа.
sersemlmek : ундэрэщхъун.
serseri : 1. лүэхудэлъыншэ, 2. лъапцӀэрыщэ, 3. хъэхэбасэ, 4. хъэуджэд.
serserilik : бзэджагъэ, - **serseri kurşun** : шэ цыва.
sert : быдэ, пхъашэ, ткӀий, - **sert söylemek** : пхъашэу псэлъэн, - **odun serttir** : пхъэр быдэщ, - **sertlik**
 : пхъэшагъэ, быдагъэ, - **sert adam** : лы пхъашэ, лыхъу - лыбжъ, - **sertleştirme** : быдагъэ етын, -
sert insan : цыху ткӀий.
sert içki : табылибгъу – флыуэ гъэва фадэм хужадэ.
serum : гыныху.
serüven : зекӀуэ.
servet : былымү илэр.
serviağacı bot. : *cupressus sempevirens L.*, шыкӀуртӀымщэху- зи лъэагъыр м 25-30 хъу, гъэмахуи,
 щӀымахуи щхъуантӀэу езыхъэкӀ жыг лӀэужьыгъуэщ. И пкъыр псыгъуэ-кӀыхъ дахэу докӀей. Къафкъа-
 сым куэд щӀауэ къыщагъэкӀ.
servis : лэнатлэ, лүэху, лэжъаплэ, - **servis kapısı** : лүэху дыхъэплэ.
serzeniş : егий, - **serzenişte bulunmak** : егиин.
ses : макъ, - **yavaş ses** : макъ щэху, - **ses çıkarmamak** : лӀуэлъауэ мышцын, макъ къыримыгъэкӀын, -

sesi çıkmamak : и макъ кымыктын, - **sesini çıkarmamak** : и макъыр кырымгыжыктын, - **sesini kesmek** : и макъыр иришэхын, - **seslenmek** : еджэн, - **ses geçirmez duvar** : макъ блэзымыгыжкы блын, - **sesin, kokunun havada olması** : макъ е мэ хъэуам шызеуэн, - **sesi çıkmayan** : макъыншэ – и макъи и дакыи кымыкы цыху.

ses bilgisi : макъ щлэныгы.

ses bozukluğu : хъырхъ – макъей, узым кыыхэжыу зэкыуэжы макъ

ses kısılməsi : хъырхъ – тэмакыыр икын, макъыр икын.

ses teli ant. : пкыынэпс, тэмакыыпс – кыурмакыейм деж макъыр кызыгыжыщ псы цыкыуэхэрщ

seseliotu bot. : *Seseli L.*, кыуэныжы : лэужыгыгуэ заулу гуэша удз лэпкыгыгуэщ, илэс зыбжыанэкы кыокыр. Псы зыдэщылэхэм кыыщокыр.

sesli : макъ лэагы, - **sesli okumak** : макъ лэагыжы еджэн.

sessiz : 1. макъыншэ, 2. дауншэ, 3. щым, 4. дэгу, 5. даушыншэ, - **sessiz olmak** : щымын, - **sessizce** : дауншэ хъун, - **sessiz orman** : мэздэгу.

set I : пэрыуэ, **Çin seddi** : Китай блынпэрыуэ, - **set çekmek** : блынпэрыуэ хуэщын.

set II : зэпэуэ лыхъэ, спорт лыхъэ.

Setariaviridis bot. : *setaria viridis L.*, хыжыжыпх – зы гыжыжы фыжы кымык удз лэужыгыгуэщ. См 60-80 я кыыхагыщ. Бажыжы и лэпкыгыгуэщ.

sevap : псапэ, - **sevap işlemek** : псапэ кыэлэжыын.

sevda : лэагыуныгы, - **sevda çekmek** : лэагыуныгы шэчын, - **kara sevda** : лэагыуныгы гуауэ.

sevdirmek : фы егылэагыун, - **kendini sevdirmek** : фы зыкыгылэагыун.

sevecen : гумащы.

sevgi : фылыагыуныгы.

sevgili : кыэшэн, щысэ, дотэ, - **sevgilim** : си шысэ, - **sevgili amcam** : дотэнэху.

sevmek : фыуэ укыалэагыун.

sevilmeyen insan : хыжыжыгулэ – цыху уэгуэ, цыхум я жагыуэ.

sevimli : лэагыгуафы.

sevimli insan : жагыыщэ – цыху гуапэ, нэутхэ – цыху нэжэгужэ, лэагыгуафы, пкыы зыщыжы.

sevimsiz : мылыагыгуафэ, фаджэ - жэгурымалуу, жэгуурнау – цыху тепыаджэ, лэагыгууей.

sevinç : гуфыжыуэ.

sevinçli : гуфыжыуэ зыжы.

sevindirmek : гыэгуфыжы.

sevinmek : гуфыжы, - **bir şeye sevinmek** : щыгуфыжыын.

sevişmek : 1. фылыагыуныгы зэхуалэн, 2. лэагыуныгы зэхуалэн, 3. лыгы фызыгы зэрахын, 4. зэрыпынсэн.

seviye : 1. лэагагы, 2. лытэн, - **deniz seviyesi** : хы лыфэ, лэагагы, хы лэагагы, - **insan seviyesi** : цыхур лытэн.

sevk : гыакыуэ, - **sevk etmek** : гыакыуэн, - **sevk olmak** : уагыжыуэн, - **sevk eden** : зыгыжыуэ, - **sevk yeri** : уздагыжыуэр, зыдагыжыуэр.

sevmek : фылыагыун.

seyahat : кыэкыуыын.

seyir : 1. еплыын, 2. зэрыжыуэр, - **seyir defteri dnz.** : кхыуыым и тхылы, журнал.

seyirci : еплъаклүэ.

seyirciler : еплъаклүэхэр, еплъхэр.

seyis : шыплъ, хаклүээзэшэ, шызэшэ.

seyran : нэгү зегъэужьын.

seyrek : 1. плащлэ, 2. класхъэ, 3. цырхъ, 4. зээмызэ, - **seyrek dokunmuş kumaş** : щэкл цырхъ, - **seyrek orman** : мээ цырхъ, - **seyrek dokuma** : уцырхъа, - **buğdayı seyrek ekmek** : гуэдзыр плащлэу те-сэн, - **gelmesi seyrekleşti** : зээмызэщ кызырыклүэр, - **seyrek sakallı** : жьаклэ хъырицэ, жьаклэ цырхъ, - **seyrek dişli** : дзахъэ.

seyreltmek : 1. гъэплэщлэн, 2. гъэклэщхъэн, 3. гъэцырхъын.

seyretmek : 1. еплъын, 2. теплъэн, - **tiyatro seyretmek** : театрым еплъын.

seyyah : къэклүхъэклүэ.

seyyanen : зэхуэдэ, зы.

seyyar : къэзыклүхъ, - **seyyar satıcı** : щаклүэу къэзыклүхъ.

seyyare : кхъухълъатэ.

sezaren med. : сезарен, ябын, - **sezaryanla doğan** : сезаряанклэ, ябзу къальхуа.

sezdirmek : гу лъегъэтэн.

sezdirmemek : хэпщэхъуэн, гу лъомыгъэтэн.

sezgi : гулътэ.

sezi : лътэ.

sezilmek : укълътэтэн.

sezindirmek : гу лъегъэтэн.

sezinmek : гу лъыптэн.

sezinti : гу лътэкклэ.

seziş : гу лъытагъэ.

sezmek : гу лътэтэн, - **önceden sezmek** : ипэклэ гу лътэтэн.

sıcagımsı : хуэбафэ.

sıcak : хуабэ, лыгъей, - **çok sıcak** : хуабэвэх, хуабей, - **sıcaktan korkan** : хуабэллэх, - **sıcığa gitmek** : хуабэм клуэн, - **sıcak tutmak** : хуабэу лыгъын, - **sıcakölçer** : хуабэпщ, - **sıcak sevmeyen** : хуабэллэх – хуабэр зыхуэмышэч, зэмызэгъ.

sıcaklık : лыгъей, хуэбагъэ.

sıçan zoo. : дзыгъуэ, - **sıçankulağı** : дзыгъуэ тхъэклүмэ, - **sıçankuyruğu** : дзыгъуэкклэ, - **sıçan yavrusu** : дзыгъуэ шыр.

sıçandeliği : дзыгъуэгъуэмб.

sıçanyolu : дзыгъуэ гъуэгү.

sıçmak : цлын, къэцлын.

sıçrama : дэпклеи, дэлъей, - **щтэпкл** – зыгуэрым къыгъащтэу и пэм ипкIращ

sıçramak : дэпклеин, дэлъейин, - **sıçratmak** : дэгъэлъейин, дэгъэпклеин, - **su sıçratmak** : псы теутхэн, - **sıçrayış** : дэпклеин.

sıfır mat. : нэщI, 0, зырикI.

sığ : шэд, чэнж, - **sıgsu** : псы чэнж, - **suyun sığ yerinden geçmek** : псым и шэдыплэмклэ иклын.

sıglik : шэдыгъэ, - **sıglik yer** : шэдылгъэ, - **nehir geçidinde kalmak** : чэнжыплэм къыхэнэн, - **sıglikta**

yetişen bitki : шэд къэкыгъэ.

siğdirmek : игъэхуэн, дэгъэхуэн, - **altına siğdirmek** : щлэгъэхуэн, - **arasına siğdirmek** : дэгъэхуэн.

siğin zoo. : бжьо.

siğmak : дэхуэн, изэгъэн

siğınak : зыгъэпщкыплэ.

siğınmak : екыэллэлэ, штанлэ.

siğir : лэщыщхуэ, - **siğirçobanı yamağı** : лэхуэ къуэдзэ, - **siğir çobanlığı yapmak** : лэхуэн, - **siğireti** : былымыл, - **sıra ile siğir yayımı** : лэхуэтегъэк, - **siğir çobanlığı bedeli** : лэхуэпщлэ, - **siğir sürüsü** : лэхуэщэ, - **erkek genç siğir** : лэщлэвыщлэ, - **genç siğir** : лэщлэ, - **siğir dabak hastalığı vet.** : луей.

siğircik zoo. : *Sturnus vulgaris L.*, бжэндэхуэ, - **siğircik yuvası** : бжэндэхуэ абгъуэ, - **siğircik yavrusu zoo.** : бжэндэхуэ шыр, - **gözü açılmamış siğircik yavrusu zoo.** : и нэплэр къэмыпщла бжэндэхуэ шыр.

siğircik soğukları : бжэндэхуэ уае – гъатхэм бжэндэхуэхэр къэлэтэжа нэужь къэхуэ щлэлэращ.

siğirkulağı bot. : *Verbascum L.*, андзыш : лэужьыгъуэ зыкыуом хуэ удз лэужьыгъуэщ. Щлплэ куэ-дым къыщок. Лэщым яшхыркыым, хушхуэ къызыхах лэужьыгъуэри яхэтщ.

siğirkuyruğu bot. : *Verbascum laxum Filar.*, андзышбаринэ : илъэс зыбжанэк, къэк, удз лэужьыгъуэщ, и лэагъыр см 80-м нос. Мэкыплэхэм хуэплэхэм, мз лъапэхэм къыщок, лэщым яшхыркыым.

siğirsineği : гюдэнэф.

siğirtmaç : лэхуэ, - **siğirtmaç yardımcısı** : хуээгъуэ -лэхуэм и дэлэпыкыуэгъуэ, - **siğirtmaçın hayvanlara seslenişi** : хуэкы! – лэщыр хуакыуэ шыдахуэк, жалэурэ зэрыдаху псалъэ, - **siğirtmaçın tarlasını köylülerin sürmesi** : хуэуэ – къуажэ лэхуэм и щы лыхэр къуажэм хуавэт. - **siğirtmaçla yapılan anlaşma** : клэудырыпшынэ – нэх пасэлэуэ къуажэ лэхуэхэм дащлэ шыта зэгурылуэныгъэт – хуэщэм хэкыудыкыр езы лэхуэм ипшыныжыну е кыуэдар мыинмэ лэхуэпщлэу иритын хуея а кыуэдар пэувыжыу.

siğışmak : зэдихуэн.

siğmak : ихуэн, дэхуэн, - **altına siğmak** : щлэхуэн, - **önüne siğmak** : лухуэн, - **içine siğmak** : ихуэн, - **ele avuca siğmaz** : лэмыщлэ лээмыщлэм имыхуэн.

sihhat : узыншэн, - **sihhatli olmak** : узыншагъэ илэн.

sihhatli : узыншагъэ зилэ.

sihhatsiz : мыузыншэ.

sık : лув.

sık orman : щлэхуэ, мз щлэхуэ – мзышхуэ, мз зэщлэк.

sıklık : лывагъ, - **sık olarak** : луву.

sıkboğaz : хэгъэзыхын.

sıkı : быдэ, гуащлэ, - **ağzı sıkı** : жъэ быдэ, - **sıkı tutmak** : быдэу лыгын.

sıkıcı : 1. бэмплэгъуэ, 2. шэчыгъуей.

sıkılamak : хэгъэзыхын.

sıkılan : укытэрей.

sıkılmak : 1. укытэн, 2. зэгупын, 3. бамплэн, - **canı sıkılmak** : игу бамплэн.

sıkılmamak : мыбамплэн.

sıkılmaz : мыукытэрей, мыбамплэ.

sıkıntı : бамплэ, - **sıkıntı vermek** : гъэбамплэн.

sıkışık : лывыгъэ, щлэгъуэ.

sıkışmak : зэхэувэн.

sıkıştırmak : 1. дэжэуэн, 2. хэгээзыхын, 3. егээзын, 4. хузын, - **kapalı yere sıkıştırmak** : шлэгүэн, - **altına sıkıştırmak** : шлэкуэн, - **bastırarak altına sıkıştırmak** : шлэкудэн, - **içeriye sıkıştırmak (basmak)** : шлэубэн, - **önüne sıkıştırmak** : лугээнэн, - **önüne sıkışmak** : лүнэн.

sıklaşmak : зэхэувэн.

sıklaştırmak : зэхэгэувэн.

sıkma : кьуз, хуз.

sıkma : 1. кьузын, 2. хузын, - **boğazını sıkma** : и тэмакыр кьузын, - **ayakkabı ayağını sıkıyor** : ва-кьэм си льякьуэр екьузыр, - **ayakkabın darsa, dünyanda dar** : уи вакьэр зэвмэ, уи дунейри зэвщ, - **dişlerini sıkma** : и дзэхэр зэтекьуэн, - **kemerini sıkma** : и бгырыпхыр шлэкудэн, - **yumruğunu sıkma** : и лэштлымыр кьузын, - **sıkıp, suyunu çıkarmak** : хузу и псыр кьышлэхун.

sıla : хамэщл, - **sıla hastalığı** : Хэку льягьуныгьэ сымэджагьэ, - **sılaya gitmek** : хамэщлым клуэн, лэпхуэн, иклын.

sinama : гьэунэхун.

sınamak : кьэгэунэхун.

sınav : упщлэ ехэлэн.

sınıf : еджэщ – тхылъ зыдаыгь, цыху щыхьэмэ здеджэ хьу унэ.

Sındı (şındı) : Сынды (Щынды) – хылуфэ лус адыгэхэу СССР- у щыта кьэралыгьуэшхуэм кь-риубыдэгьа щыгум япэ дыдэу адыгэ кьэралыгьуэ зыхуэу ллэщыгьуитлым нэс зэфлэтараш.

sınır : гьунэ, гьунапкэ, гьунаплэ, дэнагь, клэдахуэ.

sınırsız : мардэншэ, гьунэншэ, гьуни-нэзи имылэу.

sipa zoo. : шыдыщлэ.

sır : тласхэ, щэху, хэшэ, - **sır açmak** : тласхэ луэтэн, хэшэн, - **sır saklamak** : тласхэ мылуэтэн, мыхэшэн, - **sır saklayan** : мыхашэ, - **sır vermek** : тласхэ хуэлуэтэн, хуэхэшэн, - **sırdaş** : тласхэгьу, щэхуэгьу, хэшэгьу, - **sır taşıyan** : щэхуэхэ.

sıra : 1. дэтлысхэплэ, 2. чэзу, 3. игьуэ, 4. зыгьуэ, 5. зэклэлхьэужьу, 6. Аргьынэуэ, - **sıra beklemek** : и чэзум пэплэн, - **sıra evler** : зэклэлхьэужьу унэхэр, - **sıraya oturmak** : дэтлысхээн, - **sıra ile** : зэклэлхьэужьу – чэзуклэ.

sıralı : чэзурэ.

sıradağ : бгыхэр, бгылэ, бгы зэклэлхьэуж.

sıralamak : зэгуэгэувэн.

sıralanmak : зэдэгэувэн.

sıralı : зэгуэувауэ.

sıra ile : гьуэрыгьуэурэ, чэзурэ.

sırasız : зэгуэмыувауэ, чэзууншэу.

sire : - сырэ – фадэ ллэужьыгьуэу щытащ пивэм ещхьыу.

sırça : абдж.

sırdaş : тласхэгьу, лупэгьу, лупэфэгьу, зэбзэгьу – щэху гуэр зэдэзыщлэ, лейми-флыми щызэрылыгьхэ.

sırdaşlık : тласхэгьуэ.

sırf : абы папщлэ.

sırık : пхэхэхэсэ, кьуэрагь, кьурыкьу, енцл, бжэгьу.

sırık atışması : пхэхэджашэ – цыхум и льяагь хуэдитл хьун и клыхагьыу гьэкьэбза пкьо. Ар я litl

зэрыдзам я лэгухэм ирагъэувэурэ жыжыагъклэ ядз.

sirk fasulyesi bot. : *Phaseolus miltiforus Willd.*, джэшдэжей : цыхухэм куэд щлауэ къагъэкл хадэхэкл лэужыгыгуэщ, джэш лэпкъыгуэм щыщ. И гъэгъахэр лэрамэу къыпедзэ, хъуа нэужь и жылъэр ягъэгъури япшэфл, цынэуи япщэл, ягъэфлэлу, щыр егъэпшэр.

sırklamak : пхъэхэсэ щлын.

sırlıklamak : псыфыбзэ.

sırım : фэдэн, фэишэ.

sırtkan : гуфлэрей.

sırtmak : гуфлэн.

sırma : дыщэ, дыжбын луданэ.

sırnaşık : клэрыхъыжъэрей.

sırnaşmak : клэрыхъыжъэн.

sırolmak : бзэхын.

sirt : 1. щыб, тхы, тхыцлэ, 2. бгы (къурш), 3. щыбагъ, 4. щыбыку, - **sirt çevirmek** : и щыбыр хуэгъэ-зэн, - **sirtından atmak** : и тхыцлэм едзыхын, - **at sirtında** : шым и бгым, - **sirt çukuru** : щыбыкхуэ, щыбхъэкхуафэ, - **sirt baş tarafı**: пллэлу.

sirtüstü : тхыцлэ гущылу, - **sirtüstü yatmak** : гууэщлу – и гущылу дэгъэзеяуэ (щылыын), тхыцлэклэ гуэлыын, - **sirtüstü yüzmek** : тхыцлэклэ есын.

sirt sivilcesi : дыгъужь фэрэкл – цыхум хужь псыпс цыклуурэ къытоклэри, фэрэкыплэ къегъанэ.

sıska : уэд, фагуэ.

sıtma med. : техъэгъуэ, - **sıtma görmemiş ses** : техъэгъуэ зымылэгуэа макъ, - **sıtmaya tutulmak** : техъэгъуэ кыуоуэлэн.

sıtma sivrisineği (anofel) zoo. : техъэгъуэзешэ, - **anlayana sivrisinek saz, anlamayana davul zurna az** : зыгурылуэмклэ аргъуейр пшынэщ, зыгуырымылуэмклэ фэнд-бжъамийр мащлэщ.

sıva : ен.

sıvacı : еяклуэ.

sıvalı : яя.

sıvanmış : къеихъа.

sıvama : клэрыцлэлэн.

sıva malzemesi : хъэнцу – зыгуэр зэрай хъэлуплэ.

sıvamak : 1. ен, 2. клэрыцлэлэн, 3. сэхуклэ зехъэн, 4. дэгъэджэрэзеин, - **kolları sıvamak** : лэгуапэр дэгъэджэрэзеин, - **suyu görmeden, paçaları sıvamak** : псыр умылгагуу, гуээншэдж лъапэхэр дэгъэджэрэзеин, - **etrafını sıvamak** : къеихын.

sıvazlamak : лэдэлъэн.

sıvışmak : бзэхын.

siyirmek : тетхъунщыкын, елъэщлэхын, - **tabağını siyirmek** : и тепщэчыр кырилъэщыкын.

siyilmek : лэщлэхын.

siyrinti : тетхъунщыкыла.

sızdırmak : 1. кыыщигъэжын, 2. щэху луэтэн, 3. лэпэщлэгъэж кыпыудын, 4. кыыдигъэжын.

sızı : бжыбжъ.

sızlamak : бжыбжыын.

sızlanma : тхьэусыхэ.

sızlanmak : тхьэусыхэн.

sızlatmak : гьэтхьэусыхэн.

sızmak : 1. лурихын, 2. хэпщхьэн, 3. зыхэгьэгьуэщэн.

Sibiryа : Сыбыр, - **sibiryanın ücra köşesi** : сыбыр кIэтIрижинэ, - **sibiryа çamı bot.** : сыбыр уэз-дыгьей, - **sibiryа sincabı zoo.** : сыбыр кIэпхъ, - **sibiryа hastalığı** : сэрмэлыч – Iэщми, цIыхуми кьайфыкI уз зэрыцIалэ шынагьуэ, - **sibiryа hastalığından ölen hayvanların yakılıp göölmesi** : сэрмэлычыуэ – сэрмэлыч кьызуэалIэу ихьа Iэщыр ягьэст, мащэ куум ирадзэжти щIатIэжт, абы цIыху е Iэщ емыкIуэлIэфыну кьахухьыжт. Аращ сэрмэлычыуэр.

sicim : кIапсэ.

sidik : гьутхьэпс, - **sidik torbası anat.** : гьутхьэпсылъэ – шырыб, - **sidik borusu anat.** : гьутхьэпс гьуэгу.

sidikli : хьэгьутхьэпс.

sigara : тутын, тутыныбжьэ, - **sigara içilmez** : тутын уефэ хьукьым, - **sigara tabakası** : тутынылъэ, - **sigara izmariti** : тутын ныкьуэф, - **sigara sarmak** : тутын шыхьын, - **sigara tablası** : сэхуальэ.

sigorta : щхьэхьумэ, - **sigorta bedeli** : щхьэхьумэ уасэ, - **araba sigortası** : гухьумэ уасэ.

siğil : хьэмцIыракIэ.

siğmek : гьутхьэн.

sihir : нэщIэпхэ.

sihirbaz : нэщIэпхагьэ.

sik : фты, хьэмашэ.

sikke : IэпэщIэгьэж жьыгьей.

siklet spr. : 1. хьэлъагь, 2. ику, - **ağır siklet** : хьэлъэдыдэ, - **orta siklet** : курыт хьэлъэ, - **horoz siklet** : Iэдакьэ хьэлъэ.

silah : Iэщэ, - **at, avrat, silah** : шыфI, фызыфI, IэшэфI, - **silaha sarılmak** : Iэщэм епхьуэн, - **silahları topluca patlatılması** : пэмпэхул – фоч е топ бжыгьэ зэдэуэмэ, - **silah kılıfı** : Iэшальэ – шабзэшэхэр е фочышэхэр зэрылъ, - **silah tetiği** : шэмпал – фочым кьыдрашейр, - **silahlı grup** : щхьуэ – дзэм щымыш, ауэ Iэщэ зылыгь гуп, - **silah yağdanlığı** : щальэ – Iэщэхэм щахуэ кьаз дагьэр зэрылъыу щытараш, бгырыпхым пылъыу,

silahlandırmak : IэщэкIэ узэдын.

silahlanmak : IэщэкIэ зыуэдын.

silahlı ordu : уIэщыгьэ – Iэщэ зылэщIэлъ кьарухэр, уIэщыгьэ дзэр.

silah süsü : маитэ – дыщэрэ дыжьынрэкIэ гьэщIэрэщIауэ Iэщэфашэм хальхьэ тхыпхьэ.

silahşör : мыуэщхьу, зэуакIуэлI, - **уэркь** – пщыхэмрэ лIакьуэлIэшхэмрэ я ужькIэ ещанэ увьпIэм щытхэрэ.

silahşörün yardımcısı : уэркь щауэлIыгьусэ – уэркьхэм я блыгу щIэтыж нэхь уэркь цIыкIухэт.

silecek : зылъэщI.

silgi : хьэфэтегьэкI, хьэфэлъэщI.

silindir : гьуэгуубэ, - **silindir şapka** : пыIэхьуреи.

silinmek : уальэщIын.

silinmez : ямылъэщIыф, плъэщI мыхьу.

silinti : ялъэщIа.

silkelemek : гэссысын.

silkinmek : зыгээссысын, зыутхыпщлын.

silkmek : утхыпщлын, - **silkip atmak** : утхыпщлы хыфлэдзэн.

sille : лэгуклэ еуэн.

silmek : лъэщлын, гъэкъэбзэн, лъэсын, - **burnunu silmek** : и пэр лъэщлын, - **tahtayı silmek** : пхъэбгъур лъэщлын, гъэкъэбзэн, - **içerisini silmek** : илъэсыклын.

silo : мэшылъэ.

silsile : зэклэлъыкыуэ, зэклэлъхъэужу, - **dağ silsilesi** : къурш зэклэлъхъэужхэр.

silüet : ныбжь, кыфлыгъэ.

sim : дыжбын, - **sim iplik** : дыжбын клапсэ, - **simle işlenmiş** : дыжбын клапсэклэ хадыкла.

sima : теплъэ.

simaen benzeşen : фээзэхъ – фэклэ зэхъ, зыфэ зилэ (цыху, лэщ).

simetri : зэхъыбгъу.

simge : нагъыщхъэ.

simit : хъэлыгъуанэ, лэкъумбла – тхъэв быдэм кыыхэха лэкъум цыкыхэр бла ящти, хъэщлэ нэхъыжь къафэм и пщэм иралъхъэт

simsar : щэхуакыуэ.

simsiyah : фыцлабзэ.

sin : кхъэ.

sinagog : журт тхъэлъэлыплэ.

sincap zoo. : клэпхъ, - **sincap derisi** : клэпхъыфэ, - **sincap kuyruğu** : клэпхъыклэ, - **sincap dişi** : клэпхъыдзэ, **sincap yavrusu** : клэпхъ шыр.

sindirici : 1. зыгъэткы, 2. зыгъэшынэ.

sindirilmek : уагъэшынэн, укъагъэшынэн.

sindirim : 1. пшхам езэгъын, 2. гъэткыун.

sindirmek : 1. гъэшынэн, 2. пшхар бгъэткыун.

sine : бгъэ. (цыху).

sinek zoo. : бадзэ, - **sinek avlamak** : бадзэ къэуклын, - **sinek uçsa işitilirdi** : бадзэ лъэтамэ-дымамэ зэхэпхынт, - **yapışkan sinek otu** : шхэпсылъэ – уелэбмэ кыпкларыпщлэ, шхэпс клэрылъ хуэдэу щыт.

sinekotu bot. : *Valeriana officinalis* L., бадзэгъаллэ, **bak.fesleğen**.

sinema : синема.

sinî : тепщэчышхуэ, хъандырэ – шхыныгъуэ зэрызэрахъэ тепщэчышхуэ.

sinir-anat. : хуэ, псантихуэ.

sinir med. : тэмаккыкыщлэуэ, къэлэлэуэ, псантихуэуэ, - **sinir olmak** : хуэлэлын.

sinirlenmek : къэтэмаккыкыщлын, губжь, кыытехъэ - зыгуэтутын – зыгъэткыин, зыгъэхъыжьэн, къэцыджын

sinirlendirmek : гъэтэмаккыкыщлын.

sinirlilik : тэмаккыкыщлыгъэ.

sinirsiz : тэмаккыкыхъ.

sinirotu I bot. : *Plantago* L., флорий : зы гъэклэ е нэхъыбэклэ къэкл удз пэпкыгъуэщ, лэужыгъуэ зыбжанэу зэхъэщокл. См 15 – 20 зи лъэгагъ купсэхэр кууэ екыхыркым. лэщым фыуэ яшхыр, ху-

щхъуэу зэрахъэ, адыгэхэм шейуэ ягъавэхэри яхэтщ.

Sinirotu büyük II bot. : *Plantago major L.*, флорийтхьэпэ : илъэс зыбжанэкIэ къэкI удзщ, флорий лъэпкъыгуэм щыщщ. См 20 – 30-м щигъу зи кIыхьагъ купсэ закъуэ къыдож, и щхъэкIэм гъэгъа щхъуэ-хужьыфэхэр къыпедзэ. Витамин зэмылIэужьыгъуэхэр хэлъщ. Адыгэхэм куэд щIауэ хушхъуэу зэрахъэр. Куэдэу къыщокI губгъуэхэм, жыг щIагъхэм, цыхухэр щызекIуэ гъуэгъу гъунэхэм.

sinirotu III bot. : *Plantago media L.*, жэмбзэгъу : зи лъэгагъыр см 25 – 40-м нэс, флорий лъэпкъыгъуэм хыхъэ къэкIыгъэ лIэужьыгъуэщ. Илъэс зыбжанэкIэ къэкI удзщ. Губгъуэхэм, мэкъуплэхэм, хъуплэхэм я гъунэгъуу къыщокI. Адыгэхэр ироIэзэ, медицинхэм и тхъэмпэхэм хушхъуэ къыхах.

sinirotu kaffas IV bot. : *Onosma caucasicum Levin*, бжэнлъакъуэ : илъэс зыбжанэкIэ къэкI, зи лъэгагъыр см 30 – 50-м нэс къэкIыгъэщ. ДыгъафIэ джабэхэм, псы щымащIэ щыплэхэм, бгышхъэхэм, хъуплэхэм, жыгъырылхэм къыщокI.

sinmek : 1. зыкъуэгъэпщкIуэн, 2. шынэн.

sinsi : щэху.

sinsice : щэхуу.

sinsilik : щэхугъэ, - **sincise ısrın köpek** : хъэщэхурьпхъуэ.

sinyal : къэгъэушие.

sipahi : шыу.

sipariş : къэщэхупхъэхэр.

siper : 1. зыгъэпщкIуплэ, 2. къуэгъэнаплэ, 3. пыIэпэ, 4. мэлуху, - **siper almak** : бийм пэрытIысхъэн, - **elini gözlerine siper etmek** : IэдакъэщIэплъ.

sipsi-müz. : бутI.

sipsivri : пэмцIабзэ, - **sipsivri kalmak** : пэмцIабзэу къэнэн, - **ciritin ucu sivridir** : бжым и пэр памцIэщ.

sirayet : 1. пыхъэн, 2. кIэрыхъэн, 3. цIэлэн.

sirk : цирк.

sirke I : фIэлъпс.

sirke II -zoo. : цIакIэ.

Sirüs ast. : Пцыхъэщхъэ вагъуэ.

sis : пшагъуэ, - **sisin kalkması** : пшагъуэм зилэтын, текIыжын.

sistem : систем, щыкIэ, зэхэлъыкIэ.

sitematik : гъээзэклъуэныгъэ – Iуэхухэр зэпэщ щIыныгъэ.

sistemci : гъээзэклъуэ – сытри зыхуэфащэм зыгъэувыф цIыху.

sistemi oturtmak : гъээзэклъуэн – псори иплэ игъэуван.

sitayış : гуапэ.

sitayışkar : гуапагъэ.

site : унэбэ.

sitem : егиин.

sitil : ищIыкIэ.

sittinsene : и гъащIэкIэ.

sivil : дзэм хэмытхэр.

sivilce med. : гуэрэфщхъэмыж, уткIэрэпщ.

sivilceli : гуэрэфщхъэмыж зытет.

sivri : папцIэ, - **sivri kafalı** : щхъэ памцIэ.

sivriltemek : гъэпамцлэн.

sivriakçağaç bot. : *Acer platanoides L.*, блашэ : и лъэгагъклэ м 25 – 30 хъууэ, баринэ дахэу къэкI жыг лIэужьыгъуэщ. И тхьэмпэхэм лэдэхиплI ялэщ. Гъэгъа щхъуантIэ-гъуэжыфэхэр тхьэмпэхэм я нэхъапэ къыпедзэ. Абыхэм мэ дахэ къапэх. Бжъэхэм хушхъуэ зыхэлъ фо къыхах. Блашэр илъэс 150 – 200-м нэсыхункIэ мэлсэу, жыгей, бжей мээхэм къыщокI. И пхъэм быдагъэу илэм папщэ адыгэхэм бгыкъу, пкъо, пшынэ зэмылIэужьыгъуэхэр къыхащIык.

sivrilmek : хэжаныкIын, къыхэжаныкIын.

sivrisiçan zoo. : дзыгъуэпцI.

sivrisinek zoo. : аргъуей.

sivrisinek iğnesi : пэдыд.

siyah : фIыцIэ, вынд, къуапцIэ.

siyahban otu-bot. : *Hyoscamus niger L.*, шэрыгъавэудз, еплъ. Дахэтхъэпэ-**benç-ban otu.**

siyah bayrak : нып фIыцIэ – пасэм щыгъуэ пщIэшхуэ зилэ цIыху лIамэ нып фIыцIэ махуищкIэ хупалъэу шытащ хэти илъагъуну; емынэ е тало уз бзэджэхэр къызэуэз унагъуэми апхуэдэ нып фIыцIэ пальэт.

siyahımsı : фIыцIафэ.

siyahlatmak : гъэфIыцIэн.

siyahlık : фIыцIагъэ.

siyahüzüm : санэфIыцIэ.

siyahüzüm asması bot. : *Ribes nigrum L.*, санэфIыцIей : зи лъэгагъыр м 1 – 1,5 хъу саней лъэпкъыгъуэм щыщ гъурц лIэужьыгъуэщ. И гъагъэхэм Iэрамэ цIыкIуу зэхэту къыпедзэ, бжъэм фо къыхах. Пхъэщхъэмыщхъэ къыпыкIэр хъурейщ, хъуа нэужь фIыцIэщ. Мыращ цIыхум къагъэкI лIэужьыгъуэхэр къызытрахыжар. СанейфIыцIэр езыр-езыру къушхъэхъу щыплэхэм къыщокI. И къэхъупIэ- къежъапIэхэм ящыщу къалъытэ Къафкъасыри.

siyahyasemin bot. : *Solanum nigrum L.*, джэдхъурсанэ – зы гъэкIэ фIэкI къэмыкI удз лIэужьы-гъуэщ, и лъэгагъыр см 15 – 70-м нос. Хъурсанэ лъэпкъыгъуэм щыщ, гъэгъа хужьхэр, Iэрамэ цIыкIуу, къудамэ щхъэкIэхэм гъэмахуэм къыпедзэ. Бжъыхъэм и пхъэщхъэмыщхъэр фIыцIэ мэхъу, цIыхухэм яшх. Губгъуэхэм, хадэхэм, хъэсэхэм, псэупIэхэм я гъунэ-гъуу къыщокI. Iэщым яшхыркъым.

siyonist : сионист.

siyonizm : журт хасэ, журтыгъэ, журт фанатик.

siz : фэ, - **siz bilirsiniz** : фэ фщIэнщ, фэ зэрыфщIэщ.

sizden : фи деж.

sizin : фыфей.

sizinki : фыфейр.

sizsize : фэрфэру.

skandal : хъейнапэ, икIагъэ, хъэргъэшыргъэ.

Skandinav : Скандинав.

Skoç : Искоч.

slav : слав.

slogan : гуоун.

smokin : щыгъын.

snayper : шэмыуэхъу – IэрыфIауэ - фочауэ, зытригъэпсыхъам фIэзмыгъэкI.

soba : собэ, хьэку – гьуцI хьэку цIыкIу.

soda : псыпIэнкI.

sofa : хьэщпакъ.

sofi : софист.

soğan bot. : *Allium cepa L.*, бжьын : хадэхэкI къэкIыгъэщ, ижъ-ижьыж лъандэрэ цIыхум къагъэкI. И лъэгагъыр см 20 – 40-м нос. Бжьыным хуцхъуэ, витамин зэмылIэужьыгъуэхэр куэдэ хэлъщ. Шхыным халъхъэ, хуцхъуэу зэрахъэ. - **ayrılan soğan bot.** : бжьын -зэгүэкI, - **örülmüş soğan** : бжьын благъэ, - **baş soğan** : бжьыныщхъэ, - **yeşil soğan bot.** : бжьын цIынэ, - **soğan evleği** : бжьын хьэсэ, - **beyaz soğan bot.** : бжьын хужь, - **soğan yahnisi** : бжьынцIыв – бжьын, шатэ, хьэжыгъэ жэуэ зэхэгъэвауэ щIа шхыныгъуэ.

soğuk : щIылэ, - **soğuk almak** : щIылэ зыхэгъэхьэн, - **fena halde soğuk almak** : Ieуэ зыгъэпIыщIэн, - **soğuk espri** : гушыIэ щIылэ, - **soğuk hava deposu** : щIылалъэ гуэн, - **soğuk nevale** : щIылэ шхыныгъуэхэр, - **soğuktan donmak** : дыкъын, - **soğuk algınlığı** : жьыуэ, щIылэуэ – щIылэм къыхэкI узыфэхэрщ.

soğuk davranmak : натIэрыIуапIэ (щIын) – къынтIэ-шынтIэу хущытын.

soğuk tipi : уейпсей – дуней уэлбанэ, жьы щIылэ щIэту.

sohbet : уэршэр, псэлъэкъуэн, - **sohbet etmek** : уэршэрын, псэлъэкъуэн.

sokak : уэрам, зекIуапIэ, - **sokağa atmak** : уэрамым дэдзэн, - **sokağa çıkmak** : уэрамым дэкIын, - **sokak kadını** : уэрам фыз.

sokmak : 1. илъхьэн, 2. хэдзэн, 3. иIун, 4. икудэн, 5. икуэн, - **başını belaya sokmak** : и щхьэр бэлыхьым хидзэн, - **burnunu sokmak** : и пэр хэлун, - **iki ayağını bir papuca sokmak** : и лъакъуитыр зы вакъэм иIун, - **ağzına zorla sokmak** : Iурыкуэн.

sokucu böcekler : кIэмастэ – бжьэ, хьэдзыгъуанэ, бэдж лъэпкхэм я шэрэз –уэулъэрщ.

sokulgan : епщылIэрей, екIуэлIэрей, хэпщхьэрей, - **birbirine sokulmak** : зэхэпщхьэн, - **birine sokulmak** : епщылIэн.

sol I : сэмэгү.

sol II müz. : сэмэгү (пшыналъэ).

solak : Iэшмыгу.

solaklık : Iэшмыгугъэ.

solda : сэмэгүмкIэ, -**soldan geri dön** : сэмэгүмкIэ къэгъазэ, -**sol taraf** : сэмэгүрабгъу.

soldurmak : 1. гъэгъуэнцIэлэн, 2. и фэр тегъэкIын.

solgun : 1. фагъуэ, 2. хулIа.

solgunlaşmak : фэгъуэн.

solgunluk : фэгъуагъэ.

solist müz. : уэрэджыIакIуэ.

sollamak : сэмэгүмкIэ блэжын.

solmak : 1. и фэр текIын, 2. хулIэн, гъуэлэн, - **bu kumaş soluyor** : мы щэкIым и фэр токIыр.

solmazçiçek bot. : *Amaranthus albus L.*, кърымIэпэху : кърымIэпэ лъэпкъыгъуэм хыхъэ удз лIэужьыгъуэщ, и лъэгагъыр см 100 – 150-м нос, и лъабжьэр кууэ йокIых, и пкъыр занщIэу щытщ. Удзыр зы илъэс фIэкIа къэкIыркъым. Iэщым яшхыркъым, хадэхэм, губгъуэхэхэм щыбагъуэ удзыжъщ. КърымIэпэхэм я къэхъупIэр Америкэ Ищхьэращ.

solmazotu bot. : *Amaranthus L.*, кърымIэпэ : лIэужьыгъуэ зыбжанэу эщхьэщыкI лъэпкъыгъуэщ. Зы гъэкIэ фIэкI псэуркъым. ЩыцIынэм щыгъуэ кхъуэм ешхыр ауэ Iэщым яшх - къым.

solmuş : bak. **solgun**.
solmuş giyecek : клахъуэщхьэхъуэ – и клэр пыхъукла, зи фэр текла щыгъын.
solucan zoo. : 1. хьэмбылу, 2. маркуэ.
solucan ilacı med. : маркуэгын.
solugan hastalığı med. : джауэ – жьы иримыгъашэу лэщхэм къайуэз узыфэ.
soluk : бауэн,
soluk vermek : бапцэ – хьэуа ипшар къызыжъэдэхужын.
soluk yeşil : щхъуантлэсырыху, - **soluk aldırmamak** : мыгъэбэуэн, - **soluk almak** : бэуэн, -
soluk soluğa : бауэклэщл, хьэчэ хьэпсэу.
som I : къабзэ, - **som altın** : дыщэ къабзэ.
som balığı II zoo. : пщэкъ бдзэжъей.
somak : нарыху жэпкъ.
sombalığı zoo. : сомбдзэжъей.
somonbalığı zoo. : аргъей.
somon eti : аргъеил.
somun I : щлакхъуэ, хьэлыгъу.
somun II : кубз – зи кур ибзауэ фэбз зилэм флалыантлэращ.
somunlu vida : фэбз – зи клапэр е тлури тча гъуцл лъэдий
somurtkan : нэщхьырей.
somurtkanlık : нэщхьырейгъэ.
somurtmak : нэщхъ зэхэуклэн.
somya : плэклуэр, гъуцл гъуэлъыплэ.
son : 1. иклэ, 2. иужь, 3. уха, иуха, - **sona ermek** : иухын, - **sondan bir önceki** : иклэм ипэ
итыр, - **son nefes** : бауэ ухыгъуэ, - **işi sonunu getirmek** : луэхур иклэм нэгъэсын, - **son vermek** : ухын.
sonbahar : бжыхьэ, - **sonbahar meyveleri** : бжыхьэ пхъэщхьэмыщхьэхэр, - **sonbahar ayları** : бжыхьэ мазэхэр.
sondaj : щлыр бруун.
son derece : икьуклэ, дыдэ.
Sone : Сонэ – хэвскрхэм аращ адыгэхэр зэреджэр.
sonra : итланэ, иужьклэ.
sonsuz : мыух, гъуни-нэзи зимылэ, мардэншэ.
sonsuzluk : мыухыгъуэ, мардэншагъэ.
sonsuzlaştırmak : мыухыгъуэ щлын, гъэмардэн.
sonsuz zaman : гъадэщылдэ.
sonuç : клэ, иклэ, иклэм.
sonuncu : клэкьинэ, иужьрей.
sopa : баш, - **topuzlu sopa** : хьэшпэтлыкъ, хьэштлырагу, - **sopa atmak** : башклэ еуэн.
sorghum bitkisi bot. : *sorghum cernuum Host.*, джыгуэрэ – хэку хуабэхэм цыхухэм куэд щла
- уэ хадэхэм къагъэкл. И жылэр шхыныгъуэщ, и пкъыр лэщым иргъэшх. И жылэр лэшми
джэд-къазми ирагъэшхыр.
sorghum otu bot. : *Sorghum cernuum host*, гумей, къармыху – илъэс бжыгэклэ къэкл удз плэу
- жьыгъуэщ. Губгъуэхэм хьэсэхэм, хадэхэм къыщокл, лэщым флыуэ яшх, мэкъуу пыбупщл
мэхъу.

sorgu : унщлэ, - **sorguya çekmek** : кыщлэупщлыхын.

sorguç otu bot. : *Stipa L.*, лъэху, нэуэж щхэц : илэс куэдкэ къэкӀ удз лъэпкыгъуэщ, лӀэужьыгъуэ зыбжанэу зэхэгъэщхьэхулащ. Абыхэм я лъэгагъыр см 30 – 100-м нос. Я пкыр занщлэу щытщ. Уэш мащлэу кыщеш, зэи ямыва, мывалъэхэм кыщокӀ. Удзыр цӀынэу лӀщым яшх. Къафкъасым лӀэужьыгъуэ 26-рэ къфыщокӀ.

sorguç otu uzunkilli bot. : *Stipa capillata L.*, шейтланмастэ : губгъуэхэм, дыгъафӀэ джабэхэм, щы гъуэхэм кыщыкӀ удзщ, лъэху лъэпкыгъуэм щыщщ. Илэс куэдкэ мӀпсэу, и лъэгагъыр см 40 – 60- мэху. Удзым щифыгъуэм деж лӀщым яшх.

sormak : еупщӀын, щӀэупщӀэн, - **soru sormak** : унщлэ ехьэлӀэн, - **sormak ayıp değildir** : унщӀэм емыкӀу хэлъкым, - **tekrar sormak** : щӀэупщӀэжын, - **çok soran** : унщӀалъэ – унщӀӀӀӀӀ ерыщ.

soru : бак. **sorgu**.

sorulmak : кыуоупщӀын.

sorumlu : зи пщэдэлъ, - **sorumlu tutmak** : и пщэм дэлъхьэн.

sorumsuz : зи пщэдэмылъ, щхьэхуит.

sorun : лӀэху лъэхъа, - **bu senin sorunun** : мыр уилӀэху лъахъэщ.

soruşturma : щӀэупщӀӀӀӀ.

soruşturmak : щӀэупщӀыхын.

sos I : лӀпэшыпс, тхьӀмпӀпс – бжын, бжыныху зыхэлъ лӀпэшыпс.

sos II: сос – Нарт хьыбарыжхэм хэт мывӀэ лъӀпкӀ.

sosis : сосис, тхьӀмщӀыгъуныбӀ.

sovyet : хасӀ.

soy : лъӀпкӀ, - **soyundan olmak** : и лъӀпкыым щыщын, - **soyuna çekmek** : и лъӀпкыым ещхьын, - **soy sop** : къалъху и лъхуж – лъӀпкӀ, щӀӀблӀ, лъӀуӀӀ – лъӀужь.

soydaş : лъӀпкӀӀгъу.

soyga zoo. : мӀзкъанжӀ, цӀикӀ.

soygun : хьунщӀӀ.

soyguncu : ерыхь-ерышх, хьунщӀакӀу.

soykırım : лъӀпкӀ гъӀкӀуэд.

soyluluk : лъӀпкӀ къӀбзагъӀ, уӀркыгъӀ.

soymak : 1. хьунщӀӀӀ, 2. тӀӀщӀын, - **banka soymak** : банк хьунщӀӀӀ, - **elbisesini soymak** : и щыгъыныр тӀӀщӀын, техын.

soysuz : лъӀпкымыкъабзӀ, хьӀкӀӀхунӀ.

soytarı : ажӀгъафӀ.

soyulmak : 1. уахьунщӀӀӀ, 2. уатӀӀщӀын.

soyulmuş : гъӀджӀфа.

soyunmak : зытӀӀщӀын.

soyup soğana çevirmek : уфӀкъын – зыгуӀрым кӀӀрылъ псори кыкӀӀрыхуӀ, унлӀӀгъуӀджӀ щын, къӀфыщын.

söğüş : лыгъӀва, лыва.

söğütağacı bot. : *Salix L.*, дзӀл : лӀэужьыгъуэ зыбжанэу гуӀша жыг е гурц лъӀпкыгъуэщ, дзӀлхэр нӀхьыбӀу кыщокӀ псыхьуэхэм, кӀуӀ кӀуӀӀхэм . И пхьӀмкӀӀ псӀуалъӀ ящӀ, лӀмӀ- псымӀхэр кыхахьыкӀ. И къудамӀ псыгъуӀ цыкӀлӀхэмкӀӀ матӀ дахӀ зӀмылӀэужьыгъуӀхэр яху. Ди ХӀгъӀгум езыр-езыру кыщокӀ дзӀл лӀэужьыгъуӀ 18.

söğütbeyaz -bot. : *Salix alba L.*, дзэлхужь : зи лъагагыр м 10 – 15-м нэс жыг лъэужьыгуэщ, дзэл лъэпкъым ящыщ. Гъэмахуэм жьы кыщепщэкӀэ, жыгым уеплъмэ къэдабэ хужьы - фэщ. Псыхъуэхэм, хыжьей лүфэхэм, мэзыбгъухэм, къуэ кӀуэцӀхэм кыщокӀ. Хадэхэм, унэхэм кыщагъэкӀ, и гъагъэм бжъэм фо кыхах.

söğütboz bot. : *Salix cinerea L.*, дзэлыпцӀэ : зи лъагагыр м 5-м нэс жыгщ е гурцщ, дзэл лъэпкъым щыщ. Тхьэмпэхэр кыпымыкӀэ щыкӀэ жыгыр мэгъагъэ. ДзэлыпцӀэм и къэ-хъукӀэ-къежъапӀэу халъытэ Къафкъасыри. Ди щыналъэм а жыгыр нэхъ щыкуэдщ мэз лъапэхэм, бгы лъапэхэм, джабэхэм, къуэ дурэшхэм, бгыщхьэхэм. И гъагъэм бжъэм фо кыхах, и пхьэр зэрыпсынщӀэм хуэфащӀэу лэмэпсымэ кыхашщыкӀ.

söğüt defnemi bot. : *salix daphnoides Vill.*, хьэдзэл : дзэл лъэпкъыгуэм щыщ жыг лъэужьыгуэщ. И лъагагыр м 15-м нос, баринэу мэкӀ. Езыр езыру кыщокӀ Европэм и бгы-щхьэхэм. Цыхум куэд щӀауэ кыщагъэкӀ зыхуей щыплӀэм. Гъэгъахэм бжъэм фо кыхах.

söğüt gevrek bot. : *Salix fragilis L.*, дзэлдэгү : дзэл лъэпкъыгуэм щыщ жыг лъэужьыгуэщ, и лъагагкӀэ м 10 – 13-м нэсыну. Дзэлдэгүр кыщокӀ псыхъуэхэм, къуэхэм, мэзыбгъухэм, и пхьэм псэуалъэ кыхашщыкӀ, и гъагъэхэм бжъэм фо кыхах.

söğüt kafkas bot. : *Salix purpurea L.*, дзэлыгуэ : гурцщ, и лъагагыр м 2 – 3-м нос. Дзэл лъэпкъыгуэм хохъэ. Къафкъас Ищхьэрэм дэни кыщокӀ, псом хуэмыдӀэу псыхъуэхэм, щыплӀэ псылэхэм, матэ кыхашщыкӀ, жыхапхъэ ящӀ. Гъэгъахэм бжъэм фо кыхах.

söğüt keçi bot. : *Salix caprea L.*, хьэч : жыг лъахъшэ цыкӀуэ е гурцщ. И лъагагыр м 6-м фӀэкӀыркъым. Къафкъас Ищхьэрэм и псыхъуэхэм, мэз лъапэхэм, гурцейхэм яхэту, бгы-щхьэ лъагэхэм ущыхозэ. – **söğüt sepeti** : чыматэ.

söğütormanı : мээдзэл.

söğütsalkım bot. : *Salix alba L.*, дзэлкъэдабэ. Bak. **söğüt beyaz.**

sökmek : 1. кыхэттыкӀын, 2. гъэтӀэпӀын, 3. кыхэчын, - **çorabı sökmek** : лъэпэдыр гъэтӀэ-пӀыжын, - **patates sökmek** : кӀэртӀоф кыхэттыкӀын, - **altından sökmek** : щӀэтӀэпӀыкӀын, - **altından vurarak sökmek** : щӀэудыкӀын, - **yeniden sökmek** : лӀудыжын.

söktürmek : 1. кыхегъэттыкӀын, 2. егъэтӀэпӀын, 3. кыхегъэчын, 4. кӀрегъэчын.

sökük : 1. тӀэпӀа, 2. хача, хэча, 3. кыхаттыкӀа.

sömestr : еджакӀуэ зыгъэпсэхугъэ.

sömürge : хэгъэгү гъэпщылын.

sömürme : 1. гъэпщылын, 2. щӀэфын.

sömürülmek : уагъэпщылын.

söndürmek : 1. гъэункыфӀын, 2. гъэунэхъун, - **ateşi söndürmek** : мафӀэр гъэункыфӀын.

sönmek : ункыфӀын.

sönük : 1. ункыфӀа, 2. пщэха.

sövmek : хъуэнэн, - **sövüp saymak** : ехъуэнын.

sövüşmek : зэхъуэнын.

söyleme : жылэ, -**hikaye söyleme** : таурыхъ жылэ.

söylemek : жылэн, - **şarkı söylemek** : уэрэд жылэн, уэрэд кыишын.

söylenilmek : кыптепсэлгыхьынхэ.

söylenmek : тхьэусыхэн.

söylenti : псалъэ кӀекӀуэкӀ, зэрыжалэ, лӀэрылӀатэ, - **лыагъэ** – жылӀа, зым е гупым жала псалъэ.

söyleşi : уэршэр.

söyleşmek : уэршэрын.

söyletmek : кьегьэлүэтэн, жегьэлэн.

söylev : яхэпсэлъыхьын.

söyleyiş : жыләклә, псэлъәклә.

söz : псалъэ, - **söz almak** : псалъэ лыхын, - **söz anlamak** : псалъэ гурылуэн, - **söz anlamaz** : псалъэ зэгурымылуэ, - **söz aramızda** : псалъэр дицэхущ, - **söz arasında** : псалъэкум, - **söz bir, Allah bir** : псалъэр зыщ, Тхьэр зыщ, - **söz dinlemek** : псалъэ едэлүэн, - **söz kesmek** : псалъэр лэпыудын, - **söz temsili** : псалъэм папщлэ, - **söze karışmak** : псалъэм пэрыуэн, - **sözü uzatmak** : псалъэр гьэкыхьын, - **sözünde durmak** : псалъэр гьэпэжын, - **bakınarak otur, - düşünerek söyle** : зыплъыхьы тлыс, гупсыси псалъэ, - **sözünü kestirmek** : лүрыуэн, - **güzel söz** : псалъэ дахэ.

sözcü : лыкылащхьэ псэлъаклүэ.

sözcük : псалъэжьей.

sözde : зэрыжалэмклә.

sözdizimi : псалъэ ухуәклә.

sözelimi : псалъэ кьызэрыклүэ.

sözleşme : зэгурылуэ тхыгьэ, псалъэ зэтын.

sözleşmek : зэгурылуэн.

sözlü : 1. псалъэурэ, 2. гьэунэхуа, - **kız nişanlandı** : пщашэр ягьэунэхуащ.

sözlük : псэлъалъэ.

sözlükbilim : псэлъалъэ щлэныгьэ.

sözlükçü : псэлъалъэщл.

sözsüz : псэлъәншэ.

spekülatör : сондэдджер.

sperm : шэкуэт, шэпэпс – хьухэм я жылэ.

spiker : жьэрылуэ, псэлъаклүэ.

spor I : спорт.

spor II : шэжыгьэ – кьэкыгьэхэр бэгьуэн папщлэ я гьагьэхэр зыцлалэращ.

spot : уэздыгьэлъэщ.

stad : стад.

stadyum : стадюм.

staj : зегьэсэн.

standart : зэщхь кьабзэ.

star ast. : вагьуэ.

start spr. : даналъэ – зэдэжэ сытхэр илъыплэу здагьэуэ итхьа, дэжыплэ, ижыплэ, илъыплэ.

Stavropol -coğ. : Шэткъалэ.

sten : фочмашынэ.

stepne : шэрхълей.

sterlin : стерлин.

stil : хьэт.

stok : хьэпшыпыбэ, - **stok etmek** : хьэпшыпыбэ зэтелъхьэн.

stokçu : хьэпшып зыгьэпщкы.

stop : увылэ, кьэувылэ.

stres : бамплэуэ, губжьуэ, гупщлэуэ – кьащтэныгьэм, шынэм, гукьеуэм, бамплэм кьыхэкI узыфэ, - **sürekli stres** : гупщлэуэ.

stronsiyum min. : мафлэпхъ

striptiz : зыупцлэнын.

stüdyo : студйо.

su : псы, - **su içme yeri** : псы ефаплэ, - **su içirilecek hayvan** : псафэ псэушхъэ, - **su almayagitime** : псыхъ, псыхъэ, - **su çekmek** : псы кыйшын, - **su değirmeni** : псышхъэл, - **su gibi akmak** : псым хуэдэу ижын, - **su gözü** : ныджэ, - **suda yatmak** : псым хэлъын, - **su vermek** : щлэгъэшхъуэжын, - **su perisi** : псы тхъэлухуд, псыхъуэ гуащэ, - **su kayagı** : псылэ-шанэ, - **su ölçer** : псыпщ, - **su kabarcığı** : псыбыб, -**sucu** : псышэ, псыщэ

sual : упщлэ, - **sual sormak** : упщлэ ехъэллэн, еупщлын.

sualtı : псыщлагъ, - **sualtı dünyası** : псыщлагъ дуней.

sualtı komandosı ask. : псыхъэдзэ – пасэм адыгэхэм яла лэидзэ паклэт, псы ежэхым ири-хъэх псыхъэлъагъуэхэм хэгъэпщкыуэ иресыхуэрэ бийм и зауэл зыхуэзэхэр шабзэкэ хагъащлэрт, гу лъытэгъуейуэ дэнэ щыплі зыцагъэпщклут, удзыр ямыгъэхъейуэ шын-дырхъуом хуэдэу бийм епщыллэфлхэт

suare : псыхъэшхъэ теплэ.

suaygırı zoo. : bk. Hipototam.

subaldıranı bot. : *cicuta virosa L.*, вэдз- илхъэс зыбжанэкэ къэкI удз ллэужьыгъуэщ. Занщлэу доклей, см 80-120 нэс. КъэкIыгъэм и пкыыми, и лъабжьэми щхъуэ гуащлэ хэлъщ.

subay ask. : дзэлI.

Subiberi – su cini bot. : *Polygonum hydropier L.*, псыпкыынэ, арусыр : зы гъэкIэ флэкI къэ-мыкI удз ллэужьыгъуэщ, и лъэгагыр см 30 – 50-м нос. Арусырыр нэхъыбэу кыщокI щыплэ псылэхэм, псыхъуэхэм. Медицинхэм хушхъуэ кыхах, адыгэхэр иролэзэ.

subiti zoo. : псыкIыкI, псыданэ – щхъэц теплэ тету псынэхэм хэс хъэмбл псыгъуабзэ.

su bitkileri : псырыкI – псым кыщыкI къэкIыгъэхэрщ.

sucuk : жэрүмэ.

suç : лажъэ, - **suçunu itiraf ettirme** : къэгъэумысын, къегъэлүэтэн.

suçluyu mahkeme etmek : хейежъэ – къуэншагъэ зыкыуэлъ зи хей ящлэну ежъэ.

suçalısı bot. : *Potentilla anserina L.*, мэракIуэнэпцI – псымэракIуэ : илхъэс зыбжанэкэ къэкI удз ллэужьыгъуэщ. Ипкъ щырыпщхэм см 15 – 40-м нэс я кIыхъагъщ. Псыхъуэхэм, псы-жьей лүфэхэм псынащхъэхэм кыщыкIыу урохъэллэ, хушхъуэу зэрахъэ.

su çekme sırtığı : пкъожъей – псыкыуийм псы кызыэрырах къуэрагыраш.

suçiçeği -med. : бжэнтепкIэ, фошъитхъэ,

suçobandeğneği bot. : *Polygonum bistorta L.*, блэару : илхъэс бжыгъэкIэ къэкI удз ллэу-жьыгъуэщ, и лъэгагыр см 70 -80 мэхъу. Мэз лъапэхэм, псыжьейхэм, шэдхэм я гъунэгъуу кыщокI, бжьэм фо кыхах, медицинхэм хушхъуэ кыхах.

suçsuz : хей.

suçsuzluk : хейгъэ, хеягъ.

suçulluğu zoo. : пщахъуэдждэ, удыкIэху – псы джэд лъэпкъ.

suda boğulana ağıt : псыхэгъэ – псым итхъэлам щылтыхъуэкIэ жалэу, къамылкIэ зэуэу щыта мэкъамэ гыбзафэщ.

su ocağı : псыхъэку – псы зэрагъэпщтыр хъэку.

Sudan coğ. : Судан.

sudanotu bot. : *Sorghum sudanense (pip) Start.*, Суданмэкъу : цIыхум куэд щлауэ къагъэкI удз ллэужьыгъуэщ. Зы гъэкIэ флэкI къэкIыркыым. Удзыпкъхэр занщлэу доклей, м 1,5 – 2,5-

м нэс и лъэгагъщ. Мэкъуу Къафкъас Ищхъэрэм, щыплэ хуабэхэм куэду къыщагъэкI.
Езыр-езыру Суданым, Нил псыхъуэм къыщокI, а щыплэрауэ ялътэ мы къэкIыгъэм и
къэхъуплэ-къежъаплэр.

sufaresi zoo. : псыдзыгъуэ.

suflör : луцацэр.

suihal : лажъэ лэжъын.

suikast : укIкIэ пэрытIысхъэн.

suiniyet : гурыфIэфI.

sukabağı bot. : *Lagenaria vulgaris* Ser., -фэлъыркъэб – игъуэ нэсмэ зи щыфэр пхъэм хуэ-
дэу быдэ хъу къэб лIэужьыгъуэ, жылэр кърахмэ хъэкъущыкъуу зэрахъэу.

sukamışı bot : *Turpha* L., лутIанэ : лIэужьыгъуэ заулу зэщхъэщыкI къэкIыгъуэ лъэпкъыгъуэщ.

ПсыпцIэхэм, хыжъей лүфэхэм псыхъуэхэм куэду къыщокI. Адыгэхэм ижъ лъандэрэ ар-
джэн, матэ зэмылIэужьыгъуэхэр къыхащIыкI.

sukapağı : псылудзэ.

sukertenkelesi -zoo. : bak. *susemenderi*.

su kuşları : хъэжбабыщ – псыес бзу.

sulak : псылъэ.

sulamak : псы щIэгъэлъэдэн.

sulh : зэгурьIуэ, мамырыгъэ.

sultan : султIан, пщыщхуэ.

sulu : псыбэ.

suluboya : псы цIалэ.

sulusepken : уэспсэпс.

sulu yemek : хуабэщыпс – тIкIуатIкIуэ шхыныгъуэ (хъэнтхъупс, лэпс, хъэлIамэпс).

sumercimeği bot. : *Lemna minor* L., хъэндьркъуакъуэкIэнтхъ, хъэндьркъуакъуэцIэнлъ- псы
инахэм хэлъу къэкI къэкIыгъэ лIэужьыгъуэщ

sun'i : щIа, ящIа.

sun zoo. : бабыщыхъу.

sunak : тхъэлъэлу ныш фIэгъэжыплэ.

sundurma : къакъырэ, ныуэщ –зи лъэныкъуищыр жыпо гъущалъэ.

Sunli : Сунлы – Сонэ лъакъуэ цыкIуш

sunmak : ехын, хуэшиин, - **selam sunmak** : фIэхъус ехын, - **yemek sunmak** : шхын
хуэшиин.

sur : къалэблын, быдаплэ блын.

surat : напэ.

suratsız : напэбылуэбышэ, фэджыкхъэ.

sure : дууэ.

suret : ещхъ.

Suriye coğ. : Сирие.

sus : шыгъэт, умыпсалъэ.

susak : псыхуэлIэ.

susamak : псыхуэлIэн.

susamuru zoo. : дзыдзэ, псыбланэ, щыжъдзыдзэ.

su saati : псыпщ – ирижа псыр м³ дапщэ хъуами къэзылътэ лэмэпсымэ сыхъэт.

susatmak : псы хуэгъэлэн.

susazı bot. : *Juncus bufonius L.*, псыхъуэсэрэш – зы гъэкӀ фӀэкӀ къэмыкӀ къэкӀыгъэщ. Сэрэш лъэпкъыгъуэхэм ящыщ. Нэхъыбэу къыщыкӀыр псыхъуэхэм, псы инахэм, псынащхъэ-хэращ.

susemenderi zoo. : псышындырхъо – псым и гъунэгъуу шыпсэу шындырхъуо лъэпкъ.

susineği zoo. : псыбадзэ.

suskun : мыпсэлъэж.

susmak : мыпсэлъэжын.

susturmak : мыгъэпсалъэжын.

susturucu : макъ гъэкӀуэд, макъ езышэх.

susolucanı - zoo. : псыданэ.

susuz : псыншэ.

susuz yer: къыргъ (Джлхъ.) – псы зыдэщымылэ щыплэ гъуэщэ.

sutaşı : псы мывэ.

sutavuşu zoo. : псыджэд.

suterazisi : джынасу лэмэпсымэ.

su vanası : псылудзэ.

suyulanı zoo. : псыблэ.

su yolu : псыбэкъу – псыр зэрыжэ, абы хиша и гъуэгъу.

suyun sonbahar görünümü : шэдженашхъуэ – бжъыхъэми псы къабзэм и теплъэ хъур.

sübyan : щӀалэцӀыкӀу.

süet : фэ.

sühulet : хуэбагъэ.

sükse : зыкӀыхын.

sükun-et : 1. щым, 2. щымыгъэ, 3. кӀуэшуэш, 4. тыншыгъэ.

sükut : мыпсалъэн.

sülale : унэкъуэшхэр.

sülfat -min : мыващхъуэ

sülfürük asit : фӀӀӀупс, тхъуэбзащхъуэм и фӀӀӀу.

sülük zoo. : псыдыуэ, - **sülük gibi yapışmak** : псыдыуэм хуэдэу кӀэрыпщӀэн, - **sülük vurmak** : псыдыуэ тедзэн.

sülün dişi zoo. : мээджэд, къуацэхэс, - **sülün gibi** : мээджэдым хуэдэу.

sülün erkek zoo. : мэзадакъэ.

sümkürmek : пэлъэщӀын.

sümsük : лэштӀым.

sümük : пэщын, пэщхъын, пэпс.

sümüklü : пэфӀей, пэщхъынырилэ.

sümüklüböcek zoo. : блащхъэ.

süngertaşı : мывзес.

süngü ask. : фочпэбж, мыжурэ – фочыпэм фӀалъхъэ мыжурэ, - **süngü tak** : фочпэбжыр фӀэлъхъэ.

sünmek : шэщӀын.

sünnet I : сунэт, - **sünnet etmek** : сунэт щӀын.

sünnet II din. : нэмэзым умгъэзащӀэми хъухэр.

sünnetsiz : сунэтыншэ.

Sünni-din. : муслътымэн.

süper : фыдыдэ.

süprüntü : пхъэнщлей, пхъэнклий, пхъэнклахуэ, пхъэнклыпхъэ.

süpürge : жыхапхъэ.

süpürge ağacı bot : жыглыч – жэхэпхъэшхуэ ящ чы лантлэхэращ (нэхъыбэу пхъэхуей къудамэхэщ).

süpürge bitkisi : къармыху, джыгурэ – гъавапхъэ-лусыпхъэ къызыпыклэ жэхапхъэ.

süpürgeotu bot. I : *Sorghum Moench.*, анджырэф- адыгеймклэ анджырэф жыхуалэр жыхапхъэ лъэпкъыгъуэм хыхъэ къэклыгъэращ. И теплъэкклэ нартыхум ещхъщ.

süpürgeotu bot.II. : *sorghum technicum K.*, жыхапхъэ- цлхухэм куэд щлауэ къагъэкл къэклыгъэщ. И лъэгагъыр м 2-3-и нос. И теплъэкклэ нартыхум ещхъщ. Бжыхъэм къахыжри жыхапхъэ къыхащлык.

süpürmek : пхъэнклын, - **önünü silip süpürmek** : лулъэщлыкын, - **önünü süpürmek** : лупхъэнщлыкын, - **silip süpürmek** : лъэщлыу, пхъэнклыжын.

sürahi : псылэбджылъэ.

sürat : псынщлэ.

süratle : псынщлэу.

süratlendirmek : гъэпсынщлэн.

sürç : пхэнж.

sürçülisan : псалъэ пхэнж жылэн.

sürdürmek : зэпымгъэун.

süre aşımı : плалъэ уха.

süre : плалъэ, - **süresi sona ermek** : и плалъэр иухын, иклын.

sürekli : зэпымыуэ.

süreksiz : зэпымыу.

sürelî : плалъэ илэу.

süresiz : плалъэншэ.

sürgü : пхъэрыгъажэ.

sürgün I : 1. ихун, 2. къыдихун, 3. кыдигъэжын, 4. лъахъц, - **ağacın yeni sürgünü** : жыгым къуэпсыщлэ къыдигъэжын (къыдихун), - **yıllık sürgün** : гъэч.

sürgün II : ихун, хамэм гъэклэуэн, - **sürgüne göndermek** : и хэкум ихун, штаплэ гъэклэуэн.

sürmek : 1. хун, 2. къыдихун, 3. вэн, 4. цлэлэн, 5. щыхуэн, 6. тетыгъуэ, - **yağ sürmek** : тхъу щыхуэн, - **çift sürmek** : вэн, - **el sürmek** : лэ щыхуэн, - **hüküm sürmek** : тетыгъуэ илэн, - **ilaç sürmek** : хушхъуэ щыхуэн, - **ileri sürmek** : ипэ иту хун, - **iz sürmek** : лъагъуэ хун, - **ikinci kez sürmek** : щлэвыкын, - **altına sürmek** : щлэгъэлъэдэн, - **üstüne sürmek** : тегъэлъэдэн, - **arasına sürmek** : дэгъэлъэдэн, - **köşeye sürmek** : къуэгъэлъэдэн, - **içine sürmek** : игъэлъэдэн, - **sürülmüş** : вагъэ.

sürmelemek : игъэжэн.

sürpriz : гуфлэгъуэ, гъэгуфлэн.

sürtmek : 1. щыхуэн, 2. къэдждыхъын.

sürülmüş : вагъэ.

sürtük : къэклухъырей бзылхугъэ.

sürtünme : зыщыхъуэ.

sürtünmek : зыщыхъуэн.

sürtüşme : зэфлэнэ, зэхъурджауэ.

sürtüşmek : зэфлэнэн, зэхъурджауэн.

sürü : 1. хъушэ, 2. зыкъом.

sürücü : 1. зехуаклүэ, 2. гублащхъэ дэс.

sürücü yamçısı : гупэрыдзэ – гупэмклэ къедзыха щыгъын, щлакүэр гупэрыдзэ щынын (жыны) зыщыхъумэн папщлэ).

sürüklemek : лъэфын, - **içine sürüklemek** : хэлъэфэн, - **içinden sürükleyerek çıkarmak** : хэлъэфын, - **sürükleyerek önünden çekmek** : лүлэфын, - **sürükleyerek önüne götürmek** : лүлэфэн, - **sürükleyerek içeri götürmek** : щлэлэфэн, - **sürükleyerek dışarı götürmek** : щлэлэфын, - **bir cismi sürükleyerek üzerinden aşımak** : щхъэдэлъэфыхын, - **üzerinden sürükleyerek almak** : щхъэдэлъэфын.

sürükleyici : узэпызышэ.

sürülecek nadas : шауэнапщлэ – иужь дьдэу гуаха вагъэбдзумэм къыбгъурылщыращ.

sürülmek : урахун.

sürülmüş : вагъэ.

sürüm : щэгъуафлэ.

sürümek : зэдэлъэфын, - **üzerinden sürünerek aşımak** : щхъэпырыпщын.

sürünceme : 1. зэфлэмыкла, 2. лэпэдэгъэлэл, 3. чэхъумэхъу, - **sürüncemede bırakmak** : чэхъумэхъу хэлъхъэн, лэпэдэгъэлэл щынын.

süründürmek : гъэпщын, гугъу егъэхъын.

sürüngen : хъэпщхупщ.

sürünmek : 1. пщын, 2. зыщыхуэн, - **sürünerek önüne gitmek** : лупщхъэн, - **sürünerek üzerinden aşımak** : щхъэпырыпщын, - **sürünerek altından geçirmek** : щлэгъэпщын, - **sürünerek önünden çekilmek** : лупщын, - **sürünerek içine girmek** : ипщхъэн.

süryani : суряни.

süs : 1. гъэщлэрэщлапхъэ, 2. фэ тегъэуэн.

süslemek : гъэщлэрэщлэн.

süslenmek : зыгъэщлэрэщлэн.

süslenmiş bayrak : нып бла – нэчыхъытхыр щыдэкълъжккэ нысашэ ныным щыгъуу иратт дэ пылэ, дэбаш, пэлъэщл, щхъэфлэпхыккэ, нэгъуэщл цыккыфэккэ, шхыныгъуэ, лэфыккэ хуэдэхэр. Абы «нып блаккэ» еджэт.

süslü : щлэрэщла, хъэфотэ – егъэлеяуэ зызыгъафлэ, зызыгъэщлэрэщлэ пщашэ.

süssüz : мыщлэрэщла.

süsmek : пыджэн (былым).

süt : шэ, плану, - **ağzı süt kokuyor** : шэмэ къыжъэдех, - **süt sağmak** : къэшын, - **süt kabı** : шалъэ, - **sütten ağzı yanan, yağurdu üfleyerek yer** : шэм зи жъэ исар, шхур епщэурэ ешх, - **süt kardeş** : зэдыщлэфа (быдзыщэ зэдефа), - **sütün kaymağını almak** : шэм шатэр техун, техын, - **süt kovanı** : шэ иту зэрызэрахъэ пэгун, хъэкъущыккэ, - **sütlü darı çorbası** : шэлэ - шэккэ гъэва хугу хъэнтхъупсыр къэпщлэжауэ, - **sütlü mısır ekmeği** : лэгурыуэ – мэлыхъуэхэм ящл хабзэ, шэ жъахуэ зыхэлъ мэрамысэ.

süt hakkı : быдзышэ лыхъэ – адыгэхэм нысэм папщлэ щлат уасэм нэмышл, и анэми «быдзышэ хъэккэ» жалэу иратт.

sütlaç : шэдэс - шэ, прунж, фошыгъуккэ ящла лэфыккэ.

sütleğen bot. : *Euphorbia L.*, блэшэ : лэужьыгъуэ зыбжанэу гуэшыжа удз лэпкыгъуэш.

Псоми щхъуэ яхэлъщи лэщым яшхыркъым

süt içkisi : путыр - шэм кыыхэщыкыла фадэ.

sütlü: шэдэс – **bak sütleç**.

sütotu (çoban mayası) bot : *Polygala L.*, гуащэщхэпыщлэ : лэужьыгъуэ зыбжанэу зэщхэ-
щыхуа удз лэпкыгъуэш. Я лэагагыр см 10 – 20 хуэдизщ. Мэкьуплэхэм, хьуплэхэм кы
-щокл.

sütsüz göğüsü emmek : фылын – шэ зыщлэмытыж шхуэлым щлэфын.

sütyen : щохьутэныпс.

süt ürünü : гъэшхэкл.

süvari : дзэшыу – шыу зауэлл.

süveter : цыджанэ.

Süveyş coğ. : Сувейш (канал), псы дэжыплэ.

süzgeç : 1. хульэс, 2. залъэ.

süzgün : фагъуэ.

süzmek I : 1. зын, 2. зэпыплъыхьын, - **suyunu süzdürmek** : щлэгъэжын, - **sütü süzmek** : шэр
зын, - **birisini süzmek** : зэпэплъыхьын.

süzmek II : 1. гъэжэбзэн, 2. хэзыклын.

süzülmek I : 1. хэлъэтын, 2. фэгъуэн, 3. хуарзэн, - **kartal havada süzülüyor** : бгъэр уафэм
щохуарзэр.

süzülmek II : жэбзэн, - **yoğurdu süzmek** : шхур гъэжэбзэн.

Ş, ş : Ш, ш.

şablon : щыпхъэ, къупхъэ, жыпхъэ , тэрэз— зыгуэр ирагъэжыну зэрагъэпэща щапхъэ.

şad olmak : тхъэн.

şadırvan : мэджыт псынэ.

şafak : нэхущ, - **şafak atmak** : кӀэху кыщыӀын, - **şafak söktü** : кӀэху кыщыӀащ.

şafii : щафи.

şaft : шафт.

şag̃a tahtası : тешыжыкӀ — зы лэдакъэжъэ зи бгъуагъыу, аршын зи кӀыхъагъ пхъэбгъу джафэ цыкӀу, дыщэ шагъэр зытраукъуэдиуэ щытам и цӀэщ.

şah : 1. шахъ (шахмат), 2. зитӀэн.

şaha kalkmak : зритӀэн, - **at şaha kalktı** : шым зритӀащ.

şahadet : гъэпэжын, шэсын, - **şahadet etmek** : зыгъэпэж, шэсынӀэ иувэн, шэсыу увын.

şahane : фӀыдыдэ, хъарзынащэ, гъэщӀэгъуэн, хъарзынэклӀей, гъуэзэджэ.

şahane kadın : къупщхъэ гуащэ — бзылхугъэ дахащэ.

şahap ast. : метеор, вагъуэиж.

şahdamarı anat. : лъынтхуэшхуэ.

şaheser : гъэщӀэгъуэн.

şahkartal zoo. : кыякъ.

şahım : пщэр.

şahıs : цыху, - **istenmeyen şahıs** : узыхуэмей цыху, - **şahsa mahsus** : цыхум хухаха.

şahin zoo. : нэбажэ.

şahit : шэс, зыгъэпэж, - **yalancı şahit** : шэс пцӀыупс, - **şahit olmak** : шэсыу увын.

şahitli yemin : тхъэрыӀуэ шэс — пасэм адыгэхэм хей щащӀкӀэ ягъэкъуаншэми зыгъэкъуаншэми лъэныкъуэу пщӀэ зилэ лӀы зырыз хахти, ахэм тхъэ ирагъаӀуэт пэж нэхъ жамылӀэну.

Апхуэдэхэм «**тхъэрыӀуэ шэскӀэ**» еджэт.

şahlanmak : зритӀэн.

şahsi : ей.

şair : усакӀуэ.

şairane : усакӀуэм хуэдэу.

şairlik : усакӀуэн.

şaka : гушыӀэ, - **şaka kaldırmak** : гушыӀэ хуэшэчын, - **şaka etmek** : гушыӀэн, - **şaka yapmak** : евэкъуэкӀын — дэгушыӀэн, сэмэркъокӀэ гъэунэхун.

şakacı : гушыӀэррей, хъэжыӀуэ — цыху жъэнахъуэ, гушыӀэррей.

şakak anat. : нэзэрыхъэ, -**şakak çukurluğu** : нэзэрыхъэ кумб, -**şakak kemiği** : нэзэрыхъэ къупщхъэ.

şakalaşmak : зэдэгушыӀэн.

şakayık bot. : *Paenia tenuifolia L.*, напэлэ — илъэс зыбжанэкӀэ къэкӀ къэкӀыгъэщ. Бжъэм фӀо кыхах, хущхъуэу зэрахъэ.

şakımak : бзэрабзэн, кӀэкӀэн.

şaki : хъунщӀакӀуэ.

şakkadak : шранкъ, - **şakkadak kırıldı** : шранкъ макӀкӀэ къутащ.

şaklaban : ажэгъафэ.

şaklamak : цломпын, уэн.
şakrak : гукъыдэж.
şakrakkuşu zoo. : бзупэкыхь.
şakşak : лэгутеуэ, лэгуауэ.
şakşakçı : лэгутеуаклуэ, пхъэцлычауэ.
şal : щыбдэпхъуэ – хъэгъуэлыгыуэм деж нысашэм и щыбагымыклэ епхъуха щэкI, «дарий щыб дэпхъуэ»
şalgamyabani bot. : *Brassica rapa L.*, былымбалыджэ : илъэситIклэ къэкI, зи лъабжьэр пшхы хъу хадэхэкIщ. И лъабжьэ гъумхэр щымахуэм лэщым лусыфI яхохъу.
şalvar : гъуэншэдджыхъу.
Şam coğ. : Шам - Дамаск.
şamar : напэ щIэхулыыкI.
şamata : лэуэляуэ.
şamatacı : лэуэляуэрей.
şamdan : шэхууэздыгъалъэ.
şampiyon : дуней теклуэныгыэ.
şampiyona : зэпеуэныгыэ, - **şampiyon güreşçi** : теклуэныгыэ къэзыхъа бэнаклуэ.
şampuan : шампуан, шампун.
şan : цIэрылуэ, - **şan kazanmak** : цIэрылуэн.
şangırdamak : хъэкъушыкыу лэуэляуэ, абдж къутэ макъ.
şans : тхъэта.
şanslı : тхъэтафIэ, лумахуэ – луэху къызэхъуліэ.
şanssız : тхъэтагъэншэ, дыщэ мыбз - дыщэр зэи зи лэрымылхъэ, зи Iыхъэ хэмылхъ, хуэмыщIа.
şantaj : IэпэщIэгъэж техын.
şantiye : Iэмэпсымалъэ.
şantör müz. : уэрэджыIаклуэ хъульхугъуэ.
şantöz müz. : уэрэджыIаклуэ бзылхугъуэ.
şap vet. I : луэ.
şap II : ахъшэдэщ – дзэхэр, дзэлыр, жъэ клуэцIыр зыгъэбыдэ хушхъуэ.
şap hastalığı vet. : луей, сэлэчей – лъэбжьанэфIэкли, лу кылъэлъи лэщым къыхуэзыхъ уз зэрыцIалэ.
şapırdatmak : цIампл. (жъэ).
şapka : пылэ, щхъэхъумэ, - **Adige şapkası** : хъурыфэ пылэ, Адыгэ пылэ, - **birine şapka çıkarmak** : пылэ хушыхын, - **şapkasız** : пылэншэ, - **keçe şapka** : упщIэ пылэ, - **yün şapka** : цы пылэ, - **şapka ipi** : жъэгъупс – упщIэ пылэм, пылэ къекъухым и тхъэклумэхэм ирадэ пылэпсхэраш, - **şapka püskülü** : пылэ тхъэкIэ – пылэ къуакIэ
şaplak : пщэдэуэ.
Şapsığ : Шапсыгъ. (Адыгэ лъэпкъ).
şapşal : лулэ.
şapşallık : лулагъэ.
şarap : шагъыр.
şarbon vet. : сэрмэлыч, сыбыр сымаджагъэ.
şarıldamak : псыкъиж макъ.

şarjör : шэ илѣхьэплэ, шалѣэ.

şark : кѣыкѣуэкѣплэ.

şarkınarı bot. : *Platanus orientalis L.*, тхушэдеяфэ : тхушэ лѣэпкѣыгѣуэм щыщ зы жыг лѣу-
жѣыгѣуэщ. Кѣудамэшхуэ куэд ещл, м 30 – 40-клэ доклеѣ. Адыгэхэм тхушэдеяфэр куэд щла
- уэ кѣагѣэкл, и пхѣэм псэуалѣэ кѣыхащѣкл.

şarki müz. : уэрэд, - **şarki makamı müz.** : уэрэдыпкѣ, - **şarkıcı müz.** : уэрэджылакѣуэ, - **şarki
sözü yazarı** : уэрэд усаклѣуэ, уэрэдус, - **şarkıya eşlik eden** : уэрэдым дежѣур, дѣжѣуун.

şart : флэкѣыплэншэ, флэкѣыгѣэншэ.

şartname : флэкѣыплэншэ тхыгѣэ.

şasi : гүзешэ.

şaşı : назэ, - **şaşı gibi bakmak** : назэ хуэдэу плѣэн.

şaşılık : нэзагѣэ.

şaşıрма : щыуэ, гѣуащэ, - **şaşırp kalmak** : гѣуащэу кѣэнэн.

şaşırmak : гѣуэщэн, щыуэн, - **yolu şaşırmak** : гѣуэгур гѣэгѣуэщэн.

şaşırtıcı : узыгѣэгѣуащэ.

şaşırtma : гѣэгѣуащэ.

şaşırtmaca : гѣуэщэныгѣэ.

şaşırtmak : гѣэгѣуэщэн.

şaşkın : гѣуэща.

şaşmak : бгѣэщлэгѣуэн, - **buraya gelmesine şaştım** : мыбы кѣызэрыкѣуар согѣэщлагѣуэр.

şaşmamak : умыгѣэщлэгѣуэн.

şaşmaz : 1. зымыгѣэщлагѣуэ, 2. мыуэщхѣу.

şato : мывэ унэшхуэ.

şavk : мафлэбзий.

şayak : цыщэкл лув, - **şayak fırçası** : цеихѣуэ мажѣэ, - **elde dokunan şayağın terbiyesi** :
цеихѣуэ.

şayan : екѣун, хуэфэщэн.

şayet : зэгүэрклэ, Хѣлүмэ, щытмэ, - **şayet o geliyorsa** : ар кѣакѣуэ хѣумэ.

şayi : ялүэтэж.

şayia : лүэрылүэтэж, ялүэтэжу.

şebboy yapraklı-bot. : *centaurea cheiranthifolia Willd.*, фоуку – илѣэс зыбжанэклэ кѣэкл удз
лѣуужѣыгѣуэщ, бжѣэм фо кѣыхах, кѣыщокл бгыщхѣэхэм щылэ мэкѣуплэхэм, хѣуплэхэм.

şebnem : уэсэпс.

şecere : укѣэзыхуахэр (адэшхуэхэр), укѣызыхэклар.

şef : лѣжѣакѣуащхѣэ, лѣтащхѣэ, - **şef garson** : щхѣэгѣэрытыщхѣэ.

şefaаt : гѣэгѣун.

şefaаtçi : хуэзыгѣэгѣу.

şeffaf : узыклѣуэцырыплѣ.

şefkat : гухуабэ.

şefkatli : гухуэбагѣэ зилэ.

şefkatsiz : гухуабэншэ.

şeftali : хѣырцэ, хѣэрэмотл – адыгэбзэклэ хѣырцэ лѣэпкѣым и цлэращ.

şeftaliağacı bot. : *Persica vulgaris Mill.*, хъырцей – хъырцэр, езыр езыру къэклыу цытакъым. Ар пыжымырэ пхъэгугъымырэ къатехъуклащ (яку къыдэклащ. Шэч хэлъкъым абы и къэхъуплэ – къежаплэр Къафкъас Ищхъэрэр, шапсыгъыр зэрыарам).

şeftaligeç bot. : *Persica vulgaris Mill.*, бжыхъэхъырцэ, еплъ. Хъырцейм.

şehir : къалэ, - **şehir dışı** : къалэщыб, - **şehir içi** : къалэкӀуэцӀ.

şehirli : къалэдэс.

şehir : хэкупсэн, шэхьид.

şehirlik : хэкупсэныгъэ, шэхьидыгъэ.

şehir : назэ.

şehvetotu bot : *Cyperus esculentus L.*, щыпцӀэщыдэ : цыхум ижъ лъандэрэ щыплэ хуабэхэм къыщагъэкӀ хадэхэкӀ лӀэужьыгуэщ. Лъабжъэ куэд зыщӀэт щыпцӀэщыдэм къыщӀэкӀэраш яшхыр. Адыгэхэми куэд щӀауэ къагъэкӀ.

şehzade : пащтыхьыкӀуэ.

şeker : фошыгъу, - **şekerli su** : фошыгъупс, - **kesme şeker** : фошыгъу кланэ, - **toz şeker** : фошыгъу сабэ, сыхъэ фошыгъу.

şeker darısı bot. : *sorghum saceharatum L. Pers.*, жыхапхъэфо- уэшх щымащӀэ щыплэ хуабэхэм куэд щӀауэ къыщагъэкӀ къэкӀыгъэщ, жыхапхъэ лъэпкъыгуэм хохъэр. Ди щыплэм куэду къыщагъэкӀ лӀэщ лӀс ящӀын пащӀлэ.

şekerkamışı bot. : *Saccharum officinarum L.*, анджырэффо, къамылфо : зи лъэгагъыр м 2 – 6-м нэс, цыхум къагъэкӀ къэкӀыгъэ лӀэужьыгуэщ. Хэку хуабэхэм куэду къыщагъэкӀ фошыгъу къыхахын пащӀлэ. И къежаплэр Индиерэ Китайымерэщ.

şekerkamışı balı : къамылфо – къамылым къыхах фошыгъур щагъавэкӀэ къыщӀэнэраш.

şekerlik : фошыгъулъэ.

şekerpancarı bot. : *Beta vulgaris L.*, фошыгъужэгундэ : фошыгъу къызыхах жэгундэ лӀэужьыгуэщ. Ди хэкум куэду къыщагъэкӀ.

şeker pancarı mak. : къамылфоплӀтӀ.

şekil : и теплъэ.

şekil değiştirme (masal) : цыхуей – зи теплъэр нэгъуэщӀ зыщӀыф, ягъэ езгъэкӀ цыху.

şelale : псыкъелъэ, псыгуэху, псыгъуагъуэ – псыр зы щыплэ здехуэх.

şema : тхыгъэ теплъэ.

şempanze zoo. : шимпанзэ, (номин лъэпкъ).

şems : дыгъэ.

şemsiye : жъауэ.

şemsiyecî : жъауэщӀ, жъауащэ.

şemsiyelik : жъауапхъэ.

şen : гурыфӀлэ, хъэужьыуэ.

şenlik : гурыфӀлэгъуэ.

şer : е, - **kötülük yapıp, iyilik bekleme** : е пщӀэуэ, фӀым ущымыгугъу.

şerare : хъуаскӀэ.

şerbet : псылӀфӀ.

şerbetçiotu bot. : *Humulus lupulus L.*, хъумбылей – игъуэтым зришэкӀыурэ метрипщӀым щигъукӀэ дэжей къэкӀыгъэщ, и жылэхэр щӀакхъуэгъэтэдж ящӀ.

şerbetçiotu tohumu : хъумбылэ, хъумбыл.
şeref : щіыхь, лъаплэ, пщлэ, - **şeref vermek** : игьэлъэплэн.
şerefe : уи узыншагьэмклэ.
şerefsiz : хьэдэгьуэдахэ, щіыхьыншэ.
şeriat : шэрихьэт (мусльымэн псэуныгьэ).
şerik : дарэ, ыхьэгьу.
şerit ilacı : маркуэгын, мылькусын –
şeerit I zoo. : хьэмбылу, маркуэ - *ly tly* ащлэ илэу, цыхуми лэщми я лъым, тхьэмщыгьум
 хищлэ маркуэ ллэужьыгьуэ.
şerit II : кусэ, дэнлэч, уагьэ, щагьэ, - **şerit takma çengeli** : щагьэ флэдзэ.
Şermet : Щэрмэт «Сармат» жыхуилэ псалъэм кытеклащ, езыхэр апхьуэ-шапхьуэ лъэпкт,
 ахэм ящыщу адыгэхэмрэ абазэхэм яхэшпысыхьыжахэм я лъэпкыцлэу щытар я унэцлэ
 яхуэхьужащ.
şeş : хы, 6, - **şeşbeş** : хы-тху.
setver : бжыиз – лэпхьуамбэшхуэмрэ лэпхьуамбэпщэмрэ укьуэдияуэ я зэхуакур зэрыхьур.
şevk : гуапэ.
şevket : ин.
şevkle : и гуапэу.
şey : мыст, пкыгьуэ, - **bir şey** : зымыст, зыгуэр, - **bir şey değil** : зырик.
şeyh : щихь.
şeyhlik : щихьыгьэ.
şeytan : шейтлан.
şeytanelması bot. : *Datura stramonium L.*, хьэнтлроплэ, play, хьэрэтомпл, натлэгьауэ- зы
 гьэклэ кьэкл удз ллэужьыгьуэщ, и лъэгагьыр м 1-1.2-м нос. Кьэклыгьэм мэ лей кыкклэрех.
 И пкыми и жылэми щхьуэ хэлъщ. Хушхьуэ кьыхах.
şeytan parmak taşı : бдзырыбдз мывэ.
şeytanlık : шейтланыгьэ.
şeytansaçı bot. : *Cuscuta L.*, алмэстыщхьэц : ллэужьыгьуэ зыбжанэу гуэша кьэклыгьэ
 лъэпкыгьуэщ. Андрей кьэклыгьэхэм и ягьэ екыу удзыщ.
şeytantırnağı : лэбжъанэласклэ – лэбжъанэмрэ лымрэ я зэхуакум кьыдэклэ ласклэ, цыхур
 игьэбамплэу.
şezlong : гьуэлъыплэхьар.
şık I : щлэращлэ, зыкьизых.
şık II : пыбзыгьэ, - **birinci şık** : пыбзыгьэпэ, - **son şık** : пыбзыгьэклэ.
şillik : мыхьумыщлэу зызыхуэпа бзыльхугьуэ.
şımarık : сэхьу, щыклын, щыклея, - **şımaranın itibarı yoktur** : щыклар иклэ мэхьу.
şımarmış : щыкла, сэхьуа.
şımarıklık : щыклеигьэ, щыклеягьэ, сэхьуагьэ.
şımarmak : щыклеин, сэхьун - **çabuk şımaran** : щыклеигьуафлэ.
şımartılmak : уагьыщыклеин, уагьэсэхьун.
şımartılmış : гьэсэхьуа.
şımartılmış insan : зэрыхьу – ямыгьасэу, щхьэрутыпщыу кьэхьуа цыху, гьэщыклея.
şımartmak : гьэщыклеин, гьэсэхьуэн.
şingirdamak : цырхь макъ.

şip : псынщ|э.
şipşak : нап|эзып|э.
şıra : курыбэ.
şırıldamak : псы ежэх макъ.
şırına med. : мастэ хэлъхьэ.
şiddet : хъыжъэ, - **şiddetini kaybetmek** : щ|эужьыхьэжын, - **çok şiddetlendirmek** : щ|эгъэ-хуэбжъэн.
şiddetle : хъыжъагъэк|э.
şifa : узыншагъэ, - **şifa bulmak** : узыншэжын, |уэтэжын, - **şifa vermek** : гъэузыншэжын, и |эзэгъуэ хэлъын.
şifahen : епсалъэурэ.
şifaotu kafkas bot. : бэлакъыжъ.
şifonyer : щыгъынылъэ.
şifre : хъуэрыбзэ, щ|агъыбзэ, - **şifreli konuşmak** : хъуэр - и щхьэр темыхыпауэ псалъэк|э зыгуэр зэрыра|уэк|, - **şifreyi çözmek** : хъуэрыбзэр къэхутэн.
şiir : усэ.
şiir atışması : усэрыбжэ.
şiir demeti : зэшхуэусэ – усэ |эрамэ.
şiirsel : усыгъэ.
şiir-yazı teması : ныбз – усэр , тхыгъэр зытеухуар, к|уэц|ылъ мыхьэнэр.
şikayet : тхьэусыхэ, - **şikayetçi olmak** : тхьэусыхэн, - **şikayet etmek** : хуэтхьэусыхэн.
şikayetçi : тхьэусыхак|уэ, гъынц|у – тхьэусыхэрей, тхьэджэ –гухэщ| тхьэусыхэ, гъынанэ.
şike : зэрыщ|эщэн.
şilep dnz. : хьэлъээзешэкхъухъ.
Şili coğ. : Чили.
şilin : шилин (инджылыз |эпэщ|эгъэж).
şimal : дыгъэмышъуэ, ищхьэрэ.
şimdi : иджыпсту, иджы.
şimdiden : иджы щыщ|эдзау, иджыпстук|э.
şimdiki : иджырей, - **şimdiye kadar** : иджыри къэс.
şimdilik : иджырик|э, мызы гъуэгук|э.
şimendifer : маф|эгу, маф|эгум пыщ|а пэшхэр-лэгъунэхэр зышэ.
şimşek : шыблэ, - **şimşek çaktı** : шыблэр уаш, - **şimşek gibi** : шыблэм хуэдэу, - **şimşek çakması** : уафэхъуэпск|, - **şimşek düşmesi** : шыблэшэ, - **şimşek tanrısı-mit.** : Шыблэ-тхьэ.
şimşir bot. : *Buxus L.*, чэщей, хьэмшут| – пхъэ быдэ дыдэ лъэпкъщ, адыгэхэм куэд щ|ауэ абы и пхъэм хьэкъушыкъурэ |эмэпсымэ зэхуэмыдэхэр къыхащ|ык|, къабзэ дыдэу мэ-джафэ (гуцэхэр илъэсищэм щ|игъук|э мэпсэу) Хыф|ыц|э |уфэм къыщок|.

şirden : лъатэ – жьэгъуашхэ |эщхэм я к|апц|эращ.
şirin : лъагъугъуаф|э.
şirk : пэубыдын.
şirket : фирмэ.
şirpence med. : шынуз.
şirret : бзаджэ.

şirretlik : бзэджагъэ.
şiş I : дзасэ, мастэшхуэ, щхъэкъуэдыд.
şiş II med. : бэга.
şişe : башырбэ, - **lamba şişesi** : уэздыгъэ абдж.
şişinmek : зыфлэщтыжын.
şişirme : гъэпща.
şişirmek : гъэпщын, - **tekeri şişirmek** : шэрхъыр гъэпщын.
şişkin : къэпща.
şişkinlik : бэга, зэхэбэга.
şişko : 1. пшэр, 2. быхъутлэ, 3. цлапцлэ, 4. дыгъужьыпщэ - пшэр умыгъэхъеижыф хъумэ, 5. зэгүэбэтын – пшэрыщэ хъун, зэгүэкыкын.
şişlemek : епыджын.
şişman : пшэр,
şişmanlık : пшэрыгъэ, лыбыб – лэпкълъэпкъым трищлэ щэ, лы лей, - **şişman kadın** : щэджащэ бзылхугъэ, - **çok şişman** : пцлапцлэ, пшэрыщэ.
şişman – tıknaz : цлаппырэ – 1) цыху зэпэхъурей, 2) пшэр дыдэу гъэшха лэщ.
şişme : къэпшэрыба – къипща.
şişmek : пщын, бэгын, къэпщын, уджэрэджын -лэпкълъэпкъыр къэпщын, зэщлэбэгэн
şive : жылэклэ.
şizofreni med. : зэклүэкла.
şoför : гублащхъэдэс.
şort : гъуэншэдджклэщл.
şose : мывэгъуэгү.
şöhret : цлэрылүэ, флыцлэ, - **şöhret kazanmak** : цлэрылүэ хъун, цлэрылүагъэ къэлэжын, и флы - цлэ иралүэн.
şölen : ефэ ешхэ, - **şölen yemeği** : дауэ-дапщэ лэнэ, - **düğün yemeği** : фызышэ дауэ-дапщэ лэнэ.
şömine : пэшхъэку, жъэгү.
şömineci : пэшхъэкущлэ.
şövalye : уэркъ.
şövalyelik : уэркъыгъэ.
şöven : шыуан, - **ocaktan sallandırılan şöven zinciri** : лъахъщ.
şöyle : моуэ, - **şöyle bir baktım** : моуэ зэ сеплъащ, - **şöyle dursun** : моуэ шырет.
şu : мыр, - **şu halde** : мырамэ, -**şu kadar** : мыпхуэдиз.
şua : бзий, нэбзий.
şubat ayı : хъуанэ мазэ.
şuh : бжэуэгъуэ – гуаклэ, удэзыхъэх бзылхугъуэ, фыз дэгъуэжъ.
şuncağız : мыцлыкыр, мытлэклыр.
şunlar : мыхэр.
şura I : хасэ зэхуэс.
şura II : мобы.
şurada : мобым, мобдеж.
şuradan : мобыклэ, модэклэ, - **şurada burada** : мыбдеж мобдэж.
şurup : хуцхъуэпс.

şut : ефтырэн.

şuur : гупсысэ.

şükran : тхьэмуигьэпсэу.

şükretmek : Тхьэм флыщлэ хуэщлын.

şükür : bak. **şükran**.

şüphe : гурыщхъуэ, шэч, -щхьэцпэштэ, зэхуэщхьэцпэштэн – шэчыщл, гурыщхъуэ егъэлея,-

şüphe etmek : гурыщхъуэ щлын, - **şüphe uyandırmak** : гурыщхъуэ егъэщлын.

şüpheci : гурыщхъуэщлырей, гурыщхъуэрей.

şüphelenmek : шэч щлын, шэч къэхьын.

şüpheli : гурыщхъуапхъэ.

şüphesiz : гурыщхъуэншэу, - **onda şüphe yoktur** : абы шэч хэлъкъым, - **ondan**

şüphelenmek : шэч хуэщлын, хуэгурыщхъуэн, гурыщхъуэ хуэщлын.

T, t : Т, т.

ta : адэ, - **ta oradaki** : аддэ щылэр.

taahhüt : лүэху пщэдэлъхьэ.

taam : шхын.

taarruz : ебгъэрыкӀуэн.

tab : тедзэ.

tabak : тепщэч, - **derin tabak** : тепщэч куу.

tabaka : 1. зетель, 2. тутьнылъэ, 3. пэтырбакъ, 4. лув, 5. тай, - **kalin kaymak tabakası** : шатэ лув.

taban : 1. лъэгү, 2. нэхъ мащӀэ, - **tabandan parmaklara kadar** : лъэгупакӀэ – лъэгудыгъуам щегъжъауэ лъэпхъуамбэ пытыплӀэхэм нэс Ӏыхъэ, - **evin tabanı** : жыхафэ, жыхафэгү, унэ лъэгү.

tabanca : клӀрахъуэ, - **tabanca çıkarmak** : клӀрахъуэр кӀыхын, - **tabanca çekmek** : клӀрахъуэр кӀыхурихын, - **tabanca mermisi** : клӀрахъуэшэ, - **tabanca zinciri** : клӀрахъуэпс – дахэу ухуэна уагъэт (шыклӀми кӀыхахт), и зы клӀпэр и кӀым, утӀуанэр дэрыпсым хуэдэу и пщэм фӀэдзауэ, - **tabanca kılıfı** : хъумпырэ –фочклӀщылъэ, кӀэрэхъуалъэ, нэхъыбэм фэм кӀыхэщӀыкӀауэ.

tabanca horozu : клӀакхъу, кӀылӀэкхъу – щӀачэу Ӏэщэр зэрагъауэр.

tabe : тебэ, - **tabeyi yağlama aleti** : тебэшыхуэ.

tabela : табел.

tabetmek : тедзэн.

tabi : унафэщӀэт.

tabiat : щӀыуэпс.

tabii : зэрыщыт, зэрыхабзэ.

tabiiyet : узыщыщ хэгъэгур.

tabip : Ӏэзэ.

tabir : тхъэгурым, - **rüya tabircisi** : тхъэгурымагъ.

tabure : шэнтщхъэгүэ.

tabut : пхъэмбей, бэн – пасэм щыла, пхъэцӀывым кӀыхэщӀыкӀа (кӀыӀущӀыкӀа).

tabya : быдаплӀэ, пэувыплӀэ.

tacir : щакӀуэ.

taciz : гугъуехъ, - **taciz etmek** : гугъу егъэхьын.

taç : таж.

tadici : шхын хэплъэн.

tadim : дзэкъэгүэ.

tadil : 1. зыгъэпсэхун, 2. гъэбыдэн, 3. еӀэзэщӀэн, - **okullar tadil** : еджаплӀэхэр гъэбыдащ, - **evi onarmak** : унэм еӀэзэщӀэн.

tafta : дарий – щэкӀ лъэпкъ.

tafsilat : кӀыхьлъыхьу, - **tafsilatlı anlatmak** : кӀыхьлъыхьу гурыгъӀуэн.

tahakküm : тегушхуэ, - **tahakküm etmek** : тегушхуэн.

tahammül : шэч, - **tahammül etmek** : шэчын, - **tahammül edilmez** : шэчыгъуей.

tahammüllü : зышэчыфыр.

tahammülsüz : зымышэчыфыр.

taharet : къубгъан щлэхын, псыунэм кӀуэн.
tahayyül : гупсысэ, - **tahayyül etmek** : гупсысэн, егупсысын.
tahıl : мэш, хьэдзэ.
tahıl çuvalı: тажджэ – гъавэ шызэрашэкӀэ гум трагъэувэ чий тхьыхь.
tahin : сусам дагъэ, - **tahin helvası** : хьэлыуэ.
tahkik : хэплъэ.
tahkikat : хэплъэн.
tahkim : гъэбыдэ, - **tahkim etmek** : гъэбыдэн.
tahkir : бырсей, - **tahkir etmek** : гъэбырсеин, къэгъэлэлын.
tahlil : хэплъэн.
tahlisiye dnz. : узыгъэлэпхъуэ кхъухь.
tahliye : хуит, утыпщын, - **tahliye etmek** : хуит щӀыжын, утыпщыжын.
tahmin : къэщӀэн, - **tahmin etmek** : къэхъунур къэщӀэн.
tahribat : зэхэкьутэн.
tahrif : зэхъуэкӀын.
tahrip : къута, къэсэхыжа, - **tahrip etmek** : зэхэкьутэн.
tahsil : еджэн.
tahsildar : хьэкътыныр къыхэзых.
tahsis : хэха, хэхын, - **tahsis etmek** : хухэхын.
taht : щэндакъэ – пащтыхь, королхэм гъэщӀэрэщӀауэ яӀэ шэнт хэха тӀысыплэ.
tahta : пхъэбгъу, - **tahtadan yapılma** : пхъэбгъукӀэ ящӀа, пхъэбгъум къыхэщӀыкӀа, - **tahta perde** : пхъэбгъу лупхъуэ, - **tahta papuç** : башмакъ, - **çürük tahta** : пхъэбгъу фа, - **tahta sıkıştırma aleti** : кхъуэдзэ : пхъащӀэхэм пхъэбгъур щаупскӀэ земыкӀуэн папщӀэ зыфӀа-гъанэр.
tahtakurusu zoo. : гъуанэдэс, пхъэр ишхыу, псэушхьэхэм я лъым щӀэфыкӀ хьэплэцӀэ.
tahtalı : хьэдрыхэ, - **tahtalı köy** : хьэдрыхэ къуажэ, - **tahtalı köyü boylamak** : хэдрыхэ къуа-жэм екӀуэкӀын.
tahterevalli : хьыранцӀу, цӀынкӀыртеуэ, хьэлэлий (ад.).
tak I : пӀаркъэ-сыркъэ, (макъ).
tak II : фӀэлъхьэ, - **takmak** : фӀэлъхьэн.
taka dnz. : кхъуафэжьей.
takas : хъуэжын.
takat : гуащӀэ, - **takati kalmamak** : гуащӀэ къыхуэмынэжын.
takatsiz : щӀэщӀэн, гуащӀэншэ, гуащӀаджэ – къарууншэ, цӀыху тӀасхъэ, кӀэнтӀа.
takatsiz hasta : псэтенэ – сымаджэм къару лъэпкъ къыхуэмынэжауэ псэкӀэ шынацӀэкӀэ хужалэ.
takatsizlik : гуащӀэджэнщагъэ – къарууншагъэ, узыгъэл.
takaza : ехъурджэуэн, ешхыдэн.
takdim : егъэцӀыхун, - **takdim etmek** : яригъэцӀыхун.
takdir : щытхъу, - **takdir etmek** : щытхъун.
takdirname : щытхъу тхыгъэ.
taki : дыщэ-фащэ, налкьут-налмэс.
takılı : фӀалъхьа.
takılış : фӀэлхьэкӀэ.

takılmak : 1. флэнэн, 2. кыыфлэнэн, 3. клэлтыккүэн, - **takılıp kalmak** : флэнауэ кээнэн, - **gö-züne takılmak** : и нэм кыыфлэнэн, - **peşine takılmak** : иужь клэлтыккүэн, иужь иувэн.
takım : 1. гуп, 2. лэмэпсымэхэр, 3. фэйлхьэгъуэ, 4. хьэкъущыкьухэр.
Takımyıldızı ast. : Вагъуэгуп, Вагъуээзэбын.
takınak : флэнаплэ.
takınmak : зыфлэлхьэн, зыпщыхэлхьэн.
takıntı : bak. **takınak**.
takırdamak I : зэундэкл макъ.
takırdamak II : зэгъэундэклын.
takırtı : лэуэлъауэ, зэундэкл макъ.
takışmak : зэфлэнэн, зэщыхьэн.
takibat : лыыгъэхуэн.
takip : пхъэр, - **takip etmek** : пхъэрын, - **gizli takip** : щэхуу клэлтыплъын.
takip çağırısı : пхъэрыджэ – зыгуэрым клэлтыпхъэрын хуеймэ ящл джаккүэ.
takipçi : пхъэраккүэ, пхъэражэ, клэлтыплъаккүэ.
takke : жэщпылэ.
takla : щхьэпырыдз, хьэфтрыгудзасэ, - **takla atmak** : зыщхьэпырыдзын, - **takla attırmak** : зыщхьэпрегъэдзын.
taklavat : лэмэпсымэхэр, лэдэуадэхэр.
taklit : 1. зэпыщлын, 2. егъэщхьын, 3. нэпцл, - **taklit etmek** : зэпыщлыжын, - **taklit para** : лэпэ-щлэгъэж нэпцл.
takma : 1. флалхьа, 2. флаща, 3. лей, - **takma ad** : цлэлей, - **takma dış** : дзэульхьа.
takmak : 1. флэлхьэн, 2. щэлдзын, 3. флэдзэн, 4. зэгуэлхьэн, - **çelme takmak** : лъаккүэ щлэдзын, пыщлэдзын, - **kancayı takmak** : кьунжэр флэлхьэн, - **kılıç kuşanmak** : джатэ зэгуэлхьэн, - **yüzük takmak** : лэлын лэрылхьэн.
takmamak : 1. зэфлимьгъэщлын, кьимьдзэн, 2. флэмылхьэн.
takma ayak : пхъэлъаккүэ.
takoz atl. : илыплэ дакьэ – атлетизмэм кышыжэккэ етысэхыу я лъаккүхэр зыщлагъаккүэу зэрилъ дакьэ лэмэпсымэ.
takoz : хьэлэ, телущыккыплэ.
takozluk : хьэлапхьа.
takriben : елыытауэ, и гьунэгъуу.
taksi : хьэгурыгъажэ, - **taksiyle gitmek** : хьэгурыгъажэккэ ккүэн.
taksim : гуэшэн, - **taksim etmek** : гуэшын.
taksirat : псэккүэд, Allah taksiratını affetsin : и псэккүэдыр Тхьэм кыыхуигъэгъу.
taktik : тактика, щыккэ.
takunya : башмакъ.
takvim : махуэбж, махуэгъэпс, мазалъэ, махуэрыбж.
takviye : дэлэпыккү, - **takviye etmek** : дэлэпыккун.
talán : пхъуэн, - **talán etmek** : зэрыпхъуэн.
talánlık : кьуентхь – теккүахэм зэрапхъуэ бийм и мылкъу.
talaş : пхъахуэ, упсахуэ, бдзэвей – бдзым кьрылущыккэ кьуэщыхьэрщ.
talebe : еджаккүэ.
talep : хуей, - **arz ve talep** : ящэмрэ, ящэхумрэ, - **talep etmek** : хуейн.

talk : сэху хьэжа.

taltif : шытхьу.

tam : 1. игьуэ, 2. ардыдэ, 3. кьыхуэмытыж, 4. дыдэ, 5. ен, - **tam gün** : махуэ ен, - **tam yerine düşmek** : игьуэ ихуэн, - **tam çıkacağımda** : сыщыщлэклыну дыдэм, - **tam yetki** : кьыхуэ - тыж щымылэу хуитыныгъэ етын.

tamah : нэпсей, - **tamah etmek** : нэпсеин, - **az tamah, çok zarar getirir** : нэпсеигъэм куэд ехь.

tamam : ирикьунщ, - **tamam etmek** : иригъэкьун.

tamamiyle : флэкхьыу.

tamamlayıcı : иризыгъэкьу.

tamir : щлыжын.

tamirci : зыщлыж, - **tamir ettirmek** : егъэщлыжын.

tamirhane : клыщ.

tampon : 1. дэт, 2. лыс (улэгъэ).

tamtakır : щлэмылтыж.

tan : нэхущ, - **tan ağarmak** : нэхущ пщэплъ кьищлын.

tane : 1. жылэ, 2. зырыз, 3. хьэдзэ, - **buğday tanesi** : гуэдз жылэ, гуэдз хьэдзэ.

tanıdık : нэлуасэ, цыхугъэ.

tanık : шэс, **tanık olmak** : шэсыу хуэувын.

tanıklık : шэсыплэ иувэн, шэсаклуэ хьун.

tanılmak : уацыхун, укьацыхун.

tanıma-k : пцыхун.

tanımamak : умыцыхун.

tanımamazlık : умыцыхуфэ, - **tanımamazlıktan gelmek** : умыцыхуфэ зэтебгъэуэн.

tanınmak : укьацыхун.

tanınmış : цлэрылуэ.

taniş : зэрыцыхуа.

tanişmak : зэрыцыхун.

taniştirmek : зэрыгъэцыхун.

tanıtma-k : егъэцыхун.

tanker : танкэр.

Tanrı : Тхьэ, - **Tanrı'nın günü** : тхьэмахуэ - Тхьэм и махуэ, - **Can tanrısı, Büyük tanrı** :

Псатхьэ, - **kız torun gelince Can tanrısı ağlar** : пхьурылэхур кьихьэмэ Псатхьэр магъ, -

Tanrıya yakarma günü : Сэрымей махуэ – Тхьэм щелъэлу махуэ (Мэздэгү), - **Tanrıya**

yakarı yeri : Тхьэлъэлуэ – адыгэхэм къадыпэщлэхуэхэм зэхуэсурэ щыр яутэу шыта-кьым, къэзыухьуреихь дунейм хуэбэлэрыгъхэтэкьым. Къуажэ къэс хэхауэ ялэт зы зэхуэсыплэ, сыт и щхьэусыгъуэкли абдеж шызэхуэсхуэ. Апхуэдэ щыплэм «**тхьэлъэлуэ-кльэ**» еджэт, - **Tanrı'nın çağırması** : Тхьэрыджэ, - **Tanrı'nın şanslı kulu** : тхьэета.

Tanrı vergisi : сэнауш – Тхьэм и тыгъэ зилэ цыху, нану.

Tanrıya yakarış dansı : фэрыудж – мэжуси флэхьхуныгъэм шыгъуэ тхьэлъэлшхуэхэм деж ящлу шыта удж лэужьыгъуэт : жьыи – щлэи зэрыубыдауэ хьуреишхуэу еуджэкхэт, къа-мылапщэ, пхьэцыхуауэ сытхэр утыкум иту.

tansiyon med. : псантхуэуэ, гумэщлуэ.

tantana : лэуэлауэ.

tanzim : зэгээзэхуа.
tanzim etmek : зэгээзэхуэн.
tapa : лубэ.
tapalamak : лубэн.
tapınak : Тхьэлъэлыплэ.
tapınış : Тхьэлъэлу щыклэ.
tapınmak : Тхьэ елъэлун.
tapma : Тхьэлъэлу.
tapon : лажьэ - щыцлагъэ зилэ хьэпшып.
taptaze : 1. кыпачагъащлэ, 2. щлэ.
tapu : щыгур, псэуалъэр зейр къэзгъэлъагъуэ тхыгъэ.
taraça : пырхъуэшхуэ, лужышхуэ.
taraf : лъэныкъуэ, щыплэ.
tarafıma : си лъэныкъуэ, си деж.
tarafımdan : си лъэныкъуэклэ, си дежклэ.
tarafına : и лъэныкъуэклэ, и дежклэ.
tarafılar : лъэныкъуэхэр: гупэ, щыбагъ, ижъ, сэмэгү, - **iki taraf** : лъэныкъуитл.
tarak : мажъэ, - **tarak dişi** : мажъэдзэ, - **erkek tarak** : мажъэхъу - **dişi tarak** : мажъэбз.
tarakotu – Kafkas keçi otu - bot. : *Scabiosa caucasica Bieb.*, бжэнлъэгуажъэ : зи лъэагъыр см 50 – 60-м нэс, илъэс зыбжанэклэ къэкл удз лэужьыгъуэщ. И лъабжъэр гъумщ, занщлэу йоклых. Мэкъуплэхэм, хъуплэхэм кыщокл. Бжэнлъакъуэхэр мэкъум хэплъхъэмэ лэщым, бжэным, мэлым фыуэ яшх.
tarama : 1. щлэпщыклын, 2. жьын, - **arama tarama** : лъыхъуэуэ шлэпщыклын.
taramak : жьын, - **içeriyi taramak** : щлэщыклын.
taranmak : зыжьын.
tarantula zoo. : бэджыпцлэ – бэдж инхэм ящыщ, уэу илэу.
tarassut : щэхуу клэпщыплъ.
taratmak : егъэжьын.
tarçınağacı bot. : ташын, пасэ лъэхъэнэм адыгэхэм хуцхъуэу зэрахъат. Хэку хуабэхэм кыщокл. - **tarçınağacı rengi** : ташын пхъафэ.
tardetmek : лугъэклын, лугъэзын.
tarım : мэкъумэш, - **tarım işçisi** : мэкъумэш гуащлэрыпсэу, - **tarım kazançları** : мэкъумэш хэхъуэхэр.
tarımcı : мэкъумэшыщлэ.
tarif : хуэгъуазэ, - **tarif etmek** : хуэгъуэзэн.
tarife : уасэ тхыгъэ, уасафэ.
tarih I : тхыдэ, - **tarihe geçmek** : тхыдэм хыхъэн, - **tarihe karışmak** : тхыдэм хэклуэдэн, **gençleri eğiten tarihi haberler** : гъэсэпэтхыдэ – щлэблэр гъэсэнмыклэ зифлагъэ екл тхыдэ хъыбар.
tarih II : махуэбж, - **tarih atmak** : махуэбжыр тхын, - **tarih düşürmek** : а махуэр тхын, - **hicri tarih** : муслъымэн махуэбж, - **miladi tarih** : кристиан махуэбж, - **İsa'dan önce** : Хьиисэ ипэ, - **İsa'dan sonra** : Хьисэ нэужь (Хь.и –Хь. н.) .
tarihçi : тхыдэтх.
tarik : гъуэгү.

tarikat : дин гъуэгу.

tarla : хьэсэ, - **tarla sürmek** : хьэсэр вэн, - **tarla yangını** : лыгъэ, - **eski tarla** : хьэслэжъ, - **tarlaucu, başı** : хьэсэпэ, - **tarla çiti** : хьэсэ бжыхъ, - **nadas şekli**: вагъэзэщыдз, вагъэ-дэтхъу, вагъэщлэч – хьэсэ гъунитлым щыщладзэу бдзумэхэр зэпылудзауэ щывэклэщ, - **tarlaların bölüşülmesi**: валэгъуэ – гъатхэм щлр яугуэшу щавэклэ, щлым и флрплэри и леиплэри зэхуэдэу трагуашэт мыдэныгъэ кьыхэмыклын папщлэ, - **tarlada sürülmeden unutul**an : дэнагъэ – вагъэм икум кына щлы кусэ, - **tarlada demircinin yeri**: нэщлэщ – губгъуэм деж гъуклэхэр здэлъэщлэну хуашл жьугъуаджэ – жьэуаплэ.

tarla faresi zoo. : жумэрэн, щлы тхьэклымэкыхъ.

tarlakuşu zoo. : уэгунэбзу.

tarlasarmaşığı bot. : *Convolvulus arvensis L.*, мадзу и джэш, джэшнэпцл : илъэс бжыгъэклэ кьэкл удз ллэужьыгъуэщ. Зи кыхъагъыр м 1,5 – 2,5-м нэс ипкь псыгъуэхэр и гъунэгъуу кьэкл удэхэм, хадэхэкхэм зрашэклыурэ дожей. Гъуэгу гъунэхэм, бжыхъ лъабжьэхэм ущ-рохьэллэ, лэщым флыуэ яшх.

tarlaşalgamı bot. : *Brassica napus L.*, былымкьэбыстэ : зы гъэклэ е гъитклэ кьэкл хадэхэклщ. И пкьыр занщлэу доклуйей, и тхьэмпэхэр инщ, лувщ, см 30 – 50-м нэс я кыхъагъыу. лэщым лусыфл зэрыхуэхъум папщлэ кьагъэкл.

tarlayoncasi bot. : *Trifolium arvense L.*, нащэгъэбагъуэ : тхьэмпщ ллэужьыгъуэхэм ящыщ зыщ. Зи гъэклэ флэкл кьэклыркьым. И лъэагъыр см 5 – 20-м нос. И тхьэмпэхэр цлыклуш, щыуэ зэгуетщ. Кыхъыу кы япытщ. Мэкьуплэхэм хьуплэхэм, псыхъуэхэм, дыгъафлэ джа-бэхэм кыщыкыу куэдрэ урохьэллэ.

tart : гъэтлысын, лэпх-лэпх щлын.

tartaklamak : убэрэжъын.

tartı : шэчалъэ, - **tartıya vurmak** : шэчалъэм телъхэн, шэчын.

tartılı : яшэча.

tartılmak : зышэчын.

tartılmış : шэча.

tartısız : ямышэча.

tartışma : зэныкьуэкьу.

tartışmak : зэныкьуэкьун.

tartma : шэч.

tartmak : шэчын.

tarumar : зэхэкьута, - **tarumar etmek** : зэхэкьутэн.

tarz : щлыклэ, - **hareket tarzı** : луэху щлыклэ.

tarziye : щыгъуэ, - **taziye vermek** : хуэщыгъуэн.

tas : фалъэ, лэджэн.

tasa : гуныкьуэ, дзыхэ, - **tasa çekmek** : гуныкьуэн.

tasarı : итхьэн.

tasarlamak : кьэгупсысын, - **tasarlayarak öldürmek** : гупсысэурэ уклын.

tasarruf : кьегъэл, дэдзых, - **tasarruf etmek** : кьегъэлын, дэдзыхын.

tasavvur : гупсысэ, - **tasavvur etmek** : егупсысын, и нэгу кьыщлэгъэхьэн.

tasfiye : гъэтлылын, щыгъэтын, - **işi tasfiye etmek** : луэхур гъэтлылъяжын.

tasma : пщэхъу, - **köpek tasmaı** : хьэпщэхъу.

tasnif : зэгъэзэхуа, - **tasnif etmek** : зэгъэзэхуэн.

tastamam : къанэ щымылэу.

tastik : игъуэ, захуэ, - **tastik etmek** : игъуэу лэщлэдзэн.

tasvip : дегъаштэ, - **tasvip etmek** : дегъэштэн, - **tasvip etmemek** : демгъэштэн, мыдэн.

tasvir : зищлысыр гурыгъэлэуэн, зищлысыр и нэгү щыгъэхъэн.

taş : мывэ, мыщлэ, - **taş atmak** : мывэ дзын, - **taş dikmek** : мывэ хэсэн, - **taşlı** : мывалъэ, - **taş sektirmek** : мывэ гъэльеин (псым), - **taşı gediğine koymak** : мывэр и гъуанэм лүлхъэн, - **baltayı taşa vurmak** : джыдэр мывэм хуэзэн, - **iti an, taşı hazırla** : хъэр уигу къэгъэки, мывэр къаштэ, - **taş devri** : мывэ лъэхъэнэ, - **kiymetli taş** : мыщлэ.

taşak anat. : гэ.

taşbebek : мывэгуащэ.

taş bilim : мывэщлэныгъэ.

taşima : зешэ.

taşımacı : зезышэ, зыгъэлэпхъуэ.

taşımak : 1. зешэн, 2. гъэлэпхъуэн.

taşınmak : лэпхъуэн.

taşınmaz : мылэпхъуэ, - **kolay taşınır** : лэпхъуэгъуафлэ, - **üzerinden taşıyarak aşımak** : щхъэпырыхын.

taşımak : щхъэщыгъэзын.

taşıt : гу.

taşiyıcı : лүзыш, зезышэ.

taşkın : 1. тэмакълэщлэ, 2. къиуа.

taş kömürü : мывэ фламыщлэ.

taşlama-k : 1. мывэкълэ еуэн, 2. ауан щлын.

taşlaşmak : мывэу жын.

taşlık I : мывалъэ.

taşlık II : нэгэгъу.

taşma-k : 1. къиун, 2. зэгүэпын.

taşocağı : мывэкъыщлэхыплэ, мывэхэхыплэ.

taşra : къалэщлыб, къуажэ.

taşralı : къалэм дэмыс, къуажэдэс.

taşyürekli : губыдэ.

tat I : 1. лэфлыгэ, 2. дыджыгъэ, 3. сырыгъэ, 4. шыугъэ, - **tat almak** : и лэфлыгъэр зэхэщлэн, - **tat vermek** : гъэлэфлын, - **tadı damağında kalmak** : и лэфлыгъэр и лум къытенэн.

tat II : тат (ираныбзэ зылүл журт).

Tatar : Тэтэр, Нэзэв, Нэплару.

tatarca : тэтэрыбзэ.

tatardikeni bot. : *Onopordon acanthium L.*, хывбанэ : гъитклэ флэкл къэмыкл, зи лъэгагъыр м 1 – 2-м нэс удзыж лэужыгъуэщ. Папжъэхэм, гъуэгу гъунэхэм, щыжхэм, псэуплэхэм я гъунэгъуу къыщокл.

tatarkarabuğdayı bot. : *Fagopyrum tatoricum (L.) Gaertn.*, тэтэрхъуий : зы гъэклэ къэкл удз лэужыгъуэщ. Тхъуий лъэпкъыгъуэм щыщ, и лъхэгагъыр см 20 – 60 мэхъу. Андрей къэклыгъэхэм и ягъэ йокл, губгъуэхэм, жыг хадэхэм къыщокл.

Tatarmarul otu bot. : *Lactuca tatarica (L.) C.A. Mey.*, банэшэ : удзщ. Илъэс зыбжанэклэ къокл. И пкъым и лъэгагъыр см 50 – 80-м нос. Джабэхэм, губгъуэхэм, макъуплэхэм къыщокл.

tatbik : щын, зегъэсэн, - **tatbik imzası** : лэщлэдзэклэ.

tatıl : зыгъэпсэхугъуэ, - **tatıl günü** : зыгъэпсэхугъуэ махуэ.

tatlandırmak : гъэлэфын.

tatlı : лэфл, - **tatlı dil** : бзэ лэфл, къумалэ. - **tatlı dil yılanı kovuğundan çıkarır** : бзэ лэфлым блэр и гъуэм къырешыр, - **tatlı söz** : псалъэ гуапэ, - **tatlılık** : лэфлыгъэ, - **tatlı geçim** : зэнэ-зэпсэу зэдэпсэун, - **tatlı cinsi** : дыгулыпхъ – щлалэцлыкы гуэгүфлэ, лэнэ гъэдахэ шхыны-гъуэ лэфлыклэщ, тхыпхъэ гуэрхэри хэлъыу ящл.

tatlı ekmek : къурамбей - щлакхъуэ лэфл, гъуэмылапхъэ.

tatlı dil : къумалэ, бзэлэфл.

tatlı su geliciğ zoo. : пкыкыыхъ бдзэжьей.

tatmak : и лэфлыгъэм еплъын.

tatmin : дэн, - **tatmin etmek** : егъэдэн.

tatsız : лэфлыншэ, - **tatsız-tuzsuz** : мылэфл-мышу.

tattırmak : и лэфлыгъэм егъэплъын.

taun med. : е (сымаджагъэ цлалэ).

tav : 1. игъуэ, 2. и плалъэ, - **demir tavında dövülür** : гъущлыр игъуэу яушыгур.

tava : жъэпхъалъэ – щхъэтеплэ зимылэ тебэ куу.

tavaf din: тауаф.

tavan : 1. пкӀэуэщ, унащхъэщлӀэсэ, щхъэгу, 2. ищхъэ, 3. нэхъыбэ, - **tavan fiyat** : уасэ нэхъыбэ.

tavan direği: пхъэв, щхъэгу пкӀо – унащхъэщлӀэсэм щлагъакъуэ пкӀоращ.

tavır : хущытыклэ.

tavla I : шэщ.

tavla II : сотырэш.

tavlamak : 1. Къыдэхъэхын, 2. къытегъэхъэн, 3. къэгъэдэлӀуэн.

tavlandırmak : гъэпшэрын.

tavlanmak : 1. удахъэхын, 2. пшэрын, щлӀэгъэщхъуэн.

tavlanmış : щлӀэгъэщхъуэжа.

tavlı : пшэр.

tavsamak : ужыхын, ужэгъун, хуомын.

tavsız : 1. имыгъуэ, 2. имыплалъэ, 3. мыпшэр.

tavsiye : щытхъу, - **tavsiye etmek** : хущытхъун, - **tavsiye mektubu** : щытхъу тхыгъэ.

tavsiyeli : щытхъуклэ къӀкӀуа.

tavşan zoo. : тхъӀклӀумӀкӀыхъ, - **tavşan dişli** : дзэмыкъ, - **tavşan uykusu** : тхъӀклӀумӀкӀыхъ жей, - **tavşan yavrusu zoo.** : тхъӀклӀумӀкӀыхъ шыр.

tavşancılğülü bot. : *Heracleum roseum Stev.*, батыргъэнкупсэ : зи лъэгагъыр см 30 – 60 нэхъ мыхъу, илъӀэс зыбжанӀкӀэ къӀкӀ батыргъэн лӀӀужыгъуэщ. Къушхъэхъу хъупӀэхэм, бгыщхъэ лъагэхэм, мывалъэ джабӀэхэм къыщокӀ.

Tavşancilotu kaffas -bot. : *Heracleum leskovii Grossh*, батыргъэншэху – гытӀклэ къӀкӀ удзщ, барыргъэнхэм ящыщщ. Бгыщхъэхэм, мывалъэ джабӀэхэм къыщокӀ.

tavşancilotu bot. : *Heracleum L.*, батыргъэн : лӀӀужыгъуэ зыбжанӀу гуэшыжа удз лъӀпкыы-гъуэщ. И лъэгагъыр см 50 – 300-м нос. Нэхъыбэу мӀкъупӀэхэм, мӀзхэм къыщокӀ.

tavşancilotukaba bot. : *Heracleum asperrum Bieb*, батыргъэнпэж – батыргъэн лъэпкы-
гъуэм щыщ лӕужьыгъуэщ. Мэкӕуплӕхэм, хӕуплӕхэм кыщокӀ, силосу лӕщым фӕуэ яшх,
щхӕр игъуэзуу мӕ кыкӀлӕрех.

tavuk zoo. : джэд, - **anaç tavuk zoo.** : джэданэ, - **civciv çıkarmış tavuk zoo.** : джэдкӕурт, -
tavuk göğsü : бгъэлыбэ, - **yumurtlayan tavuk zoo.** : джэдкӀэцӀ, - **tavuk vebası** : джэдылӕ,
- **tavuk gübresi** : джэдвей, - **tavuk yemi** : джэдлус, щыкӕун, - **tavuk gıdaklaması** : джэд
кӕэкӕэн, - **tavuk kafesi** : джэдылӕ, - **tavuk çobanı** : джэдыхъуэ, - **tavuk toplama** : щӕлӕ-
гъуалэм зэхэс щакӀкӀэ, щӕлӕхэр жылэм хыхъэти джэд кыхадэт унагъуэхэм лухъурэ, -
kümes hayvanlarının küçük yumurta yapması : кӀэцӀлахуэ – унэ джэд – кӕазхэм кызырэы
-кӀуэ кӀӕнкӀэм нэхъ цыкӀуу кӕкӀэцӀыраш. – **çok yumurtlayan tavuk** : кӀэцӀырей – махуэл
имыщӕу куэдрэ кӀэцӀыр, - **damızlık horoz** : лӕужь зэхэхъэ -зи лӕужь зехагъэхъу хъуб-
жӕфӀ кытегъэхъукӀын (джэд – кӕазэхэм), - **damızlıktan iyi tür elde etmek (melezleme)** :
лӕужьефӀкӀуа – лӕужьзэхэхъэхъа ящӕ лъэпкыщӀэ, тумэхэм халъхъа ефӀкӀуэныгъэ, -
yumurtadan geç çıkan civciv : хъэмджэд – кӕсэу кӕраша джэджьей, - **melez cins** : хъуб-
жафӀэ – джэд – кӕаз тумэм кытехъукӀыжар, - **genç tavuk** : джэдыщӀэ.

Tavuk – kazların organ isimleri : Джэд – кӕазхэм я лӕпкылӕпкыцӀлӕр : щхъэ, щхъэ кӕуп-
щхъэ, пэ, пӕгъуанэ, нэ, сыдж, тхъэбӕгъу, пщэ, пщӕлупщӀхъэхэр, хулъэ, нӕгӕгъу, тхъэм-
щӀыгъу, зӕзылӕ, тхъэмбыл, жьы шырыбхэр, кӀӕтӀий – фӕтӀийхэр, бгъӕлупщӀӕхэр, бгъӕ-
лупщӀэм икӀӕхэр, кӀӕлупщӀӕхэр, кӀӕмыщтык, бгъӕгулыбэ, дзажӕналъӕхэр, блатхъэ, пкы-
мыгъуэ, кӕандес, дамэ, дамэ кӕупщхъэ, лӕблэ, лӕблэ кӕупщхъэхэр, лӕдий, лӕдий кӕупщ-
хъэхэр, лӕпхъуамбэ зэхӕлӕхэр, шхужь, шхужь кӕупщхъэхэр, куэпкӕ, куэпкӕ купщхъэ, кӀӕ-
бдз, кӀӕбдз кӕупщхъэ, лӕпхъуамбӕхэмрӕ ахэм я пкынынӕхэмрӕ, лӕэджажэ – ныбжъ зилӕ
адакӕэхэм, джэдыфӕ –бзухӕкӀхэм ятель лым щыщу нэхъ лӕфӀ дыдӕраш,

tavukbiti zoo. : джэдыцӀэ.

tavuk sayımı : джэдэщым зырызыурэ кыщӕлагъӕкӀуэрэ зӕрабж щӀыкӀлӕр.

tavus -zoo. : дыщӕджэд, - **tavus horozu zoo.** : дыщӕадакӕэ – дыщӕджэдым и хъур.

tavuscuk kuşu -zoo. : хъэжпысджэд бзу.

tay zoo. : шыщӀэ.

tayfa dnz. : хылӀ, кхъухъ лӕжъакӀуэ.

tayın ask. : дзӕлӀ шхын, - **tayın bedeli ask.** : дзӕлӀ шхын уасэ.

tayın : техъэ, - **tayın etmek** : тегъэхъэн, - **tayın edilmek** : утырагъэхъэн.

taymis : таймс.

tayyare : кхъухълӕтӕ.

taze : 1. щӀэ, 2. щӕлӕ, - **taze ekmek** : щӕлӕхъуэщӀэ, - **taze peynir dilimi** : кхъуейхъӕбыкӕуэ –
кхъуей хӕхагъащӀэ лӕшкӀэ е бзыгъэ.

taze gelin : хъаний – адыгӕ нысакӀӕхэм апхуэдӕу еджӕу щыташ.

taze gelin yemeği : дынкӀӕхуэ – нысакӀӕм япӕ мастӕ кызырештам хуащӀ ешхӕ-ефӕ цыкӀу.

tazelik : щӕлӕлагъэ.

tazi zoo. : хъэджафӕ, - **tilki tazısı zoo.** : хъэжӕбӕжащӕ, - **tazi gibi** : хъэджафӕм хуэдӕу.

taziye : хуэщыгъуэ, хуэгузавэ, - **taziye vermek** : хуэщыгъуэн, бӕуэщие – лӕр зейм
хуэгузӕвэн.

tazmin : пшынӕн, - **tazmin etmek** : пшынынжын.

tazminat : пщӕдыкӕ уасэ.

tazyik : текъуэн.

teamül : хабзэ хъуар.
teati : зэхъуэж, - **teati etmek** : зэхъуэжын.
tebaa : паштыхьым и жылэ, паштыхьым и цыхухэр
tebarüz : кыхэжаныкI, - **tebarüz etmek** : кыхэжаныкIын.
tebdil : зэхъуэкI, - **tebdil etmek** : зэхъуэкIын.
tebellüğ : кыщыплэрыхьар, - **tebellüğ etmek** : кыщыплэрыхьа махуэр.
teberru : етын, тэн.
tebessüm : пыгуфыкIын, шыгуфыкIын.
tebeşir : мел, мывэ сэху, сэху тыкыр.
tebligat : тхыгэр Iэрыгэхьэн.
tebrik : хъуэхъу, - **tebrik etmek** : ехъуэхъун.
tecavüz : лей ех, ебэн, унажэ, - **ırza tecavüz** : лей ехын, ебэнын.
tecil : плалэр гьэкIыхьын.
tecrübe : гьэнэху, - **tecrübe etmek** : гьэнэхун.
tedarik : зэгэпэщ, - **tedarik etmek** : зэгэпэщын.
tedavi : еIэзэ, - **tedavi etmek** : еIэзэн, - **tedavisi olmayan** : Iэзэгъуэншэ.
tedavül : пхырыкI IэпэщIэгъэж, зекIуэ IэпэщIэгъэж, - **tedavülden kalkmak** : пхырымыкIыжын, земыкIуэжын, я Iэтыжа нэгъэцIу.
tedbir : зыгъэбыдэ, - **tedbir almak** : зыгъэбыдэн.
tedirgin : плейтей, - **tedirgin etmek** : гьэплеитеин.
tedirginlik : плейтеягъэ.
tediye : пшынын.
tedricen : мащIэ мащIэу.
teessüf : жагъуэ.
teessür : гуауэ.
tefeci : IэпэщIэгъэж зыщэ.
tefecik : цыкIунитIэ.
tefrik : зыхэдз, - **tefrik etmek** : зыхэдзын.
tefrika : зэпымыуэ, зэкIэлъхъэужу.
tefriş : унэ узэдын, унэлъащIэ щIэгъэувэн.
tefsir : зэдзэкIын, тхылъхэм тепсэлъыхьын.
teftiş : плъакIуэпщ, хэплъэж.
teğel : пэд, Iульэн.
tehcir : ихун, и хэкур егъэбгынэн.
tehdit : гьэшынэ, - **tehdit etmek** : гьэшынэн.
tehir : гувэ, - **tehir etmek** : гувэн.
tehlike : шынагъуэ, - **tehlike atlatmak** : шынагъуэм кьелын, - **tehlikeli yer** : псэзэпылъ-хьэплэ щIыплэ.
tehlikesiz : шынагъуэншэ.
tek : зы, закъуэ, - **tek adet** : зы закъуэ, - **tek başına** : и закъуэ, щхьэзакъуэ, - **tek elden** : зы-IэкIэ, - **tek mi, çift mi?** : зы, хьэмэрэ тIу? - **tek başınalık** : щхьэзэкъуагъэ, - **tek başına çalışma** : щхьэзакъуэрылажъэ.

tek atlı araba : арыш – бгылтэ щыплэхэм зэрызеклэуэ шыта гу бгыуафэ шэрхытл щлэту, -
arabaya tek hayvan koşmak : лэжээкьуэ – шы е вы закьуэр щыщлащлэклэ зыдагыэувэ
гукьухэрщ.

tek eşli : зы фыз зилэ.

tekabül : пэлъытэ, - **tekabül etmek** : пэлъытэн.

tekaüt : мылэжэжэ, тлысыжа, - **tekaüt olmak** : мылэжэжын, тлысыжын.

tekdir : шхыдэ, - **tekdir etmek** : ешхыдэн.

teke zoo. : ажэ, дэджажэ, - **dağ tekesi zoo.** : кьуршажэ, - **iğdiş teke zoo.** : дэджэхуэ – ажэ
гушхьуа - **teke sakallı** : ажаклэ, - **teke memesi** : жьэгьубыдз.

tekeffül : кьуэт, - **tekeffül etmek** : кьуэтын.

tekel : лэбэлагь.

tekemmül : нэхьыфл, - **tekemmül etmek** : нэхьыфлыгьэ.

teker : шэрхь, дамбырэ, - **bir teker peynir** : зы кхьуей шэрхь, - **tekerine taş koymak** : и
шэрхьым мывэ щлэлхьэн, - **tekerlek tamirhanesi** : шэрхь упланлэ – гу шэрхь кьутахэр
здызэрагызэхуэж лэжьаплэ, - **teker yedek parçası** : гу шэрхьым и гудзэ кьутам клэрапхэ
пхьэ яе.

teker çemberi : аруант – шэрхьым и пхьэкьуаншэм уэрдыхьур зэрытрагыбыдэ гьущл
плащлэ гьэша, гьущл лъэдий пхырыкыу.

teker teker : зырыз зырызу.

tekerlekli : шэрхь щлэту.

tekerleme : кьебжэкл.

tekerrür : етланэу, аргуэру.

tekin : нэщл.

tekir zoo. : 1. джэду, 2. бдзэжьей плъыжь.

tekit : щлэупщлэж (етланэу), - **tekit etmek** : етланэу щлэупщлэжын.

teklif : желэн.

teklük : 1. закьуагыэ, 2. закьуэныгыэ.

tekme : фтырэ, - **tekme atmak** : фтырэн.

tekmelemek : ефтырын.

tekmelenmek : кьуэфтырын.

tekmil : псори.

tekne : кхьуафэжьей.

teknik : технике.

teknoloji : текологие, щлэныпхьэ, щлэныгыэщлэ.

tekrar I : тегьэзэн, щлэрыщлэ, етланэу, - **tekrar etmek** : тегьэзэжын.

tekrar II : аргуэру, иджыри, - **tekrar tekrar** : аргуэрыжу.

tek sıra : клэпсэрышэ – адыгэ зауэлым и закьуэу бий шыу гуп лууамэ, шынэу щлэпхьуэжа
худэфэ зытригыауэти, абы клэлъыщлэпхьуэ гупыр ирикьухьт, итланэ зыкьыпигьазэти,
зырызыурэ иригьэпсыхт, апхуэдэ зауэклэм «кларпсэрышэклэ» йоджэ.

tek odalı ev : дзыгыэу теуэ.

teksif : 1. зы луэхум тегупсысыхь, 2. зы гупсысэм тегупсысыхьырей, - **teksif etmek** :
тегупсысыхьын.

teksir : тедзэ, - **teksir etmek** : тедзэн.

tekstil : щэклхэкл.

tektanrıci : зы Тхьэр зи флэщ, Тхьэр закъуэу зылъытэр.
tektük : закъуэтлакъуэ.
tekzip : гъэпцл, - **tekzip etmek** : гъэпцлын, гъэпцлыжын.
tel : 1. гъущ клапсэ, 2. телеграмэ, 3. налъэ, - **tel çekmek** : телеграмэ еуэн, - **tel örgü** : гъущл-клапсэ хьар, - **tellere takılmak** : гъущлклапсэхэм флэнэн, - **saç teli** : щхьэц налъэ.
telafi : зэгъэзахуэ, - **telafi etmek** : зэгъэзэхуэжын.
telafuz : псэлъэклэ.
telaş : хьэрпхьэр, гужьей, гузавэ, щхьэх-псэхь, - **telaş etmek** : гузэвэн, - **telaşa düşmek** : гузэвэгъуэм хэхуэн, - **telaşa düşürmek** : гузэвэгъуэм хэгъэхуэн.
telaşçı : гузэвэрей, - **ortalığı telaşa vermek** : жылэр гъэгузэвэн, - **telaşa kapılmak** : щыгужье - иклын, щлэгужьеиклын.
telaşlanmak : хьэрпхьэрын, гужьеин.
telaşlı : хьэжэпхъажэ.
telaşsız : гузэвэншэ.
telef : хэщл, клуэдын, - **telef etmek** : хэгъэщлын, гъэклуэдын.
telefat : хэщлыгъуэ, - **telefat vermek** : хэбгъэщлын.
teleferik : клапсэ гъуэгу, клапсэклэ зешэн.
telefon : клапсэрыуэ, уэзджынэ, жьжэрыпсалъэ, - **telefon etmek** : клапсэрыуэн, еуэзджыуэн.
telek : къабзий.
telefon rehberi : клапсэрыуэ гъуазэ.
teleks : телекс, жьжэрытх.
telepati : гузэрыщлэ, гуклэ зэпсэлъэн.
teleskop ast. : нэрыплъэ лъэщ, уэгунэрыплъэ.
televizyon : телевизыр.
telgraf : телеграм.
telin : гъэемыкы, - **telin etmek** : гъэемыкыун.
telkin : щие, - **telkin etmek** : еущиен, ущиен.
tellak : гъэпсклакыуэ – хьэмамым цыхухэр зыгъэпсклырщ.
tellal : гъуо.
tellaliye : гъуо уасэ.
tellendirmek : тутын щлэгъэнэн, ефэн.
tema : гупсысэку, купщлэ.
temaruz : кыыхэжаныкл, - **temaruz etmek** : кыыхэжаныклын.
temayüz : кыыхэща, - **temayüz etmek** : кыыхэщын.
temas : 1. елусэн, 2. зэрылъягъун, 3. епсалъэн, 4. клуэу къэклуэжын.
temaşa : плъэн, - **temaşa etmek** : еплъын.
tembel : хуэмышу, щхьэхынэ, хьэплоф, пыпхэ, ерыуадж – щхьэхынэ, хьэулей, мыгуэмыжэ – цыху жьажьэ, мыклуэмытэ, лэзэрыл – луэхуншэ, щхьэхынэ, - **tembel insan** : цыху хуэмышу, хьубцыб – цыху зыгъэзэгъуей, лэмыклуэ – лъэдэмыклуэ.
tembelleşmek : хуэмышу хьун.
tembellik : хуэмышугъэ, щхьэхыныгъэ.
tembih : унафэ, - **tembih etmek** : унафэ хуэщлын. – **guruba tembihleme** : упсэлъа – пщлэ зилэ гупым е унафэщлым псоми яцыхуну игъэлу псалъэщ.
temel : 1. лъабжьэ, 2. лъапсэ, 3. хим.

temelsiz : лъабжъэнщэ, химыншэ, - **temelsiz ev** : химыншэ унэ, - **ocağını söndürmek** : и
лъапсэр къегъэсэхын.

temenna : курмыш – пкъыр зэфлагъащлэу ящл щхъэщэ.

temenni : хъуэхъу, - **temenni etmek** : ехъуэхъун.

temin : гъуэтын, - **temin etmek** : къэгъуэтын.

temiz : къабзэ, - **temiz bir dayak atmak** : къабзэу зы удын едзын, - **temize çekmek** : къабзэу
тхыжын, - **temize çıkarmak** : къабзэу хэгъэкължын, - **kendini temize çıkarmak** : къабзэу
зэхэгъэкължын, - **temize çıkmak** : къабзэу хэкълн, - **temiz giyinmek** : къабзэу зыхуэпэн.

temiz, parlak : хейджей – къабзэрэ лыду.

temiz kalpli : флэгъу – зигу флы къыпхуиль, къыпхуэмыегъу.

temizlemek : гъэкъэбзэн.

temizlenmek : зыгъэкъэбзэн.

temizletmek : егъэкъэбзэн.

temkin : мыбэлэрыгъын.

temmuz ayı : бадзэуэгъуэ мазэ.

temsil : 1. лыкълуэ, 2. театр, 3. папщлэ, - **söz temsili** : псалэм папщлэ.

temsilci : и лыкълуэ.

temsilen : и лыкълуэу.

temyiz : хеящлэ нэхъыщхъэ.

ten : цыхуфэ, - **beyaz tenli** : щыфэху.

Tenle Kuban arası ova coğ. : Сотей, Сотей губгъуэ – Тенрэ Псыжърэ яку дэль губгъуэращ.

tencere : лэгъуп, гъэвалъэ.

teneffüs : байэ, - **teneffüs etmek** : бэуэн.

teneke : къэнжал.

teneşir : кхъаблэ, - **teneşir tahtası** : хъэдэгъэпскл пхъэбгъу, тегъэпскыкъл – хъэдэгъэпскл
пхъэбгъум апхуэдэуи йоджэ.

tenezzül : зыхуэгъэфэщэ, - **tenezzül etmek** : зыхуэгъэфэщэн.

tendrom-anat : куэбзэлс.

tenha : къуэгъэнаплэ.

tenkit : хъурджауэ, - **tenkit etmek** : ехъурджэуэн.

tenor müz. : тенор, лы макъ псыгъуэ.

tente : уэтэр, шэтыр.

tenya -zoo. : маркуэ.

tenya ilacı : маркуэгын.

tepe : 1. сэнтх, 2. бжэпэ, 3. ищхъэ, 4. шхъэгъуэ, - **tepeden bakan** : бжъэпэм къеплълых, - **tepe yerler** : луащхъэбэлъэ, - **tepe üstü** : щхъэпхэтлыгу, - **tepesine dikilmek** : щхъэщыувэн.

tepecik : бжъэпэцлыкълу, пыртлыкъл – щлы щхъэфэм къыхэлэтыкъл тіэкълу.

tepeleme : иубэн, - **tepeleme doldurmak** : иубэу из щлын.

tepelemek : убэн.

tepeli doğan - zoo. : жъец.

tepeli kuşlar : щхъэншокъу – къуалэбзу гуэрхэм ятет щхъэтымэ, зи цы пхъашэхэр задэу
щытхэр.

tepesi süslü şapka : пылэ шопс – зи щыгур уагъэкъл, дэнлъэчкъл гъэщлэрэщлэ пылэ.

tepilmek : уаубэн.

tepinmek : зэлъэкъэуэн.
tepki : губжь.
tepme : елъэкъэуэн.
tepsi : щлэтышхуэ.
ter : пщлэнтлэпс, - **alının teriyle** : и пщлэнтлэпсклэ, - **ter basmak** : пщлэнтлэпс къытыриклутэн, - **ter boşalmak** : пщлэнтлэпс къелъэлъэхын, - **ter köpüğü** : пщлэнтлэпс тхъурымбэ, - **ter damlası** : пщлэнтлэпс тклуэпс, - **alın teri** : и пщлэнтлэпсклэ.
terakki : клуэтэн, гэсэн, - **terakkiperver** : гэсэныгъэ зыфлэфл.
terane : 1. уэрэд. 2. псысэ, 3. таурыхъ.
teras : унащхъэ захуэ.
teraslanmış tarla: бгыгъунэклухъ хъэсэ – гъавэ, жыг хадэ зыдыхалъхъэу здащлэ бгы джабэ гъэзэхуауэ ящлырщ.
terazi I : шэчылъэ.
terazi II : зэхуэдэ.
terazilemek : зэхуэдагъэ, зэхуэгъэдэн.
terbiye : гъасэ, щэн, - **terbiye etmek** : гэсэн, - **terbiye görmek** : уагъэсэн, - **beden terbiyesi** : лэпкълъэпкъ гэсэн.
terbiyeci : гъэсаклуэ.
terbiyeevi : гъэсэщ, зыгъэлурыщэжыплэ.
terbiyeli : ягъэса, щэныфлэ.
terbiyeliçe : щэныфлэу.
terbiyelilik : щэныфлагъэ.
terbiyesiz : мыгъэса, щэныншагъэ.
terbiyesiz insan : клуэцлырыкыуэ – цлыху мыгъасэ, хабзэншэ, хъыжъэ.
tercih : хэдэ, - **tercih etmek** : узыхэдэр, узыхэдар.
tercihan : узыхэдэныр.
tercüman : бзэгуэгъу, тэрмэш.
tercümanlık : бзэгуэгъун, тэрмэшин.
tercüme : зэдзэкI, - **tercüme etmek** : зэдзэкIын.
tereddüt : гуныкыуэ, - **tereddüt etmek** : гуныкыуэгъуэ.
tereddütlü : гуныкыуэгъуэ зилэ.
tereddütsüz : гуныкыуэгъуэншэ.
terek bıyıklı balığı zoo. : клэпсыгъуэ бдзэжъей – пащлэм и лъэпкъыгъуэ бдзэжъей лъэпкъ.
tereke : щлеин.
terementi : мэзышыпс.
tereyağı : тхъу, - **tereyağı gibi** : тхъум хуэдэу, -- **tereyağından kıl çeker gibi** : тхъум цы кыыхэпщ хуэдэу.
terfi : дэклуей, - **terfi etmek** : лэжыгъэкIэ дэклуейн.
terhis ask. : утыпщ (дзэ), - **terhis etmek ask.** : утыпщын, **terhis olmak ask.** : укъаутыпщын, - **terhis tezkeresi ask.** : утыпща тхыгъэ.
terilen : терилэн.
terk : 1. утыпщ, 2. зэпыкI, 3. хэнэ, 4. бгынэ, - **terk etmek** : бгынэн, - **sevgilisini terk etmek** : зэкъэшэнхэр зэпыкIыжын.
terki : клэс, - **terkiye almak** : гъэкIэсын.

terkide : клэса, уанэм клэсыу клуэр.
terkin : къутэ, - **terkin etmek** : къутэжын.
terkip : зэхэщ|а, - **terkip etmek** : зэхэщ|эн, зэхэгъэзэрыхын.
terleme : пщ|энт|э.
terlemek : пщ|энт|эн.
terletmek : гъэпщ|энт|эн.
terli : пщ|энт|а.
terlik : лъапэлъэф, башмакъ, лэгъунэ вакъэ – ц|ыхухэр пэшым зэрыщ|эс лъахъстэн вакъэ щабэ.
terlik taşı : хы мывэ, мывэпс
terlikçi I : лъапэлъэф|ыщ|э, башмакъыщ|э.
terlikçi II : лъапэлъэфыщэ, башмакъыщэ.
termal : псыхуабэ.
termik : термик.
terminal : автобус ек|уэл|аплэ.
terminoloji : терминологие, къэпсэлъэк|э.
termit zoo. : хъумп|эц|эджыпц|э – щ|ыплэ хуабэхэм щыпсэу, хъумп|эц|эзэшхуэ.
termodinamik : термодинамик.
termoelektrik : термодыщэуэздыгъэ.
termofor : термофор.
termokimya : термохимие.
termometre : хуабэпщ.
termonükleer : термонуклеер.
termoplast : термопласт.
termos : хуабэ|ыгъ.
termosifon : псыхуабэхъэку.
terör : шынагъуэшхуэ, тегушхуэн, бзэджагъэ.
terörist : тегушхуак|уэ, бзэджашц|э.
terörizm : тегушхуэныгъэ, бзэджэныгъэ.
ters : 1. пхэнж, 2. зэпыгъэза, 3. щ|ыб, 4. ней, - **elin tersi** : |эщ|ыб, - **ters dönmek** : зэпыгъ-
зэн, - **ters gitmek** : пхэнжу клуэн, - **ters orantılı** : пхэнжу зэгъэлъытэн, - **ters ters bakmak** :
ней нейуэ къэплъэн.
tersane dnz. : кхъухъщ|аплэ.
tersim : 1. сурэт, 2. пэрытх ф|ыц|э, 3. сурэт щ|ын |эщ|агъэ, 4. техын.
tersine : и пхэнжу, - **tersine çevirmek** : зэпыгъэзэн, - **tersine dönmek** : зыгъэзэн.
tersinir : зэпыпгъазэ шэк|.
terslemek : ехъурджэуэн.
terslenmek : къуэхъурджэуэн.
terslik : хъурджэуагъэ.
tersyüz : 1. зэдзэк|, 2. зэпырыгъазэ, 3. зыгъазэ, - **tersyüz etmek** : зэпырыгъэзэн, - **ters yüzüne çevirmek** : зэдзэк|ын, зэпыгъэзэн, - **ters yüzüne dönmek** : зыгъэзэн.
tertemiz : къабзабзэ, - **tertemiz su** : псы къабзабзэ.
tertibat : зэгъэпэщын.

tertip ask : 1. зэдэдзэгүү, 2. зэгээпэц, - **tertip etmek** : зэгээпэцын, - **benim tertip** : си дзэгүү.

terütaze : 1. щлалэдыдэ, 2. щлэдыдэ, 3. кыпачагыщлэ.

terzi : дэрбээр, - **erkek terzisi** : марыху, - **kadın terzisi** : марыбз, - **terzihane** : даплэ.

terzilik : дэрбээрн.

tesadüf : хуээз, кыылуцлэ, кыпэщлэхуэ, - **tesadüf etmek** : кыпэщлэхуэн.

tescil : гээпэж, - **tescil etmek** : гээпэжн.

teselli : гээудылу, - **teselli etmek** : и гур флы хуэщлыжын, - **teselli mükafatı** : гээфлэж саугыэт.

tesellisiz : гээфлэжыншэу.

tesellüm : лых.

tesir : 1. гуащлэ, 2. гээдалуэ, кыэгээдалуэ, - **tesir etmek** : гээдэлуэн.

tesirsiz : гуащлэнцэ.

tesis : льяпсэ, - **tesis etmek** : льяпсэ хуэщлын.

teskere : пхъаблэ, бэкьулауш.

teskin : мамыр, - **teskin etmek** : гээмамырын, **teskin olmak** : мамырыжын.

teslim : 1. зыт, 2. етын, - **teslim bayrağı** : зытын ныпхужьыр дэшеин, - **teslim etmek** : етыжын, - **ruhunu teslim etmek** : и псэр етын, хэклын.

tespih : нэмэзшыгыэ, - **tespih çekmek** : нэмэзшыгыэ гээжэн.

tespit : гээнэху, - **tespit etmek** : гээнэхун.

testere : пхъэх, - **ağaç testere** : пхъэх, - **demir testere** : гууцлпхъэх, - **testere ağzı** : пхъэхыдзэ, - **kıl testere** : цыпхъэх, - **testerenin çıkardığı ses** : пхъэхыбзэ, - **testerede asacak yer** : пхъэхтхэклымэ – пхъэхым илэ пэгун флэдзаплэу дэхахэрщ, - **bir cinstestere** : пхъэх зэтешлэ – клпсэ тлуащлэ илуарэ пэщлэуантлэклэ якууэдий пхъэх ллэужьыгыуэ,

testi : кхъуэщын, - **genişağızlı testi** : кхъуэщын шхъэгүэ, - **su testisi su yolunda kırılır** : псы кхъуэщынынр псыгыуэгум щокьутэр.

testici : кхъуэщынгээж.

tesviye : зэгээзахуэ, - **tesviye etmek** : зэгээзэхуэн.

teşbih : 1. егыэщхь, 2. хуэгьадэ, - **teşbih etmek** : егыэщхьын, - **teşbihte hata olmaz** : егыэщхьыным кьуэншагыэ хэлъкьым.

teşçi : дэщл, - **teşçi etmek** : дэщлын, тегьэгущхуэн.

teşebbüs : егыажьэ, ублэ, - **teşebbüs etmek** : ублэн, - **teşebbüs edilmeyen işte yılan vardır** : луэху мыублэм блэ хэсц.

teşekkül : 1. хьуклэ, 2. щлыклэ.

teşekkür : 1. упсэу, 2. тхьэм уигьэпсэу, 3. жьыщхьэмахуэ ухьу.

teşekkür ağacı : флыщлэ жыг – Хэкумрэ льяпкьымрэ я пашхьэм флыщлэшхуэ кыыщызыхьа цыхум хухасэу шыта жыг, «Мыбы и жыг» - клэ еджэу.

teşerrüf : зэрыцыху, - **teşerrüf etmek** : зэрыцыхун.

teşhir : гээлъягыуэ, теплэ, - **teşhir etmek** : гээлъягун.

teşhis : 1. кьэщлэн, 2. цыхун, - **teşhis etmek** : цыхужын.

teşkil : щлы, - **teşkil etmek** : щлын.

teşkilat : хасэ, - **teşkilat kanunu** : хасэ хабзэ.

teşkilatsız : хасэншэ, мыухуа.

teşmil : хэугуашэ, хегьэубыдэ, - **teşmil etmek** : хэугуэшэн, хегьэубыдэн.

teşne : 1. псыхуэллэ, 2. хуэныкьуэ, 3. нэпсей.

teşrif : еблагъэ, - **teşrif etmek** : еблэгъэн.
teşrifat : егъэблагъэ.
teşrifatçı : езыгъэблагъэр.
teşrifatçılık : егъэблэгъаклүэ.
teşvik : дэщл, - **teşvik etmek** : дэщлын, - **teşvik edici** : дэщлаклүэ.
teşyi : лэгү еуэ, лэгүтеуэ, - **teşyi etmek** : лэгү хуеуэн.
tetanos med. : тетанос.
tetik I : клакхъу, - **tetiği çekmek** : клакхъур щлэчын, - **tetik emniyeti** : клакхъухъумэ.
tetik II : зыгъэпс, мыбэлэрыгъ, - **tetikte beklemek** : зыгъэпсауэ пэплъэн.
tetkik : хэплъэ, - **tetkik etmek** : хэплъэн.
tevatür : гъэщлэгъуэн.
tevazu : мыпагэ.
tevcih : гъазэ, - **tevcih etmek** : хуэгъэзэн, хуэунэтлын.
tevdi : ет, - **tevdi etmek** : етын.
tevdia : етыныгъэ.
teveccüh : шыгуфлык, гуапэ, - **teveccüh etmek** : шыгуфлыкын, - **teveccüh göstermek** : зэригуапэр къэгъэлгагъуэн.
tevekkül : шылэ, - **tevekkül etmek** : зышылэн.
tevellüt : къышалъхуа гъэр.
tevessül : щлэдзэ, хуежъэ, - **tevessül etmek** : щлэдзэн, хуежъэн.
tevfikan : хуэфашэу, зегъэщхьу.
tevhit : 1. зэгухъэ, 2. зыуэ лъытэн, - **tevhit etmek** : зэгугъэхъэн.
tevil : псалъэ зэгъэзэхуа, - **tevil etmek** : псалъэр зэгъэзэхуэжын.
tevkif : гъэтлыс, - **tevkif etmek** : гъэтлысын.
tevkifhane : лъэхъуэщ.
tevlit : къалъхун, къегъэлъхун.
Tevrat : Мусэ къыхуиха тхылъыр, Тэурат, Тхъэуэрэд.
tevsi : гъэбыхъу, гъэин, - **tevsi etmek** : гъэбыхъун, гъэинын.
tevsik : гъэпэж, - **tevsik etmek** : гъэпэжын.
teyakkuz ask. : мыбэлэрыгъ.
teyemmüm din: пшахъуэклэ, ятлэклэ андэз щтэн.
teyit : пэж, - **teyit etmek** : гъэпэжыжын.
teyp : макъыщтэ, макътешэ.
teyze : анэ шыпхъу, - **teyzezade** : анэ шыпхъурылху.
tez : псынщлэ, - **tez canlı** : щхъэпсынщлэ, хъэрахъэ, теубыдагъэ зимылэ, хъахъэ.
tezkere : бэкъулауш – цыху е нэгъуэщл хъэлъэ цыхуитлым, нэхъыбэми зэрызэрахъэ лэмэпсымэ.
tezlik : псынщлагъэ, - **tez elden** : псынщлэдыдэу, иклэщлпылэклэ.
tezahür : утыку къыхъэ, - **tezahür etmek** : утыкум къыхъэн, къэунэхун.
tezat : къыпэщыт, - **tezata düşmek** : къыпэщытын.
tezek : гуарцэ, - **tezeklerin piramit gibi yığılması** : лампырэ – клэплинэм аращ узэреджэн хуейр.
tezhip : дыщэпсклэрытх.
tezgah : пхъэлущыплэ.

tezkere : bak. **teskere**.

thalaspiotu bot. : *thlaspi arvense* L., хъэгъэбэкъу – зы гъэкӀэ фӀэкӀ къэмыкӀ удз лӀэужьыгъуэщ.

Губгъуэхэм, хъэсэхэм, хадэхэм ягъэ екӀыу къыщокӀ.

Thamadaya ayrilan mahksime : Тхъэмадэ Ӏыхьэ- вакӀуэ гупым чэзуурэ гуэмылэрэ махъсы-мэрэ вакӀуэ пщылэм дашт, абы щыщу емылэбу къагъанэт мэжаджищрэ зы махъсымэ фэн - дрэ, зыгуэр къытехьэмэ къыхуаштэну, абы «**тхъэмадэ ӀыхьэкӀэ**» еджэт.

tibbi : Ӏэзагъэ.

tibbi öksürük otu bot. : *petasites officinalis moench*, хъэндрэхуашэтхъэмпэ – Ӏлъэс зыбжъа-нэкӀэ къэкӀ удз лӀэужьыгъуэщ, хъэндрэхуашэ лъэпкъыгъуэм щыщщ. Щыплэ псылэхэм, псыхъуэхэм, псынащхьэхэм, мэз лъапэхэм къщокӀ. Гъэгъахэм бжъэм фо къыхах.

tibbiye : Ӏэзагъэ еджаплэ.

tibbiyeli : Ӏэзагъэ еджакӀуэ.

tifil : щӀалэ цыкӀу.

tiğ : хэдыкӀ мастэ : Ӏэпэ мастэ – цызэрыхъэ зэращӀ мастэ.

tıkabasa : иуба, - **tıkabasa doldurmak** : иубэу из щыӀын, - **tıkabasa yemek** : шхэкъуэн, шхэ-кӀейуэ шхэн, - **tıkabasa yedirmek** : шхэкӀейуэ гъэшхэн, гъэшхэкъуэн.

tıkaç : ӀуукӀа, Ӏубэ.

tıkaçlamak : ӀуукӀэн, Ӏубэн.

tıkalı : гъэбыда, икуда.

tıkamak : гъэбыдэн, икудэн, дэкуэн, - **ağzını tıkamak** : и жьэр гъэбыдэн, - **çanına ot tıkamak** : и тхъэгъушым мэкъу икудэн, - **kulaklarını pamukla tıkamak** : и тхъэкӀумэхэр бжъэхуцӀэ Ӏукудэн, - **sözünü ağzına tıkamak** : и псалъэр и жьэм дэкуэн, жьэдэкуэн.

tıkanık : гъэбыда.

tıkanıklık : гъэбыдагъэ.

tıkanmak : гъэбыдэн.

tıkılmak : урадзэн, - **hapse tıkmak** : лъэхъуэщым урадзэн.

tıkınmak : зэлурыдзэн.

tıkır : Ӏэуэляуэ.

tıkırdamak : Ӏэуэляуэ щыӀын.

tıkırtı : цырхъ макъ.

tıkışıklık : цыху Ӏув.

tıkıştırmak : 1. из щыӀын, 2. псынщӀэу шхэн.

tıkız : Ӏув, быдэ.

tıklatmak : теулэн.

tıklım tıklım : изыбзэ, дзэ.

tıkmak : идзэн, - **hapse tıkmak** : лъэхъуэщым идзэн.

tık naz : цыху хъурей, жьыкурэ – цыху жьыгъей, быхъу-лъахшэ

tık nefes : бауэ кӀэщӀ.

tıksırık : къепс.

tıksırmak : къепсын.

Tiley : адыгэхэм я тхыдэм къызэрыхэщымкӀэ Хэкум бий къытеуамэ, япэмылъэщыфмэ зы уэркъ щӀалэ езыр езыру утыкум къыхъэти тхъэмадэхэм яжырилэт «Тылей» хъуну. Мыбы и мыхъэнэр и Хэкум папщӀэ и псэ нэхур тыгъэ ищӀыну аращ. Зауэм хыхъа зы тылейм зэи къыгъзэжакъым.

timar : шы тхъунщI, - **timar etmek** : шыр тхъунщIын.
timarhane : щхъээзэщ, - **timarhane kaçını** : щхъээзэщым ялэщIэклэ, щIэклэуэсыклэ.
tinaz : самэ, хъэвэ, - **tinaz savurmak** : самэр кIыштэн, хъэвэр кIыштэн.
tingir : IункIыбзэ макъ, Iэуэлъауэ.
tingirdamak : Iэуэлъауэ щIын.
tinlamak : зуун, - **kulaklarım çinliyor** : си тхъэкIумэхэр мэзу.
tinmak : кьидзэн.
tinmamak : кьимыдзэн.
tip : узыншагъэ Iэзагъэ щIэныгъэ.
tipa : щхъэлубэ, пхъэмыфлубэ, щтрагу.
tipalamak : щхъэрылубэн.
tipalı : щхъэрылуба.
tipasız : щхъэрымылуба.
tipatip : 1. ещхъдыдэ, 2. хуэдабзэ, 3. ардыдэ, 4. ещхъыркъабзэ, 5. екIун, 6. хуэхъун, - **tipatip uymak** : хуэдабзу хуэхъун.
tipirdamak : жэрыжэ лъэмакъ.
tipiş tipiş : хуэм хуэму, - **tipiş tipiş gitmek** : хуэм хуэму кIуэн.
tipki çekim : хуэдабзэу техын.
tipki : хуэдэдыдэ.
tiris : ущ, лъэрыхъу, - **tiris gitmek** : ущу кIуэн, - **bana viz gelir, tiris gider** : зы цыу къысщымышъуу, ущу кIуэжынщ.
tirmalamak : епIэстхъын.
tirmanıcı : дэпщырей.
tirmanma : дэпщей.
tirmanmak : дэпщеин, дэпщын.
tirmik : 1. пхъэлъэбжъанэ, 2. пхъэлэпэ, 3. хъэмфIанэ, - **demir tirmik** : гъущI пхъэлъэбжъанэ, - **tirmik dişi** : пхъэлэпэдзэ, пхъэлъэбжъанэдзэ, - **tirmikbaşı** : хъэмфIэнащхъэ.
tirmiklamak : пхъэлъэбжъанэкIэ зэщIэкъуэн.
tirnak I : Iэбжъанэ, тырнэлүш, - **şeytan tırnağı** : Iэбжъанэласклэ, - **tirnak izi** : IэбжъанэпIэ, - **tirnak göstermek** : Iэбжъанэ егъэлъагъун, - **tırnağı bile olamamak** : абы и Iэбжъанэф мыхъуфын, - **tirnaklarını kesmek** : и Iэбжъанэхэр пыупIщIын, - **tirnaklarını kerpetenle sökmek** : и Iэбжъанэхэр Iэдэклэ хэтхъын, - **tirnakhas.** : IэбжъанэкIухъ - и Iэбжъанэхэр тезыгъэх сымаджагъэ, - **tirnak sürtüştürmek** : и Iэбжъанэхэр зыщыхъуэн, - **dışinden tırnağın-dan arttırmak** : и дзэ, и Iэбжъанэм дэдзыхын, - **ayak tırnağı** : лъэбжъанэ, - **hayvan tırnağı** : фIалъэ, - **tirnak hastalığı** : IэбжъанэкIухъ -Iэбжъанэхэр тезыгъэху уз.
tirnak II : (...) псалъэ ухуам зыгуэр хатхэжын хъумэ IэбжъанитIм я кум датхэр.
tirnakçı : дыгъуакIуэ.
tirpan : шэмэдж, - **tirpan sapı** : шэмэджыкI, - **tirpan ağzı** : кхъуэпэ, шэмэджыдзэ, - **tirpan dövme aletleri** : сыдж-уадэ Iэмэпсымэхэр, - **tirpanın kapatılıp taşınması** : жъакъэ – шэмэджыр кьегъэзыхыщауэ кIым фIэлъмэ, - **tirpan parçası** : шэмэдж дакъэм кьытепIиикI, шэмэджыкIым и гъуанэм ирагъэтIысхъэ жыр быдз цыкIуращ, - **tirpan korumalığı** : шэмэджыр кьутэгъуафIэ мыхъун папщIэ и дакъэм ирадзэ гущI плащIэращ, - **tirpanın ürünü yatırması** : шэмэджтеблэ – хъэцпацэр щыIуахыжкIэ щхъэмыжхэр зы лъэныкъуэу гъуэлъын папщIэ шэмэдж дакъэм трагъэуэвэ пхъэлэбжъанэ цыкIу, - **tirpan dibi** : шэмэджут-

шэмэдж дакъэмрэ лэгурымэмрэ я зэхуакурщ, - **tirpan boyunduruğu** : шэмэджыгъу – шэмэдж жьэгъупс, - **tirpan parçası** : шэмэдж дакъэм илэ шэмэджыклым хагъэтлысхъэ жыр быдз цыкырщ, - **tirpan tutamağı** : хъэшплэтыкь, хъэштирагу –лэгурымэм къэбэрдейхэр апхуэдэу йоджэ,

tirpancı : мэкъуауэ, хаклуэ.

tirpanlamak : шэмэдж еуэн.

tirtiklamak : кыпыудын.

tirtil zoo. : пщэщэхуэ, щыгыныхь.

tis : цысс.

tislamak : цысын.

tisildamak : ыхь.

tynet : и хабзэ.

ti : ауан, - **tiye almak** : ауан щлын.

Tibet coğ. : Тибет.

ticaret : щэн-щэхун, - **ticaret borsası** : щэн-щэхун хасэ, - **ticaret mahkemesi** : щэн-щэхун хеящлэ, - **ticaret yasası** : щэн-щэхун хабзэ, - **ticari kazançlar** : щэн-щэхун хэхъуэхэр, - **ticari mukavele** : щэн-щэхун зэгурыуэ тхыгъэ.

tifo, tifüs med. : хуабэуэ.

tiftik : бжэныц.

tik : хэлъэт.

tiki olmak : хэлъэт илэн.

tiksindirici : гу щыгъэкырей.

tiksindirmek : игу щыгъэклын.

tiksinmek : гу щыклын.

tiksinti : гущык.

tilki zoo. : бажэ, - **siyah tilki zoo.** : бажапцлэ, - **tilki gibi kurnaz** : бажэм хуэдэу губзыгъэ, - **tilki yuvası** : бажагъуэ, - **tilki derisi** : бажафэ, - **tilki kuyruğu** : бажэклэ, - **tilki yavrusu zoo.** : бажэшыр, - **tilki avcısı** : бажащэ, - **beyaz tilki** : бажэхуэ, зи цыр хужьыфэ бажэ.

tilkilik : губзыгъагъэ.

tilkiüzümü dört yapraklı bot. : *Pars L.*, инбыр : Къафкъас Ищхъэрэм инбыр лэужьыгъуит, илъэс зыбжанэклэ къэкӀ удэхэщ. См 25 – 40 я кӀыхагъщ. Инбырхэм я удз щхъэкӀэм гъэ-гъа закӀуэ кӀыпедзэ. Мэз щӀагӀхэм куэдӀу кӀыщокӀ.

tim ask. : зэуаклуэ гуп.

timsah zoo. : благъуэ.

tiner : щӀэпдагъэ.

tip : шапхъэ.

tipi : борэн, уэсудэ – жьапщэшхуэ клэрахъуэм, гъуэжькуийм зэрихъэ уэс.

tiraj : бжыгъэ (тхылъ, газет, журналхэм кыдагъэкӀ бжыгъэ).

tiran : джатэдэпщ – джатэрэ дэкӀузэныгъэкӀэ пщыгъэр, тетыгъуэр зылыгъ.

tirildemek : клэзызын, - **tiril tiril titremek** : щӀылэм игъэкӀэзызын.

tirit : джэдыпсым щӀакхъуэ гъэлыгъуа хэлӀытӀауэ, шху текӀэжауэ шхыныгъуэ.

tırnaklama : плэстхъын, - **tırnak izi** : плэстхъыплэ.

tiryaki : еса, - **sigara tiryakisi** : тутынафэ.

titiz : гумызагъэ.

titizlik : гумызэгъагъэ.
titrek : клэзырей.
titrekkavak bot. : *Populus tremula L.*, пхъэщабэ : зи лъэагъыр м 20 – 30 хъу жыг лэужьы-
 гъуэщ. Псы нэхъыбэу зыцигъуэт щыплэхэм фыуэ кыщокл. Ди мэхэм куэдурохъэлэ.
 Мафлэдз, тхылъымплэ кыхащыкл.
titreklik : клэзыгъэ сымаджагъэ.
titreme : клэзыз, клэкуакъуэ.
titremek : клэзызын, клэкуакъуэн, - **korkudan titremek** : шынагъуэм игъэклэзызын, - **titreye**
titreye : клэзыз-клэзызурэ.
titreşim : клэзыз.
titreşmek : зэдэклэзызын.
titreştirmek : гъэклэзызын.
tiyatro : театр.
tiz : макъ псыгъуэ.
tohum : жылэ, хъэдзэ, - **tohum ekmek** : жылэ тесэн, - **tohumsuz kalmak** : жылапхъэншу
 къэнэн, - **tohum özü** : жылэку, - **tohumluk çavdar** : жылапхъэ хъэпций.
tohumluk : жылапхъэ.
tohumluk hayvan zoo. : жылэклэ – ягъэбэгъуэн щхъэклэ къагъанэ е къащэху, жылапхъэ.
 Лъэпкъым е жылэм дэса цыхухэм ящыщыу къанэ закъуэми хужалэ.
tohumun patlaması : жылэм кыиурыжа –жылэм и бынжэм кыиклыкла цыкырщ.
tohumluk sepeti : сыхъ – я пщэм флэщлауэ япэм жылэ зэрапхъыу щыта матэт.
tok : ныбэ из, - **tok karnına** : ныбэ изклэ.
toka I : быж
toka II : лэубыд, - **toka etmek** : и лэр убыдын.
tokalaşmak : лэ зэрыубыдын.
tokalı : быж зилэ.
tokat : епэфэуэн.
tokgözlü : мынэпсей.
toklu zoo. : 1. лэбгъэ, 2. шынабгъэ, 3. илхэсым ит щынэ, 4. бгъэбз, - **toklu (erkek)** :
 гъэлхъу.
tokmak : умэ, - **tokmak sapı** : умэкъу, кукъу, - **tokmak gibi** : умэм хуэдэу.
tokmaklamak : еумэн, - **sen kamaysan, ben tokmağım** : уэ ухъэлэмэ, сэ сыумэщ.
toksin : щхъуэ.
toksözlü : 1. зи псалхэр пэж, 2. пэж жызылэ, 3. кхъэхэкл нехэкл хэзмылхъэ.
tokuşmak : зэудэклын.
tokuşturmak : зэдегъэуэндэклын.
tolerans : плалэ лей.
tolga ask. : жыр пылэ.
tomar : зэклуэцышыхъа.
tombak -min. : домбеякъ.
tombul : пшэр.
tombulluk : пшэрыгъэ.
tomruk : жыг дакъэ, мывэшхуэ, - **ormandan ağaç indirirken arabaya bağlanan tomruk** :
 пхъэлхъэф.

tomurcuk : гуль, къэмыгъэгъа, мытлэпла гуль.

ton I : тон, 1000 кг.

ton II : 1. макъым и гъумагъ, 2. макъ, 3. жылэклэ, 4. Фэхэм, илэгъэхэм я къуэлэныгъэр зэрызыщхьэщыкл.

tonaj : хьэлъагъ.

tonc : хьэсэбэкъу, вагъззэтедзэ – гъунэр хьэсэкум щыралъэу вагъэбдзумэхэр зэжъэхэхуэу щавэклэщ.

tonga arg. : къэпцлэн, - **tongaya basmak arg.** : укъагъэпцлэн, - **tongaya bastırmak arg.** : къэгъэпцлэн.

tonoz : унащхьэ.

tonton : къэшэн, щласэ, гурыхь цыху.

top : 1. топ, 2. хьурей, 3. лэщэхуэ, 4. лэцклэ, - **topa vurmak** : топом еуэн, - **topla duvarı yıkmak** : лэщэхуэклэ блыныр иудын.

topaç : чын – пхъэ быдэм е былым бжъакъуэм кыыхэхуэу зи пэр папцлэ, банифэ е щэкл лув щлопщклэ къагъафэ щлалэцлыкы джэгуалъэ, - **topaç kamçısı** : чынщлопщ – чыныр кыызэ-рагъафэ щлопщ цыкы, банифэ флэлыу, - **topaç döndürmek** : чын гъэвуун, - **buzda topaç oyunu** : мылым чын джэгун, - **iki tarafı sivri topaç** : чын хьэгуагуэ – зи клапитлри уплэ-щла чын, - **kemik topaç** : къупщхьэ чын – къупщхьэм кыыхэщлыкыауэ, - **ağaç topaç** : пхъэ – чын – и пэм гъушлунэ хауклэри ягъэву.

topak : 1. бэга, 2. хьурей.

topaklamak : гъэхьуреин.

topal etmek : гъэлъэшэн.

topal : лъашэ, щлакъуэ.

topallamak : лъэшэн, щлакъуэн.

topallık : щлакъуагъэ.

toparlacık : хьурей цыкы.

toparlak : хьурэй.

toparlakpirasa bot. : *allium rotundum L.*, хьэбжбын – илгъэс зы бжъанэклэ къэкл бжбын ллэу-жыгъуэщ. Губгъуэхэм, хьуплэхэм, мэкъуплэхэм кыыщыкыу куэдрэ урохьэллэ.

toparlamak : зэщлэкъуэн.

topaz : топаз.

topçu ask. : топауэ, топгъауэ.

toplama : зэхуэхьэса.

toplamak I mat. : зэхэлъхьэн.

toplamak II : зэщлэкъуэн, зэхуэхьэсын, - **toplama kampı** : гъэрылуэ, - **ağzını topla** : уи жьэр зэщлэкъуэ, - **oturma odasını toplamak** : хьэщлэщыр зэщлэкъуэн, - **sofrayı toplamak** : лэнэр зэщлэкъуэн.

toplanmak : зэхуэсын, 2. зэлущлэн.

toplantı : 1. зэхуэс, 2. зэлущлэ, - **toplantı halinde** : зэхуэсауэ,

toplantı teri: бэщ – зэхуэсыплэ.

toplardamar anat. : лъынтхуэшхуэ.

toplaşmak : зэрыгуеин.

toplatmak : зэхуегъэхьэсын, зэщлэгъэкъуэн.

toplayıcı : зэхуэхьэсаклуэ.

toplu : зэхуэхьэса, зэщлэкьуа.
toplu iğne : мастэтоп.
topluluk : зэхэт, цыхубэ зэхэт.
toplum : жылэ, - **toplum bilim** : жылэ щлэныгьэ, - **iki toplumlu** : жылит, - **toplumsal ilerleme** : жылэ гьэсэныгьэ.
topoğraf : щыпщ.
topoloji : топологи.
toprak : щы, щыгу, - **toprak olmak** : щым хэткыхьын, - **kara toprak** : щы фыцлэ, - **toprak bilim** : щыгу щлэныгьэ, - **toprak altı** : щы щлагь, - **kabaran toprak** : щы кьэпщ, - **yeni toprak** : щыщлэ, - **uyandırılmış toprak** : щыщлэ кьэлэта, - **bereketli toprak** : щы пшэр, - **toprak cemresi** : лувыхьыгьуэ щым кьэтлэтлэжын, кьэвыжын щыщидзэрщ.
toptan : псори.
topuk : лъэдакьэ, - **topuk çatlağı** : лъэдакьацэ, - **topuk yarığı** : лъэдакьачэ, - **topuk bağı** : лъэдакьэпс, - **topuk tüyü** : лъэклэныц – лъэдакьэм апхуэдэуи йоджэ
topuz : гьущл хьурей, щхьэцхьурей.
topyekün : 1. псэури, 2. псори.
toraman : лышхуэ.
torba : 1. хьуржын, 2. кьэлътмакь, 3. гьутхьэпсылъэ, 4. пэшмэн, - **-deri torba** : фэнджьей, - **yem torbası** : лус кьэлътмакь.
torf : шэдгуарцэ.
torna : 1. пыгьэкырэхьу, 2. лъэрыгу, - **torna etmek** : пыгьэкырэхьуэкын, - **torna ile gezmek** : лъэрыгуклэ кьэкыхьын.
tornavida : гьазэ – фэбз зилэ гьущлунэхэр зэрыхалыантлэ лэдэ пэ плащлэ.
tornistan dnz. : гьуэгүзэхьуэкл.
torpido dnz. : зауэхьухь, гынылъэес.
torpil dnz. : кхьухьышэес.
torpillemek dnz. : кхьухьышэесклэ еуэн.
tortop : хьурейуэ.
tortu : тхьурымбэ, - **tortunun dibe çökmesi** : щлэтфысыкын, щлэтфысыклахуэ.
torun (kız) : пхьурылъху.
torun (oğul) : кьуэрылъху.
toryum min. : торюм.
tos : натлэрыуэ.
tosbağa zoo. : шылъэгү.
tost : тост.
tostoparlak : хьуреибзэ.
tosun zoo. : танэхьу, - **tosun gibi** : танэхьум хуэдэу.
tosuncuk zoo. : танэхьужьей.
totem : тхьэ нэпц, тхьэ пэлъытэ.
toto : тхьэета кьиш.
toy I : мыгьэса, щлалэщлэ.
toy II zoo. : Otis tarda L., дудакь, - **küçük toy zoo.** : адэжынэ.
toyluk : щлалагьэ.
toynak : былым лъэбжьанэ.

toz olmak : бзэхын.
toz : сабэ, - **toz bulutu** : сабэ пшагьуэ.
toz çekici-süpürge: сабэлъэф.
tozlanma: сабэр былэн, хиуэн - сабэр хэтлысхьэн (щыгъыным, алэрыбгъум, упщлэм).
tozlu : сабалъэ.
töhmet : лажьэ зытралъхьэр.
tökeleme : лъэпэрапэ.
tökelemek : лъэпэрэпэн.
töre : хабзэ.
törebilim : хабзэ щлэныгъэ.
tören : зэлущлэшхуэ, хьэгьуэллыгъуэ.
töretanımaz : хабзэншэ, хабзэмыщлэ.
törpü : 1. и, 2. пхъахьуэ, - **altını törpülemek** : щлэхъуклын, - **ağzını törpülemek** : лухъуклын, - **üstünü törpülemek** : техъунщлыкын.
tövbe : щлегуэжа, - **tövbe etmek** : щлегуэжын.
trabzan : пклэлъейлүл, пхъэмбру (пхъэшыхьу) – дэклуеиплэ, лъэмыж сытхэм хуащл быдаплэ.
trafik : хьэгурыгъажэ гъуэгү.
tragopogon bot. : *Tragopogon L.*, губгъуэбжъэхуц : ллэужьыгъуэ зыбжнэу гуэша удз лъэпкыгъуэщ. Псори гьитлклэ къокл. Бжъэжхуцым хуэдэу, цы хужь щабэ кыпоклэ. Хьуплэхэм, мэкъуплэхэм н. кыщокл. Бжъэм фо кыхах.
trahoma med. : ней уз.
trajedi : гуауэ, дыхьэгъ.
trajedist : дыхьэлигъэ
traktör : трактор.
trampa : зэхъуэж, - **trampa etmek** : зэхъуэжын.
trampet müz. : фэтларпл.
trampetçi müz. : фэтларплауэ.
tramvay : трамвай.
transfer : 1. лушын, 2. хьын, 3. зэблэхъун.
transit : кьэмыувылэу блэклыу.
transkafkas seseli baharatı bot. : *Libanotis transcaucasia Schischk*, вэныгъуэ : гьитл хуэ-дизклэ кьэкл удз ллэужьыгъуэщ. Лъабжъэ быдэ ещл. Къыщокл джабэхэм, мэкъуплэхэм, гьурцейхэм, бгыщхьэхэм.
translantik dnz. : 1. хышхуэ адрыщл, 2. хышхуэ адрыщлым клуэ кхъухъ.
trapez: ухъ.
traş : упсын, щын, - **traş bıçağı** : жьаклэупсысэ, - **sakal traşı** : жьаклэр егъэупсын, - **saç traşı** : щхьэц егъэщын, - **yarım traş** : ныкьуэупс.
traşlı : упса.
traşsız : мыупса.
tren : мафлэгү, - **tren yolu** : гъущл гъуэгү, мафлэгү гъуэгү.
trençkot : 1. цакуэплащлэ, 2. уэшх цакуэ.
treyler : хьэлъэлузыш, хьэлъэ зезыщэ.
tribün : трибун.
triko : цыхъэ, цыхъар.

trilyon : трильон.
triportör : хьэгульгакъуищ.
trolleybüs : тролейбус.
trompet müz. : бжъамий.
tropikal : тропикал.
tsey : цей, - **tseyin altına dikilen kumaş** : сэнджэху, - **tseyin etek yırtmacı** : клэкъуащлэ.
tsey makarası : цэлэп – цеящэм деж цы луданэр зытешыхъа шэрхъ дыкъуакъуэ джэрэзращ.
ts'ibe : цыбэ – мэл лэфраклэ къупщхьэм кыыхэщыклауэ, гущэм хэлъ нанур щлэмыгъутхьэн папщлэ я бэкъу далъхьэ къупщхьэ кугъуанэ.
tu : пу.
tual : илэн.
tufan : Нухъ и лъэхъэнэм къешха уэшхышхуэр.
tufeyli : хэшхык, дэшхык.
tuğla : чырбыш, - **tuğla kalıbı** : чырбышкупхъэ, - **tuğla imali** : чырбышгъэж, - **tuğla harmanı** : чырбыш хьэм.
tuhaf : гъэщлэгъуэн, - **tuhafıma gitti** : гъэщлэгъуэн кыысщыхъуащ, - **işin tuhafı** : лүэхум и гъэщлэгъуэныр, - **tuhafılık** : гъэщлэгъуэныгъэ.
tuhafiye : щыгъынхэр.
tuhafiyeci : щыгъыныщэ.
tul : лъэгагъ.
tulipauniflora bot. : *Gagae arvensis Dum*, бжыыныхущэху : илъэс бжыгъэклэ къэк, бжыын-бжыыныхухэм я лъэпкъщ, къэкыгъэ лъахъшэ цык, лүщ. Нэхъыбэу ущрохъэллэ мэкъу-плэхэм, дыгъафлэ джабэхэм, губгъуэхэм.
tuluk : фэнд, - **koyunu tuluk yüzmek** : малым и фэр фэнду - джанэу техын.
tulumba : псыкъиш лэмэпсымэ.
tuman : гъуэншэдэж щлагъщлэлъ.
tunç min. : шыгун.
tundra : тундра.
Tunus coğ. : Тунус.
tur : къежэкыгъуэ, - **tur atmak** : зэ къежэклын.
turfanda : хадэхэк, пасэ.
turist : къэк, лухъак, лүэ, - **turistik yer** : къэк, лухъыплэ.
turkuaz : туркуаз.
turna zoo. : кър, - **turnayı gözünden vurmak** : кър, ур и нэмклэ къэуклын.
turna balığı zoo. : хьэбдзэжьей.
turnuva kupası : бжъэлей – зэпеуэм шытек, лүэхэм ират бжъэ гъэфэрыщлэ.
turp bot. : *Raphanus sativus var radicola Pers*, балыджэ : цыхум куэд щлауэ къагъэк, л хадэ-хэк, лщ. Бжыыхэм ирихъэллэу мэхъу. Балыджэм цыхур зыхуэныкъуэ витамин лэджи хэлъщ.
turp gibi : балыджэм хуэдэу.
turp beyaz bot. : *Raphanus sativus L*, балыджэхуэ : балыджэ лъэпкъщ. Балыджащхьэ нэхъ ин зыщ, лхэр хадэм кыыханэ, гъагъэ жылэ ищ, лыхук, лэ, жылапхьэ зэхуахъэсын папщлэ. Ап-хуэдэ къэк, лыгъэм балыджэхъук, лэ йоджэр.

turp kırmızı bot. : *Raphanus sativus var. radícula Pers.*, балыджэплъ : адыгэхэм, нэгъоцӀ лъэпкъхэм къагъэкӀ балыджэ лӀэужьыгъуэщ. КъэкӀыгъэм и лъабжьэр зэрыплъыжьращ и фӀэщыгъэр къызытэхъукӀар.

turp siyah bot. : *Raphanus sativus L.*, балыджэфӀыцӀэ : гъитӀкӀэ къэкӀ хадэхэкӀщ. ЦӀыхухэм куэд щӀауэ къагъэкӀ, витамин хэлъщ, хушхъуэ зэмылӀэужьыгъуэхэр къыхащӀыкӀ.

turp yabani bot. : *Hesperis matronalis L.*, губгъуэбалыджэ : илӀэситӀкӀэ е нэхъыбэкӀэ къэкӀ зи лъэгагъыр см 100-м нэс удз лӀэужьыгъуэщ. Куэду къыщокӀ бгышхъэ мэкъупӀэхэм.

turşu : фӀӀы, гъэфӀӀыла, - **turşu gibi** : фӀӀыам хуэдэу, - **turşu kurmak** : гъэфӀӀыун.

turşuluk : гъэфӀӀылапхъэ.

turşu kabağı bot. : *Cucurbita pepo giraumontia Duch.*, къэбышкӀий : куэд щӀауэ цӀыхум къагъэкӀ хадэхэкӀщ. Къэб къуэпс ищӀыркъым, къыщӀэкӀэр цыкӀуш. КъэбышкӀий шыуар шхын гъэщӀэгъуэн мэхъу.

turuncu : плъыжьыгъуэжыфэ.

turunçgiller : гуащӀэкӀэ лӀэужьыгъуэхэр.

tuş : 1. пшыналӀпэ, 2. тхыцӀэкӀэ тедзэн.

tut : убыд.

tutacak : убыдыплӀэ.

tutam : лӀгуэ.

tutar : уасэ.

tutarak med. : гъуэжъуз.

tutarlı : теубыда.

tutarsız : теубыдэгъуэншэ.

tutkal : бдзантихъэ, ащ – гуэдз хъэжыгъэкӀэ зэхэщӀа шхӀпс.

tutkallamak : бдзантихъэн.

tutku : дэхъэх.

tutkun : 1. дэхъэха, 2. зэдэщӀын.

tutkunluk : зэдэщӀыныгъэ.

tutmak : убыдын, лыгъын, - **bir dediği bir dediğini tutmamak** : жилӀэр зэтемыхуэн, - **dilini tutmak** : и бзӀгур убыдын, - **ev tutmak** : унэ бӀэджӀнду къэщтэн.

tutulamayan : яхуэмыбыдыф.

tutsak : гъэр.

tutsaklık : гъэрын, гъэрыплӀэ.

tutturmak : егъэубыдын.

tutucu : лъэхъэнэм емыкӀуф.

tutuk : зӀфӀэна.

tutuklama : убыдын.

tutuklanmak : уаубыдын.

tutuklatmak : егъэубыдын.

tutuklu : ягъэтӀыса.

tutulma : иубыдын, - **ay tutulması ast.** : мазэр иубыдын, - **güneş tutulması ast.** : дыгъэр иубыдын.

tutum : къегъэл, къыдэгъахуэ.

tutumlu : къезыгъэлыф.

tutumsuz : къезымыгъэлыф.

tutunmak : зэубыдылэн, убыдын.

tutuşmak : щлэгъэнэн.

tutuşturmak : 1. зэщлэгъэнэн, 2. зэгъэззуэн.

tuvalet I : псыунэ, - **su almadan tuvalete giden** : бзаджэрылху – и гъунэгъу едыгъуэм, зыгъэгусэрейм, бзылхугъэм зи лэ кыхуэзылэтым, къубгъан здыщлэгъэмым ар хужалэр.

tuvalet II : зыгъэщлэгъэщлэгъэ, - **tuvaletini yapmak** : зыгъэщлэгъэщлэгъэ.

tuz : шыгъу, - **tuz-ekmek** : шыгъу-пастэ, - **tuz, biber ekmek** : шыгъу, шыбжий хэкӀутэн, - **tuzlu su** : шыгъупс, - **kaya tuzu** : мывэ шыгъу.

tuzlamak : шыун.

tuzlanmış tulum : фэнд шыуа : матэм шхыныгъуэ илху, абы зы лэлъэныкхуэ кхъуэщын махъсымэ щлэгъужам хужалэрт.

tuzlu : шыугъэ.

tuzlu metal : шэхъуампцлэ – гъуцл зыхэлъ шыгъу, фэм щелэгъэкӀэ зэрахъэт

tuzsuz : мышу,

tuzak : теуэ, къапхъэн, - **tuzak kurmak** : теуэ ухуэн, къэпхъэн гъэувын.

tuzla : шыгъу кыщлэгъэщлэгъэ.

tuzotu bot. : *salsola rutenica Ijin*, жьуджалэ, жьуджадэ – зы гъэкӀэ фӀэкӀ кӀэкӀыркхым.

tüberkülöz med. : жъэнуз, жъагъуэ уз – тхъэмбылым ефыкӀ уз зэрыцлалэ шынагъуэ, тхъэмбылым щӀылэ еуэн.

tüccar : щакӀуэ, дэжыг, бодрэт – кӀэцӀэху-щӀэжыным хэхъуэ кӀезыгъэщӀ цӀыху.

tüf : мывэкӀэб.

tüfek : фоч, - **çift namlulu tüfek** : фоч зэгъуэт, - **tek namlulu tüfek** : фочзакхуэрыуэ, - **tüfek atmak** : фоч гъэуэн, - **tüfek çatmak** : фоч зэупсеин, - **tüfek dipçigi** : фоч дакъэ, - **tüfek namlusu** : фочыкху, - **tüfek patlama sesi** : фоч уэ макх, - **tüfek satıcısı** : фочыщэ, - **tüfek kılıfı** : дохъутей, - **tüfek tamircisi** : фоч зыщӀыж, - **tüfek kayışı** : дамэпс, - **makinalı tüfek** : машинэфоч, - **tüfek burnu** : фочыпэ, - **uzun menzilli tüfek** : жыхъэрыуэ фоч, - **tüfek dayanağı** : зэпэбаш – фочыр щытрагъэпсыхъэкӀэ фочыпэм щлагъэуэу кыздрахъэкӀ пхъэ быдэ зэпха цыкӀуитӀт. Зауэ тхъэрыуэ щашӀкӀэ зауэлитӀтым я бгъэхэм нэс лэтауэ ялыгъ зэпэбашым зырызу псори щлагъэкӀыурэ тхъэ ирагъауэ, - **tüfek burnu** : фочынэ – фочыкум и пэ дыдэрщ, - **tüfek kurşunuyla ölen** : фочыпэрыхъ – фочышэм ихъа, - **eski adige tüfeği** : хъэжмэстафэ – адыгэ штауч фочыжхъэм ящыщ, зыщӀам ицӀэр зэрихъуэ, - **tüfek kalibresi** : шэхъшынэ – фочыкум и гъумагъыр, къалибрэ, - **tüfek cinsi** : лэуэкӀ – шыплӀэкӀэ кӀрихъэкӀыу щыта пасэрей лэцэт, - **tüfek sesi uzaklığı** : фочуэгъуэ – жыхъагъэ кӀэзыгӀэлъагъуэ, фочыр ягъэуамэ и макхыр зыдынэсыр, - **tüfek yivi** : курыбз – фоч бжъамийм и кӀуэцӀыр ирабзыкӀыу шэр нэхъ жыхъэ, икӀи джэрэзыу кӀуэн, зытрагъэпсэм техуэн папщӀэ къагупсыса лэмап

tüfek barutu : тегъащхъэ – фоч дапхъэм тракӀутэ гынжъей.

tüfekhane : фочыщ – фочхэр щалыгъ, щажъумэ псэуалъэ.

tüfek keçesi : дохъутей – фочыр уэхх-уэсым ирашахъумэу япэм адыгэхэм зэрахъа упщӀэ фочылхъэ.

tükeniş : ухыгъэ.

tükenmek : яухын, - **kitap tükendi** : тхылхыр яухащ.

tükenmez : мыухын.

tükenmezlik : мыухыныгъэ.

tükenmiş : иуха, - **tükenmiş bir şair** : ухыныгъэм нэса усаклуэ.
tüketici : щэхуаклуэ.
tüketim : ухын.
tüketmek : уухын.
tükürmek : убжьытхэн.
tükürük : лупс, - **kalın түкүрүк** : улпсыбэ.
tül : чэсеипс, - **tül entari** : чэсеипс бохустей.
tülbent : чэсей, - **beyaz түlbent** : чэсейфэху.
tüm : псори, зекләри.
tümör med. : бэгыгъэ, -**yağ tümörü** : кыркуэ.
tümsek : къандзэгү.
tümsel : пыртыкь.
tünaydın : шэджагъуэф.
tünek : 1. теуаплэ, 2. пытысхьэплэ, 3. лъэуджыджэ, ушын, уэльий, лъэуей, - **horoz tünedi** : адакър лъэуджыджащ.
tünel : щытл гъуэгү, - **tüneli geçmek** : щытл гъуэгүм иклын.
tünemek : 1. лъэуджыджэн, 2. теувэн, 3. пытысхьэн.
tür : лъэужьыгъуэ.
türban : турбан, щхьэпылэ, щхьэфлэпхык.
türbe : кхьэлэгъунэ.
türbedar : кхьэлэгъунэ плъыр.
türdeş : зэлэужьыгъуэхэр.
türedi : 1. иужьклэ зылъэгъуа, 2. хущлэкъуа.
türeme-k : кыхьэгъэклын, гъэлъхуэн, гъэбэгъуэн.
Türk : Тырку, лъапэклагуэ, лъэпагу.
türkçe : тыркубзэ, - **türkiyat** : тыркубзэ щлэныгъэ.
Türkistan coğ. : Туркистан.
Türkmen : Тыркумэн – тыркумэн лъэпкъым щыщ.
Türkmenistan coğ. : Туркменистан – тыркумэнистан хэгъэгү.
türkü : уэрэд, - **türkü yapmak** : уэрэд усын, хуэусын.
tütmek : 1. гукъэкл, 2. тутьныс, 3. лугъуэ кърхун.
tütsü : лугъуэ егъэун, щлэгъауэ, щлэуэ.
tütsülemek : щлэгъэуэн, гъэлыгъуэн.
tütün : *tabacum L.*, тутьн, джырышкый – зы гъэклэ флэкл къэмыкл къэклыгъэщ. Европэм тутьныр 1560 гъэм Францием и лыклуэ Жан Нико кърхаш. Апхъазым куэду кыща-гъэкл. - **tütün kesesi** : тутьнылъэ, - **tütün rengi** : тутьныфэ, - **deli tütün bot.** : хьэм-гъуэкъу.
tüy : къэуц, - **tüy yolunmuş** : гъэджэфа, - **tüy kalem** : къабзий пэрытх, - **tüyleri diken diken olmak** : и щхьэфэцыр тэджын, - **deri altında kalan kök** : цыфэнд – цы лъабжьэ гъуму джэд – къазхэр щафыщлэ фэм кыхэнэращ.
tüydürmek : щлэгъэцывэн.
tüylendirmek : гъэбэлэцэн.
tüylenmek : бэлэцэн.
tüylü : бэлацэ.

tüysüz : цыншэ, джафэ.

tüzük : хасэ хабзэ.

U, u : Y, y. ly, ly

ucuucuna : ерагъпсэрагъыу.

ucube : наджэ - луджэ, - **doğuştan ucube** : былуэбышэ.

ucuz : пуд, - **ucuz almak** : пуду къэцэхун, - **ucuz atlatmak** : пуду къелын, - **ucuz satmak** : пуду щэн, - **sudan ucuz** : псым нэхърэ нэхъ пууд.

ucuzlatmak : гъэпудын.

ucuzluk : пудыгъэ.

uç : пэ, лъэныкъуэ, гъунэ, нэз, клэдахъуэ - **uç uca gelmek** : и пэхэр зэхуэзэн, - **ucu bucağı olmamak** : нэзи гъуни имылэн, - **ucu birine dokunmak** : и пэр зыгуэрым елусэн, - **bir uçtan bir uca** : зы гъунэмрэ адреи гъунэм, - **ayaklarının ucuna basarak yürümek** : и лъа-пэхэмклэ зеклуэн, - **ayaklarının ucunda durmak** : лъапэклэ зитлэн, - **dilinin ucunda** : и бзэ-гупэм телтын, - **dünyanın bir ucunda** : дунем и зы лъэныкъуэм, - **iki ucunu bir araya getirmek** : и питыр зы щыплэм къэгъэклуэн, - **ucuna oturmak** : пытлысхьэн, - **ucu kurumak** : пыгъуклын, - **ucundan yemek** : пышхыклын.

uçak : кхъухьлтатэ, - **uçak kaçırmak** : кхъухьлтатэ гъэклуэсэн.

uçak kaptanı : кхъухьлтатэпщ, кхъухьлтатэзехуэ.

uçan top : лэтоп, лъатэтоп (воллейбол), хъэфэпщ зэпырыдз.

uçan : лъатэр, - **uçan kuşa borcu olan** : бзу лъатэм и щыхуэ зытель.

uçan otomobil : хъэгултатэ

uçarılık : щлалагъэ.

uçkur : шхъэпс, гъуэншэдджхъэпс, - **uçkur imalinde kullanılan bıçak** : щхъэкъуэсэ.

uçlanmak : етын.

uçlu : пэ зилэ.

uçmak : 1. лъэтэн, 2. пыклын, - **uçma zamanı** : лъэтэгъуэ, - **benzi uçmak** : и фэр пыклын, - **içeriye uçmak** : илътэн, - **dışarıya uçmak** : илътын, - **önünden uçmak** : лулэтын, - **üzerinden uçmak** : щхъэщылътын, - **aşağıya uçmak** : елътэхын, - **yukarıya uçmak** : дэлътэин.

uçsuz : гъунэншэ, - **uçsuz bucaksız** : гъуни нэзи имылэ, мардэншэ.

uçucu : лъатэрей.

uçuk I : 1. пыкла, 2. текла.

uçuk II : хэщтыкл.

uçuklamak : хэщтыклын.

uçurmak : гъэлътэн, - **kuş uçurmamak** : бзу мыгъэлътэн.

uçurtma : къангъэлътэ.

uçurum : бгызадэ, ехыгъуей, щыхуплэ.

uçuş : лъатэ.

uçuşmak : зэдэлътэн.

uf : уэху, (бэуэгъуэ).

ufacık : цыклунитлэ.

ufak : цыклу, - **ufak çapta** : мащлэ, жьыгъей, клэщхъ, клапинэ, - **bozuk para** : нэгъэцлу жьыгъей, - **ufak taş** : мывэ клэщхъ, - **ufak yığın** : клапинэ.

ufaklık : тло, пито, тлу.

ufak tefek : цыклуфэклу.

ufalamak : ущыкыуеин.
ufalmak : зыгъэцлыкун.
ufaltmak : гъэцлыкун.
ufaltılmış : гъэцлыкыа.
ufarak : цлыкы.
uflamak : щэтэн.
ufuk : 1. Абрагъуэгъунэ, 2. щыгумрэ уафэмрэ щызэхыхъэр, - **ufkunu genişletmek** : кууэ плъэфын.
uğrak : 1. луаплэ, 2. къэувылаплэ.
uğramak : 1. хуэзэн, 2. лууэн, - **geçerken uğramak** : луцлэн, - **uğrayıp almak** : хуэзэу лыхын.
uğraş : 1. луэху, 2. пэщэщын, 3. уджэрэджын.
uğraşı : епэщэщ.
uğraşmak : епэщэщын.
uğraştırmak : егъэпэщэщын.
uğratmak : хуэгъэзэн.
uğru : дыгъу.
uğuldamak : зуун.
uğultu : ву, зу.
uğultulu : зу макъ зыщлэт.
uğur : махуэ, - **uğur getirmek** : махуэ яхуэхъун, - **güle güle** : гъуэгу махуэ, - **ayağı uğurlu gelmek** : лъапэ махуэ хъун.
uğurböceği zoo. : мэшбэв, выцлыкы – мэшым хыхъэ цлэхэр зышх хъэплацлэ махуэ.
uğurlamak : дэклүэтэн, гъэклүэтэн.
uğurlanmak : кыбдэклүэтэн, уагъэклүэтэн.
uğursuz : мыгъуэ, емынэрылху – емынэм кыльхуа, цыху бзаджэ.
uhde : 1. хьэлъэ, 2. унафэ, 3. еплъын.
ukala : зызмышцлэж.
ukde : гуауэ, - **ukde olmak** : гуауэ щыхъун.
ulak : ллыкыуэ.
ulama : зэпылулэ.
ulamak : зэпылулэн.
ulan arg. : ей, уэ цлалэ.
ulanmış : зэпылула.
ulaşılma : кыщцлэхъэжын.
ulaşım : лъэщыхъэ, нэс.
ulaşmak : лъэщыхъэн, нэсын.
ulaştırmak : лъэгъэщыхъэн, нэгъэсын.
ulema : нэхъыжхэр.
ulu : ин, лъаплэ, лъагэ.
ululamak : гъэлъэплэн, гъэинын, гъэлъэгэн.
uluma : кыугъу, - **köpeğin uluması** : хьэр мэкъугъу.
ulumak : кыугъун.
uluorta : дауэрэми.
ulus : лъэпкъ.

ulusal : лъэпкъыу, - **ulusal gelir** : лъэпкъ хэхъуэ.
ulusallaştırmak : гъэлъэпкъын.
uluslararası : хэгъэгухэр.
ulvi : лъаплэ.
ulviyet : лъэплэгъэ.
umacı : шынагъуэ.
umde : и хабзэ.
umma : гугъэ.
ummadik : щымыгугъуэм.
ummak : гугъэн.
umman : хышхуэ.
umulmadik : узыщымыгугъуэм, - **umulmayan durum** : узыщымыгугъуэ лъэху.
umulmak : къогугъын, къыпщыгугъын.
umum : псэури, - **umuma açık** : псэури щыхьэфынщ, - **umum müdür** : псэуми я тхьэмадэ.
umumi : псэуми, - **umumi emniyet** : псэури зыхъумэ, - **umumi af** : псэуми яхуэгъэгъун.
umur : зыфлэгъэщын, - **umurumda değil** : зыфлэгъэщыктым.
umursamaz : зыфлэгъэщы.
umut : гугъэ, - **umut kesmek** : гугъэр хэхыжын, - **umut beklemek** : гугъэн – зыгуэрым щыгугъын.
umuduyla : и гугъэклэ.
umutlanmak : гугъэн.
un : хьэжыгъэ, - **has un** : хьэжыгъэ курыху, - **üzerine un serpmek** : хьэжыгъэ теудэн, - **un değirmeni** : щхьэл, - **su değirmeni** : псы щхьэл.
unsur : пкъыгъуэ.
unutkan : щыгъупщэх, щыгъупщэрей, гунэф, хэбзэуэж – зытепсэлтыхьыр лэщлэхун, щыгъупщэх хьун.
unutma-k : щыгъупщэн.
unutmabenі çiçeğі bot. : *Myosotis L.*, къырухугу – лъэужыгъуэ заулу гуэша удз лъэпкъыгъуэщ. Губгъуэхэм, мэкъуплэхэм, мэз лъапэхэм, къущхьэху бгылэхэм ущрохьэллэ, хадэхэр ягъэщлэрэщлэн папщлэ хашлэр.
unutmamak : щымыгъупщэн.
unutturmak : щыгъэгъупщэн.
unutulmak : уащыгъупщэн.
unutulmaz : ящымыгъупщэжын, гуимыкыж.
unutulmuş : ящыгъупщэжа.
unvan : и цлэ, - **ticari unvan** : щаклуэцлэ, фирмэцлэ.
unvani : и цлэ лейр.
upuygun : хуэфашэдэйдэ.
upuzun : кыхьыбзэу, - **upuzun yatmak** : кыхьыбзэу гъуэлтын.
ur med. : тыкьыр, бэгыгъэ.
urağan : жьапщэщхуэ, жьыбгъэщхуэ.
Uranüs ast. : Уранус.
uranyum min. : уранюм.
urba : щыгъын.

urban : хьэрып, лъакъуапцлэ.
urduca : урдыбзэ. (пакистаныбзэ).
urgan : кләпсэ.
us : гупсысэ, акъыл, клэщ.
usanç : зэш, - **usanç verici** : уезыгъэзэш.
usandırmak : егъэзэшын.
usanmak : езэшын.
usanmayan : мызэш, емызэш.
usare : пхъэщхьэмыщхьэпс.
uskur dñz. : псыху.
uslandırmak : гъэмамырын.
uslanmak : мамырын.
uslu : мамыр, - **uslu durmak** : мамыру щытын.
usta : лэзэ, - **usta işi** : лэзэ лүэху, - **ağaç ustası** : пхъэлэзэ, - **iş ehli** : хуэлэзэ.
ustabaşı : лэзащхьэ.
ustaca : лэзэу, хуэлэзэу.
usta çalgıcı : лъхьут, гъэлъхьутын – пшынэр игъагъуу, игъэбзэрабзэу, лэзэу еуэм хужалэ.
ustalık : лэзагъэ.
ustalıkli : лэзагъэклэ,
ustura : жьакласэ.
usturuplu arg. : хъуэнэфл.
usul I : и гъуэгү, и щыклэ.
usul II : хуэму, - **usul usul** : хуэм хуэму.
usulcacık : хуэмцыкыуу.
uşak : лыщлэ.
uşaklık : лыщлагъэ.
ut müz. : лут.
utanacak : узышыукытэн.
utanç : укытэ.
utandırmak : гъэукытэн.
utandırıcı : узыгъэукытэ.
utangaç : укытэрей, нэджыл – укытэ флэллык.
utangaçlık : укытэныгъэ, укытэгъуэ.
utanma hediyesi : укытапщлэ - абэдзэх щауэ къэзышам нэхъыжхэм яхуиугуэш тыгъэхэм апхуэдэу йоджэ.
utanmak : укытэн, - **yaptığından utanmak** : щлэукытыхьыжын.
utanmaz : мыукытэ.
utanmazca : мыукытэу.
utanmazlık : мыукытагъэ.
Utarit ast. : Меркур.
utçu müz. : лудауэ.
utku : теклүэныгъэ.
uyak : егъэщхь.
uyandırıcı : къэзыгъэуш.

uyandırılmak : укѡагъѡушын.
uyandırılmış toprak : щыщлѡ кѡѡлѡта.
uyandırmak : кѡѡгъѡушын, - **şüphe uyandırmak** : гурыщхъѡѡ егъѡщлын.
uyanık : кѡѡуша, мыжей.
uyanmak : кѡѡушын.
uyar : зезыгъѡклѡ.
uyarı : мыбѡлѡрыгъ.
uyarlamak : егъѡклѡн.
uyarmak : мыгъѡбѡлѡрыгъын.
uydu : 1. кѡыдѡзыклѡхъ, 2. хуѡхъѡѡ.
uydurma-k : 1. хуѡгъѡхъѡн, 2. зегъѡщхъын, 3. пѡлы упсын, - **ayak uydurmak** : лѡбакъѡѡ зѡдѡдзын, - **vidayı uydurmak** : лѡтлѡр хуѡгъѡхъѡн.
uydurmasyon arg. : пѡлыгъѡ.
uyduruk : пѡлы.
uydurulmak : пѡлы яупсын.
uygar : гъѡса, щѡныгъѡ.
uygarlaşmak : гъѡсѡныгъѡ илѡ хъѡн, щѡныгъѡн.
uygarlık : гъѡсѡныгъѡ, щѡныфлѡгъѡ.
uygulamak : щлын, щлѡдзѡн.
uygulamalı : пщлыурѡ.
uygulanabilirlik : пщлыфыну.
uygun : игъѡѡ, хуѡфащѡ, пѡхъѡ, - **uygun bulmak** : хуѡфащѡѡ лъытѡн.
uygunsuz : пѡмыхъѡн.
uygunsuzluk : имыгъѡѡ.
uyku : жей, - **uyku tutmamak** : мыжейфын, - **uykusu gelmek** : и жеин кѡѡклѡѡн, - **uykusu kaçmak** : жейр флѡклѡѡдын, - **uykusunu almak** : жейр хурикъѡн, - **uykuya dalmak** : хѡжеихъын, - **uyku sersemliği** : жейбашхъѡѡ, - **uykuda horlamak** : пырхъын, - **uyku hırı** : жейхушхъѡѡ, - **uykusunda horlayan** : жейпырхъ, - **çabuk uyuyan** : жеигъѡафлѡ, - **zor uyuyan** : жеигъѡей, - **uyku zamanı** : жеигъѡѡ, - **bir uyumluk zaman** : жейпаклѡ – зѡ кѡы-зѡщыугъѡ нѡгъѡнѡ цлыхум къижейр.
uykucu : жейнѡд, жеирей, жейм тхъѡ трѡху – куѡдрѡ жей, лѡѡхуншѡ.
uykusuzluk : жеиншѡ, жеиншагъѡ.
uyluk anat. : куѡ, - **uyluk kemiğinin sivri tarafı anat.** : куѡ къѡапѡ.
uyma-k : 1. зѡдегъѡщлын, 2. зѡтехуѡн, - **sözleri birbirine uymuyor** : и псалъѡхѡр зѡтехуѡкъым.
uyruk : и хѡгъѡгур.
uysal : мамыр, лѡрыщлѡ.
uysallık : мамырыгъѡ, лѡрыщлѡгъѡ.
uyuklamak : щхъѡукъѡѡн.
uyum : кѡызѡдищтѡѡ, зѡдеклѡѡ.
uyum sağlamak : зѡдегъѡштѡн, зѡдегъѡклѡн.
uyuma-k : жеин, - **uyur gibi yapmak** : жей нѡпѡл зыщлын.
uyumlu : 1. кѡызѡдиштаѡѡ, 2. зѡдеклѡѡѡ, вѡгъзѡгъѡ.

uyumsuz : 1. кыизэдимыштэу, 2. зэдемыкыу, 3. бжыыщлэмыхэ – цыхум яхэмызагъэ,
 мывэгъэхэгъ
uyuntu : хуэмыху.
uyurgezer : жейкэкълухъ уз.
uyuşma : 1. зэгурылуа, 2. зэдеклуа, 3. ундэрэщхъуа.
uyuşmak I : 1. зэгурылуэн, 2. зэдеклун, 3. ундэрэщхъуэн.
uyuşmak II : диин.
uyuşmazlık : зэгурымылуэныгъэ.
uyuşturma : гъэудэрэбжъэн.
uyuşturmak : гъэдиин.
uyuşturuucu : 1. узыгъэдий, 2. хьэрэтломпл.
uyuşuk : дия.
uyuşukluk : диягъэ.
uyutmak : 1. гъэжеин, 2. кьэгъэпцлэн, 3. гъэжеижын.
uyutucu : узыгъэжей.
uyuz med. : фашхэ, щыфашхэ, тлэхъуфэхъу, - **uyuz etmek** : гъэбэмплэн, -**uyuz olmak** :
 хуэбэмплэн.
uz : лэпэлэсэ, лэдакъэщлэк, лэзэ.
uzak : жыжъэ, пэжыжъэ, пэлэщлэ, пылудза, тлпх, тлпхлхэпх, - **uzak akraba** : благъэ жыжъэ,
 - **gözden uzak, gönülden uzak** : нэм пэжыжъэмэ, гуми пэжыжъэщ.
uzakdoğu : жыжъэкъуэкълплэ.
uzağa gidebilen : клуафлэ – емышу гъуэгуанэшхуэ зэпызычыф цыху е шы.
uzaklık : пылудзагъэ, жыжъагъэ, - **yürüterek uzaklaştırmak** : лушын.
uzaksamak : жыжъэ щыхъун.
uzamak : хэхъуэн, клыхъ хъун, - **günler uzuyor** : махуэхэм хохъуэр, - **boyu uzamış** : и
 клыхъагъым хэхъуащ.
uzanmak : 1. зыукъуэдиин, 2. клуэн, - **dışarı doğru uzanmak** : щлэтлэиклын.
uzantı : кыыпыт.
uzat : кьэший.
uzatmak : 1. хуэшиин, 2. гъэклыхын, 3. ущхуэн – укъуэдиин, - **uzatmayalım** : дывмыгъэ-
 клыхъ, - **dil uzatmak** : бзэгу хуэшиин, - **dışarı uzatmak** : щлэшииклын, - **dışarı doğru uzat-**
mak : лушииклын, - **el uzatmak** : лэ хуэшиин, - **parmak uzatmak** : лэпэр хуэшиин.
uzatmalı : гъэклыхъа.
uzay ast. : уэгъ, - **uzay adamı** : уэгъ цыху, - **uzay elbisesi** : уэгъ фащэ, - **uzay gemisi** : уэгъ
 кхъухъ, - **uzay istasyonu** : уэгъ кьэувылэплэ, - **uzay uçuşu** : уэгум щылъэтэн.
uzgörür : захуэу зылъагъу.
uzlaşıcı : гурылуэныгъэ зыхэлъ.
uzlaşma : зэгурылуэ.
uzlaşmak : зэгурылуэн.
uzlaşmaz : зэгурымылуэн.
uzlaştıracı : зэгурызгъалуэ.
uzlaştırma : зыгурызгъалуэ, - **uzlaştırma kurulu** : зэгурызгъалуэ гуп, - **uzlaştırma toplantısı** :
 зэгурызгъалуэ зэлущлэ.
uzlaştırmak : зэгурагъэлуэн.

uzluk : лэпэлэсагъэ.

uzman : лүэхум и лэзэ, хуэлэзэ.

uzmanlaşma : лүэхум хуэлэзэ.

uzmanlaşmak : лүэхум хуэлэзэн.

uzmanlık : лэзагъэ.

uzun : 1. кыхь, 2. укъуэдия, - **uzun araç** : хьэгү кыхь, - **uzun atlama** : лъэн, - **uzun çizgi** : кыхьытхь, - **uzun etmek** : кыхь щыин, гъэкыхьын, - **uzun hikaye** : таурыхь кыхь, - **uzun kafalı** : щхьэ кыхь, - **uzunlamasına** : и кыхьагъклэ, - **uzun oturmak** : кыхьу тысын, - **uzun tutmak** : кыхьу убыдын, - **uzun uzadiya** : кыхьлтыхьу, - **uzun zaman** : лъэхъэнэ кыхь, - **eski zaman**: лъэхъэнэжь – куэд дыдэ зытекыжа щылагъэ, - **uzun boylu ince insan** : цымышкый – цыху лъагэ псыгъуэ дыдэ.

uzun adımla yürüyen : кыухьу – лъэбакъушхуэ зычурэ зеклуэ.

uzunca : кыхьу.

uzunçalar : кыхьеуэ,

uzun getr : лъэгуажьэлъей – шым иритесыну, лъэгуажьэм кыфлэкыу ящлу щыта лъей кыхьт, цыпхъэм е мэлэфэ гъэтэджам кыхашчыклауэ гъуэгшэджым кытратхьэу.

uzunluk : кыхьагъ.

uzunluk ölçüsü: 1) тхьэшэщл – кыхьагъ кызыэрапщү щыта шапхъэт, 2) шальэ – кыхьагъ кызыэрапщ ткийуи, лантлэуи.

uzun manşet : лэрылэщхьэлыгъ – адыгэ бзылтхугъэ бэхуцейм и лэщхьэпыщлэрщ.

uzun yol azığı: кыуэгъул – зеклуэлхэм гъуэмылэу здащтэу щыта лы мыпшэрт, ар нэхьы-флыу гъуэгү куэдрэ зэрызеклуэм папщлэ.

uzuv : лэпкълэпкъ.

uzyazar : жыжьэрытх.

uzyazım : жыжьэтедзэ, телекс, факс.

Ü, ü : адыгэ алфавитым мы тхыпкъэр хэткъым

ücra : дэдзыха, жыжьэ, гъуэгъу зимылэ.

ücret : лэжьапплэ, - **yapım ücreti** : щыпплэ, - **okul ücreti** : еджаплэ уасэ, - **ücretle**

çalıştırmak : гъэллыщлэн, нэгъэцлуклэ гъэлэжьэн.

ücretli : уасэклэ.

ücretsiz : уасэншэу.

üç : щы, 3, - **üç adım atlama** : лъэбакъуищклэ лъэн, - **üç ayaklı sofra** : лэнэ лъакъуищ, - **üç misli** : хуэдищ, - **üçte bir** : щанэ, - **üçer** : щырыщ, - **üç köşeli** : къуапищ.

üçgen geo. : щимэ, зэпэджэ.

üçgül bot. : *trifolium L.*, тхэмпщ : ллэужыгъуэ куэдэ зэщхъэщыклэ удэ лэпкъыгъуэщ. И нэ-хъыфлыр илъэс зыбжанэклэ мэпсэу, зы гъэклэ флэклэ къэмыклри яхэтщ. Я лъэагъыр см 10 – 20 – 40 – 60-м нос, и тхэмпэхэр тхэмпэ щырыщурэ зэхэтщ. Лэщым флыуэ яшх, мэкъу-плэхэм, хъуплэхэм, псыхъуэхэм н. къыщокл. Цлэхум и жылэр трисэу къагъэклри яхэтщ.

üçgen iğne : мастэбдзыр щимэу зэрылъам и зы дзаклэр.

üç parmakla alınan : лэбжьыб – лэпхъуамбищым къащтэр.

üçteker : шэрхъищ.

üçüz : щылыхущанэ.

üçyüz : щыщ : 300.

üfleme : епщэ.

üflemek : епщэн, ипщэн, дэпщэн, щлэпщэн, - **sütten ağzı yanan yoğurdu üfleyerek yer** : шэм зи жъэ исам, шхур епщэурэ ешх.

üleşmek : зэдэгъуэшэн.

üleştmek : яхуэугуэшын.

ülke : хэгъэгъу, - **yaşlı köpek bile, kendi ülkesinde cesurdur** : хъэжърэ пэт, езым и хэкум шылъэщщ.

ülkü : гугъэ, гугъаплэ.

ülkücü : гугъэ зилэ.

ülser med. : жъэжъей уз.

ümit : гугъэ, щэншэн, - **ümit bağlamak** : гугъаплэ, - **ümit kesmek** : гугъэр хэхыжын, мыгу-гъэжын, - **ümit etmek** : ещхъэппллын – зыгуэрклэ щыгугъыу зыгуэрым епллын.

ümitli : гугъэ зилэ.

ümitsiz : гугъэншэ, - **ümitsiz binicinin atı koşmaz** : гур клуэдмэ шыр жэркъым.

ümme : жылэ, - **ümme Muhammed** : Мухъэмэд и жъауэм щлэтхэр.

ümük ant : псэфылыз – къурмакъей щлагъым илэ кумбырщ.

ün : 1. цлэрылуэ, 2. макъ, - **ün kazanmak** : цлэрылуэ хъун, - **ün salmak** : цлэрылуэн.

ünsüz : мыцлэрылуэ.

üniversal : дуней цлэхухэм ей.

üniversite : университет, еджаплэ нэхъыщхъэ.

ünlem : лэтыгъэ, лэтыгъэпкъ.

Ürdün coğ. : Йордания, лурдын.

üre : гъутхъэпс.

üreme-k : бэгьуэн.
üreteç : зыгьэбагьуэ, генератор.
üretici : 1. кьэзыгьэкьыр, 2. зи лэдакьэ щлэкьыр.
üretilmek : уагьэбэгьуэн.
üretim : 1. кьэгьэкьын, 2. лэдакьэм щлэкьын, - **üretim biçimi** : зэрагьэбагьуэ щлэкьэр, -
üretim güçleri : зыгьэбагьуэ гуащлэхэр.
üretme-k : гьэбэгьуэн.
üreyiş : бэгьуэкьлэ.
ürkek : щтэгьуафлэ, - **ürkek ürkek** : щтэлэщтаблэу.
ürkme : щхьэхь-псэхь.
ürkmek : щтэн, кьээджэн – кьэсклэн, кьэщтэн, - **birisinden ürkmek** : щыштэн, - **ürküp kaçmak** : лущтыкьын.
ürkütmek : гьэщтэн.
ürolog : уролог, гьутхьэпс лэзэ.
üroloji : урологи, гьутхьэпс сымаджагьэм клэлъыплъ кьудамэ.
ürperme : хэщтыкл.
ürpermek : хэщтыкьын, - **tüylerim ürperdi** : си щхьэфэцыр тэджащ.
ürpertmek : хэгьэщтыкьын.
ürüme : кьугьу.
ürümek : кьугьун, - **köpek ürüyor** : хьэр мэкьугьу.
ürün : мэш, гьавэ, - **içi boş ürün** : нэд, -**devşirilmesi geciken ürün**: жьэхьжын – гьавэр жьэхьжын, - **ilk üründen ailece yenmesi** : хамэлумыхуэ – пасэм щыгьуэ гьавэр кьрахьэлэжа нэужь унэгьуащэм а гьавэщлэм кьыхэщыкьлар псом нэхьапэу езым и унагьуэ-рысхэм ялуригьахуэт хамэ яхэмыту.
ürün bolluğu : кьэбэвытлэн –кьэкьыгьэр бэву кьызэдэкьын.
ürünün yeşermesi : щланэ – бжьыхьэсэу е гьатхасэу кьытриклута хьэцэпацэм апхуэдэу йоджэ.
üryan : пцлэнабзэ.
üs ask. : дзэ тьысыплэ.
üslup : псэлъэкьлэ.
üst : 1. и щьылы, 2. ипщэрэ, 3. лъагэ, 4. и гущьылы, 5. ипщэ.
üstat : лэзэ.
üstatça : лэзэу.
üstatlık : лэзагьэ.
üstbaş : зыщыптлагьэхэр, фэилъэхьэгьуэхэр.
üstçene anat. : жьэпкьыщхьэ.
üstdamak ant. : тэмакьщьылы.
üstderi anat. : фэщьылы.
üstdudak anat. : лупэщьылы, - **üst dudak kısalığı**: пащлэкь – зи лупэ щьылыр нэхь клэщл.
üste : тельхьэ, - **üste vermek** : хутельхьэн, - **üstesinden gelmek** : лүэхур зэфлэгьэкьын, пэлъэщын.
üsteleme : тегьазэ, хэгьэзыхь.
üstelemek : тегьэзэн, хэгьэзыхьын.
üstelik : пэтрэ.

üstgeçit : ипщэблэкыплэ, щхэпырыкыплэ.

üstlenmek : и пщэм дэлъхьэн.

üstlük : тепхъуэ.

üstte : ипщэрэм.

üstten : ипщэмклэ.

üstüne : 1. И щылы, 2. И гущылы, 3. иужьклэ, 4. теухуа, 5. елътыта, - **üstüne bir bardak su iç** : и щылым зы псыфалъэ псы тефыхьыж, - **üstüne güneş doğmamak** : дыгъэ кыитемыпсээн, - **üstüne kalmak** : кыитенэн, - **üstüne koymak** : телъхьэн, - **üstüne oturmak** : тетысхьэн, - **üstüne titremek** : теклэззыхьын, - **üstüne tuz biber ekmek** : и щылым шыгъу, бурш теудэн, - **üstüne toz kondurmamak** : сабэ темыгъэтысхьэн, - **üstüne varmak** : техьэн, - **üstüne yapmak** : тешыхьын, - **üstüne yatmak** : тегъуэлъхьэн, - **üstüne oturtmak** : тегъэтысхьэн, - **üstünü açmak** : техын, - **üstüne almak** : зытелъхьэн.

üstün : 1. нэхъыф, 2. теклуэн, 3. гъэлъэплэн, - **üstün gelmek** : теклуэн, - **üstün tutmak** : гъэлъэплэн.

üstünde : и щылымклэ.

üstünden atmak : зытедзын,

üstünlük : нэхъыфыгъэ, теклуэныгъэ.

üstünkörü : 1. лэпэдэгъэлэл, 2. емыгугъу.

üstüpü : бжэхуц бацэ.

üstüste : зэтелъ, зэклэлъхьэужьу, - **üstüste üç gün** : зэклэлъхьэужьу махуищ, - **üstüste koymak** : зэтелъхьэн.

üstyapı : псэуалъэ.

üşengeç : щхээхынэрей.

üşengeçlik : щхээхынагъэ.

üşenmek : щхээхын.

üşümek : плыщлэн, - **içeride üşümek** : щлэплыщыхьын, - **dışarıda üşümek** : дэплыщыхьын.

üşüntü : зыкъуом.

üşür : пщланэ хьэкътын.

üşüşmek : тебэнэн.

üşütmek : 1. зыгъэплыщлэн, 2. гъэплыщлэн, - **ayağını üşütmek** : и лъакъуэр гъэплыщлэн.

ütmek : кыыфлэхьэхун, къэхьэхун, - **aşık ütmek** : клэн къафлэхьэхун, - **üttürmek** : егъэхьэхун.

ütopik : гугъэ жыжъэ.

ütopyası : гугъэ жыжэ зилэ.

ütü : ету, тешыжык, - **ütü tahtası** : етуупхъэ, убыжыпхъэ. - **ütü yapmak** : хулэжын.

ütücü : етууш, ету тезыдзэ.

ütüleme tahtası : тешыжык - пхъэ хьэлъэм кыыхэщыклауэ ету папщлэ зэрахьэу щыта.

ütülemek : ету тедрэн, - **kafa ütülemek** : щхэа къэгъэвэн.

ütülenmiş : хулла.

ütülü : ету тедрэ

üvendre : выуэч.

üvey : нэлэс, мылъ, - **üvey ana** : анэнэлэс, - **üvey baba** : адэнэлэс.

üvez : мышхупс, щлэщ.

üvezağacı bot. : *sorbus L.*, мыщэхупсей, щлэщей. Къафкъас Ищхээрэм и мээхэм, бгыщхэ чыцэхэм, йуащхэхэм ллэужьыгъуэ 8 къыщокл. Хадэхэм, мээ кусэхэм къыщагъэк, и пхээр псэуалтэ хэлхэн ящл.

üye I : хасэжылэ.

üye II : лэпкълэпкъ.

üyelik : хасэжылагъэ.

üzengi : лъэрыгъ.

üzengikemiği anat. : лъэрыгъ къупщхэ.

üzere : пэтрэ, - **gelmek üzere iken** : къаклэ пэтрэ.

üzeri : 1. и щылы, 2. и щхэ, 3. гущылы.

üzerinde : 1. и щылым, 2. и щхэрэм, 3. егугын, 4. гущылым.

üzerine : теухуа, телхъа, щылы, - **üzerine almak** : зытелххэн.

üzgün : гумащлэ, - **sonradan üzölmek** : пылэжын.

üzgünlük : гумэщлагъэ.

üzmek : гъэгумэщлэн.

üzücü : гуауэ, уэим, - **üzücü haber** : гуэуж гуауэ, щхэклуэ хыбар.

üzölmek : гукъеуэн, щыхэклуэн, гумэщлэн, гузэсэн, гулэзын.

üzüm : санэ, - **bektaşî üzümü** : щхырыб, - **bektaşî üzüm asması bot.** : *grossularia reclinata (L) mil.*, щхырыбей.

üzüması bot. : *ribes*, саней – ллэужьыгъуэ зыбжанэу зэщхэщыкл гурц лэпкъыгъуэщ.

Я лъэгагыр см 50 – 150-м нос. - **kırmızı üzüm** : санэплъ, - **siyah frenküzümü** : санэфлы-

цлэ, - **üzüm kütüğü** : санэдакъэ, - **üzüm salkımı** : санэ къудамэ, - **üzüm suyu** : санэпс, -

üzüm yaprağı : санэ тхэмпэ, - **üzüm bağı** : санэ хадэ.

Üzümotu pelinyapraklı bot. : *ambrosia artemisiifolia L.*, губгъуэжыхапхэ : зи лъэгагыр м 1 – 1.5-м нос, зы гэклэ флэк къэмыкл къэкыгъэщ. Хъэсэхэм и ягъэ йокл. Цфыху куэдым хэ-кхьуплэ узымклэ бжыххэм гугъу ирегэхь. И хуцхуэр чыцлыбжхэм щылыу къыщлахуа форащ.

üzüntü : 1. нэщхэеягъуэ, 2. гухэщл, 3. гукъеуэ, 4. гуауэ, 5. пылэгъуэ.

V, v : В, в.

Vaat : гъэгугъэ, - **vaat etmek** : гъэгугъэн, - **vaadinde durmak** : зэригъэгугъам тетыхын, и псалъэм тетыхын.

vaaz : ущие, - **vaaz etmek** : щие, еущие.

vacip : пщыпхъэ, - **zengine kurban vaciptir** : хуэщам къурмэныр иукыпхъэщ.

vade : плалъэ, - **vadesi geçmek** : и плалэр блэклын, икын, - **vadesi geçmiş** : и плалэр блэ-
клящ, - **vadesi gelmek** : и плалэр къос, - **vadesi gelmiş** : и плалэр къэсащ.

vadetmek : гъэгугъэн.

vadi : къуэ, къуэкый, жъанэ, - **karanlık vadi** : къуэкый кыфл.

vagina, vajina anat. : вагина, лъхуаплэ.

vagon : мафлэгу пэш, - **yataklı vagon** : гъуэлъыплэрэ лэгъунэрэ зилэ мафлэгу.

vah vah : еуей.

vaha : пшэхуалъэм щылэ щхуэнтлагъэ.

vahamet : гузавэ, - **vahamet kesbetmek** : гузэвэгъуэ.

vahdet : зы, - **vahdet-i vücud** : зы хъун.

vahim : шынагъуэ.

vahit : зызакъуэ, закъуэ.

vahiy : Тхэ унафэр и лыкыуэм и гум иригъэтхэн.

vahşet : гущлэгъуншэ.

vahşi : емылдыдж, лэл, мыгъэса.

vahşilik : емылдыджыгъэ, лэлыгъэ.

vahşiyane : емылдыджу, лэлыгъэу.

vaiz-lik : еуциякыуэ.

vak'a : мыхъумыщлэ.

vakanivüs : тхыдэтх.

vakar : 1. лыплэзэрыт, 2. лъэгагъ.

vakayiname : тхыдэ.

vakfetmek : фыгъэм хуэлэжъэн.

vakfiye : псэпащлэ лэнатлэ, фыгъэ лэнатлэ.

vakia : къэхъуа, къэщла.

vakıf I : фыгъуаплэ, фыщлэ хасэ.

vakıf II : щлэн, зыщлэ, шыгъуазэ.

vakıfname : фыгъуаплэм и хабзэ, фыщлэ хасэм и хабзэ.

vaki : хъуа, щла.

vakit : плалъэдыдэ, лъэхъэнэ, дапщэщ, игъуэ, шыгъуэ, - **ne vakit?** : дапщэщ? - **bir vakit** : зы
лъэхъэнэ, - **o vakit** : абы шыгъуэм, - **tam o vakit** : а плалъэ дыдэм.

vaktaki : сыт шыгъуэ.

vakum : жьыншэ.
vakur : bak. **vakar** :
vale : щлалэ, (куэзыр).
vali : къалэпщ.
valide : анэ.
kayınvalide : щыкъу анэ.
valilik : къалэпщыгъэ.
valiz : фэпхъуантэ.
vallahi : уэлихыи (тхъэм и цлэхэм язщ).
vals : валс.
vana : бжъамий гъэбыдаплэ, лудзэ.
vanadium min. : ванадий.
vantilatör : жьыху.
vantuz : жьыщлэф, - **vantuz çekmek** : псыфалъэ тедзэн, (щылэ зыхыхъа цлхум и тхыцлэм традзэ псыфалэ).
vapur dnz. : кхъухъ.
var : щылэ, - **iki kardeşim var** : къуэшитл силэщ, - **varı yoğu** : силэ псори, - **var yok** : щылэ щымылэ, - **ne var?** : сыт щылэр?
vardırmak : нэгъэсын.
vardiya : 1. плалъэрылажъэ, 2. кхъухъплъыр.
vargel : зытелэжъыхъ лэнэ.
vargücüyle : ехъ-ехъклэ – зэрылъэкклэ, и къару къызэрихъклэ.
varış : 1. нэсын, 2. къэклуэн.
varidat : хэхъуэ.
varil : гъущл чей, гъущл фэндырэ.
varis I : щлеин къызыхуэна.
varis II med. : лъынтхуэ бэга.
varit : къэхъунур гум къэклын.
variyet : хуэщла.
variyetli : хуэщлаигъэ.
varlık : 1. хуэщлагъэ, 2. щылэн, 3. щылэ псори, 4. лъэкл, 5. шхылъэ – мылкъу.- **varlık içinde büyümek** : хуэщлагъэм хэпсэхуын.
varmak : нэсын, - **varan beş** : тху хъуащ, - **varıncaya kadar** : нэсыхуклэ, -**farkına varmak** : гу лъытэн, - **fenaya varmak** : лейм хуэклуэн, - **önüne varmak** : лухъэн.
varolmak : къэхъуныгъэ, укъагъэщлэныгъэ.
varoş : къалэгъунэ.
varsayım : щылэульытэ.
varsaymak : щылэуплътэн.
varta : шынагъуэ, - **vartayı atlatmak** : шынагъуэм къелын.
varyant : 1. зэхъуэкл, 2. зэхъуэклыгъэ, 3. зэрызыхъуэкл, 4. я зэхуакум дэлъыр.
vasat : ику, курыт.
vasıf : 1. тэплъэ, 2. лэщлагъэ, 3. зэхэх, 4. зыхэдэ.
vasıflandırma : зэхэхын.
vasıflı : лэщлагъэ зилэ.

vasıfsız : лэщлагъэ зимылэ.

vasıl : нэс, - **vasıl olmak** : нэсын.

vasıta : дэт, гу, флагъэ, - **onun vasıtasıyla** : абы и флагъэклэ, - **vasıtayla geldim** : гуклэ сыкъэклуащ, - **aracı kim?** : зэхуакум дэтыр хэт?

vasi : 1. адэ пэлъытэ, 2. хъумаклуэ.

vasiyet : лам и унафэр.

vasiyetname : лам и унафэхэр.

vaşak zoo. : былътырыгу, щомыщ.

vat : ват.

vatan : хэку, - **vatan zordaysa, canını esirgemedен kurtar** : Хэкум гузэвэгъуэ къылыбсымэ, псэр умылътэу къышыж.

Vatan andı: Тхьэрылуэ хасэ – лъэпкъ, Хэку луэхушхуэклэ тхьэрылуэ щызылуах хасэ.

vatandaş : хэкуэгъу.

vatandaşlık : хэкуэгъугъэ.

vatan haini : хьэклырэ – и хэкум, и лъэпкъым и щэхур, и тласхьэр бийм нэгъэцлуклэ езыщэ, и лъэпкъым епцыжа цыху мыхъумыщлэ, хьэм иклэм къытехъукла псалъэщ.

vatanperver, vatansever : хэку лъагъуныгъэ зилэ.

vatansız : хэкуншэ.

vatansızlık : хэкуншагъэ.

vatman : мэфлэгуху.

vatoz balığı zoo. : бдзэлэнэ бдзэжъей, бдзэжъейлэнэ.

vaveyla : лэуэлауэ.

vay : гъэщлэгъуэн, лагъу, - **vay canına** : лагъ, - **vaycanına, oldu o** : лагъу, хъуащ ар, - **vay sen misin?** : гъэщлэгъуэн, уэра?

vazelin : вазелин.

vaz geçmek : щэджэрымэж – щлэгъуэж.

vaz geçirmek : щлэгъэгъуэжын.

vazife : луэху, лэнатлэ, къалэн.

vazifeli : лэнатлэм лут.

vaziyet : 1. луэхур зытетыр, 2. шытыклэ.

vazo : гъэгъальэ.

ve : икли.

veba med. : емынэ уз, е – уз зэрыцлалэ шынагъуэ, щыплэхэр нэщлу къэзыгъанэу щыта узщ.

vebal : псэклуэд.

vebanın kara bayrağı : емынэм и нып флыцлэ – емынэ уз бзаджэм ихъа унагъуэм я унэм нып флыцлэ палъэу щытащ, цыхухэр, гъунэгъухэр бгъэдэмышъэн папщлэ.

vecibe : гъээзщлэн, пщэм къыдалъхьар.

veciz : псалъэ клэщл шэрыуэ.

veda : флэхъус зэх, - **veda etmek** : флэхъус зэхыжын, - **veda kadehi** : шэсыжыбжъэ.

vedia : плалъэ.

vefa : щыпкъэ, пэж.

vefakar : щыпкъэн.

vefasız : мыщыпкъэн.

vefat : ллэн, псэр тын, дунейм ехыжын, дунейр хъуэжын.

vehim : флэщл.
vejeteriyen : лыхьэмышх.
vejeteriyenlik : лыхьэмышхыгъэ.
vekalet : хуэллыкӀуэ, дзэуэкӀуэдзыхь, - **vekalet etmek** : хуэллыкӀуэн.
vekaleten : хуэллыкӀуэ.
vekaletname : ллыкӀуэ тхыгъэ, - **vekalet ücreti** : ллыкӀуэ уасэ, - **vekalet vermek** : ллыкӀуэ щӀын.
vekil : ллыкӀуэ, мэс – щхьэщыжэгъу, адвокат.
vekil danscı : лъашэ къафэ – джэгуи деж зи къэфэгъуэ щӀалэр къытемыхьэу, абы и плэкӀэ нэгъуэщӀ къафэмэ, апхуэдэу йоджэ.
vekillik : ллыкӀуагъэ.
velakin : ауэ.
velespit : лъэгурыгъажэ.
velet : щӀалэ цӀыкӀу.
velev : даурэми.
velhasil : икӀэщӀыплэр, - **velhasılı kelam** : псалъэм и кӀэщӀыплэр.
veli : адэ-анэ.
velilik : адэ-анагъэ.
velvele : лӀуэлъауэ.
Venedik coğ. : Венэдик.
Venüs ast. : Вэнус
veredade kadehi : Уэредадэбжъэ – нысашэм деж уэредадэ жызылэхэм хуагъэфашэ бжъэ.
veraset : щӀеин.
verdirmek : ирегъэтын.
verecek : къуитыжын.
verem med. : жьагъэуэ.
verese : щӀеин къызыхуэна.
veresiye : щӀыхуэу, лӀрымылхьэ, - **veresiye almak** : щӀыхуэу къэщэхун, лӀрымылхьэу къэщэхун.
vergi : хьэкътын, къэралтын.
verici : 1. къозытыр, 2. щхьэрыӀуэ.
verile : ет, - **verile emri** : ет унафэ.
verilmek : етыну, иритыну.
verim : къытекӀэр, бэвыгъэ.
verimsiz toprak : вагъэплъ – жылэ трасэу зыри къызтемыкӀэ хьэсэ.
veriş : етыкӀэ.
verıştirmek : ехъурджэуэн.
verk (werk) : уэркъ, - **verk örf-adetinin yolu, dik yokuştur** : уэркъ хабзэр, дэкӀыплэ задэщ, - **büyük werk** : лӀакӀуэлӀэш – пщыхэм къаӀӀэлъыкӀуэ уэркъышхуэхэт, езыхэм я къуажэ бжыгъи ялӀжу. Мыхэр куэд хьууэ щытакъым, къапштэмэ, Къэбэрдейм апхуэдэу исар унагъуищ къудейт : къудэнетхэ (къундет), Анзорхэ, Тамбийхэ.
verkaç : ети-щӀӀӀпхьуэ, епту-щӀӀӀпхьуэн.
vermek : етын, - **akıl vermek** : еущиен, - **az veren candan çok veren maldan** : мащӀӀэ къо-зытыр и псэмкӀэщ, куэд къуозытыр и мылхькумкӀэщ, - **borç vermek** : щӀыхуэ етын, - **el**

vermek : лэ етын, - **kendini işe vermek** : лүэхум зетын, - **ser verip sır vermemek** : щхьэр иту, тласхьэр имытын, мыхэшэн.
vesaik : тхыгьэхэр.
vesait : гу, хьэгу.
vesayet : адэ-анэу клэлъыплъын.
vesika : тхыгьэ.
vesile : щхьэусыгьуэ, - **bir vesile ile** : зы щхьэусыгьуэклэ, - **bu vesile ile** : мы щхьэусыгьуэклэ.
vesselam : ирикьунщ.
vestiyer : цакуэ, щыгьын пылъаплэ.
vesvese : гурыщхьуэ.
veteriner : псэущхьэ лэзэ.
veto : хьункьым, мыдэн.
veya : е.
vezin : 1. шэчын, 2. щапхьэ, 3. зэгьэщхьын (усэ).
vezne : лэпэщлэгьэж дэлъхьэплэ, дэхыплэ.
vicik : хьудыр.
vinlamak : зуун.
virildamak : къэвэрэй.
virlemek : гьын.
virvir : мыувылэу псэлъэн.
viz : зыз.
vizildama : зызын.
vizir vizir : зыз зызу, зэпымыу.
vicdan : гущлэгьу, -**vicdan azabi** : гу щлэгьужын.
vicdanen : гущлэгьуклэ.
vicdanlı : гущлэгьу зилэ.
vicdansız : гущлэгьунщэ.
vicdansızlık : гущлэгьуншагьэ.
vida : лүтлэ.
vidalamak : хэлуэнтлэн.
vidalı : хэлуэнтла.
video : видео.
Vietnam coğ. : Виетнам.
vilayet : къалэ.
villa : гьэмахуэунэ.
viraj : къэгьэзаплэ, къэгьэшыплэ.
viran : бгына, хьыбий, къэсэхыжа.
virane : зэхэкьута.
viranelik : къэуэжа.
virgöl : нагьыщхьэ къурашэ, натхьэ.
virtüöz müz. : пшыналъэм хуэлэзэ.
virtüözlük müz. : пшыналъэ лэзагьэ.
virüs med. : цывцлүтл.
vişne : мэзшэдыгьуэ.

vişneyabani bot. : *cerasus avium L.Moench*, мэзшэдыгыей, балией : мэзым езыр езыру къэкӀ лӀэужьыгыущ. И лӀэагагыр м 10 – 15-м нос, пхӀэщхьэмыщхьэр гуащӀэдыдэщ, шхыныгыуэ зэмылӀэужьыгыуэхэр къыхащӀыкӀ.

vitamin : зал, витамин.

vites : лудзэ, - **vites değıştirmek** : лудзэр зэхьуэкӀын, - **birinci vites** : езанэ лудзэ, - **vites kolu** : лудзэ лӀэблэ.

vitir din. : уэтыр, вытыр.

vitis bot. : *parthenocissus quinquefolia (L) planch*, чэтыусанэ : жыгдэжейщ, м 15 – 20-м нэскӀэ дожей. ЦӀыхухэм къагъэкӀ.

vitray : щхьэгыубжэ абдж къуэлэн.

vitrin : хьэпшыпылъэ, абдж щӀагъ.

viyadük : лӀэмыж.

Viyana coğ. : Вияна.

vize : виза.

vizite : 1. лӀэапщӀэ, 2. зегъэлӀээн.

vizon zoo. : самыр, псысамыр – псым и гъунэгыуу псэу дзыдзэ лӀэпкъ, - **vizon kürk** : самыр джэдыгу.

vole : еуэ, - **vole vurmak** : еуэн.

voleybol : лӀэгуртоп.

volfram min. : волфрам.

volkan : къэбэкъауэ, къуршкъиу.

volta : къэкӀухь-нӀэкӀухь, - **volta vurmak** : къэкӀухьын-нӀэкӀухьын.

votka : вотка, фадэ, урыс фадэ.

Vuc (wuc) : лӀэпэгу – уджым е къафэм къызэдэфэхэр, лӀэху зэхэлъ зэдэзыщӀэхэрщ.

vukuat : мыхъумыщӀагъэ къэхъун.

vukuf : зыщӀэ, хэзыщӀыкӀ, щыгыузэ, - **ehli vukuf** : лӀэзэу хэзыщӀыкӀхэр.

vukuu : къэхъу, - **vukua gelmek** : къэхъун.

vur : еуэ.

vurdumduymaz : щхьэхуабэ.

vurgu : къыхэгъэщ, текъузэ.

vurgulamak : къыхэгъэщын.

vurgulu : къыхагъэщауэ.

vurgun : теуэ, - **vurgun vurmak** : теуэн.

vurguncu : теуакӀуэ.

vurgusuz : къыхамыгъэщауэ.

vurma : еуэ,

vurmak : 1. еуэн, 2. укӀын, 3. къӀлуэтэн, 4. теуэн, 5. хэлъхьэн, 6. телъхьэн, 7. тедзэн, 8. пыгъэлъэтын, - **adam vurmak** : цӀыху укӀын, - **adama vurmak** : цӀыхум еуэн, - **ağaçların gölgesi göle vurmuştu** : жыгхэм я жауэр уалэм тыридзат, - **bir sırrı açığa vurmak** : зы тӀасхьэр лӀуэтэн, - **boynunu vurmak** : и щхьэр пыгъэлъэтын, - **iğne vurmak** : мастэ хэлъхьэн, - **ilk vuran** : пӀэбжэуэн, - **dibe vurmak** : щӀӀуэн, - **yük vurmak** : хьэлъэ телъхьэн, - **beraber vurmak** : зэдеуэн, - **güneş vurmak** : дыгъэ еуэн.

vurulmak : къаукӀын.

vuruntu : къеуэ, - **vuruntu önleyici** : къеуэр зыгъэмащӀэ.

vuruş : еуэклэ.

vuruşkan : зэуаклүэ.

vuruşmak : зэзэуэн.

vuslat : щауэишыж.

vücat : бгъуагъ.

vücut : пкъы, - **vücut bulmak** : пкъы хъун, - **pelte vücut** : ц|апц|эпкъ, - **vücuda getirmek** :

утыкум къилъхъэн, - **vücuttan düşmek** : пкъыклэ дэхуэхын, - **vücut yapısı** : пкъы щ|ыклэр,

- **güzel vücutlu** : зи пкъыр дахэ, - **vücut tüyleri** : щхъуэц, хъуэфэц, - **vücut döküntüsü** :

хъэкъуплэ, щ|эпсыпс – щ|ыфэ къилъэлъ, - **vücut bozukluğu** : наджэлуджэ, - **vücut hücresi**

: уэтэ,

vücutça : пкъыклэ

vücutlu : |эплъэпкъышхуэ.

vücut şişkinliği : уджэрэджын – |эпкълъэпкъыр къэбэгын, къэпщын.

Y, y : Й, й.

ya I : -уэ, -**ya Rab** : уэ си Тхьэ.

ya II : 1. нтлэ, 2. едэ, 3. къэ, 4. пэжу, 5. щэ, 6. атлэ, - **ya o gelirse** : ар къаклуэмэ щэ, - **ya bugün gelecekler, ya yarın** : е нобэ къэклуэнухэщ, е пщэдэй, - **öyle ya** : аракъэ.

yaba : 1. хьэнцэ, - **büyük yaba** : хьэнцэшхуэ, - **küçük yaba** : хьэнцэжый, - **demir yaba** : гьущі хьэнцэ.

yaban : 1. хамэ, 2. шынагъуэ, 3. хэдз, 4. хамэщі, 5. губгъуэ, - **yabana atılmaz** : хэбдзыфынкъым.

yabanarısı zoo. : хьэдзыгъуанэ.

yabancı : хамэ, тхьэблэгъуджэ – нэгъуэщі лъэпкъым къыхэкӀа -**yabancı dil** : бзэмылүбзэ, хамэбзэ, -**yabancı görünen** : хамэгү - хамащхьэ.

yabancı tüccar : дэжыг – пасэм щыгъуэ адыгэхэм къахыхьэ щаклуэхэм апхуэдэу еджэт.

yabancı : хамэм къикӀа.

yabancılamak : 1. хамэу лъытэн, 2. шынагъуэу лъэгъун.

yabancılaşma : 1. хуэщіылэн, 2. хуэжыжьэн, 3. гъэхамэн.

yaban domuzu zoo. : мэзыкхъуэ плащэ.

yaban gülü bot. : губгъуэсэтэней.

yaban havucu bot. : *pastinaca sativa L.*, гыныху – зи лъабжъэр шхынхэлъхьэу удэхэкӀщ.

yaban horozu zoo. : бзудэгү, мысыр адакъэ, мзэ адакъэ.

yabani : емылыдж – цӀыху мыгъэса, лурылэбэплэншэ.

yabani at zoo. : мэзыш.

yabani ağulu patlican bot. : *xanthium strumarium L.*, кхъуэбанэ : зы гъэкӀэ фӀэкӀ къэмыкӀ удзыжъ къэкӀыгъэщ, и лъэагъыр см 20 – 100-м нэсу. Кхъуэбанэр Іэщым яшхыркъым, и къежъаплэр Америкэщ.

yabani ahududu : мамкъут.

Yabani ahududu ağacı bot. : *rubus idaeus L.*, мамкъутей : гъурц дыдэу щымыт къэкӀыгъэ лъэпкъыгъуэщ. ЛӀэужьыгъуэ заул мэхъу. ГъэмахуэкӀэм и пхъэщхьэмыщхьэр мэхъу, яшхыр, бжъэм фо къыхах.

yabani arı zoo. : щӀыбжъэ.

yabani armut bot. : *pyrus L.*, кхъужьей : жыг лъэпкъыгъуэщ. ЛӀэужьыгъуэ куэдэу зэщхьэщокӀ (хыщӀым щӀигъуу). И пхъэм пс эуалъэ къыхащӀыкӀ, и пхъэщхьэмыщхьэр яшх. ЦӀыхум Іэрысэ ищӀауэ къегъегъэкӀ.

yabani arpa I bot. : *hordeum spontaneum koch*, губгъуэхьэ : зы гъэкӀэ фӀэкӀ къэмыкӀ удз лӀэужьыгъуэщ, и лъэагъыр см 80 – 100-м нос. Щхьэмыж къимыщӀ цӀыкӀэ Іэщым фӀыуэ яшх. ЩӀэныгъэлӀхэм къызэралъытамкӀэ, цӀыхум къигъэкӀ хьэр губгъуэхьэрэщ къызтехъукӀар.

yabani arpa II bot. : *hordeum leporinum Link.*, плитро – зы гъэкӀэ фӀэкӀ къэмыкӀ удз лӀэужьыгъуэщ и лъэагъыр см 15 – 20-м нос. Гъатхэм щхьэмыж къыдимгъэж ипэ Іэщым фӀыуэ яшх, мэкъуфӀ мэхъу.

yabani böğürtlen : мэзмэракӀуэ.

yabani böğürtlen ağacı bot. : *rububus saxatilis L.*, мэмэраклүей : илээс зыбжанэкӀэ кӀэкӀ кӀыгӀыгӀэщ. И лӀэагагыр см 15 – 30 мэху. Мэраклүэ кыпыкӀэр яшх, нэхъыбӀэу кыщы-кыр уӀздыгӀей, псей, пхӀэхуей мӀзхӀращ.

yabani çilek bot. : *fragaria L.*, губгӀуэмаракӀуэ : лӀэужыгӀуэ зыбжанӀу гуӀша, илӀэс бжы-гӀэкӀэ кӀэкӀ кӀыгӀыгӀуэ лӀӀпкыгӀуэщ. И лӀэагагыр см 10 – 20 мэху, лӀабжӀэ ещӀ. И пхӀӀэхъэмыщхӀэхӀэр кӀашып, шхын лӀэужыгӀуэхӀэр кӀыхащӀыкӀ.

yabani eşek zoo. : шыдемылдыж.

yabani haşhaş bot. : *papaver L.*, губгӀуэлуцхӀэ : лӀэужыгӀуэ зыбжанӀу гуӀшыжа удз лӀӀпкыгӀуэщ. ХуцхӀуэ кызыхах лӀэужыгӀуэхӀери яхӀтщ.

yabani hayvan : хӀӀэжӀэбӀжӀэ - хӀӀэкӀӀкхӀуэкӀэ.

yabani hayvan avı : хӀӀэкӀӀтеуэ – лӀуэлӀауэ ящӀу, хӀӀэхӀэр ягӀусӀу мӀзым псӀуцхӀӀэхӀэр кызыӀрыщӀаху щакӀуэ лӀмал.

yabani iğde ağacı bot. : *hippophae rhamnoides L.*, кӀазмакӀ – банӀ куӀэд зытет гӀурц лӀэужыгӀуэщ. М 2 – 5 и лӀэагагыщ. И пхӀӀэхъэмыщхӀэхӀэр бжыхӀхӀэм ирихӀӀэлӀу мэху. Ди ХӀкум ТӀрч, ШӀӀӀӀӀӀ, ШӀӀӀӀӀӀ, балӀкӀ, Гум, ПсыжӀ, Инжыдж, Уарп, ЛабӀ псыхӀуэхӀэм кыщокӀ.

yabani Kafkas armudu bot. : *pyrus caucasica Fed.*, ГӀубжокӀуэм и кхӀужӀей : зи теплӀӀӀӀӀ, кӀӀыгӀыгӀӀӀ адрей мӀз кхӀужӀейхӀэм кӀахӀцхӀӀэхуӀкӀ жыгщ. КӀыпыкӀӀ кхӀужӀхӀэр и теплӀӀӀ - кӀӀ нӀхӀ инщ. И пхӀӀэм лӀмӀпсымӀ кӀыхащӀыкӀ.

yabani keçi zoo. : губгӀуэбжӀӀ, лӀу – мӀз бжӀными мыпхуӀӀӀу йоджӀ, - **yabani keçi derisi** : забжӀ – мӀз бжӀным и фӀ, - **yabani oğlak** : лӀу чыцӀ- мӀз бжӀным и чыцӀ.

yabani kişniş bot. : *Spergula vulgaris Boenn.*, бжӀмышхӀӀӀӀӀ : зы гӀӀӀӀ фӀӀӀ кӀӀмыкӀ удз лӀэужыгӀуэщ. И лӀэагагыр см 30 – 40 мэху. лӀщым яшх.

yabanileşmek : емылдыж хӀужын.

yabanilik : емылдыжыгӀӀ.

yabani marul bot. : *lactuca L.*, шапцӀӀ : лӀэужыгӀуэ зыбжанӀу зӀцхӀӀӀыгӀӀӀӀ удз лӀӀпкыгӀуэщ. Я лӀэагагыр см 15 – 100-м нӀс. ДжабӀхӀэм, папжӀхӀэм, мӀкӀупӀӀхӀэм кыщокӀ, гӀӀӀӀхӀэм бжӀэм фо кыы- хах.

yabani sarmaşık bot. : *allium victorialis L.*, кӀӀлӀр, тӀтӀргӀӀн шейтӀанджӀш : илӀэс зыбжанӀӀӀ кӀӀӀ кӀӀыгӀӀ лӀэужыгӀуэщ, и лӀэагагӀӀ см 30 – 50-м нӀсу. БжыӀн-бжыӀныху лӀӀпкыӀм ящыщ. АдыгӀ- абазӀхӀэм кӀӀлӀрыр лы гӀӀвам, нӀгӀошӀ шхыӀныгӀуэхӀэм халӀхӀӀ, гӀӀфӀӀӀуарӀ шхыӀныгӀуӀфӀш.

yabani sarımsak bot. : *allium saxatile Bieb.*, щӀыбжыӀныху : зи лӀэагагыр см 10 – 15 хӀу бжыӀныху лӀэужыгӀуэщ. АдыгӀхӀэм, абазӀхӀэм, кӀӀӀӀӀейхӀэм шхыӀным халӀхӀӀ, бжыӀныху кызыӀрыгӀуӀкӀыу яшх.

yabani pırasa bot. : *allium L.*, губгӀуэбжыӀын : лӀэужыгӀуэ заулу зӀцхӀӀӀыкӀ кӀӀыгӀӀ лӀӀпкыгӀуэщ. АдыгӀхӀэм ижӀ лӀӀндӀӀӀ шхынхӀэм халӀхӀӀ лӀэужыгӀуэхӀэр. МӀкӀупӀӀхӀэм, хӀупӀӀхӀэм, мӀз лӀӀпӀхӀэм, дыгӀафӀӀ джабӀхӀэм кыщокӀ.

yabani söğüt bot. : *salix viminalis L.*, мӀздзӀл : зи лӀэагагыр м 5 – 10-м нӀс жыгщ е гӀурцщ, дзӀл лӀэужыгӀуэщ. БжӀэм и гӀагӀэм фо кыыхах. ПсыхӀуэхӀэм, мӀзхӀэм гуӀӀӀну кыщокӀ. МӀздзӀлыч псыгӀуэм адыгӀхӀэм матӀ кыыхащӀыкӀ.

yabani turp bot. : *hesperis matronalis L.*, губгӀуэбалыджӀ : илӀӀӀситӀкӀӀ е нӀхӀыбӀӀӀ кӀӀӀ, зи лӀэа-гыр см 100-м нӀс удз лӀэужыгӀуэщ. КуӀӀду кыщокӀ бгыщхӀэм щыӀӀ мӀкӀупӀӀхӀэм.

Yabani vişne (bodur) bot. : *cerasus fruticosa (Pal) G. Woron*, губгӀуӀшздыгӀуей : зи лӀэагагыр м 1 – 2 хӀу гӀурц лӀэужыгӀуэщ. И гӀӀӀӀхӀэм бжӀэм фо кыыхах. ГубгӀуӀшздыгӀуейр гуӀӀӀну зӀхӀӀу, губгӀуэхӀэм, тафӀхӀэм кыщокӀ.

yabani vişne ağacı bot. : *cerasus avium (L) moench*, мэзшэдыгыей : bak. **vişne yabani**.
yabani yumak otu bot. : *festuca L.*, талибэ : лэужыгыуэ зыбжанэу гуэша удз лэпкыгыуэщ. Ди щыплэхэм талибэхэр псори илэс зыбжанэкэ щопсэу. См 10 – 15 нэхъ мылгагэхэри, см 100 – 150-кэ дэкейхэри, лэщым фыуэ ямышхри яхэтщ. Цыхухэм лэрысэ ящлауэ кыагэкэ.
yaban kazi zoo. : губгыуэкыаз.
yaban keçisi zoo. : кыуршбжэн.
yaban kedisi zoo. : мээджэдү.
yaban öküzü zoo. : ацумыжъ, нобэ Кыафкыас мээхэм щыпсэу домбей жыхуалэ псэущхэращ.
yaban ördeği zoo. : губгыуэбабыщ.
yaban tavuğu zoo. : мысырджэд.
yaban tekesi zoo. : кыуршажэ.
yad I : 1. хамэщI, 2. лэщыб.
yadelde : хамэщым.
yad II : гукыэкэ, - **yad etmek** : и цлэр илуэн.
yadırgamak : хуэщылэн.
yadigar : 1. тыгэ, 2. фээплэ.
yağ : 1. тхы, 2. дагы, 3. щыдагы, - **inek yağı** : жэмытхы, - **koyun yağı** : мэлытхы, - **keçi yağı** : бжэнытхы, - **manda yağı** : хывытхы, - **mısır yağı** : нарыху дагы, - **zeytin yağı** : зейтун дагы, - **ayçiçek yağı** : сэхуран дагы, - **tereyağı** : тхыуцынэ, - **pamuk yağı** : бжыэ-хуц дагы, - **iç(don) yağı** : щэ дагы, - **kuyruk yağı** : клэпэ дагы, - **yağ çekmek** : тхыу еуэн, - **yağ sürmek** : тхыу тецлэн (щыхуэн), - **yağ yakmak** : дагы гэсын.
yağdanlık : игэжалы.
yağhane : дагыэщ.
yağcı I : дагыашэ.
yağcı II : тефэтелы, хыэкэлупс, фэрыщI.
yağcılık : тефэтелыагы, фэрыщыгы, хыэкэлупсын.
yağdırmak : 1. кыегэшхын, 2. бгэн, - **lanetler yağdırmak** : хуэбгэн.
yağimsı : дагыафэ.
yağış : кыешх.
yağışlı, çamurlu : хуэлэтлэлыатлэ.
yağışlı : уэтлпсытI.
yağışsız : кыешхыркыым.
yağışsızlık : гыаблэ, куэд лъандэрэ уэшх кыемышхамэ.
yağız : 1. кыуапцлэ, 2. фыцлэ, 3. кыарэ.
yağlamak : дагы щыхуэн, - **tabanları yağlamak** : щлэцывэн.
yağlı : дагы клэрыцлэла.
yağlıca : выклэ, **deve dili**.
yağma : 1. пхыуатэ, зэрыпхыуэ, - **yağma etmek** : зэрыпхыуэн.
yağmalamak : пхыуэтэн.
yağmak : 1. кыесын, 2. кыешхын, 3. кыехын, - **yağmur yağmak** : уэшх кыешхын, - **kar yağmak** : уэс кыесын, - **dolu yağmak** : уэф кыехын.
yağmur : уэшх (уафэр зэрошх), - **devamlı yağan yağmur** : хыуатлэпсатлэ – уэлбанэ клыхъ. - **çocukların yağmur duası** : Хыэнци гуашэ кыешэкын, - «Хыэнци Гуашэ кыыдошэкI, уэ ди

Тхьэ, уэшхышхуэ къытхуегъэшх», щӀалэ цыкӀухэм мы лъэлыр жалурэ Хьэнци гуащэ къы-
рашэкӀт унэ унэу къакӀухьыурэ, кърата шхыныгъуэхэр зэдашхыжт.

yağmurlama-k : псыутхын.

yağmurluk : 1. щӀакӀуэ, 2. жьауэ.

yağsız : дагъэншэ, - **yağsız peynir** : кхъуейдагъэншэ.

yahni : лыгъэва.

yahu : ей.

yahudi : журт, (джэдышх).

yahut : мыхъумэ.

yak zoo : як.

yaka : 1. пщамплэ, 2. аdryщӀ, - **yaka paça** : пщамплэ лъапэу, - **iki yaka** : аdryщӀитӀ.

yakacak : 1. гъэсын, 2. щӀэгъэстын, 3. щӀэгъэпщтэн.

yakalamak : къэубыдын.

yakalanmak : укъаубыдын.

yakalatmak : къегъэубыдын.

yakamoz : хым и цӀуугъэ.

yakarı : бжэрылуэ – бжэурэ зыгуэр жылэн, Тхьэ елъэлун.

yakariş : лъэлу.

yakarmak : елъэлун, лъэлуэн.

yakasız : пщамплэншэ.

yakı med : тегъапщӀэ.

yakıcı : 1. сыр, 2. узыс.

yakılmak : уагъэсын, - **diri diri yakılmak** : псэууэ уагъэсын.

yakın : 1. гъунэгъу, 2. благъэ, 3. лэгъуэ – мыжыжъэ, - **yakın akraba** : благъэ, унэкъуэщ,
лыхьлы, - **yakına getirmek** : гъунэгъуу къэхьын, - **kan yakınlığı** : унэкъуэщ, лъыкӀэ
зэпыщӀа.

yakınca : гъунэгъу.

yakında : гъунэгъуу.

yakınlaşmak : хуэгъунэгъун.

yakınlık : гъунэгъугъэ.

yakındoğu : гъунэгъукъуэкӀыплэ.

yakınmak : тхьэусыхэн.

yakışık : екӀу, - **yakışık almak** : екӀун.

yakışıklı : уардэ – лэпкълъэпкъ зэкӀуж, теплъэ бжыфӀэ зилэ цыху, и щэнри абы
хуафашӀэжу.

yakışksız : емыкӀун.

yakışmak : екӀун, езэгъын, лузагъэ, - **önüne yakışmak** : лузэгъэн, - **elbise yakıştı** : щыгъыныр
екӀуащ, - **size yakışmaz** : фэ къывэкӀункъым, - **yakışmayan** : лумызэгъэн.

yakıştırmak : егъэкӀун, - **birbirine yakışmak** : зэдекӀун, - **kendine yakıştırmak** : зыхуегъэкӀун.

yakıt : 1. гъэсын, 2. фэтэгын.

yakin : гъунэгъу.

yakinen : гъунэгъуу.

yaklaşık : зэрыгугъэ, и гъунэгъу.

yaklaşılma : узэкӀуэлэн.

yaklaşılabilir : уеклүэллэфынщ.

yaklaşım : еклүэллэклэ.

yaklaşma : еклүаллэ.

yaklaşmak : еклүэллэн, еблэггэн, лүклүэтэн, еклүэтэллэн.

yaklaştırmak : еггэклүэллэн.

yakmak : 1. щлэггэнэн, 2. пыггэнэн, 3. дэхьэхын, 4. гъэсын, 5. гъэузын, 6. щисыклын, 7.

усэн, - **abayı yakmak** : дэхьэхын, - **can yakmak** : и псэр гъэузын, - **duman gözlerimi yaktı**

: лүггүэм синэр щисыклащ, - **ışığı yakmak** : уездыггэр щлэггэнэн, - **türkü yakmak** : уэрэд

усын, - **bir sigara yakmak** : зы тутын пыггэнэн, - **yakılması kolay olan** : щлэггэнэ-

гъуафлэ, гъэсыгъуафлэ, - **yakılması zor olan** : щлэггэнэгъуей, гъэсыгъуей.

Yakut I : Якут.

yakut II : гуплэ, мэржан.

yal : хьэлус.

yalabık : цлуун, кьепсын.

yalak : кхъуафа, - **köpek yalağı** : хьэкхъуафэ, - **çeşme yalağı** : псынэкхъуафэ.

alaka : дэкулэдэжэ – зыгуэрым еубзэу кьыдэзыжыхь, хуэлүэхуэтхьэбзащлэ

yalama : бзеин.

yalamak : 1. ебзеин, 2. гъунэггудыдэ, - **avucunu yala** : уи лэгум ебзэй, - **araba ağacı yalaya-**
rak geçti : гур жыгым гъунэггудыдэу блэклащ.

yalan : пцлы - **yalan çıkmak** : пцлы кьыщлэклын, - **yalanını çıkarmak** : и пцлыр кьыщлэггэклын,
- **yalan yere yemin etmek** : тхьэггэпцл, - **tamamı yalan** – зэфзэзэщу пцлыщ.

yalancı : пцлыпхь, пцлыупс, хьэггэпхьэ – цыху зэщлэггэст, хьыбарыпцл кьехьэкл кьэрабггэ.

yalancı akasya bot. : *robinia pseudoacacia L.*, банэкларцей, кларцей : **bak. akasya ağacı.**

yalancı boynuz otu bot. : *tripleurospermum inodorum (L) sch. Bip.* Дадийщхьэплэ : зы гъэклэ
флэкл кьэмыкл удз лгъэпкыггүэщ, и лгъэгаггклэ см 30 – 70 хьууэ. Дадийщэхур гъэмахуэ
псом мэггаггэ. Хушхьуэ кьыхах.

yalancı buğday bot. : гуэдзщэху.

yalancı evlat : хьэггупцлэ – пцлыупс бын.

yalancı fasulye -bot. : *convolvunus arvensis L.*, джэшнэпцл. Еплэ. Мадзу и джэш – илгъэс
бжыггэклэ кьэкл удз лгъужьыггүэщ. Ггъуэгү гъунэхэм, бжыхь лгъабжхьэхэм, мэкгүплэхэм,
пабжэхэм урохьэллэ, лгъщым флыуэ яшх.

yalancı iğde bot. : *Elaeagnus angustifolia L.*, кьэзмакхьнэпцл : и лгъэгаггыр м 3 – 8-м нэс жыг
цлыклуш. Пхьэщхьэмышхьэ кьыпыклэр лгъфлш. Псыхьуэхэм, мээ лгъапэхэм кьыщокл. И
кьэхгүплэмклэ Къафкьасыри хабжэр.

yalancı kırmızı boynuzotu bot. : *Adonis aestivalis L.*, дыггужьынэплгъыжэ : зы гъэклэ флэкл
мыпсэу кьэклыггэщ, дыггужьынэм и лгъэпкыггүэщ. См 30 – 50-м нэс доклеы. Щлыплэ
ггүэщэхэм кьыщокл, адыгэ-абазэм хушхьуэу зэрахьэ.

yalancı kızılçik bot. : *Thelycrania australis (C. A. Mey) Sanadze.*, зейнэпцл : ггърц инш, и
лгъэгаггыр м 3 – 4 хьууэ. Зейнэпцлым и пхьэр быдэщ. Мэзым, псыхьуэхэм, кьуэхэм
кьыщокл, кьалэ хадэхэм щыхасэ.

yalancı sariboynuz otu bot. : *adonis vernalis L.*, кьэдабэ : еплэ. **Yalancı boynuz otu.**

Ггъатхэм пасэу, ггъуэжэ дахэу кьаггэкл кьэклыггэ лгъужьыггүэщ. Илгъэс зыбжанэклэ
мэпсэу. И пкьыр см 10 – 20 и лгъэгаггш. Кьыщокл дыггафлэ, дыггэмыхьуэ джабэхэм,
мэкгүплэхэм, хгүплэхэм. Медицинхэм хушхьуэ кьыхах.

yalangi otu bot. : *Arktium L.* –тхьэрыкъуэф –лэужыгыуэ зыбжанэу зэщхьэщокI, я гъагэхэм бжъэхэм фоуфI кыхах, я тхьэмпэхэр тхьэкIумэкIыхьхэм, Iэщым фIыуэ яшх.

yalangi yaprağı sofrası : тхьэрыкъуэф Iэнэ – гъуэгурыкIуэхэм е губгъуэрылажъэхэм я гъуэмылэр зытралъхъэ тхьэрыкъуэф тхьэмпэхэрщ, иныжъ зэрыхъум кыххэкIыу.

yalaka : Iужажэ, цеикIэ къэжыхь – зыгуэрым и Iуфэр къэзыжыхь, зи щхьэр зыгъэлъахъшэ, зыхуэзыгъэпыуд.

yalanlama : гъэпцIэн.

yalanlamak : гъэпцIын.

yalayıcı : ебзэякIуэ.

yalaz : мафIэ.

yalazlamak : мафIэ щIэгъэнэн.

yalçın : задэ, дэкIыгъуей, - **yalçın dağ** : къурш задэ, аранэ : екIуэлIэпIей къурш нэхъ лъагэ, - къей – бгы екIуэлIэпIей.

yaldız : ландыщэ, дыщэпс.

yalı : псы Iуфэ, хы Iуфэ унэ.

yalım I : мафIэбзий.

yalım II : цIу.

yalın : 1. лъапцIэ, - **yalın ayak** : лъапцIэ, 2. пцIанэ, - **yalın kılıç** : джатэ пцIанэ, джатэ кыха, джатэпэрыжэ – зауэм деж ипэ иту бийм яхэлъадэрщ.

yalıtım : хэзымыгъэкI.

yalıtkan : хэзыгъэкI.

yalnız : и закъуэ.

yalnız avcı : лъапэрыщэ, лъакъуэрыщэ – гъусэ имыIэу, хьэкIэкхъуакIэр езым кыхихужурэ щакIуэм хужалэ.

yalnızlık : зэкъуагъэ.

yalpa : 1. лъэпэрапэ, 2. ебэ, - **yalpa vurmak** : ебэурэ къэкIухьын.

yalpalamak : ебэн.

yaltak : хьэкIэупс, Iужажэ.

yaltaklanmak : зыгъэхьэкIэупсын.

yaltaklık : хьэкIэупсыгъэ.

yalvarıcı : лъэIуакIуэ.

yalvarmak : елъэлун.

yama : тедэ, - **yama vurmak** : тедэн, тедыхьын.

yamaç : бгы, - **yamaçta oturan** : жьэгъушIэс – бгы лъабжъэм, жьэгъум шыпсэу.

yamaç terası : бгыунэкIухь – джабэ задэхэм, бгыхэм етIэкIауэ гъавэ е жыг хадэ здыхалъхъэу ящIырщ.

yamak : Iэпыдз-лъэпыдз.

yamalı : теда.

yamalık : щыдэжыпхъэ.

yaman : IэкIуэлъакIуэ.

yamanmak : кIэрыпщIэн.

yamçı : щIакIуэ, - **yamçı bağlama ipi** : данэпс, - **eklenmiş yamçı** : щIакIуэ зэпыдза, - **yamçı gezdiren** : щIакIуэ къезыхьэкI, - **yamçı etek ucu** : щIакIуэ кIапэ, - **yamçı boyunbağı** : щIакIуэ лъэпс, - **yamçı düellosu** : щIакIуэ кIапэ зэтеувэн.

yamçı – başlık : щлакүэ зэфлэлъ – щлакүэрэ щхьэрхьуэнрэ зэгъусэмэщ.
yampiri : бабыщ зеклүэклэ.
yamru-yumru : къуаншэ-быншэ.
yamuk : къуаншэ.
yamulmak : уллэщла.
yamyam : цыхушх.
yamyassı : уллэщла.
yan : бгъунж, - **yan oturmak** : бгъунжу тlысын, - **yan bakmak** : нэбгъуэклэ плъэн, - **yanı sıra** :
 и бгъумклэ, - **yan gelip yatmak** : -лэдэгъуэмылъэ, лэдэмэгъуэ – (зегъэщlын) цыхур бгъуклэ
 щылъыу и лэблэр и щхьэм щлэгъэкъуэжамэщ, - **yan eğriliği** : пллашэ,
yanak : нэклү, - **kırmızı yanaklı** : нэклүплъ, - **yanak kemiği**: нэклү къупщхьэ.
yanardağ : къуршкъауэ, къуршкъиу.
yanardöner : фэзэхъуэкл.
yanışılmak : еклүэллэн.
yanışılmaz : узэмыклүэллэф.
yanışma : еклүэллэ.
yanışmak : еклүэллэн, - **işe yanışmak** : lуэхум еклүэллэн.
yanıştırmak : егъэклүэллэн.
yandaş : гупсысэгъу.
yandaşlık : гупсысэгъугъэ.
yandıran otu bot. : мээхъурсанэ.
yangı : мафлэ.
yangılanmak : мафлэ къозыт.
yangın : мафлае, мафлэс, - **yangını söndürmek** : мафлаер гъэуфlынкlын, - **yangına körükle**
gitmek : мафлаем шыдыбжъэклэ клүэн, - **yangın var** : мафлае щылэщ.
yangöz : нэбгъуэ.
yanık : иса, - **yanık kokmak** : клэгъуасэмэ къыпихын.
yanıkara hastalığı vet. : джабэгъу – лэщ уз
yanılgı : къапцlа, щыуа, уэщхьуа.
yanılma : щыуэ.
yanılmak : къапцlэн, уэщхьун, щыуэн, уэкъуэн, - **hiç yanılmayan** : щымыуэж.
yanılmamak : щыуэныгъэншэ.
yanılmaz : щымыуэ.
yanına oturmak : бгъурытlысхьэн.
yanıt : пэгъуэкл, пэджэж.
yanıtlamak : пэгъуэкл етын, пэджэжын.
yani : мыст.
yankesici : жыпиуэ.
yankı : джэрпэджэж.
yanlış : пхэнж, -**yanlış kapı** : бжэ пхэнж.
yanlışlık : пхэнжыгъэ.
yanlışlıkla : пхэнжыгъэкlэ,мыщlэкlэ.
yanma : сын, щlэнэн.

yanmak : исын, щіэнэн, хэнэн, - **yandık** : дисащ, - **ağzı yanmak** : и жьэр исын, - **güneşte
yanmak** : дыгьэм зегьэсын, - **yarı yanmış** : ныкъуэс, - **içinde yanmak** : хэсыхьын, -
arasında yanmak : дэсыхын, - **ucunun yanması** : пысыклын, - **diş kısmının yanması** :
щысыклын, - **önünde yanmak** : лусыклын.
yansım : къэцлуж.
yansımak : къэцлуужын.
yansıtıcı : гьэцлуагьэ.
yansıtma : гьэцлуун.
yansız : лэжьэгьу.
yansızlık : лэжьэгьугьэ.
yan taraf : хьэрикь – лъэныкъуабэ, бгьунж.
yanuğraş : луэху лей.
yanyana oturmak : зэбгьэдэтлысхьэн.
yapabilmek : гьэклуэщын, щыфын.
yapağı : бацэ – гьатхэм мэлхэм къытращыкь цыращ.
yapağı istifçisi : цыщл – цы къащахэр зэзыгьэзахуэ, зэкьлцызылтьхьэ.
yapay : лэрыщл.
yapayalnız : изакьуэпций.
yapı : псэуалъэ.
yapıcı : щыжакьлэ.
yapılabilirlik : пхузэфлэкьыфынур, пщы хьуныфэр.
yapılı : 1. щла, 2. унэщла, 3. пкъы гьумыщлэ.
yapılış : и щыкьлэ.
yapılmak : ящын.
yapım : щын.
yapımcı : щлакьлэ, зыщл (луэху).
yapıncak : ллэужьыгьуэ.
yapışıcı : клэрыпщлэ, - **yapış yapış** : клэрыпщлэ клэрыпщлэу.
yapışık : клэрыпщла, - **yapışık ikizler** : зэкьлэрыпщла зэтлэуахуанэхэр.
yapışkan : клэрыпщлэрей.
yapışkan insan : тлэхуфэхьу – цыху псэкьлэрынэ, узыгьэбамплэ.
yapışmak : клэрыпщлэн, щлэшхэн, - **altına yapışmış** : щлэшха.
yapıştırma : клэрыгьэпщла, щлэгьэшха.
yapıştırmak : клэрыгьэпщлэн, щлэгьэшхэн, - **altına yapıştırmak** : щлэгьэшхэн, - **deliğe yapıştırmak** :
лугьэпщлэн, - **önüne yapıştırmak** : лушхэн.
yapıt : лэдакъэщлэкл.
yapıtışı : унэмывапхьэ.
yapma : ящла, фэрыщл.
yapmacık : фэрыщлагьэ, тэфэтелъэ – фэрыщыгьэ, гущыкьыу лужажэн, лурыбзэфьыкьын – фэрыщлу
псэлъэн, убзэрэбзэн.
yapmacıksız : фэрыщлагьэншэ.
yapmak : щын, - **beraber yapmak** : зэдэщын, - **yarı yapılmış** : ныкъуэщл, - **çok güzel yapılmış** :
дахашьу ящлащ, - **üzerine ev yapmak** : унэ тещыхьын, - **içine yapmak** : ищыхьын, - **kenarına
yapmak** : гуэщыхьын, - **ucuna yapmak** : пыщыхьын, - **yapma zamanı** : щыгьуэ, - **yapması kolay** :

шыгыуафлэ, - **tekrar yapmak** : щыжын, - **dediğini yapmak** : уэ ухьэлэмэ, сэ сыумэщ, - **ne yapacağını bilmeyen** : лэпхуэ шэпхуэн.

yaprak : 1. тхьэмпэ, 2. тхылтымплэ тхьэмпэ, 3. тхьэмпэ плащлэ, 4. пщлащэ, - **üzüm yaprağı** : санэ тхьэмпэ, - **yaprak döküm zamanı** : пщлащэ лъэлъэгъуэ, - **ağaç yaprağı** : пщлащэ, - **yaprak arası** : лэдэх, - **yaprak saplı** : тхьэпэ.

yaprak sapı : кы, кьудамэ.

yapraksız : тхьэмпэншэ.

yaptırmak : егъэщын, - **ev yaptırmak** : унэ егъэщын.

yar I : ехыплэгъуей, ехыплэ задэ, шыхуплэ.

yar II : кьэшэн, щлэсэ.

yara otu bot. : *Achillea setacea Waldst. Et Kit.*, кьуэнтхьурейнэпцл : илъэс зыбжанэккэ кьэккэ удз плэужыгыуэщ, и пкьыр занщлэу см 50-м нэс доклей. И тхьэмпэхэм кьунтхьурейм ещхьыу, зэгъуэбза куэд ялэщ. Хьуплэхэм, дыгъафлэ джабэхэм кьыщокк. Адыгэхэр иролэзэ.

yara : үлэгъэ.

yara izi : дыркьуэ, - **yanın kaşınması** : хупцлэн, - **yara temizleme aleti** : щтапхъэ – адыгэ лэзэхэм үлэгъэ кьызэрыгъэкъабзэу щыта пхъэ лэмэпсымэт, иджырей лэмэпсымэхэм тлэккэ ещхьыу, - **yarayı açmak** : иупцлэн, - **yanın iyileşmesi** : үлэгъэкк,

yara otu bot. : лыщлэ уз – үлэгъуэхэр псынщлэу зыгъэхъуж удз, кьущхьэхъум кьыщоккыр, - мыдудз – гуэрэфхэр, шын зырищлэ үлэгъэхэр зэрагъэхъужу щыта удз хущхьуэ.

Yaradan : дыкъэзыгъэщлэ, Тхьэ.

yara dağlama : лысылхьхэ.

yaradılış : кьэхъуккэ.

yaralamak : үлэн.

yaralanmak : укъаулэн, уаулэн.

yaralı : ыла, - **yanın yanması** : бжыбжыын.

yaramak : 1. езэгъын, 2. кьеккун, - **yediği yaramak** : ишхым езэгъын, - **işe yarar** : лүэхум кьеккун.

yaramaz : бзаджэ, щыкклей, егъу, кклейпей, гъэсэхъун, - **işe yaramayan kardeşten, iyi arkadaş evladır** : кьуэш егъу нэхърэ, ныбжьэгъуфл.

yaramazlık : бзэджагъэ, хьэкъуейщлеиккын, - **yaramazlık bedeli**: бзаджапщлэ – щауэр зи деж щыла унэгъуащэм шхыныгъуэ гъущэ, лэфлыккэ ищлти уэс къабзэм деж щлалэцлыккхэм яхидзэурэ зэригъэбэнт. Зэригъэгут, зэрихигъэгущыкхьт, кхъуей плъыжыи яхидзэт. Абыхэм ящыщу нэхъыбэ кьахэзыхыфар теккуауэ кьалътэтти, фыщлапщлэ иратт. Апхуэдэ зэпеуэхэм щлалэхэр ерыщыгъэм, шылэныгъэм хуигъасэт. Абы зэреджэр «бзаджапщлэт».

yananmak : игу зэрегъэхьын.

yarar : фыгъэ, щхьэпэ, - **yararı olmak** : и фыгъэ кьеккын.

yararlanmak : зыгъэщхьэпэн.

yararlı : щхьэпэн.

yara merhemi : үлэгъэын

yararsız : фыгъэншэ.

yarasa zoo. : дзыгъуэнэф – жэщккэрэ лъатэу, псэущхьэхэм и лъым щлэфыу псэу шэрыпк псэущхьэ.

yarasan : лунацлэ.

yarasmak : лунэцлэн, гупыж – зыгуэрым хуеин, хъуапсэ хуилэн.

yaraşmak : еккун.

yaraştırmak : егъэккун, - **kendine yaraştırmak** : зыхуегъэккун.

yaratici : кьэзыхутэ.

yaraticılık : кьэхутэныгъэ.

yaratık : псэущхьэ гъэщлэгъуэн, - **köpek başlı, öküz ayaklı, çatal tırnaklı yaratık** : хьэщхьэвылхэ – псысэхэм хэт псэущхьэ, цыхупккым хьэщхьэрэ вы лъакъуэхэмрэ флэту.

yaratılmak : укьагъэщлэн.

yaratırtılı bot. : *anthllis polyphylla Kit.*, гъэшудз – макъуплэхэм, хъуплэхэм кыщыкI удз лIэужьыгъуэщ. И лъэагъыр см 15 – 20-м нос. Iэщым фIыуэ яшх. Хушхъуэу зэрахъэ дыдейхэм.

yaratış : къэхъукIэ

yaratmak : къэгъэщлэн, къэхутэн.

yarbay ask. : дзэпщ къуэдзэ.

yardakçı : пыхъуэпышэ.

yardım : дэлэпыкъу, - **yardım etmek** : дэлэпыкъун.

yardımcı : дэлэпыкъуэгъу.

yardımlaşmak : хъужэн – зыдэщын, дэIыгъын, зэдэлэпыкъун, щIыхъэху, зэрыщын – зэрыIэтын, зэдэлэпыкъун.

yardımsever : дэлэпыкъурей.

yaren : ныбжьэгъу.

yarenlik : ныбжьэгъугъэ, - **yarenlik etmek** : ныбжьэгъу уэршэр.

yargı : хей.

yargıç : хеящIэ.

yargılamak : хей ещIылIэн.

yarı yıl : илъэс ныкъуэ, илъэсым и ныкъуэ.

yarı : ныкъуэ, - **yarıda bırakmak** : ныкъуэу къэгъэнэн, - **yarıda kalmak** : ныкъуэу къэнэн, - **yarı yarıya** : ныкъуэ ныкъуэу, - **yarı gece** : жэщ ныкъуэ, жэщыбг, - **yarı pelte** : щыджэмыпщIэ.

yarıcı : ныкъуэрылажъэ.

yarılamak : гъэныкъуэн, ныкъуэ щIын.

yarılmak : зэгуэудын, зэгуэчын,

yarım : ныкъуэ, зэхуэдитI, - **yarım kan** : тумэ, - **yarım saat** : щхъэрыкIуэ ныкъуэ.

yarımada coğ. : хытIыгуныкъуэ, - **yarımyamalak** : ныкъуэ-дыкъуэ.

yarın : пщэдей, - **yarın akşam** : пщэдей пщыхъэщхъэ, - **yarın sabah** : пщэдей пщэдджыж, - **yarına bırakmak** : пщэдейм нэс къэгъэнэн, - **yarın değil, öbür gün** : пщэдейкъым, пщэдеймыщкIэ, - **yarın değil öbürsü gün** : къэбыщкIэж.

yarınki : пщэдейрей.

yarınlık : пщэдейризэ.

yarısaydam : ныкъуэкIуэщIырыплъ.

yarış : зэдэжэ, зэпеуэ, - **yarış etmek** : зэдэжэн, зэпеуэн, - **bira içme yarışması** : махъсымэ ефэнкIэ зэпеуэн, - **at yarışı** : шыгъажэ.

yarışma : зэныкъуэкъу, зэпеуэ, зэдэжэн.

yarışmacı : зэпеуакIуэ.

yarışmak : зэпеуэн.

yarıştırmak : зэдэгъэжэн, зэпэгъуэн.

yarma : зэгуэуд, зэгуэч, - **yarma şeftali** : хъырцэ зэгуэч.

yarmak : зэгуэудын, зэгуэчын, - **odun yarmak** : пхъэ зэгуэудын, кьутэн.

yas : щыгъуэ, нэщIэбжьэ, нэщхъеягъуэ, - **yas tutmak** : щыгъуэн.

yaslı : мэщыгъуэ.

yasa : хабзэ.

yasadıışı : хабзэм къемыкIу.

yasak : хъункъым.

yaseminsiyah bot. : *solanum nigrum L.*, хъурсанэ : еплъ. Джэдхъурсанэ – зы гъэкIэ фIэкI къэмыкI удз лIэужьыгъуэщ, и лъэагъыр см 15 – 70-м нос. Хъурсанэ лъэпкъыгъуэм щыщщ. Гъэмахуэм хужьу мэгъагъэри бжьыхъэм ирихъэлIэу къэкIыгъэм кыпидзэ джэдхъурсанэхэр фIыцIэ мэхъу. Губгъуэхэм, хадэхэм, хъэсэхэм, псэуплэхэм и гъунэгъуу кыщокI. Iэщым яшхыркъым.

yaslamak : егъэщӀын.

yaslanmak : зегъэщӀын, зегъэбын – лъэныкъуэкӀэ зегъэбын (зыклэрыгъэщӀэн).

yassı : плӀащӀэ.

yassıtılmış : уплӀэщӀа.

yassılaştırmak : гъэуплӀэщӀын.

yassılaştırılmış : яуплӀэщӀа.

yastık : щхъэнтэ, плӀэщхьагъ – уи щхъэр зытелъыр, - **yastıkta oturan** : щхъэнтэтес, - **yastık yüzü** : щхъэнтэ тебзэ, - **kuş tüyü yastık** : къэуц щхъэнтэ.

yaş I : ныбжъ, - **yaş günü** : къыщалъхуа махуэр, - **on yaşında** : илӀэсипщӀым итщ, - **kaç yaşındasın?** : дапщэм уит? - **orta yaş** : ныбжъ курыт, лӀыку, - **yaşlı erkek** : лӀыжъ, - **yaşlı kadın** : фызыжъ, ныуэжъ, - **epey yaşlı** : ныбжыфӀ.

yaş II : цӀынэ, псыф, - **yaş odun** : пхъэ цӀынэ, - **yaş bez** : хъыдан псыф, - **yaş sopa** : чы цӀынэ.

yaşa : упсэу.

yaşam : гъащӀэ, - **zor yaşam** : гъащӀей, - **yaşadıkça** : псэуху, - **yaşam şekli** : псэукӀэ, - **yaşam tanrısı** : Псатхъэ, **yaşam belirtisi** : къэбызджэн – псэ зэрыхэтыр уигъащӀэу тӀэкӀу къэхъеин.

yaşama-k : псэун, - **izzet ikramla yaşamak** : щӀэтхъэн, - **yaşa emi** : упсэуащэрэт, - **yaşadık** : дыпсэуащ, дытхъэжъащ, - **yaşam şekli** : псэукӀэ, - **yaşam öyküsü** : гъащӀэ таурыхъ.

yaşam tanrısı : Псатхъэ.

yaşantı : псэукӀэ.

yaşarmak : нӀэпс къекӀуэн, - **duman gözlerimi yaşarttı** : лугъуэм си нӀэпсыр къигъэкӀуащ.

yaşatmak : гъэпсэун, гъэтхъэн.

yaşit : лӀэгъу, зӀлӀэгъу.

yaşlanmak : жьын, жьы хъун.

yaşlı : жьы, - **yaşlı kadın** : фызыжъ, ныуэжъ, - **çok yaşlı** : жьыгъэкӀэ, - **yaşlılara seslenme sözü** : бабэ – лыхлыхэм, тӀорысэ хъуа цӀыхухэм зэрызэхуагъазэ гуапагъэ псалъэ, - **çok yaşlanmış erkek** : жьакӀэ – пӀэсыс – лӀыжъ дьдэ хъуа, - **iyice yaşlanmış** : кхъахэ – жьы дьдэ хъуа, къару зимылӀэж цӀыху, лӀэщ, аркъуу.

yaşlı arabası : гуимэ – пасэм щыгъуэ щхъэ телъыу бзылӀхугъэхэр шым мысэшыжыф лӀыжхъэри изырашэу щыта адыгэгут, - **yaşlılara söylenen teşekkür** - **yaşlılığın uğurlu olsun** - жьыщхъэ махуэ ухъу, - **canına eski yamçı yama yapıldı dek yaşayasın** – «уи псэм упщӀэжъ щаджыжыху псэу»,

yaşlı ağaçlarda oluşan delik : гъурб – тӀорысэ хъуа жыгхэм къищтэ гъуанэщ, - **yaşlanınca çıkan tüyler** : хъэдэгъуэц – жьы дьдэ хъуа цӀыхум къытекӀэж цы щабэрщ, «зи хъэдэгъуэц къэкӀыгъуэ», жьы хъуа.

yaşlılık I : жьыгъэ, - **yaşlılık hastalığı med.** : клэнцикъ – жьы дьдэ хъуа къарууншэ цӀыху, - **hastanın iyice erimesi** : клэнцигъу,

yaşlılık II : цӀынагъэ, псыфыгъэ.

yaşmak : щхъэтепхъуэ.

yatak : 1. плӀэ, 2. щӀыплӀэ, - **yatak çarşafı** : плӀэ тепхъуэ, - **yatağa düşmek** : плӀэм хэхуэн, - **yatak odası** : лӀэгъунэ, - **yatak altı** : плӀэпӀащӀэ, - **yatak ucu yemeği** : плӀэпӀапӀэ лӀэнэ – хъэщӀэр/хъэщӀэхэр щыгъуэлъыжкӀэ ахэм я плӀэпӀапӀэм лӀэнэ узэдэ ягъэуvt. Ар щӀащыр хъэщӀэр/хъэ - щӀэхэр жӀэщу е пщӀэдджыжыым жьыуэ ежъэжын хуей хъумэ, ныбэ нӀэщӀу гъуэгу темыхъэ-жын папщӀэ иризэурыуэну арат, - **yumuşak yatak takımı** : тощэ – плӀэ щабэ дьдэ, тепӀэн - щӀэлъынхъэри курыху, - **yatağa işeme has.** : плӀэщӀэгъутхъэ.

yataklık : плӀэлъэ.

yatalak : лэрып, лэхэнэ – кьэтэджыжынклэ гугьаплэ зимылэжу плэм кьыхэнэжа сымаджэ, -
yatalak hasta : плээпых, плээпыхыу зехьэн (сымаджэр), лэхэнэ – зыкьилэтыжынклэ
гугьаплэ зимылэжу плэм кьыхэна сымаджэ.

yatay. телъ.

yatik : щыль, гьуэльъа.

yatılı : жэщклэрэ кьанэу.

yatır : кхьэлэгьунэ.

yatırmak : уагьэгьуэльъын.

yatırım : лүэху ублэ уасэ, - **yatırılmış sermaye** : лүэху ублам хухаха лэпэщлэгьэжыщхьэ.

yatırımcı : лүэху зыублэ.

yatırmak : 1. гьэгьуэльъын, 2. телъхьэн, 3. дэльхьэн, - **bankaya para yatırmak** : банкым
лэпэщлэгьэж дэльхьэн, - **üzerine yatırmak** : тегьэгьуэльъхьэн, - **altına yatırmak** : щлэгьэ-
гьуэльъхьэн, - **içine yatırmak** : игьэгьуэльъхьэн, - **kenarına yatırmak** : кьуэгьэгьуэльъхьэн, -
yanına yatırmak : пырыгьэгьуэльъхьэн.

yatışmak : 1. мамырыжын, 2. бэяужын, 3. ужьыхын.

yatıştıran : зыгьэмамыр.

yatıştırcı : мамыраклүэ.

yatıştırmak : 1. гьэмамырын, 2. гьэбэяужын.

yatkin : 1. хуэлэээ, 2. хуэгьуэльъаифэ, 3. хуэбагьэ хуилэн, гухуэжэ.

yatmak : 1. гьуэльъын, 2. тегьуэльъхьэн, 3. хущлэхьэн, - **yatma zamanı** : гьуэльъыжыгьуэ, -
üstüne yatmak : тегьуэльъхьэн, - **işe zamanı olmak** : лүэхум хущлэхьэн, - **içine yatmak** :
игьуэльъхьэн, - **arasına yatmak** : дэгьуэльъхьэн.

yatsı : жасы.

yavan : 1. дагьэншэ, 2. гьущэ, 3. закьуэ, 4. кьудей, - **yavan ekmek** : щлакхьуэ кьудэй, -

yavan peynir : кхьуей дагьэншэ.

yavaş : 1. хуэм, 2. мащлэ, 3. щым, - **yavaş yürümek** : хуэму зеклүэн, - **yavaşcacık** : хуэмцлы-
клүрэ, - **yavaş yavaş** : мащлэ мащлэу, хуэм хуэму, - **yavaş yürüyen** : лъэбакьуэджэ – и лъэр
щагьуэ зэщлэмыкыу, цым – цыму зеклүэ цыху.

yavaş akan ırmak : бэрдакь – хуэму ежэх псы ин.

yavaşça : щэхуу, хуэмцлыкыу.

yaver ask : дзэпщ лэпыдзлэпыдз, лэщэзэхьэ, щлаккыуэ зехьэ.

yavru : шыр, - **kedi yavrusu zoo** : джэду шыр, - **köpek yavrusu zoo** : хьэшыр, - **yeni doğ-
muş köpek yavrusu zoo** : хьэвшыр, - **hayvanların günü gelmeden yavrusunu atması** :
шинэжын.

yavrular : щлэжьей.

yavsu zoo : мэлхьэплатлэ.

yavşan otu -bot : *asparagus officinalis L.*, ныбгьуэжьауэ : еплъ, губгьуэжьауэ.

yavuklu : 1. кьэшэн, 2. щлэсэ.

yavuz : 1. лыхъужь, 2. ябгэ, - **yavuz hırsız** : лыхъужь дыгьу.

yay : шабзэ, - **yay muhafazası** : бзалъэ – шабзэр зэрылъыу, зэрызэрахьэу щыта, -сагьын-
дакь – шабзэ ллэужыгьуэ, - **yay cinsi** : щлэндэр – шабзэ ллэужыгьуэу щылащ, - **yay teli** :
шабзэпс, - **yay meşin ipi** : кулакь – шабзэм и бзэр зэрегьэубыда фэ клэпсэ быдэращ.

yaya : лъэс, - **yaya ordusu** : лъэсыдзэ, - **yaya geçidi** : лъэс зэпырыкыплэ, - **yaya gitmek** : лъэсу кӀуэн, - **yaya kaldırım** : лъэс зекӀаплэ, - **yaya kalmak** : лъэсу къэнэн, - **yaya yolu** : лъэсыгъуэ – лъэсхэр зэрызекӀуэ гъуэгъу.

yayan : лъэсу

yaygara : кӀий, гоу, хьэгъапхьэ, - **yaygarayı basmak** : кӀиин, гоун.

yaygaracı : хьэгъапхьэррей – лӀуэляуэ куэд зыщӀ цыӀыху.

yaygı : лъэгъу щӀӀӀхьэ, лъэгъу щӀӀӀдз.

yaygın : шыкуэд.

yaygınlaşmak : шыкуэдын.

yaygınlaştırmak : шыгъэкуэдын, гъэкуэдын.

yayık : тхьуалъэ, - **ağaç yayık** : пхьэ тхьуалъэ, - **deri yayık** : фэ тхьуалъэ, - **yayık yapmak** : тхьу еуэн.

yayılma-k : зыубгъун.

yayım : тедзэ.

yayımci : тедзакӀуэ.

yayımlamak : тырегъэдзэн.

yayımlanmak : тырадзэн.

yayın -zoo. : пащӀӀӀапсэ, бдзэжьейху.

yayın : тедзэн.

yayınevi : тедзаплэ.

yayla : тафэ.

yaylaevi : чэщанэ, пшыӀэ, - **шыбылыкъ** – пшыӀэ лӀэужьыгъуэ.

yaylamak : гъэхьуэкӀуэн.

yaylanmak : зышэщӀын.

yaylı : зышэщӀ, - **yaylı atlama tahtası** : пхьэ зышэщӀыплэ.

yaylı araba: гухьыринэ – щӀӀт зилэ, зи кӀуэкӀӀэр щабӀу гу (щхьэ телъуи, темылъуи).

yaylım : зэпымыуэ, зӀкӀӀӀхьӀужьу, - **yaylım ateş** : зӀкӀӀӀхьӀужьу уэн.

yayma : гъэхьун.

yaymacı : лӀхьуэ.

yaymak : гъэхьун, - **hayvanları gece yaymak** : щӀӀгъӀпщын, - **kenarlarını yaymak** : лухьукӀын.

yayvan : шӀдж.

yayvanlık : шӀджыгъэ.

yaz : гъэмахуэ, - **yaz kış** : гъэмахуи щӀымахуи, - **yaza çıkmak** : гъэмахуэм техьэн, - **bir çiçekle yaz olmaz** : зы гъагъӀӀӀ гъэмахуэ хьункъым, - **yazı getirmek** : гъэмахуэр къӀгъэсын, - **yazdan sonra güz** : гъэмахуэм къыкӀӀӀыкӀуэр бжьыхьӀщ, - **yazın en sıcak günleri** : гъэмахуэ шыӀӀ (25 бадзӀуэгъуэ-17 шышхьӀу).

yazın : гъэмахуэм.

yazlık : гъэмахуэ псӀуалъэ.

yazan : зытхар, - **bana yazan** : къысхуэтхар, - **sana yazan** : къыпхуэтхар, - **size yazan** : къыфхуэтхар.

yazar : тхакӀуэ.

yazarlık : тхакӀуэн.

yazboz tahtası : тхыӀӀӀӀӀпхьэ, тетхапхьэ.

yazdırmak : егъэтхын.

yazgı : натлэ хъуар.

yazi : 1. тхы, 2. уэх, 3. губгъуэ, - **el yazısı** : лэрытх, - **yazi dili** : тхыбзэ, - **yazılı olarak** : тхауэ, - **yazi yazmak** : тхэн, - **yazi yazdırmak** : егъэтхын.

yazi bilgisi : bak. **yazi dili**.

yazık : еуей, псэкӀуэд, - **yazıklar olsun** : еуей уэ, еуей мыгъуэ, ту алаурсын.

yazılı : тхауэ – зыщӀыплэ тратхауэ.

yazılı bileklik : фэ тхыль – фэм къыхэщӀыкӀлауэ, щӀалэ цӀыклум и цӀэр, лъэпкъ дамыгъэр тету нанур къызэралъху унагъуэм е лъэпкъым я нэхъыжьым зэригъэпэшти игъэтӀылт. ЩӀалэр илъэс 13 щырикъум деж и лэпщэм иралъхъэти, лӀэжыху илъу шытащ. Зэрытратхэр адыгэбзэкӀэт нэгъуэщӀ тхыпкъыльэзмкӀэ ятхыу.

yazılış : зыратха щӀыкӀлэр.

yazılmak : 1. уатхын, 2. уратхэн, 3. ухатхэн, 4. зегъэтхын, - **askere yazılmak** : дзэм зегъэтхын, - **tarihe yazılmak** : тхыдэм уратхэн.

yazın : гъэмахуэм.

yaziş : тхэкӀэ.

yazişmak : зэхуэтхэн.

yazıt : мывэтха.

yazma : щхъэтепхъуэ.

yazmak : тхэн, - **el yazısı** : лэрытх, - **durmadan yazmak** : щӀэтхыкӀын, - **kenarına yazmak** : къуэтхэн, - **ek yazmak** : кӀыщӀэтхэн, - **altına yazmak** : щӀэтхэн, - **üstüne yazmak** : тетхэн, - **önüne yazmak** : пытхэн, - **arasına yazmak** : дэтхэн, - **yanına yazmak** : гуэтхэн, - **birleşik yazmak** : зэпытхэн, - **yeniden yazmak** : тхыжын, - **arkasına yazmak** : къуэтхэн, - **yarı yazıl - mış** : ныкъуэтх.

Yecerikuey : еджэрыкъуей – адыгэ лӀакъухэм ящыщ зы.

yedek : 1. лей, 2. гъэтӀылъа, 3. хэха, 4. кӀэс, 5. щӀыгъу, 6. лӀдэжэ, - **yedek akçe** : лӀпэщӀӀэгъэж гъэтӀылъа, - **yedeğe almak** : гъэкӀэсын, - **yedek teker** : шэрхъ лей, - **yedekte** : гъэтӀылъауэ, - **yedekte iyi giden** : лумплӀӀлэн, - **yanına yedek vermek** : щӀыгъун, - **yedekte iyi gitme - yen** : лумплей.

yedi : блы, 7, - **yedili** : нибл, (куэзыр), - **yedinci** : ебланэрей, - **yediyüz** : щибл, 700, - **yedişer** : блырыбл, - **yedide bir** : бланэ, - **yedi misli** : хуэдибл.

yediemin : дзыхъылӀ.

yedigen : блимэ.

yedirmek : егъэшхын, гъашхэн.

yediveren : блы къэзыт, сэтэней.

yediyüz : щибл : 700.

yegane : 1. закъуэ, 2. зызакъуэ, 3. хуэдэ шымылэ.

yeğ : 1. къыхэх, 2. къащтэ, 3. хэдэ, 4. нэхъыфӀ.

yeğen (erkek) : къуэрылъху.

yeğen (kız) : пхъурылъху.

yeğlemek : 1. къыхэхын, 2. къащтэн, 3. хэдэн, 4. нэхъ.

yeis : гуауэ.

yek : зы.

yeke : кларэ – кхъуафэжьейр зэраунэтӀ хъэнцэ.

yeknesak : 1. зызымышъуэж, 2. зэхуэдэ.

yeknesaklık : зызымышъуэжыф.

yekpare : зэгуэту, зызакъуэу.

yekten : къехъэкI нехъэкIыншэу.

yekün : псори.

yel : жьыбгъэ, - **yel değirmeni** : жьыбгъэ щхъэл, - **yel-yepelek** : Iэхъу-лъэхъу, - **yel esmek** : жьыбгъэ къепщэн.

yele : соку, - **at yelesi** : шы соку, - **aslan yelesi** : аслъэн – хъэ соку.

yelkenli dnz. : жьыбгъэкхъухъ.

yelkovan : дакъыкъэбж.

yellemek : хуэгъэжъыхун.

yellenmek : къэцыфын.

yelölçer : жьыбгъэпщ.

yelpaze : жьыху.

yeltenmek : ублэныгъэ, хуежъэныгъэ.

yem : лус, - **yem artığı** : щхахуэ, - **tavuk yemi** : джэд лус, - **kuş yemi** : бзулус, - **yem vermek** : лус етын, - **yemin iyisi** : хъэгъуэ – хугъуэ – лус хэплъыхъа.

yemçimeni bot. : *Dactylis glomerata L.*, набдзэтеху : илъэс зыбжанэкIэ къэкI, мэкъуфI хъу удз лIэужьыгъуэщ. Удзыпкъыр занщIэу доклей см 50 – 140-м нэс и кIыхъагъыу. Iэщым фIыуэ яшх, мэкъуу трасэ, псынщIэдыдэу къокIыж.

yemek : шхэн, шхын, - **yemek yeme şekli** : шхэкIэ, - **obur** : шхэрей, - **alel acele yapılan**

yemek : упщытхъын – егугъуныгъэ хэмылъу сытми зыгуэр упщэфIын, - **yemekhane** : шхалIэ, - **yemek çeşitleri** : шхын лIэужыгъуэхэр, - **yemek seçen** : мыхъэмышх зилэ, - **yemek arkadaş** : шхэгъу, - **yemek çeşidi** : шхыныгъуэ лIэужьыгъуэ.

yemek borusu anat. : джий.

yemeni : лъахъстэн вакъэ.

yemin : тхъэрылуэ, тхъэлъанэ, - **yemin etmek** : тхъэрылуэн, - **yemin ettirmek** : тхъэ егъэлуэн, - **yeminini bozmak** : и тхъэрылуэр къутэжын, - **Kur'an üzerine yemin etmek** : КъурIанкIэ Тхъэ луэн.

yemiş : пхъэщхъэмышхъэ гъэгъуа.

yemişçi : пхъэщхъэмышхъэ гъэгъуа зыщэ.

yemleme : гыныгъуэ.

yemlemek : 1. лус етын, 2. гыныгъуэн.

yemlik : шхалъэ, лусылъэ.

yemyeşil : щхъуэнтIабзэ.

yen I : Iэщхъэ.

yen II : япон IэпэщIэгъэж.

yenge : нысэ.

yengeç zoo. : къалэркъэш, хъэпIацIэбгъунж – лъакъуэ куэд щIэту, бгъунжу щылъурэ есыу псым хэс хъэпIацIэ. ЗыщыщкIэ къалэркъэшхэм – елыркъэшхэм яыхъуэ.

yeni : щIэ, - **yeni yetmeler** : щIэблэщIэхэр, - **yeni yapılmış** : щIагъащIэ, - **yeni baştan** : щIэ-рыщIэу, - **yeniden yapmak** : щIэрыщIэу щIыжын, - **yepyeni** : щIэрыпс, - **yeni buluş (icat)** : къахутэгъащIэ, - **yeni evli** : къишагъащIэ, дэкIуагъащIэ, - **yeni yıl** : илъэсыщIэ.

yeni yapılmış mahsime : курыбэ – махъсымэ ящIыну ягъэува зэхэлъращ.

yeni yetme : щлэблэщлэ.

yeniay : мазэщлэ.

yenibahar : гъатхэлэ.

yenice : щлэфэу.

Yeni dünya : Дунеищлэ, Америка.

yeni gelinin bastığı post : лъэгущлэтын – нысэр япэу зытеувэ, бжэщхьэлум адэклэ кыыщылъыу унэ лъэгум хурадзэ мэлэфэращ.

yenik I : кьатеклуа, - **yenik düşmek** : кыыптеклуэн.

yenik II : 1. мыхъумыщлэ, 2. ныкьуэшх, - **bit yeniği** : мыхъумыщлагъэ зыхэлъ.

yenileme-k : щлэмклэ хьуэжын.

yenileşmek : щлэрыщлэжын.

yenileyerek : щлэщыгъуэ щлэщыгъуэу.

yenilgi : кыыптеклуэ.

yenilik : щлэщыгъуэ.

yenilmek : кыыптеклуэн.

yenilmez : узтемыклуэф.

yenilmezlik : узтемыклуэфын.

yenir : пшхыфынщ.

yenişememek : зэтемыклуэфын.

yenişmek : зэтеклуэн.

yenmek : теклуэн, елэпщэклуэн – зыгуэрым теклуэн, ефлэклын.

yperyeni : щлэрыпс.

yer : 1. щы, 2. щыплэ, 3. тысыплэ, 4. лъэ, - **yer almak** : щы кьэщэхун, - **yer etmek** : щыплэ щын, - **çok yer kaplamak** : тысыплэ куэд убыдын, - **yer vermek** : тысыплэ етын, - **yer basmak** : щыльэм теувэн, - **yerüstü** : щыщхьэфэ, щыгуль, - **yer altı** : щыщлагъ, - **yerin kulağı var** : щым тхьэклумэ илэщ, - **yer tarifi** : шыщхьэдыхьэ – хуей, хьэсэ кьуншэ, вагъэ сытхэм хужалэ,

yerarısı zoo. : щыбжъэ.

yerbilim : щы щлэныгъэ.

yerbilimci : щы щлэныгъэл.

yerelması bot. : *heliathus tuberosus L.*, щлэрыклуэ : зи лъэагъыр м 2-м флэкл кьэклыгъэ плэужыгъуэщ. И лъабжъэщлэклэр бжыхьэм мэхьу, шхыныгъуэщ. И кьэхьуклэ-кьежьаплэр Америкэ Ищхьэращ.

yerfasulyesi bot. : *phaseolus vulgaris L.*, джэш, джэрш : флагъэ куэд зыхэлъ хадэхэкл кьэклыгъэщ. Зыклэрищлэн игъуэтмэ дожей. И кьэхьуплэ-кьежьаплэр Америкэращ.

yerfistiği bot. : *arachis hypogaea L.*, щыдэ : зы гъэклэ кьэкл хадэхэкл кьэклыгъэщ, джэш лъэпкыым хохьэ. Цыыхухэм цынэу, и жылэр гъэгъуауэ, гъэлыгъуауэ япщэфлри яшх.

yer minder : щхьэнтэ куэш – щытлысклэ зыщадз щхьэнтэ цыклу.

yeri : убын.

yerilmek : уаубын.

yerinde duramayan : клэпкьжъэпкь – цыыху пкьымызагъэ, хьындырхьысэ.

yerinde : игъуэ.

yerine : иплэ, - **benim yerime** : сиплэклэ, - **senin yerine** : уиплэклэ, - **yerine olmak** : фэзэщ – хуэфл.

yerkabuğu : щыгуль.
yerleşik : тыса.
yerleşim yakını : хэгъуашхъэ – къалэ е къуажэ гъунэ.
yerleştirmek : гъэтысын.
yerli : мыхамэ.
yermek : bak. **yerгі**.
yersarimsağı bot. : *allium saxatile Bieb.*, щыбжыныху, **bak sarımsak**.
yersel : щылыху, щым теухуауэ.
yersiz : имыгъуэ.
yersizlik : имыгъуэу.
yersolucanı zoo. : хъэмбэлу.
yeryuvarlağı : щыхъурей.
yeryüzü : щыгуль.
yeşermek : къэщхъуэнтэн.
yeşil : щхъуантлэ, - **çağla yeşili** : щхъуантлэпс, - **petrol yeşili** : щхъуантлэфыцлафэ.
yeşilay : мазэ ныкъуэ щхъуантлэ.
yeşilbiber bot. : *capsicum annuum L.*, шыбжийцынэ, еплъ шыбжий.
yeşilgülhatmi bot. : *althaea officinalis L.*, матэкхъуейщхъуантлэ : илъэс зыбжанэклэ къэкI удз
 лIаужыгъуэщ. И лъэгагыр м 1 – 1,5-рэ мэхъу. Кууэ йокIых, мэкъуплэхэм, хъуплэхэм н.
 къыщокI. Адыгэ-абазэхэм хущхъуэу зэрахъэ, бжъэм фо къыхах.
yeşilimsi : щхъуантлафэ.
yeşilimtrak : щхъуантлафэ хуэдэ.
yeşillenme : щхъуэнтлэн.
yeşillenmek : 1. къэщхъуэнтлэн, 2. енэцын.
yeşillik : щхъуантлагъэ.
yeşim : щхъунтлэу мыщлэ лъаплэ.
yetenek : Iэпэлэсэ.
yetenekli : Iэпэлэсагъэ.
yeteneksiz : IэмыкIуэлъэмыкIуэ.
yeter : ирикъун.
yeterki : ирекъу къудей.
yeterince : ирикъуху.
yeterli : ирикъунщ.
yetersiz : иримыкъун.
yetersizlik : иримыкъуныгъэ.
yetim : 1. ибэ, 2. зеиншэ, 3. тхъэмышкIэ – гущIэгъу зылъыс, лыуз зыхуэфашэ дэлэпыкъуэ-
 гъуншэ, нэхъыбэу цыкIухэм хужалэ.
yetimhane : ибэщ.
yetimlik : ибэн.
yetimolmak : ибэ хъун, зеиншэн.
yetinmek : 1. зегъэзэгъын, 2. зыригъэкъун.
yetişkin : ныбжъ ирикъуа.
yetişmek : 1. нэсын, 2. къынэсын, 3. ин хъун, 4. лъэщIыхъэн, 5. кIэщIыхъэн, 6. хузэфIэкIын,
 7. пэлъэщын, 8. кIын, 9. къэжэпхъэн, 10. тIыгъуэн, - **yetişin** : фыкъэс, - **bu kadar işe**

yetişemem : мыпхуэдиэ лүэхум сыпэлъэщынкыым, - **otobüse yetişemedim** : автобасым сылъэщыхьэфакыым, - **yeni yetme genç kız** : кьэжэпхъа пщашэ, - **parayı denkleştirmek** : лэпэщлэгъэжыр иригъэкъун.

yetişmiş : нэса, лъэщлхъа.

yetke : зи псалъэ пхыкл, лъэкл зилэ.

yetki : псалъэр пхыклын, лъэклын, - **yetki vermek** : лъэклыныгъэ етын.

yetkili : лъэкл зилэ.

yetkisiz : лъэкл зимылэ.

yetmek : 1. ирикъун, 2. пэлъэщын, - **gücü yetmek** : пэлъэщыфын, - **yeterde artar bile** : ирикъунщи кьелыжыни.

yetmiş : блыщл : 70, блыщлрэзырэ : 71, блыщлрэтлүрэ : 72, блыщлрэщырэ : 73, блыщлрэпллырэ : 74, блыщлрэтхурэ : 75, блыщлрэхырэ : 76, блыщлрэблырэ : 77, блыщлрэирэ : 78, блыщлрэбгъурэ : 79.

yetmişinci : блыщлрей.

yevmi : махуэ кьэс.

yevmiye : махуапщлэ, махуэрей – зы махуэ лэжыгъэ и лэжыапщлэ.

yevmiyeli : махуэрылажъэ.

yezit : цлыху лей, гущлэгъуншэ.

yığılı : зэтелъхъа.

yığılma : зэтегуа.

yığılmak : зэтегуэн.

yığın : 1. лэтэ, 2. зэтелъ, 3. зыкьом, 4. хьэвэ, 5. лэщклэ, 6. щэдж.

yığınak : зэтелъхъэн.

yığınla : зыкьом, - **ot yığını** : мэкъу хьэвэ, - **sap yığını** : щэдж, - **sap yığınının üstü** : щэджащхьэ, - **sap yığınının üstünü yığan** : щэджащхьэтет, - **yığın üstü** : лэтащхьэ, - **yığın yap - mak** : лэтэ щлын.

yığıntı : зэтегуау.

yığışmak : зэтеуфэрэзыхьын, зэтегуэн.

yıgmak : bak. yığmak.

yıkamak : 1. тхьэщлын, 2. жьыщлэн, 3. гъэпсклын, 4. лъэсын, 5. хущлын, - **yıka giy** : жьыщли щытлагъэ, - **yıkanmak** : зыгъэпсклын, - **başını yıkamak** : и щхьэр хущлын, - **çamaşır yıkamak** : жьыщлэн, - **bulaşık yıkamak** : хьэкъушыкыу тхьэщлын, - **buğday yıkamak** : гуэдз лъэсын.

yıkıcı : кьутаклүэ.

yıkık : кьута, зэхэкьута.

yıkılış : кьутэ щлыклэ.

yıkılmak : кьутэн.

yıkım : кьэсэхыжын.

yıkıntı : зэхэкьута.

yıkma : 1. кьутэн, 2. кьэгъэуэн, 3. щыгъэхун, 4. щихьэн.

yıl : гъэ, илъэс, - **kırk yılda bir** : илъэс плыщлым зэ, - **yılda bir kere** : илъэсым зэ, - **her yıl** : гъэ кьэс, - **yıllarca** : илъэс лэджи, - **bu yıl** : мыгъэ, - **geçen yıl** : нэгъабэ, гъэ клуам, - **gelecek yıl** : гъэ кьаклүэ.

yılan zoo. : блэ, - **su yılanı zoo.** : псыблэ, - **yılan dili** : шэрэз, - **yılan sokulan, kementten korkar** : блэ зэуар, шадзым щощтэр, - **yılan zehiri** : уау.

yılanbalığı zoo. : блэбдзэжьей – кіэмажьэ сытхэр зи мащлэ, блэ теплэ зилэ бдзэжьей.

yılanlık med. : фафлэ – фэм кыышыхъей уз зэрыцлалэщ. - **ilerlemiş yılanlık hastalığı**: фафлэлыгъэ – фафлэ узым щыфэм щыщ куэз зэщлщтэмэ

yılanotu sarmaşığı bot. : *polygonum convolvulus L.*, лъэнтхъуий : зы гъэклэ флэкл къэмыкл удз ллэужыгъуэщ, тхъуий лъэпкыгъуэм хохъэ. Нэгъоцл къэкыгъэхэм дежейм см 50 – 150-рэ и кыхъагъщ.

yılbaşı : илъясыщхъэ.

yıldırım : щыблэ, - **yıldırım çarpmak** : щыблэ еуэн, - **yıldırımın çok düştüğü yer** : щыблэуаплэ, - **yıldırım boşalması** : щыблэшэ.

yıldırımak : 1. тегушхуэн, 2. гъэшынэн, 3. флэгъэллыкын.

yıldız ast. : 1. вагъуэ, 2. джэгуаклэ цлэрылэ, 3. къэфаклэ цлэрылэ, - **yıldız falı** : вагъуэ иплэ, - **yıldız parlamak** : и вагъуэр цлуун, - **yıldız sönmek** : и вагъуэр ижын, - **yıldız yağmuru ast.** : вагъуэуэшх, - **yıldız kümesi ast.** : вагъуэбэ, - **kuyruklu yıldız ast.** : вагъуэ клэкыхъ.

yıldızçiçeği bot. : *Georgina Cav.*, гъэгъащхуэ : илэс зыбжанэклэ къэкл къэкыгъэ ллэужыгъуэщ. И лъэгагыр м 1.5 – 2-м нос. Пщлэнтлэм, бжэлупэм удз дахэу кыщагъэкл. Къалэ хадэхэм, уэрамхэр ягэцлэращлэ гъэгъагъуэшхуэ зэмыфэгъухэмклэ.

yılgin : 1. еша, 2. ягъэшына, 3. кыагъэшына, 4. гушта, 5. флэллыкла.

yılışık : нэпцлэ бгъэдыхъэн.

yılki atı : шы емылдыж – зэи уанэ зытрамылхъа, гум щламыщла шы.

yılıkıcıbaşı : лэгъупэж.

yılanmak : щагъэлъа, - **yılanmış şarap** : щагъэлъа шагыр, - **yılanmış maksime**: мэрэмэжьей - фо махъсымэм и тежыр и щхъэр шэхуккэ гъэбыдауэ кхъуэщынышхуэклэ шлатлэти илъяс бжыгъэклэ щагъэтт быдагъэ игъуэтыну

yıllık : илъяс къэс кыдагъэкл тхылъ.

yılmak : 1. езэшын, 2. ягъэшынэн, 3. флэллыкын, - **gözü yılmak** : и нэр шынэн.

yılmaz : 1. лыхъужь, 2. мышынэ, 3. кыммыкыуэт.

yıpranmak : 1. жын, 2. тлорысэн.

yıpranmış : тлорысэ хъуа, - **yıpranmış adam** : цлэпсаклэ.

yıpratici : 1. уезгъэзэщ, 2. зыгъэтлорысэ.

yıpratmak : 1. егъэзэшын, 2. гъэтлорысэн, - **yıpratma savaşı** : егъэзэш зауэ.

yırtıcı : хъэклэкхъуаклэ.

yırtıcılık : хъэклэкхъуэклагъэ.

yırtık : 1. зэлытхъын, 2. зэпытхъын, 3. чэтхъэн, - **yırtık pırtık** : ытхъа-пытхъа, - **yırtık parçalar** : чэтхъахуэ.

yırtilmak : 1. зэлытхъа, 2. зэпытхъа.

yırtınmak : зэчэтхъэжын.

yırtmak : bak. yırtılmak.

yığit : лыхъужь.

yığitçe : лыхъужьу.

yığitlenmek : зыгъэллыхъужьын.

yine : аргуэру, иджири.

yineleme : аргуэрыжу.

yirmi : тлощI : 20, тлощIрэзырэ : 21, тлощIрэтIурэ : 22, тлощIрэщырэ : 23, тлощIрэплIурэ : 24, тлощIрэтхурэ : 25, тлощIрэхырэ : 26, тлощIрэблырэ : 27, тлощIрэирэ : 28, тлощIрэбгъурэ : 29.

yirminci : тлощIанэ, тлощIанэрэй.

yirmişer : тлощIтлощIу.

yispi evi: псэунэ – иджы зыгуэрхэр «испы унэклэ» зэджэхэм я цIэ дыдэр зтраубыда ди щIэныгъэлIхэм, «псэр здахъумэ унэщ».

yitik : кIуэда.

yitirilmek : кIуэдын.

yitirmek : гъэкIуэдын.

yiv : шэшкъан, курыбз – фочым и бжъамийм и гъуанэ кIуэцIыр ирабзыкIыу шэр нэхъ жьыжэ, икIи мыуэщхъун папцIэ джэрэзыу кIуэну псагъэм зэрытехуэн IэмалкIэ къагупсыса, – фочым и курыбз,

yiyecek : шхын, - **yiyeceğin bol olduğu yer** : хьэбэлIыбэ – шхыныгъуэр зыдэкуэд.

yiyecekler : шхыныгъуэхэр.

yiyci : шхакIуэ.

yobaz : дин гъэпцIакIуэ.

yoga : йога.

yoğrulamak : узыхапщэн.

yoğun : бэ, куэд.

yoğunbakım: сымаджхьэлъэщ.

yoğurmak : пщын, - **hamur yoğurmak** : тхьэв пщын, - **iki şeyi yoğurmak** : зэхэпщхэн, зэхэпщэн.

yoğurt : шху, - **yoğurt mayası** : шхупцIатэ, - **yoğurt çalmak** : шху гъэпцIын, - **taze yoğurt** : шхуэдэку – шху гъэпцIэгъащIэ, мыуда, - **yoğurt p’astesi** : -шхузэщIэдз – шху пIастэ,

yoğurtçu : шхущэ.

yoğurtotu bot. : Galium L., щIыбыху : зы гъэкIэ е нэхъыбэкIэ къэкI удз лъэпккъыгъуэщ. ПIэужьыгъуэ куэдэ гуэшыжаш. Абыхэм я лъэгагъыр см 20-м щыщIэдзауэ 60 – 80-м нэсу. Мэ-къупIэхэм, мэз лъапэхэм кыщокI, бжъэм фо кыхах.

yok : щыIэкъым, - **kardeşim yok** : къуэш сIлэкъым.

yoklama : щIэупщIэн.

yokluk : 1. щымыIэн, 2. щымыIэныгъэ, - **adam yokluğunda** : цIыху щымыIэныгъэм.

yok olma : щIэнэ – кIуэдыпа, ямыгъуэтыж, «Тхьэм щIэнэ имыщIкIэ!».

yok olan aile: лъэпкы, къупщхьы кызыхуэмына, зи унагъуэбжэр хуэзыщIыжа.

yoksa : хьэмэ.

yoksul : 1. тхьэмыщIкIэ, 2. дэхуэха.

yoksullaşmak : дэхуэхын.

yoksulluk : тхьэмыщIагъэ.

yoksun : 1. зымыIэ, 2. хэнын, - **yoksun bırakmak** : хэгъэнын.

yoksunluk : имыIэныгъэ.

yokuş : дэгъэзеигъуэ, - **yokuş aşığı** : егъэзыхыгъуэ, - **yokuşa sürmek** : дэхуеин, - **yokuşlu yer** : дэгъэзеипIэ.

yol : гъуэгу, - **ana yol** : гъуэгуанэ, - **yolların buz tutması** : Iумыл, - **eski yol** : гъуэгужъ, - **yeni yol** : гъуэгущIэ, - **arka yol** : шыгъуэгу, - **köy yolu** : къуажэ гъуэгу, - **yol etmek** : дэкIуэтэн, -

yol gösterme : хуэгъуэзэн, - **yol çamurunun donması** : кьургъакъ - гъуэгъу ятлэр зэхэгъу-хьамэ е зэхэщтыхьамэ

yolcu : гъуэгъурыкълуэ.

yolculuk : гъуэгъурыкълуэн.

Yolculuk tanrısı : Зекуэтхьэ.

yolcusuna şükür yemeği : клэлъыгъэхуабэ - нэхъыжь гъуэр е я ныбжьэгъу гъуэр гъуэгъу тыхьамэ, абы и гъуэгъу тынш хъууэ, узыншэу кыгъэзэжыну, Тхьэ хуелъэллу ящлэшхэ-ефэ мащлэрщ.

yoldaş : гъуэгъуэгъу, - **can yoldaşı** : псэгъу, щхьэгъусэ, шулэгъу.

yoldurmak : егъэфыщлын.

yollama-k : егъэхьын.

yollanmak : зегъэхьын.

yolluk : 1. гъуэмылэ, 2. гъуэгъупщлэ.

yolmak : фыщлын, - **altından yolmak** : щлэфыщлыкын, - **üstünü yolmak** : тэфыщлыкын, - **içinden yolmak** : ифыщлыкын, - **zararlı otları yolmak** : пщлэн.

yolu bilen : унэгунэщ – щыплэр флыуэ зыщлэ, щыгъуазэ цыху.

yolsuz : 1. гъуэгуншэ, 2. мыхъумыщлэ, - **yolsuz işler** : мыхъумыщлэ лүэхухэр.

yolsuzluk : гъуэгуншагъэ.

yolunmak : уафыщлын.

yoluyla : 1. и гъуэгуклэ, 2. и флагъэклэ, 3. и дэлэпыкъуэгъуклэ.

yonca bot. : *astragalus L.*, матэжъажъэ, кыль, bak. geven.

yonca kokulu bot. : *melilotus officinalis (L) Deser.*, кьалъгуль, еплъ, kokulu yonca.

yonca beyaz bot. : *melilotus albus Desr.*, шэфтыхунэ, bak beyaz yonca.

yonga : упсахуэ, къуэщый, - **mal canın yongasıdır** : былымыр псэм и упсахуэщ.

yontmak : упсын, лущын, упсэн, - **yontma taş** : мывэ упса, - **altından yontmak** : щлэупсыкын, - **kendine yontmak** : зыхуэупсын, - **kenarından yontmak** : къуэупсыкын, - **üstünden yontmak** : теупсыкын.

yontulmamış : мыупса.

yorgan : шхылэн, - **yorgan iğnesi** : шхылэн мастэ, - **yorgan yüzü** : шхылэн тебзэ, - **ayağını yorganına göre uzat** : уи лъакъуэр уишхылэным елтытау укъуэдий.

yorgun : еша, - **yorgun argın** : еша елла, - **yorgunluk çıkarmak** : зыгъэпсэхужын, - **yorgunluğa dayanmak** : псэбыдэ, емыш.

yorma : егъэш, лэун.

yormak : егъэшын, гъэлэун

yorucu : уезыгъэш.

yorulmak : улэун, ешын.

yorum : теуэршэрыхь.

yorumlamak : теуэршэрыхьын, - **yorum yok** : темуэршэрыхьын.

yosma : 1. дахэ, 2. зыкъызих, 3. флэрафлэ.

yosun : лыц, цлэнлъ.

yosunotu bot. : лыц, - **yosunbağlamak** : лыц клэрищлэн.

yozlaşma : зэхэзэрыхьа, тумэ хъуа.

yozlaşmak : зэхэзэрыхьын, тумэ хъун.

yön : 1. лъэныкъуэ, 2. бгъу, 3. гупэ, - **birçok yönden** : лъэныкъуэ зыкъомкIэ, - **yön vermek** : хуэгъуэзэн, - **yön veren** : хуэгъуазэ.

yönelme : гъазэ.

yönelmek : гъэзэн.

yöneltme : егъазэ.

yöneltmek : егъэзэн.

yönerge : унафэ.

yönetici : унафэщI, - **apartman yöneticisi** : унэбэ унэфэщI.

yöneticilik : унафэ щыгъэ.

yönetilmek : уагъэурыщIэн.

yönetim : гъэурыщIэ, - **yönetim kurulu** : гъэурыщIэ хасэ, - **yönetim giderleri** : гъэурыщIэ хэщIыпщIэ.

yönetmek : 1. гъэурыщIэн, 2. зешэн, 3. зегъэкIуэн.

yönetmelik : гъэурыщIэ хабзэ.

yönetmen : гъэурыщIакIуэ.

yönlendirmek : хуэгъуэзэн.

yöntem : щыкIэ.

yöre : 1. Iэгъуэблагъуэ, 2. щыпIэ.

yudum : Iубыгъуэ, - **bir yudum su** : псы Iубыгъуэ.

yudumlamak : еIубын.

yufka I : 1. плащIэ, 2. махэ, 3. мащIэ, - **yufka yürekli** : гу махэ.

yufka II : щIакхъуэ плащIэ.

yuğurma : пщыгъэ.

yuğurmak : пщын, - **içine yuğurmak** : хэпщэн, - **hamur açmak** : тхъэв хун.

yuha : еуей.

yuhalamak : еуей мыгъуэ.

yukarda : ищхъэрэм.

yukardan : ищхъэрэклэ, - **yukardan almak** : ищхъэрэмкIэ къэштэн, щхъэщыхын.

yukarı : ипщэ, ищхъэрэ - **yukarı çekmek** : дэщеин, - **yukarı çıkmak** : дэклиеин, - **yukarı tükürsem bıyık, aşağı tükürsem sakal** : сыдэубзытхеймэ пащIэщ, сыкъебзытхыхмэ жьакIэщ, - **kendini yukarı çekmek** : зыдэщеин, - **yukarı çıkılması kolay** : дэклиеигъуафIэ, - **yukarı çıkılması zor** : дэклиеигъуей, - **yukarı koşarak çıkmak** : дэжеин, - **yukarı çıkarmak** : дэхъеин, - **yukarıya çabucak çıkmak** : -ипщэклэ е дэгъэзеигъуэм псынщIэу дэклиеин.

yulaf bot. : бэджынэ, зэнтхъ, сылу, бэужын – зэнтхъым мыпхуэдэуи йоджэ, - **yulaf ekmeği** : зэнтхъ щIакхъуэ.

yular : нахътэ –шым и щхъэм фIалэхъу, шхалъэм ирапхыу, кърашэкIыу, псым яшэ – къашэжыу клапсэм е фэм къыхэщIыкIауэ.

yumak bot. : аштым, bak. bodurhasır otu.

yumak : шыхъа, хъуэкланэ. Хъуэкланэ – Iуданэу зэтешыхъа топ цIыкIу, - **yumak yapmak** : шыхъын.

yumakotu bot. : *Festuca L.*, тIалибэ- Iлэужыгъуэ зыбжанэу гуэша удз лъэпкъыгъуэщ.

yummak : зэтепIэн, - **göz yummak** : имылтагъу зыщIын.

yumru : хъурей, тыкыр.

yumrukök bot. : лъабжьэщIэклэ.

yumruk : лэшттым, - **yumruklarını sıkamak** : лэшттымхэр къузын, - **yumruk sporu** : лэрызауэ, лэрзауэ.

yumruk kavun : лэшттым хуэдиз нэхъ мыхъу фонащэ лэфл ллэужьыгъуэ, мэ дахэ къыпыхуу.

yumruk köklü bitki : лъабжьэщлэкэ – зи шхыныгъуэхэр лъабжьэм щипл къэкыгъэхэращ.

yumuk : тепла, зэтепла, къуза.

yumruluk : хъуреигъэ.

yumulmak : зызыхуэшэн.

yumurcak : щлалэцлыкы.

yumurta I : джэдыклэ, клэнклэ - **çürük yumurta** : щклымпл, - **yumurtayla yuğrulmuş** : джэды-клэрыпщ, - **kabuklanmamış yumurta** : джэдыклэ цлапцлэ, - **yumurta akı** : джэдыклэпс, - **yumurta sarısı** : джэдыклэкугъуэ, - **yumurtalık** : джэдыклалъэ, лэбгъуанэ, - **yumurta zarı** : фамплэ, - **yumurtanın özellikleri** : 1. **Dış kabuk**: джэдыкламплэ, 2. **embriyon kolları** : кугъуэ къуэпсхэр, 3. **Hava boşluğu** : жьылъэ, 4. **Yumurta akı** : джэдыклэпс, 5. **yumurta sarısı**: кугъуэ, 6. **yumurta sarısı başı** : кугъуашхъэ, 7. **Hava delikleri** : жьы кыуаплэхэр. 8. **Kabuklanmış yumurta**: джэдыклэ пцлапцлэ – джэд щауклэ фэ тримыщлауэ и кыуэцым кыикл джэдыклэращ.

yumurta II : клэнклэ – джэдым кыиклэцлращ джэдыклэр. Андрей псэущхъэхэм къаклэцым щхъэклэ дызэреджэн хуейр «**клэнклэ**» уэщ.

yumurtalık zoo.: жылалъэ – къуалэбзухэм я кыуэцым клэнклэ зэрыщлэ щыплэращ.

yumurta nişanı : 1) джэдыклауэ – адыгэхэр нэщанэ еуэнклэ щызэпеуэклэ джэдыклэр лъэба-къуэ щип и жьыбагъэу къытрагъэтлысхъэти, арат зэуэхэр. 2) нысэр и дыщ куэбжэм къыдашмэ, нысашэ хэт шыухэм гъуэгум хутралъхъэт джэдыклэ бжыгъэ, шыр тэутыпщ-хъауэ къажэу ахэр фочклэ якъутэн хуеуэ, джэдыклэ псори ямыкътэу нысашэр благъэ-кыу щытакъым.

yumurtlamak : 1. клэцын, 2. щэхур луэтэжын.

yumurtlamayan tavuk zoo. : адакъэбгъурыс – пшэрыщэ хъуарэ мыклэцлыжыу, адакъэ пэлъытэу къэна джэдым хужалэ.

yumuşacık : щэбабзэ.

yumuşakimsi : щэбафэ.

yumuşak : щабэ, курбыш.

yumuşak ot : *Brachypodium pennatum (L) P. B.* шабий – лэфэ вакъэхэм иралъхъэу щыта удз щабэ гъэгъуа.

yumuşak taş : мывэкъэб – мывэ щабэ лущыгъуафлэ, псэуалъэ кыыхащлык.

yumuşakça yuvası zoo. : блэтхъэклымэ – хым хэс къупщхъэншэ псэущхъэ зэрыс гъуэ дахэ.

yumuşaklık : щэбагъэ, щабэклэ.

yumuşama : щэбэн.

yumuşamak : къэщэбэн.

yumuşatmak : гъэщэбэн.

Yunan : Алыдж, Грек.

yunmak : зыгэпсклын.

yunusbalığı zoo. : хыбж.

yunus balığı beyaz sırtlı zoo. : хыбж джабэху.

yunus balığı su fişkırtan zoo. : хыбж псыутх.

yurt : хэку, - **yurt özlemi** : хэку лъагъуныгъэ, - **eski yurt** : хэкужь, - **yurdunu terketmeyen** : дощлэдэс.
yurtsuz : хэкуншэ.
yurttaş : хэкуэгъу.
yurttaşlık : хэкуэгъун.
yusyuvarlak : хъуреибзэ.
yutak kapağı ant. : флыншэ – цыхури лэщри щышхэклэ къурмакъейр зэхуэзыщлращ.
yutkunmak : лупс егъэхын.
yutmak : дриин, - **hap yutmak** : хушхъуэ дриин, - **baston yutmuş gibi** : баш идрия хуэдэу.
yutturmak : егъэдриин.
yutulmak : уадриин.
yuva : 1. унагъуэ, 2. абгъуэ, - **kuş yuvası** : бзу абгъуэ, - **yuva bozmak** : унагъуэр зэхэкъутэн, - **yuva yapmak** : абгъуэ щлын, унэ щлын, - **fare yuvası** : дзыгъуэгъуэмб, - **yılan yuvası** : блэгъуэмб.
yuvarlak : хъурей, яе.
yuvarlak çevirme : яе – цыху, лэщ зэпэхъурейуэ хуэщла, гъущл, пхъэ сытмэ – я щыфэр цлафтэу, я къэухьклэ хъурейуэ щыту - пхъэ яе, гъущл яе.
yuvarlaklaşmak : къэхъуреин.
yuvarlaklaştırmak : гъэхъуреин.
yuvarlaklık : хъуреигъэ.
yuvarlamak : гъэклэрэхъуэн.
yuvarlanmak : зыгъэклэрэхъуэн.
yüce : 1. ин, 2. лъагэ.
yücelik : лъэгагъ, инагъ.
yücelmek : лъэгэн, дэклүэтеин.
yüceltmek : гъэлъэгэн.
yük : хьэлъэ, - **yük arabası** : хьэлъэгу, - **yük atı** : хьэлъэш, - **yükte hafif, pahada ağır** : хьэлъэклэ псынщлэ, уасэклэ хьэлъэ, - **yük vurmak** : хьэлъэ телъхьэн, - **yük kaldırıcı** : хьэлъэлэт, - **yükünü boşaltmak** : и хьэлъэр унэщлын.
yüksek : 1. лъагэ, 2. лэта, - **yüksek atlama** : дэльеин, - **yükseklik ölçer** : лъэгагъэпщ, - **yüksek bir yeri aşmak** : щхьэдэхын.
yüksekçe : лъагэу.
yükseklik : лъэгагъ.
yüksek sesle ağlamak : зэщычэн – зэщыджэн, ину гъын
yüksek sesle haberleşme : гъуоуж – зыр и гъунэгъум егуомэ, адреир адэклэ гуоужурэ къэхъуар жылэм зэрыхьхэ лэмалым апхуэдэу йоджэ.
yüksek sesle söylemek : дамбырэ (дамбырэу гъэлун) – зыгуэр лэтауэ гъэлун, худэпхъеин.
yüksek yer : бэтэгъэ – нэхъ кьыхэщ лъэгаплэ, зыплъыхьыплэ.
yükselmek : лъагэн.
yükseltilmiş : лэта, гъэлъэга.
yükseltmek : гъэлъэгэн, - **sesini yükseltmek** : и макъыр гъэлъэгэн-дэшеин.
yüksük : лэпхъуалъэ, хьэкъустэл - **terzi yüksüğü** : дэрбзэр лэпхъуалъэ.

yüksükotu bot. : *digitalis L.* бегымбарлэпэлъ- лэужыгыгуэ зыбжанэу гуэшыжа удз лъэпкыгыгуэщ. Илъэс зыбжанэкӀэ мӀпсэу. Ди щыплӀэм мӀзхэм, бгыщхьэхэм уащ-рохьэлӀэр. ЛӀэужыгыгуэ псоми хуцхьуэ кыыхах.

yün : цы, - **yün çorap** : цы лъэпэд, - **yünlü elbise** : цы шыгын, - **yün kazak** : цыджанэ, - **yün eğirmek** : цыджын, - **yün yumak** : цы лӀэрылхьэ, - **yün tarağı** : цыпх, - **yün ipe keten katılması** : цыгурылхьэ – цыпхьэр игъэбыдэн папщӀэ цы луданэм щӀэп налхьэ хэджам апхуэдэу йоджэ, - **yün ip hazırlama** : цыпх – цы яджыныр зэрызӀэх, цылӀэрылхьэ зӀрашӀ лӀмӀпсы-мӀ, мастӀ аргынитӀ – цы зыхӀукӀа пхьэбгъу такырым цыр зыпхыр теувӀ хьууэ лъакхуэ щӀӀэту, - **örmeğe hazır ip** : цылӀэрылхьэ – джыным хузӀрагъӀӀэща цы лӀкӀуэ, - **yün iplik çilesi** : цы кӀэн – цы луданэ зӀщӀӀэджӀар цыкӀуэкӀым кыщытрашыжкӀэ, лӀфраклӀӀмрӀ лӀп - хьуамбӀзхуӀмрӀ я зӀхуакӀум трашыхь, ар ялӀуӀнтӀӀжри зӀрадзӀ, аращ цы кӀэн хьур.

yün döğme çubuğu: бзӀудӀэ чий – цыр щаудӀэкӀэ кыагъӀӀӀрыхуэ чий щабӀ.

yün kazak : хьарцыдж – афӀ джанэм щӀалхьӀуэ щыта цыджанэ лув.

yün – pamuklu kumaş : цитӀныкхуэ – цырӀ бжьӀхуцрӀ зӀлуцауэ ящӀа щӀкӀ.

yünlü : цым кыыхащӀыкӀа

yünlü ayakkabı : шабыр, шубыр – и цыр кыдӀдӀгъӀзӀеяуэ мӀлыфӀэм кыыхащӀыкӀа вакхь лъапщӀ лъагӀ, клӀпсӀэ зӀрыхьӀӀӀэ гъӀбыдӀжауэ.

yürek : гу, - **yürek çarpıntısı** : гукхьеуэ, - **yüreği bayılmak** : и гур мӀхын, - **yüreği dar** : зи гур зӀв, - **yüreği ferahlamak** : и гур тыншыжын, - **yufka yürekli** : гу махӀ, - **yüreğine inmek** : и гур увылӀэн, - **yürekler acısı** : гуауӀэхэм и уз, - **yüreklendirmek** : гъӀгушхуӀэн, - **yüreklenmek** : гушхуӀэн, - **yüreği rahatlamak** : игу псӀэхужын, - **yürekten konuşmak** : гум кыипсӀӀы-кӀын, - **yüreği kabarmak** : и гу бӀгын.

yürekli : хахуэ, гу зыкӀуӀӀылхь.

yürümek : зекӀуӀэн, - **üzerine yürümek** : хуӀкӀуӀэн, - **yürüyen merdiven** : пӀкӀӀӀӀей зекӀуӀэ, - **çarpık yürümek** : лъӀбышӀэ зекӀуӀӀӀӀ.

yürümek : земыкӀуӀэн, - **yavaş yürümek** : плӀаплӀӀӀ зекӀуӀэн.

yürürlüğe girmek - kan: кыару игъуӀӀтын.

yürütmek : 1. зӀгъӀкӀуӀэн, 2. кӀӀдыгъун.

yürüyüş : кӀӀкӀлхьын.

yüz I : 1. напӀ, нӀлу, 2. нӀгу, 3. нӀшкӀул, - **yüz derisi**: напӀфӀ, - **yüzakı** : напӀ хужь, - **yüz bulunca, astar ister** : тебзӀ игъуӀӀтмӀ, щӀӀӀбзӀ хуӀеинщ, - **yüz kızartıcı** : напӀр зыгъӀс, хьей-напӀ, - **ön yüz kemiği** : нӀгупкӀ, нӀпкӀӀӀӀпкӀ, - **ön yüz derisi** : нӀкӀушхьӀ, - **yüz derisi** : нӀ-кӀуфӀ, - **ön yüz** : нӀжыгъ, нӀжыгъу, - **yüzdeki tüyler** : гъуей – напӀм кыытекӀӀ цы щабӀ цыкухӀэрщ.

yüz II : щӀӀ : 100, - **yüzüncü** : щӀӀней, - **yüzlerce** : щӀӀбжыгъӀӀӀ, - **yüzde on mat.** : щӀӀнӀпщӀӀ, щӀӀм ипщӀӀ, % 10, - **yüzde bir mat.** : щӀӀм из, % 1.

yüz sürmek : нӀгу щыхуӀэн, - **yüzsüz** : напӀншӀ, - **yüzü kara** : напӀ фӀыцӀӀ, - **uçuk yüzlü** : нӀкӀлху, напӀху.

yüzdürmek : 1. егъӀсын – псым егъӀсын, 2. трӀгъӀхын, (фӀр).

yüzer I : щӀӀрыщӀу.

yüzer II : йос.

yüzey : и щӀылу.

yüzgeç : бдзӀжьей мажьӀ, кӀӀ мажьӀ.

yüzgeri : лугъӀзыкӀын.

yüzgörümlüğü : техъэпщ|э, - **geline yüzgörümlüğü vermek** : нысэм техъэпщ|э етын.
yüzkarası : 1. напэтех, 2. хьэдэгъуэдахэ.
yüzleşmek : зэхуэзэжын.
yüzlü : напэ зилэ.
yüzlük : щэ зэгүэт (лэпэщ|эгъэж)
yüzme : ес.
yüzmek : есын, - **içinde yüzmek** : хэсыхьын, - **denizde yüzmek** : хым есын.
yüznumara : псыунэ.
yüzölçümü : щ|ыплэпща, зэбгъунат|эу пщын.
yüzsüz : напэншэ.
yüzsüzce : напэншэу.
yüzsüzlük : напэншагъэ.
yüzücü : есак|уэ, - **yüzme antrenörü** : есыклэ гъэсак|уэ.
yüzük : |элъын, - **yüzükparmağı** : |эпхъуамбэц|эншэ, - **altın yüzük** : дыщэ |элъын, - **gümüş yüzük** : дыжъын |элъын, - **elmas yüzük** : налмэс |элъын, - **yüzüklü eşarp takmak** : |эдэлъ – аыгэ нысэишэм геж |элъэщит|ым |элъын тыдауэ нысак|эм и |эпхъуамбэ курытит|ым я|эрылхъэжам апхуэдэу йоджэ.
yüzükoyun : ныбафэклэ, - **yüzükoyun yatmak** : ныбафэклэ гъуэлъын, - **yüzükoyun düşmek** : ныбафэклэ джэлэн, техуэн.
yüzüncü : щэней.
yüzünden : ягъэклэ, и я гъэклэ.
yüzüstü : напэ гущ|ылу.
yüz tüyü : цыргъуей – напэм кытек|э цы щабэ ц|ык|урщ
yüzyıl : 1. л|эщ|ыгъуэ, 2. илъэсищэ, - **yüzyıllık** : илъэсищэм ит, - **yarım yüzyıl** : л|эщ|ыгъуэ ныкъуэ, - **çeyrek yüzyıllık** : л|эщ|ыгъуэ пл|анэ.
yüz zırhı : нэ|урыдзэ, нэ|уль жыр - фэм кыхэщ|ык|арэ, тажым – жыр пылэм пыщ|ауэ нэк|ур зыхъумэу щытараш.

Z, z : З, з

zaaf : и гуапэ.

zabit : къэхъу-къэщлар зыратха тхылъымплэ.

zabit ask. : дзэлл.

zade : и къуэ.

zadegan : уэркъ.

zadeganlık : уэркъыгъэ.

zafer ask. : теклун, - **zafer kazanmak ask.** : зауэм теклун.

zafiyet : 1. сымаджагъэ, 2. гуащлэншэ.

zağar zoo. : хъэмасклэ, хъэкыхъ, хъэлъэкъым.

zahir : 1. нахуэ, 2. шэчыншэ.

zahire : гъавапхъэ, - **zahire ambarı** : гъавалъэ.

zahiri : къэлъагъуэр.

zahit : дин гупсысаклун.

zahmet : 1. гугъу, 2. къыин, - **zahmet çekmek** : гугъу шэчын, - **zahmet etmek** : гугъу ехъын, - **zahmete girmek** : къыиным хыхъэн, гугъуехъын.

zahmetli : къыныгъэ, гугъуехъыгъуэ.

zail : 1. шымылэж, 2. клунда.

zait : 1. зэщлэкъун, 2. узыхуэмыныкълун.

zalim : гушлэгъуншэ, еру – цыху бзаджэ, лулыджыншэ, -ябгэ – егъэлеяуэ цыху ткий, хъэтыри гушлэгъуи зыхэмыл.

zalimlik : гушлэгъуншагъэ.

zalim pşı : пщэе – пщы бзаджэ, лыузыншэ.

zalthyrus bot. : джэштхъэлэ, bak. **burçak**.

zam : 1. хэхъуэ, 2. тэлъхъэ, - **zam yapmak** : уасэм хэгъэхъуэн

zaman : далэ – адыгэклэ зэманым и цлэ дыдэраш. 1. лъэхъэнэ, 2. плалъэ, 3. игъуэ, 4. щыгъуэ, 5. дапщэщ,

tam zamanında : игъуэ дыдэм, - **o zaman ben küçüktüm** : а лъэхъэнэм сэ сыщыкълун, - **ne zaman döneceksin?** : дапщэщ къышыбгъээзжынур, - **zamana uymak** : лъэхъэнэм зегъэкълун, - **zaman zaman** : зэээмызэ, - **zaman bilimi** : лъэхъэнэ щлэныгъэ, - **epey kısa bir zaman** : зы телайклэ, - **bir zaman** : зэгуэрэм.

zamanaşımı : и лъэхъэнэр блэкын, и плалъэр икын.

zamanı : игъуэ.

zamanında : и плалъэм, и лъэхъэнэ дыдэм.

zamanlama : игъуэу хуэгъэза.

zamanlamak : игъуэу хуэгъэзэн.

zamanlı : 1. игъуэу, 2. и плалъэу.

zambak bot. : *lillum monadelphum bieb.*, алуудз- удщ. И лъэагъыр см 50- 100-м нос, занщлэу доклей, и щхъэкълэм гъэгъа гъуэжъ ин зыбжанэ къыпедзэ. Хушхъуэ къыхах.

zamansız ölüm : – гушлэхъуэ, игъуээнэмысу хэкълунда, щлалэу узклэ иллыкълэ.

zamir : цлэ папщлэ.
zamk : бдзантихэ, щхэпс, - **zamk sürmek** : бдзантихэ щыхуэн.
zampara : физклэлъыкӀуэ, псэжъ зезышэ.
zamparalık : физклэлъыкӀуэн.
zan : флэщл.
zanaat : лэщлагъэ.
zangirdatmak : гъэклэзызын, -**zangir zangir titremek** : зэщлэклэзызэн.
zangoç : тхьэгъушщауэ.
zannetmek : 1. флэщлын, 2. кыщыхъун.
zannımca : зэрызфлэщлымклэ.
zapt : зэщлэубыдэ.
zaptetmek : зэщлэубыдэн, ехъэрыкӀуэн – кыжьэдэкӀуэн, зэтелыгъэн
zaptiye ask. : кӀэрэгъул дзэлл, дзэплъыр.
zar I : 1. хъы, 2. фэплащлэ, 3. тхъахуэ.
zar II : клэнфэху, нарда щыджэгукӀэ ирадзэ клэнфэхуитӀращ, - **zar atmak** : клэнфэху идзэн.
zar III-anat. : клэмпӀырафэ.
zarafet : дахагъэ.
zarar : 1. хэщл, 2. ягъэ, - **zarar etmek** : хэгъэщлын, - **zarar vermek** : ягъэ егъэклын.
zararlı : хэщлынэгъэ зилэ.
zarf : тхыгъальэ, - **zarf açacağı** : щэнджатэ, щхъэкӀуасэ.
zarfinda : игъуэм.
zarflamak : тхыгъальэм дэлъхъэн.
zarif : дахэклеы.
zargana zoo. : блэбдзэжъей.
zart zurt : выртӀ зыртӀ.
zaruret : лэмалыншагъэ.
zaruri : лэмалыншэу.
zarzor : ерагъ псэрагъу, едыркъ-ешыркъыу – ерагъыу, кӀарыуэгъу хуэхъуу.
zat : лы.
zaten : дауэрэми.
zavallı : тхъэмыщклэ.
zaviye : 1. плъэклэ, 2. кыуапэ.
zayif : 1. фагъуэ, 2. уэд, 3. кыуэгъу, 4. лэпцӀупц, 5. гъур, 6. бадзэпсэ, 7. дзэмышэ, 8. клэм-
 пӀырафэ, 9. лэгуэрлӀэгъур, -фэладжэ – теплъэ зимылэ, фэи – лыи зытемылъ.
zayif hayvan : джабэтхъ – лы щлагъуэ зыклэрымылъ лэщ уэд.
zayıflamak : фагъуэн, - **insan ve hayvanların zayıflaması** : клэрыху, - уэсыл – сыт
 лъэныкӀуэкӀи дэхуэхэ псэушхъэ.
zayıflık : фэгъуагъэ, фэтегъуэ.
zayıflık hastalığı : кӀарукӀэгъу, махэуэ, лъэпантхъуэ – уэдыкӀуагъуэм кыыхэкӀыу зи лъэм
 захуэу имылыгъыф цыху е лэщ.
zayıftan yürüyememe : лъэпантхъуэн – уэдыкӀуагъуэм кыыхэкӀ лъэ тӀасхъагъэ.
zayıf nokta : тӀасхъапӀэ.
zayi : кӀуэда, - **zayi etmek** : гъэклӀуэдын, - **zayi olmak** : кӀуэдын.
zaiyat : хэщлын, - **zaiyat vermek** : пхэщлын - **zaiyat verdirmek** : хухэгъэщлын.

zebella : иныжъ.
zebra zoo : шыкѳуэлэн, кѳарэкѳуэлэн, -шы лѳэпкѳхэм яхыхѳэ, зи фэм кусэхэр кѳехыу зыхэлѳ, Африкэм шыпсѳу псѳушѳхѳэ.
zebun : дѳхуѳха.
Zebur din : Зѳбур.
zecri : лѳыгѳэкѳлѳ.
zedelemek : ягѳэ егѳэкѳын.
zedelenmek : ягѳэ кѳокѳын.
zehap : гурышѳхѳуѳ, - **zehapa kapılmak** : гурышѳхѳуѳ шѳын.
zehir : шѳхѳухѳ, гын, уѳу, - **zehirli ilaçlar** : шѳхѳухѳпсыхѳ, - **görünümü yok eden zehir** : шѳхѳухѳфѳхѳ, - **zehir imalatçısı** : шѳхѳухѳпсыхѳышѳ.
zehirlemek : шѳхѳуѳ ехын.
zehirli : шѳхѳуѳ зыхэлѳ.
zehirli ot : вѳбдз – и кур гѳуанѳу, лѳагѳу дѳкѳуей удз, уѳу бзаджѳ хѳлѳу.
zeka : губзыгѳагѳэ, сѳнаушѳыгѳэ.
zekat : сѳджыт.
zeki : губзыгѳэ, сѳнаушѳ – сѳнаушѳ хѳлѳшѳ.
zeki çocuk : дадѳкѳуапѳ – и ныбжѳым емылѳытауѳ шѳлѳэцѳыкѳу лѳушѳшѳ.
zekilik : губзыгѳѳн.
zelil : икѳлѳ.
zelillik : икѳлагѳэ.
zelve : дамѳкѳуѳ – пхѳэ бѳдѳм кѳыхѳха шѳхѳ нѳхѳ гѳум зыфѳлѳт баш, выхѳр шышѳашѳлѳкѳ бжѳынѳм иригѳэлѳадѳу, выр бжѳым шѳлѳыгѳѳу.
zelve kayışı : дамѳпс.
zelzele : шѳыхѳей, шѳыджызын.
zem : гѳѳемыкѳун.
zemberek : кѳиль.
zembil : матѳ пылѳа.
zemetmek : убын.
zemheri : шѳымахуѳку.
zemin : 1. лѳашѳлѳ, 2. шѳыплѳ лѳѳгу.
zemzem : зѳмзѳм, - **zemzem suyu** : зѳмзѳмыпс.
zencefil bot. : officinata L., cynoglossum, гынплѳыжѳ- илѳэситѳкѳлѳ кѳѳклѳ удз лѳѳужѳыгѳуѳшѳ.
 Адѳгѳм хушѳхѳуѳ кѳыхах, мѳкѳуплѳхѳм, кѳуѳхѳм, псѳуплѳхѳм я гѳунѳгѳуу кѳышѳокѳ. И гѳѳгѳахѳм бжѳѳм фѳ кѳыхах.
zenci : негр, цѳыху фѳыцѳлѳ.
zengin : хуѳшѳлѳ, дыжѳыныгѳуѳ уѳнжакѳ.
zenne : кѳѳфакѳуѳ.
zeplin : зѳплин.
zerdali : хуѳрѳджѳ.
zerdali ağacı bot. : хуѳрѳджѳей. Мы зѳрдали жыхуалѳ жыгым кѳыпыкѳлѳ хуѳрѳджѳр хуѳхѳу-рейш, и жылѳр зѳзым хуѳдѳу дыджшѳ, зышхѳр иукѳыну шѳхѳуѳ хѳлѳшѳ, медицинхѳм хушѳхѳуѳ кѳыхах.
zerdüş : зѳрдуш.

zerk : хэлхьэ, мастэклэ хушхьуэ хэлхьэн.

zerketmek : мастэ хэлхьэн.

zernainermus bot. : *zerna inermus L.*, гъашащхьэ- илъэс бжыгэкӀэ кӀэкл удзщ. И лъэгагыр см 100-м щегъу. МэкӀуплэхэм, хӀуплэхэм, мзз лъапэхэм кыщокӀ. МэкӀу гъэщӀэгъуэн мэхъу.

zerre : ткӀуэпс, - **zerre kadar** : ткӀуэпс хуэдиз.

zerrin : дыщэ.

zerzevat : хадэхэкӀхэр.

zevahir : кӀэлъагъуэр, - **zevahir kurtarmak** : мыхъумыщӀагъэр теуфэн.

zeval : 1. кӀухьэн, 2. мащӀэн, 3. фагъуэн, 4. хуэмеин, - **elçiye zeval olmaz** : лыкӀуэм уелӀб хъуркӀым.

zevat : лыхэр.

zevc : щхьэгъусэ. (фызым).

zevce : щхьэгъусэ. (лым).

zevk : 1. гурыхь, 2. тхьэгъуэ, - **zevk almak** : гурыхьын, - **zevk etmek** : гурыхь щӀын, - **zevk ve eğlence içinde yaşamak** : тхьэгъуэм хэту псэун, - **zevki selim** : гурыхь зилэ, - **zevk meselesi** : гурыхь луэху, - **zevkine bakmak** : и гурихьым еплъын, - **zevkine gitmek** : и гурыхь, и гурыхьын, - **zevkine varmak** : и гурыхьым нэсын, зыхэщӀэн.

zevksiz : гурыхьыншэ.

zevksizlik : гурыхьыншагъэ.

zevzek : 1. псалъэрей, 2. жьэрэлурэ.

zevzeklenmek : жьэрэлурэн.

zevzeklik : жьэрэлурагъэ.

zeytin : зейтун.

zeytinağacı bot. : зейтуней. Хыхужь луфэхэм кыщыкӀ жыг лӀэужьыгъуэщ. И пхьэщхьэмыш - хьэм кыпыкӀэ зейтунхэр яплытӀри дагъэ кыщӀлаху, ямыплытӀри яшх, илъэс минкӀэ мӀпсэу.

zıbarmak arg. : жеижын.

zıbin : нану щӀагъщӀэлъ.

ziddiyet : 1. кыпэщытыр, 2. гу хуэмыжэн.

zıkkım : щхьуэ.

zıkkımlanmak arg. : щхьуэ шхын.

zilgit : губжь, - **zilgit yemek** : кыпхуэгубжьын.

zimba : пхыуд, курыбз – кубзыр зэрырач

zimbırdatmak : лӀуэлъауэн.

zimbirtı : лӀуэлъауэ.

zimpara : пшэхъуашхэ.

zındık : ТхьэгъэпцӀ.

zipkin : бжы, арэф: кӀы кӀыхь зыфӀэлъ гъушӀ папцӀэ, зы кӀапэр гъэшауэ, зыр захуэу.

ziplamak : 1. пкӀэн, 2. дӀэлъеин, - **içine ziplamak** : хӀпкӀэн, ипкӀэн.

ziplatmak : дӀэгъӀэлъеин, дӀэгъӀепкӀеин.

zirdeli : щхьэзэдыдэ.

zırh : афэ, афэ кӀуасэ – зы мащӀӀкӀэ егъзыхыгъуэ игъуэту ягъӀылымэ зэтежыурэ «кӀуасэти»,

zırh gömlek : афэ джанэ, - **zırh yelek** : тэджэлей – афэ джанэм и щлагъ щлалъхьэу щыта клагуэ дыта лэгъуапэ клэщт, - **zırh imalatçısı** : афэщт, - **zırh üst gömleği**: танжъэдэд – джа - нэ клэзэлухт, афэ джанэм и щылу кытратлъхьэу, нэхъыбэу щэкI плъыжьым кыхахт, - **çift örmeli zırh** : афэщлагуэ, щлэрэщауэ, чэрэчауэ – зи тхьэгъухэр тlурытlурэ щла афэ джанэт, икIи лъапIэт икIи хьэлъэти, нэхъыбэм кыхуехьэкIтэкъым.

zırıldamak : гъынанэн.

zırıldı : гъы макъ.

zırlak : гъынанэрей.

zırlamak : гъын.

zırtapoz : Iэл.

zırvalama : Iуэрвэр.

zırvalamak : Iуэрвэрын.

zıt : къуэнцI, кыпэщыт, - **taban tabana zıt** : кыпэщыт дьдэр.

zivana : зэпыщIэ.

zifaf : щауэишыж, - **zifaf odası** : лэгъунэ – зэрышагъащIэхэм я лэгъунэ.

zifir : 1. тутыныщхьэу, 2. кыфI, - **zifiri karanlık** : кыфIыбзэ.

zift : зифт.

ziftlenmek arg. : шхэн.

zihin : гурыхуэ, - **zihin açıklığı** : гурыхуэ нахуэ, - **zihinden toplamak** : гукIэ зэхуэхьэсын.

zihinsel gelişmemiş : акъмыкъ – зэхэщIыкIыншэ, щхьэдык.

zihinsel özür : къуенару

zihniyet : гупсысэкIэ.

zikir : илүэн .

zikretmek : Тхьэм и цIэр илүэн.

zikzag : зэпыдза, нашэкъашэ.

zil : уэзджынэ.

zillet : укIытагъэ.

zilliyet : 1. зейр, 2. зезыхьэ.

zilyetlik : 1. зей, 2. зезыхьа, телэжьыхьа.

zimet : телъ, - **zimetine para geçirmek** : хэдыгъукIын.

zina : зинэ.

zincir : гъущI клэпсэ, - **zincire vurmak** : гъущI клэпсэкIэ лъэхъэн.

zincirleme : зэкIэлъыкIуэу, зэкIэлъхьэужуу.

zincirlemek : лъэхъэн.

zincirli : лъэхъа.

zindan : лъэхъуэщ.

zinde : псэхуа.

zindelik : зызыгъэпсэхуа.

zipkin : енцI, лыкъу – гъущI папцIэ захуэрэ гъэшарэ зыфIэлъ бжэгъу.

zira : 1. папцIэ, 2. сыт щхьэкIэ.

ziraat : мэкъумэш.

ziraatçı : мэкъумэшыщIэ, - **ziraat aletleri** : мэкъумэш Iэмэпсымэхэр.

zirve : 1. зэлүщIэшхуэ, 2. кърш пэнцIыв.

ziya : нэху.
ziyade : 1. куэд, 2. бэ, 3. нэхыбэ.
ziyadesiyle : нэхыбэу.
ziyafet : ефээшхэ, - **ziyafet vermek** : ефээшхэм егъэблэгъэн.
ziyan : хэщын, - **ziyan etmek** : хэгъэщын, - **ziyanı yok** : ягъэ еклынкъым.
ziyansız : мыбэлутиэуншэ.
ziyaret : лъагъунлъагъу, щіэупшіэ.
ziyaretçi : лъагъунлъэгъуакіуэ, - **hasta ziyareti** : сымаджэм щіэупщіэн.
ziynet : налкыт - налмэс.
zoka : къуентхъ.
zonklama : 1. лъынтхуэ къеуэ, 2. уз къеуэ.
zonklamak : 1. лъынтхуэр къеуэн, 2. уз къеуэн.
zooloji : псэущхъэ щіэныгъэ.
zor : 1. гугъу, 2. къыин, 3. ерагъ-псэрагъ, - **zor bir işi yapmaya gitmek** : хъэдрыхэ мывэ хэх кіуэн, - **zor gelmek** : гугъу къыщыхъун, - **zor kullanmak** : лыгъэ хэлъхъэн, - **zoru zoruna** : ерагъ псэрагъуу, - **zor işe alışmak** : фэжыужь (хуэхъун), - **zor beğenen** : лупэцабэ – хъэ-лыншэ, лүмпэмыщі.
zoraki : лыгъэкіэ, гуащіэрагъ – къару текъузэ, хуэмейуэ егъэзын, - **zoraki zaptetmek** : іэдэкъэжъэхъукіэ (ыгъын) – зыгуэр къарукіэ ерагъыу ыгъын
zorba : лыгъэ хэзылъхъэ.
zorbela : bak. **zoruzoruna**.
zor insan : адэмыгу – цыху зылурамылъхъэж, зыгъээзэгъуей, жэталэ – цыху лурылэбэпіншэ.
zor iş : еллілэней – лүэху лэжъгъуей, пэщэщэх.
zor konuşan : псэлъэгъуей, жъэмей (жъагуэ) – зыгуэр гурылуэгъуэу жылэным темыгъэпсыхъа цыху.
zorla : 1. лыгъэкіэ, 2. егъэзау, 3. къэтхъэкъун, - **zorla almak** : къытехын, - **zorla evlendirilen kadın** : жагъуэлі – флыуэ имылъагъуу егъэзыгъэкіэ бзылхугъэр зырата лы.
zorlamak : егъэзын, - **kendini zorlamak** : зегъэзын.
zorlanmak : гугъу зегъэхъын.
zorlaşmak : къыинын.
zorlayıcı : уезыгъэш.
zorluk : 1. къыиныгъэ, 2. гугъу.
zorluk vermek : телэпхъэ – зытегушхуэ, къыин зытрагъэлъ.
zor ölüm : тіэулэ – гугъу лей ехыурэ лам хужалэ.
zooloji bilimi : псэущхъэдж, псэущхъэ щіэныгъэ.
zor yaşam : гъащіей.
zuhur : къэхъу, - **zuhur etmek** : къэхъун, утыкум къыхъэн.
zula (yeri) : бзэгуалъэ – унэ бгыкъум е щіэсэнным хэщыхъу щыта гъэтилыпыліэ щэху.
zulmet : флыцлагъэ, кыфлыгъэ.
zulmetmek : дэкъуэн.
zulüm : лей дэкъузэ.
zurna -müz. : бжъамий, накъырэ.
zurnacı : бжъамияпщэ, накъырапщэ.
züccaciye : абдж хъэкъушыкыу.

züğürt : лэпэцлэгэжыншэ.

Zühal ast. : Сатурн.

zül : емыкы.

zülüf : жьаклацэ. (журт щхьэц гьэклыклэ).

zümre : гуп.

zümrüt : налкьут удзыфэ.

züppe : щыклей.

zürafa zoo. : жираф.

zürra : мэкьумэшыцлэхэр.

zürriyet : цлэблэ кьыцлэхьуэхэр.